ISTITUTO STORICO
ITALIANO

FONTI

PER LA

STORIA D'ITALIA

34

PUBBLICATE

DALL'ISTITUTO STORICO

ITALIANO

SCRITTORI · SECOLI IX-XII

ROMA

NELLA SEDE DELL'ISTITUTO

PALAZZO DEI LINCEI, GIÀ CORSINI,

ALLA LUNGARA

1903

IL

CHRONICON FARFENSE

DI

GREGORIO DI CATINO

PRECEDONO

LA CONSTRUCTIO FARFENSIS

E GLI SCRITTI DI UGO DI FARFA

A CURA

DI

UGO BALZANI

VOLUME II

ROMA

FORZANI E C. TIPOGRAFI DEL SENATO

PALAZZO MADAMA

1903
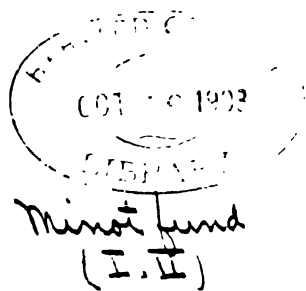
CHRONICON FARFENSE

GREGORIO CATINENSI AUCTORE
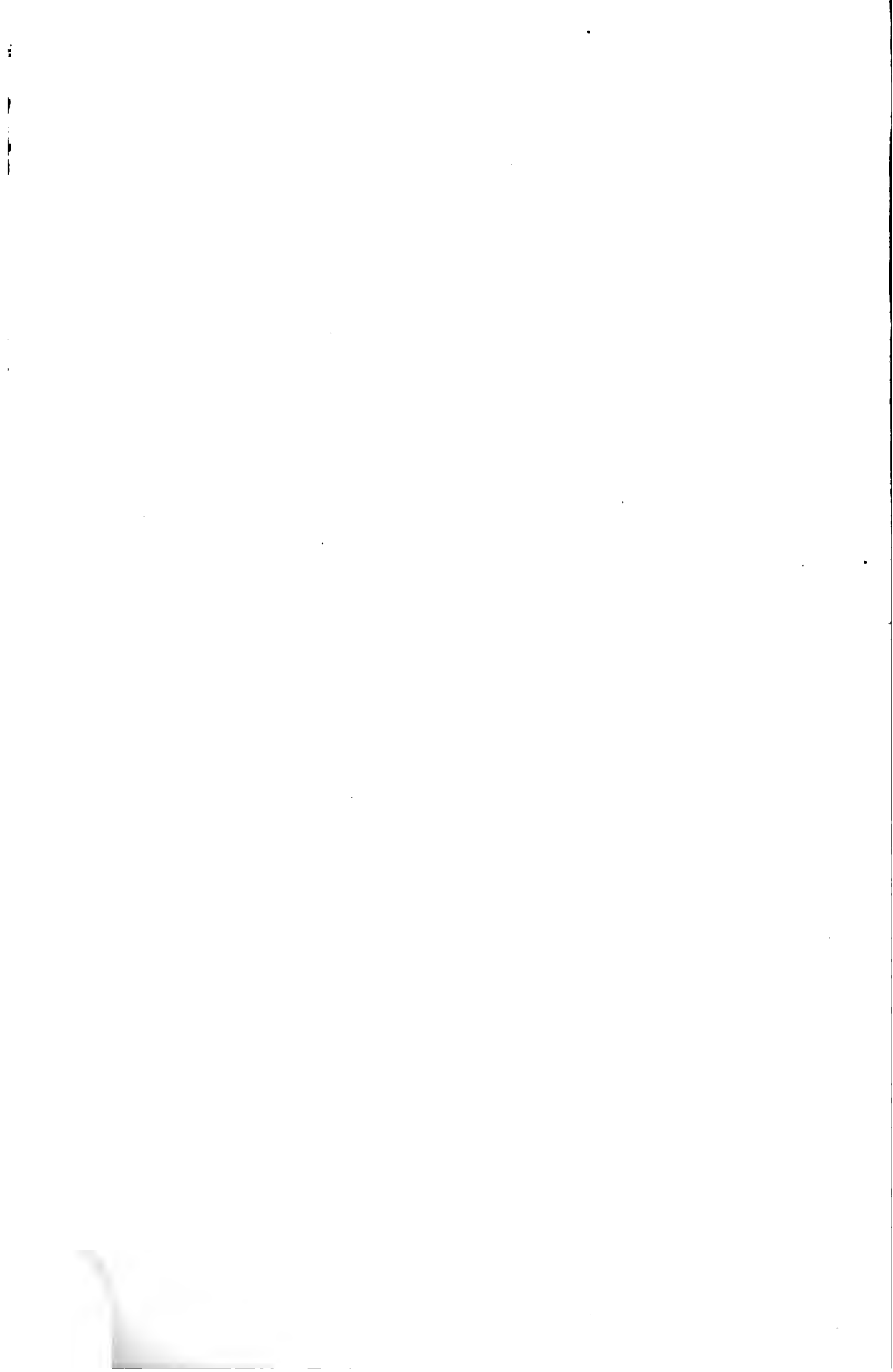
Tricesimus quoque secundus huius venerabilis monasterii pastor extitit domnus Hugo (1). huius in hanc abbatiam per apostolicam prȩceptionem iniquus quidem fuit ingressus, sed postmodum digne per Ottonem correctus imperatorem, istius mo-
5 nasterii in utroque recuperator et restaurator fore studuit ipse gloriosus (2). denique temporibus domni Gregorii quinti papȩ una cum suis monachis reclamavit ad Ropertum missum domni Ottonis imperatoris, in placito residentem in Rescaniano cum bonis hominibus atque iudicibus, super Gratiano et filiis eius qui
10 contendebant res huius monasterii in Monte Aureo, et in alio loco casalem Iohannis de Colle, et de Pulianisis. et direxit idem comes ad eos missum suum ut venirent et legem facerent. ipsi autem vȩnire noluerunt et cum omnibus suis fugerunt. dantibus autem iudicibus bonisque hominibus consilium, ipse mis-
15 sus domni imperatoris per fustem investivit eundem domnum Hugonem abbatem de ipsis rebus ad huius monasterii opus, et bannum coram omnibus mittere fecit, et cunctis licentiam dedit ut potestatem haberent ipsum adiuvandi abbatem eiusque monachos pro ipsis rebus, in quocumque ordine idem abbas voluisset,
20 sine ulla calumnia aut compositione. et qui hoc noluisset, auri librȩ .I. in hoc monasterio compositor esset (3).

c. 192 B
998-1039

Incipit preceptum domni Ottonis imperatoris.

c. 193 A

[In nomine sanctȩ et individuȩ Trinitatis.] Otto Dei gratia Romanorum imperator augustus. omnibus sanctȩ Dei Ȩcclesiȩ nostrisque fidelibus prȩ-
25 sentibus et futuris notum esse volumus, quoniam dudum moti iuste super quo-

An. 998.
L'imperatore Ottone III, annuendo alle preghiere dei monaci farfensi, re-

23. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.*

(1) Effigie dell' abbate Ugo.
(2) Cf. I, 48, nota 3.
(3) An. 998; *R. F.* doc. 423, e cf. p. 5, rr. 32-35.

stituisce l' abbate Ugo al governo della badia.

dam monacho Hugone qui sibi imperialis abbatię, monasterii videlicet Pharphensis, absque nostro assensu regimen usurpaverat, et, quod deterius est, prętio emerat a Romano pontifice, id ei quod habere videbatur debito cum dedecore abstulimus, et digne nostris ab optutibus eiecimus. monasterium vero ipsum cuidam Hugoni episcopo in beneficium dedimus, et quendam nobis 5 carissimum Herphonem ibidem manere pręcepimus. post hęc vero eiusdem monasterii religiosę congregationi magnis pręcibus postulanti aures nostrę clementię accomodavimus eundemque Hugonem gratiam in nostram recepimus, et in ipsius regimine abbatię confirmavimus. pręcipientes itaque imperiali potentia iubemus, ut deinceps iuxta canonum regulęque monachicę 10 auctoritatem, et eiusdem monasterii per antiquorum regum et imperatorum adeptam pręceptorum liberalitatem, electus quisque ab eadem congregatione prius, dein imperiali patrocinio pręsentatus, gratis roboretur, et a summo pontifice canonice consecretur. aliter si pręsumpserit, imperiali censura condemnetur, et quicquid de bonis monasterii scriptitaverit omnimodis evacuetur. 15 quod ut verius credatur et in posterum diligentius observetur,‖sigilli nostri impressione inferius insigniri iussimus (1). Heribertus cancellarius vice Petri Cumani episcopi recognovi. datum .VIII. kalendas martii, anno dominicę incarnationis .DCCCCLXXVIII., indictione .XI., anno autem Ottonis tertii regnantis .XV., imperii .II. actum Romę, feliciter, amen (2). 20

c. 193 B

Aliud preceptum.

An. 998?

L'imperatore Ottone III facendo speciale menzione dei beni ceduti al monastero da Amato figlio di Guerrone, dichiara che il monastero stesso è posto sotto il mundiburdio imperiale.

[In nomine sanctę et individuę Trinitatis.] Otto Dei gratia Romanorum imperator augustus. noverit omnium fidelium nostrorum industria, qualiter nos per interventum dilecti abbatis Hugonis monasterium Sanctę Marię in loco qui dicitur Pharpha in nostrę defensionis mundiburdium recepimus, cum 25 prędiis illis quę Amato [filius Guerronis,] cum matre sua, per scriptum tenens, morte pręventus, pręfatę reddidit ęcclesię, quęque sita sunt [videlicet] in Serrano, Civitella, et in Coroliano, vel ubicumque posita sunt. si quis igitur hoc mundiburdium sine legali iudicio violaverit, sive marchio, comes, vicecomes, ępiscopus, sive aliqua imperii nostri parva magnaque persona, sciat se com- 30 positurum auri cocti libras centum, medietatem camerę nostrę et alteram medietatem monasterio cui vis illata est. [et ut hoc vęrius credatur, hanc paginam nostro pręcepto notatam nostro sigillo confirmari iussimus] (3).

19. *Nel testo così del Chronicon come del Regesto si legge* .DCCCCLXXVIII. *con manifesto errore. Vedasi nel Regesto la nota 3 a questo documento; R. F. IV, 102.* 22. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 26. per scriptum tenens] *Nel Regesto* cum per scriptum teneret 27. quęque] *Nel regesto* quę

(1) Effigie dell' imperatore Ottone III.

(2) *R. F.* doc. 700.

(3) *R. F.* doc. 424.

Item aliud.

An. 999.
L'imperatore Ottone III ordina che per l'avvenire il monastero non possa esser mai commendato in beneficio ad alcuno, e dichiara di averlo prima dato in commenda ad Ugo vescovo, ignorandone i diritti anteriori.

[In nomine sanctę et individuę Trinitatis. Otto divina favente clęmentia Romanorum imperator augustus.] si ęcclesias Dei sanctorumque eius exaltaverimus, divinitus nos remunerari credimus. quocirca omnibus fidelibus 5 nostris pręsentibus atque futuris notum esse volumus, qualiter nos quadam die Romam exeuntes, pro ‖ restituenda republica cum marchione nostro Hugone convenimus et consilio imperii nostri cum venerabili papa Silvestro secundo et cum aliis nostris optimatibus ibidem tractavimus. finito autem colloquio, totoque fideli conventu salutato, in monasterio sanctę Dei genitricis Marię 10 quod dicitur in Pharpha castrametati sumus. cunque aliquantulum ibidem fuissemus, eiusdem monasterii venerabilis abbas Hugo nostram adiit pręsentiam, secum deferens nostrorum prędecessorum, videlicet imperatorum Karoli, Hludovici, aviique nostri Ottonis, pręcepta aureis sigillis bullita, et cum omni congregatione pręfati monasterii dispersionem lamentatus est, maximeque in nostris 15 temporibus, quia idipsum monasterium Hugoni ępiscopo in beneficium concessimus. quod ignorantes fecimus. hoc vero recognoscentes, pro omnipotentis Dei amore et pro remedio animę Herphonis qui cum supradicto ępiscopo ibi fuit et ibi modo mortuus est, cum hac nostra pręceptali pagina prędicto monasterio perdonavimus, ut amplius in ęternum nunquam detur per nos nec 20 per nostros successores in beneficium, sed semper permaneat reipublicę destinatum, abbati mancipatum, et nulli alteri subiectum vel pręstitum. unde Deum omnipotentem pręcamur, ut si aliquis papa aut imperator noster successor unquam memoratum monasterium alicuius personę subiugaverit, nobiscum in Christi adventu, dum venerit iudicare sęculum per ignem, rationem 25 inde reddat, et se ‖ deliquisse pro hac causatione recognoscat. [et ut hęc nostrę auctoritatis perdonatio perenniter inconvulsa permaneat, hanc paginam manu propria corroborantes, sigillari pręcepimus. signum domni Ottonis Cęsaris invictissimi. Herebertus cancellarius vice Petri Cumani ępiscopi recognovit. datum .v. nonas octobris, anno dominicę incarnationis .DCCCCXCVIIII., indi- 30 ctione .XII., anno tertii Ottonis regnantis .XVI., imperii .IIII. acta Romę.] (1)

c. 194 A

c. 194 B

Item aliud.

An. 998.
L'imperatore Ottone III conferma il monastero nel possesso di alcuni beni che già erano stati ingiustamente tenuti da Graziano e dai figli di lui.

Pro salute animę nostrę investivimus eundem Hugonem venerabilem abbatem de prędiis in comitatu Sabinensi sitis, quę ad pręfatum monasterium pertinent, quęque Gratianus et filii eius iniuste hactenus tenuerunt, in Monte 35 Aureo et in casale Iohannis de Colle, et de Pulianise (2).

2. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 23. alicuius] *Così nel testo del Chronicon e del Regesto.*

(1) *R. F.* doc. 429. (2) *R. F.* doc. 427.

Item aliud.

An. 999.
L'imperatore Ottone III conferma il monastero nel possesso dei suoi beni, e annulla tutte le scritture e donazioni delle terre del monastero fatte da Adamo vescovo, da Alberico abbate e da Ugo abbate per comando del vescovo Ugo.

Interventu eiusdem Hugonis venerabilis abbatis monasterii sanctę Dei genitricis Marię omne fodrum perdonamus de omni terra quam idem monasterium modo detinet aut in futurum acquisierit, sive de castellis sive de villis aut ęcclesiis. insuper imperiali decrevimus potentia, ut omnia scripta quę 5 idem abbas Hugo per iussionem ępiscopi Hugonis fecit, et cuncta quę Adam ępiscopus fecit, et quę Albericus abbas donavit de terra ipsius monasterii sint annullata et in perpetuum exinanita atque confusa, et ad idem monasterium Sanctę Marię in Pharpha procul dubio reversa, omni contradictione remota. unde statuimus firmissime, ut nullus ępiscopus, dux, marchio, 10 comes, vicecomes, sive aliquis homo magnus sive parvus, Teutonicus sive Latinus nuntius, de eodem monasterio fodrum tollat, aut placitum super terram iam dicti monasterii faciat, aut libellarios et pensionarios ad placitum constringere pręsumat, nisi eiusdem monasterii abbas aut cui ipse se commendaverit (1). 15

Item aliud preceptum.

An. 998.
L'imperatore Ottone III conferma il monastero nel possesso dei suoi beni e dei suoi privilegi.

[In nomine sanctę et individuę Trinitatis. Otto divina favente clęmentia Romanorum imperator augustus. cum petitionibus servorum Dei iustis ac rationabilibus divini cultus amore faverimus et his oportuna beneficia largimur, pręmium nobis ęternę remunerationis rependi non diffidimus. quocirca omnium 20 sanctę Dei Ęcclesię nostrorumque fidelium pręsentium videlicet et futurorum comperiat sollertia, qualiter Hugo venerabilis abbas monasterii sanctę Dei genitricis semperque virginis Marię in comitatu Sabinensi constructi in loco qui dicitur Acutianus nostram adiens pręsentiam ostendit nobis nostrorum antecessorum regum vel imperatorum pręcepta eidem monasterio facta, atque 25 suppliciter postulans, quatinus pro Dei amore sanctęque genitricis Dei Marię eadem pręcepta nostra imperiali ac pręceptali auctoritate confirmaremus. nos vero iustis postulationibus assentientes,] confirmamus autem iam dicto monasterio quicquid in superioribus ‖ continetur pręceptis prout iuste et legaliter possumus, videlicet quicquid habere videtur in eodem territorio Sabi- 30 nensi, idest ecclesiam Sancti Benedicti [cum omnibus pertinentiis suis, et] curtem Sancti Gethulii [cum tota sua integritate], et ecclesiam Sancti Angeli in monte Tancię [cum omnibus pertinentiis suis]. in civitate Hortana ęcclesiam Sancti Theodori [cum omnibus pertinentiis suis]. in civitate Veterbensi ęcclesiam Sanctę Marię [cum omnibus suis pertinentiis]. cellam Sanctę Marię 35

c. 195 A

17. *Le parole tra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 28. autem *manca nel Regesto.* 32. et *manca nel Regesto.* 33. *Nel Regesto* de Tancies *Nel Regesto* in comitatu Hortano iuxta civitatem 34. *Nel Regesto* in comitatu Veterbensi infra civitatem

(1) *R. F.* doc. 431.

iuxta fluvium Minionem cum gualdo suo [et omnibus ad eam pertinentibus]. iuxta civitatem Spoletanam ęcclesiam Sancti Marci, et infra ipsius comitatum ęcclesiam Sancti Salvatoris [cum omnibus earum pertinentiis]. ęcclesiam Sanctę Marię in Mediano [cum omnibus suis pertinentiis]. in
5 comitatu Hauximano curtem de Monte Polisco [cum omnibus ad eam pertinentiis]. in comitatu Senènsi curtem Leoninam. in territorio Camerino ęcclesiam Sancti Angeli in Lanciano. curtem de Salabona, atque curtem Sancti Gregorii in Trávenano [cum omnibus pertinentiis earum]. in territorio Firmano monasterium Sancti Silvestri, et Sanctę Marinę [cum omni
10 eorum integritate]. curtem Sancti Salvatoris sub muro civitatis Firmanę, [et] curtem Sancti Gervasii. curtem Sancti Sigismundi, et terram de Paratinis. curtem Sancti Angeli de Villa Magna. curtem Sancti Desiderii, [et] curtem de Cupresseto, [et] curtem Sancti Angeli in Nibiano. curtem Sancti Venantii. [et] curtem de Columnellis. curtem Sanctę Felicitatis. terram [in
15 locis] de Raviliano et de Solario. curtem Sanctę Marię in Mociano. curtem de Caminatis in loco qui vocatur Murrus. curtem de Bresano in Segiano iuxta castellum filiorum Guazonis. curtem Sanctę Marię matris Domini. curtem Sancti Maroti. curtem de Valle.‖ curtem Sanctę Marinę de Ortatiano. curtem Sancti Salvatoris in Memoriis. curtem de Blotenano. curtem c. 195 B
20 Sancti Antimi. curtem Montis Falconis. curtem Sanctę Marię Interamnes. curtem Sancti Silvestri intra civitatem Firmanam. curtem Sancti Sabini. curtem in Prętorio. monasterium Sanctę Marię in Insula cum curte Sancti Martini in Aquatinis. curtem aliam Sancti Martini in Monte super Asulam. curtem de Rotis. terram de Maceriatinis.' curtem de Moliano in qua est
25 ecclesia Sanctę Victorię. curtem Sancti Benedicti, et Sanctam Mariam [positam] in Muris. curtem Sancti Angeli inter duas Tinnas. curtem Sancti Angeli in [loco] Margiano. in comitatu Asculano curtem Sanctę Marię in Solestano. curtem Sancti Angeli in valle Veneria. curtem Sancti Salvatoris in Ophida [quę est] iuxta ipsum castellum. curtem de Mozano. in comitatu
30 Aprutiensi curtem de Motiano. curtem Sardinarię. ecclesiam Sancti Petri in Pedoniano. in comitatu Pinnensi curtem [quę dicitur] in Monte Pedito cum castello ibidem. curtem aliam prope se. curtem Sanctę Marię in Catilini. curtem Sanctę Lucię in Ciciliano. in comitatu Reatino ecclesiam Sancti Stephani in Lucana cum .XLVII. curtibus. in territorio Balbensi curtem San-
35 ctę Marię in Graiano et Sancti Angeli. in Furconensi territorio curtes .III. quartam Sanctę Marię [positam] in Furfone. in territorio Marsicano curtem Sancti Leucii in [loco qui vocatur] Transaquas. et Sanctę Marię in Apignanicis. in Amiternino territorio Sanctam Mariam in Loriano. curtem

2-3. *Nel Regesto* in comitatu Spoletano ecclesiam Sancti Marci et Sancti Salvatoris 5. *Nel Regesto* Pulisco 14. *Nel Regesto* terras 16. *Nel Regesto* Segianum 20. *Nel Regesto* de Sancto Antimo - de Monte Falconis 30. *Nel Regesto* Mozano - de Sardinaria 34. *Nel Regesto* Lucania

c. 196 A de Columento ‖ cum ęcclesia Sanctę Marię et Sancti Benedicti [cum omnibus earum pertinentiis]. in territorio Interocrino ecclesiam Sanctę Marię in Casalicis et Sancti Salvatoris in Vallantis. in territorio Reatino ecclesiam Sancti Angeli. in Tore curtem Sanctę Marię. in Corneto [et] in Narnate curtem unam. ecclesiam Sanctę Marię et Sancti Benedicti infra 5 urbem Romam in [loco qui dicitur] Scorticlaro cum criptis [et earum pertinentiis]. omnia hec in integrum cum pertinentiis et subiacentiis suis et quę ad prędictum monasterium pertinere videntur iuste et legaliter, aut ab aliis hominibus Deum timentibus acquisierit, aut ab his qui modo de rebus ecclesię iniuste tenent, et quę in civitate Romana aut in aliqua parte nostri regni Hitalici 10 habere videtur, aut acquisierit, per hoc nostrum pręceptum eidem sancto loco confirmamus una cum terris, vineis, monasteriis et subiectis ecclesiis, castellis, curtibus, domibus, villis, cappellis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, mercatis, cultis et incultis, colonis, aldiis, aldiabus manentibus omnibusque residentibus super terras ipsius monasterii, servis, ancillis, om- 15 nique familia utriusque sexus, cunctisque animalibus. atque pro Dei amore nostręque animę salute eidem monasterio ministrantibus per hoc nostrum pręceptum perdonamus, ut nullus eorum aut suorum hominum deinceps freda aut tributum donet, vel mansiones faciat invite, aut fidèiussor sine suo c. 196 B velle existat, aut in aliquo donet portinaticum ‖ aut ripaticum vel herbaticum 20 aut glandaticum vel pontonaticum, tam de monachis quam de clericis, quamque de hominibus super terras eorum residentibus, tam ingenuis quam libellariis, quam et servis, ac eos sub nostra tuitione recepimus. pręcipientes ergo iubemus ut nullus dux, marchio, episcopus, comes, vicecomes, vel aliquis noster missus discurrens, sculdascius, castaldius, nullaque nostri imperii magna parvaque 25 persona prędicti monasterii abbatem vel monachos aut eorum aliquem fidelem inquietare, molestare, aut de his quę suprascripta sunt sine legali iudicio disvestire pręsumat, aut aliquam ·minorationem facere temptet. et quicquid de prędicti monasterii possessionibus fiscus noster sperare potuerit, totum nos pro ęternę remunerationis pręmio prędicto monasterio concedimus 30 ut in alimoniam pauperum et stipendia monachorum ibidem Deo famulantium nostris futurisque temporibus semper proficiat in augmentis. insuper concedimus ut nullus homo audeat respondere mallaturam advocato eius. et si aliquo tempore aliqua intentio contra ipsum monasterium exorta fuerit, non per viliores sed per nobiliores et veraciores homines diffiniatur ex utraque 35 parte. huius autem pręcepti violator componat auri purissimi libras mille, medietatem camerę nostrę et medietatem prędicto monasterio ipsumque regentibus. [et ut hęc nostra imperialis auctoritas firmior habeatur et diligentius observetur, manu propria roborantes pręsentem paginam nostri impressione

3. *Nel Regesto* qui dicitur Vallantis 6. criptis] *Nel Regesto* scriptis 7. omnia hec] *Nel Regesto* omniaque *Nel Regesto mancano le parole* cum pertinentiis et subiacentiis suis

inferius iussimus insigniri. signum domni Ottonis invictissimi imperatoris augusti. Heribertus cancellarius vice Petri Cumani episcopi notavi. datum .II. idus martii, anno dominicę incarnationis .DCCCCXCVIII., indictione .XI., anno autem tertii Ottonis regnantis .XV., imperii .II. actum Romę, feli-
5 citer, amen] (1).

Incipit constitutio decretalis ‖ sacrę legis domini Ottonis imperatoris (2). c. 197 A

An. 998. Costituzione decretale dell' imperatore Ottone III

Otto Dei gratia Romanorum imperator augustus. Cōs. S. P. Q. R. archiepiscopis, abbatibus, marchionibus, comitibus, et cunctis iudicibus
10 intra Hitaliam constitutis, in perpetuum. comperimus quod episcopi et abbates ęcclesiarum possessionibus abutantur, et per scripta quibusque personis attribuant, et hoc non ad utilitatem ęcclesiarum, sed pecunię affinitate, et amicitię causa. dumque eorum successores, et pro domorum Dei restauratione, ac pro reipublicę officio nostroque obsequio commonentur,
15 suarum ęcclesiarum prędia ab aliis detineri causantur, seque imperata non posse perficere re vera demonstrant. proinde quia status ecclesiarum [Dei] annullantur, nostraque imperialis maiestas non minus patitur detrimentum, dum subditi nobis debita non possunt exhibere obsequia, constituimus et imperiali edicto [con]firmamus, ut omnia scripta, sive si libelli nomine sive
20 si emphitheosis prolatum fuerit quid de ęcclesiis Dei sive aliquo modo effici non possit, obeunte actore obeat, solusque detrimentum habeat qui se eo scripto obligavit atque vinxit, nec omnino ad eum suprascripti damna pertineant, qui ei in regimine successit, sed sit ei libera facultas, omnia quę per libellos vel alia quęlibet scriptura abalienata fuerint, in proprium ius ęc-
25 clesię revocare, et ita ordinare, ut ‖ Deo et nobis debitum obsequium valeat exhibere. nam cum regibus et imperatoribus ea quę regni et imperii sunt nisi se viventibus dare non liceat, exceptis ęcclesiis, quomodo abbatibus et c. 197 B

8. Cōs. S. P. Q. R.] *Il Weiland, non vedo con quanto fondamento, propone di interpretare* Consul Senatus Populusque Romanus *Gli editori che lo hanno preceduto interpretano* Consulibus Senatus Populique Romani *L'interpretazione più plausibile mi par quella già data nel Regesto* Consulibus *(o forse meglio* Consuli*)* Senatui Populoque Romano 16. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 17. annullantur] *Così nel Chronicon e non* annullatenus *come apparirebbe dalle varianti al testo pubblicato dal Weiland.*

(1) ꝶ F. doc. 425.

(2) Effigie dell' imperatore Ottone III. Il testo di questa costituzione ci è stato conservato qui nel *Chronicon*, nel *Regesto* (doc. 226) e nel codice Laurenziano plut. XVI, 2. L. WEILAND, ultimo editore di esso, pubblicandolo pei *Monumenta Germaniae historica* nel tomo I delle *Constitutiones et decreta publica imperatorum et regum*, p. 50 (*Legum sectio*, IV), si è giovato del codice Laurenziano e del *Chronicon*, ma non ha tenuto conto del *Regesto* di cui non fa menzione, e che del resto, fuorchè per due parole, non differisce dal *Chronicon*.

episcopis res ęcclesiarum per tempora suorum successorum distribuere liceat? omne quippe ius sive lex sive quodlibet scriptum, vel quęlibet consuetudo, si contra Ecclesię utilitatem fuerint, in irritum deducenda sunt. nec nostra auctoritate debentur firmari quę contra imperii auctorem et propagatorem probabuntur inferri. hoc ergo solum scriptum pro lege in talibus causis habeatur, 5 quod Ecclesię Dei prosit et nullo modo obesse possit. quod si aliquis contra hanc constitutionem nostram ire temptaverit, tanquam rebellis iudicetur et sit ei anathema maranatha, nisi resipiscat, ab universis episcopis qui huic imperii nostri edicto subscripserunt, vel assensum prębuerunt, sive prębituri sunt. amen. [d]ata .XII. kalendas octobris, indictione .XII., anno .III. pontificatus 10 domini Gregorii quinti papę. promulgata per manus Gerberti sanctę Ravennatis ęcclesię archiepiscopi, in ea synodo in qua Mediolanensi episcopo, Arnulfo nomine, papatum ablatum est, in basilica Beati Petri quę vocatur ad Celum Aureum (1). et subscripserunt omnes qui affuerunt episcopi (2).

Senza data. **Memoria delle contese avute dal monastero pel possesso della cella di S. Maria in Minione, della riconferma fattane da Enrico imperatore e del pacifico possesso posteriore alla riconferma (3).** c. 198 A

Contentio igitur quę fuit de cella Sanctę Marię in Minione 15 inter hoc nostrum monasterium et monasterium Sanctorum Cosmę et Damiani quod ponitur in Mica Aurea ita exorta est ut inferius referemus. quam huic operi inseruimus ex autenticis scedantes, ob id maxime, his ut auditis, deinceps caveatur a rectoribus cęnobii huius, ne similis proveniat eventus. obsecra- 20

4. debentur *nel testo del Chronicon e del Regesto, ma nel Laurenziano si legge correttamente* debebunt 10. *Nel testo Laurenziano secondo l'edizione del Weiland il documento si chiude più completamente così:* Ego Otto gratia Dei Romanorum imperator augustus constitui hanc legem non solum presenti et futuro sed etiam preterito tempore profutura et in aeternum valere precepi. Data .XII. kal. octobris, anno imperii domni Ottonis gloriosissimi imperatoris III indictione .XII. &c. *il resto come qui sopra.* 14. *A margine in caratteri minuti che sembrano anch'essi di mano di Gregorio si trova la postilla:* vel Cellam Auream, *e* ad Cellam Auream *ha pure il Regesto.*

(1) Il *Regesto* reca la datazione nella rubrica a capo del decreto invece che in fine.

(2) *R. F.* doc. 226.

(3) *R. F.* doc. 439. Questa memoria inserita tra i documenti del *Regesto di Farfa* è senza data. Il diploma di Enrico II menzionato in essa e che si leggerà alquanto più oltre, col quale si riconfermano i beni del monastero di Farfa novellamente acquistati o rivendicati, e si affermano in modo particolare i diritti del monastero sulla cella di S. Maria in Minione, è del 1014. La memoria non può dunque essere anteriore a quell'anno, ma secondo Pietro Fedele (*Carte del monastero dei Ss. Cosma e Damiano in Mica Aurea* in *Archivio della R. Soc. rom. di stor. patr.* XXI, 474) non dovrebbe essere di molto posteriore, poichè in essa è detto che in Roma vivevano ancora molti i quali ricordavano la fondazione del monastero dei Ss. Cosma e Damiano che il Fedele pone tra gli anni 936 e 948. Vuolsi però osservare che l'autore della memoria può essersi giovato di

mus autem omnes seniores qui audituri estis, ut pro Dei amore sanctęque Marię servitio diligenter auscultetis atque discrete discernatis si unquam plus iniustam absurdamque litem audistis, quam seniores prędicti monasterii Sanctorum Cosmę et Damiani
5 de hoc fecerunt. in veritate, quę Christus est, vobis dicimus, quia per centum et eo amplius annorum curricula fuit prędicta cella de Minione sub iure et dominio huius monasterii Sanctę Marię, antequam pręfatum monasterium Sanctorum Cosmę et Damiani fuisset inceptum, quemadmodum in sequentibus audietis.
10 Karolus denique pię memorię primus imperator prędictam cellam per suum pręceptum huic monasterio in primis contulit (1). deinde Hludovicus filius eius et omnes sui successores eam confirmaverunt (2), et hoc monasterium semper illam tenuit usque

qualche appunto scritto per servire in giudizio mentre la lite ferveva, e che dopo aver menzionato il diploma di Ottone III dell'anno 999, anche relativo a questa contesa e che si pubblica qui sotto, egli aggiunge: « Ex « quo iam tempore pręfatus Hugo ab« bas eiusque successores te« nuerunt ipsam cellam quiete per « .XXXI. anni pene curricula ». Ora ciò porterebbe il limite almeno al 1030, e spiegherebbe la menzione dei successori di Ugo, cioè Guido I e Guido II che interpolarono coi loro governi il periodo abbaziale di Ugo, il primo dall'anno 1009 al 1013, il secondo dal 1027 al 1035. A giudicar dallo stile, questa memoria mi pare indubbiamente scritta dall'abbate Ugo. Alcune frasi di essa indurrebbero a credere ch'essa facesse parte o fosse destinata a far parte di qualche altro suo opuscolo di cui non rimane ricordo. È notevole però che Ugo vi è sempre nominato nella terza persona e non nella prima, diversamente in ciò da tutti gli scritti che abbiamo di lui. Da questo indizio trarrei l'ipotesi che se Ugo veramente scrisse questa memoria, dovrebbe averla scritta mentre non era abbate e precisamente tra il 1027 e il 1035, durante il governo abbaziale di Guido II, servendosi forse di appunti presi anteriormente.

(1) An 801; *R. F.* doc. 273 e cf. *Chron. Farf.* I, 190-191.

(2) An. 857? 859? *R. F.* doc. 300; an. 967, doc. 404; an. 981, doc. 407; an. 996, doc. 413; an. 998, doc. 425; an. 1014, doc. 451. Il *Regesto* contiene poi conferme posteriori di Corrado II (an. 1027, doc. 675); di Enrico III (an. 1050, doc. 879); del pontefice Leone IX (an. 1051, doc. 884); di Enrico IV (ann. 1065 e 1084, docc. 976 e 1099). Il pontefice Giovanni XVIII in una sua bolla data il 29 marzo 1005, confermando al monastero dei Ss. Cosma e Damiano i suoi possedimenti, include fra essi la cella di S. Maria in Minione con le sue pertinenze: « ecclesiam que « est edificata in honorem sancte Dei « genitricis Marie que supra Minione « fluvio sita est, et aliquando tempore « a barbaricis gentibus destructa fuit, « cum curte et cellis et porticalis, « silvis, salectis, arboribus fructiferis « et infructiferis diversi generis, et

episcopis res ęcclesiarum per tempora suorum successorum distribuere liceat? omne quippe ius sive lex sive quodlibet scriptum, vel quęlibet consuetudo, si contra Ecclesię utilitatem fuerint, in irritum deducenda sunt. nec nostra auctoritate debentur firmari quę contra imperii auctorem et propagatorem probabuntur inferri. hoc ergo solum scriptum pro lege in talibus causis habeatur, 5
quod Ecclesię Dei prosit et nullo modo obesse possit. quod si aliquis contra hanc constitutionem nostram ire temptaverit, tanquam rebellis iudicetur et sit ei anathema maranatha, nisi resipiscat, ab universis episcopis qui huic imperii nostri edicto subscripserunt, vel assensum prębuerunt, sive prębituri sunt. amen. [d]ata .xii. kalendas octobris, indictione .xii., anno .iii. pontificatus 10
domini Gregorii quinti papę. promulgata per manus Gerberti sanctę Ravennatis ęcclesię archiepiscopi, in ea synodo in qua Mediolanensi episcopo, Arnulfo nomine, papatum ablatum est, in basilica Beati Petri quę vocatur ad Celum Aureum (1). et subscripserunt omnes qui affuerunt episcopi (2).

Senza data.
Memoria delle contese avute dal monastero pel possesso della cella di S. Maria in Minione, della riconferma fattane da Enrico imperatore e del pacifico possesso posteriore alla riconferma (3).
c. 198 A

Contentio igitur quę fuit de cella Sanctę Marię in Minione 15
inter hoc nostrum monasterium et monasterium Sanctorum Cosmę et Damiani quod ponitur in Mica Aurea ita exorta est ut inferius referemus. quam huic operi inseruimus ex autenticis scedantes, ob id maxime, his ut auditis, deinceps caveatur a rectoribus cęnobii huius, ne similis proveniat eventus. obsecra- 20

4. debentur *nel testo del Chronicon e del Regesto, ma nel Laurenziano si legge correttamente* debebunt 10. *Nel testo Laurenziano secondo l'edizione del Weiland il documento si chiude più completamente così:* Ego Otto gratia Dei Romanorum imperator augustus constitui hanc legem non solum presenti et futuro sed etiam preterito tempore profutura et in aeternum valere precepi. Data .xii. kal. octobris, anno imperii domni Ottonis gloriosissimi imperatoris III indictione .xii. &c. *il resto come qui sopra.* 14. *A margine in caratteri minuti che sembrano anch'essi di mano di Gregorio si trova la postilla:* vel Cellam Auream, *e* ad Cellam Auream *ha pure il Regesto.*

(1) Il *Regesto* reca la datazione nella rubrica a capo del decreto invece che in fine.

(2) *R. F.* doc. 226.

(3) *R. F.* doc. 439. Questa memoria inserita tra i documenti del *Regesto di Farfa* è senza data. Il diploma di Enrico II menzionato in essa e che si leggerà alquanto più oltre, col quale si riconfermano i beni del monastero di Farfa novellamente acquistati o rivendicati, e si affermano in modo particolare i diritti del monastero sulla cella di S. Maria in Minione, è del 1014. La memoria non può dunque essere anteriore a quell'anno, ma secondo PIETRO FEDELE (*Carte del monastero dei Ss. Cosma e Damiano in Mica Aurea* in *Archivio della R. Soc. rom. di stor. patr.* XXI, 474) non dovrebbe essere di molto posteriore, poichè in essa è detto che in Roma vivevano ancora molti i quali ricordavano la fondazione del monastero dei Ss. Cosma e Damiano che il Fedele pone tra gli anni 936 e 948. Vuolsi però osservare che l'autore della memoria può essersi giovato di

mus autem omnes seniores qui audituri estis, ut pro Dei amore sanctęque Marię servitio diligenter auscultetis atque discrete discernatis si unquam plus iniustam absurdamque litem audistis, quam seniores prędicti monasterii Sanctorum Cosmę et Damiani
5 de hoc fecerunt. in veritate, quę Christus est, vobis dicimus, quia per centum et eo amplius annorum curricula fuit prędicta cella de Minione sub iure et dominio huius monasterii Sanctę Marię, antequam pręfatum monasterium Sanctorum Cosmę et Damiani fuisset inceptum, quemadmodum in sequentibus audietis.
10 Karolus denique pię memorię primus imperator prędictam cellam per suum pręceptum huic monasterio in primis contulit [1]. deinde Hludovicus filius eius et omnes sui successores eam confirmaverunt [2], et hoc monasterium semper illam tenuit usque

qualche appunto scritto per servire in giudizio mentre la lite ferveva, e che dopo aver menzionato il diploma di Ottone III dell'anno 999, anche relativo a questa contesa e che si pubblica qui sotto, egli aggiunge: « Ex « quo iam tempore pręfatus Hugo ab« bas eiusque successores te« nuerunt ipsam cellam quiete per « .xxxi. anni pene curricula ». Ora ciò porterebbe il limite almeno al 1030, e spiegherebbe la menzione dei successori di Ugo, cioè Guido I e Guido II che interpolarono coi loro governi il periodo abbaziale di Ugo, il primo dall'anno 1009 al 1013, il secondo dal 1027 al 1035. A giudicar dallo stile, questa memoria mi pare indubbiamente scritta dall'abbate Ugo. Alcune frasi di essa indurrebbero a credere ch' essa facesse parte o fosse destinata a far parte di qualche altro suo opuscolo di cui non rimane ricordo. È notevole però che Ugo vi è sempre nominato nella terza persona e non nella prima, diversamente in ciò da tutti gli scritti che abbiamo di lui. Da questo indizio trarrei l' ipotesi che se Ugo veramente scrisse questa memoria, dovrebbe averla scritta mentre non era abbate e precisamente tra il 1027 e il 1035, durante il governo abbaziale di Guido II, servendosi forse di appunti presi anteriormente.

(1) An 801; *R. F.* doc. 273 e cf. *Chron. Farf.* I, 190-191.

(2) An. 857? 859? *R. F.* doc. 300; an. 967, doc. 404; an. 981, doc. 407; an. 996, doc. 413; an. 998, doc. 425; an. 1014, doc. 451. Il *Regesto* contiene poi conferme posteriori di Corrado II (an. 1027, doc. 675); di Enrico III (an. 1050, doc. 879); del pontefice Leone IX (an. 1051, doc. 884); di Enrico IV (ann. 1065 e 1084, docc. 976 e 1099). Il pontefice Giovanni XVIII in una sua bolla data il 29 marzo 1005, confermando al monastero dei Ss. Cosma e Damiano i suoi possedimenti, include fra essi la cella di S. Maria in Minione con le sue pertinenze: « ecclesiam que « est edificata in honorem sancte Dei « genitricis Marie que supra Minione « fluvio sita est, et aliquando tempore « a barbaricis gentibus destructa fuit, « cum curte et cellis et porticalis, « silvis, salectis, arboribus fructiferis « et infructiferis diversi generis, et

dum Sarraceni venerunt. qui cuncta monasteria extra Romam divastarunt funditus, ita ut etiam hoc monasterium .XLVIII. annis absque habitatore esset. et post hanc divastationem || huius monasterii restaurator prȩcipuus extitit venerabilis abbas Ratfredus (1). post cuius mortem Campo abbas tenuit huius regimen monasterii (2). qui ordinavit in prȩdicta cella unum prȩpositum ad ipsum locum restaurandum, nomine Venerandum, quem acquisivit ab abbate monasterii Sancti Iusti de Tuscana, ac fecit ei de prȩdicta cella destructa libellum in tribus personis monachorum succedentibus uno duobus, sicut consuetudo secularium monachorum tunc erat. unde et apparum ipse abbas apud se retinuit. quo ingressus cito incolumem locum restituit. Valentinus quoque Centumcellensis episcopus ipsam ȩcclesiam con-

c. 198 B

12. **ingressus**] *Così nel testo.*

« flumen Minionem cum piscaria et « aquimolis suis, atque gualdo maiore « usque in locum qui dicitur Gallo- « cantum, constitutum territorio Cen- « tumcellense sive Tuscanense »; PFLUGK-HARTTUNG, *Acta pontificum Romanorum inedita*, II, 57; JAFFÉ-LÖWENFELD, *Regesta pontificum*, n. 3944.

(1) An. 930?-936? Cf. I, 34. Nell'aprile dell'anno 920 Acerisio di Sintruda « habitator castri Centucellen- « sis » otteneva in prestaria dall'abbate Ratfredo « res vestri monasterii in « gualdo Sanctȩ Mariȩ de Minione « quas antea Hermerisius et Stepha- « nus a vestro monasterio ad suam « tenuerunt manum. idest casalinos « desertos, et vineas desertas, ad la- « borandum et fruendum, et annua- « liter vobis reddendum pensionem in « mense augusti monetȩ romanȩ in ȩc- « clesia Sanctȩ Mariȩ de Minione dena- « rios .XVIII. ». *Largitorio*, c. XXIII A. E già l'abbate Teutone, che governò la badia tra l'anno 883 e l'888, aveva fatta una concessione che mi par bene riferire qui per intero perchè dimostra l'esistenza dei diritti del monastero di Farfa sopra Santa Maria in Minione in un tempo di circa mezzo secolo anteriore alla fondazione del monastero dei Ss. Cosma e Damiano.

In nomine Domini. ego Donatus peto vobis, domne Teuto vir venerabilis abbas, ut mihi prestare iubeatis unum petium terrȩ in gualdo de Minione, in monte qui appellatur Gosperti, ad casas edificandum, seu et alias terras in iam dicto gualdo, quȩ pertinent ad cellam Sanctȩ Mariȩ de Minione, quantascumque ad manus nostras detinere videmur, aut nobis oportunitas fuerit peracto tempore suo ad laborandum, seu cum nostris bestiis pabulandum, et ad pensionem per omnes annos reddendum ad prȩpositum vel custodem iamdictȩ cellȩ de Minione in mense iulio argenti denarios .XVIII. de moneta sancti Petri quȩ melius in illis diebus cucurrerit, et si necesse fuerit, guaitas ad mare faciamus. et si neglexerimus, componamus vobis argenti monetati solidos .L. et si ad vestrum mandatum venire noluero ad iustitias faciendum, et si filii vel nepotes mei voluerint, teneant omnia secundum istam ordinationem, et sub pȩna suprascripta. quod si noluerint, tollant medietatem mobilium et frugum anteposito ȩdificio, et vadant ubi voluerint. actum in curte iam dictȩ cellȩ de Minione. + Donatus rogator. + Sintarus testis. + Gaiderisius. + Odelprandus. + Leo notarius scripsit.

Largitorio, c. XVIII A.

(2) An. 936?-962?

secravit (1). Venerandus vero iam dictus prępositus, quandiu ibi habitavit, ita obędiebat Camponi abbati suisque successoribus sicut et alii prępositi facere consueverant. hoc namque tempore cępit Benedictus qui dicebatur Campaninus ędificare prelibatum mona-
5 sterium Sanctorum Cosmę et Damiani in sua proprietate, sicut pene omnes Romani sciunt, et adhuc supersunt plures qui recordantur (2). quo completo, cepit iam dictus Benedictus quęrere utilem monachum quem ibi abbatem pręponeret. cui cum a quibusdam de ipso Venerando indicatum fuisset, cum consensu istius
10 monasterii abbatis cuius erat prępositus, ordinavit eum abbatem. qui quandiu advixit cellam Minionis sepe dictam tenuit ad ius et fidelitatem huius monasterii, et pensionem quę in libello superius nominato, quod secum portavit, sedebat, annualiter || reddebat, et aliud servitium abbatibus huius monasterii libenter exhibebat. c. 199 A
15 quo mortuo, successor suus abbas, Silvester nomine (3), cui libellum prędictum dimisit, cępit suptrahere illam pensionem quam dare debebat. qua de causa magna controversia orta est inter illum et Iohannem abbatem huius monasterii ante pręsentiam domni Ottonis imperatoris primi in synodo generali quę tunc facta fuit
20 in basilica Sancti Petri maiori (4). in qua cunctis videntibus reinvestivit idem imperator Iohannem abbatem de prędicta cella et dedit illi suum nuntium usque illuc qui et ibi eum investisset. sed Lambertus Cęcus restitit illi qui favebat parti alterius abbatis.

13. sedebat] *Così nel testo.*

(1) Di Valentino vescovo Centocellense si ha memoria intorno all'anno 940. Cf. UGHELLI, *Italia sacra*, X, 57; GAMS, *Series episcoporum*, p. XI; CALISSE, *Storia di Civitavecchia*, Firenze, Barbèra, 1898. Quest'ultimo lavoro ha molto pregio per la storia dei possessi farfensi nella regione vicina a Civitavecchia.

(2) Intorno a questa fondazione cf. P. FEDELE, *Carte del monastero dei Ss. Cosma e Damiano*, loc. cit. XXI, 279.

(3) Dell'abbate Silvestro del monastero dei Ss. Cosma e Damiano si ha notizia tra l'anno 949 circa e il 973.

(4) È la sinodo assegnata al 967, di cui Ottone I in un diploma dato il giorno 11 gennaio di quell'anno a favore del monastero di Subiaco dice che fu tenuta « in gremio basilicae « S. Petri apostoli... pro utilitate eius« dem ecclesiae et venerabilium lo« corum ». Cf. MURATORI, *Antiq. Ital.* V, 465; JAFFÉ-LÖWENFELD, *Regesta pontificum*, I, 471; *Il Regesto Sublacense*, pubblicato a cura della R. Soc. rom. di st. patria da G. LEVI e L. ALLODI, doc. 3. Lo HEFELE la chiama

imperator vero ipse ivit ad alias partes, et tunc ratio ipsa dilata est usque ad tempus Ottonis secundi imperatoris. qui videlicet imperator ira motus contra Iohannem prȩfatum abbatem tulit ei abbatiam et alteri dedit. qua de causa egressus Iohannes abbas de hoc monasterio abiit ad Azonem abbatem de Aventino suum 5 germanum, portans secum quȩdam prȩcepta et aliquantas cartas huius monasterii, inter quas erat prȩceptum de cella Minionis et apparum iamdicti libelli. quȩ duo furatus est Ursus malivolus prȩsbyter qui dicebatur de Male Pascia, qui et camerarius erat eiusdem Iohannis abbatis [1], atque vendidit ea prȩ- 10 dicto Silvestro abbati Sanctorum Cosmȩ et Damiani, et tulit inde triginta libras denariorum. ad quorum exemplar fecit sibi facere idem abbas unum | falsum prȩceptum quod dicebat factum fuisse (c. 199 B) a rege Hugone. ab hoc tempore cȩperunt ipsi abbates iam securius ipsam tenere cellam usque ad tempus Ottonis tertii im- 15 peratoris atque Hugonis huius monasterii abbatis. quam contentionem idem imperator legaliter, cum consilio Silvestri venerabilis papȩ atque consensu, necnon et Hugonis incliti marchionis, cunctorumque iudicum Romanorum iudicio finivit, ut inferius veraci stilo demonstrabimus [2]. ex quo iam tempore prȩfatus Hugo 20

« eine Synode in der Peterskirche, « deren Details nicht bekannt sind »; *Conciliengeschichte*, IV, 628.

(1) Come si vedrà più innanzi, l'abbate Guido di Farfa contese a Gregorio figlio di questo prete Orso detto di Malepassia il possesso di alcuni beni che Gregorio, mostrando due carte falsificate, sosteneva essere stati concessi in terzo genere ai suoi genitori dall' abbate Giovanni.

(2) An. 999; *R. F.* doc. 437. La importanza del placito relativo a questa contesa è tale, che mi sembra indispensabile riprodurlo qui in nota.

In nomine domini Dei salvatoris nostri Ihesu Christi. anno Deo propitio pontificatus domni nostri Silvestri summi pontificis et universalis secundi papȩ in sacratissima sede beati Petri apostoli primo, et imperantis domini nostri tertii Ottonis a Deo coronati magni et pacifici imperatoris anno .IIII., indictione .XIII., mense decembris, die secunda. quia sanctos imperatores Deum semper prȩ oculis habere sancitum est, quicquid in publicum gesta imperialia transtulerint nulla ratione divelli potest, quicquid imperiali decreto et iudicum firmis sententiis corroboratum est, quicumque destruere nititur reus maiestatis esse devincitur. et iccirco hanc brevem memoratoriam de prȩcepto supradicti imperatoris, et consensu domni apostolici sive iudicum, fecimus abbati Hugoni ex monasterio Sanctȩ Mariȩ quod dicitur in Pharpha, de cella Sanctȩ Mariȩ in Minione cum omnibus suis pertinentiis, quia ex iure regali ipsius monasterii esse convincitur, in ȩternum possideat. Karolus quidem sanctȩ memoriȩ imperator augustus in primis ipsam cellam de imperiali deditione eidem venerabili monasterio donaverat, suique successores corroboraverunt. postea vero abbas ipsius monasterii per emphiteusin cartulam delegavit cuidam abbati de monasterio Sanctorum Cosmȩ et Damiani, quod est situm Romȩ Transtyberim in Mica Aurea, in tribus abbatibus, diebus vitae illorum tantum, uno post alium succedente. qua vero

abbas eiusque successores tenuerunt ipsam cellam quiete, scilicet sub ipso imperatore et Hugone marchione per .XXXI. anni pene

cartula expleta, cęperunt abbates Sanctorum Cosmę et Damiani a iure et proprietate monasterii Sanctę Marię suptrahere et ad illorum monasterium destinare. qua de causa inter utrosque abbates grande litidium et seditio orta est. ad ultimum vero supradictus Hugo abbas monasterii Sanctę Marię reclamavit domno imperatori supradicto, ut exinde legem faceret. deinde pręcepit domnus imperator prędicto Hugoni abbati ire cum suis nuntiis ad Lateranense palatium ante pręsentiam domni Gregorii papę, qui illo in tempore erat, ut lex fieret. advocatusque est Gregorius abbas monasterii Sanctorum Cosmę et Damiani ad placitum. tunc ostensa sunt ibi pręcepta ex utraque parte atque relecta. et apparuerunt quę erant monasterii Sanctę Marię anteriora atque vęraciora. postea vero Gregorius abbas suprascripti monasterii Sanctorum Cosmę et Damiani ostendit unam falsissimam brevem refutatoriam ubi continebatur quod Iohannes abbas antecessor Hugonis abbatis monasterii Sanctę Marię refutasset eandem cellam temporibus beatę memorię domni Ottonis primi imperatoris, quod omnino falsum est. tunc Hugo abbas prę manibus tenebat capitulum, quod idem Otto imperator fecerat, de cartulis falsis, ubi continebatur: « Si quis aliquam cartulam falsam « appellaverit, et per pugnam eam approbare « voluerit, ut ita discernatur ». quod et Hugo abbas una cum suo advocato voluit facere secundum suam Langobardorum legem. sed hi qui ex parte Gregorii abbatis erant, neque pugnam voluerunt recipere, neque ipsum brevem ad manus collationis perducere, sicuti lex pręcipit romana. tunc supradictus domnus Gregorius papa, propter pecuniam quam acceperat a Gregorio abbate, iratus est contra Hugonem abbatem et surrexit et comprehendit eum et posuit ei suam virgam in manu, ut refutaret ipsam cellam. unde Hugo abbas cępit fortiter reproclamare et dicere: « O « domne papa, quare michi hanc violentiam « facis? » tunc ipse iterum atque iterum refutare tantum cogebat. quod et fecit Hugo abbas potestate devictus. insuper tres cartulas ei tulit, et abbati Gregorio dedit incidendas. statim Hugo abbas reversus ad imperatorem cępit iterum proclamare, et narravit omnia qualiter ei accidit. tunc domnus imperator promisit se iterum exinde legem facturum. sed casu accidente dilatatum est. eodem pręsenti anno christianissimus imperator Otto cum domno papa Silvestro et cum Hugone marchione ad eundem monasterium Sanctę Marię in Pharpha pervenit. tunc prędictus Hugo abbas venit in pręsentiam imperatoris et papę cum pręceptis supradictorum regum Karoli et Hludovici cęterorumque ordine regum. imperator vero suprascriptus nec non et domnus papa, iustitia et legali iudicio commoti, iusserunt eidem abbati venire Romam ut, quid inde acturi essent, iudicum sententia diffiniret. quod ita factum est. abbas autem ille Gregorius imperialibus nuntiis ad placitum provocatus, prius per Iohannem diaconum Ravennatis ęcclesię duabus vicibus, et per Iohannem pręfectum similiter duabus vicibus. sed ille sciens nil se iustum habere, fuga lapsus est. tunc imperator per consilium iudicum investivit Hugonem abbatem de pręfata cella, salva quęrela, et dedit eum in manus Hugonis marchionis, ut simul cum ipso pergeret ad ipsam cellam et si ibi Gregorium abbatem invenirent, simul reverterentur ad placitum. euntibus autem, invenerunt ibi Gregorium abbatem, cui domnus Hugo marchio ex parte imperatoris pręcepit, si suam gratiam vellet habere, iret Romam ad placitum. quod se promisit libenter facturum. tunc prędictus Hugo abbas ad statutum terminum venit ad placitum. sed ille iterum venire renuit. de qua causa domnus imperator cogitare cępit, et iterum atque iterum per suos nuntios usque duodecim vices vocavit ad placitum. ille autem tot vicibus vocatus numquam venit sed in fugam conversus est. quadam vero die, dum resideret domnus Otto imperator in palatio, venit supradictus Hugo abbas ante suam pręsentiam, prostratusque ad pedes eius cępit fortiter proclamare. et residentibus ibi cum eo domno Leone archiępiscopo sanctę Ravęnnatis ęcclesię, et Gaudentio archiępiscopo Sancti Adelberti, et Benedicto ępiscopo sanctę Portuensis ęcclesię, Letone et Iohanne pręfecto dativis iudicibus, Paulo eodem dativo iudice, Gerardo gratia Dei inclito comite atque imperialis militię magistro, Gregorio excellentissimo viro qui vocatur de Tusculana atque pręfecto navali, Gregorio viro clarissimo qui vocatur Miccinus atque vestarario sacri palatii, Alberico filio Gregorii atque imperialis palatii magistro, Farolfo a Sancto Eustathio, Teufredo et Benedicto castaldiis Hugonis marchionis, cęterisque aliis residentibus vel astantibus, quorum singula nomina enarrare longum est. tunc ait domnus Otto imperator illis omnibus: « Date michi consilium de hoc quid faciendum « sit ». respondentes iudices dixerunt: « Se« cundum legem, modo investituram perpe« tualem dare debetis huic abbati, et omnia « illa instrumenta cartarum quę ille Grego-

curricula (1). quibus mortuis, invasit eam Cadulus comes, sed cito emendavit. deinde sub domno Heinrico imperatore, qui reconfirmavit eam huic monasterio per suum prçceptum, ac sub Rainerio marchione. sed neque Romani pontifices, quibus pertinet monasterium ipsum Sanctorum Cosmç et Damiani, et ibi 5

«rius habet de suprascripta cella evacuare «atque exinanire. quia Iustinianus imperator «prçcipit: "Contumacem tertia vice voca«tum, datum iudicatum firmum est." item, «in alio loco idem imperator dicit: "Litiga«tor si se suptraxerit, et tertio acclamatus non «apparuerit, inter absentes iudicium datum «firmum est"». his vero duabus sententiis expletis atque affirmatis, placuit domno Ottoni serenissimo imperatori augusto et illis omnibus vçrum, quia experto et approbato a iudicio iudicum et consilio illorum omnium, quod monasterium Sanctç Mariç in Pharpha ipsam cellam Sanctç Mariç de Minione cum omnibus suis pertinentiis possidere deberet in perpetuum, et monasterio Sanctorum Cosmç et Damiani nichil pertineret. et continuo reinvestivit Hugonem abbatem suosque successores de suprascripta cella cum suis omnibus pertinentiis in perpetuum. insuper et imperiale bannum super imposuit, ut si unquam in tempore prçdictus Gregorius abbas suique successores de prçdicta cella aliqua quçrimonia removere aut replicare adversus monasterium Sanctç Mariç prçsumpserit, aut ipsa instrumenta superius damnata in placito ostendere voluerit, centum quinquaginta libras auri cocti componat. sive potestas quç cogere voluerit, aut iudex qui iudicare vel ipsas cartulas damnaticias laudare maluerit, non solum ipsi, sed omnis persona magna vel parva quç hoc facere prçsumuerit, similiter multetur, medietatem camerç imperatoris et medietatem prçdicto monasterio Sanctç Mariç in Pharpha. sic namque finitum est. unde pro futura memoria futuroque testimonio et cautela, hanc brevem memoratoriam prçdictus domnus imperator, cum consensu domni nostri apostolici sive iudicum, michi Petro scriniario sanctç Romane Ecclesiç scribere prçcepit. in mense decembris, indictione suprascripta .xiii. ✝ Otto Romanorum Dei gratia imperator augustus. ✝ Leo sanctç Ravennatis çcclesiç archiepiscopus interfui et subscripsi. ✝ Arnolfus ..... çcclesiç çpiscopus interfui et subscripsi. ✝ Gaudentius archiçpiscopus Sancti Adelberti martyris interfui et subscripsi. ✝ Iohannes prçfectus. ✝ Leo Domini gratia archarius sanctç apostolicç Sedis. ✝ Adrianus dativus iudex. ✝ Paulus Domini gratia dativus iudex. ✝ Hugo marchio. ✝ Lçtus Domini gratia dativus iudex. ✝ Girardus consul et dux. ✝ Ego Petrus scriniarius sanctç Romanç (*) qui supra scriptor huius cartulç, post testium subscriptiones et traditiones suprascriptas, complevi et absolvi.

(1) Infatti l'abbate Ugo nel decembre 1002 ordinò Graziano abbate del monastero di S. Maria di Minione da conservarsi nei diritti e nella proprietà del monastero di Farfa. Riferisco il documento del *Largitorio* (c. CCCLXIII A) relativo a questa ordinazione:

Gratianus abbas per iussionem domini Hugonis abbatis huius monasterii ordinatus est abbas in monasterio Sanctç Mariç de Minione territorio Tuscanensi quod pertinet huic monasterio Sanctç Mariç Farfensi, et concessit ei prçdictus domnus Hugo abbas prçfatum monasterium de Minione diebus vitç eius cum omnibus ipsius pertinentiis, et in toto comitatu Tuscanensi et Centumcellensi ad ius et proprietatem huius monasterii Sanctç Mariç Farfensis conservandum, gubernandum et regularem ordinem faciendum. pensione solidorum .xx. et promisit prçdictus Gratianus abbas, ut si ipsum monasterium Sanctç Mariç de Minione a iure et proprietate huius monasterii Sanctç Mariç de Farfa suptrahere voluerit, et ipsam obçdientiam prçfato domno Hugoni abbati eiusque successoribus et missis nostris facere noluerit, aut pensionem per omnes annos non dederit, componat huic monasterio Sanctç Mariç de Farfa auri libras .xx. actum temporibus Silvestri papç anno .iiii., mense decembris, indictione .i.

Segue a questo nel *Largitorio* un altro documento, pressochè identico, in data dell'ottobre 1003 (c. CCCLXIII B), che ripete le stesse cose, salvochè alla concessione delle pertinenze nei comitati Tuscanense e Centocellense aggiunge quelle « in castello Corgniti « et in civitate Orcle », e pone come pena di composizione sessanta invece che venti libbre d'oro.

(*) Romanç] *Così nel testo.*

iuxta habent civitatem Centumcellensem, aliquam unquam molestiam abbatibus monasterii Sanctę Marię de ipsa cella fecerunt [1].

Incipit preceptum domni Ottonis imperatoris.

An. 999.
L'imperatore Ottone III riconosce e conferma i diritti del monastero sulla cella di S. Maria in Minione.
c. 200 A

[In nomine sanctę et individuę Trinitatis.] Otto superna favente clęmentia Romanorum imperator augustus. si ęcclesias Dei sanctorumque eius restaurare studuerimus, divinitus [nos] remunerari credimus. unde omnium fidelium nostrorum pręsentium atque futurorum noverit universitas,‖ qualiter Hugo monasterii quod dicitur in Pharpha venerandę genitricis Dei ac virginis Marię venerabilis abbas, nostram adiens clęmentiam, legem vęram quęsivit de cella Sanctę Marię in Minione, quam Karolus, Hludovicus et cęteri nostri antecessores coimperatores per eorum pręcepta eidem monasterio tradiderunt et confirmaverunt, quę sita est in territorio Tuscano. cumque ipsum pręfatum monasterium eiusque abbates per innumerabiles annos eandem cellam tenuissent, quidam abbas pręfuit dispersor monasterii, qui memoratam cellam cuidam abbati de Sancto Cosma et Damiano in urbe Roma per scriptum trium personarum tradidit et concessit. quo vero scripto legaliter expleto, cęperunt abbates pręlibatam cellam suptrahere monasterio Sanctę Marię. unde inter utrosque abbates orta est contentio. ambobus autem missis abbatibus ad Gregorium papam, ex utraque parte ostensa sunt pręcepta. et apparuerunt, quę abbatis monasterii Sanctę Marię in Pharpha fuerunt, antiquiora et vęraciora. et Gregorius abbas unam falsissimam refutationis cartam ostendit, quod et abbas Hugo per pugnam discernere voluit. Gregorius autem papa extra legem cum sua virtute fecit Hugonem abbatem eandem cellam refutare. iterum autem sępedictus Hugo abbas adiit nostram clęmentiam, et omnia quę acta fuerunt in nostra enarravit pręsentia. nos vero cognoscentes iniuste ea diffinita sic esse, iterum inde legem fieri pręcepimus. abbas quoque Gregorius nostris nuntiis‖ ad placitum provocatus, prius per Iohannem Ravennatis ęcclesię diaconum, postea per Iohannem pręfectum iterum iterumque vocatus usque duodecim vices. sed ipse nostris nuntiis toties spretis, iniusta cognoscens facta, fuga lapsus est. postea autem per iudicum sententiam et per nostrorum fidelium quamplurium consilium, abbatem prędictum Hugonem de ipsa cella Sanctę Marię in Minione revestivimus in perpetuum, et per hanc nostram imperialem et pręceptalem paginam confirmamus ipsam cellam cum omnibus pertinentiis monasterio et eius abbati Hugoni, quod dicitur Sanctę Marię in Pharpha. omniaque scripta de eadem cella facta monasterio

c. 200 B

4. Le parole tra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.

(1) La contesa tra il monastero dei Ss. Cosma e Damiano e quello di Farfa, vedremo che si riaccese più tardi essendo abbate Berardo I, ma fu definita negli anni 1072 e 1073 a favore dei Farfensi.

curricula [1]. quibus mortuis, invasit eam Cadulus comes, sed cito emendavit. deinde sub domno Heinrico imperatore, qui reconfirmavit eam huic monasterio per suum pręceptum, ac sub Rainerio marchione. sed neque Romani pontifices, quibus pertinet monasterium ipsum Sanctorum Cosmę et Damiani, et ibi 5

« rius habet de suprascripta cella evacuare « atque exinanire. quia Iustinianus imperator « pręcipit: "Contumacem tertia vice voca- « tum, datum iudicatum firmum est." item, « in alio loco idem imperator dicit: "Litiga- « tor si se suptraxerit, et tertio acclamatus non « apparuerit, inter absentes iudicium datum « firmum est" ». his vero duabus sententiis expletis atque affirmatis, placuit domno Ottoni serenissimo imperatori augusto et illis omnibus vęrum, quia experto et approbato a iudicio iudicum et consilio illorum omnium, quod monasterium Sanctę Marię in Pharpha ipsam cellam Sanctę Marię de Minione cum omnibus suis pertinentiis possidere deberet in perpetuum, et monasterio Sanctorum Cosmę et Damiani nichil pertineret. et continuo reinvestivit Hugonem abbatem suosque successores de suprascripta cella cum suis omnibus pertinentiis in perpetuum. insuper et imperiale bannum super imposuit, ut si unquam in tempore prędictus Gregorius abbas suique successores de prędicta cella aliqua quęrimonia removere aut replicare adversus monasterium Sanctę Marię pręsumpserit, aut ipsa instrumenta superius damnata in placito ostendere voluerit, centum quinquaginta libras auri cocti componat. sive potestas quę cogere voluerit, aut iudex qui iudicare vel ipsas cartulas damnaticias laudare maluerit, non solum ipsi, sed omnis persona magna vel parva quę hoc facere pręsumuerit, similiter multetur, medietatem camerę imperatoris et medietatem prędicto monasterio Sanctę Marię in Pharpha. sic namque finitum est. unde pro futura memoria futuroque testimonio et cautela, hanc brevem memoratoriam prędictus domnus imperator, cum consensu domni nostri apostolici sive iudicum, michi Petro scriniario sanctę Romane Ecclesię scribere pręcepit. in mense decembris, indictione suprascripta .xiii. + Otto Romanorum Dei gratia imperator augustus. + Leo sanctę Ravennatis ęcclesię archiepiscopus interfui et subscripsi. + Arnolfus ..... ęcclesię ępiscopus interfui et subscripsi. + Gaudentius archiępiscopus Sancti Adelberti martyris interfui et subscripsi. + Iohannes pręfectus. + Leo Domini gratia archarius sanctę apostolicę Sedis. + Adrianus dativus iudex. + Paulus Domini gratia dativus iudex. + Hugo marchio. + Lętus Domini gratia dativus iudex. + Girardus consul et dux. + Ego Petrus scriniarius sanctę Romanę (*) qui supra scriptor huius cartulę, post testium subscriptiones et traditiones suprascriptas, complevi et absolvi.

(1) Infatti l'abbate Ugo nel decembre 1002 ordinò Graziano abbate del monastero di S. Maria di Minione da conservarsi nei diritti e nella proprietà del monastero di Farfa. Riferisco il documento del *Largitorio* (c. CCCLXIII A) relativo a questa ordinazione:

Gratianus abbas per iussionem domini Hugonis abbatis huius monasterii ordinatus est abbas in monasterio Sanctę Marię de Minione territorio Tuscanensi quod pertinet huic monasterio Sanctę Marię Farfensi, et concessit ei prędictus domnus Hugo abbas pręfatum monasterium de Minione diebus vitę eius cum omnibus ipsius pertinentiis, et in toto comitatu Tuscanensi et Centumcellensi ad ius et proprietatem huius monasterii Sanctę Marię Farfensis conservandum, gubernandum et regularem ordinem faciendum. pensione solidorum .xx. et promisit prędictus Gratianus abbas, ut si ipsum monasterium Sanctę Marię de Minione a iure et proprietate huius monasterii Sanctę Marię de Farfa suptrahere voluerit, et ipsam obędientiam pręfato domno Hugoni abbati eiusque successoribus et missis nostris facere noluerit, aut pensionem per omnes annos non dederit, componat huic monasterio Sanctę Marię de Farfa auri libras .xx. actum temporibus Silvestri papę anno .iiii., mense decembris, indictione .i.

Segue a questo nel *Largitorio* un altro documento, pressochè identico, in data dell'ottobre 1003 (c. CCCLXIII B), che ripete le stesse cose, salvochè alla concessione delle pertinenze nei comitati Tuscanense e Centocellense aggiunge quelle « in castello Corgniti « et in civitate Orcle », e pone come pena di composizione sessanta invece che venti libbre d'oro.

(*) Romanę] *Così nel testo.*

iuxta habent civitatem Centumcellensem, aliquam unquam molestiam abbatibus monasterii Sanctę Marię de ipsa cella fecerunt (1).
Incipit preceptum domni Ottonis imperatoris.

An. 999. L'imperatore Ottone III riconosce e conferma i diritti del monastero sulla cella di S. Maria in Minione. c. 200 A

[In nomine sanctę et individuę Trinitatis.] Otto superna favente clęmentia Romanorum imperator augustus. si ęcclesias Dei sanctorumque eius restaurare studuerimus, divinitus [nos] remunerari credimus. unde omnium fidelium nostrorum pręsentium atque futurorum noverit universitas,‖qualiter Hugo monasterii quod dicitur in Pharpha venerandę genitricis Dei ac virginis Marię venerabilis abbas, nostram adiens clęmentiam, legem vęram quęsivit de cella Sanctę Marię in Minione, quam Karolus, Hludovicus et cęteri nostri antecessores coimperatores per eorum pręcepta eidem monasterio tradiderunt et confirmaverunt, quę sita est in territorio Tuscano. cumque ipsum pręfatum monasterium eiusque abbates per innumerabiles annos eandem cellam tenuissent, quidam abbas pręfuit dispersor monasterii, qui memoratam cellam cuidam abbati de Sancto Cosma et Damiano in urbe Roma per scriptum trium personarum tradidit et concessit. quo vero scripto legaliter expleto, cęperunt abbates pręlibatam cellam suptrahere monasterio Sanctę Marię. unde inter utrosque abbates orta est contentio. ambobus autem missis abbatibus ad Gregorium papam, ex utraque parte ostensa sunt pręcepta. et apparuerunt, quę abbatis monasterii Sanctę Marię in Pharpha fuerunt, antiquiora et vęraciora. et Gregorius abbas unam falsissimam refutationis cartam ostendit, quod et abbas Hugo per pugnam discernere voluit. Gregorius autem papa extra legem cum sua virtute fecit Hugonem abbatem eandem cellam refutare. iterum autem sępedictus Hugo abbas adiit nostram clęmentiam, et omnia quę acta fuerunt in nostra enarravit pręsentia. nos vero cognoscentes iniuste ea diffinita sic esse, iterum inde legem fieri pręcepimus. abbas quoque Gregorius nostris nuntiis‖ad placitum provocatus, prius per Iohannem Ravennatis ęcclesię diaconum, postea per Iohannem pręfectum iterum iterumque vocatus usque duodecim vices. sed ipse nostris nuntiis toties spretis, iniusta cognoscens facta, fuga lapsus est. postea autem per iudicum sententiam et per nostrorum fidelium quamplurium consilium, abbatem prędictum Hugonem de ipsa cella Sanctę Marię in Minione revestivimus in perpetuum, et per hanc nostram imperialem et pręceptalem paginam confirmamus ipsam cellam cum omnibus pertinentiis monasterio et eius abbati Hugoni, quod dicitur Sanctę Marię in Pharpha. omniaque scripta de eadem cella facta monasterio

c. 200 B

4. *Le parole tra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.*

(1) La contesa tra il monastero dei Ss. Cosma e Damiano e quello di Farfa, vedremo che si riaccese più tardi essendo abbate Berardo I, ma fu definita negli anni 1072 e 1073 a favore dei Farfensi.

Sanctorum martyrum Cosmę et Damiani sint annullata et in perpetuum exinanita, ac monasterium Sanctę Marię ipsam teneat cum omnibus pertinentiis quę ab antiquis temporibus illi pertinere visa sunt, et quę noviter homines per cartulas illuc contulerunt aut per libellaria in toto territorio Tuscano aut Centumcellensi. si quis vero dux, marchio, comes, vicecomes, iudex aut aliquis homo magnus sive parvus monasterium Sanctę Marię de eadem cella disvestierit aut aliam legem eidem monasterio nocuam inde fecerit, sciat se compositurum auri cocti libras .cc., medietatem camerę nostrę ac medietatem prȩfato monasterio suisque rectoribus in perpetuum. quod ut vȩrius credatur ab omnibus, hanc paginam supter manu propria corroborantes sigillari prȩcepimus. signum domni Ottonis Cȩsaris invicti. Heribertus cancellarius vice Petri Cumani ȩpiscopi recognovit. ‖ datum .III. nonas decembris, anno dominicę incarnationis .DCCCCXCVIIII., indictione .XIII., anno domni Ottonis regnantis .XVI., imperii .IIII. actum Romę, feliciter, [amen] (1).

c. 201 A

Anno vero pontificatus domni Gregorii quinti papę secundo, imperii autem domni Ottonis imperatoris similiter secundo, prȩsbyteri ȩcclesię Sancti Eustathii sitę in Platana reclamaverunt ad domnum Gregorium papam et imperatorem Ottonem residentes in basilica Beati Petri apostoli super Hugonem abbatem huius monasterii, dicentes quod contenderet eis duas ȩcclesias Sanctę Marię et Sancti Benedicti ȩdificatas in Thermis Alexandrinis cum casis, criptis, hortis, terris cultis et incultis, areis, columnis et oratorio Salvatoris infra se, vel omnibus earum pertinentiis, sitas Rome regione nona (2). casu autem accidente, affuit ibi Hugo

3. *Nel testo* illo *con una virgoletta sopra la* o

(1) *R. F.* doc. 438.

(2) An. 998; *R. F.* doc. 426. Anche in questo caso la grande importanza storica del placito m' induce a seguir l'esempio del Muratori e a pubblicarlo per intero testualmente come si legge nel *Regesto*.

In nomine domini Dei salvatoris nostri Ihesu Christi. anno pontificatus domni Gregorii summi pontificis et universalis V papę, in sacratissima sede beati Petri apostoli secundo, imperii autem domni Ottonis invictissimi imperatoris similiter .II., indictione .XI., mense aprilis, die .IIII. ad laudem omnipotentis Dei et salvatoris nostri Ihesu Christi simulque beatę et superexaltatę Dei genitricis virginis Marię, ac decreto iudicum, et per imperialem prȩceptionem, breve commemoratorium factum, qualiter orta est contentio inter prȩsbiteros ȩcclesię Sancti Eustathii, quę sita est in Platana, qui reclamaverunt ad domnum Gregorium papam et imperatorem Ottonem, dum residerent in basilica Beati Petri apostoli. tunc factus concursus populorum clamantium ut legem acciperent. inter quos fuerunt prȩsbiteri prȩdictę ȩcclesię, videlicet Petrus prȩsbiter secundus, Iohannes prȩsbiter tertius, Albinus prȩsbiter .IIII., Eustathius prȩsbiter, Benedictus prȩsbiter decastorius, (*) et cum eis cuncta illorum congregatio insimul commorans proclamabant quȩrimonii causa, atque dicebant: « Piissime imperator et omnium augustorum auguste, supplicamus tuam clȩmentiam, ut legem habeamus de Hugone

(*) decastorius] *Così nel testo.*

prędictus abbas. qui iussus ad ipsum placitum venit, et inquisitus respondit: « Rogo vos, date michi indutias, quia neque iu« dices habeo neque advocatum ». tunc voluerunt ei dare ro-

« abbate monasterii Sanctę Marię quod situm « est in Sabinis in monte Acutiano et iuxta « flumen Pharpham, qui contendit nobis duas « ęcclesias Sanctę Marię et Sancti Benedicti, « quę sunt ędificatę in Thermis Alexandrinis, « cum casis, criptis, hortis, terris cultis et in« cultis, areis, columnis et oratorio Salvatoris « infra se, vel cum omnibus ad eas pertinen« tibus, sitas Romę regione nona in prędictis « Thermis Alexandrinis, sicuti reiacere vi« dentur inter hos fines: ab uno latere curtis « et cripta quam detinet Lambertus filius Al« donis, et criptę quas detinent hęredes Inge« baldi et Azonis, ab alio latere cripta quam « detinet Theofilactus Neapolitanus cum ne« potibus suis, sicuti definitum est per muros « et columnas, a .III. latere hortus quem de« tinent hęredes de Bonizo et monasterium « Sancti Andreę quod situm est in monte So« racte, a .IIII. latere via publica ». inter hanc reclamationem, casu accidente, affuit Hugo prędictus venerabilis abbas in basilica Beati Petri apostoli. ipsa hora residebat in iudicio domnus Leo archidiaconus sacri imperii palatii ex parte domni imperatoris una cum Iohanne urbis Romę pręfecto et iudicibus romanis, Gregorio primo defensore, Leone arcario, Atrocio, Petro, Paulo dativis iudicibus ex parte domni papę. tunc statim fecerunt venire Hugonem abbatem in iudicio, cui et dixit prędictus domnus Leo archidiaconus: « Volo ut respondeas istis pręsbiteris qui quę« rimonium habent super te ». ille autem respondit: « Nescio de qua causa ». et domnus Leo: « De duabus ęcclesiis cum casis et cellis « suis, quas habes in Thermis Alexandrinis ». etiam dictus abbas: « Rogo vos, date michi « indutias, quia modo non sum paratus ad « legem, neque iudices meos habeo, neque « advocatum ». et contra ille: « Nequaquam, « sed dabo tibi advocatum qui pro te respon« deat ». et abbas: « Volo scire si dederis « michi advocatum romanum aut langobar« dum ». et ille: « Romanum dabo tibi ». et abbas: « Nolit Deus ut res nostri monasterii « aliquando sub lege romana vixisset, sed sub « lege langobarda, propterea nolo romanum « advocatum ». et ille: « Velis, nolis, legem « romanam habes facere ». at contradicebat abbas nullatenus se facturum, nisi ex ore domni imperatoris audisset. in tali autem altercatione, prędictus domnus Leo manibus suis eum comprehendit per cucullam, et iuxta se sedere fecit. cui et dixit: « Hodie non exies « de isto placito, nisi legem feceris ». et iterum abbas: « Ego non contradico legem, sed, « si permiseris, guadimonium tibi dabo iuxta « meam legem, donec vadam ad meum mo« nasterium et revertar cum advocato simul « et iudicibus ». tunc iussu domni imperatoris data est ei indutia a tertia feria usque in .VI. feriam. et abiit domnus abbas et reversus est .VI. feria, sicuti promiserat, cum suo advocato et iudicibus. venientes autem ante fores basilicę Beati Petri apostoli ad Sanctam Mariam in Turri, ubi iudicium datum erat, tunc cępit dicere domnus abbas: « Ecce « parati sumus legem facere sicuti promisi« mus ». respondit domnus Leo prudentissimus archidiaconus, una cum Ropperto venerabili et laudabili diacono et oblationario sanctę et apostolicę Sedis, simulque domno Iohanne urbis Romę pręfecto, et legum latoribus iudicibus, et dixit: « Volumus scire si per legem « romanam aut langobardam vultis defendi ». tunc respondit Hubertus dativus iudex et advocatus ipsius monasterii: « Secundum le« gem langobardam volumus nos defendere, « quia per centum et eo amplius annos res « nostri monasterii per legem langobardam « defensata est, et pręcepta regalia exinde ha« bemus. sed si placet domno imperatori « aliter fieri, non possumus contradicere ». ad hęc domnus Leo dixit iudicibus romanis: « Quid vobis videtur de hoc? » illi autem responderunt: « Certe ista res nobis in dubio « est, sed in providentia sit domni imperato« ris ». tunc surrexit domnus Leo, et abiit ad imperatorem, et narravit ei omnia quę facta sunt, et petiit ab eo consilio, quomodo vel qualiter ei placuisset. tunc dixit ei imperator: « Revertere ad iudicium, et interroga ab« batem et advocatum eius, si possunt probare « per scripta aut per sacramentum aut per « testimonia quod monasterium ipsum sub « lege Langobardorum defensatum fuisset, et « ego nullatenus a sua lege eum suptraho ». et reversus in iudicium interrogavit eundem abbatem et advocatum eius, quid de hoc dicerent. at illi ostenderunt confirmationem factam a Hlothario imperatore, ubi continebatur quomodo diffinitum est ante pręsentiam prędicti imperatoris, et domni Paschalis papę, quod idem monasterium sub lege Langobardorum vivere deberet, et sub tali privilegio esse deberet sicut cętera monasteria infra regna Francorum constituta sunt, idest Luxoviensium, Lyrinensium et Agaunensium, et pontificem Romanum nullum dominium in iure ipsius monasterii haberet, excepta consecratione. e con-

Sanctorum martyrum Cosmę et Damiani sint annullata et in perpetuum exinanita, ac monasterium Sanctę Marię ipsam teneat cum omnibus pertinentiis quę ab antiquis temporibus illi pertinere visa sunt, et quę noviter homines per cartulas illuc contulerunt aut per libellaria in toto territorio Tuscano aut Centumcellensi. si quis vero dux, marchio, comes, vicecomes, iudex aut aliquis homo magnus sive parvus monasterium Sanctę Marię de eadem cella disvestierit aut aliam legem eidem monasterio nocuam inde fecerit, sciat se compositurum auri cocti libras .cc., medietatem camerę nostrę ac medietatem pręfato monasterio suisque rectoribus in perpetuum. quod ut vęrius credatur ab omnibus, hanc paginam supter manu propria corroborantes sigillari pręcepimus. signum domni Ottonis Cęsaris invicti. Heribertus cancellarius vice Petri Cumani ępiscopi recognovit. ‖datum .III. nonas decembris, anno dominicę incarnationis .DCCCCXCVIIII., indictione .XIII., anno domni Ottonis regnantis .XVI., imperii .IIII. actum Romę, feliciter, [amen] (1).

c. 201 A

Anno vero pontificatus domni Gregorii quinti papę secundo, imperii autem domni Ottonis imperatoris similiter secundo, pręsbyteri ęcçlesię Sancti Eustathii sitę in Platana reclamaverunt ad domnum Gregorium papam et imperatorem Ottonem residentes in basilica Beati Petri apostoli super Hugonem abbatem huius monasterii, dicentes quod contenderet eis duas ęcclesias Sanctę Marię et Sancti Benedicti ędificatas in Thermis Alexandrinis cum casis, criptis, hortis, terris cultis et incultis, areis, columnis et oratorio Salvatoris infra se, vel omnibus earum pertinentiis, sitas Rome regione nona (2). casu autem accidente, affuit ibi Hugo

3. *Nel testo* illo *con una virgoletta sopra la* o

(1) *R. F.* doc. 438.

(2) An. 998; *R. F.* doc. 426. Anche in questo caso la grande importanza storica del placito m' induce a seguir l'esempio del Muratori e a pubblicarlo per intero testualmente come si legge nel *Regesto*.

In nomine domini Dei salvatoris nostri Ihesu Christi. anno pontificatus domni Gregorii summi pontificis et universalis V papę, in sacratissima sede beati Petri apostoli secundo, imperii autem domni Ottonis invictissimi imperatoris similiter .II., indictione .XI., mense aprilis, die .III. ad laudem omnipotentis Dei et salvatoris nostri Ihesu Christi simulque beatę et superexaltatę Dei genitricis virginis Marię, ac decreto iudicum, et per imperialem pręceptionem, breve commemoratorium factum, qualiter orta est contentio inter pręsbiteros ęcclesię Sancti Eustathii, quę sita est in Platana, qui reclamaverunt ad domnum Gregorium papam et imperatorem Ottonem, dum residerent in basilica Beati Petri apostoli. tunc factus concursus populorum clamantium ut legem acciperent. inter quos fuerunt pręsbiteri prędictę ęcclesię, videlicet Petrus pręsbiter secundus, Iohannes pręsbiter tertius, Albinus pręsbiter .IIII., Eustathius pręsbiter, Benedictus pręsbiter decastorius, (*) et cum eis cuncta illorum congregatio insimul commorans proclamabant quęrimonii causa, atque dicebant: « Piissime imperator et omnium au« gustorum auguste, supplicamus tuam clę« mentiam, ut legem habeamus de Hugone

(*) decastorius] *Così nel testo.*

prędictus abbas. qui iussus ad ipsum placitum venit, et inquisitus respondit: « Rogo vos, date michi indutias, quia neque iu-« dices habeo neque advocatum ». tunc voluerunt ei dare ro-

« abbate monasterii Sanctę Marię quod situm « est in Sabinis in monte Acutiano et iuxta « flumen Pharpham, qui contendit nobis duas « ęcclesias Sanctę Marię et Sancti Benedicti, « quę sunt ędificatę in Thermis Alexandrinis, « cum casis, criptis, hortis, terris cultis et in-« cultis, areis, columnis et oratorio Salvatoris « infra se, vel cum omnibus ad eas pertinen-« tibus, sitas Romę regione nona in prędictis « Thermis Alexandrinis, sicuti reiacere vi-« dentur inter hos fines: ab uno latere curtis « et cripta quam detinet Lambertus filius Al-« donis, et criptę quas detinent hęredes Inge-« baldi et Azonis, ab alio latere cripta quam « detinet Theofilactus Neapolitanus cum ne-« potibus suis, sicuti definitum est per muros « et columnas, a .III. latere hortus quem de-« tinent hęredes de Bonizo et monasterium « Sancti Andreę quod situm est in monte So-« racte, a .IIII. latere via publica ». inter hanc reclamationem, casu accidente, affuit Hugo prędictus venerabilis abbas in basilica Beati Petri apostoli. ipsa hora residebat in iudicio domnus Leo archidiaconus sacri imperii palatii ex parte domni imperatoris una cum Iohanne urbis Romę pręfecto et iudicibus romanis, Gregorio primo defensore, Leone arcario, Atrocio, Petro, Paulo dativis iudicibus ex parte domni papę. tunc statim fecerunt venire Hugonem abbatem in iudicio, cui et dixit prędictus domnus Leo archidiaconus: « Volo ut respondeas istis pręsbiteris qui quę-« rimonium habent super te ». ille autem respondit: « Nescio de qua causa ». et domnus Leo: « De duabus ęcclesiis cum casis et cellis « suis, quas habes in Thermis Alexandrinis ». etiam dictus abbas: « Rogo vos, date michi « indutias, quia modo non sum paratus ad « legem, neque iudices meos habeo, neque « advocatum ». et contra ille: « Nequaquam, « sed dabo tibi advocatum qui pro te respon-« deat ». et abbas: « Volo scire si dederis « michi advocatum romanum aut langobar-« dum ». et ille: « Romanum dabo tibi ». et abbas: « Nolit Deus ut res nostri monasterii « aliquando sub lege romana vixisset, sed sub « lege langobarda, propterea nolo romanum « advocatum ». et ille: « Velis, nolis, legem « romanam habes facere ». at contradicebat abbas nullatenus se facturum, nisi ex ore domni imperatoris audisset. in tali autem altercatione, prędictus domnus Leo manibus suis eum comprehendit per cucullam, et iuxta se sedere fecit. cui et dixit: « Hodie non exies « de isto placito, nisi legem feceris ». et iterum abbas: « Ego non contradico legem, sed, « si permiseris, guadimonium tibi dabo iuxta « meam legem, donec vadam ad meum mo-« nasterium et revertar cum advocato simul « et iudicibus ». tunc iussu domni imperatoris data est ei indutia a tertia feria usque in .VI. feriam. et abiit domnus abbas et reversus est .VI. feria, sicuti promiserat, cum suo advocato et iudicibus. venientes autem ante fores basilicę Beati Petri apostoli ad Sanctam Mariam in Turri, ubi iudicium datum erat, tunc cępit dicere domnus abbas: « Ecce « parati sumus legem facere sicuti promisi-« mus ». respondit domnus Leo prudentissimus archidiaconus, una cum Ropperto venerabili et laudabili diacono et oblationario sanctę et apostolicę Sedis, simulque domno Iohanne urbis Romę pręfecto, et legum latoribus iudicibus, et dixit: « Volumus scire si per legem « romanam aut langobardam vultis defendi ». tunc respondit Hubertus dativus iudex et advocatus ipsius monasterii: « Secundum le-« gem langobardam volumus nos defendere, « quia per centum et eo amplius annos res « nostri monasterii per legem langobardam « defensata est, et pręcepta regalia exinde ha-« bemus. sed si placet domno imperatori « aliter fieri, non possumus contradicere ». ad hęc domnus Leo dixit iudicibus romanis: « Quid vobis videtur de hoc? » illi autem responderunt: « Certe ista res nobis in dubio « est, sed in providentia sit domni imperato-« ris ». tunc surrexit domnus Leo, et abiit ad imperatorem, et narravit ei omnia quę facta sunt, et petiit ab eo consilio, quomodo vel qualiter ei placuisset. tunc dixit ei imperator: « Revertere ad iudicium, et interroga ab-« batem et advocatum eius, si possunt probare « per scripta aut per sacramentum aut per « testimonia quod monasterium ipsum sub « lege Langobardorum defensatum fuisset, et « ego nullatenus a sua lege eum suptraho ». et reversus in iudicium interrogavit eundem abbatem et advocatum eius, quid de hoc dicerent. at illi ostenderunt confirmationem factam a Hlothario imperatore, ubi continebatur quomodo diffinitum est ante pręsentiam prędicti imperatoris, et domni Paschalis papę, quod idem monasterium sub lege Langobardorum vivere deberet, et sub tali privilegio esse deberet sicut cętera monasteria infra regna Francorum constituta sunt, idest Luxoviensium, Lyrinensium et Agaunensium, et pontificem Romanum nullum dominium in iure ipsius monasterii haberet, excepta consecratione. e con-

manum advocatum. et abbas: « Res nostri monasterii sub lege « langobarda viguit, propterea nolo romanum advocatum ». et illi: « Velis, nolis, legem romanam facere habebis ». et hoc se abbas nullatenus facturum respondit nisi audisset ex ore domni

tra defensores prȩsbiterorum iam dictȩ ȩcclesiȩ Sancti Eustathii voluerunt reprobare supradictam confirmationem. tunc decrevit domnus Leo, qui ex parte domni imperatoris erat, ut si abbas per suum advocatum legem potuisset facere, quod neque per se neque per ullam submissam personam ipsa sua confirmatio falsata esset, stabilis permaneret. ad hȩc advocatus monasterii, iubente domno Leone, voluit sacramentum prȩbere cum suis sacramentalibus, quod scripta ipsa falsa non essent, et quod monasterium prȩdictum per ipsam confirmationem per centum et eo amplius annos se defensavit per legem Langobardorum. insuper per pugnam et per testimonia probare voluit. ad hȩc qui ex parte prȩsbiterorum erant hoc recipere noluerunt, quia dicebant quod non oporteret eis. ad hȩc domnus Leo: « Me oportet discernere et diffinire, et ad me « pertinet, qui ex parte imperatoris sum. modo « scio pro certo quod idem monasterium sem« per fuit sub tuitione regum, et per legem « Langobardorum defensatum est. modo quȩ« rite abbatem undecumque vultis, et per suum « advocatum vobis respondeat secundum suam « legem ». ad hȩc prȩsbiteri quȩsierunt advocatum qui pro eis quȩreret. et datus est eis Benedictus filius Stephani a Macello sub templo Marcelli. et proclamabat ita dicendo: « Ego quȩro Hugonem abbatem de duabus ȩc« clesiis cum casis et cellis suis et criptis, « pertinentibus ad ȩcclesiam Beati Eustathii, « unde ab anterioribus nostrorum prȩsbitero« rum carta tertii generis facta est anteriori« bus istius abbatis, in tribus personis, ad pen« sionem reddendam, et modo expleta est et « ipse abbas nobis contendit ». ad hȩc Ubertus advocatus respondit: « Istas ȩcclesias cum « casis suis, cellis et criptis, unde tu Hugo« nem abbatem quȩsisti, per quadraginta annos « ipsum monasterium possedit ad proprie« tatem ». ad hoc advocatus prȩsbiterorum respondit: « Volo ut dicas si absque pen« sione tenuit ». ille autem respondit: « Mea « lex non prȩcipit ut aliter dicam, nisi quod « iam dixi ». et statim ostendit capitulum, ubi continebatur quod de pensione non debet respondere secundum suam legem sed de possessione. deinde indutiatum est usque ad alteram diem. veniente autem die sabbati, iterum in iudicium affuerunt, et quȩrimonium fecit advocatus prȩsbiterorum, sicuti prius fecerat, eadem verba repetendo. et advocatus abbatis respondit sicut et antea fecerat. in tali pacto prȩsbiteri cȩperunt accusare advocatum monasterii ad domnum Leonem, quod fallax esset. tunc domnus Leo considerare cȩpit intra se, quid de hoc faceret, acceptoque bono consilio, eo quod essent ibi alii iudices langobardi, prȩter ipsum advocatum, ut posset veritatem discernere inter fallaciam, fecit eum iurare per .IIII. evangelia, ut ex illa hora et deinceps vȩrum iudicium iudicaret. tunc fecit eum sedere in iudicio, ut iudicaret secundum suam legem de hoc. ad hoc abbas contristatus aiebat: « Domne, quare hoc fe« cisti? tulisti advocatum meum, modo pro « me quis respondet? » et ille: « Ego dabo « tibi alium advocatum pro eo ». tunc prȩcepit Petro filio Rainerii de comitatu Reatino, qui ex parte ipsius monasterii erat, ut ipse advocatus fieret. ad hȩc abbas: « Domne, iste advo« catus nescit respondere pro me». et domnus Leo: « Ego do licentiam priori advocato tuo, « ut eum instruat qualiter respondeat ». in tali altercatione dixit domnus Leo iudicibus romanis: « Quid vobis videtur de hoc? » et illi: « Ecce quȩrimonium diffinitum est. tan« tum iudex Hubertus, qui est langobardus, « diffiniat, quia nobis non pertinet de hoc iu« dicium dare ». et domnus Leo prȩcepit Huberto, ut iudicaret. tunc Hubertus dixit: « Ego non iudico nisi quod scriptum in ma« nibus teneo ». et statim ostendit capitulum ubi continebatur quod sancta et venerabilia loca secundum legem langobardam per quadraginta annos possunt per sacramentum probare suam possessionem, et nullum aliud iudicium dedit prȩdicto abbati, nisi ut iuraret suus advocatus cum sacramentalibus suis quod prȩdictȩ ȩcclesiȩ cum pertinentiis suis possessȩ essent per quadraginta annorum curricula a suo monasterio ad proprium. tunc domnus Leo dixit iudicibus romanis: « Quid « vobis videtur? » at illi omnes unanimiter affirmarunt quod rectum iudicavit secundum suam legem. ad hȩc advocatus prȩparatus fuit cum suis sacramentalibus, et volebat iudicare. at contra advocatus prȩsbiterorum: « Ego tibi « dabo testimonia quod infra ista annorum « curricula pensionem a vestro monasterio ac« cepimus ». et Hubertus iudex: « Nostra lex « non prȩcipit, ut advocatus domni abbatis de « pensione respondeat, nisi ut possessionem « probet. ego non iudico ut aliud faciat prȩ« dictus abbas, sed si placet domno Leoni et

imperatoris. tunc per cucullam apprehensus ibidem sedit coactus. iussu autem domni imperatoris indutias accepit a tertia feria usque in sextam feriam. abiens autem abbas, die quo ‖ iussus est cum advocato et iudicibus reversus est. interrogatus autem per quam

c. 201 B

« iudicibus, ut dent prȩsbiteri testimonia qui « probent quod pensionem accepisset ipsa ȩc« clesia a iam dicto monasterio, dabit et « domnus abbas testimonia ex parte sua, et per « pugnam discernatur ». tunc omnibus placuit, et domnus Leo prȩcepit prȩsbiteris ut darent testimonia. et dixit iudicibus romanis: « Vos « dicite, quot testimonia debent esse secun« dum vestram legem ». illi autem responderunt: « Tres idonei testes ». et allata sunt tria testimonia in conspectu iudicum, quorum nomina hȩc sunt: Castorius, Iohannes sutor, Benedictus de Leone subdiacono. tunc dixit Leo iudicibus: « Quid de hoc debet esse? » illi autem responderunt: « Separate eos ab in« vicem, et interrogate ut non audiat unus de « altero quid loquatur; et si dixerint uno ore « vȩritatem, recipiantur, sin autem aliter lo« cuti fuerint et unam sententiam non dede« rint, fallaces erunt per omnia, et non sunt « recipiendi neque ad pugnam debent venire ». tunc interrogaverunt eos sigillatim, et inventi sunt discordes. et iterum domnus Leo dixit iudicibus: « Ne forte dicant homines quod « iniuste iudicetis, veniant similiter ad iudi« cium altera vice, et interrogamus eos iuxta « priorem interrogationem, et Deus de hoc di« scernat vȩritatem ». quod et factum est, et inventi sunt fallaciores per omnia. tunc dixit domnus Leo iudicibus: « Iudicate inter illos ». et iudicaverunt iudices et dixerunt quod testes falsi essent et abiciendi ex placito, et prȩsbiteri refutaverunt prȩdictas ȩcclesias domno abbati cum suis pertinentiis. tunc iterum dixerunt, qui ex parte prȩsbiterorum erant, quod advocatus domni abbatis cum suis sacramentalibus deberent iurare de possessione supradicta. tunc interrogavit domnus Leo Hubertum iudicem langobardum, si esset hȩc lex. at ille dixit: « Non est lex, sed si vobis placet, « faciat advocatus domni abbatis sacramen« tum ». ad hȩc omnes iudices romani concorditer una voce dixerunt, non debere Langobardum iurare sine asto. et affirmaverunt omnes et dixerunt ut iuraret unus ex prȩsbiteris aut advocatus illorum, ut hoc quod quȩsierant rectum quȩsissent, et postea advocatus domni abbatis iurasset cum suis sacramentalibus. ad hȩc noluerunt prȩsbiteri iurare neque advocatus eorum, et inventi sunt fallaces. impletusque est ille sermo qui dictus est: « Vincat ergo Christus, qui est via, vȩritas et « vita, et occidat iniquitas ». tunc prȩceperunt iudices ut refutarent prȩsbiteri domno abbati prȩdictas duas ȩcclesias cum pertinentiis suis. et apprehenderunt baculum simul et cartam per quam litigabant, et refutaverunt atque dederunt in manus domni Hugonis abbatis et Huberti advocati sui. et tenente domno abbate ipsam cartam in manu, iussu domni Leonis tulit Leo arcarius sanctȩ Sedis apostolicȩ cultrum et signum sanctȩ crucis in ea, abscidendo per medium, fecit, et reliquit in manu domni abbatis in conspectu omnium ibidem residentium et circumstantium. quod si in quocumque tempore a iam dictis prȩsbiteris aut successores eorum aliqua cartula de prȩdictis locis inventa aut reperta fuerit, et cum ea per qualemcumque insurgentem personam magnam vel parvam ad prȩdictum monasterium litigare vel calumnias inferre temptaverint, non solum cartula ipsa vacua permaneat, sed etiam compositurі existant auri optimi libras decem, medietatem regi et medietatem ipsius monasterii rectoribus, et post solutam pȩnam hunc brevem memoratorium in omni robore firmitatis permaneat. unde pro futura memoria et cautela, ut a modo et usque in finem sȩculi prȩdictum monasterium ȩcclesias duas in integrum cum casis, hortis, criptis et parietinis suis, sive oratorio Salvatoris, securo et quieto ordine detineat, sicuti dictum est, usque in finem sȩculi. propter hoc supradicti iudices michi Benedicto scriniario sanctȩ Romanȩ Ecclesiȩ, in qua ipsi propriis subscripserunt manibus, in mense et indictione suprascripta .xi. scribere prȩceperunt, sicuti dictum est. ✝ Robertus sanctȩ Romanȩ Ecclesiȩ oblationarius interfui et subscripsi testis. ✝ Leo sacrosancti palatii archidiaconus et missus interfui et subscripsi. ✝ Iohannes prȩfectus comes palatii atque dativus iudex. ✝ ego Gregorius Domini gratia primicerius defensorum interfui et subscripsi. ✝ Leo Domini gratia archarius sanctȩ apostolicȩ Sedis. ✝ Adrianus dativus iudex. ✝ Petrus Dei nutu dativus iudex. ✝ Paulus dativus iudex. ✝ ego Hubertus iudex et advocatus ipsius monasterii interfui et subscripsi. ✝ ego Petrus filius Rainerii ibidem fui et subscripsi. ✝ Gualafossa ibi fui et subscripsi. ✝ Teuzo filius Benedicti ibidem fui. ✝ ego Benedictus scriniarius sanctȩ Romanȩ Ecclesiȩ qui supra scriptor huius brevis commemorationis, post testium subscriptiones complevi et absolvi.

se legem defendere vellet, respondit Hubertus dativus iudex et huius monasterii advocatus: « Secundum legem langobardam nos « defendimus, quia per centum et eo amplius annos res nostri « monasterii sic defensata est ». quod cum imperatori fuisset relatum, dixit: « Si ipsum monasterium per legem Langobardo- 5 « rum fuit defensatum, a sua lege nullatenus suptraho eum ». tunc prȩfatus abbas ostendit confirmationem factam a Hlothario imperatore, ubi continebatur quomodo diffinitum est ante prȩsentiam prȩdicti imperatoris et domni Paschalis papȩ, quod hoc monasterium sub lege vivere debeat Langobardorum, et sub tali 10 privilegio sicut cetera monasteria regni Francorum, idest Luxoviensium, Lyrinensium et Agaunensium. et pontificem Romanum nullum dominium in iure ipsius monasterii haberet, excepta consecratione. quam confirmationem advocati prȩsbyterorum voluerunt reprobare. ad hȩc advocatus huius monasterii, iubente 15 domno Leone, qui erat archidiaconus et ex parte domni imperatoris, voluit sacramentum prȩbere cum suis sacramentalibus quod scripta ipsa falsa non essent, et quod hoc monasterium per ipsam confirmationem per centum et eo amplius annos se defensavit per legem Langobardorum. insuper per pugnam et per testi- 20 monia probare voluit. sed prȩsbyteri recipere noluerunt, dicentes quod non oporteret eis. ad hȩc domnus Leo: « Modo scio ‖ pro « certo quod idem monasterium semper fuit sub tuitione regum « et per legem Langobardorum est defensatum. nunc quȩrite ab- « batem et respondeat vobis secundum suam legem ». tunc advo- 25 catus prȩsbyterorum quȩsivit domnum abbatem de duabus ȩcclesiis suprascriptis, et dicebat quod de eis ab anterioribus illorum prȩsbyterorum carta tertii generis facta fuisset anterioribus eiusdem abbatis in tribus personis ad pensionem reddendam. ad hȩc Hubertus advocatus respondit quod hoc monasterium per quadraginta annos 30 possedit eas ad proprietatem. et ostendit capitulum ubi continebatur quod de pensione non deberet respondere sed de possessione, secundum suam legem. et tunc indutiatum est in alteram diem. in qua quȩrimonio facto sicut prius, responsumque

c. 202 A

28. *Nel testo* fuisse

est ut supra relatum est. tunc prȩsbyteri accusare ceperunt nostrum advocatum ad domnum Leonem, dicentes illum esse fallacem. sed domnus Leo, accepto utiliori consilio, fecit eundem advocatum iurare per quatuor evangelia, ut ex illa hora et deinceps verum iudicium iudicaret, et dedit alium advocatum pro eo, Petrum filium Rainerii comitatus Reatini. et inquisivit domnus Leo iudices romanos, quid sibi videretur de hoc. et responderunt: « Iudex Hubertus, qui est langobardus, diffiniat, quia nobis « non pertinet de hoc iudicare ». tunc Hubertus ostendit capitulum ubi continebatur quod sancta et venerabilia loca secundum legem langobardam per quadraginta annos possent per sacramentum probare suam possessionem. et ita || iudicavit Hubertus iudex. tunc prȩparavit se advocatus domni abbatis ut sic iuraret cum sacramentalibus suis. et omnes iudices romani affirmarunt quod recte iudicasset Hubertus secundum suam legem. at contra advocatus prȩsbyterorum dare volebat testimonia quod infra ipsorum curricula annorum pensionem accepissent ab hoc monasterio. deinde Hubertus respondit: « Nostra lex non prȩcipit ut de pen« sione respondeat advocatus domni abbatis, sed tantum de posses« sione, nec ego aliter iudico. tamen si placet domno Leoni « et iudicibus, dent prȩsbyteri testimonia, dabit et domnus abbas « sua, et discernatur per pugnam ». et placuit omnibus. et dederunt prȩsbyteri tria testimonia, quorum nomina sunt: Castorius, Iohannes sutor, et Benedictus Leonis subdiaconi. qui secundum legem ab invicem separati et interrogati, bis, et primo quidem, discordes tunc inventi sunt per omnia fallaciores. tunc iudicaverunt iudices quod falsi essent testes et abiciendi ex placito, et prȩsbyteri refutarent ipsas ȩcclesias domno abbati cum pertinentiis suis. iterum pars prȩsbyterorum dicebat ut advocatus domni abbatis de possessione supradicta iuraret cum sacramentalibus suis. de quo interrogatus Hubertus respondit: « Non est « lex, sed si iudicibus placet, faciat advocatus domni abbatis sacra« mentum ». ad hȩc omnes iudices romani concorditer dixerunt non debere Langobardum sine asto iurare. tunc affirmaverunt omnes, ut aut unus prȩsbyterorum aut advocatus iuraret eorum, ut hoc quod quȩsierant rectum quȩsissent, et post hȩc advo-

c. 202 B

c. 203 A catus ‖ domni abbatis iuraret cum sacramentalibus suis. sed neque prȩsbyteri neque eorum advocatus iurare voluit. inventi sunt enim fallaces. post hȩc iudicantibus iudicibus, prȩsbyteri apprehenderunt baculum et in manibus domni Hugonis abbatis et Huberti eius advocati prȩfatas ȩcclesias refutarunt cum carta per quam litigarunt. et si quolibet modo litem removere voluerint vel temptaverint, componere se statuerunt libras .x. auri optimi, medietatem regi et medietatem rectoribus huius monasterii.

Ipso quoque tempore litis erat intentio inter domnum Hugonem abbatem et Benedictum comitem de curte huius monasterii quȩ vocatur Sancti Gethulii, quam vi abstulit ab hoc monasterio et sibi usque tunc retinuit. quapropter prȩfatus abbas cottidie ad domnum Gregorium apostolicum, et ad Ottonem piissimum imperatorem cottidie proclamabat, ut legem exinde haberet. tunc ex utraque parte amici surrexerunt et infra urbem Romam, iuxta Thermas Alexandrinas, intra ȩcclesiam Sanctȩ Mariȩ quȩ est huius monasterii iuris, ante prȩsentiam legislatorum, iudicum et nobilium hominum, conduxerunt illos in pactum et convenientiam, et coram omnibus apprehendit suprascriptus Benedictus comes virgulam in manu et refutavit ad domnum Hugonem abbatem in proprium ipsam curtem Sancti Gethulii cum duobus casalibus circa se, unum quem ad laborandum detinuit Petrus prȩsbyter et alium quem detinuit Iohannes qui dicebatur Sanguinarius, ‖ c. 203 B et medietatem eiusdem curtis Sancti Gethulii cum ipsa ȩcclesia in integrum. exceptis ambobus castellis Tribuci. et si aliquando contra hȩc agere temptaverit, componere se in hoc monasterio spopondit auri optimi libras .xx. (1).

Eodem etiam anno, quȩdam Tederanda ancilla Dei optulit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis ubi dicitur Ripa, iuxta murum antiquum. de qua anathema terribile pavendamque constituit maledictionem, ne quis de hoc monasterio auferre temptaverit sive per scriptum tertii generis sive quolibet modo (2).

(1) An. 998; *R. F.* doc. 428.

(2) An. 998; *R. F.* doc. 422. L'anatema suona così: « Et qui ipsas suprascriptas res de ipso suprascripto « monasterio auferre temptaverit... « sit anathematizatus et maledictus a

Temporibus autem Iohannis XVI papę, idem domnus Hugo abbas in hoc monasterio res territorii Sabinensis ubi dicitur Lonianus [1].

Item, Adam filius Azonis refutavit et reddidit in hoc mona-
5 sterio et in manus domni Hugonis abbatis per cartulam concambiationis castellum qui dicitur Rocca et campum qui dicitur Calvianus. fines Roccę: a duobus lateribus rivi, a tertio latere ipsi rivi coniuncti, a quarto latere petrę fixę et terra huius monasterii. fines autem campi: a primo latere via, a duabus partibus
10 rivi, a quarto latere rivi coniuncti. huius campi medietatem. et in Conflenti, ubi dicitur Pompeię, iuxta fluvium Pharpham, modiorum .VI. cum aquimolis quę ibi ędificari poterunt et cum ęcclesia tunc destructa. interposita pena auri optimi librarum .X. [2]. item, quidam viri nobiles et consanguinei Tyburtinę civitatis do-
15 naverunt et concesserunt in hoc monasterio ‖ et domno Hugoni abbati ęcclesiam Beati martyris Adriani atque Natalię cum curte ante eam et domibus scandoliciis duabus circumdatis parietinis antiquis a duobus lateribus, et cum horto in circuitu eiusdem ęcclesię, et terra pastinata arboribus olivarum et nucum et cetero-
20 rum pomorum pomiferorum fructiferorum vel infructiferorum, et cum criptis ac terris sementariciis, et cum introitu et exitu suo per carrariam viam publicam, et omnibus eius pertinentiis, positam infra civitatem veterem quę vocatur Albula non longe a civitate Tyburtina in loco qui vocatur Marini, cuius fines sunt: ab
25 uno latere terra hęredum cuiusdam Stephani Gambęfractę et Iohannis clerici qui dicitur Vomme, a secundo latere terra hęredum quondam Rodonis, et in ipso latere terra hęredum cuiusdam

c. 204 A

2. abbas - Sabinensis] *Così nel testo; manca evidentemente qualche parola.* 6-7. *A margine, sembra di mano di Gregorio, si legge la correzione* Cabianus, *e anche nel Regesto è scritto* Cabianus

« .CCCXVIII.. patribus qui in Niceno « concilio sanctos canones fecerunt, « et cum Iuda traditore, atque suis « magistris Anna et Caipha, Herode « et Pilato, tradatur ęterno incendio, « et in ultimo iudicii die reddat ra« tionem ». È un anatema che si ripete spesso nei documenti del *Regesto*.

(1) An. 1003; *R. F.* doc. 418. Il documento del *Regesto* contiene la donazione di un terreno situato nel luogo detto Loniano, fatta da Roccione, Pietro e Francone figli di Martino.

(2) An. 1003; *R. F.* doc. 419.

Benedicti de Ursa, et Iohannis Theodori, a tertio latere carbonaria antiqua et vinea deserta hęredum cuiusdam Sergii maioris, et in ipso latere vinea Stephani Zeldonis, a quarto latere terra quam detinet Beati Petri apostoli ęcclesia, quę ponitur inter Duos Ludos, iuris cuiuscumque esse dinoscitur. et portionem suam de terris 5 sementariciis in fundo Oriali, inter consortes parentum eorum vel aliarum partium, trans fluvium Tyberim. et pratum ad modia duo in fundo Prato Publico. et terram sementariciam ad modium unum in Ampitheatro. et modium unum in fundo Abenza. c. 204 B et terram semen‖tariciam in fundo Pensioni. et concesserunt in 10 hoc monasterio, sicut antea concesserant in ęcclesia Sancti Adriani, terram sementariciam cum verialibus et padulectis et criptis in fundo Persiceta infra consortes suos. et vinearum petias tres in fundo Ferrata, et terram vacantem in fundo Noceri, et vinearum rasules .IIII., et terram ad modia duo tritici in fundo Mercorano, 15 et ad modia tria in fundo Cesarano Caldanę, et terram in fundo Aquacombi, et terram in tribus locis in fundo Fortinulo, et modium .I. in fundo Vallis Longę, et modium .I. in fundo Sentiano, et terram sementariciam in fundo Cassano, et sedimen terrę ad casam faciendum foris muros civitatis Tiburtinę, et medietatem 20 domus antiquę cum parietinis suis intra civitatem Tyburtinam in regione Vicus Patricii (1). item, quidam Petrus comes filius Guinisii comitis dedit et tradidit in monasterio Sanctę Marię in Minione, quod est cella huius monasterii, unam ęcclesiam Sancti Angeli prope Corgnitum cum mille quingentis perticis de terra ad 25 perticam pedum .XII. Liutprandi regis, cum arboribus et omni accessione sua super se habente (2).

Cum autem resideret quodam tempore in territorio Marsicano in villa Transaquas, in ipsa turre, Oderisius comes filius Rainaldi comitis pro iustitia facienda cum iudicibus et bonis hominibus, 30 venit domnus Hugo abbas cum Tebaldo filio Adelberti de supra- c. 205 A dicto ‖ Marsi advocato suo, et querelatus est adversus Rainaldum comitem de ęcclesia Sancti Leucii in territorio Marsicano supra

9. Ampitheatro] *Così nel testo.*

(1) An. 1003; *R. F.* doc. 420. (2) An. 990; *R. F.* doc. 421.

civitatem in villa de Atrano cum omnibus pertinentiis vel adiacentiis eius, quę pertinet huic monasterio. statim vero per iudicium iudicis et bonorum hominum Rainaldus comes et Oderisius comes per unam virgam revestierunt pręfatum abbatem ad par-
5 tem huius monasterii de ipsa ęcclesia Sancti Leucii cum pertinentiis eius et adiacentiis in toto comitatu Marsicano (1). item, in territorio Sabinensi refutata est in hoc monasterio terra ubi dicitur Turris suptus ipsam civitatem (2). item, Postmontem refutata est in hoc monasterio terra cum vinea ubi dicitur Baniolus et ca-
10 salis qui dicitur Franconis (3). item, alias res in Bacciano (4). item, in Salisano et Grassiano refutaverunt Adam filius Azonis et Buco filius eius in hoc monasterio per hos fines: ab uno latere rigus Grassiani, a secundo latere fossatus veniens in viam publicam, a tertio latere rigus et fossatus de monte Cęsę veniens in Pe-
15 tram Casariam, a quarto latere tenentes Mictio et Iohannes et Petrus, et veniens in rigum de Portella, et ab ipso in pedem montis Salisani et usque in pedem montis Signantis cum fine Campi Longi, et venientes in rigum qui pergit a Massa (5). item, in Terentiano alia res refutata est in hoc monasterio et domno Hugoni ab-
20 bati (6). item, Bucco filius Adę refutavit scriptum suum terrę in Salisano, et Grassano, et recepit prętium ‖ a domno Hugone abbate valens libras .III. (7). item, Romę de Campo Agonis in hoc monasterio refutata est terra inter hos fines: a tribus lateribus criptę Agonis, a quarto latere via publica (8). item, in ter-
25 ritorio Sabinensi de Coroliano, et de Noccla, et de toto casale Civitellę refutata est terra in hoc monasterio et terra de Cerquito (9). item, in territorio Reatino tenebat Teduinus comes res huius monasterii, et terram in Plage, casalem primum de Civitella, et casalem de Ficu, et casalem Sancti Angeli ad Fenoclum,
30 et res quas Petrus Espaldę in hoc monasterio per cartulationem dedit; et requirebat in placito omnia hęc domnus Hugo abbas

c. 205 B

12. Buco *nel testo, ma altrove e nel Regesto* Bucco

(1) An. 999; *R. F.* doc. 430.
(2) An. 999; *R. F.* doc. 432.
(3) An. 999; *R. F.* doc. 433.
(4) An. 999? *R. F.* doc. 434.
(5) An. 999; *R. F.* doc. 435.
(6) An. 999; *R. F.* doc. 436.
(7) An. 999; *R. F.* doc. 440.
(8) An. 999; *R. F.* doc. 441.
(9) An. 1000; *R. F.* doc. 442.

ad opus huius monasterii. et confessus est Teduinus comes in ipso placito coram omnibus non se ea omnia contendisse nec tenuisse ullo modo nisi per fegum ab eius antecessore abbate. et rogatus a cunctis domnus abbas Hugo tradidit ei in fegum ipsas res usque Saltum, et usque Turanum, et usque Sanctum Paternianum, et usque rivum Liciniani quomodo pergit in Turanum, in integrum; exceptavit ęcclesiam Sanctę Agathes (1). item, in territorio Sabinensi concessa est in hoc monasterio res Iohannis qui vocabatur Dodo filii Roccionis de Salisano: ab uno latere via publica, a secundo latere rigagines quę currunt in Crassianum, a tertio latere res Sanctę Marię, a quarto latere rivi coniuncti. et de Galuniano: ab uno latere via publica, a secundo et tertio rivus, a quarto latere res huius monasterii. ‖ c. 206 A et de Pacciano: ab uno latere via publica et terra Sanctę Marię, a secundo latere rigagines quę currunt in alium rigum, a tertio latere rigus qui decurrit ex aqua Latronis et venit in montem Otę, a quarto latere rigagines quę currunt in Bruscitum et veniunt in viam publicam, et terra Sanctę Marię (2). item, aliorum hominum res in suprascripto Bacciano, et in Galoniano, et in Salisano (3). item, Postmontem ubi dicitur Scaplianus refutata est terra et vinea quam tenuit Martinus Costallia ad laborandum eiusdem casalis tertia pars (4). item, ubi dicitur collis Sancti Martini et villa Terria domnus Hugo abbas suscepit per concambium ad opus huius monasterii res ad modia viginti tria, per unumquodque modium habentes in longitudine cannas .xx. et in latitudine in omni loco cannas .x. ad cannam pedum .x. legitimi cubitalis, iuxta rigulagines a Ponzano et de Similiano. pro quibus dedit in concambium in colle iuxta castellum Cuphi ad modia vigintiduo (5). item, in Petrorio, in quo est ęcclesia Sancti Petri, concessa est in hoc monasterio quarundam rerum medietas a Guidone filio Farolfi iuxta viam publicam et limites ac muros antiquos (6). item,

13-14. Pacciano *nel testo e anche nel Regesto, ma più sotto e altrove ricorre la forma* Baccianus 17. *Nel Regesto* Bruscitum 21. *Nel Regesto* Castallia

(1) An. 1000; *R. F.* doc. 443.
(2) An. 1001; *R. F.* doc. 444.
(3) An. 1002; *R. F.* doc. 445.
(4) An. 1002; *R. F.* doc. 446.
(5) An. 1002; *R. F.* doc. 447.
(6) An. 1003; *R. F.* doc. 448.

quidam Iohannes Bovis de Catino investivit et tradidit in hoc monasterio medietatem clausurę quę est iuxta terram Sanctę Marię suptus ęcclesiam Sancti Petri, et de alia medietate quartam partem cum forma ‖ aquam continente, pro redemptione animę suę et duo- c. 206 B
5 rum filiorum suorum qui eo die defuncti sunt, et in eadem ęcclesia Sancti Petri sepulti (1). item, Transaricus filius Maifredi dedit et tradidit in hoc monasterio res suas in comitatu Reatino et castaldatu Turano, ubi dicitur Puzalia, in pertinentia de Mala Morte; fines earum: a primo latere pertinentia Ophiani et de Vi-
10 varo, a secundo latere rivus Sclavi, a tertio latere rivus Sancti Martini descendens in rivum de Cartofago et inde ascendit in terra filiorum Ioseph et Guidonis, a quarto latere filiorum Totonis et pertinentia Ophiani quomodo descendit in suprascriptum rivum Sancti Martini. horum omnium sextam partem. et portionem
15 suam infra muros civitatis Reatinę, et de foris, et in Margarita, et in Plage, et in Amiterno in villa de Poplito, et in comitatu Furconino in villa de Pile, et Roge, et in Trebere vocabulo Paterno, et in Petra Lata cum portione sua de ęcclesia Sancti Gregorii et Sancti Liberatoris cum portione de molendinis de Caicla, et in
20 Ceserano, et in Utri, et in Camarda foris ipsum castellum, et in Sancto Chrisanto, et in Paganica, et in Collicello, et in Margine, et in puteo Valentini, et in Civitate, et in Banio, et in villa Sanctę Iustę (2).

Incipit preceptum domni Heinrici imperatoris.

An. 1014. **Enrico II imperatore conferma il monastero nel possesso dei suoi beni novellamente acquistati o rivendicati.**

25 [In nomine sanctę et individuę Trinitatis]. Heinricus divina clementia Romanorum imperator augustus. notum ‖ sit omnibus fidelibus sanctę Dei Ęcclesię, omniumque nostrorum fidelium pręsentium seu futurorum noverit universitas, qualiter Hugo monasterii quod dicitur in Pharpha venerandę genitricis Dei ac virginis Marię venerabilis abbas nostram adiens clementiam
30 deprecatus est, quatinus ipsius fusis pręcibus nostrę pietatis accomodaremus aures, scilicet ut res noviter Deo favente acquisitas seu a pravorum hominum dictione excussas ostra imperiali ac pręceptali pagina confirmaremus. nos vero, quia cunctis iusta poscentibus prębere debemus assensum, nostrę tuitionis pręcepto nominatas et subscriptas sancto confirmamus monasterio. res c. 207 A

25. *Le parole tra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.*

(1) Senza data; *R. F.* doc. 449. (2) An. 1012? *R. F.* doc. 450.

itaque quas Grimizo filius Hildeprandi comitis contulit eidem monasterio,
sicuti in cartula donationis illius continentur, quę sunt in comitatu Firmano
sitę. simulque addidimus pro redemptione animę nostrę ex nostra largitate
eidem sancto loco districtum ministerii Sparzani cum omnibus pertinentiis,
et cum Campo Arsicio, quod prędictus Grimizo hactenus tenuit, ut quemad- 5
modum ille dominam nostram sanctam Mariam constituit hęredem de proprio,
ita et nos facimus de illo ministeriolo publico, ne forte, si alicui seculari
concederemus illud, ea occasione prędictas invaderet res. et in prędicto
comitatu Novę Casę castellum quod sibi contulit Atto filius Arderadi cum
suis pertinentiis, veluti in cartula concessionis illius leguntur. et in alio loco 10
c. 207 B
ipsius comitatus ‖ castellum de Anganello, vel alia loca quę inibi condonavit
Alkerius comes, qualiter in sua cartula referuntur, vel alię res quę moderno
tempore in ipso comitatu acquisitę sunt. in comitatu Sabinensi in loco Or-
tellę. et res quas contulit ibi Iohannes pręsbiter cum suis consortibus. et
[eas] quas [ibi] Octavianus cum Rogata coniuge sua in iam dicto comitatu 15
sepedicto monasterio optulit, ut in sua concessione habentur. et quas Leo
filius Bezonis condonavit in loco Moiano. insuper etiam [nostra] imperiali
pręceptione iubemus sub omni contestatione, ut omnia [illa] scripta quę Gra-
tianus invasor rerum ęcclesię Sanctę Marię de Minione, quę pertinet ad prę-
fatum monasterium, fecit, confringantur et annullentur, et ad ipsum mona- 20
sterium redeant sine obligatione. in comitatu quoque Balbensi ęcclęsias
Sancti Peregrini et Sanctę Marię cum pertinentiis earum, in quibus comes
Oderisius noviter monachos locavit, quę antiquitus ipsius monasterii fuerunt
et modo reacquisitę sunt. [pręcipientes itaque iubemus, ut nullus dux, ępi-
scopus, marchio, comes, vicecomes, iudex, schuldascius, aut aliquis rei pu- 25
blicę procurator, seu aliqua nostri regni magna parvaque persona audeat
prędictum monasterium vel abbatem aut monachos eius ex his omnibus quę
in pręsenti pagina pręscripta sunt molestare aut inquietare vel disvestire.
si quis vero hanc pręceptionem nostrę constitutionis temerario infringere
conabitur ausu, sciat se compositurum quingentas libras auri purissimi, me- 30
dietatem camerę nostrę et medietatem suprascripto monasterio aut abbati vel
fratribus eius. quod ut vęrius credatur et firmius ab omnibus conservetur,
pręsentem paginam corroborantes manu propria nostro insigniri sigillo ius-
simus. signum domni Heinrici invictissimi imperatoris augusti. Henricus
cancellarius vice Everardi ępiscopi et archicapellani recognovit. datum anno 35
dominicę incarnationis millesimo .xiiii., indictione .xii., anno domni Heinrici
imperatoris augusti regnantis .xii., imperii eius .i. actum Romę, feliciter,
amen] (1).

(1) *R. F.* doc. 451. Gregorio di Catino ha fuso in un solo i due diplomi che qui si leggono un dopo l'altro, e ha soppresso l'ultima parte di questo primo (*R. F.* doc. 451) dalle parole « pręcipientes itaque » fino alla fine, e la prima parte del diploma seguente (*R. F.* doc. 525) fino alle parole « noviter acquisivit ». Restituisco nella loro integrità i due diplomi secondo il *Regesto*.

An. 1019.

L'imperatore Enrico II facendo particolare menzione dei nuovi acquisti, conferma il monastero nel possesso dei suoi beni e dei suoi privilegi.

[In nomine sanctę et individuę Trinitatis. Heinricus pius felix et clarissimus Dei gratia Romanorum imperator augustus. oportet imperatoriam sublimitatem omnium pręcibus iuste poscentium libenter annuere easque ad effectum perducere. quapropter noverit omnium fidelium sanctę Dei Ęcclesię nostrorumque multitudo pręsentium videlicet et futurorum, quia vir venerabilis abbas Hugo de monasterio Sanctę Dei genitricis semperque virginis Marię sito territorio Sabinensi in loco qui dicitur Acutianus nostrę dignitatis adiit pręsentiam supplici devotione deposcens, ut ea omnia nostri pręcepti firmaremus auctoritate, quęcumque antecessorum nostrorum iure perpetuo per similis donationis paginas regali atque imperiali constitutione eiusdem monasterii vendicaret proprietas. insuper etiam ipsas res quas idem abbas noviter acquisivit] vel quas fideles Christi inibi contulerunt seu quas perditas quomodolibet recuperavit. idest in comitatu Sabinensi castellum de Tribuco, et alterum de Bucciniano cum suis pertinentiis, quemadmodum domnus Benedictus summus pontifex nosterque spiritualis pater nostro rogatu eidem monasterio restituit. simili modo illa loca quę prędictus papa per pontificale pręceptum pro animę suę remedio contulit, quę sunt: ‖ massa de suprascripto Bucciniano cum suis omnibus pertinentiis; ęcclesia quoque Sanctę Marię sita in fundo Massę de Vestiario cum prędiis illis quę in ipso continentur pręcepto. nec non ęcclesia Sancti Sebastiani in Collina [in loco qui dicitur] de Flagiano cum terris et vineis, sicuti ipse pręsul universalis aliique plures sanctę Dei genitrici per cartulas concesserunt. pari modo monasterium Sancti Laurentii in finibus Campanię in loco qui nominatur Macri, quod idem venerabilis pater supradicto loco optulit. et in comitatu Sabinensi [prędia quę Octavianus cum Rogata coniuge sua per cartulas venerabili Matri domini Ihesu Christi dedit. etiam] terra [de] Ortellę Iohannis presbyteri cum ęcclesiis, olivetis atque vinetis [a Iohanne pręsbitero et a suis consortibus oblata]. in comitatu Reatino terra quam Transaricus Sanctę Marię largitus est. in suburbanis Tyburtinę civitatis monasterium Sancti Adriani cum omnibus suis pertinentiis. in comitatu Firmano [quędam] res Attonis filii Arderadi cum ęcclesia Domini Salvatoris, [et castello Casa Nova, sicuti habentur in cartula quam ipse sanctę ęcclesię Beatę Marię fecit. in eodem quoque comitatu res a Grimizone filio Hildeprandi inibi collatę cum ministerio de Sparziano et Campo Arsitio et de Valli, sicuti in priori nostro pręcepto continentur. similiter] et res quas Adelmodus filius Guidonis ibi dedit, et Adelmodus filius Hildemodis. et quęcumque ab aliquibus eidem Sanctę Marię de Pharpha data sunt. in civitate Ortana monasterium Sancti Theodori cum ęcclesiis et omnibus suis pertinentiis. [de perditis et requisitis rebus] monasterium Sanctę Marię de Minione cum omnibus suis pertinentiis quod beatę memo-

c. 208 A

1. *Le parole tra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 26. Iohannis presbyteri *nel Chronicon; ma nel Regesto come tra* [ ] *nel rigo seguente.* 35. *Il primo* et *nel Regesto invece di* similiter

riȩ senior noster Otto ibi restituit. in Asisio duȩ ȩcclesiȩ quȩ super terram ipsius monasterii positȩ sunt. in Summati ȩcclesia Sancti Silvestri, et curtes de Flumine et de Monasteriolo et Portica. in comitatu Balbensi monasterium Sancti Peregrini ‖ cum omnibus suis pertinentiis. hȩc igitur omnia et quȩcumque nostri prȩdecessores reges vel imperatores eidem ȩcclesiȩ Beatȩ Mariȩ de Pharpha per prȩcepta contulerunt, nos per hanc paginam confirmamus, ut sancta Dei ȩcclesia habeat, teneat, ac iure proprietario sine aliqua molestatione possideat. si vero, quod absit, aliquis contradictor huius nostri prȩcepti fuerit, centum libras auri componat, medietatem nobis et medietatem vicario sanctȩ ȩcclesiȩ Beatȩ Mariȩ de Pharpha. ut igitur hȩc nostra iussio firmiter inviolabiliterque servetur, inferius manu propria firmavimus, ac illam nostro sigillo repercusso insigniri prȩcepimus. [signum domni Heinrici invictissimi imperatoris augusti]. Peligrimus cancellarius ad vicem Heberardi Pabenbergensis ȩpiscopi et archicapellani recognovit. datum anno dominicȩ incarnationis millesimo .xviiii., anno domni Heinrici regnantis .xvii., imperii vero .vi., indictione .ii., loco Meresburch, .v. idus aprilis (1).

Temporibus autem Iohannis XVII papȩ quidam viri germani filii Roccionis refutaverunt in hoc monasterio et reddiderunt scriptum moniminis quod habebant de rebus in Salisano, et Galoniano, et Bacciano, et monte de Ota (2). item, alii viri dederunt res suas in ipsis vocabulis (3). item, Iohannes Hilderici dedit res suas de Bacciano ubi dicitur Cupersetus (4). item, Adelbertus filius Lotharii confirmavit ‖ ȩcclesiam Sancti Silvestri cum modiolis viginti duobus in circuitu eius de territorio Asculano ubi dicitur Sumati, in ipsa valle (5).

Erat autem tunc intentio inter domnum abbatem Hugonem huius monasterii et Emmonem episcopum Asculanum de rebus territorii Asculani et Sumatini ubi dicitur Portica, et ubi monasterium Tembe ȩdificatum est, vel per eius vocabula et inter hos fines: a capite Cancelli et terra Sanctȩ Mariȩ, a pede piscaria, ab uno latere rigagines pergentes inter collem de Meso et collem

7. ac] *Nel Regesto* et

(1) *R. F.* doc. 525. Vedasi la nota al documento che precede, p. 30.

(2) An. 1004; *R. F.* doc. 454. Il papa nominato in questo documento come Giovanni XVII dev'essere invece Giovanni XVIII. V. intorno a ciò nel *Regesto*, III, 165, la nota al doc. 452.

(3) An. 1004; *R. F.* doc. 455.

(4) An. 1004; *R. F.* doc. 456.

(5) An. 1018; *R. F.* doc. 457.

de Posta, et venientes in piscariam, ab alio latere usque serram Cerreti Longi quomodo descendit in pedem Maclę Longę et venit in piscariam. pro quibus rebus iuraverunt homines tres, videlicet Aldo prębyter, Iohannes filius Brettonis, et Martinus de
5 Gaida, quia ipsę res inter ipsos fines ad hoc monasterium pertinent, et ad episcopium ipsum pertinere non debent. et in ipso iudicio iudicatum est ut idem Emmo episcopus cum suis successoribus exinde quiesceret et taceret. et fecit ex ipsis rebus idem episcopus refutationem et obligationem contra hoc monasterium
10 et domno Hugoni abbati, et pęnam interposuit bizanteorum aureorum mille si amplius questionem removerent. pro quo facto suscepit ab eodem domno Hugone solidos .ccc. (1). item, Tedmarius filius Gisonis concessit in hoc monasterio res suas in fundo Tatano, Paterno, Germano, Casule, Iuliano, Fanale,
15 Gualdo, Salsule, Paganeco, Quintiano, et in monte Givio, quę sunt ‖ inter terram et vineas et silvas et salicta modiorum .cxxx.: c. 209 B
a capite via quę pergit a Sancto Laurentio et terra Gualcherii et singulorum hominum, a pede et uno latere usque flumen Lubricum, ab alio latere usque flumen Ętam. et portionem de
20 ęcclesiis Sancti Martini, Sancti Petri et Sanctę Marię, et de mercato. et de castello Turricella iuxta flumen Lubricum. et de castello Spinitulo. et Poio Casulę. et Orbitulo. et de Leoni. et de molino cum cursu aquarum. et in fundo Mogiano. et in Corneto modia .xx. et de ęcclesia Sancti Michahelis in
25 fundo Mogiano (2). item, Crescentius prębiter concessit in hoc monasterio de castaldato Interocrino ubi dicitur Moza terrę petias .v.: primam ad Nicblam modiorum .II., aliam ibi prope modii unius, tertiam ibidem modii unius, quartam ubi dicitur Clerosus modiorum .II., quintam in monte Palumbo modiorum .II. (3).
30 item, quidam viri filii Agię fecerunt confirmationem in hoc monasterio et convenientiam cum domno Hugone abbate de ęcclesia Sancti Silvestri in territorio Asculano, ubi dicitur Sumati, cum modiis .XXII. et receperunt per concambium in Campo Fluminensi modia .XVIIII. (4). item, quidam Samson refutavit in hoc

(1) An. 1019; *R. F.* docc. 458 e 459.
(2) An. 1019; *R. F.* doc. 460.
(3) An. 1019; *R. F.* doc. 461.
(4) An. 1018; *R. F.* docc. 462 e 463.

monasterio et ad domnum Hugonem abbatem res territorii Sabinensis ubi dicitur Salisanus (1). item, Sabbo refutavit in Pimpiano seu Bucca Gelata iuxta Quinzam (2). item, Teuza filia Adenolfi refutavit in Carboniano et in Privati (3). item, Iohannes filius Azonis concessit in hoc monasterio res suas in Salisano (4). item, Octavianus filius Ioseph et Rogata filia Crescentii comitis uxor eius concesserunt in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis, Postmontem ad Sanctam Mariam in Canneto, de casale quem Apo tenuit modiola .v. et cannas duas (5). item, Benedictus qui pronomine Nicto Sproccus vocabatur refutavit res cum ecclesia Sancte Cecilie et terra in giro ipsius ad trittici sementem sextariorum duorum in territorio Sabinensi, ubi dicitur casalis de Fulco iuxta alveum Currisem, medietatem earumdem rerum. pro quibus recepit a domno Hugone abbate pretium argenti solidorum .c. et penam interposuit auri optimi librarum .iiii. (6). item, predictus Octavianus et Rogata uxor eius pro anima Crescentii genitoris eius, et Theodore genitricis Rogate, et Iohannis patricii Romanorum germani illius, sive senioris, concesserunt in hoc monasterio res suas Postmontem inter hos fines: ab uno latere cacumina montium, a secundo latere flumen Currise, a tertio latere rigus currens iuxta terram Campi Tophani quomodo ascendit in cacumina montium, a quarto latere flumen Currise et terra monasterii Domini Salvatoris et huius monasterii. insuper concesserunt casaricium unum intra castellum Currise (7). item, Adam filius Arderadi concessit de insula de Aquarino in fundo Rasia, et montem de Oliano cum portione ecclesie Sancti Michaelis intra ipsum montem | cum ipso monte tantum et cum omni edificio inibi modo viso et in antea faciendo a nobis, in fundo Salustiano, et Campo Triciano, et Lanciola, et Ponte, per hos fines: a capite via pergens ad montem Maiorem, a pede fluvius Potentinus, ab uno latere via pergens a cruce Sancti Martini usque ad fluvium Potentinum,

(1) An. xxxv. R. F. doc. [illegible]
(2) An. xxxv. R. F. doc. [illegible]
(3) An. xxxv. R. F. doc. [illegible]
(4) An. xxxv. R. F. doc. [illegible]
(5) An. xxxv. R. F. doc. 469.
(6) An. xxxv. R. F. doc. 470.
(7) An. xxxvi. R. F. doc. 471.

ab alio latere via pergens a Sancto Stephano in rigum de Salustiano, quę sunt modiola ducenta [1]. item, Leo filius Bezonis et Berta uxor eius dederunt in hoc monasterio res territorii Sabinensis de Moiano in monte de Carro, ubi est ęcclesia Sanctę Mar-
5 garitę: ab una parte cacumina montis secus ipsam ęcclesiam, ab alio latere fossatus, a tertio limites et tenens Iohannes Zaidonis cum consortibus, a quarto latere via veniens a cacumine montis et descendens in viam antiquam. in ipso plano de Moiano et infra hos fines medietatem in integrum, et de suprascripta
10 ęcclesia cum monte de Carro, et medietatem casalis Ursi Ciabatte [2]. item, Bucco et Gualafossa germani refutaverunt in hoc monasterio et ad domnum Hugonem abbatem roccam in Campo Longo, et Privatim, et Carbonianum cum illorum pertinentiis [3]. item, Adalbertus filius Petri dederat res suas de
15 Salisano [4]. item, Raino filius Fulconis refutavit tertiam partem ęcclesię Sanctę Cęcilię et de dotalicio eius, et in Terentiano alias res [5]. quodam autem tempore querelatus est domnus Hugo abbas pro rebus huius monasterii, idest ‖ casalis Agulini de Terricla medietate; huius fines: Cisterna, et fossatus qui vadit in
20 viam, et fossatus qui venit a castello Lętonis, et fossatus de Battalia infecta et concacata. et in alio loco curtis Sancti Petri in Pensile medietate. et ipsam ęcclesiam Beati Petri in integrum cum rebus iuxta eam, inter hos fines: a Petra Maiori usque Fractalem sicut currit in Toranum, et per ipsum in viam, et
25 exinde in viam venientem inter casam Satulli et casam Petri prębyteri sicut vadit in lacum qui pergit in Toranum. et medietate ipsius molini. et medietate ipsius curtis et locorum eius in Sancto Marco, et Roboli, et casale Senaldi, et Liciniano, et Lobia, et in Spina. et in aliis locis curte Sancti Iacobi et ipsa
30 ęcclesia in integrum usque Toranum, et Pontem Fractum, et viam

c. 211 A

1–2. *Nel Regesto* Salassiano 21. *Le parole* et concacata *sono aggiunte a margine in caratteri più piccoli ma, sembrami, di mano di Gregorio. Nel Regesto si legge invece* fossatus de Vattalia cuncarata

(1) An. 1014? *R. F.* doc. 472.
(2) An. 1008; *R. F.* doc. 473.
(3) An. 1007; *R. F.* doc. 474.
(4) An. 1007; *R. F.* doc. 475.
(5) An. 1008; *R. F.* doc. 476.

monasterio et ad domnum Hugonem abbatem res territorii Sabinensis ubi dicitur Salisanus (1). item, Sabbo refutavit in Pimpiano seu Bucca Gelata iuxta Quinzam (2). item, Teuza filia Adenolfi refutavit in Carbo||niano et in Privati (3). item, Iohannes filius Azonis concessit in hoc monasterio res suas in Salisano (4). item, Octavianus filius Ioseph et Rogata filia Crescentii comitis uxor eius concesserunt in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis, Postmontem ad Sanctam Mariam in Canneto, de casale quem Apo tenuit modiola .v. et cannas duas (5). item, Benedictus qui pronomine Nicto Sproccus vocabatur refutavit res cum ęcclesia Sanctę Cecilię et terra in giro ipsius ad trittici sementem sextariorum duorum in territorio Sabinensi, ubi dicitur casalis de Fulco iuxta alveum Currisem, medietatem earumdem rerum. pro quibus recepit a domno Hugone abbate prętium argenti solidorum .c. et penam interposuit auri optimi librarum .III. (6). item, prędictus Octavianus et Rogata uxor eius pro anima Crescentii genitoris eius, et Theodorę genitricis Rogatę, et Iohannis patricii Romanorum germani illius, sive senioris, concesserunt in hoc monasterio res suas Postmontem inter hos fines: ab uno latere cacumina montium, a secundo latere flumen Currise, a tertio latere rigus currens iuxta terram Campi Tophani quomodo ascendit in cacumina montium, a quarto latere flumen Currise et terra monasterii Domini Salvatoris et huius monasterii. insuper concesserunt casaricium unum intra castellum Currise (7). item, Adam filius Arderadi concessit de insula de Aquatino in fundo Banio, et montem de Oliano cum portione ęcclesię Sancti Michahelis infra ipsum montem || cum ipso monte tantum et cum omni ędificio inibi modo viso et in antea faciendo a nobis, in fundo Salustiano, et Campo Triciano, et Lanciola, et Ponte, per hos fines: a capite via pergens ad montem Mainonem, a pede fluvius Potentinus, ab uno latere via pergens a cruce Sancti Martini usque ad fluvium Potentinum,

(1) An. 1004; *R. F.* doc. 464.
(2) An. 1005; *R. F.* doc. 465.
(3) An. 1006; *R. F.* doc. 467.
(4) An. 1006; *R. F.* doc. 468.
(5) An. 1005; *R. F.* doc. 469.
(6) An. 1005; *R. F.* doc. 470.
(7) An. 1006; *R. F.* doc. 471.

ab alio latere via pergens a Sancto Stephano in rigum de Salustiano, quę sunt modiola ducenta [1]. item, Leo filius Bezonis et Berta uxor eius dederunt in hoc monasterio res territorii Sabinensis de Moiano in monte de Carro, ubi est ęcclesia Sanctę Margaritę: ab una parte cacumina montis secus ipsam ęcclesiam, ab
5 alio latere fossatus, a tertio limites et tenens Iohannes Zaidonis cum consortibus, a quarto latere via veniens a cacumine montis et descendens in viam antiquam. in ipso plano de Moiano et infra hos fines medietatem in integrum, et de suprascripta
10 ęcclesia cum monte de Carro, et medietatem casalis Ursi Ciabatte [2]. item, Bucco et Gualafossa germani refutaverunt in hoc monasterio et ad domnum Hugonem abbatem roccam in Campo Longo, et Privatim, et Carbonianum cum illorum pertinentiis [3]. item, Adalbertus filius Petri dederat res suas de
15 Salisano [4]. item, Raino filius Fulconis refutavit tertiam partem ęcclesię Sanctę Cęcilię et de dotalicio eius, et in Terentiano alias res [5]. quodam autem tempore querelatus est domnus Hugo abbas pro rebus huius monasterii, idest ‖ casalis Agulini de Terricla medietate; huius fines: Cisterna, et fossatus qui vadit in
20 viam, et fossatus qui venit a castello Lętonis, et fossatus de Battalia infecta et concacata. et in alio loco curtis Sancti Petri in Pensile medietate. et ipsam ęcclesiam Beati Petri in integrum cum rebus iuxta eam, inter hos fines: a Petra Maiori usque Fractalem sicut currit in Toranum, et per ipsum in viam, et
25 exinde in viam venientem inter casam Satulli et casam Petri pręsbyteri sicut vadit in lacum qui pergit in Toranum. et medietate ipsius molini. et medietate ipsius curtis et locorum eius in Sancto Marco, et Roboli, et casale Senaldi, et Liciniano, et Lobia, et in Spina. et in aliis locis curte Sancti Iacobi et ipsa
30 ęcclesia in integrum usque Toranum, et Pontem Fractum, et viam

c. 211 A

1-2. *Nel Regesto* Salassiano 21. *Le parole* et concacata *sono aggiunte a margine in caratteri più piccoli ma, sembrami, di mano di Gregorio. Nel Regesto si legge invece* fossatus de Vattalia cuncarata

(1) An. 1014? *R. F.* doc. 472.
(2) An. 1008; *R. F.* doc. 473.
(3) An. 1007; *R. F.* doc. 474.
(4) An. 1007; *R. F.* doc. 475.
(5) An. 1008; *R. F.* doc. 476.

per Pectorina ad Scalellas, et venit ad Arenarium et in Toranum. excepto molino suptus portam Interocrinam. et curtis Sancti Heliȩ medietate in integrum. de his omnibus prȩdictis rebus confessus est Berardus comes quod non eas contenderet per ullam inventam rationem [1]. item, Petrus clericus filius Iohannis 5 Sintonis et Boniza uxor eius dederunt in hoc monasterio res suas de Piccarella, idest quartam partem, et iuxta Muricinum Antiquum modiola tria [2]. item, Guinizo filius Amiconis et Maia uxor eius dederunt res suas de Sixtiliano, idest tertiam partem [3]. item, Petrus filius Iohannis et Octi uxor eius dederunt in terri- 10 c. 211 B torio Asculano ubi dicitur Sumati ‖ et Ancarano in ipsa villa et vocabulis eius: primam petiam terrȩ ad Franciscum et medietatem casilini cum casa, aliam petiam ad Peretum, tertiam petiam ad Fonticellas et Cesam, quartam petiam ad Caphanam, quintam petiam ad Fontes; quȩ sunt insimul modiola .v. [4]. 15 item, Franco Ampȩ dedit rerum suarum territorii Sabinensis in Lafriniano tertiam partem [5]. item, Leo de Petro diaconus et Mira uxor eius refutaverunt in Postmontem, ubi est ȩcclesia Sancti Gordiani, infra casalem filiorum Ampȩ, et in Casule, et in Lafriniano omnem decimam partem [6]. 20

Quadam vero die reclamavit domnus Hugo abbas ad Guinizonem comitem de Farolfo de Castellione pro rebus quȩ fuerunt de Goccio, qui dederat eas in hoc monasterio, et hic iniuste quesierat et invaserat eas. tunc bona convenientia et amica pactuatione per iussionem comitis et iudicum refutavit idem Fa- 25 rolfus ipsas terras et vineas et ȩcclesiam quȩ vocatur Sanctus Pantaleymon, et de fundo Plataniano, et Lumbricata, et Subripula, et Isclita, et Fossȩ: ab uno latere terra Sancti Vitalis, ab alio terra Totalis et Petri tribuni et pergit recte in flumen Tyberis, a capite ripa et via publica, a pede flumen Tyberis, cum 30 litoribus et piscariis suis, et portubus ad naves decurrendas [7].

17. *Nel testo* diaconus, *ma nel Regesto si legge* ego Leo filius Petri diaconi

(1) An. 1008; *R. F.* doc. 477.
(2) An. 1007; *R. F.* doc. 478.
(3) An. 1009: *R. F.* doc. 479.
(4) An. 1005? *R. F.* doc. 480.
(5) An. 1009; *R. F.* doc. 481.
(6) An. 1009; *R. F.* docc. 482 e 484.
(7) An. 1010? *R. F.* doc. 483.

item, prȩsbyter Azo filius Leonis dedit in hoc monasterio ‖ medietatem unius aquimoli territorii Sabinensis ubi dicitur Plana iuxta fluvium Pharpham cum ipso alveo (1). item, Franco Dominici refutavit terram de Pantanula (2). item, Loterius filius 5 Attonis et Gaido filius Bonȩ refutaverunt casalem Turris ubi dicitur Centum (3). item, Stephania uxor Ursi refutavit medietatem unius fili salinȩ in integrum de Burdonaria in pedica Cuccura (4). item, Taxilo filius Guinizonis cum fratribus suis refutavit terrȩ de Nocla medietatem in integrum (5). item, 10 Octavianus filius Ioseph et Rogata senatrix coniux eius dederunt in hoc monasterio res suas ad Cerreta, quas Arnolfus et Iohannes filius Dominici laborabant, quȩ sunt casamenta duo. et aliud casamentum quod tenuit Carincio monachus. et casamentum Iohannis Paniscaldi (6).

c. 212 A

15 Incipit privilegium.

An. 1014.

Il papa Benedetto VIII ricupera il castello di Bucciniano e lo concede al monastero insieme col distretto e placito della massa di Bucciniano.

Benedictus episcopus servus servorum Dei. convenit apostolico moderamine pia religione pollentibus benivola compassione succurrere et poscentium animis alacri devotione impertire assensum. tunc enim lucri potissimum prȩmium apud conditorem omnium reponitur Deum, quando venerabilia 20 loca oportune ordinata, ad meliorem fuerint sine dubio statum perducta. igitur notum esse volumus omnibus fidelibus sanctȩ Dei Ȩcclesiȩ prȩsentibus scilicet atque futuris, quatinus nos divino amore illustrati, ob reverentiam sanctȩ Dei genitricis semperque virginis Mariȩ, et petitionem ‖ gloriosissimi filii nostri imperatoris Heinrici, monasterio dominȩ nostrȩ Dei genitricis vir-25 ginis Mariȩ quod dicitur in Pharpha, castellum quod appellatur Buccinianum, quod super perditum habebat, reacquisivimus ad opus et utilitatem prȩdicti monasterii perpetualiter permansurum, situm in Sabinensi comitatu. deinde prȩdicti monasterii venerabilis Hugo abbas nostram adiit clȩmentiam, instantissimis prȩcibus deposcens, quatinus pro Dei amore et remedio eiusdem venera-30 bilis * * ex nostra apostolica largitate concedere dignaremur placitum et districtum de massa Bucciniani, quȩ est ante idem castellum, cum omnibus pertinentiis eidem massȩ pertinentibus vel adiacentibus. cuius prȩcibus annuentes, eidem venerabili monasterio supradictoque abbati suisque successoribus nec non et sanctȩ congregationi servorum Dei ibidem degentium prȩ-

c. 212 B

30. *Lacuna di circa cinque parole nel testo.* 31. *Nel Regesto* de Bucciniano

(1) An. 1010; *R. F.* doc. 485.
(2) An. 1011; *R. F.* doc. 486.
(3) An. 1012; *R. F.* doc. 487.
(4) An. 1011; *R. F.* doc. 488.
(5) An. 1013; *R. F.* doc 489.
(6) An. 1013; *R. F.* doc. 490.

dictę massę Bucciniani districtum et placitum cum omnibus suis pertinentiis vel adiacentiis, ex largitate beati Petri principis apostolorum et sanctę apostolicę Sedis, cuius ius esse dinoscitur, nostraque apostolica auctoritate concedimus atque confirmamus perpetualiter mansurum. scilicet ut monachi prędicti venerabilis cęnobii omni in tempore pro nobis delectent ad Deum fundere preces, et gloriosissima virgo Maria, cui famulari videntur, dum eos conspexerit nostro iuvamine quietos, suis sedulis pręcibus apud Deum filiumque suum sua miseratione nos commendare studeat. si quis autem, quod non credimus, ‖ temerarius extiterit et contra hoc nostrum apostolicum privilegium venire aut in quoquam dirumpere pręsumpserit et sicuti superius a nobis statutum est ita permanere non dimiserit, sciat se, nisi resipuerit, auctoritate Dei omnipotentis et beatorum apostolorum Petri et Pauli atque nostra qui eius fungimur vicariatione anathematis vinculo innodatum esse et a regno Dei alienum. insuper et compositurum se sciat auri optimi libras centum, medietatem in sacrosancti Lateranensis palatio et medietatem in suprascripto monasterio. scriptum per manus Petri scriniarii notarii atque regionarii sanctę Romanę Ęcclesię, in mense augusti, indictione .xii. bene valete. datum .xv. kalendas augusti per manum Domini gratia Bosonis episcopi et bibliothecarii sanctę apostolicę Sedis, anno Deo propitio pontificatus domni Benedicti summi pontificis et universalis papę VIII in sacratissima sede beati Petri apostoli .iii. (1), imperante domno Heinrico a Deo cononato magno et pacifico imperatore, anno eius primo, [in mense et indictione suprascripta .xii.] (2).

c. 213 A

Incipit privilegium domni Benedicti papę.

An. 1017.

Il papa Benedetto VIII concede al monastero di Farfa il monastero di S. Lorenzo situato nel luogo detto Macri nel comitato Campanino.

c. 213 B

Benedictus episcopus servus servorum Dei. dilecto in Christo filio Hugoni religioso prę̨sbitero et monacho atque spirituali abbati venerabilis monasterii Sanctę Dei genitricis semperque virginis Marię dominę nostrę, siti a latere montis qui nuncupatur Acutianus super fluvium qui dicitur Pharpha, ‖ tuisque successoribus abbatibus vestręque almę congregationi perenniter in perpetuum. quotiens illa a nobis tribui sperantur quę rationi incunctanter conveniunt, animo nos decet libenti concedere et petentium desideriis congruum impertire suffragium. atque ideo quia petistis a nobis, quatinus pro omnipotentis Dei amore mercedeque animę nostrę concederemus et confirmaremus tibi tuisque successoribus in perpetuum, idest monasterium unum quod est in honore sancti Christi martyris levitę Laurentii [quod] situm [est] in [loco qui vocatur] Macri, comitatu Campanino, cum casis, hortis, vineis, terris, campis, pratis, pascuis et silvis, sicuti infra inferius fines continere vi-

15. sacrosancti Lateranensis] *Così nel testo del Chronicon o del Regesto.* 22. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.*

(1) Effigie del pontefice Benedetto VIII. (2) *R. F.* doc. 491.

dentur, videlicet: a primo latere via quę venit a fontana Palumbę, a .II. latere rigagines qui pergunt in viam publicam quę appellatur Cerrum Ianarium, a .III. latere alia via publica quę ducit ad Balneum Novum, a .IIII. latere item alia via et rigagines qui vadunt ad Acrifolium, et exinde pergunt in Arciones, et
5 veniunt in viam suprascriptam fontis Palumbę quę est primus finis, seu et cętera alia quantacumque per diversa loca et ubicumque prope et longe petiolum reiacere et ad suprascriptum monasterium pertinere videtur, omnia iuris sanctę nostrę Romanę cui Deo auctore deservimus Ęcclesię, vobis ad tenendum, emissa pręceptione, concedere et confirmare deberemus. inclinati autem pręcibus ve-
10 stris, per huius pręcepti seriem suprascriptum monasterium Sancti Laurentii ‖ in integrum cum omnibus ad illud pertinentibus, ut superius legitur, a pręsenti .xv. indictione et usque in perpetuum, ea videlicet ratione concedimus detinendum vobis, ut servos Dei monachos qui in eodem monasterio sunt vel quos aggregare potueritis, sub castitate et modestia atque regulari et monachica di-
15 sciplina, Dei cum timore ut pater familias fovendo, gubernando atque regendo et dispensando, vel in pręfata ęcclesia luminariorum concinnationes et cottidianas laudes Deo omnipotenti omni tempore referre faciatis. unde nostra apostolica auctoritate constituimus et confirmamus vobis, ut nullus ępiscopus, marchio, comes, vicecomes, sive castaldius, aut alia quęlibet magna parvaque
20 persona audeat vos vel vestrum monasterium de iam superius pręlibato monasterio molestare aut disvestire. et qui hoc facere pręsumpserit, sciat se auctoritate domini nostri Ihesu Christi et beatorum apostolorum Petri ac Pauli et nostra maledictum, excommunicatum et anathematizatum. insuper compositurum [se sciat] centum aureos mancosos, medietatem camerę nostrę
25 et medietatem [in] sępedicto vestro monasterio. qui vero pio intuitu custos et obędiens atque observator huius nostri privilegii extiterit, benedictionis gratiam et cęlestis retributionis ęterna gaudia a iusto iudice domino Deo nostro consequi mereatur in sęcula sęculorum, amen. scriptum per manus Petri notarii regionarii et scriniarii ‖ sanctę Romanę Ęcclesię, in mense iunii, indi-
30 ctione suprascripta .xv. datum .VIIII. kalendas ianuarias, per manum Domini gratia Bosonis episcopi et bibliothecarii sanctę apostolicę Sedis. bene valete (1).

c. 214 A

c. 214 B

His temporibus Teuzo pręsbyter filius Ansę dedit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis ubi dicitur Lucciolus, iuxta ęcclesiam Sanctę Lucię, modiorum .III. (2). item, Siefredus filius
35 Sienolfi et Iohannes filius Benedicti commutaverunt cum domno Hugone abbate terras in Cesa Veteri modiorum .XXXII. et receperunt in Tancia montem ubi est castellum Fatucli: a primo

4. *Nel Regesto* ipsi pergentes rigagines in Arc. 5. *Nel Regesto* viam quę ducit ad fontem de Palumba

(1) *R. F.* doc. 503. (2) An. 1014; *R. F.* doc 495.

latere Furcella ante idem castellum descendens in rigaginem et petrę fixę, a secundo latere petrę fixę et terra huius monasterii, a tertio latere rigus, a quarto latere rigus cum ipso castello, modiorum .xv. (1). item, Boso filius Sabini et Todora uxor eius et Benedicta filia Leonis dederunt res suas territorii Sabinensis ubi 5 dicitur Plana, et est ęcclesia Sanctę Marię, modiola tria (2). item, Iohannes filius Benedicti et Anna uxor eius dederunt res suas de Sorbiliano de omni quarta quatuor partes, quintam exceptamus (3). item, dedit domnus Hugo abbas ad Lotherium filium Attonis per libellum casalem Petri grammatici, et Ratini, et Gennonis, et re- 10 cepit ab eo refutationem de Curuliano, modiola .CLXX. (4). item, Guinisius negotians et Saxa iugalis eius dederunt filum salinę in c. 215 a pedica Veteri (5). ‖ item, Lupo pręsbyter et alius Lupo de Mozano, et Ansa et Rosa ancillę Dei, et Petrus et Azo germani filiique Gizonis dederunt res suas territorii Sabinensis iuxta ca- 15 stellum de Mozano ubi dicitur Pes de Monte, et in fundo Curiliano, et in fundo Usano, et in Cospiano (6).

Postquam autem domnus Benedictus pontifex, rogatu piissimi Heinrici, castellum de Tribuco cum omnibus suis pertinentiis in hoc monasterio reddidit, quidam inimici Dei suaserunt domno 20 Romano consuli et duci omniumque Romanorum senatori, atque germano domni pontificis pręd icti, ut tolleret unam portionem de casalibus duobus, idest Serrano et Pontiano, quorum fines sunt: ab uno latere terra huius monasterii, a secundo latere medietas aquę Farfę, a tertio casales * * Scletum et Musigianum iuris San- 25 cti Andreę tunc montis Siractis, a quarto latere casalis Penti et Verruculę et finis Cutri, et medietatis rivi Canalis, et in suprascriptam terram quę est primus finis. hi vero fines sunt in circuitu castelli de Tribuco. et cum per aliquot dies idem Romanus suis detenuisset manibus, pręd ictus domnus abbas una cum carta do- 30 nationis quam Domnella religiosa diacona (7) antiquis temporibus de

25. *Lacuna di una o due parole nel testo del Chronicon e del Regesto.*

(1) An. 1015; *R. F.* doc. 496.
(2) An. 1015; *R. F.* doc. 497.
(3) An. 1014; *R. F.* doc. 498.
(4) An. 1014; *R. F.* doc. 499.
(5) An. 1015; *R. F.* doc. 500.
(6) An. 1016; *R. F.* doc. 501.
(7) Intorno a Domnella diacona cf. anche I, 334.

suprascriptis casalibus in hoc monasterio fecerat, ad prędictum pontificem venit, et dans cartam in manibus eius, de hac re fortiter reclamavit. qua perlecta et veritate cognita, laudavit eam, displicuitque illi quod frater eius fecerat in||iuste de rebus ipsis. c. 215 B
5 qua de causa illum ad se venire fecit, et corripiens eum, rogare cepit ut ab ipsa iniustitia recederet, et monasterium quiete ipsas res tenere sineret. quo audito domnus Romanus et cognita veritate, obędivit iussioni domni pontificis et sua sponte coram multis refutavit ipsas res in integrum (1).

10 Item, domnus Hugo abbas fecit convenientiam pactuationis cum presbyteris Sancti Eustathii, iubente domno Crescentio prefecto Urbis, et commutavit eis terram in qua sunt parietini destructi cum medietate oratorii Sancti Symeonis, et recepit ab eis curtem et domum cum puteo aquę vivę, et maiori cripta post
15 eam sinino opere coopertam, sicut a pariete antiquo circumdata videbatur. hęc omnia fuerunt hęredum Aldonis (2).

Cum vero in iudicio resideret domnus marchio Rainerius dux in turri de Corgnito, venit domnus Hugo abbas et coram omnibus ostendit atque legit cartas quas Hugo filius Teuzonis et Seria et
20 Berta filię eius fecerunt in Sancta Maria de Minione, iuris huius monasterii, de ęcclesia Sancti Peregrini et Sancti Anastasii cum omnibus pertinentiis et de ipso saline. et audiens Astaldus filius Hugonis, qui ibi astabat, respondit: « Cartulę istę bonę sunt « et legibus factę, et ipsę res et ęcclesię quę ibi leguntur nichil
25 « michi pertinent ». et iudicaverunt iudices ut deinceps prefatus Astaldus et eius hęredes taciti essent de ipsis rebus || sive ęcclesiis c. 216 A
et supradictum monasterium Sanctę Marię eas possideret in proprium. tunc domnus Rainerius marchio et dux exinde misit bannum domni imperatoris, ut si quis monasterium hoc de eis
30 disvestire presumpserit, duorum milium mancusos aureorum compositor existat, medietatem camerę imperatoris et medietatem huic monasterio (3). item, Azo filius Ramponis dedit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis, ubi dicitur Lanianus, modii .I. (4).

8. *Nel testo del Chronicon* ob ędium *ma nel Regesto si legge* obędivit

(1) An. 1015; *R. F.* doc. 502.
(2) An. 1017; *R. F.* docc. 504 e 506.
(3) An. 1017; *R. F.* doc. 505.
(4) An. 1017; *R. F.* doc. 507.

item, Iohannes filius Petri de Respampino refutavit in hoc monasterio terram de Terrentiano iuxta cavam de Morico, et iuxta ecclesiam Sanctę Cęcilię, ex omnibus tertiam partem (1). item, prębyter Grimaldus et filii Teuzę refutaverunt terram infra civitatem Gabis quę vocatur Turris (2). item, Rodulfus filius Iohannis dedit in hoc monasterio de Marciliano medietatem casalis quem tenuerunt ad laborandum Franco Adonis et Berardus gabiliarius (3). item, Iohannes et Stephanus filii Stephani cum suis consortibus refutaverunt casalem Alenianum in integrum (4). item, domnus Hugo abbas convenientiam et obligationem fecit ad domnum Octavianum et suos filios atque nepotes legitimos de terra et ecclesia Sanctę Marię in Massa ad Formellum quas domna Rogata coniux eius in hoc monasterio concesserat, eodem viro suo consentiente, cum omnibus pertinentiis et quantacumque pręsbyteri ipsius ęcclesię acquisierant in ipso vocabulo, et de aliis tribus casalibus ibidem, idest casale de Petroccio, casale Leonis Sabinensis, et casale Petri de Leone ferrario, ‖ cum omnibus eorum pertinentiis. de quibus omnibus constituit ut nec ipsi nec sui successores licentiam habeant ab hoc monasterio suptrahendi neque dandi per libellum aut aliquo modo nisi ad laboratores pro parte reddenda. quod si alienare vel suptrahere pręsumpserint, et probatum non emendaverint, tunc suprascriptus domnus Octavianus aut filii vel nepotes legitimi pręedictam ęcclesiam cum casalibus et pertinentiis reprehendere et ad suam proprietatem revocare licentiam habeant sine ulla çalumnia. et si postea abbas ipsas res contempserit, componat illi tantum pretium quantum de ipsa terra tunc fuerit ęstimatum (5). item prędictus domnus Hugo abbas fecit convenientiam cum domno Landuino abbate monasterii Domini Salvatoris de Letenano seu et Boiano de placito sive districto totius massę Bucciniani quę acquisierat a pontifice Romanę Sedis ad opus huius monasterii perpetualiter tenendum (6), ut homines ad placitum duceret idem abba Hugo vel eius successores, sicuti comites Sabinensis comitatus antea facere solebant. rogatus vero

c. 216 B

(1) An. 1017; *R. F.* doc. 508.
(2) An. 1017; *R. F.* doc. 509.
(3) An. 1017; *R. F.* doc. 510.
(4) An. 1018; *R. F.* doc. 511.
(5) An. 1018; *R. F.* doc. 512.
(6) Cf. il doc. a p. 37.

ab eodem Landuino abbate perdonavit illi ab ipsa hora in antea placitum et districtum de cunctis suis hominibus quos tunc tenebat ad suam manum vel deinceps acquirere poterit in curte sui monasterii de Meiana vel eius pertinentiis. et perdonavit illis
5 fodrum de castello Bucciniano et eius villa quod comites colligere solent, ‖ excepto pro imperatore, pro quo dent ipsi sicut et c. 217 A
homines nostri. et perdonavit prȩcum ut per consuetudinem illum non quȩrat. et promisit illos adiuvare et defendere contra omnes homines, sicut proprios huius monasterii homines, omni tempore
10 quotiens oportuerit. hȩc omnia promisit domnus Hugo abbas pro se suisque successoribus perpetualiter permanenda, tali tenore, ut prȩdictus abbas Landuinus et eius successores omnes homines suos de iamdicta curte Meiana omni tempore faciant in castello Bucciniano castellare, et perficiant ibi omnia sicut alii
15 castellani de guaita, et laborent ad ipsum castellum. et de culpis his legem faciant, idest de homicidio, de homine vulnerato, de furto, incendio, et traditione eiusdem castelli, de adulterio maritatȩ et ancillȩ Dei, si infra ipsum castellum commiserint. et ad legem semper sit abbas Domini Salvatoris aut eius nuntius. et
20 de compositione culpȩ perdonet abbas noster ad abbatem Domini Salvatoris medietatem. qui omni tempore faciat suos homines Domini Salvatoris ad fiduciam stare abbatum huius monasterii Sanctȩ Mariȩ. quod si abbas huius monasterii aliquid horum fregerit, et non emendaverit, componat abbati Domini Salvatoris
25 auri libras duas. et si abbates Domini Salvatoris non adimpleverint ut superius legitur, hȩc obligatio fiat inanis et vacua si non emendaverint, et abbates huius monasterii recipiant quicquid superius eis perdonaverunt (1). item, Benedictus prȩsbyter filius Iohannis militis et Anna iugalis dederunt in hoc monasterio et
30 in Sancto Theodoro ‖ intra civitatem Hortanam ȩcclesiam Sancti Petri apostoli positam in fundo Riolo, quam ipse ȩdificavit et c. 217 B
fecit, cum tota eius pertinentia, et unum petium casȩ in regione prima, et criptam sub ea iuris privatorum, et omne in eum con-

29. militis] *Nel testo* mīl

(1) An. 1018; *R. F.* doc. 513.

quisitum in fundo Riolo [1]. item, Lotharius filius Attonis refutavit portionem suam de castello Bucciniano de intus et de foris, et de loco ubi dicitur Sala, recepto prętio solidorum. c. [2]. item, prępsbyter Cando filius Stephani dedit res suas de Arnaro [3]. item, Berardus filius Guinisii dedit res suas de territorio Reatino ubi 5 dicitur Mala Morte: caput in terra de Vivaro, pedem in rigo Sancti Martini, de uno latere fossatus Stephani, de alio latere serra montis de Portica quomodo pergit in rigum Sancti Martini [4]. et alias res iuxta pertinentiam Ophiani in Puzalia [5]. et alias res in Puzalia et in Maclę [6]. et alias res in Mala Morte, idest casalem 10 Roccionis [7]. item, Tedemarius filius Iohannis dedit res suas territorii Sabinensis ubi dicitur Legaranus, iuxta confinium Reatinum, et viam de Murellis quę vadit a Sancto Vincentio et Anastasio [8]. item, Iohannes filius Anastasii Neapolitani et Stephania iugalis dederunt in hoc monasterio portionem suam Romę in regione Scor- 15 ticlari iuxta Thermas Alexandrinas de terra usque in viam publicam, quę pergit ante et suptus Arcum Pietatis, et introitum et exitum c. 218 A cum carro [9]. ‖ item, Sabinus prępsbyter filius Petri dedit res suas territorii Sabinensis ubi dicitur Barilianus. et alias res ibidem modiorum .II. [10]. item, Franco filius Frasię dedit res suas de Fla- 20 miniano et Valle et Balbiniano [11]. item, Petrus prępsbyter et Benedictus et Godius filii Ampę dederunt res suas de Aspra: a capite via et per ipsam in summum montem Cloccium, a pede rigagines et petrę fixę, ab uno latere similiter, ab alio latere revertentem in summum montem Cloccium et venientem in riga- 25 gines pedis. et alias res ibidem, et alias ubi dicitur Baccaricia, medietatem in integrum [12]. item, Valentinus prępsbyter et monachus atque custos ęcclesię Beati Antimi et Sancti Silvestri ac Symeonis comitatus Narniensis, consentientibus monachis ipsarum ęcclesiarum, dedit in hoc monasterio res suas in cuncto co- 30

(1) An. 1018; *R. F.* doc. 514.
(2) An. 1018; *R. F.* docc. 515 e 516.
(3) An. 1018; *R. F.* doc. 517.
(4) An. 1022? *R. F.* doc. 519.
(5) An. 1022? *R. F.* doc. 520.
(6) An. 1025? *R. F.* doc. 521.
(7) Circa an. 1022? *R. F.* doc. 522.
(8) An. 1019; *R. F.* doc. 523.
(9) An. 1019; *R. F.* doc. 524.
(10) An. 1019; *R. F.* doc. 526.
(11) An. 1020; *R. F.* doc. 527.
(12) An. 1020; *R. F.* doc. 528.

mitatu Narniensi et ęcclesiam Beati Antimi positam in Colle. et in pede montis Rotundi, ubi dicitur Sancti Rupti, terram ubi ipsę ęcclesię constructę sunt. in tali tenore, ut nullus abbas huius monasterii licentiam habeat easdem res et ęcclesias vendendi aut
5 commutandi vel in aliam ęcclesiam suffragandi, nisi in perpetuum in hoc monasterio conservandi et cęnobitarium faciendi [1]. item, Romanus filius Adenolfi et Formosa uxor eius dederunt in hoc monasterio res suas et ęcclesiam Sanctę Marię sub colle Baiano cum oratorio Domini Salvatoris, et Sancti Iuvenalis, et San-
10 cti Angeli, et Sancti Benedicti, et Santę Lucię, et Sanctę Crucis, ‖ et terram modiorum .v. super quam ipsa ęcclesia constitit, et aquimolum molentem. et aliam terram ibidem modiorum .II. et aliam ibidem modii .I. et solidi .I. et alias res ubi dicitur Casalis modiorum .II. et ubi dicitur Collis Malus modia .II. et me-
15 dium. et ibidem modia .II. et ubi dicitur Morianus et Vallis Paca modium .I. et medium. et aliam terram solidorum trium. et ubi dicitur Murianus et Cripta modiorum .v. et in fundo Collis Carbonis modiorum .III. et in fundo Furcella ad Murella modiorum .v. et in fundo Casalis solidi unius et medii. in
20 tali tenore, ut ipsam ęcclesiam cum rebus quas dedimus abbas huius monasterii non habeat licentiam vendendi nec donandi nec commutandi nec in aliam ęcclesiam suffragandi, sed in perpetuum in hoc monasterio conservandi et ad cęnobitale faciendi [2]. item, Gaido filius Bonę cum consortibus suis refutavit in hoc mona-
25 sterio casales de Albuciano, idest casalem Liutoni, casalem de Petro Rotrudę et casalem Merconis. et alia casamenta in Criptule, casalem de Petro Anglerię, casalem Ursi Truncamanticum, casalem Iohannis Sclantati, casalem Benedicti Madonis, et ęcclesiam Sancti Iohannis cum suis dotis, et casalem Leonis de An-
30 gelo, et casalem Iohannis de Adone [3]. item, Tinto et Boninus filii Leonis refutaverunt terram Postmontem in Materno, et in Lafriniano, et in Cassiano [4]. item, quidam homines .XII. territorii Sabinesis dederunt res suas in Cosce cum ęcclesiis [5]. ‖ item,

c. 218 B

c. 219 A

(1) An. 1019; *R. F.* doc. 529.
(2) An. 1019; *R. F.* doc. 530.
(3) An. 1020; *R. F.* doc. 531.
(4) An. 1021; *R. F.* doc. 532.
(5) An. 1020; *R. F.* doc. 533.

Leo prȩsbyter et Adelbertus germani filii Iohannis dederunt in hoc monasterio res suas territorii Reatini ubi dicitur Alatrum (1). item, Arnostrus missus domni imperatoris Heinrici revestivit Adam prȩpositum huius monasterii residens in placito apud Collectarium territorii Amiternini et ad monasterium Sancti Bartholomei de rebus huius monasterii in vocabulo Cupulo, quarum fines sunt: usque rivum et terram nostri congrui, et usque terram filiorum Guitemanni, et rigulagines, et venit in fontem, et pergit per vallem et per scrimen castelli huic monasterio pertinentis. has res iniuste tenebant filii Adenolfi cum nepotibus suis, idest Dodo, Aifredus, et filii Ingoberti, et Giso filiique Adelberti. hi ad placitum ter vocati sunt et venire noluerunt (2). item, in alio placito refutaverunt filii Rainerii, et filii Temmarii, et filii Roffredi, et filii Adelberti, atque filii Classani ad domnum Adam priorem huius monasterii et ad domnum Petrum prȩpositum Sancti Angeli res huius monasterii territorii Reatini ubi dicitur Octavus, quarum fines sunt: usque rivum qui currit in terram Zarfonis et venit in rigulaginem et in Furcellam, et in vallem et in collem de Macla Longa et in fossatum, et per ipsum in viam antiquam, et revertitur in fossatum terrȩ Zarfonis (3). item, Ofredus filius Alberici concessit in hoc monasterio res suas infra castaldatum Equanum et territorium Narnatinum, idest in Troniano, et in Cella, ‖ et in Lanzatora, et in tenentia de Figli: ab uno latere via publica quȩ pergit contra Vallem Gelatam a casis de Sicprandiscis, ab alio latere villa de Ficli et vadit in collem Carnacilis, quomodo venit in rigum Riguzani et vadit in casas Cornellȩ, a tertio latere mons Cornellȩ, a quarto latere mons Tolosеȩ pergens ad cellam et per eius viam usque in casas de Sicprandiscis, modiorum .c. et portionem de ȩcclesia Sancti Martini (4). item, Ildebaldus filius Sergiȩ, et Rapizo filius Attonis, et Eusebia relicta Rainerii, et Atria uxor suprascripti Ildebaldi dederunt in hoc monasterio res suas comitatus Reatini ubi dicitur

c. 219 B

5 10 15 20 25 30

(1) An. 1021? 1022? *R. F.* doc. 534.
(2) An. 1021? 1022? *R. F.* doc. 535. Cf. I, 292 e *R. F.* doc. 601.
(3) An. 1021? 1022? 1023? *R. F.* doc. 536.
(4) An. 1022? 1024? *R. F.* doc. 537.

Grecię [1]. item, Bonizo pręsbyter, et Benedictus et iterum Bonizo pręsbyteri, et Leo, et Franco dederunt in hoc monasterio ęcclesiam Sancti Iohannis comitatus Narniensis, ubi dicitur Torellus, cum cartulis .XL. de eius possessionibus [2]. item, Iohannes filius
5 Leonis et Ingerlada uxor eius dederunt in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis in Cesa Veteri modii .I. [3]. item, Adenolfus filius Marię et Sergia uxor eius dederunt in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis de Rescaniano, et in Acutiano cum portione ęcclesię Sancti Martini [4]. item, Berardus iudex
10 filius Dodati dedit in hoc monasterio res suas territorii Reatini, ubi dicitur Noveri, in Capitigiano, et in Paganico: prima petia est casarinus in Greci, secunda in fine Sancti Sabini, tertia ad Piscinas, quarta ibi prope, quinta in Campo Riano, || sexta ibi prope; septima in prato de Paganica ad rigum Cosarium, octava inter
15 fractas de prato, nona in Rapinali, decima in Rabicella Grecula, undecima in Riano, de qua exceptatum est modium .I. [5]. item, Petrus filius Rainerii dedit in hoc monasterio res suas quas aquisierat per commutationem ab episcopo Reatino infra ipsum comitatum ubi dicitur Quintilianus: ab uno latere Caneria, a se-
20 cundo latere Tremulum, a tertio latere rigus Alatri, a quarto latere via, quę sunt modiorum quinquaginta. et alias res in Monte Nigro iuxta Cęsam Reatinam modiorum .XX. cum ipso Cerrito [6]. item, Petrus filius Saxonis dedit in Casa Librici territorii Sabinensis modia .II. et alias res ibidem modii .I. [7]. ipso tem-
25 pore reclamavit domnus Hugo abbas ad Oddonem et Petrum comites de filiis Teuzonis et filiis Azonis et filio Crescentii qui tenebant in Feclinis res huius monasterii, et refutaverunt eas statim per iussionem comitum et iudicum. item reclamavit de filiis Marozę et nepote eorum filio Beraldi qui tenebant in Campo
30 Adonis res huius monasterii, qui similiter refutaverunt eas in hoc monasterio. et cum eis refutavit Crescentius filius Landulfi cum suis fratribus et cum Matilda matre eorum. re-

c. 220 A

(1) An. 1022? *R. F.* doc. 538.
(2) An. 1020? 1022? *R. F.* doc. 539.
(3) An. 1022; *R. F.* doc. 540.
(4) An. 1022; *R. F.* doc. 541.
(5) An. 1022? 1026? *R. F.* doc. 542.
(6) An. 1023; *R. F.* doc. 543.
(7) An. 1024; *R. F.* doc. 544.

futaverunt etiam Iohannes et Roccio de Arifuso, et Petrus prȩsbyter de Inga, et Franco et Ropertus filii Iohannis de Inga, et Stephanus cum coniuge sua Benefacta. item, Tedemarius c. 220 B filius | Rodulfi, et Rodulfus filius Georgii cum suis fratribus, et Iohannes notarius refutaverunt res de Cusiano. Oreclanium 5 vero, et Muricentum, et Licianum, ubi est ȩcclesia Sancti Angeli, refutaverunt filii Tebaldi, et filii Landulfi cum suis fratribus et cum Matilda matre eorum, et Bernengarius de Urbana, et Boniza mulier Tebaldi, et Raptis mulier Gozonis cum filiis suis. Barbanum autem refutarunt filii Seniorícti, et Aldebaldus, et Rai- 10 nerius de Maroza, et filius Landulfi cum Matilda matre et fratribus suis. et comites miserunt bannum pro suprascriptis rebus per unumquemque .reum auri optimi libram .I. [1]. item, Sico prȩsbyter dedit in hoc monasterio res suas de Rescaniano iuxta rigum Calentinum et portionem de ȩcclesia Sancti Martini. et 15 alias res de Agutiano iuxta rigum de Rescaniano [2]. item, Dominicus filius Petri et Lupa uxor eius dederunt res suas de casale ubi dicitur Agelli iuxta Rigianam [3]. item, Adam filius Petri et Isa uxor eius dederunt in hoc monasterio res suas territorii Asculani ubi dicitur Sumati, et villa de Carano: prima petia est 20 ad Casarinas cum casa, secunda ad Fonticellas, tertia ad Franciscum, quarta vero secus terram filiorum Odemundi [4]. item, Rainerius et Conius filii Odemundi dederunt res suas in suprascripto territorio ubi dicitur Mocarca, quarum fines sunt: fluvius Negia, et Gulganus, et pertinentia Maclȩ, et fluvius Trointus, et 25 sunt modia .CL. pro quibus prȩtium receperunt a domno Hugone abbate librarum triginta argenti [5]. || item, Sigizo filius c. 221 A Iohannis et Doda uxor eius dederunt in hoc monasterio res suas pertinentiȩ Scandriliȩ iuxta Fontem Marmoream et rigum Caculi [6]. item, Petrus filius Tophanii dedit ȩcclesiȩ Sancti Fla- 30 viani territorii Reatini foris Pontem tertiam partem et alias res ibidem [7]. item, Iohannes prȩsbyter filius Maionis dedit de ter-

(1) An. 1024; *R. F.* doc. 545.
(2) An. 1024; *R. F.* doc 546.
(3) An. 1024; *R. F.* doc. 547.
(4) An. 1024? 1025? *R. F.* doc. 548.
(5) An. 1024? 1025? *R. F.* doc. 549.
(6) An. 1023; *R. F.* doc. 551.
(7) An. 1022? 1027? *R. F.* doc. 552.

ritorio Asculano ad Farbezanum per diversas pezias modiola .XXIII. et eo amplius [1]. item, Gualafossa filius Totonis dedit de Puzalia ad Maceras et de castello Totonis duas partes [2]. item, Franco filius Nonvoliȩ dedit in hoc monasterio res suas territorii 5 Sabinensis ubi dicitur Fistula, in quo est ȩcclesia Sancti Blasii ad Faldum iuxta rigum Garri. et alias res de Puzalia, casalem Frassum totum in integrum. et alias res eiusdem territorii Reatini in Fala, seu sub casale quem tenuit Maioranus et Adelmarius [3]. item, Aldebaldus dedit de Grecia res suas modiorum .V. 10 et alibi modiorum .VII. et petiam terrȩ in Cȩsa Cardosa [4]. item, Maifredus filius Gottifredi dedit de territorio Reatino ubi dicitur Parrara modium .I. et sextarium .I. [5].

Anno autem dominicȩ incarnationis millesimo .XXVII., imperii vero domni Chuonradi primo, mense iulii, indictione .X., Berardus 15 filius Attonis fragilitatem humani generis pertimescens et ultimȩ tempus vitȩ, ne sine aliquo boni operis respectu migraret a seculo, sed prepararet sibi viam salutis per quam ad ȩternam beatitudinem perveniret, ‖ iccirco pro remedio animȩ suȩ et Rainerii dilectissimi filii sui et ut veniam delictorum consequi mereretur, 20 dedit et in perpetuum concessit atque de iure suo in ius et dominationem huius monasterii Pharphensis donavit unum monasterium Domini Salvatoris ducatus Spoletani inter confinium Teramnanum et Reatinum comitatum ubi dicitur ad Marmora, cum omnibus ad ipsum pertinentibus et quȩ modo habet et dein- 25 ceps acquirere poterit. sic tradidit suprascriptum monasterium Domini Salvatoris ad proprietatem huius monasterii Sanctȩ Mariȩ et per cartulam donationis confirmavit, sicut superius legitur, coram his testibus: idest Rolando filio Riconis, Eddo Valentino filio Iohannis, Benedicto. et ipse suprascriptus Berardus confir- 30 mavit et manu sua subscripsit ✠. Adam quoque iudex et notarius complevit et clausit [6]. item, Iohannes et Petrus prȩsbyteri reddiderunt quandam prȩstariam et refutaverunt res ibi descriptas

c. 221 B

1. pezias] *Così nel testo.*

(1) An. 1024; *R. F.* doc. 553.
(2) An. 1026; *R. F.* doc. 555.
(3) An. 1026; *R. F.* doc. 556.
(4) An. 1025? 1028? *R. F.* doc. 557.
(5) An. 1026? 1028? *R. F.* doc. 558.
(6) An. 1028; *R. F.* doc. 559.

cum ęcclesia Sancti Iacobi et eius pertinentiis [1]. item, Deodatus pręsbyter filius Mollicę dedit duas partes ęcclesię Sancti Rufi et Sancti Benedicti territorii Novertini ubi dicitur Paganicus cum libris .XII. et totum campanile. et alias res ibidem, et terram modiorum .XXX. [2]. item, Tebaldus, et Sebia, et Lavinia dede- 5 runt in hoc monasterio res suas comitatus Reatini ubi dicitur Grecię, et Rotę, et Cesa Cardosa modiorum .VIII. [3]. item, Tedemarus filius Rainerii et Tedemarus filius Tedemari dederunt res
c. 222 A suas ‖ territorii Reatini in Monte Nigro et in Cerrito modiorum .XX. [4]. item, Atto filius Venerię dedit res suas ducatus 10 Spoletani castaldati Equani ac territorii Narnatini ubi dicitur Lanzatoria modium medium [5]. item, Iohannes et Traso filii Petri dederunt in eodem territorio in villa ad Bubitam et ad Cretaiam modium .I. et sextaria .II. [6]. item, Adam filius Iohannis et Gironta uxor eius dederunt intra civitatem Reatinam ad Sanctum Geor- 15 gium casalicium unum et casam, et in Campo Maris terrę petiam unam, et in Campoliscum terrę petiam unam [7]. item, Samson filius Guinisii dedit res suas comitatus Reatini de Puzalia ubi dicitur Mala Morte ad Maclas: a primo latere pertinentia terrę quam tenuit Sinebaldus ascendentes in summum montem, tenentibus 20 filiis Totonis et descendentes in pertinentiam Ofiani, ab ipso fossato Sculculę descendentes in rigum Sancti Martini et ascendentes in summum montem Ornectam et inde venientes in pertinentiam Vivari et descendentes in rigum Sancti Angeli et in suprascriptum rigum Sancti Martini, cum aquimolis et ęcclesiis 25 omnibusque pertinentiis [8]. item, Iohannes filius Remedii et Liotolfus pręsbyter filius Iohannis dederunt res suas territorii Narnatini ad Bubitam, et ęcclesiam Sancti Stephani cum omni pertinentia, et petiam terrę cum casa ubi ipsi habitabant, et de petia terrę casę filiorum Iohannis Amizonis partes .II., et petiam a Se- 30
c. 222 B cenali, et aliam a prato filiorum Moronti, et petiam a Puzo, ‖ et

(1) An. 1028; *R. F.* doc. 560.
(2) An. 1026? 1027? *R. F.* doc. 561.
(3) An. 1028; *R. F.* doc. 562.
(4) An. 1030; *R. F.* doc. 563.
(5) An. 1034? 1036? *R. F.* doc. 564.
(6) An. 1034? 1036? *R. F.* docc. 565.
(7) An. 1036; *R. F.* doc. 566.
(8) An. 1036; *R. F.* doc. 567.

ad Coniolos suptus casas filiorum Venerię, quę sunt modia .c.[1]. item, Hugo pręsbyter filius Donati dedit res suas territorii Reatini castaldati Ophiani ubi dicitur casalis Petri Asonis iuxta fontem, in quo est ęcclesia Sanctorum Vincentii et Anastasii martyrum; to-
5 tam ęcclesiam dedit et medietatem omnium rerum et tres portiones de alia medietate; et alias res ubi dicitur Campus Coniuli [2]. item, Transaricus filius Maifredi dedit terram suam et res Salomonis germani sui in comitatu Reatino et Furconino, et portionem pertinentię Ophiani infra castellum vel a foris, et ad Turres cum
10 suis pertinentiis, et ad rigum de Angri, et ad Vespulum, et omnem pertinentiam Montis Pesclosi, et in monte ubi est ęcclesia Sancti Iohannis cum suis pertinentiis. harum rerum fines sunt: pertinentia de Mala Morte, et de Vivaro, et Berardi comitis filii Rainaldi, et filiorum Herimanni, et de Ciculanis, et filiorum Gui-
15 donis, et filiorum Totonis. et de comitatu Furconino. in Treveri. et ubi dicitur Paternus, in quo est ęcclesia Sancti Gregorii. et ęcclesia Sancti Liberati ubi dicitur Calicla, in quo sunt aquimola. et in Paganica. et in Camarda. et in Vutri. et in Sancto Chrisanto. et ad puteum Valentini suptus ęcclesiam
20 Sancti Gregorii. et ad Civitatem. et in Banio. et in Amiterno. et infra civitatem Reatinam. et in Plage. et in Margarita [3]. item, Azo filius Berengarii dedit in hoc monasterio res suas territorii Reatini de || Monte Nigro modiorum .xx.[4]. item, Lidinus filius Maifredi dedit res suas de   c. 223 A
25 Ophiano, idest sextam partem in integrum [5]. item, Deodatus pręsbyter filius Mollicę et alter Deodatus filius Iohannis dederunt in hoc monasterio duas partes ęcclesię Sancti Rufi territorii Novertini in Paganico cum omnibus pertinentiis [6]. item, Andreas filius Ursi dedit res suas de Grecię et ubi dicitur Gualda-
30 tura modiorum .v.[7]. item, Berardus et Guido filii Oldebaldi dederunt in suprascripto vocabulo de casale Iohannis Curti modium .I.[8]. item, Octavianus filius Ioseph dedit in hoc mo-

(1) An. 1036; *R. F.* doc. 568.
(2) An. 1030? 1036? *R. F.* doc. 569.
(3) An. 1038; *R. F.* doc. 570.
(4) An. 1038; *R. F.* doc. 571.
(5) An. 1017? 1020? *R. F.* doc. 572.
(6) An. 1023? 1032? *R. F.* doc. 574.
(7) An. 1033? 1038? *R. F.* doc. 575.
(8) An. 1025? 1031? *R. F.* doc. 576.

nasterio res suas ducatus Spoletani territorii Nocerini, idest duas portiones Caballi Albi, videlicet curtem quę ei in portionem evenit a consortibus suis, cuius fines sunt: desuper serra de Pila et terra curtis Acillionis, a secundo latere terra filiorum Daddonis et Hugonis et Lętonis recte venientes in clusam Sancti Victorini, 5 a tertio latere mons Sancti Angeli ad Camillianum, a quarto latere Camillianus et Semonclaria recte venientes ad primum latus. et duas portiones Sancti Euticii et Sancti Donati et de casamentis eiusdem curtis. et sunt modiola ducenta [1]. item, Berardus comes filius Teudini comitis commutavit in hoc monasterio res 10 suas infra territorium Reatinum ubi dicitur Veranus modiorum tercentorum .L., quarum fines sunt: Calcarola, et terra filiorum Corvini, et Pusanum, et terra filiorum Aldonis. et alias res in vocabulo Sancti Laurentii iuxta fluvium Mellinum modiorum .CLX. c. 223 B ad modium teatinum. et ‖ medietatem duarum ęcclesiarum in 15 rebus de Verano, et cum podio quod ibi fuit. unde recepit in commutationem a domno Hugone abbate res huius monasterii territorii Teatini infra fines Atissę, sub monticello super fluvium Sangrum ubi Fara ędificata fuit, modiorum quingentorum [2]. item, Aldebaldus filius Sergię, Rainerius et Rapizo filii Attonis dederunt 20 in hoc monasterio ęcclesiam Sancti Cassiani in Grecia cum terris ibi prope modiorum octoginta, et unum molinum [3]. item, Cancio et Iohannes filii Rainerii dederunt portionem suam de aquimolo in suprascripta curte de Grecia [4]. item, Hildegerius prębyter filius Azonis de castaldato Falagrinensi ubi dicitur Bacunius 25 dedit in hoc monasterio ęcclesiam Beati Petri ubi dicitur ad Collem cum rebus suis ibidem [5]. item, Hilperinus qui cognominabatur Bonhomo vendidit in hoc monasterio res suas in Sumati ad Hilica modiorum .LXX. et recepit prętium a domno Hugone abbate mobilium rerum solidorum .CC. [6]. item, Iohannes presbyter filius 30 Benefactę dedit res suas de Sixtiliano [7]. item, Lotharius filius Attonis et alii Tribucani refutaverunt ad domnum Hugonem ab-

(1) An. 1024; *R. F.* doc. 577.
(2) An. 1015; *R. F.* doc. 578.
(3) An. 1015; *R. F.* doc. 579.
(4) An. 1016; *R. F.* doc. 580.
(5) An. 1014? 1018? 1024? *R. F.* doc. 581.
(6) An. 1022? 1025? *R. F.* doc. 582.
(7) An. 1025; *R. F.* doc. 583.

batem de castello Tribuco a Petra Maiori quę est super ęcclesiam Sanctę Lucię et usque carbonariam antiquam quę est super ipsum castellum, et ipsam roccam, ut nullo modo aliquid amplius contendant infra ipsos fines contra hoc monasterium. et pęnam
5 compositionis posuerunt auri purissimi librarum .VIII.[1]. item, Fresa relicta cuiusdam Roccionis dedit in hoc monasterio ‖ Romę domum suam terrineam scanduliciam in regione nona non procul a Thermis Alexandrinis[2]. item, Franco filius Nonvolię dedit in hoc monasterio territorii Sabinensis ęcclesiam Sanctę Eugenię cum
10 rebus suis ibidem, quarum fines sunt: via Romana, rivus Bubita, Riana et Pons Marmoreus[3]. item, Marinus nobilis vir de Turre dedit in hoc monasterio portionem suam territorii Ponticelli, idest medietatem cum ęcclesiis et omnibus pertinentiis, alia vero medietas erat Crescentii olim pręfecti suique germani, et sunt ipsę
15 res in loco qui vocatur Sancta Barbara[4]. item, Beno filius Guidonis vendidit in hoc monasterio res suas de Sixtiliano prętio solidorum .x.[5]. item, Guarinus filius Aifredi dedit in hoc monasterio locum molendini in Currisio in casale qui fuit de Caimo[6]. item, Martinus et Sabinus filii Dominici dederunt in hoc mona-
20 sterio portionem suam de podio in Sorbiliano[7]. item, Merco filius Ansefredi et Anna uxor eius dederunt res suas territorii Sabinensis in Leiano super castellum de Cantalupo, et in alio vocabulo quod dicitur Mogianus[8]. item, Falco filius Arnulfi dedit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis ubi dicitur Cam-
25 pana, in quo est ipsum castellum[9]. item, Lucia filia Prodę, et Amato filius Remedii dederunt res suas de Lafriniano[10]. item, Rainio filius Ittę, et Iohannes prębyter et Simeon filii Rainonis dederunt res suas de Calviniano qui cognominatur Vallis Gramundella[11]. item, Iohannes qui cognominabatur de Georgio
30 dedit in hoc monasterio ‖ ęcclesiam Sanctę Marię territorii Collinensis in fundo Manciano cum omni illius pertinentia, et ęccle-

c. 224 A

c. 224 B

(1) An. 1026; *R. F.* doc. 584.
(2) An. 1029; *R. F.* doc. 585.
(3) An. 1029; *R. F.* doc. 586.
(4) An. 1036? *R. F.* doc. 587.
(5) An. 1036; *R. F.* doc. 588.
(6) An. 1036; *R. F.* doc. 589.
(7) An. 1036; *R. F.* doc. 590.
(8) An. 1037; *R. F.* doc. 591.
(9) An. 1037; *R. F.* doc. 592.
(10) An. 1037; *R. F.* doc. 593.
(11) An. 1037; *R. F.* doc. 594.

siam Sanctę Lucię quę posita est in monte Marciano, fines vero: a fossato in fossatum et fistula cum aqua (1). item, Aza relicta Rainerii et filia Adelberti, consentiente Bonefatio filio eius, dedit in hoc monasterio res suas de Cornazano modiorum .III.(2). item, Pico filius Benedicti et Boniza uxor eius refutarunt in hoc mo- 5 nasterio res de Castellione iuxta Cesam Arnonis, et recepit prę-tium solidorum .XXIII.(3). item, Romanus pręsbyter filius Iohannis dedit in hoc monasterio res suas territorii Reatini de Ophiano ubi dicitur Castellionis modiorum .VIII. (4). item, Benedictus prę-sbyter filius Arnulfi dedit in hoc monasterio portionem suam de 10 Sextiliano, et alias res de Nazano (5). item, Iohannes Tiniosus refutavit in hoc monasterio res unde scriptum acceperat ab hoc monasterio cum portione ęcclesię Sanctę Marię in Pisile, et ibidem tertiam partem unius molini (6).

Erat autem tunc temporis contentio inter huius monasterii mo- 15 nachos et nepotes Hilderici ac filios eius qui tenebant has curtes huius monasterii: idest curtem de Marruce cum servis et ancillis. curtem de Puplito cum servis et ancillis. et in Civitate terras et prata. in campo Fingiani, et in Termine, et per alia loca et vo-cabula. in Interocro duas curtes, Sextuni et Vallantis, cum il- 20 larum pertinentiis, unde est castellum Ianulę quod tenent per iniu-stum concambium, in montibus ibi prope constitutis. et | in (c. 225 A) Campo Ancillarum Dei. in Paterno, et Moza, et Ponte, atque Arturano. in Cesonis Cerretum Monaciscum, et gualdum de Treforco, et casalem Optuli, et casalem Maximum. in Reatina 25 civitate de intus et de foris. et curtem Sancti Gregorii. et in Ciculano terram quam perdiderunt sua negligentia et parentum suorum. in plurimis quoque locis vendiderunt parentes eorum et ipsi de prędictis rebus, etiam servis et ancillis. censum vero tempore prępfati Hugonis abbatis non dederunt. pro his denique 30 culpis reclamaverunt huius monasterii prępositus Adam et aliqui

29. censum] *Così nel testo del Chronicon; nel Regesto* incensum

(1) An. 1038; *R. F.* doc. 595.
(2) An. 1038; *R. F.* doc. 596.
(3) An. 1043; *R. F.* doc. 597.
(4) An. 1043; *R. F.* doc. 598.
(5) An. 1043; *R. F.* doc. 599.
(6) An. 1044; *R. F.* doc. 600.

monachi super eis ad Hernostrum nuntium Heinrici imperatoris, qui reinvestivit eos de ipsis rebus, quas tenuerunt per plures dies. redeuntem vero prȩfatum abbatem a Troia, ubi ierat cum eodem imperatore, ceperunt prȩdicti per se suosque amicos et parentes
5 nimis rogare, ut cum eis faceret finem. tandem venit ipse abbas cum illis, nolentibus monachis suis, in hanc convenientiam, qua illi refutarunt ȩcclesiam Sancti Nazarii cum Vallanti et medietatem de Paterno, et medietatem de Monte Divino, et ȩcclesiam Domini Salvatoris cum duobus molinis, et cum toto tenimento
10 Andreȩ prȩsbyteri. hȩc omnia tenuit prȩdictus abbas per annum .I. post hȩc iterum ipsis rogantibus reddidit Paternum medium et medietatem Montis et molendinum .I. alias res cum prȩdictis ȩcclesiis ad suam manum retinuit per istos fines: Limitem Grossum, et terram Domini Salvatoris, || et terram filiorum c. 225 B
15 Passiniani, et trivium de Campo Ancillarum Dei quomodo vadit per viam publicam ad pontem Sancti Sebastiani et descendit inde in flumine, et ubicumque Ursus prȩsbyter tenebat in montibus et planitiebus. sic nanque finitum est (1).

Item, Mainerius filius Otȩ dedit per commutationem in hoc
20 monasterio res suas de Furcone in villa de Barisiano ad colles modiorum .VIII., et recepit ibidem post limitem modia .IIII. et quartaria tria (2). item, Berardus filius Attonis dedit in hoc monasterio pro anima Rainerii filii sui res suas ducatus Spoletani, comitatus Reatini, quarum fines sunt: via quȩ pergit ad res San-
25 cti Iohannis, et ad fontem Ansarici, et ad torrentem, et ad terram filiorum Hilderici, et ad limitem et costam Montis Ponzuli, et pergit ad Crucem et per pedem montis Lestȩ et per collem quem Iohannes Crassus tenuit, et venit in flumen Mellinum et in Scalellas de Osano, et venit ad Sanctum Fortunatum et per montem
30 Sancti Maronis et venit ad Monumentum ad vadum de Pararia.

6. **nolentibus]** *Così nel testo.*

(1) *R. F.* doc. 601, e ripetuto al doc. 1285. Il documento non ha data, ma tutte le trattative di cui si fa parola in esso debbono essersi svolte tra il 1014 e il 1024, anni dell' impero d' Enrico II, e più precisamente intorno all' anno 1022 in cui l' abbate Ugo andò con l' imperatore a Troia. Vedasi riguardo a ciò I, 77, 292, e in questo volume a p. 46.

(2) An. 1004; *R. F.* doc. 701.

harum omnium rerum medietatem, quas ipse tenuerat tertia die antequam Transaricus germanus eius moreretur, dedit et confirmavit in hoc monasterio (1). item, Roccio filius Roccionis et fratres eius commutaverunt in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis ad collem Sancti Martini in villa Terria modiorum .xxiii. 5
c. 226 A et receperunt a domno Hugone abbate collem iuxta ‖ castellum Cuphi modiorum .xxii. (2). item, Iohannes filius Luponis dedit res suas modii .i. ubi dicitur Acutus et Furcilla (3). item, Petrus et Giletruda et Benedictus qui Piro vocatur dederunt in hoc monasterio et in Sancto Adriano civitatis antiquę Tyburtine de fundo Marini 10 portionem suam (4). datę sunt etiam in suprascripto Sancto Adriano portiones Leonis qui vocatur Bioccus et Constantię iugalis eius non longe ab ipso monasterio (5). et in regione quę vocatur Vicus Patricii domus terranea cum curticella. et in fundo Lippiano vinea ordinum nonaginta. et portio de fundo Ferrata 15 cum ęcclesia sicut fuit Iohannis pręsbyteri et monachi quę vocatur de Erma (6). item, Benedictus pręsbyter filius Sabini, recepto prętio librę .i., refutavit in hoc monasterio res de Paternione ubi dicitur Turris (7). item, Iohannes pręsbyter filius Gregorii dedit in hoc monasterio portionem suam de ęcclesia Sancti Iohannis 20 cum terra et vinea iuxta eam in comitatu Asisinato ubi dicitur Vallefreda modiorum .ii. et ad Basco modiorum quatuor. et in Plage modiorum .ii. (8). item, Hildebaldus filius Ittę cum Attone filio suo et Adelberga uxore eius dedit res suas de suprascripto comitatu ubi dicitur Silvulę modiorum .viii. et dimidium. et in 25 Satriano modiorum .iii. item, in Satriano modiorum .xvii. (9). item, Adelbertus filius Silvestri commutavit in hoc monasterio res suas de fundo Collis Baiani iuxta Laiam (10). item, Leo de Roccio dedit res suas de pertinentia Catini in Miliano et Biliano mo-
c. 226 B diorum .vii. et alias res ibidem ‖ modiorum .iii. et alias res 30

22. *Nel Regesto* Bosco

(1) An. 1023; *R. F.* doc. 702.
(2) An. 1002; *R. F.* doc. 703.
(3) An. 1022; *R. F.* doc. 704.
(4) An. 1003; *R. F.* doc. 705.
(5) An. 1006; *R. F.* doc. 706.
(6) An. 1007; *R. F.* doc. 707.
(7) An. 1012; *R. F.* doc. 708.
(8) An. 1034; *R. F.* doc. 711.
(9) An. 1038? 1039? *R. F.* doc. 712.
(10) An. 1024; *R. F.* doc. 713.

ibidem modiorum quatuor (1). item, Petrus filius Iohannis dedit in hoc monasterio de massa Toccię ad Antiscanum res suas in integrum (2). item, Benedictus pręsbyter filius Petri et Dominica devota femina dederunt in hoc monasterio res suas de Colle Sicco
5 et Paicla Folgia modiorum .v. et in fundo suprascripto Collis Sicci modium .I. et alias res ibidem modii .I. et in fundo Albanetta, et ubi dicitur Longulę, et in fundo Collis Baiani ad Gallita terrę petias .III. (3). item, Crescentius filius Duranti et Maroza uxor eius dederunt in hoc monasterio res suas de Or-
10 telle, et ubi dicitur Barbianus (4). item, domnus Petrus et Adrianus nepos eius simul abbates dederunt in hoc monasterio et domno Hugoni abbati monasterium Sancti Angeli et Sancti Benedicti comitatus Narniensis ubi dicitur Taizanus in ipso monticello cum omnibus pertinentiis, quarum fines sunt: a fossatu pergentes in
15 viam euntem ad Montem Maiorem, et inde in fossatellum ab aquilonis latere et tenentes hęredes Maifredi quomodo vadit in viam publicam sub monte suprascripti monasterii et pergit in fossatum primę coherentię. et alias res ibidem. et ęcclesiam Sancti Benedicti cum terra et vinea circuitus eius. et res in
20 fundo Stilgiano. et ad Fontanam. et in fundo Campo de Monumento petias quatuor. et in fundo Carboniano petias quatuor. et in fundo Ticciano modia .v. et in fundo Quarta ęcclesiam Sancti Benedicti cum eius pertinentiis. et in fundo Gualdiciolo modia .VIIII. et in Plenasella modia .II. ‖ et in c. 227 A
25 fundo Pacciano modia .XL. et medietatem ęcclesię Sancti Gregorii. et in fundo Terentiano modia .II. et ibidem petias tres ubi dicitur ad Sanctam Crucem. et in monte Taizano modia .X. et in fundo Valle Cupa solidorum quatuor. aliam petiam modiorum .III. de ipso monte. et in fundo Castanea modia .VI.
30 et in fundo Latrongiano. et de fundo Orilgiano. et de fundo Galbano. et de fundo Plagiano. et de fundo Columellę. et ęcclesiam Beati Martini in civitate Narniensi regione Sancti Severini. et in fundo Agelli ad Lumbricitum modia .v. et de fundo Pastina solidorum .VI. et medietatem ęcclesię Sanctę Marię

(1) An. 1033-1044; *R. F.* doc. 715.
(2) An. 1036; *R. F.* doc. 716.
(3) An. 1036; *R. F.* doc. 717.
(4) An. 1037; *R. F.* doc. 718.

de fundo Ortiscano. et in fundo Fabriciano ęcclesiam Sanctę Felicitatis cum terris modiorum .x. et in fundo Fracta suptus via Flaminea modia .III. et in fundo Flaganello ęcclesiam Sancti Martini. et terras ibidem. et ęcclesiam Sancti Sabini in integrum. et terras de fundo Fraxineta. et de fundo Tabula. et de fundo 5 Verulę. et de fundo Capitone. et de fundo Collę. et de fundo Aqua Puzola. et de fundo Bobio quod nominatur Sancti Valentini. in comitatu Amerino ubi dicitur Gallorum ęcclesiam Sancti Stephani in integrum. et in colle Maclę de curte Sancti Viti quę eis pertinebant. et de fundo Corbiano. et de 10 fundo Stiphoni duo aquimola. et aliud in fundo Corentiano ad Criptas. et in Rome regione nona ęcclesiam Sancti Benedicti in integrum (1). item, Dodo filius Probonis et Aio filius Benedicti et filii Amiconis ‖ commutaverunt in hoc monasterio de Col- c. 227 B lectario ad Zesea Pratellę modiorum .II. et semodialis, et recepe- 15 runt ibidem modia .II. (2). item, Franco et Bonus filii Saxę cum uxoribus suis dederunt in hoc monasterio res suas de Rescaniano (3). item, Gualkerius filius Emmonis dedit in hoc monasterio res suas territorii Furconini ad Cornella modiorum .XL., et recepit in commutationem de Ceserano terram incultam modiorum triginta (4). 20 item, Iohannes filius Gaidonis refutavit in hoc monasterio portiones de castellis et podiis et omnibus rebus territorii Sabinensis quas pater eius per scriptum tenuit (5). item, Gualkerius supradictus commutavit in hoc monasterio res suas territorii Furconini petias .II.: primam modiorum .VIII. ad vadum de Paganica, 25 secundam modiorum .III., et recepit ad Petram Latam modia .X. (6). item, Aldo filius Andreę commutavit in suprascripto territorio ad Aquilentrum modia .V., et recepit in colle Sancti Moronis modia .IIII. (7). item, Atto qui vocatur Martius dedit in hoc monasterio territorii Amiternini res de Tisingano ad Sanctum Nereum medietatem terrę, idest modia .X. cum medietate eiusdem ęcclesię (8). item, Atto filius Seniorícti dedit in suprascripto terri-

(1) An. 1036; *R. F.* doc. 719.
(2) An. 1037; *R. F.* doc. 720.
(3) An. 1022; *R. F.* doc. 722.
(4) An. 1023; *R. F.* doc. 723.
(5) An. 1037; *R. F.* doc. 724.
(6) An. 998; *R. F.* doc. 725.
(7) An. 998; *R. F.* doc. 726.
(8) An 998; *R. F.* doc. 727.

torio ad Maclas modia .IIII. et in campo Lavareta modium .I. et ad Sanctum Heliam modia .III. recepit in commutationem (1). item, Dodo iudex et Manfredus filii Azonis commutaverunt in hoc monasterio res de Collectario: primam petiam in Pantano modio-
5 rum .XVI., secundam ibidem prope modiorum .XIIII., tertiam modiorum .XX., aliam ad Pratella modiorum .X., aliam ibidem prope modiorum .X. et receperunt in ipso vocabulo per diversa loca modia sexaginta (2).

Domnus itaque Hugo abbas prętio solidorum sexaginta con- c. 228 A
10 cessit res huius monasterii in Bariliano territorii Sabinensis iuxta Paccianum. item, pro solidis .XXX. concessit in Iviano et in Monte Aureo. pro solidis .XXX. concessit in Iobiano. pro solidis quatuorcentis concessit in Viaro: a capite summum montis, a pede ripa, hinc rigus, inde tenet Azo cum suis consortibus. et
15 in Calviniano, et Casa Pauli, et in Agutiano, in quo est ęcclesia Sancti Sabini. de his omnibus medietatem et nonam partem alterius medietatis. et in Urbana suptus ęcclesiam Sancti Viti medietatem de duobus aquimolis pro solidis sexaginta concessit in Ortisano. pro solidis .XX. concessit in Baniolo. pro so-
20 lidis .C. concessit in Puliano quasdam res et ęcclesiam Sancti Benedicti. item, pro solidis .XXX. concessit in eodem loco. pro solidis .C. concessit infra antiquam civitatem Turris et de foris, et aliam clausam, et alias res. item, alias res et ad Criptas Antiquas, et in Centu, et alias res. item, alias. pro libra-
25 bus .VIII. concessit in Barbano, ubi est ęcclesia Sanctę Helenę. et in Liciniano ubi dicitur Muricentum. et in Oreclanio. et in Campadoni. et in Coxiano. pro librabus duabus concessit de castello Cuphi et de eius ęcclesia partem quartam. pro solidis .X. concessit in Campo ad Cerquitum. pro librabus duabus
30 concessit in Serrano, ubi est ęcclesia Sancti Valentini, cum ipsa ęcclesia, et in Pantano suptus Serranum. pro solidis .XXX. concessit in Iobiano decimam sextam partem et modia .II. ‖ pro so- c. 228 B
lidis .C. concessit in Salisano et Grassiano: ab uno latere rigus Grassianus, ab alio fossatus venientes in viam publicam, a tertio

(1) An. 1030; *R. F.* doc. 728. (2) An. 1016; *R. F.* doc. 729.

latere rigus et fossatus montis Cęsę venientes in Petram Casariam, a quarto latere venientes in rigum Portelle, et inde in pedem montis Salisani usque in pedem, cum assimilatione finis Campi Longi venientes in rigum Massę. ex omnibus medietatem, excepta ęcclesia Sancti Petri quam in hoc monasterio reservavit cum do- 5 taliciis suis et medietatem rerum ipsius modiorum .xv. pro solidis .xx. concessit sub castello Postmontem, et alias res sub ipso monte ad quartam reddendum et de vino mundo medietatem et opera atque xenia sicut alii homines huius monasterii. pro solidis .xx. concessit in Iobiano modia .vi. pro solidis .lx. 10 concessit in Turano. pro solidis .lx. concessit in Monte Aureo. pro solidis .l. concessit in Bocciniano cum ęcclesia Sancti Andreę: a capite summum montis Sancti Cosmę, a pede limite et terra huius monasterii quam tenent filii Iohannis Baronis, ab uno latere terra Domini Salvatoris, ab alio Ingebaldi Franci et petrę 15 fixę, medietatem in integrum. pro solidis .lx. concessit in Turano. pro librabus .xi. concessit in Campo Sancti Benedicti unciam unam principalem et dimidiam de medietate ipsa quę nobis pertinet, excepto aquimolo, insuper de castello ipso et petia una terrę de curte Sancti Gethulii omnem medietatem, in renova- 20 c. 229 A tione quoque huius libelli librę tres dandę. ‖ pro solidis triginta concessit ubi dicitur Molle iuxta Massacium et Rianam et Insulam atque rigum Siccum. pro solidis .l. concessit in Anzano. pro solidis .xxx. concessit in Sorbiliano. pro solidis .xx. concessit in Bassiano vel Casa Librici unciam .i. pro solidis .vi. con- 25 cessit in Scintilla quę pertinent in Bassiano. pro solidis .xxxv. concessit in Cassiano casalis medietatem, excepta ęcclesia Sanctę Marię, ad quartam reddendum et vini mundi medietatem et xenia et operas sicut homines nostri. pro solidis .xx. concessit in Aqua Calida vel Bobaria ad quartam reddendum et operas .ii., et 30 si vineam pastinassent, post annos .vi. redderent vini mundi medietatem. pro librabus quinquaginta concessit in monte Cisterne quod vocatur Faldus: ab uno latere fossatus inter Mianam et Carbonianum quomodo assumptus est in furcam ipsius Faldi et descendit in fossatum Cancelli, et inde venientes ad cerrum Crucis, 35 et ascendentes in cesam Coppari, a capite rigagines quomodo

assumitur in cacumen montis et descendit in rigum Cavalli, a tertio latere vallis eiusdem rivi venientes in Canalem, et assumitur in aliam vallem, inde in Cisternam minorem et in viam, a quarto latere Murella. pro solidis .xx. concessit in Cassiano,
5 excepta ęcclesia Sanctę Marię cum orto iuxta eam, ad quartam reddendum et vini mundi medietatem et de olivis et xenia et operas sicut nostri homines. pro solidis .c. concessit ubi dicitur Sancta Maria in Pisile medietatem in integrum, et casalem ‖ Cerquitus, et de medietate Noclę partes .iii., et de Co- c. 229 B
10 roliano similiter. pro solidis .l. concessit in Fecline, et in Lacu. pro solidis .x. concessit in Paterno. pro solidis .xx. concessit in Coroliano modia .cx., et alia ibidem modiorum .xxx. et terram cum silva modiorum .x. pro solidis triginta concessint in Petroriolo modium .i. et dimidium, et medietatem
15 ecclesię Sancti Sebastiani, et duas petias terrę ad quartam reddendum et medietatem vini mundi et xenia. pro solidis .l. concessit in curte secus vallem Bulimarzi et Rianam, et alias res in Criptula, et in Curano, et in Saturano, qui et Fonte Putida, iuxta atrium Sanctę Balbinę. pro solidis .vi. concessit in Fe-
20 cline. pro solidis .xx. concessit in Area Vetula ad quintam reddendum iuxta curtem Sancti Gethulii. pro solidis .c. concessit Postmontem in Ciciniano medietatem de rebus et ecclesiis. pro solidis .xii. concessit in Quinza casalem Remedii, et petiam terrę in casale Iohannis Longi, et ęcclesiam Sancti Philippi. pro
25 solidis .xx. concessit in Privati ęcclesiam Sancti Cipriani, et alias res ibidem, et in Miana, et in Campo Longo. pro solidis .xv. concessit casalem Roccionis de Angelo, et ad Ventum alias res, et ad Aquam Calidam. pro solidis .xxx. concessit ubi dicitur ad Sanctum Laurentium. pro solidis .xx. concessit in Teste iuxta
30 castellum Postmontem cum ęcclesia Sancti Andreę, et alias res suptus eam, et in casale Caniano modium .i. ad reddendum pensionem denarii .i. et medietatem oblationis omnis Natalis Domini, Paschę maioris et sancti Andreę. ‖ pro solidis .xx. concessit in Centu c. 230 A
casalem Ursi ad quartam reddendum et vini mundi medietatem
35 et xenia et operas. pro solidis .c. concessit in Piniano. pro solidis .l. concessit Postmontem casalem Scaplianum. pro so-

lidis .L. concessit in colle quod vocatur Villa Terria ad Sanctum Martinum modiorum .XXIII. pro solidis .C. concessit Postmontem in Ciciniano de rebus et ęcclesia medietatem. pro solidis .XVI. concessit iuxta casalem Sancti Gordiani. pro solidis .XII. concessit in Albuciano, exceptis molinis, in integrum, ad quartam reddendum et vini mundi medietatem. pro solidis .XX. concessit in Ficlini, et alias atque alias res pro solidis .XX. concessit ibidem. pro solidis .X. concessit illic et Cervariola. pro solidis .XX. concessit ubi supra. pro solidis .X. concessit in Bacciano. pro solidis .L. concessit casalem Scaplianum absque parte tertia. pro solidis .LX. concessit in Bacciano, et in Galoniano, et in Salisano. pro solidis .XX. concessit medietatem ęcclesię Sanctę Lucię de Bacciano, et rès in Galoniano. pro solidis .XX. concessit in Bacciano modia .II. pro solidis .X. concessit ibidem. pro solidis .XXX. concessit in Petriolo medietatem ęcclesię Sancti Sebastiani, cuius medietatis partem tertiam in hoc monasterio reservavit de oblationibus in Natale Domini et Pascha cum mortuorum datis, et unam clausuram, excepto oliveto domnico. pro solidis .XX. concessit in fundo Muciano medietatem rerum. pro solidis .XXX. concessit in Petriolo duas partes rerum et medietatem ęcclesię Sancti Sebastiani, exceptis olivis et nuculis et medietate oblationum in Natale Domini et Pascha maiori | et tertia parte de mortuorum datis. prętio librarum trium concessit in Turano modia quatuor. pro solidis .XL. concessit in Paterno. pro solidis .XX. concessit in Turano et ad Fontanam Putidam, et alias atque alias res ibidem, ad quartam reddendum et medietatem musti mundi. pro solidis .XV. concessit in Musileo medietatem rerum ad quartam reddendum et vini mundi medietatem et de olivis et xenia et operas. pro solidis .XX. concessit in Petriolo, et alias res, ubi est ęcclesia Sancti Sebastiani. pro solidis .XX. concessit in Molatiano. pro solidis .XX. concessit res in Grassiano. pro solidis .XL. concessit in Urbana. pro solidis .CLX. concessit in Tribiliano, et in Marciliano, et in Monte Aureo medietatem rerum. pro solidis .XXX. concessit in Baniolo ad quartam reddendum et vini mundi medietatem et de olivis et xenia et operas. pro solidis .XX. con-

c. 230 B

cessit in Salisano modia duo. pro argenti librabus quatuor concessit in Serrano, et Cerquito. pro solidis .xx. concessit suptus Ripas. pro solidis .xx. concessit in Curano. pro solidis .xx. concessit in Scapliano. pro solidis .xx. concessit in
5 Casulę. pro solidis .xx. concessit in Quinza ad quartam reddendum et vini mundi medietatem et xenia et operas. pro solidis .xx. concessit in Baniolo ad quartam reddendum et vinum et xenia et operas ut supra. pro solidis .xl. concessit suptus Ripas. pro solidis .xii. concessit in Caniano ad quartam et vinum
10 et operas et xenia et olivas ut supra. item, concessit in Luniano, et Salisano. pro solidis .xx. concessit in Campo Sancti Benedicti, et alias atque alias res ibidem ad quartam et cetera ut supra. | pro solidis .xv. concessit in Caniano ad quartam et cetera ut supra. pro solidis .xii. concessit in Casalamantis quod
15 vocatur Quinza ad quartam et cetera ut supra. pro solidis .l. concessit casalem Angonis ad Sanctum Vitum, absque ipsa ęcclesia cum dotaliciis et aquimolo et terra quam tenent pręsbyteri. pro solidis .xxx. concessit ad Frassum iuxta viam Romanam. pro solidis .xv. concessit in Quinza et in Campo Abbatini ad quar-
20 tam reddendum et vini mundi medietatem et xenia et operas. pro solidis .xii. concessit in Quinza ad quartam et cetera ut supra et de nucibus. pro solidis .l. concessit in Centu. pro solidis .xx. concessit in Hircule. item, concessit in colle iuxta Pomarolum et secus Rianam casalem unum ad quartam et cetera ut supra.
25 item, concessit in Pompeiano seu Bucca Gelata iuxta Quinzam, et alias res ibidem in Campo Tophani ad quartam reddendum. pro solidis .xx. concessit in Paterno ad quartam et cetera. pro solidis .xxx. concessit in Terentiano duas partes tertię partis rerum et ecclesię Sanctę Cecilię. pro solidis .xl. concessit in supra-
30 scripto Terentiano de rebus et supradicta ęcclesia duas partes tertię partis. pro solidis .xx. concessit in Prepi medietatem rerum, et in Peneta modia .iii. pro solidis .xx. concessit Postmontem, ubi est ęcclesia Sancti Gordiani, iuxta olivas modium .i., et ibidem modia .ii., exceptis olivis, ad quartam et cetera. item,
35 concessit in Privati casalem Sabini Gualdę. et in Carboniano casalem Liuneperti. pro solidis .xx. concessit in Prepi medie-

c. 231 A

tatem, et in Peneta modia .III. pro solidis .XL. concessit in Te-
c. 231 B rentiano de rebus et ęcclesia Sanctę Cecilię | ibidem duas partes
tertię partis. pro solidis .XII. concessit Postmontem̨ casalem
Roccari ad quartam et cetera ut supra. pro solidis quatuorcentis
concessit roccam in Salisano: ab uno latere petrę fixę et pes montis 5
Salisani, a secundo latere fossata coniuncta, a tertio latere rigus
et fossatus qui decurrit iuxta montem Pompeię, a quarto latere
fossatus. et in Campo Longo iuxta ipsam roccam medietatem
roccę et ęcclesię Sancti Angeli. et in Carboniano et Privati:
ab uno latere cacumen montis Veli, quomodo venit in Bacca- 10
riciam et in rigum Portellę, a secundo latere via a Portella in rigum
iuxta Carbonianum, et inde venientes in Pharpham, a tertio
latere terra Sancti Cipriani venientes in Pharpham, et inde
ascendit in rigum iuxta Carbonianum, a quarto latere rigagines
temporaliter aquam fluentes quomodo ascendit iuxta Maranellam 15
in suprascriptum cacumen montis, quartam partem in integrum,
excepta ęcclesia Sancti Marcelli cum dote sua in Carboniano.
item, concessit in Bacciano, et in monte Otę. pro solidis .C.
concessit in Salisano modia .XXXVIII. et ibidem modia .II. pro
solidis .XXX. concessit in Bucciniano. prętio librarum .V. con- 20
cessit in Pantanula, et Sangriniano, et casalem qui nominatur
Casarina, et res in Meiana, et super Albucianum vallem super
molendinos cum aquimolis, excepto uno, et in monte Otę ter-
tiam partem: a capite rigus Scalatus qui pergit in rigum Sancti An-
c. 232 A geli, a pede rigagines venientes a Cisterna || in rigum Cancelli, 25
ab alio latere via Cisternę venientes in rigum Sancti Angeli, ab
alio latere lacus venientes in Calvisiam Maialini et exinde suptus
in Furcellam et in rigum Scalatum. et in Tancia: ab uno la-
tere rigagines inter roccam et castellum Fatucli venientes in
rigum Sancti Angeli, a secundo latere rigus Scalatus, a tertio 30
latere Furcella de Cava venientes in aquam Nucellę, a quarto
latere riga coniuncta venientes in rigum Sancti Angeli. et res
ad Cisternam: ab uno latere Cisterna et via quę venit in rigum
Sancti Angeli, ab alio latere res Guanizonis, a tertio latere rigus
Cancelli, tertiam partem de omnibus et castellum. pro so- 35
lidis .XII. concessit in Bacciano res ad quintam reddendum. et

ibidem modia .II., et aliam petiam ibi ad quartam et opera .I. et xenium unum. pro solidis .xx. concessit in Pantanula modia quatuor. pro solidis .xvIII. concessit in Prȩteriolo, et alias atque alteras sive alias res ibidem, ad quartam reddendum et cetera. pro
5 solidis .xxx. concessit in Petriolo casalem Luponis de Sancta Reparata. pro solidis .xxx. concessit in Canali modia .II. pro solidis .xxx. concessit in Nazano, et in Leganillo, et in Vulpiniano in castello modia quatuor a foris, et tertiam partem eiusdem castelli. pro solidis .x. concessit in Mazano. pro solidis .xx.
10 concessit ad aquam de Nespulo modia .III., et ibi prope modium .I. pro solidis .xx. concessit in Bucciniano modia .III. pro solidis .xx. concessit in Baniolo modia .v. et medium. pro solidis .xx. concessit in Quinza ad Sanctum | Felicem, et suptus clausuram domnicam, et in Cavallaria modia .vIIII. pro solidis .xv. c. 232 B
15 concessit in Albiniano ad quartam reddendum et xenium unum. pro solidis .xx. concessit in Bucciniano modia .II. pro solidis .c. concessit in Quinza ad curtem iuxta vallem Bulimarzum. prȩtio librarum trium concessit in Quinza casamentum Iohannis Stabilis. pro librabus .L. concessit in Pompeiȩ montem Cellonis:
20 ab uno latere terra Massensis, a secundo Pharpha, a tertio rigus sub Rocca venientes in Pharpham. et in territorio Reatino curtem Sanctȩ Agathes, et Sancti Iohannis, et terram de Clio, et collis Remundati, et Monumenti Carnarilis, et de Tazano, et Fontis Ansarici, et Areȩ Baiȩ, et duas petias ad Britti-
25 scam, et molinum maiorem, et medietatem de Lacu Maiori, et terram Frigiȩ, et Baschȩ, et tres petias ad viam Scainam a rigo Zoculi, et terram a Padule. et intra civitatem duas petias vinearum. et ad Cantarum petiam vineȩ .I. et ad Fontem Ansarici .I. et in Tezano .I. et unam in valle ad Sanctum Io-
30 hannem usque ad limitem. et olivas in suprascripto Monticello. prȩtio solidorum .XL. concessit in Coroliano modia .vIIII. pro solidis .LX. concessit ibidem modia .XIII. pro solidis .xxx. concessit illic modia .vI. pro solidis .xxx. concessit ubi supra modia .v. pro solidis .xxx. concessit in eodem loco modia .vII. pro soli-
35 dis .LX. concessit in suprascripto loco modia .vIII. pro solidis .xxx. concessit in ipso loco modia .III., et foris ipsa clausura modia .II.,

et in Silva modium .I., et ad Cerritum sextaria .VI. prętio li-
c 233 A brarum trium | concessit itidem, et in Carpineta modia .X. pro
solidis .XL. concessit in suprascripto Coroliano modia .XX. pro so-
lidis .XXIIII. concessit in supradicto loco modia .IIII. pro soli-
dis .XX. concessit in prętato loco modia .III. pro solidis .XXX. 5
concessit in prędicto loco modia .X. pro solidis .XXX. concessit
in pręlibato loco modia .V. pro solidis .XL. concessit in iam-
dicto loco modia .III. pro solidis .XV. concessit in Bucciniano me-
dietatem rerum, et ęcclesię Sanctorum Philippi et Iacobi sextam
portionem. pro solidis viginti uno concessit in Loriniano. pro 10
solidis .XXVI. concessit in Campo Sancti Benedicti ad collem
filiorum Angeli duas partes ad quintam reddendum et vini mundi
partem tertiam et operas et xenia. pro solidis .XX. concessit in
Sextiliano modium .I. pro solidis .XXX. concessit in Casule
medietatem rerum. pro solidis .XII. concessit in Turri modium .I. 15
pro solidis .XII. concessit Postmontem cum ęcclesia Sancti An-
dreę et Sancti Nycolai quartam partem in integrum. pro
solidis .XXX. concessit in Monte Aureo modia .II. pro solidis
quatuorcentis concessit Petriolum. pro solidis .LX. concessit in
Coroliano quartam partem, et alias atque alias cum plurimis rebus 20
ibidem. et modia .VIII. solidis .XL. concessit in Cavallaria, et
aliarum rerum ibidem modia .III. pro solidis .XV. concessit in
Granica ad quartam reddendum et vini mundi partem tertiam
et operas et xenia. pro solidis .XL. concessit in Terentiano
modia .III. pro solidis .XX. concessit in Bassiano, et alia- 25
rum rerum ibidem modium .I. pro libra una concessit in
Feclinulę, et aliam petiam cum ęcclesię Sancti Stephani parte
quarta, et aliam petiam ibidem. pro solidis .XII. concessit in
c. 233 B Cerquito partem quintam, | et ad Teste alias res ad quartam
reddendum et vini mundi tertiam et operas et xenia. pro so- 30
lidis .XII. concessit in Mosoleo ad quartam reddendum et vini
mundi tertiam et de olivis et operas et xenia. pro solidis .X.
concessit ibidem ad quartam ut supra. pro solidis .XX. concessit
in Casulę ad quartam ut supra, et de olivis pastinandis medie-
tatem, de aliis vero partes duas, et nec angarias, nec xenia, nec 35
glandaticum, nec vascaticum. prętio librarum .V. concessit in

Quinza casamenti Leonis Gondonis tertiam, excepta ęcclesia Sancti Philippi, ad quartam ut supra. pro solidis .c. concessit Postmontem casalem Guesi et casalem Domnari. pro solidis .xxx. concessit in Urbana modia .iii. pro solidis .xl. concessit in
5 Leganillo modium .i. pro solidis .xx. concessit in Campadoni et Fontana Formę. pro solidis .xx. concessit ibidem cum aliis rebus, et ad Cesam Alpari modia .x. pro solidis .xxx. concessit in Tuliano, et in Angano. pro solidis .l. in Capriolo ad Butum aquimolum. pro solidis .xx. concessit in Campadoni
10 modia .iii. pro solidis .xii. concessit in Turri medietatem casalis Crescentii ad quartam ut supra. pro solidis .l. concessit in Campadoni et Cesa Alpari modia .v., et alibi modia .iii., et alibi modia .xiiii. pro solidis .xx. concessit ibidem modia .vi. pro solidis .xl. concessit ad Nucellam, et in Agutiano cum ęc-
15 clesie Sancti Antimi, et in Agutianello, de omnibus partem sextam. pro solidis .xii. concessit ad Testes suptus castellum Postmontem ad quartam et cetera ut supra. ‖ pro solidis .xl. concessit in Veneri, et ad Criptellam iuxta rivum Vallis Transarici ad quartam et cetera ut supra. pro solidis .c. concessit in Viaro, et in
20 Tancia, in quo est rocca ipsa cum pertinentiis, et in Grassiano, et Muscini tertiam de his quę tenuit per scriptum Petrus Rainerius, et in Tegora territorii Reatini, et in Campo Cavallaro, et in Turrita, excepta ęcclesia Sanctę Marię cum modiolo .i., et in Pascano, et in Spelturano, et in Carsule. pro solidis .lx.
25 concessit in Campadoni, et Massacio cum aliis atque aliis rebus. pro librabus .x. domnus Iohannes abbas concessit fundum Cicilianum, in quo est ęcclesia Sancti Donati, cum eadem ęcclesia. pro solidis .xx. domnus Hugo abbas concessit in Feclinule terrę petias .iii., et aliam ibidem. pro solidis .x. concessit in Sali-
30 sano de valle Iohannis Caronis modium .i. et medietatem. pro solidis .c. concessit montis Pompeię medietatem: a duobus lateribus Aqua Garrula quę vocatur Pharpha, a tertio rigus pergens in Pharfam, a capite Monumenta Antiqua inter montem Massę et Pompeię sicut ab ipsis curritur in Pharpham, ab alia parte
35 sicut currit in suprascriptum rigum. pro librabus .xx. concessit in Coroliano, et suptus viam alium modicum casalem, et me-

c. 234 A

dietatem ęcclesię Sanctę Marię in Pisile, et medietatem aquimoli iuxta Currisem, et quartam terrę ante illum, et ad Nocla, et de castello Tribuco partem decimam, et in Cerquito medietatem, et in Sorbiliano cum ęcclesia Sancti Antimi, excepta medietate oliveti et canneti suptus ipsam. ‖ pro solidis .xx. concessit in Paterno modia .ii. pro solidis .xx. concessit casalem ad Sanctum Felicem medietatem, et in Quinza alias res. pro solidis .lx. concessit in Marcelliano modia .xxv., et in Agutianillo modia .v., et in Rescaniano modia tria. pro solidis .xx. concessit in Serrano clausuram .i. ad quartam ut supra. pro solidis .xxx. concessit in curte Sancti Gethulii casalem Luponis Ansę ad quartam ut supra. pro solidis .vi. concessit in Pustiniano modia .iii. pro solidis .x. concessit in Bucciniano modia .iiii. pro solidis .lx. concessit in Turri modia .viii. pro solidis .xx. concessit in Nazano modia .ii. pro solidis .xx. concessit in Caniano ad quartam et vini mundi partem tertiam, non autem glandaticum nec operas nec xenia. pro solidis .xii. concessit in Quinza ad quartam ut supra. pro solidis .xx. concessit suptus Ripas casalem Amponis medietatem. pro solidis .xx. concessit in Sorbiliano modia quatuor. pro librabus .lx. concessit in Aliniano, excepto podio. pro solidis .xx. concessit in Lafriniano ęcclesię Sançte Lucię quintam, et alias atque alias cum aliis rebus ibidem. pro solidis .xx. concessit suptus Ripas casalis Amponis medietatem. pro solidis .xx. concessit in Valeriano, sive Canituro, et in Bucciniano modium .i. pro solidis .xx. concessit in Casalicto tertiam. pro solidis .xxx. concessit in Hircule ad quartam ut supra et medietatem olivarum. pro solidis .xx. concessit in Bucciniano modia .ii. pro solidis .xxx. concessit suptus Ripas Piniani super Pharpham et aliarum rerum medietatem. pro solidis .xx. concessit in Salisano modia .ii. item, concessit in Campo Sancti Benedicti quarumdam rerum tertiam partem, excepto ‖ casale Iohannis Sabinensis. pro solidis .c. concessit casalem Ursi Morici tertiam, excepto casale Iohannis Sabinensis. pro solidis .xv. concessit in Cavallaria, et in Cerquito tertiam partem. pro solidis .xl. concessit in curte Sancti Benedicti quod vocatur Campus Brittonorum ad quintam reddendum.

item, pro solidis .LXXX. concessit ibidem et alias res modiorum .XLVII. item, concessit in Criptule. pro solidis .XX. concessit in Pantanula modia .II. pro solidis .XL. concessit casalem Domnari modiorum .VI. pro solidis .XX. concessit in Moranula
5 modium .I. et sextaria .VI. pro solidis .XXX. concessit in Terentiano. pro solidis .LX. concessit ad Aquam Latronum, et in Pantanula modia .IIII. pro solidis .XX. concessit in Galoniano modium .I. pro solidis .XX. concessit ad Aquam Calidam iuxta Bobariam, et in Granica, excepto horto secus aquimolos, et in
10 Mandrili, et in colle Antiquo. pro solidis .XX. concessit in Bariliano. pro solidis .XX. concessit in Montorio modia .II. pro librabus .X. concessit in Laniano ad Sanctum Stephanum, et de ęcclesia ipsa et Sancti Valentini quartam portionem. pro solidis .XL. concessit in Turri. pro solidis .XX. concessit in Fisi-
15 niano, et in Terentiano ad quartam et vini mundi tertiam et olivarum medietatem et in Pascha xenium .I. pro librabus .XX. concessit res in Cosce. pro librabus .XVIII. concessit collem Ursi Morici tertiam partem, excepto casale Iohannis Sabinensis. pro solidis tercentis concessit Privatim, et Carbonianum, mo-
20 dia .C. pro solidis .XL. concessit in Casule, et in Lafriniano. pro solidis .XX. concessit iuxta castellum Postmontem ad tertiam vini mundi et operas et xenia. pro librabus .VIII. concessit Postmontem ad Sanctum Gordianum, et in Casule, et in ‖ Lafriniano. pro solidis .C. concessit in Centu. pro so- c. 235 B
25 lidis .LXXX. concessit in Turri de casale Iuliano, et alibi, et terram et silvam maiorem. pro solidis .XX. concessit Postmontem ad Ventum ad quartam et cetera ut supra. pro solidis .XL. concessit in Canali modia .VII. pro solidis .XII. concessit in villa Sancti Viti de casale Domnici ad quartam reddendum
30 omnium frugum, excepto panico et semunclo, et musti mundi tertiam, et olivarum medietatem, et quintam de lanistero, et operas. pro solidis .XX. concessit in Montaniano modia .XIIII. pro librabus .XL. concessit Petrolum, casalem Petri Pulcrę, casalem Gambalii, casalem Trasonis, casalem Petri Alboni, casalem
35 Sabini Prodonis, casalem Luponis de Sancta Reparata, casalem Petri Altrudę, casalem Miccirini, et ecclesiam Sancti Sebastiani,

casalem Ferrarii, casalem Gabelle, casalem Crescentii Picti. pro solidis .xx. concessit Postmontem in Mazano. pro solidis .x. concessit in Sorbiliano. pro solidis .xx. concessit in Leganillo. pro solidis .xxx. concessit in Acutianillo. pro solidis .vi. concessit in Casalamantis, et iuxta Marinianum ad quartam et 5 cetera ut supra. item, concessit in Marciliano, et in fundo Bascano. pro solidis .xii. concessit in colle Grassiani modia quatuor. pro solidis .xl. concessit in Pantanula modia .vii., et alibi modia .ii., et item modium .i. pro solidis .cc. concessit in Privati et Carboniano modia .cl. pro solidis .l. concessit in 10 Montorio. pro solidis .xx. concessit in Nazano modia .ii. pro solidis .l. çoncessit in Acutiano. pro solidis .xx. concessit in Cęsa c. 236 A Veteri modia .ii. ‖ pro prętio librarum .viii. prędictus Hugo venerabilis abbas concessit in Sorbiliano, excepto medietatem ipsius podii, et quartam partem ęcclesię Sancti Antimi. insuper alias res in 15 Cerquito, in Serrano, in Coroliano, in Noccla, in castello Tribuco, de casale Iohannis de Lupone Lantrudę partes tres, de casale Iohannis Amici partes tres, de casale Nictonis de Lupone Lantrudę partes tres, de casale Luponis Miciliani partes tres, de casale Franconis de Iohannę Lantrudę partes tres, de 20 casale Marini partes .iii., de casale Franconis Sorractati partes .iii., de casale Teuzonis partes .iii., de ipsius vineis partes .iii., de casale in Coroliano partes tres, de casale Sabini de Pacciano partes tres, de casale Luponis Ansę partes tres, de casale Guidonis Tabernecclę partes .iii., de casale Noccla partes .iii. et 25 res in colle Attonis cum silva. et de medietate molini et petia terrę partes tres. pro solidis .xxx. concessit in Acutianillo modiola .iiii., et ibidem alia modiola quatuor, et alibi modia .ii., et ibidem modiolum .i., et alibi modia .ii. pro solidis triginta concessit in monte de Ota modia .iiii., et ibidem modia .vii. et 30 dimidium. pro librarum prętio duarum concessit in Quinza modia .iiii. pro solidis .xx. concessit in Coroliano modia .xvi. c. 236 B et dimidium, et ad Peritum modiola duo. ‖ pro solidis .xx. concessit in Valle Ceneraria ad quartam reddendum. ad Ventum similiter ad quartam reddendum concessit et tertiam partem vini 35 mundi pro solidis .iiii. in Quinza similiter concessit ad tertiam

vini mundi et ad quartam reddendum pro solidis .xx. in Pitriolo concessit modiola .xii., excepto ęcclesiam et olivetum huius monasterii, pro solidis .xx. et ibidem infra casalem Petri Altrudę concessit modiola .iiii. in Bucciniano concessit modiola .iiii. vel
5 amplius pro solidis .xx. in Quinza concessit res quasdam pro prętio equi solidorum .xl., ubi ęcclesiam apostolorum Philippi et Iacobi in hoc monasterio reservavit. item, ad prętium auri boni librarum .iiii. concessit medietatem ęcclesię Sanctę Marię in Pisile, et alias res ibidem, et octavam portionem de podio in Sorbiliano,
10 et de ęcclesia Sancti Antimi quartam portionem, et in Cerquito, et in Serrano, et in Moricello, et in Cutri, et de castello Tribuci, et in Nocla, et in Ҫoroliano, et de aquimolo in Currise et terra iuxta eum. ex omnibus his quartam portionem. in curte Sancti Gethulii ad campum magistri Iohannis concessit modia .iii.
15 prętio solidorum .xx. in Staberano iuxta res Leonis Scortialupum concessit tertiam partem ad quartam reddendum et tertiam vini mundi pro solidis .xv. in Casulę concessit res pro solidis .viii. in Ortelle concessit modia .iiii. pro solidis .xx. et ibidem concessit ‖ modia .ii. pro solidis .x. et modiola .xxv. c. 237 A
20 prętio librarum .x. et ibidem de ęcclesia Sancti Laurentii tertiam partem, et de ecclesia Sancti Benedicti quartam et octavam partem, et alias res illic pro solidis .lx. in Miana concessit res pro solidis .xx. ad reddendum pensionem grani modium .i., ordei et speltę modium .i., musti lacunas .xx. de castello Cuphę
25 quartam partem concessit pro prętio librarum .iiii., et aliam quartam concessit pro prętio duarum librarum, et aliam quartam pro prętio librarum duarum. in Petriolo et Magise concessit quasdam res, excepto castello Cuphi, pro prętio librarum duarum. de ęcclesia Sancti Laurentii in Ortelle tertiam partem, et de
30 ęcclesia Sancti Benedicti quartam partem et octavam, et alias res pro solidis .lx. in fundo Turano concessit casales duos, unum Carincionis et alium Puliani. in Bucciniano medietatem ipsius castelli, et de eius rebus duodecimam partem, pro prętio librarum .xii. de casale Loriniano quartam partem ad pen-
35 sionem musti mundi lagenas .xx. pro prętio solidorum .xxx. in Laniano octavam partem rerum et ęcclesiarum Sancti Stephani

et Sancti Valentini, et de alia quarta parte quartam portionem, et in Atriano, ubi est ęcclesia Sancti Blasii, cum ipsa ęcclesia, et in monte Cisternę duodecimę partis medietatem, et in Grippe, et in Urbana suptus ęcclesiam Sancti Viti aquimolum in Pharpha c. 237 B pro solidis .cc. | in Agello terrę petias tres concessit ad quartam 5 et xenia et operas prętio solidorum .xx. in Postmontem concessit casalem Ursi diaconi ad quartam et vini mundi tertiam partem et xenia et operas prętio solidorum .x. in Bucciniano modiolum unum et sextaria .x. prętio librarum duarum. in Serrano casalem Leonis de Cesa et alias res, et ad Noclam 10 prętio librarum .x. in Canali casalem Omari, et super Canali medietatem prętio solidorum .xxx. in Caniano et Monte Opuli casalem Gennonis et alias res prętio solidorum .cccc. in Petroriolo modium .I. et dimidium prętio solidorum .xx. in Achiniano ad Salam modia .III. et dimidium pro solidis .xx. in 15 colle Hominis Mortui modia .x. pro solidis .XL. in Serrano casalem Leonis Parrę, et casalem Andreę, et casalem Sabini Lupardi pro solidis .c. in Teste res ad quartam et xenia et operas pro solidis .xv. in curte Sancti Benedicti ad quintam pro solidis .xx. item, ibidem modia .II. pro solidis .LX. item, ibidem 20 modia .v. pro solidis .LX. in villa ad Sanctum Laurentium casalem Ramponis ad quartam et tertiam vini mundi et xenia et operas pro solidis .xx. in Monte Aureo quasdam res pro solidis .LX. in Loreniano modia .XII. pro solidis .x. in Tribiolo quasdam res pro prętio librarum duarum et dimidię. in 25 Miana res quasdam pro solidis .xx. in Albuciano casalem Lu- c. 238 A ponis Cęci et Isonis Pazi, || et in Salisano in monte super ipsam Roccam, a ripa Corvara venientes in rigum iuxta Roccam et a ripa Caprara venientes in ripam Ferularam et in Coniolum et in rigum Grassianum, medietatem pro solidis .cc. in Centum 30 concessit res prętio librarum duarum. in colle Hominis Mortui modia .v. pro solidis .xx. in Canali modiola .LXXXVI. pro prętio librarum .v. in Cerro de Cruce quasdam res pro solidis .XL. in Scappliano quarumdam rerum tertiam partem pro solidis .xx. in Salisano similiter. in Usano quoque similiter. 35 in Grassiano et in Salisano quasdam res pro solidis .c. item,

in Salisano modium .I. pro solidis .X. in Bacciano quasdam res et medietatem ęcclesię Sanctę Lucię pro solidis .L. item, in Bacciano quasdam res et vineam et ecclesię Sanctę Lucię quartam portionem pro solidis. in Turano, et ad Tres Vir-
5 gines, et ad Nazanum, et in Leganillo concessit quasdam res pro prętio librarum trium. in Morazano concessit quasdam res ad quartam et tertiam partem vini mundi et de olivis et operas et xenia pro solidis .XX. in Frasso, et ad Loritulum, et in Fabruciano concessit quasdam res pro solidis .LXXX. in Monte
10 ad Sanctum Alexandrum concessit res pro solidis .X. in Piniano modia .III. pro solidis .XX. [i]n Privati, ubi est ęcclesia Sancti Cipriani, et in Meiana cum ipsa ęcclesia concessit quasdam res pro solidis .XXX. in Monte Aureo modia .XVI. pro solidis .XX. in colle Guineldę ‖ concessit quasdam res pro solidis .XL. in c. 238]H
15 Teste ad Rigum Siccum et unum casalem qui nominatur Arci, tenentis Iohannis Panis Calidi, ad quartam et vini mundi tertiam pro solidis .XXVI. et operas et xenia. in Pustiniano quasdam res et modium .I. pro solidis .XXX. in Miliano modium .I. et eo amplius pro solidis .XII. ad Tres Virgines modium .I. pro so-
20 lidis .XX. in Pantanula modia .VIII. pro solidis .XXX. in Lorniano et in Mariniano pro solidis .XX. in Mozano iuxta ipsum castellum, et in Coriliano, et in Cospiano. in Bucciniano concessit pro solidis .XL. in Canali modia duo pro solidis .X. in Quinza ad Sanctum Valentinum pro solidis .XXVI. in Post-
25 montem ad quartam et vini mundi tertiam pro solidis .XX. item, ibidem alias res concessit ad quartam et vini mundi tertiam et de olivis medietatem et tertiam de operis et de xeniis pro solidis .XX. in Cripta Terentiana pro solidis .LXXX. in Bucciniano pro solidis .XL. item, ibidem modia .III. pro so-
30 lidis .XXX. in Mazano Postmontem pro solidis .X. de ęcclesia Sancti Stephani et Sancti Valentini in Laniano et aliis rebus ibidem quartam portionem pro solidis .C. in Miana concessit quasdam res ad quartam et vini mundi tertiam et operas et xenia et de olivis pro solidis .XX. in Mosileo Postmontem pro so-

4. pro solidis] *Così nel testo, senza la cifra rispettiva.*

lidis .xx. in Bucciniano quarundam rerum et ipsius ęcclesię sextam partem pro solidis .xv. in Lumerano modia tria et alias
c. 239 A res ibidem, et in Coniolo ‖ ubi dicitur Cęse, et in Rugiano, et alibi pro solidis .xxx. de ęcclesia Sancti Salvatoris in Capriolo, et aliarum rerum ibidem, et Villa Rustica minore medietatem 5 pro solidis .xx. in Bucciniano modia .xii. prętio librarum trium. in Monte Aureo quarundam rerum medietatem, et casalem Iohannis Iacta Coppa prętio librarum .v. in Turano casalem Azonis Scarpa Veccla et alias res pro solidis .xl. in Bucciniano quasdam res pro solidis .xxx. et alias res ibidem et in 10 Pantanula pro solidis .lx. et alias res in ipso vocabulo pro solidis .l. in Coroliano et ad Nocclam pro solidis .c. in curte Sancti Gethulii medietatem unius casalis, et medietatem ęcclesię Sanctę Lucię, ubi sunt duo aquimoli communales, et terram in Buto. de ęcclesia Sanctę Marię in Pisile cum qui- 15 busdam rebus duas portiones quartę partis et medietatem casalis Adę Mallia Vacca, et ad Mirtetum, et in Formillo, et in Centu, et in Fixiniano, et in Casalicclo, et tres portiones aquimoli in Currisio cum terra pro solidis .cl. in Tribiliano, et in Castellione pro solidis .lxxx. in casale Sancti Stephani modium .i., 20 et ad Tres Virgines pro solidis .xv. in Baniolo modia .v. et medium pro solidis .xxx. in Lafriniano quasdam res prętio librarum trium. in vocabulo Hirculi modia .ii. pro solidis .xx. in Florano, et ubi dicitur Campus, et in Bariliano pro solidis .c. in Casule quarundam rerum medietatem pro solidis .xxx. et 25 alias res ibidem et in Lafriniano pro solidis .xl. in Gabiniano
c. 239 B ubi dicitur Bassianus ‖ sextaria .vi. pro solidis .vi. in Ortelle ad Barlianum res pro solidis .xx. in Albiniano modia .iiii. pro solidis .xv. [i]n Cavallaria de casale Fulconis Ferrarii duas partes ad quartam, et de olivis et vino ac frugibus octavam partem, 30 pro solidis .xv. in Postmontem suptus castellum Antiquum modiolum i. et sextaria .xi. pro solidis .xv. in Granica res pro solidis .xx. de casale Sancti Stephani in Laniano modia .ii., et in Mariniano modia .ii. pro solidis .xx. in Casule res pro solidis .x. in Serrano pro solidis .xx. ad quartam omnium frugum 35 et tertiam vini mundi et de olivis medietatem et operas .vi. in

Campo Arsicio, et in Casarina, et in Calcaria, et in Centu casalem unum, et de silva et de colle Augusti, et in Serrano de casale Burronis, et in castello Tribuco, et in Fisiniano de silva et arboribus pro solidis .L. in casale Sancti Laurentii de casale Sabbonis quar-
5 tam partem pro solidis .xv. in Paterno quoque domnus Hugo abbas prȩfatus concessit quasdam res pro solidis .L. (1).

Item, relatio constitutionis domni H[ugonis] abbatis (2).

c. 240 A

Audite, fratres dilectissimi et domini mei amantissimi, quod
10 modo coram Deo omnipotente et domina nostra Maria perpetua virgine profiteor vestrȩ sanctitati. denique cum in hanc abbatiam cupiditate honoris captus venire auderem, pecuniam optuli domno papȩ et studui eam acquirere inique. post hȩc, recognoscens me graviter deliquisse, cepi de hoc ingemiscens cogitare et de huius
15 monasterii redintegratione, si forte michi propter hoc misereretur Deus et per suȩ sanctissime Genitricis intercessionem si aliquem fructum efficere possem ad huius cenobii recuperationem.

Erat enim tunc iste locus in omni religione pene destitutus, ita ut plures monachi seculariter et cum maxima lascivia forent,
20 carnem in refectorio manducantes et irreligiose viventes. vestimenta quoque non monachica sed quasi laicalia ad suum libitum ferentes. perrexi igitur primo ad Sublacenses monachos et huc inde sustuli aliquos quia michi aliquantulum videbantur incedere melius. sed non multo post eorum cognita religione, non ut

(1) Le concessioni elargite dall'abbate Ugo sono registrate nel *Largitorio* dalla c. CVI B alla c. CLXXXVII A e in una aggiunta del monaco Todino nipote di Gregorio dalla c. CCCLVIII A alla c. CCCLXXII B. Tra queste largizioni aggiunte si trova alla c CCCLXVII A il documento seguente, senza data, che mi par bene di riferire:

Ad laudem summi Dei. ego Hugo abbas monasterii Beatȩ Mariȩ siti Sabinis, quod et Farfȩ nuncupatur, consilio et consensu fratrum nostrȩ congregationis, cuidam abbatissȩ, Oriȩ nomine, quȩ secundum carnem nostra nepta esse videtur, in Deo vero spiritualis filia, concedo ecclesiam Sancte Mariȩ in Graiano cum omnibus eius pertinentiis.

(2) Per questa relazione e per la Exceptio relationum, vedansi le osservazioni che si leggono nelle note 1, p. 55, e 1, p. 61 del vol. I. Qui poi vuolsi aggiungere che questa Relatio non è di mano di Gregorio di Catino, ma scritta a caratteri più grandi che imitano la scrittura di Gregorio, e alquanto posteriore ad essa. La Exceptio invece è scritta da Gregorio.

c. 240 B desiderabam | in eis reperi regularem perfectionem. dein ad Casinense properavi cenobium in quo similiter inveni quod non cernebatur commodum. tunc relatum michi est quod Ravennate monasterium regularem tramitem observaret plenius. ego autem ceu sitiens abii, et illinc quosdam qui religiosi videbantur acqui- 5 sivi. quorum me etiam inconditę ferocitati in tantum subdidi, ut frequenter ab eis disciplinarer indiscrete pro eorum cottidiani victus aliqua defectione.

Quę omnia iccirco sustinebam ut et michi venia peccaminum daretur et mei exemplo alii erudirentur. inter ea supervenerunt 10 quidam sanctissimi viri et patres Cluniensis monasterii in hoc cenobium, qui meum desiderium de huius monasterii recuperanda perfectione cernentes, valde ędificati laudaverunt, et qualiter ad magnum pervenire possem proficuum, utillimum spiritualiter michi consilium dederunt. 15

Quorum postremo compunctus admonitione, dedi operam ut hanc abbatiam amitterem et penitentiam ab eis congruam susciperem. itaque ut dignam penitudinem perficerem me admonuerunt et ne abbatiam dimitterem omnimodis interdixerunt.

Quod michi sanctissimum consilium discrete illatum ab eis 20 c. 241 A libentissime suscepi, et qualiter meam salva|tionem et huius monasterii recuperationem possem adimplere pręcipuorum ortamine confratrum et suffragio fultus, sicut infra scribitur exercere et ordinare studuimus, adiurantes et optestantes nostros omnes successores et huius monasterii futuros fratres et seniores per tremendi 25 examinis terribilem diem ut quod modo communiter statuimus non ducant in aliquam minorationem aut violari temptent, ne exinde in die iudicii rationem reddentes pavendam recipiant damnationem et in hoc seculo Deus illis inferat debitam ultionem.

In nomine Domini. ego Hugo humilis et indignus abbas 30 Pharphensis cenobii dum per Dei omnipotentis pietatem recognoscerem gravissimum crimen symoniacę hereseos me incurrisse, data pecunia pro huius honore abbatię, digne confessus sum et penitentiam suscipiens eandem abbatiam in manibus sanctorum patrum pręsentium Odilonis et Guilelmi Cluniensis almi mona- 35

sterii refutavi et deinceps me quiescere et continere ab ea fideli sponsione promisi.

Tunc illi magis congruo huic monasterio in futurum utentes consilio, pro hoc peccato hanc michi indixerunt pęnitentiam, ut
5 pręfati Cluniensis ‖ monasterii sanctam consuetamque religionem in hoc nostro monasterio introducerem, et proutcunque plenius valerem iuxta huius loci possibilitatem facerem retinere. quam iussionem, a nostris ortatus pręcipuis senioribus, tamquam ab ore divino ab eis suscepi, et viriliter atque constantissime studui per-
10 ficere. unde pręsente venerabili sanctissimoque episcopo A. sanctę Romanę Ęcclesię (1) et pręfatis patribus omnique nostro religioso conventu, statuimus et confirmamus ut eandem prędictam religionem Cluniensis monasterii in officiis ecclesiasticis et dignis moribus et confratrum cultu vestium sive copia victus cottidie et
15 in sanctis sollemnitatibus, in quantum huius loci possibilitas Deo administrante exigerit, in hoc monasterio deinceps sagacissime et constantissime teneamus et omnimodis observemus, et a nullo nostro successore vel huius monasterii pręlato in quoquam destruatur aut transgrediatur. quam vero nostram constitutionem ut
20 omnis noster conventus voluntarie suscipiat et libentissime observans per omnia custodiat, confirmantes sancimus eius regimini omnes mortuorum totius abbatię oblationes et decimas, et molendinos totius alvei ‖ Pharphę, et manualia Tornarię et Granicę ac Sancti Viti, et gualdum Catini cum gualdo circuitus huius loci.

c. 241 B

c. 242 A

25 Quę omnia si quis abbas aut pręlatus vel subditus causa tyrannicę damnationis aut favore sublimitatis secularis destruere aut in aliquo minuere quocumque ingenio pręsumpserit, vel consilium dederit, aut submissionem fecerit, pręlatura eius deficiens ad nichilum deveniat, et in iram incurrat Dei omnipotentis donec
30 vixerit sub perpętuo permanens anathemate, et in tremendo iudicio cum Iuda sacrilego et Dei traditore ęternam recipiat damnationem nisi digne penitens emendaverit, et nisi forte aut fratrum imbecillitas vel loci impossibilitas sive temporis aliquid remitti

11. Romanę] *Così nel testo; probabilmente* Remensis

(1) « Arnulfo Remensi »; cf. JAFFÉ-LÖWENFELD, *Reg. pontificum*, n. 3908.

cogerit egestas. quod tamen nullo modo nisi communi assensu et ęqua concordia discretissime fiat. has vero constitutiones prędicti sanctissimi patres O[dilo] et G[uilelmus] cum venerabili episcopo A. coram se ęditas corroborarunt, optantes ut earum observatores in paradiso eternam percipiant remunera- 5 tionem.

c. 242 B Sed et Silvester secundus apostolicus postea collau||dans sua auctoritate confirmavit, et penitentiam pro eodem peccato adhuc canonice indixit quemadmodum in eius habetur decretis.

c. 243 A Incipit exceptio brevis relationum domni Hugonis 10 abbatis, quas de huius monasterii diminutione ędere curavit [1].

Iterum iterumque compellor a spiritualibus senioribus, pręcipueque a miseria quam iugiter patimur, aliquid disserere adhuc de nostri monasterii diminutione. de illa enim quę antiquitus 15 contigit, in quantum largitus est Deus, illis parere non distuli, et nunc de ista quę noviter pululavit, ipso opitulante, priori opusculo inserere non differam. verumtamen prius mecum vos admoneo, fratres, ut in nullo pro hoc titubetis, neque tędio, quod absit, defecti a bono incepto proposito declinetis, sed illud quod 20 Scriptura dicit prę oculis habeatis: « Vasa figuli probat fornax, « et hominem iustum temptatio » [2], itemque Iacobus apostolus: « Omne gaudium existimatę, fratres, cum in varias temptationes « incideritis » [3]. volo etiam vos absque ulla ambiguitate credere, quia ille qui dispersa, ut nuper audistis, huius monasterii a pes- 25 simis Paganis redintegrare dignatus est ad statum quem cernitis, bene poterit congregata custodire a pravorum Christianorum insidiis. tamen si non egerit, quod absit, culpis facientibus nostris, non miremur, cum sciamus scriptum: « Ęcclesia Dei crescit et « decrescit ». ipse enim creator cęli et terrę, quamvis omnia 30 gubernet suo potentatu, tamen prę cunctis aliis locis Hierusalem

c. 243 B dilexit, de qua Psalmographus || dicit: « Deus autem rex noster

(1) V. la nota 2 a p. 75 di questo volume.

(2) *Eccl.* XXVII, 6.

(3) Iacob. I, 2.

« operatus est salutem in medio terrę »[1]. ipsa quippe est umbilicus totius orbis et caput terrę repromissionis; de ipsa elegit patriarchas, prophetas, apostolos, evangelistas, et quod maius est omnibus, ipsam honoravit sua sancta nativitate, morte ac resur-
5 rectione, ut eius sepulcrum usque hodie testatur. ascensione etiam et adventu Sancti Spiritus eandem nichilominus illustravit. et cum tantum eam dilexerit, dum tempus venit eius consumationis, peccatis habitantium in ea facientibus, funditus permisit everti. nullus etenim locus desolatur, nisi ob malitiam in eo habitantium.
10 in hoc denique cognoscere possumus quod Deus amplius diligat ęterna quam temporalia, magisque curam gerat de salute animarum quam de caducis et transitoriis rebus, cum infernum penetrasse dicatur propter salutem animarum ibidem degentium. inferno enim expoliato, cunctos inde iustos abstraxit et omnes ibi peccatores
15 reliquit. iccirco autem, fratres, hęc dico, ut in quantum valemus Dei exempla sequamur, et non tantum de damno secularium doleamus rerum, quantum de perditione animarum. quapropter recurramus ad Christi auxilia, si eius sequi volumus vestigia. hęc itaque prelibasse sufficiant; tandem veniamus ad causam.
20 Iohannes igitur papa, qui appellatus est maior, ingressus papaticum[2] satis exaltavit quendam nepotem suum nomine Benedictum, ‖ deditque ei Theoderandam uxorem satis nobilem, filiam Crescentii qui vocabatur a Caballo marmoreo; et comitatum Sabinensem dedit ei et plures alios. qui veniens Sabinis, habi- c. 244 A
25 tare cępit in castello Arci. tunc temporis Iohannes abbas noster antecessor gubernabat hoc monasterium, ut multi sciunt secularibus actibus deditus; cui pręfata Theoderanda de cibariis et deliciis diversis familiariter serviebat, et per se suosque fideles frequenter loqui satagebat. abbas autem tenebat tunc castellum
30 Tribuci, cum Martino Riconis et eius filiis aliisque consortibus. roccam vero desursum tenebat ad suam manum abbas, et quę deorsum est tenebant ipsi, sicut a prioribus acquisierant abbatibus. quotiens abbas proficiscebatur longius, suam partem illis relinquebat ad custodiendum, et recipiebat cum reverteretur. ipsi

(1) *Psalm*. LXXIII, 12. (2) An. 985.

autem erant valde asperrimi et in diversis malis nequissimi, ideoque viatores sepe deprędabantur, et eundem abbatem dedecorantes contristabantur. qua commotus mestitia contra eos, suasusque veneratione et obsequio prȩfati comitis eiusque coniugis, sperans etiam unum ornamentum missȩ officii sibi promissum accipere 5 ab eis, fecit illis scriptum quod Romani dicunt tertium genus de prȩdicto castello Tribuco solummodo, nullo sciente prȩter Luponem monachum et Ursum canonicum qui de Male Passia dicebatur [1]. c. 244 B sed cum ‖ nollent ipsi dare ut promiserant ornamentum missale, quod, ut fertur, mirabile erat valde, prȩtii triginta libra- 10 rum, quia fuerat papȩ Iohannis avunculi eiusdem comitis, nec ipse abbas idem scriptum corroborare voluit. tunc ipse comes cum sua uxore cȩpit callide moliri ut illud acquireret castellum, quia per vim nequiverant, eo quod qui tenebant feroces et nimis astuti erant. fecit itaque cum eis sacramenta qualia ipsi quȩsie- 15 runt, eosque ad castellum Arcis ubi habitabant venire fecerunt. quorum prudentiores duodecim capientes, in ima carceris miserunt et vinculis ferreis religaverunt, aliosque triginta, ut fertur, acceptis pecuniis dimiserunt. in qua captione acquisivit prȩdictus comes cum sua uxore ab filiis Lotharii scriptum de curte 20 Sancti Gethulii, cui Adam abbas concesserat pro stupro ubi illum apprȩhendit; et a filiis Gregorii diaconi de castello Tribuco, et ab aliis ibi captis, qui ab hoc monasterio scripta habebant. quod factum lex omnino interdicit, quia terram censualem nullus potest sine sui licentia patroni alicui dare. illi autem qui reman- 25 serant in Tribuco, adiutorio cuiusdam Senioricti propinqui sui suffulti, filii Arduini, per unum annum duraverunt. post hȩc vero, accepta pecunia, prȩfatus Seniorictus dedit ipsum castellum c. 245 A prȩdicto comiti eiusque coniugi. quo ingressi, ‖ cuncta vicinia nostrique monasterii prȩdia et Sancti Andreȩ atque Romanorum 30 sibi subiugarunt. quȩ omnia non sine causa a Deo permissa sunt; dicit enim Scriptura: « Omnis qui se exaltat, humiliabi- « tur » [2]. quȩ audiant divastatores ȩcclesiarum et persecutores

(1) Intorno ad Orso di Male Passia si veda alle pp. 14 e 95 di questo volume e nel *R. F.* il documento 658.
(2) Luc. XIV, 11.

pauperum, et custodiant se a deprędationibus eorum, quia Deus advocatus est et defensor illorum. prędia vero quę a supra scripto comite a nostro abstracta sunt monasterio hęc sunt: curtis Sancti Gethulii, quam duces Spoletani Faroaldus eiusque successor, dato
5 concambio episcopatui Reatino cuius proprietas fuerat, nostro monasterio contulerunt temporibus domini Thome. fundum Serranum in integrum, quod Milo et Domnella diacona huic monasterio concesserunt. fundum Canali. fundum Verruculę. fundum Cutri.

10 Prędicti autem comitis Benedicti fuerunt filii Iohannes et Crescentius: ex quibus Iohannes quodam anno in vigilia sanctę Marię voti causa per suum missum mandans duodecim solidos fecit ponere super altare ipsius, quos sacristanus assumpsit et inter alia vota reposuit, nichil interrogans. alia autem die mandavit di-
15 cens: « Dicite abbati, ut solidos duos faciat michi reddere, quia « non debui nisi decem pro pensione dare ». hoc ingenio fraudulento ab hoc monasterio ablata sunt prętata loca usque ad nostrum ingressum. ipso denique anno interfectus est Crescentius comes iussu Ottonis ‖ imperatoris et Gregorii papę, ut audistis, qui c. 245 B
20 nimis districte placita infra Romam exercebant. quorum territus pavore prętatus comes quęsivit nobis pactum, imperatore ac papa scientibus, et refutavit medietatem curtis et ęcclesię Sancti Gethulii com duobus casalibus, unde brevem testatam habemus (1); et ego rogavi illi tertium genus de alia medietate cum castello Tri-
25 buco. quo facto Romę, pręlibatus Crescentius venit illuc levitatis causa. quem imperator et papa capientes, iusserunt patri eius, ut redderet Cerem illis quibus abstulerat, quorum fuit. tunc in pręsentia eorum promisit se facturum; et egressus de Roma, fugiit illo. quo viso imperator ac papa nimis irati post eum propera-
30 runt, et papa secum me ire pręcepit, dicens michi: « Veni me« cum ad Cere, eo pacto, ut si comes Benedictus reddiderit michi « ipsam civitatem, recipiat filium et stet finis inter vos; sin autem, « filium eius suspendi faciam ipso vidente, et tibi restituam Tribu-

29. *Sopra la* o *di* illo *si vede un lieve segno come d'abbreviazione:* illos?

(1) An. 998; *R. F.* doc. 428.

« cum ». et tunc cum ad furcam duceretur ligatis post tergum manibus oculisque panniculo strictis, videns talia pater, reddidit civitatem et liberavit filium. eo die Romam reversi sumus. et cum die sequenti Sabinis venissemus, manibus nostris firmavimus tertium genus, et nostros direximus ad eum legatos, ut acciperet illud prȩfatus comes et appare ab ‖ illo firmatum nobis mandaret. sed facere noluit. quapropter ab omnibus legem scientibus non ignoratur, quoniam numquam stat tertium genus legaliter sine appare. verumtamen in supra scripto pacto prȩfatus comes nobiscum stetit, donec advixit, et nullam molestiam de prȩdicta curte nobis fecit; licet vellet, non audebat, quia in regno imperator erat.

c. 246 A

Mortuo vero ipso imperatore, Iohannes Crescentii filius ordinatus est patritius; qui Iohannem et Crescentium filios prȩdicti comitis uti dilectos consanguineos amare cepit. completis vero post hoc duobus annis, Crescentius supra scriptus abstulit nobis turpiter eandem curtem, nec est recordatus anathema quod pater eius fecerat ex corde, si unquam suus hȩres a nostro monasterio abstrahere vellet. post hoc nobis nostrisque hominibus multa inferentes mala ipse ac frater eius Iohannes, de Campo Sancti Benedicti tulerunt casales tres. castellum quoque Buccinianum supra scriptus Crescentius furatus est nobis, de quo tenebamus partem tertiam et alias duas nostri libellarii. cuncta etiam ultra Farfam redegit dominio suo, etiam nostros molendinarios. castellum vero Buccinianum delegavit quondam huic monasterio per cartam una matrona nomine Theoderanda, filia Gratiani consulis Romani, pro anima mariti sui Ingebaldi Francigenȩ, tempore Alberici Romanorum principis, qui dederat ei Sabinensem comitatum [1]. quod castellum Campo abbas genero suo Azoni Iudeo postea dedit; ‖ modo vero dicunt adversarii nostri quod sit de curte Sancti Petri, illi proxima, quȩ Salla vocatur. ad quod refellendum acquisivi antiquum privilegium a quodam factum papa cuidam nobili Romano de ipsa Salla, quod dat Buccinianum, affinem et latus ad ipsam curtem. si vero domnus Crescentius illud sciebat esse Sancti Petri, ut modo dicit, cur de illo cartam

c. 246 B

(1) An. 939; *R. F.* doc. 372. Cf. I, 65, nota 1.

acquisivit ab Adam nostro libellario, filio prędicti Azonis Iudei, videntibus cunctis Buccinianensibus?

Interea contentio alia orta est nobis in Marchia, pro qua me oportuit ire ultra montem ad Heinricum regem; ubi, cooperante
5 Deo, rege omnino placato, occulte illi refutavi istam abbatiam pro peccato quod omnes scitis. qui multum rogavit me, ut usque ad suum huc adventum illum pręstolarer, quem ipso dicebat anno esse. expectavi autem illo et altero et usque in tertium annum; quo minime veniente, dimisi illam. vos autem
10 elegistis domnum Guidonem, quem Iohannes patricius et Rainerius gratis fecerunt consecrare a papa Iohanne, pro nostro amore (1). patricio quoque mortuo, ordinatus est domnus Benedictus bonę memorię papa (2), qui contrarius extitit filiis Benedicti comitis. ablata itaque sunt ab eis omnia castella eorum pręter Tribucum
15 et Buccinianum; Iohannes etiam frater Crescentii obsidebatur in turribus Penestrini montis. tunc in sollenitate sancti ‖ Petri (3) venit ad nos supra scriptus Crescentius, et dixit, revelatum fuisse cuidam servo Dei quod suus frater Iohannes non evaderet nisi per orationem monachorum Sanctę Marię. deinde vos caritatem
20 fecistis in illis, et triduo ieiunastis. unde prędictus papa contra vos iratus est. post hęc vero eruitur frater eius ab illa obsessione, prout Deo placuit. tunc venit Crescentius in assumptione sanctę Marię (4), et renuntiavit medietatem ipsius curtis, ut voverat, et misit fratri suo, ut et ipse confirmaret. sed displicuit illi
25 hoc, et iratus dixit: « Quoquo pacto ego teneam terram alicuius « ęcclesię per triginta annos absque pensionis redditione, mea « postea erit proprietas. hoc enim nos et pater noster factum « habemus de illà curte ». tandem vero rogatu Grimaldi pręsbyteri ipse et uxor eius Itta confirmaverunt eandem refutationem; po-
30 stea autem Crescentius firmavit ipsam brevem refutationis et dedit prędicto abbati Guidoni (5); et ipse abbas firmavit tertium genus de alia medietate cum castello et dedit illi; et taliter fecimus

c. 247 A

16. sollenitate] *Così nel testo.*

(1) Cf. I, 66, nota 1.
(2) Cf. I, 67, nota 1.
(3) 29 giugno.
(4) 15 agosto.
(5) 22 agosto 1012; *R. F.* doc. 628.

finem. in quo me minime subscripsi, quia de alio existens monasterio, Sanctę Marię monachus non fui, et dimissa abbatia extraneus factus sum.

In hoc stetimus, usque dum imperator venit et coronatus est (1). cui obvius fui Papiam; cumque venissemus Ravennę, imperator 5
c. 247 B cum omnibus cogere ‖ me cępit, et maxime prę cunctis domnus Odilo abbas, ut reciperem abbatiam (2). sed non acquievi usque Romam ad sinodum (3). prędictus autem imperator ex quo Ravennam venit, pręcepit cunctis abbatibus et episcopis, ut scriberent res perditas suarum ęcclesiarum, qualiter et quando perdiderint 10 vel a quibus detinerentur. quod et ego feci. deinde venimus ante pręsentiam imperatoris et pape coram iudicibus romanis, et enarravi omnia, qualiter scripta sunt hic. inter alia vero protuli, quod a nullo abbate haberent scriptum de prędicto castello, nisi ab ipso Guidone, qui donum ab imperatore non habuit nec 15 pręceptum. tunc ab imperatore iudices interrogati, uno ore dixerunt: « Episcopus aut abbas qui pertinet palatio imperiali vel « pontificali, nullo modo valet facere scripta, nisi prius ab ipsis « donum acquirat ». deinde dixit imperator: « Domne papa, « date michi vestros milites, qui cum meis vadant, ut capiant mei 20 « monasterii castella ». subito autem orta est seditio inter Romanos et Teutonicos, quę die sequenti sedatur (4). timebat vero prędictus Iohannes, ne a papa caperetur consensu imperatoris, quia mentitus fuerat de Penestrino monte, nolens illum reddere sicut promiserat. et suasi imperatori ut ad locum securum si- 25 neret illum abire. qui reverti permisit cum tali tenore, ut die tertia rediret ipse aut eius frater, et legem aut convenientiam faceret. sed die tertio ut promiserat non est reversus. tunc con-
c. 248 A sensu ‖ prędicti papę et cunctorum iudicum consilio reinvestivit me imperator de ambobus prędictis castellis cum suis pertinentiis, et 30

4. *Al passo equivalente I, 68, r. 1, per errore di stampa fu omessa la parola* usque

(1) 14 febbraio 1014.

(2) Gennaio 1014.

(3) Febbraio 1014.

(4) Nel documento 492 del *Regesto* (III, 199) dove si narrano diffusamente questi fatti, è detto: « Motio facta est « inter Romanos et imperatoris plebem, et eam legem quam imperator « inde facere malebat, adimplere non « poterat ».

commendavit me in manu papę in sua fide, ut si animam suam diligeret, michi restitueret. quod strenue postmodum complevit ipse venerabilissimus papa. interea triginta diebus fecimus indutias nec super ipsa venimus castella, quia finem facere cum
5 eis volebam libentissime. ipsi autem subdola fraude prius promiserunt, et postmodum respuentes, etiam terribiles minas nobis intulerunt, quia ausi fuimus super eos imperatori reclamare. timore autem perculsi, uti inermes monachi, fecimus tandem venire super eos prędictum seniorem. illis denique qui erant intus,
10 per viginti dies et eo amplius arefactis prę nimia aquę siccitate ablatę, quadam die inundatio pluvię erupit ex omnibus partibus ipsius castelli, ita ut rivuli essent turbidi. tunc ceperunt vascula et pannos extra mansiones ordinare, ut aquis replerentur; sed tantum non pluit infra ipsum castellum, ut aliquod minimum vas
15 impleri posset. hoc illi videntes pavidi, Dei cognoscentes virtutem, sequenti die in manibus domni papę etiam ipse Crescentius et omnes se tradiderunt et castellum ei reddiderunt. statimque domnus papa Sanctę Marię et michi restituit cum omnibus qui intus erant, et redit Romam(1). ‖ post aliquantos autem dies c. 248 B
20 venit iterum Sabinis prope Tribucum, in quo prędictus Iohannes adhuc sedebat, cum iudicibus tantum et paucis hominibus, et mandavit ei familiariter, ut aut ipsum castellum quod iniuste tenebat Sanctę Marię redderet sicut imperator pręceperat, aut mecum staret ad legem. et si eius pręsentiam timeret, usque ad
25 carbonariam ipsius castelli exiens in sua virtute staret, et ibi cum iudicibus et paucis aliis inter nos fieret lex: quoniam nolebat ei absque iuditio tollere. sed hoc ille omnino rennuit. triduo autem ibi stetimus, et cottidie illi nuntios misit, sed nullo modo legem facere voluit. deinde per iuditium ipsorum iudicum rein-
30 vestivit me de ipso castello ac fecit breve testatum(2), et reversus est Romam. completo vero anno rediit illuc, et reacquisivit illud castellum ac reddidit Sanctę Marię, sicut domino Deo pla-

(1) 18 luglio 1014; *R. F.* doc. 491. Jaffé-Löwenfeld, nei *Regesta pontificum*, credono che il doc. 491 debba attribuirsi al 18 agosto, ma io non vedo sufficiente ragione per non prestar fede alle note cronologiche del documento stesso: « datum .xv. kalendas augusti ».

(2) 2 agosto 1014; *R. F.* doc. 492.

cuit et prędictus imperator rogavit, et ipse domnus papa complevit. postea autem domnus papa finem cum eis fecit absque nobis, non tamen cum bona voluntate, ut sciunt plurimi. quod ut audivimus, consensu ac consilio Piligrimi archiepiscopi et cancellarii prędicti imperatoris (1), iunximus nos cum Oddone et Crescentio 5 filiis Octaviani, et dedimus eis sortem de ipso Tribuco eiusque pertinentiis, ut nos ab ipsis defenderent, nullo | alio accepto prętio, quod usque hodie faciunt per divinum auxilium; sicuti postea imperatori intimavimus, audiente eodem papa et Oddone, quando nos interrogavit. tunc domnus imperator voluit inter nos et ipsos 10 Iohannem et Crescentium legem facere; quam ipsi noluerunt.

c. 249 A

An. 1009-1013. c. 249 B

Tricesimus nempe tertius extitit in hoc sancto cęnobio abbas Guido nepos scilicet suprascripti domni Hugonis (2). huius prę-cibus, Sergius papa quartus ędidit apices in hunc modum: 15

Sergius episcopus servus servorum Dei, Gratiano abbati et omnibus habitatoribus in castello et civitate Corgnito salutem karissimam cum benedi-

(1) An. 1022. Intorno a Piligrimo arcivescovo di Colonia e bibliotecario di S. R. C. cf. I, 76, nota 2.

(2) Intorno alla durata del governo dell'abbate Guido I, cf. I, 66, nota 1. Mi pare anche utile ripetere qui quello che si annota nel *Regesto di Farfa* (IV, 1) riguardo a questo abbate: « Il « MURATORI nelle note al *Chronicon* « *Farfense* (col. 565) stima verosimile « che questo Guido abbate sia iden- « tico al Guido II di cui troveremo « la menzione più tardi, ma questa « ipotesi non ci pare accettabile in al- « cun modo. Chi ben considera la serie « degli abbati Farfensi quale apparisce « dai cataloghi compilati da Gregorio « di Catino e dai documenti del *Re-* « *gesto*, può facilmente osservare che « Gregorio fu assai minutamente e pre- « cisamente informato riguardo a que- « sti abbati i cui governi s' innestarono, « a così dire, nel lungo ma intermit- « tente governo dell' abbate Ugo. In- « torno a questi tempi Gregorio diventa « una guida sempre più sicura per la « cronologia degli abbati Farfensi, per- « ch' egli entrò nel monastero quando « la memoria d' Ugo e dei suoi con- « temporanei era ancor fresca, tren- « t' anni appena dopo che l' insigne « abbate era morto. Del resto ogni « dubbio circa alla ipotesi del Muratori « è dissipato dalle indicazioni biogra- « fiche che Gregorio stesso ci dà dei « due Guidi. Il primo d' essi, certa- « mente uscito di nobili natali, nipote « all' abbate Ugo, e che non dubitò di « accettare e tenere per alcuni anni il « governo della badia; l' altro Guido « invece, nato di umili parenti e così « rimesso d' animo che parendogli « " huius pręlationis indecenter portare « onus, " supplicò i suoi compagni ed « ottenne d'essere sostituito da un altro « abbate (*Chron. Farf.* col. 565). La « differenza tra l' uno e l' altro Guido « vien fuori così manifesta da questo « paragone, che non è possibile am- « mettere la identità loro e fondere in

ctione apostolica. nostra cura pastoralis talis est, Christo favente, ut discordantes clericos vel laicos ad concordiam revocemus. ideo monemus te, prędicte Gratiane abba, et omnino iubemus, ut secundum pręceptum regulę sancti Benedicti humilies te sub Guidone abbate monasterii Sanctę Marię,
5 quod ponitur in Pharpha, et quicquid contra prělibatum monasterium iniuste egisti citius emendes, et ęcclesias quas iam dicto abbati contendis, videlicet Sancti Peregrini et Sancti Michahelis, cum omnibus suis pertinentiis reddas illi. quod si hoc facere nolueris, ab omni officio sacerdotali maneas alienus. similiter mandamus omnibus prędictis hominibus, vel aliis qui tibi contra
10 hanc nostram iussionem adiutorium pręstare voluerint, ut extra Ęcclesiam maneant usque dum per satisfactionem emendaverint (1).

Hic autem domnus Guido abbas una cum Huberto iudice advocato huius monasterii reclamavit ad domnum Ottonem comitem simul cum Rainerio Sabinensi episcopo et iudicibus resi-
15 dentem in placito pro rebus huius monasterii in Rescaniano et ostenderunt eas. et respondit advocatus eorum qui ipsas res tenebant: « Ipsa res a Romanis possessa est ‖ iuxta legem eorum « quiete per .xx. annos et a Langobardis per .xxx. annos » (2). tunc Hubertus iudex ostendit in libro capitulum domni Caroli
20 regis dicens: « Ubi res ecclesiastica per inquisitionem inveniri « poterit, ut non excludat eam per possessionem aliquis, sed re- « stituatur in ipsa ęcclesia unde ipsa res est ». post hęc iussu comitis et iudicum refutata et restituta est ipsa res in hoc monasterio (3). sub huius quoque domni Guidonis abbatis cura re-
25 giminis, donata est in hoc monasterio quędam res territorii Sabinensis in Galoniano (4). et in Leiano, et in Lumerano, et in

c. 250 A

1-11. *Dalle parole* nostra cura pastoralis *fino alla fine, questo documento non è scritto da Gregorio di Catino ma è di mano posteriore, del secolo XII.*

« una le due persone ». Vedasi anche GALLETTI, *Gabio*, p. 119 sgg. e I, 73, nota 1.

(1) An. 1009-1012; *R. F.* doc. 603. Cf. anche la nota 1 a p. 16 di questo volume.

(2) Il testo originale nel *Regesto* riporta così le parole dell' avvocato che difendeva gli avversari del monastero: « Ipsam terram et vineam quas eis monstrare fecisti, ipsi qui sunt Romani « per .xx. annos possiderunt quiete, « sicuti eorum lex est, et ipsi qui « sunt Langobardi possiderunt eas per « .xxx. annos ». Gli avversari che erano diversi e di diversa famiglia vivevano evidentemente alcuni a legge romana, altri a legge longobarda.

(3) An. 1009; *R. F.* doc. 604.

(4) An. 1010; *R. F.* doc. 605.

cuit et prędictus imperator rogavit, et ipse domnus papa complevit. postea autem domnus papa finem cum eis fecit absque nobis, non tamen cum bona voluntate, ut sciunt plurimi. quod ut audivimus, consensu ac consilio Piligrimi archiepiscopi et cancellarii prędicti imperatoris (1), iunximus nos cum Oddone et Crescentio 5 filiis Octaviani, et dedimus eis sortem de ipso Tribuco eiusque c. 249 A pertinentiis, ut nos ab ipsis defenderent, nullo | alio accepto prętio, quod usque hodie faciunt per divinum auxilium; sicuti postea imperatori intimavimus, audiente eodem papa et Oddone, quando nos interrogavit. tunc domnus imperator voluit inter nos et ipsos 10 Iohannem et Crescentium legem facere; quam ipsi noluerunt.

An. 1009–1013. c. 249 B Tricesimus nempe tertius extitit in hoc sancto cęnobio abbas Guido nepos scilicet suprascripti domni Hugonis (2). huius prę-cibus, Sergius papa quartus ędidit apices in hunc modum: 15

Sergius episcopus servus servorum Dei, Gratiano abbati et omnibus habitatoribus in castello et civitate Corgnito salutem karissimam cum benedi-

(1) An. 1022. Intorno a Piligrimo arcivescovo di Colonia e bibliotecario di S. R. C. cf. I, 76, nota 2.

(2) Intorno alla durata del governo dell'abbate Guido I, cf. I, 66, nota 1. Mi pare anche utile ripetere qui quello che si annota nel *Regesto di Farfa* (IV, 1) riguardo a questo abbate: « Il « MURATORI nelle note al *Chronicon* « *Farfense* (col. 565) stima verosimile « che questo Guido abbate sia iden- « tico al Guido II di cui troveremo « la menzione più tardi, ma questa « ipotesi non ci pare accettabile in al- « cun modo. Chi ben considera la serie « degli abbati Farfensi quale apparisce « dai cataloghi compilati da Gregorio « di Catino e dai documenti del *Re-* « *gesto*, può facilmente osservare che « Gregorio fu assai minutamente e pre- « cisamente informato riguardo a que- « sti abbati i cui governi s'innestarono, « a così dire, nel lungo ma intermit- « tente governo dell'abbate Ugo. In- « torno a questi tempi Gregorio diventa « una guida sempre più sicura per la « cronologia degli abbati Farfensi, per- « ch' egli entrò nel monastero quando « la memoria d' Ugo e dei suoi con- « temporanei era ancor fresca, tren- « t' anni appena dopo che l' insigne « abbate era morto. Del resto ogni « dubbio circa alla ipotesi del Muratori « è dissipato dalle indicazioni biogra- « fiche che Gregorio stesso ci dà dei « due Guidi. Il primo d' essi, certa- « mente uscito di nobili natali, nipote « all' abbate Ugo, e che non dubitò di « accettare e tenere per alcuni anni il « governo della badia; l' altro Guido « invece, nato di umili parenti e così « rimesso d' animo che parendogli « "huius pręlationis indecenter portare « onus," supplicò i suoi compagni ed « ottenne d'essere sostituito da un altro « abbate (*Chron. Farf.* col. 565). La « differenza tra l' uno e l' altro Guido « vien fuori così manifesta da questo « paragone, che non è possibile am- « mettere la identità loro e fondere in

ctione apostolica. nostra cura pastoralis talis est, Christo favente, ut discordantes clericos vel laicos ad concordiam revocemus. ideo monemus te, prędicte Gratiane abba, et omnino iubemus, ut secundum pręceptum regulę sancti Benedicti humilies te sub Guidone abbate monasterii Sanctę Marię,
5 quod ponitur in Pharpha, et quicquid contra pręlibatum monasterium iniuste egisti citius emendes, et ęcclesias quas iam dicto abbati contendis, videlicet Sancti Peregrini et Sancti Michahelis, cum omnibus suis pertinentiis reddas illi. quod si hoc facere nolueris, ab omni officio sacerdotali maneas alienus. similiter mandamus omnibus prędictis hominibus, vel aliis qui tibi contra
10 hanc nostram iussionem adiutorium pręstare voluerint, ut extra Ęcclesiam maneant usque dum per satisfactionem emendaverint (1).

Hic autem domnus Guido abbas una cum Huberto iudice advocato huius monasterii reclamavit ad domnum Ottonem comitem simul cum Rainerio Sabinensi episcopo et iudicibus resi-
15 dentem in placito pro rebus huius monasterii in Rescaniano et ostenderunt eas. et respondit advocatus eorum qui ipsas res tenebant: « Ipsa res a Romanis possessa est || iuxta legem eorum « quiete per .xx. annos et a Langobardis per .xxx. annos » (2). tunc Hubertus iudex ostendit in libro capitulum domni Caroli
20 regis dicens: « Ubi res ecclesiastica per inquisitionem inveniri « poterit, ut non excludat eam per possessionem aliquis, sed re- « stituatur in ipsa ęcclesia unde ipsa res est ». post hęc iussu comitis et iudicum refutata et restituta est ipsa res in hoc monasterio (3). sub huius quoque domni Guidonis abbatis cura re-
25 giminis, donata est in hoc monasterio quędam res territorii Sabinensis in Galoniano (4). et in Leiano, et in Lumerano, et in

c. 250 A

1-11. *Dalle parole* nostra cura pastoralis *fino alla fine, questo documento non è scritto da Gregorio di Catino ma è di mano posteriore, del secolo XII.*

« una le due persone ». Vedasi anche GALLETTI, *Gabio,* p. 119 sgg. e I, 73, nota 1.

(1) An. 1009-1012; *R. F.* doc. 603. Cf. anche la nota 1 a p. 16 di questo volume.

(2) Il testo originale nel *Regesto* riporta così le parole dell' avvocato che difendeva gli avversari del monastero: « Ipsam terram et vineam quas eis monstrare fecisti, ipsi qui sunt Romani « per .xx. annos possiderunt quiete, « sicuti eorum lex est, et ipsi qui « sunt Langobardi possiderunt eas per « .xxx. annos ». Gli avversari che erano diversi e di diversa famiglia vivevano evidentemente alcuni a legge romana, altri a legge longobarda.

(3) An. 1009; *R. F.* doc. 604.

(4) An. 1010; *R. F.* doc. 605.

Valeriano, et in Ruiano [1]. et in Rescaniano et in Lacu [2]. et in Postmontem casalis Iohannis Miccini, ubi est ęcclesia Sancti Silvestri [3]. quidam autem Constantius acquisierat quasdam res per scriptum a Guidone abbate et ex ipsis rebus transvendiderat sine iudicio et malo ordine. quapropter convictus in placito, refutavit ipsam terram per idem scriptum [4]. item, filii Ingezonis refutaverunt medietatem casalis Cannetuli [5]. his etiam diebus donata est in hoc monasterio quedam res in Campora, et in Abbatini [6]. et in Curiano, et ad Fontanam Puzam, et in Mutella ad Sanctum Angelum [7]. et in Pantanula [8]. et in Meiana cum quarta portione ęcclesię Sancti Silvestri [9]. et ibidem refutata est alia res cum aquimolis iuxta rigum Sancti Marcelli. et in Meiana casalis Luponis magistri. et in | Pantanula alius casalis et terra atque vinea. et in Sanguiniano quarta pars dotalicii ęcclesię Sancti Silvestri. et in Casarina in valle super Albucianum [10].

Ipso tempore iterum reclamaverunt pręsbyteri Sancti Eustathii super Guidone abbate ad Iohannem patricium et Crescentium pręfectum pro ęcclesia Sancti Benedicti et Sancti Blasii de Thermis Alexandrinis. tunc ipse abbas una cum Huberto iudice advocato huius monasterii ostendit breve factum quod continebat qualiter quondam ante Ottonem imperatorem et Gregorium papam diffinitum fuerat querimonium. quo audito omnes, iudicio iudicum et iussu domni patricii atque pręfecti, iterum refutaverunt ipsi pręsbyteri in manus Guidonis abbatis eandem ęcclesiam, et duę carte per quas litigabant per medium incisę sunt. et sic domnus patricius una cum pręfecto constituit, ut si deinceps ipsam ęcclesiam litigarent pręsbyteri Sancti Eustathii, componerent pęnam auri optimi librarum .v., medietatem Lateranensi palatio et medietatem huic monasterio [11]. interea qui-

(1) An. 1010; *R. F.* doc. 606.
(2) An. 1010; *R. F.* doc. 607.
(3) An. 1010; *R. F.* doc. 608.
(4) An. 1011; *R. F.* doc. 609.
(5) An. 1011; *R. F.* doc. 610.
(6) An. 1011; *R. F.* doc. 611.
(7) An. 1011; *R. F.* doc. 612.
(8) An. 1011; *R. F.* doc. 613.
(9) An. 1011; *R. F.* doc. 614.
(10) An. 1011; *R. F* doc. 615.
(11) L'importanza di questo giudizio m' induce a riprodurlo qui per intero:

In nomine domini Dei salvatoris nostri Ihesu Christi. anno Deo propitio pontificatus

dam Otto filius Octaviani donavit atque confirmavit in hoc monasterio terras et vineas in Piccarella iuxta furcellum Melleti modio-

domni nostri Sergii summi pontificis et universalis IIII papę in sacratissima sede beati Petri apostoli .II., indictione .VIIII., mense iunii, die .I. ad laudem omnipotentis Dei et salvatoris nostri Ihesu Christi simulque beatę et superexaltatę Dei genitricis virginis Marię, ex decreto iudicum et per patricialem pręceptionem, breve memoratorium factum qualiter orta est contentio inter pręsbiteros ęcclesię Sancti Eustathii, quę sita est in Platana, qui reclamaverunt ad domnum Iohannem patricium urbis Romę, et Crescentium gloriosum istius urbis Romę pręfectum. dum resideret infra domum suam prędictus domnus patricius, una cum iam dicto domno pręfecto, simulque cum eis optimates et iudices Romanorum, videlicet Iohannes Dei providentia primicerius, Gregorius primicerius defensorum, Benedictus sacellarius, Georgius arcarius, Petrus et Leo sive Iohannes atque Gregorius dativi iudices, Leo protoscriniarius sacri palatii, Belizo inclitus comes, Amato Campanię comes, Octavianus et Otto comes filius eius, Marinus germanus suprascripti pręfecti, Leo Curtabraca et Berardus suus germanus, Bonizo filius Franconis, Bulcio filius Gunzonis, Franco a Sancto Eustathio, Franco de Brittone, Leo de Calo Iohannis, Maraldus, Rolandus filius Guarnolfi de comitatu Viterbensi, Ardicho Domini gratia dativus iudex, Franco Langobardorum iudex de comitatu Sabinensi, et alius Franco iudex filius Alberti iudicis, Rainerius filius Arduini de comitatu Sabinensi. in istorum omnium pręsentiam venerunt pręsbiteri suprascriptę ęccclesię Sancti Eustathii una cum Iohanne diacono sacrosancti Lateranensis palatii et rectore atque dispensatore suprascriptę ęcclesię, scilicet Petrus archipręsbiter, Iohannes pręsbiter de Polla secundicerius, Eustatius pręsbiter de Benedicto pręsbitero de Castorio, Iohannes pręsbiter, Silvester pręsbiter, Petrus pręsbiter, Adrianus pręsbiter, Sigizo pręsbiter cum cuncta illorum congregatione, et cęperunt proclamare super Guidone venerabili abbate monasterii Sanctę Marię dominę nostrę quod dicitur in Pharpha. nam ita dicebant: « Domne « patrici et pręfecte et iudices, Dei et vestra « misericordia habeamus legem de isto Gui« done abbate qui contendit nobis unam ęc« clesiam quę est ędificata in honore sancti Be« nedicti et sanctę Marię et sancti Blasii infra « Thermas Alexandrinas positam Romę re« gione .VIIII. ad Scorticlarios, cum una domo « iuxta se invicem coherente solarata tigulicia, « cum yliaco suo et scala marmorea et infe« rioribus et superioribus suis a solo terrę usque « ad summum tecti, et curte ante eam et in« troitu et exitu suo a via publica, et cum « omnibus ad ipsam ęcclesiam et domum per« tinentibus, quod est inter affines: a duobus « lateribus curtis et cripta de suprascripta ęc« clesia Sanctę Marię que appellatur in Phar« pha, a .III. latere curtis Lamberti filii Al« donis, a .IIII. latere via publica ». tunc iussit inde lex fieri. contigit itaque illa hora ibi adesse prędictum abbatem cum suis monachis et advocato prędicti monasterii, scilicet Huberto Langobardorum iudice, et cęperunt dicere: « Ecce nos parati sumus legem facere ». continuo prędictis pręsbiteris datus est advocatus Sicco filius Ingebaldi ut pro eis ageret contra prędictum abbatem et advocatum eius. tunc cępit prędictus Sicco conqueri iam dictum abbatem et advocatum eius de prędicta ęcclesia et domo, sicuti superius legitur, quod iniuste teneret. tunc respondit prędictus Hubertus iudex: « Ipsam ęcclesiam et domum, quas « tu dicis, isti pręsbiteri alia vice in placito « domni Ottonis imperatoris et domni Gregorii « papę refutaverunt antecessori istius abbatis, « videlicet Hugoni abbati, secundum iudicium « Romanorum et Langobardorum iudicum, et « nos ad proprietatem monasterii nostri te« nemus ». tunc prędixerunt prędicti domni patricius et pręfectus et iudices: « Volumus « scire si ita est ut dicitis ». statim ostenderunt prędictus abbas et advocatus brevem memoratorium factum temporibus prędicti imperatoris et papę, ubi continebatur qualiter diffinitum est inter prędictum abbatem et pręsbiteros secundum diligentissimam examinationem et magnam discretionem, et corroboratum erat ex toto a senioribus et iudicibus qui illo in tempore videbantur iudicia exercere. qua perlecta et obscultata, omnibus placuit, et affirmaverunt cuncti prędicti iudices et iudicaverunt quod nulla ratione posset removeri nec deberet illud iudicium quod semel tam diligenter tamque consulte diffinitum est, et maxime quod iussu regis et papę tam firmiter et inviolabiliter terminatum est. deinde iterum Ubertus iudex dixit contra Siconem advocatum pręsbiterorum: « De hac diffinitione quę « tam iuste et legaliter, sicuti superius dixi« mus, finita est, de iam dicta ęcclesia et domo, « quid dicis, aut quid tibi videtur? » respondit Sicco et dixit: « Usque modo putavi quod « iam dicta ęcclesia et suprascripta domus « Sancto Eusthatio pertinerent et suę esse de« berent. sed modo scio pro certo et proba« tum habeo, quia prędicti monasterii San« ctę Marię sunt, et Sancto Eusthatio nichil « pertinet, et ego amplius non contendo ». ad hęc cuncti iudices iudicaverunt et pręceperunt

Valeriano, et in Ruiano [1]. et in Rescaniano et in Lacu [2]. et in Postmontem casalis Iohannis Miccini, ubi est ęcclesia Sancti Silvestri [3]. quidam autem Constantius acquisierat quasdam res per scriptum a Guidone abbate et ex ipsis rebus transvendiderat sine iudicio et malo ordine. quapropter convictus in placito, refutavit ipsam terram per idem scriptum [4]. item, filii Ingezonis refutaverunt medietatem casalis Cannetuli [5]. his etiam diebus donata est in hoc monasterio quedam res in Campora, et in Abbatini [6]. et in Curiano, et ad Fontanam Puzam, et in Mutella ad Sanctum Angelum [7]. et in Pantanula [8]. et in Meiana cum quarta portione ęcclesię Sancti Silvestri [9]. et ibidem refutata est alia res cum aquimolis iuxta rigum Sancti Marcelli. et in Meiana casalis Luponis magistri. et in | Pantanula alius casalis et terra atque vinea. et in Sanguiniano quarta pars dotalicii ęcclesię Sancti Silvestri. et in Casarina in valle super Albucianum [10].

c. 250 B

Ipso tempore iterum reclamaverunt prębyteri Sancti Eustathii super Guidone abbate ad Iohannem patricium et Crescentium pręfectum pro ęcclesia Sancti Benedicti et Sancti Blasii de Thermis Alexandrinis. tunc ipse abbas una cum Huberto iudice advocato huius monasterii ostendit breve factum quod continebat qualiter quondam ante Ottonem imperatorem et Gregorium papam diffinitum fuerat querimonium. quo audito omnes, iudicio iudicum et iussu domni patricii atque pręfecti, iterum refutaverunt ipsi prębyteri in manus Guidonis abbatis eandem ęcclesiam, et duę carte per quas litigabant per medium incisę sunt. et sic domnus patricius una cum pręfecto constituit, ut si deinceps ipsam ęcclesiam litigarent prębyteri Sancti Eustathii, componerent pęnam auri optimi librarum .v., medietatem Lateranensi palatio et medietatem huic monasterio [11]. interea qui-

(1) An. 1010; *R. F.* doc. 606.
(2) An. 1010; *R. F.* doc. 607.
(3) An. 1010; *R. F.* doc. 608.
(4) An. 1011; *R. F.* doc. 609.
(5) An. 1011; *R. F.* doc. 610.
(6) An. 1011; *R. F.* doc. 611.
(7) An. 1011; *R. F.* doc. 612.
(8) An. 1011; *R. F.* doc. 613.
(9) An. 1011; *R. F.* doc. 614.
(10) An. 1011; *R. F* doc. 615.
(11) L'importanza di questo giudizio m' induce a riprodurlo qui per intero:

In nomine domini Dei salvatoris nostri Iheau Christi. anno Deo propitio pontificatus

dam Otto filius Octaviani donavit atque confirmavit in hoc monasterio terras et vineas in Piccarella iuxta furcellum Melleti modio-

domni nostri Sergii summi pontificis et universalis IIII papę in sacratissima sede beati Petri apostoli .II., indictione .VIII., mense iunii, die .I. ad laudem omnipotentis Dei et salvatoris nostri Ihesu Christi simulque beatę et superexaltatę Dei genitricis virginis Marię, ex decreto iudicum et per patricialem pręceptionem, breve memoratorium factum qualiter orta est contentio inter prębiteros ęcclesię Sancti Eustathii, quę sita est in Platana, qui reclamaverunt ad domnum Iohannem patricium urbis Romę, et Crescentium gloriosum istius urbis Romę prędfectum. dum resideret infra domum suam prędictus domnus patricius, . una cum iam dicto domno prędfecto, simulque cum eis optimates et iudices Romanorum, videlicet Iohannes Dei providentia primicerius, Gregorius primicerius defensorum, Benedictus sacellarius, Georgius arcarius, Petrus et Leo sive Iohannes atque Gregorius dativi iudices, Leo protoscriniarius sacri palatii, Belizo inclitus comes, Amato Campanię comes, Octavianus et Otto comes filius eius, Marinus germanus suprascripti prędfecti, Leo Curtabraca et Berardus suus germanus, Bonizo filius Franconis, Bulcio filius Gunzonis, Franco a Sancto Eustathio, Franco de Brittone, Leo de Calo Iohannis, Maraldus, Rolandus filius Guarnolfi de comitatu Viterbensi, Ardicho Domini gratia dativus iudex, Franco Langobardorum iudex de comitatu Sabinensi, et alius Franco iudex filius Alberti iudicis, Rainerius filius Arduini de comitatu Sabinensi. in istorum omnium prędsentiam venerunt prębiteri suprascriptę ęccclesię Sancti Eustathii una cum Iohanne diacono sacrosancti Lateranensis palatii et rectore atque dispensatore suprascriptę ęcclesię, scilicet Petrus archiprębiter, Iohannes prębiter de Polla secundicerius, Eustatius prębiter de Benedicto prębitero de Castorio, Iohannes prębiter, Silvester prębiter, Petrus prębiter, Adrianus prębiter, Sigizo prębiter cum cuncta illorum congregatione, et cęperunt proclamare super Guidone venerabili abbate monasterii Sanctę Marię dominę nostrę quod dicitur in Pharpha. nam ita dicebant: « Domne « patrici et prędfecte et iudices, Dei et vestra « misericordia habeamus legem de isto Gui« done abbate qui contendit nobis unam ęc« clesiam quę est ędificata in honore sancti Be« nedicti et sanctę Marię et sancti Blasii infra « Thermas Alexandrinas positam Romę re« gione .VIIII. ad Scorticlarios, cum una domo « iuxta se invicem coherente solarata tigulicia, « cum yliaco suo et scala marmorea et infe« rioribus et superioribus suis a solo terrę usque « ad summum tecti, et curte ante eam et in« troitu et exitu suo a via publica, et cum « omnibus ad ipsam ęcclesiam et domum per« tinentibus, quod est inter affines: a duobus « lateribus curtis et cripta de suprascripta ęc« clesia Sanctę Marię que appellatur in Phar« pha, a .III. latere curtis Lamberti filii Al« donis, a .IIII. latere via publica ». tunc iussit inde lex fieri. contigit itaque illa hora ibi adesse prędictum abbatem cum suis monachis et advocato prędicti monasterii, scilicet Huberto Langobardorum iudice, et cęperunt dicere: « Ecce nos parati sumus legem facere ». continuo prędictis prębiteris datus est advocatus Sicco filius Ingebaldi ut pro eis ageret contra prędictum abbatem et advocatum eius. tunc cępit prędictus Sicco conqueri iam dictum abbatem et advocatum eius de prędicta ęcclesia et domo, sicuti superius legitur, quod iniuste teneret. tunc respondit prędictus Hubertus iudex: « Ipsam ęcclesiam et domum, quas « tu dicis, isti prębiteri alia vice in placito « domni Ottonis imperatoris et domni Gregorii « papę refutaverunt antecessori istius abbatis, « videlicet Hugoni abbati, secundum iudicium « Romanorum et Langobardorum iudicum, et « nos ad proprietatem monasterii nostri te« nemus ». tunc prędixerunt prędicti domni patricius et prędfectus et iudices: « Volumus « scire si ita est ut dicitis ». statim ostenderunt prędictus abbas et advocatus brevem memoratorium factum temporibus prędicti imperatoris et papę, ubi continebatur qualiter diffinitum est inter prędictum abbatem et prębiteros secundum diligentissimam examinationem et magnam discretionem, et corroboratum erat ex toto a senioribus et iudicibus qui illo in tempore videbantur iudicia exercere. qua perlecta et obscultata, omnibus placuit, et affirmaverunt cuncti prędicti iudices et iudicaverunt quod nulla ratione posset removeri nec deberet illud iudicium quod semel tam diligenter tamque consulte diffinitum est, et maxime quod iussu regis et papę tam firmiter et inviolabiliter terminatum est. deinde iterum Ubertus iudex dixit contra Siconem advocatum prębiterorum : « De hac diffinitione quę « tam iuste et legaliter, sicuti superius dixi« mus, finita est, de iam dicta ęcclesia et domo, « quid dicis, aut quid tibi videtur ? » respondit Sicco et dixit : « Usque modo putavi quod « iam dicta ęcclesia et suprascripta domus « Sancto Eusthatio pertinerent et suę esse de« berent. sed modo scio pro certo et proba« tum habeo, quia prędicti monasterii San« ctę Marię sunt, et Sancto Eusthatio nichil « pertinet, et ego amplius non contendo ». ad hęc cuncti iudices iudicaverunt et pręceperunt

rum .c. (1). et in vocabulo ubi dicitur Macla Felcosa iuxta pertinentiam de Spongia tradidit pro anima Dodę uxoris suę in hoc monasterio modiola quadringenta consentiente genitore suo, quorum fines sunt: a furca Vallis Lupę descendentes in Vallem | Nucis, deinde in Maclam Longam et Petram Fixam, deinde semita pergens per ipsam Maclam in Maclam Petrosam et in caput Callatorum, et venientes in viam antiquam, deinde scrimen montis descendens in Petram Ream, et in Currisem, et in fossatum serrę Populi, deinde serra montis de Meso venientes in caput Pollecclę et descendentes in suprascriptam furcam Vallis Lupę. insuper tradidit in hoc monasterio pro anima sua modiola mille quingenta vel si amplius fuerint infra istos fines, et terram ad aquimolum faciendum iuxta Currisem, et secus casalem Dominici Furis, et in Fabriciano res cum portione ęcclesię Sancti Silvestri sicut tenuit

c. 251 A

ut prędicti pręsbiteri refutarent iam dictam ęcclesiam cum domo, sicuti supra legitur, prę-libato abbati suoque advocato. mox iussu domni patricii et pręfecti et cunctorum supradictorum iudicum iam dictus Iohannes diaconus et defensor prędictę ęcclesię Sancti Eustathii tulit duas cartas in manus per quas litigabat contra sępedictum abbatem simulque cum cunctis prędictis et cum pręfato Sicone advocato suo et refutaverunt ipsi abbati et suo advocato prędictam ęcclesiam et pręnominatam domum per affines et pertinentias et ex integro sicuti supra scriptum est, et in manu prędicti abbatis et advocati reliquerunt cartas. illico iussu domni patricii et pręfecti et cunctorum iudicum tulit Gregorius primicerius defensorum cultellum et eas per medium abscidit similitudine crucis, et iterum in manu iam dicti abbatis reliquit ac dimisit in conspectu omnium ibidem residentium et circumstantium. quod si in quocumque tempore a iam dicto Iohanne diacono aut prędictis pręsbiteris vel successoribus eorum aliqua cartula de iam dicta ęcclesia sive de suprascripta domo cum omnibus eorum pertinentiis ex integro, sicuti superius legitur, inventa aut reperta fuerit, et cum ea qualicumque insurgente persona magna vel parva prędicto monasterio litigare vel calumnias inferre temptaverint, non solum cartula ipsa vacua permaneat, sed etiam compositores existant auri optimi libras quinque, medietatem in sacro Lateranensi palatio et medietatem prędicto monasterio. et post solutam pęnam hoc breve memoratorium in omni robore firmitatis permaneat. unde pro futura memoria et cautela, ut a modo et usque in finem seculi prędictum monasterium iam dictam ęcclesiam Sancti Benedicti cum pręfata domo et omnia illorum pertinentia securo et quieto ordine detineat, sicuti dictum est, usque in finem sęculi. propter hoc supradictus domnus pręfectus et patricius simul et omnes suprascripti iudices michi Romano scriniario sanctę Romanę Ecclesię scribere pręceperunt. in quo et ipsi omnes manu propria subscripserunt. in mense et indictione suprascripta .VIIII. Iohannes Domini gratia Romanorum patricius. + Crescentius Domini gratia Urbis pręfectus. + Belizo comes. Amato comes. + Arduinus Domini gratia dativus iudex. + Iohannes Dei providentia primicerius. + Gregorius Domini gratia primicerius. + ego Georgius Dei providentia arcarius. + Benedictus Domini gratia saccellarius apostolicę Sedis. + Petrus Dei nutu iudex. + Leo Domini gratia dativus iudex. + Iohannes Domini gratia dativus iudex. + ego Gregorius Domini gratia dativus iudex. + Leo protoscriniarius sacri palatii. + Iohannes de Benedicta. + Leo Curtabraca. + Marinus. + Rolandus. + Octavianus. + Franco de Britto Curtabraca. + Maraldus. + Bonizo filius Franconis. + Rainerius filius Arduini. + Otto comes. + Sicco filius Engibaldi. + ego Romanus scriniarius sanctę Romanę Ecclesię, qui supra scriptor huius memorię brevis post iudicum subscriptiones complevi et absolvi.

An. 1011; *R. F.* doc. 616.

(1) An. 1011; *R. F.* doc. 617.

Iohannes Miccinus [1]. et ubi dicitur Collis dedit unum aquimolum prędictus Octo comes in ęcclesia Sancti Martini super Acutianum [2]. prędictus autem Guido abbas acquisivit quasdam res in Nazano Sabinensi [3]. et revicit in quodam placito
5 unam curtem ad Flumen in vocabulo Sumati territorii Asculani ad Macerianum [4]. et accepit quandam convenientiam de rebus in Terentiano in quo est ęcclesia Sanctę Cecilię [5]. de Arnario quoque donata est in hoc monasterio pars decima octava quę fuit Crescentii Bonizonis [6]. et quędam res in Nocla prę-
10 dicto abbati refutata est [7]. quidam vero Samso donavit in hoc monasterio quasdam res in Miana et refutavit res in monte de Velo modiola .c. [8].

Ipso tempore Crescentius comes et Iohannes marchio | filii Benedicti quondam comitis refutaverunt in hoc monasterio me- c. 251 B
15 dietatem curtis Sancti Gethulii [9]. quidam vero Franco filius

(1) An. 1011; *R. F.* doc. 618.
(2) An. 1011; *R. F.* doc. 619.
(3) An. 1011; *R. F.* doc. 620.
(4) An. 1012; *R. F.* docc. 621 e 622.
(5) An. 1012; *R. F.* doc. 623.
(6) An. 1012; *R. F.* doc. 624.
(7) An. 1012; *R. F.* doc. 625.
(8) An. 1012; *R. F.* docc. 626 e 627.
(9) An. 1012; *R. F.* doc. 628. Riproduco qui in nota questo documento notevole per la importanza dei personaggi che vi sono menzionati e per la storia del monastero:

In nomine domini Dei salvatoris nostri Ihesu Christi. anno Deo propitio pontificatus domni nostri Benedicti summi pontificis et universalis VIII papę in sacratissima sede beati Petri apostoli .I., indictione .X., mense augusti, die .XXII. licet in bonę fidei solo verbo optineat conventio firmitatem, oportet tamen ut ea quę inter se partes conveniunt per scripturę testimonia roborentur, ne prolixitas temporum aliquid oblivionis abducat, ut quandocumque expedit et recensita aut ostensa fuerint, totius litis amoveant quęstionem. omne vero pactum quod homines faciunt, placitum vocatur; placitum vero dictum est eo quod ambobus partibus placeat. et ideo qui fidem pacti non servat, subscriptam pęnam persolvat. iccirco hoc breve memoratorium et diffinitionis sive refutationis factum, qualiter litis contentio horta fuit inter Guidonem Domini gratia religiosum pręsbiterum et monachum atque abbatem venerabilis monasterii Sanctę Dei genitricis semperque virginis Marię dominę nostrę quod ponitur territorio Sabinensi in loco qui dicitur Acutianus, et inter Iohannem Domini gratia inclitum ducem atque marchionem, nec non et Crescentium Dei nutu honorabilem comitem germanum ipsius, de curte una in integrum quę vocatur Sancti Gethulii quę pertinens est de suprascripto monasterio, unde bonę memorię Benedictus comes genitor suprascriptorum emphyteusin cartulam habuit ab antecessoribus abbatibus prędicti monasterii et postea per pactum convenientię medietatem in integrum de suprascripta curte refutavit in prędicto monasterio et Hugoni abbati qui illo in tempore regebat iam dictum monasterium (*). deinde prędicti filii sui, videlicet Iohannes marchio et Crescentius comes, iniuste et non legaliter disvestierunt prędictum monasterium et prędictum abbatem de iam dicta curte de ipsa medietate, sicuti superius legitur, et ad suum opus tenuerunt per longum tempus. postea vero inspirante Deo venit pręnominatus Crescentius comes ad iam dictum monasterium in assumptione sanctę Marię et celebravit divinum officium ibi noctis et diei. et post peractum officium venit ante sacrum altare coram iudicibus et nobilioribus hominibus qui subscribendi sunt, et pro redemptione animę suę et parentum suorum, scilicet bonę memorię

(*) V. il doc. n. 428, *Regesto*, III, 141.

Nonvolię refutavit quasdam res in Pompeie, et Conflenti, et Agello, et super Albucianum, et in Postmontem. et in civitate

pręlibati Benedicti comitis genitoris sui et Theodorandę matris suę, refutavit in iam dicto monasterio et prędicto Guidoni venerabili abbati successori iam dicti Hugonis abbatis suisque successoribus in perpetuum medietatem de iam pręnominata curte in integrum, eo ordine quem supter dicturi sumus, et tunc repromisit de iam dicto fratre suo Iohanne marchione, quod sicuti ipse refutavit, ita et ille faceret. deinde cum suo nuntio, videlicet Grimaldo prębitero, et cum testimoniis subscriptis, ivit prędictus Hugo, qui quondam abbas, et Iohannes prębiter et monachus, qui olim prępositus, usque ad Penestrinam civitatem, ubi tunc erat suprascriptus marchio Iohannes, et sicuti antea refutatam habebat suprascriptus Crescentius comes medietatem de prędicta curte, qualiter inferius dicturi sumus, in manu iam dicti Guidonis abbatis et Huberti iudicis et advocati ipsius monasterii, ita et prędictus Iohannes marchio refutavit in manibus suprascriptorum monachorum Hugonis et Iohannis, et Franconis iudicis et advocati monasterii et filii suprascripti Huberti iudicis. hoc videlicet ordine ambo refutaverunt. prędictus domnus Crescentius comes refutavit sicuti sępe dictum est, domnus Iohannes marchio iam dictus refutavit simul cum sua coniuge domna Hitta illustrissima ducatrice (*), consentiente sibi in hoc prędicto viro suo. refutaverunt toti tres prędictam medietatem de suprascripta curte quę vocatur Sancti Gethulii, excepto ipsum castellum quod vocatur Tribucum in integrum, cum ripis et appendiciis suis, et cum ędificiis et constructura illius in integrum, quod exceptaverunt. nam cęteram medietatem de suprascripta curte quę vocatur Sancti Gethulii cum medietate de ęcclesiis et cum casis, casalibus vineis, terris, pratis, campis, pascuis, silvis, salictis, arboribus fructiferis vel infructiferis, aquis, aquimulis aquarumque decursibus, et cultum vel incultum, vacuum et plęnum, mobile vel immobile, et cum omnibus ad eandem medietatem de prędicta curte generaliter et in integrum pertinentibus, excepto iam dictum castellum, sicuti superius legitur. quę est posita ipsa curtis territorio Sabinensi in suprascripto vocabulo Sancti Gethulii vel si quibus aliis vocabulis nuncupatur. affines vero eius, sicuti ab origine fuerunt vel modo designari possunt. quam vero refutationem licet divisi essent suprascripti fratres et prędicta domna Hitta quando fecerunt, tamen inferius nominandi testes ad ambas refutationes fuerunt, quorum nomina hęc sunt: Crescentius filius Octaviani, Ioseph et Boninus filii Guidonis, Taiprandus filius Petri, Taiprandus filius Berengerii, Stephanus filius Rofredi, Cirinus, Leo Malustalentus, Franco dativus iudex et alius Franco dativus iudex filius Huberti suprascripti iudicis, Rainerius de Maroza, Siefredus, Benedictus de Iannia, Guido et Iohannes fratres eius, Gualafossa, Franco de Guido, Gualabrunus, Rainerius filius Iohannis, Lotharius, Arduinus, Seniorittus, et alii plures quorum nomina enarrare longum est. ante istorum omnium suprascriptorum pręsentiam refutaverunt toti tres, sicuti post legitur, spondentes et repromittentes suprascripti germani marchio et comes nec non et suprascripta ducatrix, tam pro se quam pro cunctis hęredibus illorum sive ab eis submissa magna parvaque persona, quod si aliquo in tempore de suprascripta medietate de iam dicta curte in integrum, sicuti superius legitur, agere aut causare, contendere vel litigare sive molestare vel invadere aut retollere vel minuere pręsumpserint ipsi suprascripti Iohannes marchio cum coniuge sua prędicta, et iam prędictus Crescentius comes tam pro se quam pro suis hęredibus, tunc daturos promiserunt Guidoni abbati vel suis successoribus aut in suprascripto monasterio auri optimi libras .c. et post pęnam absolutam hoc breve memoratorium sive conventionis atque refutationis nichilominus in sua maneat firmitate usque in perpetuum. sic namque finitum est. unde pro futura memoria et cautela futuroque testimonio hoc breve memoratorium seu diffinitionis sive refutationis ex iussione suprascriptorum hominum scripsi ego Petrus scriniarius sanctę Romanę Ecclesię in mense et indictione suprascripta .x. + Iohannes Domini gratia marchio in hoc breve refutationis a nobis facto scripsi. signum + manus suprascriptę Hittę illustrissimę feminę. signum + manus suprascripti Crescentii Dei nutu honorabilis comitis et rogatoris atque refutatoris. signum + manus Grimaldi prębiteri. + Crescentius filius Octaviani ibidem fui et manu mea subscripsi. + Ioseph interfui. + Boninus filius Guidonis interfui. + ego Franco iudex interfui. + ego Guido manu mea. + ego Gualabrunus interfui. + Taiprandus filius Petri interfui. + Taiprandus filius Bernengeri interfui. + Stephanus filius Rofredi interfui. + Cirinus interfui. + Leo qui vocor Malustalentus ibi fui. + Rai-

(*) Per errore il MURATORI riferendo imperfettamente questo documento nelle note al *Chronicon Farfense*, col. 509, e citandolo negli *Annali*, ad an. 1012, considera Itta come moglie di Crescenzio.

Reatina molendinum Ianaticum quod est de Cantaro. et curtem Sanctę Agathę. et res in Frigie, et Baschę, et Lacum Maiorem. et petiam vineę iuxta portam Romanam. hęc omnia restituit in hoc monasterio et Guidoni abbati (1). item, Post-
5 montem ubi dicitur Maternus donatę sunt quędam res in hoc monasterio et in ęcclesia Sancti Martini super Acutianum (2). et alia res ibidem venundata fuit in suprascripta ęcclesia Sancti Martini prętio solidorum .xii. (3). in Capitiniano quasdam res cum quarta parte de ęcclesia Sanctę Columbe contulit in hoc
10 monasterio quidam Adelbertus (4). in Puzalia vero collatę sunt quędam res huic monasterio iuxta Sanctam Agnen (5). et unum sedium de molendinis iuxta molinum Todici (6). et ibidem alias res modiorum .xvii. pro solidis .lx. (7).

An. 1013.

Il papa Benedetto VIII concede al monastero la chiesa di S. Maria in Formello nel fondo Massa e tre casali situati anch'essi nel medesimo fondo.

Benedictus episcopus servus servorum Dei. dilecto in Domino filio
15 Guidoni [religioso pręsbitero et monacho atque] coangelico abbati venerabilis monasterii [Sanctę et superexaltatę Dei genitricis semperque virginis Marię dominę nostrę] quod dicitur in Pharpha de loco Acutiano [sito] tuisque successoribus in perpetuum. [cum magna nobis sollicitudine insistat cura pro universis Dei ęcclesiis ac piis locis vigilandum, ne aliquam necessitatis ia-
20 cturam sustineant, sed magis proprię utilitatis stipendia consequantur, ideo convenit nos pastorali tota mentis aviditate eorundem venerabilium locorum maximę stabilitatis integritatem procurare et sedule eorum utilitatum subsidia illic conferre, ut Deo nostro omnipotenti, id quod pro eius sancti nominis honore etiam et laude atque gloria eius divinę maiestatis eiusque venerabi-
25 libus nos certum est contulisse locis, sitque acceptabile nobis et ad eius locupletissimam misericordiam dignum et huiusmodi pii operis in sidereis conferatur arcibus remuneratio.] igitur quia petistis a nobis quatinus ex nostra largitate nostroque dono concederemus vestrę religiositati in fundo Massa:

15. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 17. de] *Nel Regesto* in

nerius filius Marozę. + Siefredus interfui. + Benedictus qui vocor de Iannia interfui. + Iohannes germanus Gaidonis interfui. + Gualafossa interfui. + Franco de Guidone interfui. + Ego Petrus scriniarius sanctę Romanę Ecclesię qui supra scriptor huius brevis refutationis post omnium subscriptiones complevi et absolvi.

(1) An. 1011; *R. F.* doc. 629.

(2) An. 1012; *R. F.* doc. 630. La chiesa di S. Martino di cui avanzano ancora le rovine sopra un colle immediatamente superiore a Farfa apparteneva al monastero Farfense.

(3) An. 1012; *R. F.* doc. 631.

(4) An. 1012; *R. F.* doc. 632.

(5) An. 1012? *R. F.* doc. 633.

(6) An. 1012? *R. F.* doc. 634.

(7) An. 1012? *R. F.* doc. 635.

[videlicet] ęcclesiam [quę edificata est in honore] sanctę Marię [Dei genitricis] | in loco qui dicitur Formellus, cum omni ornatu ipsius [ęcclesię] atque vineis, terris, sicuti olim detinuerunt duo pręsbiteri Benedicti propriis vocitati nominibus, qui modo videntur esse vestri monachi, cum introitu et exitu suo et cum omnibus sibi generaliter et in integrum pertinentibus. concedimus vobis insuper [vestrisque successoribus, venerabili quoque iam dicto monasterio] casales tres ex integro [in supradicto fundo Massa], scilicet casalem de Petrocio, et casalem Leonis Sabinensis, et casalem Petri de Leone ferrario, [istos denique casales] cum casis, vineis, terris, campis, pratis, pascuis, silvis, arboribus pomiferis, fructiferis vel infructiferis diversi generis, cultum vel incultum, vacuum et plenum [omnibusque suprascriptis tribus siquidem casalibus generaliter et in integrum pertinentibus, constituti territorio Sabinensi, in iam prędicto fundo qui appellatur Massa.] affines vero et termini eorum sicuti nunc sunt et ab origine fuerunt et quemadmodum in vestrę acquisitionis continetur cartulis et sicuti heredes supradictorum hominum ad laborandum suis modo videntur detinere manibus. omnia iuris sanctę Romanę cui Deo auctore pręsidemus atque deservimus Ęcclesię vobis ad tenendum emissa pręceptione concedimus [concedere deberemus. inclinati pręcibus vestris per huius pręcepti seriem suprascriptam ęcclesiam Sanctę Marię in integrum cum suo ornatu et pertinentiis atque tribus supradictis casalibus in integrum cum eorum pertinentiis, ut superius legitur,] a pręsenti indictione .XI. vobis vestrisque successoribus absque omni reddito vel censu perpetualiter [concedimus] detinendum. statuentes quippe apostolica censura et auctoritate beati Petri apostolorum principis, sub divinis optestationibus et anathematis interdictionibus, ut nulli unquam nostrorum successorum pontificum vel alię cuilibet magnę parvęque personę ipsa pręnominata loca a potestate et | dicione vestra vestrorumque successorum ac vestri monasterii auferre vel alienare quoquo modo liceat. si quis autem temerario ausu magna parvaque persona contra hoc nostrum privilegium agere pręsumpserit, sciat se anathematis vinculo innodatum esse et a regno Dei alienum, et cum omnibus impiis ęterno incendio ac supplicio condemnatum. at vero qui pio intuitu custos et observator huius nostri privilegii extiterit, gratiam atque misericordiam vitamque ęternam a misericordissimo domino Deo nostro consequi mereatur in sęcula sęculorum, amen. scriptum per manus Benedicti regionarii notarii et scriniarii sanctę Romanę Ęcclesię, in mense aprili, indictione suprascripta .XI. bene valete. ✠ datum .VIII. kalendas maias per manus Benedicti Domini gratia ępiscopi sanctę Silvę Candidę ęcclesię et bibliothecarii sanctę apostolicę Sedis,

8. *Nel Regesto* de Leone Savinense quam Petri] *Nel Regesto* de Petro *Nel testo* Leonis *che corrisponde alla forma del Regesto* de Petro Leonis ferrario 22. reddito] *Così nel testo del Chronicon e del Regesto.* 27. quoquo] *Nel Regesto* aliquo 28. magna parvaque persona *nel Regesto, ma nel Chronicon è scritto erroneamente* magnę parvęque personę

anno Deo propitio pontificatus domni nostri Benedicti sanctissimi VIII papę sedentis primo, [in mense et indictione suprascripta .XI.] (1).

Orta est autem litis intentio inter Guidonem abbatem et Buccionem filium Gunzonis de ęcclesia Sanctę Columbę cum vi-
5 neis, terris atque silvis et omnibus per circuitum eius positis quam idem abbas in hoc monasterio acquisivit per cessionem venditionis a Tederada et Albino eius filio et Farulfo ipsius genero et quiete detinuit suis manibus, in cuius terram suprascriptus Buccio per audaciam et vim introivit et iniuste cępit eam
10 detinere ad suum ‖ opus. tunc venit suprascriptus abbas et proclamavit ad domnum Benedictum pontificem. qui iussit inde fieri lex ante pręsentiam Alberici consulis et ducis et legumlatorum iudicum. ubi interrogatus Buccio quid vel quomodo sibi pertineret, nesciebat quid respondere. deinde proprio ore con-
15 fessus est quod nichil sibi pertinuisset, nisi tantum quod iniuste et per vim usque nunc detinebat. ad hęc magnum placitum cecidit super ipsum, ita ut quater ipsam vineam et terram componere deberet propter vim quam exinde gessit. tunc studio domni Alberici ducti sunt ad bonam concordiam, et refutavit
20 suprascriptus Buccio omnes ipsas res ad suprascriptum abbatem et in hoc monasterio usque in perpetuum, et obligavit se suosque hęredes, si litem removerent, pęnam componere auri optimi librarum .III. (2).

c. 253 A

Gregorius autem nobilis vir filius Ursi pręsbyteri qui dictus
25 est Bene Passia, seu Bona (3) contulerunt in hoc monasterio casales duos foris pontem Salarium miliario plus minus decimo-

(1) *R. F.* doc. 636.

(2) An. 1013; *R. F.* doc. 637.

(3) Nel *Regesto* il testo del documento dice: « Certum est me Grego« rium nobilem virum, et Ursum pręsbiterum qui dicebatur Bene Passia « olim filium (*), seu Bona quę dicitur « Peff (*) hac die do, dono atque tra« do &c. ». Dei nomi di Orso prete (che altrove nel *Regesto* e a pp. 14, 80 e 97 di questo volume è chiamato « de « Male Passia ») e di Bona non apparisce oltre questa menzione alcuna traccia nel documento, e Gregorio vi apparisce come unico donatore. Probabilmente Gregorio di Catino trascrivendolo nel *Regesto* per inavvertenza scrisse « Ursum pręsbiterum » invece di « Ursi pręsbiteri ». Cf. la nota 1 a p. 14 di questo volume.

(*) *Così nel testo.*

quinto in fundo Campo Rotundo. unum tenuit Framiscitus et alium Gypzo qui vocatur Nerinus cum suis fratribus (1). domnus autem Benedictus papa contulit in hoc monasterio ex propria substantia pro animabus domni Gregorii atque Marię genitorum suorum quasdam res in territorio Collinensi in fundo Flaiano, videlicet vineam et terram quas tenuit Benedictus Saxonis cum Pecculo filio suo qui fuerunt famuli eius (2). in loco autem qui vocatur Maternus ‖ Postmontem quędam res Crescentii et Gebbonis filiorum Farolfi (3). in Scandrilia casalis totus ubi dicitur Collis Sancti Martini (4). in Arnario duas partes (5). in loco qui nominatur Bulcianus sive Sala casalis Luponis de Petrono et medietas casalis Iohannis Prodę (6). in loco qui nominatur Fistula ęcclesia Sancti Blasii cum centum modiolis (7). in Pontiano alias res (8). de castello Currisio portio domnę Lavinię cum casale Ursi pręsbyteri, et medietate casalis Iohannis de Firmo, et portione curtis Sancti Benedicti (9). in Pustiniano alias res (10). et res Gisolfi in Salisiano et in Sectiniano et in Galoniano et in monte Otę (11). infra urbem Romam portio Stephanię de ęcclesia Sancti Benedicti et oratorio Domini Salvatoris (12). ad Gattum Secuta novem uncię principales de aqua alvei Tyberis ad aquimolum construendum (13). item, de suprascripta ęcclesia Sancti Benedicti et Sanctę Marię ac Sancti Blasii, et horto atque medietate portę Maioris, et de filo salinario facta est refutatio in hoc monasterio in manus Guidonis abbatis (14). in Lafriniano collata est quędam res in hoc monasterio (15). in Capitiniano miliario Urbis plus minus nono de ęcclesia Sanctę Columbe et

(1) An. 1013; *R. F.* doc. 638.
(2) An. 1013; *R. F.* doc. 639.
(3) An. 1013; *R. F.* doc. 640.
(4) An. 1012? 1013? *R. F.* doc. 641.
(5) An. 1012? 1013? *R. F.* docc. 642 e 643.
(6) An. 1027; *R. F.* doc. 644. Per questo acquisto e per altri la cui data è dell' anno 1027 o di anni immediatamente posteriori, è da notare che sembrano attribuiti da Gregorio di Catino all'abbate Guido I ma che sono invece da attribuirsi a Guido II. Gregorio raccolse promiscuamente gli acquisti e, come vedremo, le elargizioni di questi due abbati in un solo gruppo.
(7) An. 1028; *R. F.* doc. 645.
(8) An. 1028; *R. F.* doc. 646.
(9) An. 1030; *R. F.* doc. 647.
(10) An. 1010; *R. F.* doc. 648.
(11) An. 1010; *R. F.* doc. 649.
(12) An. 1011; *R. F.* doc. 650.
(13) An. 1011; *R. F.* doc. 651.
(14) An. 1011; *R. F.* docc. 652, 653 e 654.
(15) An. 1010; *R. F.* doc. 655.

ipsius casalis medietas in integrum. infra Urbem etiam una domus reinvestita est in hoc monasterio cum curte ante se et alia curte ante portam Sancti Andreę [1]. et alia domus quam contendebat Gregorius filius Ursi pręsbyteri de Male Passia cum
5 scala marmorea et curte ‖ ante eam et medietate putei aquę vivę, porta introitus et cripta maiori et duabus atteguis. et quędam res ad Campum Sancti Benedicti in Valle Ceneraria [2]. domna quoque Rogata filia Crescentii et uxor Octaviani contulit in hoc monasterio ęcclesiam Sanctę Marię in Massa et loco Formelli, et
10 casalem Petrocii, et casalem Leonis Sabinensis, et casalem Petri Leonis ferrarii [3]. in Maceriano autem vocabulo Sumati prędictus abbas Guido accepit per concambium modiola quadraginta [4]. et quasdam res in Sectiniano, ubi est ęcclesia Sancti Stephani, et in monte Maialinę, et Cerquito Plano, et Bacciano,
15 et Salisiano, et Roccam cum ęcclesia Sancti Thomę et pertinentia Campi Longi, cuius fines sunt: scrimen montis Maialinę, rivus Atriani qui venit in Roccam quam tenent Bucco et Gualafossa, deinde rivus Ponticelli, inde venientes in rivum Cancelli et in Portellam, et per viam in rivum Sancti Marcelli, exinde in res
20 huius monasterii quas tenent filii Tebaldi et venientes in rivum. et alia res in Meiana ubi est ęcclesia Sancti Silvestri [5]. in Ortelle terra et vinea cum ęcclesiis Sancti Laurentii et Sancti Benedicti [6]. in territorio Reatino ad Campum Liscum modia .xx. et ad Undam casalicium unum [7]. in Cozano et in Luniano
25 portio Iohannis Sintari filii et de curte Cesonis [8]. in urbe Roma ad Gattum Secuta de aquimolo et aqua et sandali portio Iohannis primicerii [9]. et alia ‖ portio Leonis dativi iudicis de Maximo [10]. et iuxta Thermas Alexandrinas domus Lamberti et Azonis de Spampina [11]. in Ortelle de rebus et ęcclesiis
30 quondam Iohannis portiones .vii. [12]. in colle Baiano territorii

c. 254 A

c. 254 B

(1) An. 1012; *R. F.* doc. 656.
(2) Ann. 1011, 1012; *R. F.* docc. 657 e 658; cf. pp. 14 e 95 di questo volume.
(3) An. 1012; *R. F.* doc. 659.
(4) An. 1012; *R. F.* doc. 660.
(5) An. 1012; *R. F.* doc. 661.
(6) An. 1012; *R. F.* doc. 662.
(7) An. 1013; *R. F.* doc. 663.
(8) An. 1013; *R. F.* doc. 664.
(9) An. 1013; *R. F.* doc. 665.
(10) An. 1013; *R. F.* doc. 666.
(11) Ann. 1013 e 1014; *R. F.* documenti 667, 668 e 669.
(12) An. 1013; *R. F.* doc. 670.

Narniensis in fundo Galleta terrę petias .v. (1). et alias res in fundo Stablata (2). in comitatu Narniensi ubi dicitur Ronconiscus alias res (3). in Sabinis ubi dicitur Cerreta, et ubi dicitur Cęse, et ubi dicitur Bali, et ubi dicitur Peretus, et ubi dicitur Conca (4). 5

Chuonradus divina favente clementia Romanorum imperator augustus pro Dei amore sanctęque genitricis ipsius Marię confirmavit in hoc monasterio quicquid in superioribus continetur pręceptis, et quicquid habere videtur in eodem territorio Sabinensi cum omnibus pertinentiis suis. idest ęcclesiam Sancti Benedicti. curtem Sancti Gethulii cum castello Tribuco. ęcclesiam Sancti Angeli in Tancia in integrum cum gualdo. castellum Buccinianum in integrum cum massa quam pię memorię Benedictus papa contulit. et terram de Ortelle. in comitatu Ortano in capite ipsius civitatis ęcclesiam Sancti Theodori. in comitatu Veterbensi infra civitatem ęcclesiam Sanctę Marię. cellam Sancte Marię iuxta fluvium Minionem cum gualdo suo. in comitatu Spoletano ęcclesiam Sancti Marci, et Sancti Salvatoris, et Sancti Viti. ęcclesiam Sanctę Marię in Mediano. ęcclesiam Sancti Pauli in | ipso comitatu. in comitatu Asisio ęcclesiam Sancti Bartholomei, et Sancti Iohannis. in comitatu Ausimano curtem de Monte Polisco. in comitatu Senogalliensi curtem de Luzano. in comitatu Camerino curtem de Salambona. et de Trevenano. et Sancti Abundii. et Sancti Viti. in castello Petroso curtem Sanctę Antię. de castello Caballo Albo duas partes. in comitatu Firmano monasterium Sanctę Marię, et Sanctę Victorię in Matenano monte, et Sancti Benedicti, atque Sanctę Marię iuxta fluvium Clentis cum castello ibidem, et ministerio de Sparzano, et Valli. curtem Sanctę Marię in Cupresseto. in comitatu Asculano curtem de Solestano et alias. in comitatu Aprutiensi curtem de Sardinaria et alias. in comitatu Pinnensi curtem Sanctę Lucię. et de monte Pedito. in comitatu Teatino monasterium Sancti Stephani in Lucania cum ipso concambio Attonis comitis de phara filiorum Guarnerii, et

c. 255 A (margin, line 20) — 10 15 20 25 30

(1) An. 1028? 1029? *R. F.* doc. 671.
(2) An. 1029? 1030? *R. F.* doc. 672.
(3) An. 1027? *R. F.* doc. 673.
(4) An. 1031; *R. F.* doc. 674.

podio Ortonella. et ęcclesiam Sancti Clementis in comitatu Pinnensi. in comitatu Balbensi ęcclesiam Sanctę Marię in Graiano. et Sanctę Marię in Sarzano. in comitatu Marsicano curtem Sancti Leucii. curtem de Transaquę. infra urbem Ro-
5 mam ęcclesiam Sanctę Marię, et Sancti Benedicti cum criptis et muris et Campo Agonis. in civitate ‖ Tyburtina monasterium Sancti Adriani. in finibus Campanię monasterium Sancti Laurentii in Macri. in Colline ęcclesiam Sancti Sebastiani. in comitatu Reatino monasterium Sancti Angeli, et ęcclesiam San-
10 cti Iacobi, et Sancti Georgii cum diversis aliis. et in Puzalia res noviter acquisitas. in Amiterno ęcclesiam Sanctę Marię in Loriano. in comitatu Furconino ęcclesiam Sanctę Marię in Furfone. curtem de Turrita. et de Narnate. in suprascripto comitatu Balvensi ęcclesiam Sancti Peregrini in quo comes Ode-
15 risius monasterium construxit. omniaque in integrum quę huic monasterio. pertinere videntur iuste et legaliter, aut ab aliis hominibus Deum timentibus acquisierit, aut ab his qui modo de rebus Ęcclesię iniuste tenent, aut in aliqua parte regni Hitalici habere videntur, aut acquisierit, per hoc pręceptum confirmavit
20 huic monasterio (1).

c. 255 B

Quidam vero Benedictus filius Hubaldi concessit in hoc monasterio per cartulam donationis et Guidoni abbati omnes res suas sive castella et ęcclesias in cuncto territorio Sabinensi (2). similiter post hęc contulit huic monasterio de ipsis rebus uxor su-
25 prascripti Benedicti et Ingelrada uxor Grimaldi quęcumque sibi pertinebant (3). Susanna etiam filia Landolfi concessit omnia pertinentia sibi a suprascripto Landulfo et Taxia ‖ genitoribus suis in cuncto territorio Sabinensi, videlicet in Tarano, in Asiniano, in Mozano, in Bacone, et Cottanillo. insuper et castellum Con-
30 finium cum suis pertinentiis (4). in Ophiano autem territorio Reatino quidam Iohannes filius Todori contulit in hoc monasterio omnes res suas (5). in civitate vero Reatina donata sunt huic

c. 256 A

27. Landulfo *nel testo e nel rigo precedente* Landolfi

(1) An. 1027; *R. F.* doc. 675. V. la nota 6 a p. 96 di questo volume.
(2) An. 1031; *R. F.* doc. 676.
(3) An. 1031; *R. F.* doc. 677.
(4) An. 1027; *R. F.* doc. 678.
(5) An. 1031; *R. F.* doc. 679.

monasterio casalicia .v. et alię res ibidem. et in Castaniola petię duę. et ad Sanctum Clementem. et in Campo Reatino ad Piscinam Grifonis. et ad Tufos. et ad Sanguinianum (1). in comitatu Asisinato ubi dicitur Satrianus modiola .xviii. (2). quidam vero Hugo filius Alberici una cum Tedirada iugali sua optulit 5 huic monasterio omnes res suas mobiles et inmobiles infra comitatum Perusinum, et in territorio Tudertino, in fundo Monte Capriolo, et in fundo Agello, in fundo Meriti, et in fundo Bagnaria. horum fines sunt: alveus Tyberis venientes in plebem Sancti Iohannis in campo, deinde in portam Sancti Angeli civitatis Pe- 10 rusinę, deinde in plebem Sancti Iohannis inter montes, deinde in plebem Sancti Sabini de lacu Perusino, recte in montem Alium, et in Maternum, et in Obianum saltum, et in Sigilla, et in Luconiolum, et iterum in alveum Tyberis. et portionem de fundo Seragano (3). in territorio Reatino ubi dicitur Grecię et ad San- 15 ctum Cassianum collatę sunt quędam res Oldebaldi et Rapizonis. c 256 B et in Cesa | Cardosa (4). item, in Ophiano et ubi dicitur Porcili alia res (5). in territorio Perusino optulerunt res suas quidam Marco filius Decii et Aza iugalis huic monasterio, et quidam Grifo portionem suam in monte Melino, et in Oclinione, et in Catra- 20 biano, et in Corciano, et in Afriano, et in Teniano, et in castello de Furca, et in lacu Perusino ad Fonteianum, quarum fines sunt: Afrianus, deinde venientes in mare, deinde in lacum Ariolum, exinde in Sanctum Archangelum, recte in Faltonianum, et in Sanctum Pontium, et in Monticellum, et in Pilam, et in civita- 25 tem Perusinam, et in Vallem de Pote, et in montem Teuzon sicut venit in Pantanum, et recte in montem Bituris, et in Afrianum primum latus (6). in territorio Sabinensi res Iohannis presbyteri qui vocatur de Christa, ubi dicitur Rescanianus, cum medietate ipsius ęcclesię (7). et alias res in Casule (8). et alias 30

30. *Nel Regesto* Cęsule

(1) An. 1032; *R. F.* doc. 680.
(2) An. 1030; *R. F.* doc. 681.
(3) An. 1029? 1031? *R. F.* doc. 682.
(4) Ann. 1025, 1033; *R. F.* docc. 683 e 684.
(5) An. 1033; *R. F.* doc. 685.
(6) An. 1033; *R. F.* doc. 686.
(7) An. 1033? 1039? 1046? *R. F.* doc. 687.
(8) An. 1033; *R. F.* doc. 688.

res in fundo Campo ad Buxos et in fundo Longoię [1]. et alias res in Prepi [2]. item, in Ofiano ad Campum de Asti et suptus Montem Aureum et in Puzalia Minori [3]. et super rivum Angri, ubi est ęcclesia Sanctę Crucis, et ubi dicitur Palpa [4]. et
5 alias res in Sextiliano, eiusdem castelli tertiam partem cuiusdam Donadei filii Azonis [5] et portionem Azonis et Attonis filiorum Azonis, et de ipsa ęcclesia Domini Salvatoris [6]. et alibi casalem Mannonis. et res in Aviano [7]. ‖ item, in Ophiano suptus Castellionem quasdam res [8]. in territorio Sabinensi medietatem
10 castelli et de podio Vulpiniano [9]. et Postmontem ad Tortitianum collata sunt in ęcclesia Sancti Martini super Acutianum modiola duo [10]. in comitatu quoque Reatino prędictus Guido abbas accepit refutationem molini suptus pontem Fractum [11]. in territorio Furconino ad Campum de Ophida quasdam res re-
15 cepit per commutationem [12]. in Amiterno ad Stibilianum modiola .XL. [13]. in Campo Armori quinque petias [14]. et alibi petias quinque [15]. et in Collectario petias .VI. [16]. et alibi petias .III. [17]. et alibi petias quatuor [18]. et in Silva Plana petias duas [19].

c. 257 A

20 Retulimus pręterea acquisitiones varias sub domni regimine Guidonis huic monasterio ęditas, libet ut eiusdem abbatis referamus iam concessiones diversas. itaque concessit in Salisiano et in Casarina quod vocatur Crassianus, et in Tancia, iuxta castellum

c. 257 B

(1) An. 1019? 1023? *R. F.* doc. 689.
(2) An. 1034; *R. F.* doc. 690.
(3) An. 1035; *R. F.* doc. 691.
(4) An. 1035? *R. F.* doc. 692.
(5) An. 1035; *R. F.* doc. 693.
(6) An. 1036; *R. F.* doc. 694.
(7) An. 1035; *R. F.* doc. 695.
(8) An. 1035; *R. F.* doc. 696.
(9) An. 1035; *R. F.* doc. 697.
(10) An. 1039; *R. F.* doc. 698. La donazione è fatta alla chiesa di S. Martino senza menzione dell' abbate che non poteva certamente essere uno dei due Guidi. Nel 1039 Guido II non governava più il monastero.
(11) An. 1009-1013? 1027-1035? *R. F.* doc. 699. Il documento 699 del *Regesto* non ha alcuna nota cronologica, ma trovandosi menzionato in esso il nome di Guido abbate deve attribuirsi agli anni del governo di uno dei due abbati di questo nome.
(12) An. 1012; *R. F.* doc. 730.
(13) An. 1028; *R. F.* doc. 731.
(14) An. 1030? 1031? *R. F.* doc. 732.
(15) An. 1030? 1031? *R. F.* doc. 733.
(16) An. 1031? 1032? *R. F.* doc. 734.
(17) An. 1033? 1034? *R. F.* doc. 735.
(18) An. 1034? 1035? *R. F.* doc. 736.
(19) An. 1032? 1033? 1034? *R. F.* doc. 737.

Fatuclum, quasdam res ad quartam reddendum et medietatem vini mundi et operas et xenia prętio solidorum .xv. in Monte Aureo modiola .v. prętio solidorum .xx. in Centum quasdam res ad quartam et vini mundi medietatem et operas et xenia et de olivis prętio solidorum .xxv. in Meiana casalem Luponis 5 magistri ad quartam et medietatem vini mundi, et de olivis prę-sentibus tres partes, de futuris medietatem, et de his quę allevantur duas partes, et xenia et operas prętio solidorum .xxxvi. in Bacciano modia .v. et quartam partem ęcclesię Sanctę Lucię prętio solidorum .xxx. in Salisiano, et Sectiniano, et Galoniano, et in 10 monte Ota medietatem montis, et in Bacciano concessit quasdam res Gisolfo atque Liudę prętio rerum suarum quas commiserunt in hoc monasterio. in Fixiniano concessit res prętio solidorum .L. in Miana concessit res ad quartam et vini mundi medietatem et xenium unum in Nativitate Domini, spallam et lumbum, et 15 annuatim operas tres, unam ad arandum, aliam ad metendum, tertiam ad zapandum, prętio solidorum .xx. in Cavallaria et in

c. 258 A

Cerquito | prętio solidorum .xv. in Meiana modiola .XIIII. prętio solidorum .L. in Crassiano, et in monte Cese, et in Salisiano, et in Galiniano prętio solidorum .C. in Casule prętio solido- 20 rum .xx. in Miana prętio solidorum .xxx. in Cavallaria prętio solidorum .C. Postmontem ęcclesiam Sanctę Marię in Pisile, in integrum, et alias res prope casalem Criptulę, et in Mirteto, et in Fornello, et in Centum, et in Fixiniano, et ad Noclam, et medietatem aquimoli iuxta Currisium, prętio solidorum tercen- 25 torum. in Urbana, et Casarinę, et super Albucianum, cum molino, prętio solidorum .C. in Terentiano prętio solidorum .VI. in Turano prętio solidorum .C. in Ortisiano prętio solidorum .L. pro parte septima, et pro alia septima solidis .L. item, aliam partem septimam ibidem pro solidis .L. et aliam septimam pro 30 solidis .L. et aliam septimam pro solidis .L. Postmontem, ubi est ęcclesia Sancti Gordiani, quasdam res ad quartam et de vino mundo medietatem et operas et xenia et de olivis. item, ibidem et in Casule ad quartam et tertiam de vino prętio solidorum .xx. in Privati et Carboniano prętio solidorum .L. 35 in Abbatini res et molinum pro solidis .xx. in Serrano mo-

dia .VIII. pro solidis .XXX. Postmontem in Mazano pro solidis .XX. in Sectiniano, ubi est ęcclesia Sancti Stephani, et in monte Maialino, et Cerquito Plano, et Bacciano, et Salisiano, et Roccam cum ęcclesia Sancti Thomę, et pertinentiam Campi
5 Longi, et in Meiana, hęc omnia concessit Azoni et Farulfo filiis Adelberti, qui ipsam Roccam dederant | per cartulam donationis (c. 258 B) in hoc monasterio, quarum rerum fines sunt: scrimen montis Maialini, et rigus Atriani qui venit in Roccam, quam tenent filii Gualafossę, deinde in res huius monasterii, et descendentes in
10 rigum Ponticelli et in rigum Cancelli, et venientes in Portellam, et per viam in rigum Sancti Marcelli, et in res huius monasterii quas tenent filii Tebaldi, et venientes in rigum, prętio librarum .XX. in Pantanula, et Sangriniano, et Casarina, et super Albucianum, cum aquimolis et valle super eos, et montem Otam, quarum
15 fines sunt: rigus Scalatus qui pergit in rigum Sancti Angeli, deinde rigagines venientes a Cisterna in rigum Cancelli, deinde via Cisternę et venientes in rigum Sancti Angeli, deinde lacus et venientes in Calvisiam de Maialina, et inde suptus in Furcellam, exinde in rigum Scalatum, de quarta parte portiones tres pro so-
20 lidis .C. in territorio Sancti Viti quasdam res pro solidis .L. in Bassiano et Casalibrice pro solidis .XX. in Quinza pro solidis .LXXX. in Monte iuxta res Sancti Alexandri pro solidis .XII. in Abbatini cum molino quasdam res pro solidis .XX. in Aliniano et colle Ursi Morici res pro prętio librarum .LXXX. in
25 Plana omnem clusam, et res Bosonis filii Sabini. in Salisiano res pro solidis .L. infra ipsum castellum casarinas .II. pro solidis .L. in Ortisano || quarundam rerum portionem septimam (c. 259 A) pro solidis .XL. in Cavallaria, et ad Sanctum Felicem pro solidis XII. in Pantanula modia .II. pro solidis .L. in Quinza
30 quasdam res et quartam partem ęcclesię Sancti Philippi pro solidis .XX. in Cerquito et in Cavallaria pro solidis .XX. in Lucciolo res quę huic monasterio collatę sunt a famulo et confratre nostro Massone pro solidis .XX. in Vulpiniano et in casale de Ruta pro solidis .C. in Teste suptus castellum Postmontem
35 quasdam res ad quartam reddendum et vini mundi tertiam partem pro solidis .VI. ad Sanctum Felicem pro solidis .XX. in Pe-

teriolo modia .IIII. pro solidis .XXX. in Mariniano alias res. in Serrano concessit ad quartam et vini mundi partem tertiam et medietatem de olivis et operas et xenia. in Paternione et in Centum prętio librarum .III. in Scandrilia portionem Sigizonis. in curte Sancti Benedicti modia .II. pro solidis .XX. Postmontem 5 ad Sanctum Gordianum, et in Casule, et in Lafriniano pro solidis .XX. et ibidem alias res pro solidis .LX. ad Sanctum Laurentium pro solidis .XXX. in colle Guineldę pro solidis .VII. ad Hirculi modium .I. pro solidis .VI. in Peteriolo ad quartam et vini mundi partem tertiam et xenium unum et dimidium pro 10 solidis .XXX. in Quinza res pro solidis .XII. et ad Curtem res pro solidis .C. in Monte Aureo modia .VI. prętio librarum .XX. in Petrolo et in Antiquo pro solidis .LX. in Paternione res prętio librarum quatuor.| in curte Sancti Gethulii casalem .I. pro solidis .LX. c. 259 B in Quinza ęcclesiam Sancti Philippi cum aliis rebus pro solidis .LXXX. 15 et illic alias res pro solidis .XX. in colle Guineldę modium .I. pro solidis .XV. in Marciliano, et in Tribiliano, et in Villa Rustica, et in Castellione, et in Turano, ipsarum rerum medietatem concessit. in Terentiano pro solidis .XL. in Serrano modia .VII. pro solidis .LX. ad Sanctum Angelum in Mutella et Postmontem, 20 et ad Salvatorem, et ad Capriolum, et ad Casaliclum, et in Mariniano quasdam res pro solidis .CCCC. in Curiano pro solidis .XXX. in Bambano pro solidis .C. in Flaminiano, in quo est ęcclesia Sancti Gregorii, et in Valle, et in Babiniano pro solidis .XL. in Liciniano prętio librarum trium. in Valle Ceneraria ad quartam 25 et operas .II. et xenium .I. pro solidis .XV. in Fistula, in quo est ęcclesia Sancti Blasii, pro solidis .C. ad Sanctum Vitum, et in via Maiori, et in Urbana pro solidis .C. in Casalibricę modium .I. pro solidis .VIII. in Oriolo ad Cerquitum ad quartam et vini mundi tertiam partem et operas et xenia pro solidis .XII. 30 in Fecline pro solidis .XX. item, ibidem pro solidis .C. item, illic quasdam res, et in Prato cum medietate ęcclesię Sancti Stephani. in Bambano et in fundo Miniano, ubi est ęcclesia Sanctę Helenę, modiola .XXIII. ęt dimidium. in Campo Adonis res pro solidis .LX. in Ortelle, in quo est ęcclesia Sancti Benedicti 35 et Sancti Laurentii, ad pensionem in mense septembris laguenas .LX.

musti mundi, grani ‖ modium .I., de investito modium .I., pro solidis .XX. in Salisiano modium .I. pro solidis .X. in Fixiniano et in Terentiano de ęcclesia Sanctę Cecilię partem septimam pro solidis .XXX. item, in Fixiniano et ibidem ubi supra res pro solidis .C. in Moranula modia .III. pro solidis .XX. in Centum modia .III. pro solidis .XXX. in Leganillo modia .II. pro solidis .XX. ad Sanctum Vitum modia .XII. pro solidis .XXX. ad Sanctum Laurentium pro solidis .XII. in Mandrili modia .VIII. et alibi modia .II. pro solidis .XL. in Quinza modia .XI. ad pensionem in mense augusti modiorum .II., de grano .I. et de investito .I., in vindemia musti mundi laguenas .X. iustas et operas tres. in Marciliano et portu de Cerris, et in Tribiliano, et in Castellione, et ad Sacerdotes pro solidis .C. ad Sanctum Stephanum, et in Moranula prętio librarum .IIII. in Loriniano ad pensionem de musto mundo laguenas .II. prętio solidorum .XIIII. et ibidem ad pensionem in mense septembris musti mundi laguenas .X. pro solidis .XXX. ad Sanctum Vitum in via Maię modia .XI. pro solidis .XXX. in Loriniano pro solidis .XL. Suptus Ripas pro solidis .X. in Ortisiano pro solidis .XX. et ibidem pro solidis .X. in Serrano pro solidis .XII. in Urbana ad quartam et vini mundi partem tertiam et de olivis et xenia et operas pro solidis .XX. in Monte Aureo pro solidis .XX. in Villa Rustica et in Tribiliano pro solidis .C. in Paterno pro solidis .XXIII. ‖ in Monte Aureo quarumdam rerum et de ecclesia Sanctę Lucię octavam partem pro solidis .LX. casalem Mannonis, et res in Iubiano cum aquimolis pro solidis .C. in Moranula, et Fossa Martorę, et Vulpiniano, et in Archisiano pro solidis .XL.(1).

c. 260 A — c. 260 B

Tricesimus autem quartus in huius sacri cęnobii regimine extitit a fratribus venerabilis Guido pręsbyter electus. qui non

An. 1027-1035 — c. 261 A

17. via Maię] *Così nel testo; a p. 104, r. 28* via Maiori

(1) Le largizioni concesse sotto il nome di Guido abbate sono registrate nel *Largitorio* dalla c. CLXXXVII A alla c. CCXIII A e in una aggiunta alla c. CCXIII B, ma è da notare che il cronista non distinse nel *Largitorio* Guido I da Guido II e riunì promiscuamente in un gruppo solo le concessioni dell'uno e dell'altro. Come gli acquisti, così le largizioni indicate qui, sono da attribuirsi parte al primo e parte al secondo di questi abbati.

de sublimibus sed de parentibus fuerat humilibus. cum vero cerneret se non posse huius pręlationis decenter portare onus, obnixis pręcibus rogavit fratres ut sibi utiliorem prę se eligerent pastorem. quod vix potuit optinere [1]. denique hoc a regimine seposito, quendam Bonifatium Dei servum eligere maluerunt. et ipse quidem in non nocuis studiis maxime assuetus, gravissimum sibi fore videbatur si in tam sublimi regimine seculariter occuparetur. itaque rennuebat omni nisu pręesse. sed cum fratres non ei acquiescerent, cępit in tantum pręlationem spernere, ut virgę regiminis, quam manu gestabat, altiora ad terram trahens regiraret, et ima eius ad sublimia exaltaret. quod fratres intuentes, coacti sunt illi in hoc quod petierat assensum prębere. remoto autem et hoc ab ipsa electione, elegerunt venerabilem Supponem. (An. 1039.) qui nobilis seculari prosapia, et doctus videbatur doctrina ęcclesiastica [2]. pręlatus vero electione fra-

(1) Vedasi I, 66 e la nota 2 a p. 86 di questo volume. Nel 1035 Guido II rinunziò al governo del monastero che fu ripreso dall' abbate Ugo come è chiaramente indicato dai documenti e dal catalogo del *Regesto*. Lo stesso catalogo pone la morte dell'abbate Guido II al 1038 e quella d' Ugo al 1039, e su queste date obituarie di abbati Farfensi così vicini di tempo a Gregorio di Catino non può cader dubbio. Tutto ciò rende oscuro quello che si narra qui appresso nel *Chronicon*. Parrebbe, dal racconto, che dopo il ritiro di Guido, succedessero immediatamente le nomine di Bonifacio e di Suppone, ma ciò, come si è detto, contraddice alla evidenza certa dei documenti e dei cataloghi che indicano il ritorno dell' abbate Ugo al governo e la elezione di Suppone avvenuta dopo la sua morte (*). A me sembra che questa oscurità provenga dal metodo tenuto da Gregorio di Catino nel trattare di questi abbati, i cui governi si innestano in quello dell' abbate Ugo. Egli infatti nelle sue notizie biografiche parla prima di Ugo, poi di Guido I, poi di Guido II, come se i loro governi si fossero succeduti immediatamente gli uni agli altri senza interruzioni nè riprese da parte di Ugo. Tenendo conto di questo metodo, mi par da credere che probabilmente la elezione riuscita vana di Bonifazio, e certo quella di Suppone, avvenissero dopo la morte di Ugo.

(2) L' abbate Suppone fu per due volte a capo del monastero. Eletto la prima volta nel 1039, la sua elezione, come qui sopra è detto, non fu approvata da Enrico III che gli sostituì l' abbate Almerico. Questo abbate durò nella sua dignità fino al chiudersi del 1046 o al cominciare del 1047, ma vedremo che fu deposto a sua volta, e Suppone tornò a reggere il monastero fino alla sua morte che avvenne poco appresso. La indicazione che di lui dà Gregorio di Catino chiamandolo « nobilis secu« lari prosapia », m' induce a ritenere

(*) « An. .mxxxvi. Hugo abbas reordinatur « .v. idus iunii ». « An. .mxxxviii. Guido abbas Θ ». « An. .mxxxviiii. Ugo abbas Θ ». « Suppo abbas ».

trum ad imperatorem mox pro abbatia dirigit huius monasterii legatos. quod factum moleste accepit imperator H[einricus]. et quia imperiali se pręsentare vultui electus neglexit, eius electionem sprevit. erat ‖ forte tunc in curia quidam abbas mona- c. 261 B
5 sterii Sancti Petri ad Cęlum Aureum. huic innuit imperator ut sibi utillimum offerret ex suo cęnobio monachum quem ad egregiam imperii sui abbatiam dirigeret in Romanis partibus. statimque pręsentavit ei domnum Almericum, litteris optime eruditum et ęcclesiasticis doctrinis magnifice imbutum, qui
10 etiam eundem imperatorem liberales apices studuerat edocere. continuo lętus imperator de hac illum abbatia investivit, et cum huius monasterii legatis illic qui aderant, et imperialibus missis, huc honorifice dirigere curavit (1). cui pręfatus Suppo nuper electus locum regiminis cedens et ipse desinit pręesse (2). huius

probabile ch' egli discendesse dalla famiglia dei Supponidi che aveva dato tre duchi a Spoleto, due dei quali col nome di Suppone. Di un Suppone, contemporaneo al nostro e che fu abbate della celebre abbazia di Fruttuaria, fanno menzione il *Chronicon Divionense* che lo chiama « Subpo Romanorum « patria exortus », e il *Chronicon abbatiae Fructuariensis*. Cf. G. Calligaris, *Un' antica cronaca piemontese inedita*, Torino, Loescher, 1889, pp. 78, 100, 129; e cf. anche I. Malaguzzi Valeri, *I Supponidi*, Modena, 1894.

(1) Intorno alla data del governo di questo abbate, riferisco quanto se ne annotò nel *Regesto* (IV, 166). « Gre« gorio di Catino nel suo catalogo de« gli abbati pone l' accessione d'Alme« rico al 1040, ma le note cronologiche « del documento 757 ci tengono dub« biosi e ci inclinano a credere che « Almerico fosse invece eletto sullo « scorcio del 1039. Ciò quanto agli « inizi del suo governo, e quanto al « termine poi vuolsi osservare che se« condo il *Chronicon Farfense* l' impe« ratore Enrico III mentre era in Roma « tolse l' abbazia ad Almerico e la ri« diede a Suppone. Il termine del « governo abbaziale d'Almerico è dun« que contemporaneo alla dimora di « Enrico in Roma e deve porsi tra « il finire del 1046 e il cominciare « del 1047 ». Il documento *R. F.* 757 a cui si fa cenno in questa nota del *Regesto*, porta la data dell' anno 1039 e la menzione dell' abbate Almerico (« dono... vobis, Almerice humilis ab« bas, qui modo pręsens esse videris »), ma è anche da notare che i documenti *R. F.* 751 e *R. F.* 753 sono rispettivamente del febbraio e del maggio 1040 e contengono la menzione dell'abbate Suppone, il quale si trova pur nominato come abbate e fa atto di governo, in un documento del *Largitorio*, in data del febbraio 1040. Se veramente Almerico fu riconosciuto come abbate Farfense fin dalla fine del 1039, certo la sua nomina non tolse ogni autorità a Suppone prima dell' anno seguente.

(2) Suppone non cedette il suo potere abbaziale senza compenso. Un documento del *Largitorio* in data dell' ottobre 1040 riferisce l' elenco dei

autem domni Supponis in hoc monasterio susceptas acquisitiones ideo hic prius inserere curavimus, quoniam ante prędictum domnum Almericum curam huius cęnobii, et si non imperiali corroboratione, optinuit tamen canonica regularique et fratrum electione.

Denique incarnationis dominicę anno millesimo ac trigesimo nono, Longinus filius quondam Azonis optulit in hoc monasterio sub regimine domni Supponis res suas infra territorium Firmanum ubi dicitur Ginestretum, et in Casis, et in Floriano, cuius fines sunt: a via quę vadit a Sancto Petro de Galenano in Minoclam, et rivus inter Malisim et Occanianum, et rivus fontis | Orię in rivum Malisi, et ad Prętitulum castellum Rodaldi, deinde rivus de Rofiniano currens in Cavule, que sunt modiola .c.(1). item, optulit castellum Ophidam cum ęcclesia Sanctę Marię. et castellum de Iscla cum ęcclesia Sanctę Crucis. et castellum Gosianum cum ęcclesia Sanctę Marię. quę omnia sunt in pertinentia Ofidę, Melesiano, monte Ophidę, Granariolo, Apuliola, silva de Macla, Salit Macina, Posseta, Lammule, colle Gualdoni, Gimilliano, Cęse, Caprilia, Gualdo, casale Apreniano, Gusiano, Ponticello, Valle Cupa. et in Fretiano cum lacu, et in Guidonisco, et Hilice. et ęcclesiam Sancti Pantaleonis. ęcclesiam Domini Salvatoris in Caprilia. et portionem ęcclesię Sancti Emindii in Rofeliano. et portionem podii de Tophano filio Azonis super Cimbriano, et de ipsa ęcclesia, et de castello Cimbriano sextarium unum, et de ipsa ęcclesia. et portionem de castello Aqua Viva. et de castello Porchę. et de castello Ripa. quę sunt in Artiano, et Congionillo, et in montibus de Cimbriano, et

beni che Almerico gli concesse: « Domnus Suppo suscepit a domno « Almerico abbate in comitatu Pero« sino monasterium Sanctę Marię in « Diruta. et aliud monasterium voca« tum in Sancto Montano. et curtem « Sancti Apollinaris. et Sancti Blasii. « et in Monticello. et in Ceriano. et « in Romangella. et in Plausia. et in « monte Veroniano. et in Baniara. et « in Montone. et in Corigiliano. et in « curte Meritę. et in monte Milino. et « in Catraviana. et in Valle Lupina. « et in Agello. et in comitatu Assi« sinato ecclesiam Sancti Bartholomęi. « et Sancti Iohannis in Satriano. et « Sancti Iohannis suptus civitatem As« sisinatem. pensione solidorum .IIII. « actum mense octobris, indictio« ne .VIIII., tempore Benedicti VIIII « papę »; *Largitorio*, c. CCCLXXIII A.

(1) An. 1037? 1039? *R. F.* doc. 738. Le note cronologiche del documento sono discordi fra loro.

Cimbrianillo. et de ęcclesia Sanctę Marię in Cimbriano, et vocabulo Collis. et res suas de Plano de Aso cum molinis. et res de Cornano et Astatiano. et de Luxemo, et de colle Canni, Ardisco et Pasiano, et Vocaliano, et Dussemo, et Torpeliano. 5 et de castello Marthę quod dicitur Coseniano, et ęcclesia Sancti Leonis, et de ęcclesia Sancti Petri ibidem. quę sunt ‖ in Coseniano, et in Casi, et in Talmoniano, et in Marciano, et in Mura, et in Castratiano, et in Occlaniano, et in Ripule, cum ęcclesia Sancti Thomę in podio Ripuli. et res de Fontorisi et ipsa 10 valle. et de Floriano et colle Ansę. et portionem de curte Sancti Martini, et castello Sancti Valentini. quę res sunt in curte Sancti Valentini, et in Magisi, et in Meziano, cum portione ęcclesię Sanctę Marię et ęcclesię Sancti Venantii. et castellum de Beneventulo cum ęcclesia Sancti Bartholomei. et res de Se- 15 pteniano, et Sancto Lazaro, et in Colliclo. et de castello Scul- cula medietatem, et de ęcclesia Sancti Runtii. et de ęcclesia Sancti Angeli in Copresa. et de podio Monte Cretaceo. et de ipsis podiis. et cum piscatione et ipso portu. et de podio monte Tano. et monasterium Sancti Angeli in Philecta terri- 20 torii Asculani iuxta flumen Tesinum. cuius res sunt in Philecta, et in castello Martę, quod dicitur Cusinianum, cum portione ęc- clesię Sancti Petri. et medietatem ęcclesię Sancti Georgii in Occlaniano. et medietatem castellaris de Ripa cum medietate ęcclesię Sancti Salvatoris, et medietatem turris. et portionem 25 ęcclesię Sanctę Lucię in Coseniano. et castellum de Insula iuxta flumen Tesinum cum ęcclesia Sanctę Marię. et ęcclesiam Sancti Georgii in Ventiano. et ęcclesiam Sancri Angeli ‖ in Loreto. et medietatem ęcclesię Sancti Martini in Extrada. et ęcclesiam Sancti Blasii in podio super trivium Madelandiscum. et ęccle- 30 siam Sancti Angeli in Philecta. et ęcclesiam Sancti Iohannis in colle Lucido. et ęcclesiam Sancti Benedicti in Apreniano. ęcclesiam Sancti Laurentii in Sextiniano. ęcclesiam Sancti Pauli in Ripalda. et portionem ęcclesię Sanctę Marię in Colliclo. castellum de Colmare cum ęcclesia Sancti Blasii. et ęcclesiam 35 Sancti Michahelis. ęcclesiam Sanctę Marię in Nebiano. et ęcclesiam Sancti Sabini. et molina de fluvio Tesino, quę sunt

c. 262 B

c. 263 A

in Anteniano, et in Paterno, et in Caprilia, et in suprascripto Philecta, et in Aventiano, et in ipsa Insula. et sunt ipsę res de Colmare in podio Albetretę, et in podio de Carro. et res de terra Onciaria. et in Nebiano, et in Campistrini, et in Otectiano, et in Balaneto, et in Anteniano, et in Flacciano. et me- 5 dietatem ęcclesie Sancti Gregorii de Colonia cum ipsa terra. et sunt suprascripta castella et monasterium Sancti Angeli, cum suprascriptis ęcclesiis et pertinentiis, inter terras et vineas et silvas modiorum quadraginta milia, habentia fines: montem de Polesia, et Clarum quomodo currit in fluvium Trontum, deinde montem 10 de Nove quomodo vadit per Galianum in fluvium Asum, a pede mare cum piscatione et portu, ab uno latere medietatem fluvii c. 263 B Tronti, ab alio ‖ latere medietatem de fluvio Aso (1). quidam etiam Transmundus filius Hilperini optulit ipso tempore res suas huic monasterio in territorio Asculano ubi dicitur Acqui. idest 15 castellum de Fociano vocabulo Turris cum ęcclesia Sanctę Lucię et omnibus eius pertinentiis, quę sunt in Acqui, in Fotiano, et in Salit Macina, cum ęcclesia Sancti Angeli. et in Ripa cum ęcclesia Sanctę Iustę. et in Tufulę, et in Netiano cum ęcclesia Sacti Yppoliti. et in Ariola. et in Popeniano cum ęcclesia 20 Sancti Valentini. et ad Ninum. et res de Gottaria cum ęcclesia Sanctę Marię. et in Sancto Montano. et in Aliano cum portione de Sancto Petro. et portionem de Sancto Petro de Groliano. et ubi dicitur Granuli terram et vineam modiorum ducentorum quinquaginta cum ęcclesia Sancti Georgii. quarum 25 rerum fines sunt: a capite rivus qui currit de Luco in Trontum, a pede Lesianum et usque Rofenianum quomodo vadit in fluvium Castellanum, ab uno latere flumen Castellanum usque verticem montis, ab alio latere rivus qui vocatur Lanoxia quomodo currit in Fluvionem. omnes res sunt modiorum septem milium (2). 30 filii quoque Taselgardi quondam comitis contulerunt huic monasterio res suas quas receperant per concambium a parte monasterii Beati Martini iuxta mare in curte de Brezano. idest ęcclesiam Sancti Angeli in Villa Mainę, et tenentes cum ęcclesia

(1) An. 1039; *R. F.* doc. 739. (2) An. 1039; *R. F.* doc. 740.

Sancti Angeli, quę sunt || modiorum tercentorum, habentes fines: a capite et pede terra Sancti Martini, ab uno latere Firmane ęcclesię, ab alio Sanctę Marię. pro quibus omnibus rebus dedit eisdem viris domnus Suppo abbas solidos .DC. (1). quidam autem Hilperimus filius Tiburgę contulit huic monasterio res suas in territorio Asculano ubi dicitur Acqui. idest castellum de Luco cum ęcclesia Sancti Angeli, quę res sunt in Villa, et in Canale, et in Padule, et in Tufule, et in campo de Villa, et in Salit Macina, et cum ęcclesia Sancti Angeli, et in Ripa cum ęcclesia Sanctę Iustę, et in Cangiano cum ęcclesia Sancti Salvatoris et Sancti Iohannis, et in Polliano. quę res sunt in Sturna, et in Plagie de Cocosia, et in Septeniano. et res de Geziano, et in Pomario, et in Saxo Pensile, et in Pito, et per ipsos montes, et res de Sumati, quę habent fines: a capite usque comitatum Reatinum, a pede usque Clarum quomodo pergit in flumen Trontum, ab uno latere usque montem Cardetam, et flumen Castellanum, et Pizum de Sena, ab alio usque Sallum quomodo venit in Cavallariam et in montem Ruptum. et sunt omnes modiorum decem milium. et omnia quę eis pertinebant de castello Hirclo. et portionem ęcclesię Sancti Iuvenalis. et molina de Aqua Puza. et portionem de castello Philecto quod est sextarium unum (2). filii vero Guidonis qui et Leporis dicebatur contulerunt res suas in territorio sive comitatu Firmano. idest castellum de Monte Prandonis cum ęcclesia Sancti Ny||colai. et de castello Sculcula medietatem cum portione ęcclesię Sancti Arontii. quę res sunt inter affines: a capite rivus de Ascareto qui pergit in Capitectianum, et in Trivium ad casam Adę pręsbyteri filii Luponis Confectę, recte venientes in flumen Trontum, a pede mare, ab uno latere Trontum, ab alio rivus Rangiolus sicuti venit a Raviolo ad casam Adę pręsbyteri suprascripti, et per ipsum rivum pergit in mare. et cum portis ad litora maris (3). in comitatu Asisio ubi dicitur ad Pratum collata sunt in hoc monasterio quędam res modiorum quatuor (4). quidam autem Io-

c. 264 A

c. 264 B

(1) An. 1039; *R. F.* doc. 741, 742.
(2) An. 1039; *R. F.* doc. 743.
(3) An. 1039; *R. F.* doc. 744.
(4) An. 1039; *R. F.* doc. 745.

hannes refutavit in hoc monasterio portionem de curte Sancti Benedicti et omnibus quę ei pertinent (1). in Turano quoque Siefredus refutavit quasdam res (2). in Grecię vero oblatę sunt in hoc monasterio quędam res (3). in territorio quoque Asculano Tophanius filius Aimeradi contulit huic monasterio castellum 5 quod nominatur Podium cum terris et vineis modiorum quingentorum, et cum ęcclesia Sanctę Marinę. et in territorio Firmano medietatem castelli de Monte Sicco. et ęcclesiam Sanctę Marię in territorio Firmano et Asculano ubi dicitur Cazanus. et res Luponis Marcisi. et res de monte de Carro. et de 10 Cazano. et de Gaveniano. et de Oliano. et in Rapuniano. et in Colle Longo. et in Patrinione. et in colle Asinarii. c. 265 A et in Pinna. et ‖ in monte filiorum Ocpaldi. et in collibus Sancti Poli. et portionem de ęcclesia quam Guido filius Petri per cartam confirmavit. et in territorio Asculano castellum 15 de Spinitulo cum suis pertinentiis et cum sexaginta modiolis. et castellum quod episcopus Emmo per cartam concambiationis ei confirmavit. et ad Sanctum Demetrium terram quam ei Mainardus per cartam confirmavit. et aliam quam ei Amico confirmavit. et alteram quam acquisivit a singulis 20 hominibus modiorum ducentorum. et tres partes de castello Insula, et cum terra Rainaldi et singulorum hominum, et cum pertinentiis trium partium eiusdem Insulę modiorum trecentorum, et cum ęcclesia Sanctę Trinitatis intra castellum Spinitulum. et portionem de Sancto Demetrio, et de Sancto Petro 25 in Casule, et cum tribus partibus de ęcclesia Sancti Martini in Valentera. et quartam partem de castello Sextirano, et cum quarta parte ęcclesię intra castellum Sancti Iohannis. et quartam partem Turris et de omnibus pertinentiis. et quartam partem de castello Pinniolę cum quarta parte ęcclesię Beati Michahelis. et 30 ubi dicitur Aliegano ad Ripam ipsum podium cum quarta parte de Ripa. et podium de casa Amonis quartam partem. et ubi

12. Colle Longo *nel testo del Chronicon; nel Regesto* Colle

(1) An. 1039; *R. F.* doc. 746.
(2) An. 1038? *R. F.* doc. 747.
(3) An. 1039; *R. F.* doc. 748.

dicitur Fustinianus quartam partem podii cum quarta parte ęcclesię Sanctę Crucis ibidem, et cum rebus de Maiano, et de Fano, et de Marzanello. quarum rerum fines sunt: ‖ a capite fluvius Tesinus, de uno latere Lava Lutosa quomodo currit in flumen Trontum, de alio latere rivus de Raviolo. et sunt modiola tria milia (1). in massa quoque Folge ubi dicitur Azanus donatę sunt huic monasterio quędam res Hieronimi pręsbyteri (2). in monte de Velo alię res (3). de curte Sancti Benedicti refutavit Iohannes de Faida quasdam res in hoc monasterio, recepto prętio librarum quatuor (4). quidam vero Girardus filius Iohannis, pro culpa a se commissa solidorum .xx., composuit in hoc monasterio res suas in loco ubi dicitur Viarum (5). in comitatu Asisinato ad Casalinum collatę sunt in hoc monasterio quędam res (6). et alię res in Urbana, et in Nazano, sive in Sextiliano (7). de ęcclesia autem Sancti Iohannis comitatus Asisinati et de aliis rebus ibidem fecerunt in hoc monasterio convenientię obligationem Albericus comes, filius quondam Attonis, una cum Alberico filio suo, ut si deinceps litidium vel molestationem aliquam contra hoc monasterium fecerint ipsi aut hęredes eorum, componant argenti libras viginti. videlicet de rebus de Satriano, seu ad Planella, et ad Cerqueta, sive ad Calcina, et ad Pratale, et ad silvam de Vallefreda, seu in Silvule, et per alia vocabula, quorum fines sunt: fossatus de Vallefreda, inde pergentes ad Poplum filiorum Adenolfi et ad ęcclesiam Sancti Apollinaris recte in serram de Satriano, deinde ad fossatum de Varico, | exinde in Tessin, deinde in Silvulas, indeque in Tessin, et tunc in rivum primi lateris (8).

c. 265 B

c. 266 A

Iste namque prelibatus domnus Suppo venerabilis abbas, sicut

6. Folge *nel testo del Chronicon; nel Regesto* Folię   8. *Nel Regesto* Vilo

(1) An. 1039; *R. F.* doc. 749.
(2) An. 1039; *R. F.* doc. 750.
(3) An. 1040; *R. F.* doc. 751.
(4) An. 1039; *R. F.* doc. 752.
(5) An. 1040; *R. F.* doc. 753. Il documento dice: « Constat me Gi« rardum filium Iohannis... hoc affi« gere prevvidisse pro ipsa culpa quam « per memetipsum commisi, mani« festa causa valente solidos viginti ».
(6) An. 1039; *R. F.* doc. 754.
(7) An. 1047; *R. F.* doc. 755.
(8) An. 1039-1047; *R. F.* doc. 756. Il documento non ha note cronologiche e non è certo se appartenga a primo o al secondo periodo del governo di Suppone che è nominato in esso.

supra retulimus, quia imperialem confirmationem de hac abbatia primo minime habuit, iccirco huius monasterii terras scriptitare vel aliquas exinde facere locationes nullo modo prȩsumpsit. nos enim nil tale in huius monasterii membranis potuimus reperire (1).

An. 1039? 1040?-1046? 1047? c. 266 B

Tricesimus vero sextus huius sacri cȩnobii extitit abbas venerabilis domnus Almericus, qui pro eo quod corpore videbatur maxime pilosus, vocatus est etiam Ursus (2). sub cuius cura regiminis collatȩ sunt huic monasterio quȩdam res in Moza (3), Postmontem, in Fisiniano tertia pars (4). et de castro Vulpiniano medietas (5). infra urbem Romam quȩdam res iuxta Thermas Alexandrinas (6). monasterium Sancti Andreȩ apostoli quod positum est in Bisano (7). de castello vero Postmontem quȩdam obligatio facta est cum hoc monasterio (8). in Sorbiliano quȩdam res in hoc monasterio collata est (9). et aliȩ res de comitatu Spoletano et castaldato Teramnano iuxta Seram et flumen Naricum (10). in territorio Sabinensi casalem de Viaro (11). et

(1) Il *Largitorio* contiene sulla fine del libro alcune aggiunte che sono, in parte almeno, di mano del monaco Todino nipote di Gregorio di Catino e continuatore del suo *Regesto*. Tra queste aggiunte, oltre la concessione dell'abbate Almerico a Suppone, pubblicata qui sopra in nota a p. 107, si trova una largizione fatta dall'abbate Suppone in data del febbraio 1040: « Petrus et Sabinus filii Merconis de« derunt solidos .xxx. Supponi abbati « pro rebus in monte de Velo... et « alias res ibidem, modium unum et « medium, et in Salisano ad Sorbel« lum... quȩ sunt modia .IIII.or, pen« sione denariorum .III. actum mense « februario, indictione .VIII., tempori« bus Benedicti VIIII papȩ »; *Largitorio*, c. CCCLXXIII A.

(2) V. la nota 1 a p. 107 di questo vol.

(3) An. 1039? 1040? *R. F.* doc. 757. Vedasi la nota 1 a p. 107 di questo volume.

(4) An. 1042; *R. F.* doc. 758.

(5) An. 1041; *R. F.* docc. 759 e 760.

(6) An. 1042; *R. F.* doc. 761.

(7) An. 1042; *R. F.* docc. 762 e 763.

(8) An. 1042; *R. F.* doc. 764. In questa obbligazione l'abbate Almerico concede a Loterio di Loterio e a Bonino di Franco del terreno situato nel castello « de Postmontem » per edificarvi le case per sè e pei figliuoli. Loterio e Bonino e i figli si obbligano a non tentar di sottrarre il castello al monastero e, se alcuno di loro « incri« minatus fuerit quod voluerit supra« scriptum castellum de suprascripto « monasterio suptrahere per quodlibet « ingenium, si probare voluerit defen« dat se unusquisque qui criminatus « fuerit per pugnam... et si per pu« gnam declarare non potuerit aut no« luerit, purificet se cum parentibus « tribus propinquis ».

(9) An. 1041; *R. F.* doc. 765.

(10) An. 1027? *R. F.* doc. 766. Questo documento non porta menzione di verun abbate. Vedasi la nota relativa alla sua data nel *Regesto*, IV, 173.

(11) An. 1042; *R. F.* doc. 767.

podium in Campo Brictonorum quod dicitur Sancti Benedicti [1]. in territorio Tuscanensi quasdam res Sancti Peregrini et Sancti Anastasii quę positę sunt prope castellum et turrem de Corgnito [2]. in territorio Sabinensi ubi dicitur Turris alię res [3]. dedit autem
5 prelibatus abbas domnus Almericus argenti libras triginta et emit terram atque casales ex corpore massę quę appellatur Cornicla et Treigum. et casalem qui vocatur Collis Longus in territorio Sabinensi [4]. in Ophiano collata est ipsa vallis in pede Sancti Iohannis huic monasterio [5]. in Grecie ad Gualdaturum
10 alia res [6]. in Viaro refutata est quędam res in hoc monasterio [7]. in Gabiniano ad Mo||numentum Album alia res [8]. c. 267 A in comitatu Reatino ubi dicitur Mala Morte quoddam tenimentum [9]. in territorio Sabinensi ad Pinianum alię res [10]. in Moranula alia res [11]. in ducatu Spoletano et in curte de Me-
15 tiano alia res [12]. in territorio Sabinensi ad Lanianum alia res [13]. et ad Ferrarios alię res. et de ęcclesia Sanctę Marinę medietas [14]. filii autem Bucconis dederunt huic monasterio res suas de castello Bucciniano et eius pertinentiis, et de Sala, et Rocca, et Cornazano, et in Sectiniano, pro quibus receperunt prętium a
20 domno Almerico abbate argenti librarum centum [15]. fecerunt etiam obligationem pro se suisque hęredibus, sub pęna auri boni et optimi librarum centum, de omnibus ipsis rebus, scilicet de medietate Roccę, et medietate castelli Sancti Donati cum suis pertinentiis, quę sunt Pipilianum, Sanctum Donatum, pertinentia
25 Sancti Iohannis, vocabulum Cornazani, montem Ocellionum, Carbonianum, Privatim, Sectinianum, Campum Longum, Casarinę, castello Bucciniano et Sala, si aliquid in eis causare vel litigare voluerint [16]. quędam etiam res in suprascripto Cornazano huic

(1) An. 1042; *R. F.* doc. 768.
(2) An. 1043; *R. F.* doc. 769.
(3) An. 1043; *R. F.* doc. 770.
(4) An. 1043; *R. F.* doc. 771.
(5) An. 1042? 1043? *R. F.* doc. 772.
(6) An. 1042? 1043? *R. F.* doc. 773.
(7) An. 1044; *R. F.* doc. 774.
(8) An. 1044; *R. F.* doc. 775.
(9) An. 1044; *R. F.* doc. 776.
(10) An. 1044; *R. F.* doc. 777.
(11) An. 1045; *R. F.* doc. 779.
(12) An. 1045? *R. F.* doc. 780.
(13) An. 1046; *R. F.* doc. 781.
(14) An. 1046; *R. F.* doc. 782.
(15) An. 1046; *R. F.* doc. 783.
(16) An. 1046; *R. F.* doc. 784.

monasterio collata est[1]. in comitatu Asculano vocabulo Perecce alias res commutavit suprascriptus abbas[2]. in comitatu Reatino ubi dicitur Turrita quarta pars ęcclesię Sanctę Marię cum quadraginta duobus modiolis prope eam reddita est in hoc monasterio[3]. ‖ in territorio Sabinensi in monte de Cisterna et valle ubi dicitur Sambucetus donata sunt in hoc monasterio modiola .XIII.[4]. in Cornazano modia .L. et medietas ęcclesię Sancti Iohannis vendita sunt in hoc monasterio, pro quibus omnibus domnus Almericus abbas dedit filiis Gualafossę prętium solidorum centum[5]. qui etiam refutaverunt in hoc monasterio castellum Sancti Donati[6]. domnus quoque abbas Almericus emit in Campo Longo quasdam res prętio solidorum .XVI.[7]. in comitatu Reatino ubi dicitur Grecie in hoc monasterio collatę sunt quędam res[8]. et in casale Iohannis Curti[9]. et molinum in Grecię curte[10]. et alia res ad Sanctum Cassianum[11]. et in Gualdaturo, et in casale de Moricla[12]. et alia res ante prędictum molinum[13]. et de ipso molino partes duodecim[14]. et alia res ad Sanctum Cassianum[15]. et quędam portio de sedio molini[16]. in territorio Sabinensi ad Sanctam Reparatam, ubi dicitur rivus Tenebellus, Iohannes de Georgio donavit huic monasterio quasdam res suas[17]. in vocabulo Sala quędam res oblata est in hoc monasterio[18]. et in curte Grecię alia res[19]. in territorio Sabinensi ubi dicitur Barilianus alia res[20]. de Rescaniano refutaverunt filii Gualafossę in hoc monasterio quasdam res, et receperunt a domno Almerico abbate concambium in Pantanula, et in Casarina, et in tenimento de Viaro pro portione ęcclesie Sancti Martini, et rebus in Rescaniano, et colle Lacu-

(1) An. 1046; *R. F.* doc. 785.
(2) An. 1045? 1046? *R. F.* doc. 786.
(3) An. 1045? 1046? *R. F.* doc. 787.
(4) An. 1046; *R. F.* doc. 788.
(5) An. 1046; *R. F.* doc. 789.
(6) An. 1046; *R. F.* doc. 790.
(7) An. 1046; *R. F.* doc. 791.
(8) An. 1040; *R. F.* doc. 792.
(9) An. 1041? 1042? *R. F.* doc. 793.
(10) An. 1040–1042? *R. F.* doc. 794.
(11) An. 1040? 1042? *R. F.* doc. 796.
(12) An. 1045? 1046? *R. F.* doc. 797.
(13) An. 1040? 1042? *R. F.* doc. 798.
(14) An. 1043? *R. F.* doc. 799.
(15) An. 1044 e 1043? *R F.* docc. 800 e 801.
(16) An. 1043? 1044? *R. F.* doc. 802.
(17) An. 1044; *R. F.* doc 803.
(18) An. 1046; *R. F.* doc. 804.
(19) An. 1046? 1047? *R. F.* doc. 805.
(20) An. 1046; *R. F* doc. 807.

lano, et Agutianillo(1). item, prȩfatus Iohannes de Georgio concessit in hoc‖monasterio res suas de curte Sanctȩ Reparatȩ, et casalem de Parrucia, et casalem de Ansardis, et casalem de Marchisianis, et casalem de Alberto Caput Pazo(2). — c. 268 A

5 Hucusque domni Almerici abbatis temporibus huic ȩditas monasterio acquisitiones retulimus, cuius etiam deinceps concessiones de huius monasterii rebus referre studebimus.

Denique in territorio Sabinensi, ubi dicitur Petriolum et Magise, concessit quasdam res et clausuram unam prȩtio librȩ unius, 10 excepto castellum Cuphi et podium cum terra datum per commutationem filio Arduini. in Vulpiniano sextam partem, et inter Muranulas, et in Campo de Ruta super Cisternam, et Marghisiano cum ȩcclesiis pro solidis .c. in Quinza modia .vii. pro solidis .lx. et ibidem modia .xlv. pro solidis .cc. in Feclini 15 et in Ripalda quasdam res modiorum .x. pro solidis .xx. in Sistiliano et in Nazano pro solidis .xx. ad pensionem laguenȩ de musto. in Campo Brictonorum modia .xi., prȩtio modiorum .viii., ubi idem castellum cernitur. in Paternione pro solidis .xx. in Iviano et in Sentiano modiola quatuor pro soli-20 dis .xx. ad Sanctum Gurdianum, et in Casule, et in Lafriniano pro solidis .xxv. in loco ad Ferrarios quasdam res et de ȩcclesia Sanctȩ Marinȩ medietatem pro solidis .c. in Petriolo in casale Merconis et in casale Sabini Prodonis a via supter pro rebus valentibus solidos .cc.‖ in * * Mianam, et in Prepi, et in 25 Sanguiniano, et in Pantanula pro solidis .l. ad Sanctum Gordianum, et in Casule, et in Lafriniano * *. item, in Bucciniano modia quatuor pro solidis .xii. in Bezano, et Civitella, et Criptule, et Canali, et Verrucule prȩtio argenti librarum .x. in Miana pro solidis .l. in Rufiniano Minori, et in Arnaria 30 modia .x. pro solidis .lx. in Salisiano pro prȩtio librarum .xxx. in Loroniano pro solidis .xl. ad pensionem dandam musti laguenas quatuor. et ibidem modiola .vii. pro solidis .xxx. in Ciciliano, quod est ad Sanctum Donatum, et in Cornatiano mo- — c. 268 B

24, 26. *Lacuna di una parola nel testo.*

(1) An. 1046; *R. F.* doc. 806. (2) An. 1047; *R. F.* doc. 808.

diola .xxvii. prȩtio argenti librarum .vi. ad pensionem reddendam grani modium unum, ordei unum, speltȩ unum, operas tres et xenium unum, de olivis vero quartam partem. in Peterolo et in Canali pro solidis .xl. in Aquiniano modium .i. pro solidis .x. in Tribiliano, et in Marciliano, et in Villa Rustica, et in Castellione pro solidis .c. (1).

Hic vero memorandus ac domnus abbas Almericus huius bona monasterii intus vel extra extitit per omnia conservator fidelis, nec ea alicuius aura favoris in aliquo divastavit, sed pio affectu ac opere benigno magnaque sagacitate mirabiliter ampliavit. ȩcclesiastica quoque ornamenta et librorum volumina in hoc monasterio studiosissime auxit. fertur autem quod artis grammaticȩ et Scripturȩ divinȩ libros ‖ quadraginta duos maiores minoresve hic accumulare curavit. de vestimentis autem et cibis confratrum sic honorifice et decentissime ac sollemnissime studebat, ut nullus inter eos indigens aut despicabilis videretur. nemo circum morantium comitum aut aliorum persecutionem aliquam vel divastationem prȩsumebat inferre in bonis abbatiȩ. quibus etiam bona huius monasterii male aliquando petentibus omnino denegabat. donantem enim bona ȩcclesiastica histrionibus et seculi tyrannis fraudulenter et inutiliter et absque maximo decentique ȩcclesiastico proficuo, secundum sanctissimi Augustini sententiam, asserebat morte dignum, et Iudȩ perdito comparandum. in suis etiam vestimentis non erat superfluus nec renovator frequentissimus, sed parcus ac religiosus in omnibus, non etiam delicatus. pro mortuis quoque oblationes huic monasterio allatas, his Dei servis auferentes, vel in secularibus sumptibus lubrice expendentes, referebat sacrilegos apud Deum fore, et pauperum pessimos necatores. et quidem florebat in utroque hoc cȩnobium ipsius regiminis temporibus, et abundabat bonis omnibus. ubicumque autem horum quisquam fratrum obviabatur, propter prȩdicti patris et cȩterorum seniorum religionem et innocuam prȩlationem, tamquam Dei angelus in itinere adorabatur, ‖ et ut Christi apostolus

c. 269 A — c. 269 B

7. bona] *Così nel testo.*

(1) Le concessioni elargite dall'abbate Almerico sono registrate nel *Largitorio* dalla c. ccxiii b alla c. ccxx a.

inęstimabiliter venerabatur. si quando autem comites inter se dissidebant, et invicem deprędationes exercebant, et contigeret prędam aliquam infra terram abbatię recuperare, nemo insequi pręsumebat, sed ac si divinitus evasam tremendo iudicio dimittebat. sed
5 non defuit tunc invidia diaboli, qua mors in orbem terrarum introiit.

Denique cum domnus imperator H[einricus] Romam venisset, adversarii bonorum ęmulantes accusare illum apud eum et detestari per nimium studuerunt, dicentes eundem personam exiguam habere, et ad tam magnum regimen inscium et impotentem fore, quam-
10 quam litteris eruditus et prudentissimus videretur. sed cum nulla ratione cor imperatoris contra eum possent commovere, non multo post collectum magnum per totam abbatiam fodrum, qui Romę ferebant, ut regio consignarent vultui, ex toto fraudarunt et dispergere atque ad nichilum illud deducere curarunt, ut saltim hac incuria
15 animus imperatoris indignaretur, et benivolentia illius circa illum hac de causa offenderetur. factumque est. itaque eo imperator perviso paucissimo fodro, iratus obstupuit, et se derisum vel contemptum ab eo ęstimavit. tunc plurimis comitum et curię magnatibus imperatoris suadentibus, hanc ab eo abstulit abbatiam,
20 et domnum Supponem quem supra libavimus in ea constituit. An. 1046? 1047?

Itaque domnus Suppo reordinatus, ęgritudine invalescente, non multo post, haud anni scilicet circulo expleto, moritur. prędicto vero domno Almerico conceditur ęcclesia Beati Martini in hoc monte sita Mutilla, cum mansis et terris ac molendinis suffi-
25 cientibus, in qua postmodum, quandiu vixit, in Dei servitio quiete ac pacifice permansit (1). c. 270 A

Tricesimus denique septimus huius sacratissimi cęnobii pastor extitit domnus et abbas Berardus, noster ab annis primevis hic receptor ac nutritor diligentissimus. cuius actus moresque hic
30 annotare veridica et fideli relatione breviter curavimus. fuit quippe in causis venturis suptilissime providus, in exterioribus rebus acquirendis ardentissimus atque sagacissimus, in intimis vero laborandis et digne utiliusque utendis, vel domibus renovandis, haud valde strenuus. deficientium extraneorum recupe- An. 1047-1089. c. 270 B

(1) V. le note a p. 106 di questo volume.

rator benignissimus monachorum. in suis sibi peccantibus indulgentissimus, nec unquam diu suspiciosus. religionis et bone consuetudinis amantissimus, bonorum hominum et equitum collector promptissimus, minorumque virorum blanditor humillimus. ad extraneos etiam et potentes nimis benignissimus, et visu benivolus, in benefaciendo vero suis propriis non nimis sollicitus. rectas observantium propositiones bene reverentissimus, credulus et amator sibi adhęrentium familiarius, et flexibilis valde supplicantibus se rationabilius. favorum hominum bonęque famę cupidus, in utroque etiam proposito aptissimus, moribus quoque et actis digne comptus, castus ipse, et in causis custodiendis cautissimus. ‖ acquisitor autem avidus, et distributor largifluus. inconsiderate nanque et improperanter dator assiduus. iuris huius ęcclesię et libertatis per omnia amantissimus, quam, Christo protegente, suis temporibus eruit variis oppressionibus, et ditavit maximis honoribus.

c. 271 A

Electus quidem a cunctis unanimiter post domni Supponis mortem, iam iuvenis et plus minus triginta habens annos ętatis, in festivitate sancti Calixti papę quod est .II. idus octobris (1), et ad ultramontanas partes mox missus ad domnum Heinricum imperatorem tertium, a quo abbatię huius accepit corroborationem investitione, altero die post dominicę incarnationis solemnitatem, scilicet in beati Stephani festivitate, quod est .VII. kalendas ianuarii, anno vero Christi nativitatis millesimo ac quadragesimo octavo (2). et vixit in hoc regimine annos .XLII. iamque senex et plenus dierum obiit dominicę incarnationis anno millesimo .LXXXVIIII. nocte kalendarum novembrium, quinta videlicet feria, ad nocturnas ipsius diei festivitatis iam nobis ingressis (3). cuius omnium pręcipuarum rerum acquisitiones hic nobis sub brevitate placuit inserere, ut plenius et nominatim sciant qui fastidiuntur prolixa lectione hanc perspicientes brevissimam subnotationem. verumtamen prius ipsius describimus electionem cunctorum seniorum munitam nominibus confratrum ‖ et una cum eo directam ad imperatorem.

c. 271 B

(1) 14 ottobre 1047.
(2) 26 decembre 1047. Gregorio incomincia l'anno dal 25 decembre.
(3) 1 novembre 1089.

I monaci Farfensi annunziano all'imperatore la elezione di Berardo I e ne domandano la conferma.

In nomine sanctę individuęque Trinitatis. nos omnes fratres cęnobii Pharphensis Beatę Marię semper virginis post obitum domni abbatis Supponis elegimus uno voto parique consensu domnum Berardum nostrum monachum nutritum a puero in nostro cęnobio, quo digniorem atque honestiorem inter 5 nos neminem invenire quivimus. quapropter, domine imperator, vestram flagitamus excellentiam, quatinus corroborare ac confirmare dignemini. vestrę igitur sponsionis reminiscimini quam nostris fratribus promisistis cum domno Supponi pastoralem virgam dedistis. et ut certum hoc, venerande auguste, habeatis absque scrupulo dubietatis, nos omnes propriis manibus hęc 10 nomina subscripsimus.

Huic vero electioni inserta erant nomina confratrum, videlicet Iohannis prępositi, et sacerdotum .XL., diaconorum trium, subdiaconorum .XV., monachorum .XV., conversorum .VIIII., puerorum duorum (1).

(1) An. 1048; *R. F.* doc. 809. Mi par bene riferire qui in nota, togliendolo dal *Regesto*, l'elenco completo dei monaci che sottoscrissero questo documento.

Ego Iohannes propria manu mea subscripsi. + ego Azo pręsbiter manu mea. + ego Florentinus pręsbiter manu mea. + ego Rimfredus monachus manu. + ego Adam pręsbiter et monachus manu mea. + ego Sabinus pręsbiter et monachus manu mea. + ego Atto monachus manu mea. + ego Teuzo pręsbiter et monachus manu mea. + ego Liotolfus pręsbiter et monachus manu mea. + ego Libertinus pręsbiter et monachus manu mea. + ego Vitalis monachus manu mea. + ego Rodulfus monachus manu mea. + ego frater Iacobus pręsbiter et monachus manu mea. + ego frater Hieronimus pręsbiter et monachus manu. + ego frater Atto monachus manu mea. + ego frater Dato pręsbiter et monachus manu mea. + ego frater Adam pręsbiter et monachus manu mea. + Bernardus pręsbiter et monachus consensi et manu mea. + ego frater Ledericus pręsbiter et monachus manu. + ego frater Lupo monachus manu mea. + ego frater Teuzo monachus manu mea. + ego frater Maio monachus manu mea. + ego frater Odımundus monachus manu. + Iohannes diaconus et monachus manu mea. + ego frater Petrus sacerdos et monachus manu. + ego frater Maino clericus et monachus manu mea. + ego frater Azo subdiaconus et monachus manu. + ego frater Adam pręsbiter et monachus manu mea. + ego frater Lęto subdiaconus et monachus manu et consensi. + ego frater Iohannes subdiaconus et monachus consensi et manu missa conscripsi. + ego frater Divizo et pręsbiter et monachus manum misi. + ego Iohannes Francus qui utinam monachus manu. + ego frater Cono monachus manu scripsi. + ego frater Lupo pręsbiter et monachus manu. + ego frater Iohannes sacerdos atque monachus manu mea. + ego frater Petrus pręsbiter manu mea subscripsi. + ego frater Iohannes clericus et monachus manu mea. + ego frater Guido diaconus manum misi. + ego Franco pręsbiter manu mea. + ego frater Gyrardus pręsbiter et monachus manu mea. + ego frater Andreas pręsbiter et monachus manu. + ego frater Adelbertus pręsbiter et monachus subscripsi. + ego frater Petrus pręsbiter et monachus manu mea. + ego frater Traso pręsbiter et monachus manu mea. + ego frater Atto clericus manu mea. + ego frater Sabinus clericus manu mea. + ego frater Adelbertus pręsbiter et monachus consensi. + ego frater Cono clericus manu mea subscripsi. + ego frater Iohannes pręsbiter et monachus consensi et subscripsi. + ego frater Benedictus pręsbiter et monachus consensi et subscripsi. + ego frater Siginolfus et monachus consensi et subscripsi. + ego frater Mainardus et monachus consensi et subscripsi. + ego frater Alkerius et monachus manu mea. + ego frater Siolfus subdiaconus et monachus manu mea. + ego Iohannes subdiaconus manu mea. + ego frater Berardus subiaconus manu mea. + ego frater Petrus subdiaconus manu mea. + ego frater Gozo subdiaconus manu mea. + ego frater Iohannes puer manu mea. + ego frater Iohannes subdiaconus manu mea. + ego frater Iohannes subdiaconus manu mea subscripsi. + ego frater Albertus subdiaconus

Hęc sunt autem castella quę huic monasterio acquisivit domnus abbas Berardus primus, tempore suo et studio suo. idest castellum de Tribuco, castellum de Sculcula, castrum Phare, castellum Salisanum, castellum Marcilianum, castellum Terranianum, castelli Catinensis duas partes de quinque ex quibus postmodum ibidem 5 fabricavit podium, castellum Aquę Vivę, castelli de Frasso ‖ portionem Alberti filii quondam Gebbonis, castelli de Bubelano et Carbi et Laia partem Huberti Nordonis, castellum de Arci cum casalibus .XIIII., podium in Monte Aureo, castellum Montis Opuli, castellum Tribilianum, castellum Furanum, castellum de Cuphi, 10 castellum de Currisio, castellum Limisanum, castellum Vulpinianum, castellum de Alatro, castellum Lunianum, Aspram, Canatrem, podium a Sancto Maximo, Sanctum Herasmum, Ianule, Fundi, castellum Repastum, Tregionem, Vallem Lucidam, Ilicam, castellum de Pile, villam Sancti Xisti, Caput Pharphę, Cerretum 15 Malum, Mogianum, roccam de Salice, Petram Dęmonum, Scandriliam, Ophianum, Montalianum, castelli de Lęto partem Taxonis, et de Turricella similiter, de Bibaro partem Transmundi, de Muscino et Oliveto et Carsulę et Tancię partem Cencii Taibrandi, Trebule castellum de Hilperino, Ginestram, podium de Pizo, 20 podium de Cauda Moza, castellum de Hugo. in Pinne castellum Caphaium, castellum Pretetulę, castellum de Atri, castellum de Mariano. Civitatis Vetulę medietatem cum portu marino ibidem. pro quibus singulis quę prętia dederit pręfatus domnus abbas, suis in locis, qui voluerit, reperire poterit. 25

c. 272 A / c 272 B (margin)

Item, vocabula ęcclesiarum. ęcclesia Sancti Gangolfi in Coscia, Sancti Petri in Catino, Sanctę Marię in Formello, Sancti Silvestri

manu mea. + ego frater Iohannes subdiaconus manu mea. + ego frater Benedictus consensi et manum misi. + ego frater Guido puer et monachus manu mea. + ego frater Transmundus clericus manum meam misi. + ego frater Benedictus prębiter manu. + ego frater Florentius prębiter subscripsi atque consensi. + ego frater Iohannes prębiter et monachus, + ego frater Amico prębiter scripsi. + ego frater Bonifatius prębiter manu mea. + ego frater Gaudentius prębiter manu mea. + ego frater Sigezo subdiaconus manu subscripsi. + ego frater Ambrosius diaconus manu subscripsi. + ego frater Franco clericus manu mea. + ego frater Iohannes prębiter manu mea. + ego frater Frânco clericus manu mea. + ego frater Fidelis clericus manu mea. + ego frater Iohannes prębiter manu mea subscripsi. + ego frater Gualterius prębiter manu mea. + ego frater Adam prębiter manu mea. + ego frater Azo subdiaconus manu mea. + ego frater Gualterius subdiaconus manu mea. + ego frater Atto prębiter manu. + ego frater Traso prębiter manu mea subscripsi. + ego frater Dato subdiaconus manu mea. ego frater B. manu mea scripsi libenti animo.

et Sancti Nycolai in Cerrito Malo, Sancti Martini in Ponticello, Sancti Salvatoris in Cantalupo, Sancti Nycolai ad Sacerdotes, Sanctę Cecilię in Cerrito Malo, Sanctę Marinę et Sancti Anastasii in Vaccaricia, Sanctę Marię in Lupicinis, et Sancti Andreę in 5 Lacu, et Sancti Martini et Sancti Petri in Carsule portionem Cencii Taibrandi. in territorio Reatino, ęcclesia Sancti Leopardi, et Sanctę Agathę, et Sancti Helię, et Sancti Iohannis in Tazano, et Sancti Clementis, et Sancti Thomę, et Sancti Gregorii, et Sancti Iohannis in Asera, et Sanctę Agathe in Plagie, et aquam 10 de Manicone, Sancti Benedicti ad Tres Casas, Sancti Benedicti in Asisio, Sancti Mariani in Camerino, Sancti Salvatoris in Asculo, et plebem Sancti Flabiani, Sancti Laurentii in Picte, Sancti Quirini in fundo Cellę, Sancti Angeli, Sancti Clementis, Sanctę Marię in Minione, Sancti Angeli in Corneto, et Sancti Petri, et Sancti Pere- 15 grini, Sancti Laurentii in Gerflumen, Sanctę Severe iuxta mare, Sancti Angeli de Scoplo, Sanctę Marię in Ocriclo, et Sancti Laurentii, et Sancti Stephani, et Sanctę Crucis, et Sancti Silvestri, Sancti Angeli in Sabelli, Sancti Viti in Griano, Sancti Salvatoris Interamnes, Sanctę Marię ad Saltum, Sancti Euticii in Vepia, ‖ San- 20 ctę Crucis in Aqua Sicca, in Pisa Campum in Kinzica, Sancti Valentini in Burgo Sancti Martini in Perusia, Sancti Petri in Pompeiano, Sancti Benedicti in Satriano, Sanctę Marię in Diruta, Sancti Iohannis in Sumati, Sancti Angeli in Capistrello, Sanctę Trinitatis in Marsi, et Sancti Vincentii, Sancti Potiti, Sancti An- 25 geli in Tupho, et Sancti Salvatoris, et Sancti Stephani, Sancti Martini in Galliano, et Sancti Benedicti, Sancti Silvestri in Perito, Sancti Thomę in Bivaro, Sancti Cesarii, Sancti Iohannis in Lacu, Sancti Laurentii in Balba, Sancti Iohannis in Vennari, Sancti Iohannis in Barri [1].

c. 273 A

30 Collatę sunt etiam huic monasterio temporibus eiusdem domni et venerabilis memorię abbatis Berardi res quorumdam virorum territorii Sabinensis in Tribuco, et Serrano, et Postmontem, et in Fisiniano [2]. et alię res in Laniano, et Sorbiliano, et Achiniano, et ad Tres Virgines [3]. et alię res in Sala [4].

(1) Ann. 1047-1089; *R. F.* doc. 809.
(2) An. 1048; *R. F.* doc. 810.
(3) An. 1048; *R. F.* doc. 811.
(4) An. 1048; *R. F.* doc. 812.

Hęc sunt autem castella quę huic monasterio acquisivit domnus abbas Berardus primus, tempore suo et studio suo. idest castellum de Tribuco, castellum de Sculcula, castrum Phare, castellum Salisanum, castellum Marcilianum, castellum Terranianum, castelli Catinensis duas partes de quinque ex quibus postmodum ibidem 5 c. 272 A fabricavit podium, castellum Aquę Vivę, castelli de Frasso || portionem Alberti filii quondam Gebbonis, castelli de Bubelano et Carbi et Laia partem Huberti Nordonis, castellum de Arci cum casalibus .XIIII., podium in Monte Aureo, castellum Montis Opuli, castellum Tribilianum, castellum Furanum, castellum de Cuphi, 10 castellum de Currisio, castellum Limisanum, castellum Vulpinianum, castellum de Alatro, castellum Lunianum, Aspram, Canatrem, podium a Sancto Maximo, Sanctum Herasmum, Ianule, Fundi, castellum Repastum, Tregionem, Vallem Lucidam, Ilicam, castellum de Pile, villam Sancti Xisti, Caput Pharphę, Cerretum 15 Malum, Mogianum, roccam de Salice, Petram Dęmonum, Scandriliam, Ophianum, Montalianum, castelli de Lęto partem Taxonis, et de Turricella similiter, de Bibaro partem Transmundi, de Muscino et Oliveto et Carsulę et Tancię partem Cencii Taibrandi, Trebule castellum de Hilperino, Ginestram, podium de Pizo, 20 podium de Cauda Moza, castellum de Hugo. in Pinne castellum Caphaium, castellum Pretetulę, castellum de Atri, castellum de Mariano. Civitatis Vetulę medietatem cum portu marino ibidem. pro quibus singulis quę prętia dederit pręfatus domnus abbas, suis in locis, qui voluerit, reperire poterit. 25

c 272 B Item, vocabula ęcclesiarum. ęcclesia Sancti Gangolfi in Coscia, Sancti Petri in Catino, Sanctę Marię in Formello, Sancti Silvestri

manu mea. + ego frater Iohannes subdiaconus manu mea. + ego frater Benedictus consensi et manum misi. + ego frater Guido puer et monachus manu mea. + ego frater Transmundus clericus manum meam misi. + ego frater Benedictus pręsbiter manu. + ego frater Florentius pręsbiter subscripsi atque consensi. + ego frater Iohannes pręsbiter et monachus, + ego frater Amico pręsbiter scripsi. + ego frater Bonifatius pręsbiter manu mea. + ego frater Gaudentius pręsbiter manu mea. + ego frater Sigezo subdiaconus manu subscripsi. + ego frater Ambrosius diaconus manu subscripsi. + ego frater Franco clericus manu mea. + ego frater Iohannes pręsbiter manu mea. + ego frater Frãnco clericus manu mea. + ego frater Fidelis clericus manu mea. + ego frater Iohannes pręsbiter manu mea subscripsi. + ego frater Gualterius pręsbiter manu mea. + ego frater Adam pręsbiter manu mea. + ego frater Azo subdiaconus manu mea. + ego frater Gualterius subdiaconus manu mea. + ego frater Atto pręsbiter manu. + ego frater Traso pręsbiter manu mea subscripsi. + ego frater Dato subdiaconus manu mea. ego frater B. manu mea scripsi libenti animo.

et Sancti Nycolai in Cerrito Malo, Sancti Martini in Ponticello, Sancti Salvatoris in Cantalupo, Sancti Nycolai ad Sacerdotes, Sanctę Cecilię in Cerrito Malo, Sanctę Marinę et Sancti Anastasii in Vaccaricia, Sanctę Marię in Lupicinis, et Sancti Andreę in
5 Lacu, et Sancti Martini et Sancti Petri in Carsule portionem Cencii Taibrandi. in territorio Reatino, ęcclesia Sancti Leopardi, et Sanctę Agathę, et Sancti Helię, et Sancti Iohannis in Tazano, et Sancti Clementis, et Sancti Thomę, et Sancti Gregorii, et Sancti Iohannis in Asera, et Sanctę Agathe in Plagie, et aquam
10 de Manicone, Sancti Benedicti ad Tres Casas, Sancti Benedicti in Asisio, Sancti Mariani in Camerino, Sancti Salvatoris in Asculo, et plebem Sancti Flabiani, Sancti Laurentii in Picte, Sancti Quirini in fundo Cellę, Sancti Angeli, Sancti Clementis, Sanctę Marię in Minione, Sancti Angeli in Corneto, et Sancti Petri, et Sancti Pere-
15 grini, Sancti Laurentii in Gerflumen, Sanctę Severe iuxta mare, Sancti Angeli de Scoplo, Sanctę Marię in Ocriclo, et Sancti Laurentii, et Sancti Stephani, et Sanctę Crucis, et Sancti Silvestri, Sancti Angeli in Sabelli, Sancti Viti in Griano, Sancti Salvatoris Interamnes, Sanctę Marię ad Saltum, Sancti Euticii in Vepia, ‖ San- c. 273 A
20 ctę Crucis in Aqua Sicca, in Pisa Campum in Kinzica, Sancti Valentini in Burgo Sancti Martini in Perusia, Sancti Petri in Pompeiano, Sancti Benedicti in Satriano, Sanctę Marię in Diruta, Sancti Iohannis in Sumati, Sancti Angeli in Capistrello, Sanctę Trinitatis in Marsi, et Sancti Vincentii, Sancti Potiti, Sancti An-
25 geli in Tupho, et Sancti Salvatoris, et Sancti Stephani, Sancti Martini in Galliano, et Sancti Benedicti, Sancti Silvestri in Perito, Sancti Thomę in Bivaro, Sancti Cesarii, Sancti Iohannis in Lacu, Sancti Laurentii in Balba, Sancti Iohannis in Vennari, Sancti Iohannis in Barri (1).

30 Collatę sunt etiam huic monasterio temporibus eiusdem domni et venerabilis memorię abbatis Berardi res quorumdam virorum territorii Sabinensis in Tribuco, et Serrano, et Postmontem, et in Fisiniano (2). et alię res in Laniano, et Sorbiliano, et Achiniano, et ad Tres Virgines (3). et alię res in Sala (4).

(1) Ann. 1047-1089; *R. F.* doc. 809.
(2) An. 1048; *R. F.* doc. 810.
(3) An. 1048; *R. F.* doc. 811.
(4) An. 1048; *R. F.* doc. 812.

Provocatus est vero idem abbas Berardus a quodam Rainerio abbate Sanctorum Cosmę et Damiani quod dicitur in Mica Aurea pro cella de Minione, iniuste quam dicebat debere esse subiugatam suo monasterio prędictus abbas Rainerius. quę causa finita fuerat ante Ottonem imperatorem iuvenem et ante papam Silvestrum, 5 pręsente Hugone abbate. venerunt autem utrique abbates in pręsentiam comitis Girardi filii Rainerii, cui abbas Hugo commiserat || omnes cellas et terras quas habemus in marchia Tuscana, [c. 273 B] et dederunt invicem guadimonia ut, constituto termino, iudicantibus iudicibus fecissent secundum legem. et qui ex eis defuisset, 10 non amplius pręsumeret recapitulare illam controversiam. qui vęro pręparatus fuisset, illam cellam teneret absque ulla altercatione. venit itaque domnus abbas B[erardus] ad terminum constitutum pręparatus, et una cum iudicibus et comite atque episcopis et plurimis hominibus expectavit a mane usque ad vesperum. 15 sed supradicto abbate Rainerio minime veniente, a sapientibus iudicatum est iudicibus, ut amplius non pręsumeret illam cellam reclamare suam, quam falso antea reclamabat. quoniam quidem aperte dabatur intelligi secundum regalia pręcepta huius monasterii quod antequam Sanctorum Cosmę et Damiani cęno- 20 bium fundatum fuisset, cella de Minione fuit subiecta huic cenobio Beatę Marię [1].

Ipso etiam tempore quidam pręsbyter Petrus contulit huic monasterio res suas et partem de ęcclesia territorii Sabinensis in Ponzano et Rescaniano [2]. et alius pręsbyter Benedictus nomine 25 optulit res suas huic monasterio in loco qui nominatur Sancti Valentini [3]. Iohannes vero et Crescentius filii comitis Ottonis refutaverunt in hoc monasterio quicquid eis pertinebat de castello Tribuco [4]. item, collata est quędam res huic monasterio in loco qui dicitur Canalis et in Cerquito modiorum ducentorum [5]. || qui- 30 [c. 274 A] dam autem viri germani Suavis et Berardus contulerunt in hoc monasterio casalem quem tenuit Guido pręsbyter et casalem quem tenuit Nicto de Iohanne Adę cum molinis et aquimolis

(1) An. 1048; *R. F.* doc. 813. Vedasi a p. 10 sgg. di questo volume.
(2) An. 1048; *R. F.* doc. 814.
(3) An. 1048; *R. F.* doc. 815.
(4) An. 1048; *R. F.* doc. 816.
(5) An. 1048; *R. F.* doc. 817.

et medietatem casalis quem tenuit Iohannes Becca et medietatem casalis Petri de Stephano, eo videlicet tenore, ut quęcumque habent inter fluvium Currisem et rivulum Calentinum ipsi vel hęredes eorum non vendant nec donent aut commutent
5 aut quolibet ingenio alterius potestati submittant nisi huius monasterii; quod si in hoc monasterio vendere voluerint, prętium accipiant .cxx. librarum suptilium nummorum (1). collata est autem huic monasterio a quodam viro alia res in Serrano, et Pinti, et Verrucule (2). et alia res comitatus Reatini ubi dicitur
10 Macclę, idest casalem filiorum de Silvo, et casalem Franconis Fosceli (3). quidam vero Berardus filius Tedimarii cum uxore sua concessit huic monasterio res suas, idest casalis Passari suam portionem, et in Mozano, et Capriano, et castelli de Sculcula turrem et sextam partem eiusdem castelli, et suam portionem de
15 rocca in pede Montorii super Laia, et in Cusiano ad montem de Perella, et ad Faringeta (4). et alia res donata est huic monasterio a Benedicto archiprębytero in Pinti, et Verruculę, et Canali, et in Sextiliano (5).

Quadam autem die, scilicet tertio kalendas maii, cum ręparatus esset domnus abbas Berardus infra civitatem de Corgnito, in platea iuxta ęcclesiąm Sancti Martini, cum Hugone iudice advocato suo ad iustitiam et legem faciendam cum Rainerio abbate Sancti Cosmę de Roma trans Tyberim qui in Mica Aurea ponitur de intentione ęcclesię Sanctę Marię in Minione, et Sancti Ar-
25 changeli Michahelis, et Sancti Peregrini cum earum pertinentiis, et ipse Rainerius abbas ibidem nollet accipere, et cum taliter audisset qui ibi aderat domnus Adelbertus missus domni Bonefatii ducis et marchionis, una cum Ingelberto episcopo Bledę ac misso domni Leonis papę, iussit ad suprascriptum domnum Berardum
30 abbatem huius monasterii ut ipsas res firmiter teneret ad ius et proprietatem huius ęcclesię Sanctę Marię, donec domnus Bonefatius dux iusserit quid inde facere debeat (6).

c. 274 B

(1) An. 1048? *R. F.* doc. 818.
(2) An. 1050; *R. F.* doc. 819.
(3) An. 1050; *R. F.* doc. 820.
(4) An. 1050; *R. F.* doc. 821.
(5) An. 1050? 1051? *R. F.* doc. 823.
(6) An. 1051; *R. F.* doc. 824. Vedasi a p. 10 sgg. e p. 124 di questo volume.

Ipso denique tempore collata est huic monasterio quędam res territorii Sabinensis modiorum quatuor in rivo Cavalli (1). quidam quoque Ascharus filius Adammonis optulit huic monasterio res suas ducatus Spoletani territorii Teramnani ubi dicitur Histrianus et Campus Lanius: a primo latere fluvius Teramnanus, 5 venientes in Tesinum quod est secundum latus, deinde ad Sanctum Petrum in Ponticello quod est tertium latus, exinde in Mozac. 275 A num et in lacum Histriani quod est quartum latus, ‖ et in flumen Teramnanum, idest primum latus, omnia in integrum cum castello, casalinis, sanctis atque cellis (2). 10

Anno autem millesimo et quinquagesimo secundo incarnationis dominicę quidam Martinus pręsbyter religiosus optulit huic monasterio, consentiente sibi Rainerio filio Crescentii advocato suo, per cartulam donationis res cuiusdam Iohannis qui vocatur Tinto, et Liotonis filii eius, et Gervisę uxoris Tintonis, et Hittę relictę 15 quondam Liotonis, pro anima sua et ipsorum virorum eorumque coniugum, quas idem ipsi pro animabus suis illi tradiderant. idest terram et castellum Pharę cum omni pertinentia territorii Sabinensis: a primo latere Riana, a secundo flumen Currisium, a tertio res huius monasterii, a quarto pertinentia Ponticelli, et venientes 20 in furcam Iohannis de Dominico et in cacumen montium et recte in Rianam. .. sed et idęm Tinto per suę cartulam donationis concessit huic monasterio et confirmavit terram et montem qui Butio vocatur cum eodem castello Farę et omnibus ipsius montis et castelli pertinentiis (3). in pertinentia quoque Salisani com- 25 paravit pręd̨ictus domnus abbas Berardus quasdam res pręcio solidorum .XII. (4). ipsumque castellum Salisanum acquisivit per commutationem a Baroniscis cum eius pertinentiis (5). in Serrano autem acquisivit res Donati pręsbyteri (6). et a Stephano c. 275 B abbate Sancti Andreę apostoli recepit per com‖mutationem quas- 30 dam res in Cęsa Arnonis cum podio de Palumba et aquimolis, insuper collem de Gaza, et Musinianum, et Cavam Altam: a via

(1) An. 1051; *R. F.* doc. 825.
(2) An. 1050? 1051? *R. F.* doc. 826.
(3) An. 1052; *R. F.* docc. 827 e 845, an. 1050? 1054? Vedasi la nota al documento 845 nel *Regesto*.
(4) An. 1052; *R. F.* doc. 828.
(5) An. 1052; *R. F.* doc. 829.
(6) An. 1052; *R. F.* doc. 834.

publica venientes in Petram Aldonis, et in Stafilem, et in rigagines, et inde in rivum Cancelli, et in fluvium Tyberis, deinde in Vallem Cupam, et in finem Castellionis, deinde in Pharpham et in viam publicam, quę revertitur ad Petram Aldonis, cum
5 ęcclesiis Sancti Andreę et Sancti Blasii. pro quibus omnibus rebus recepit ipse abbas Stephanus in commutationem quasdam res positas in territorio Collinensi in fundo Ponzano sicuti domnus abbas Berardus acquisiverat per cartulam venditionis a Dalia nobilissima femina filia Crescentii de Iohanne Atrię et a
10 filiis suis habitantibus in civitate Nepesina, et unum aquimolum valentem argenti libras .x. in fundo Portilione et lacu Puternioso comitatus Ortani, insuper argenti libras .XL. (1). quo etiam tempore quidam Tinto filius Leonis refutavit in hoc monasterio totam sortem suam de scripto tertii generis in pertinentia castelli de
15 Frasso a Tophila insuper (2). et quidam Necto filius Iohannis tradidit in hoc monasterio res suas Postmontem ubi dicitur Albinianus (3). anno autem Domini millesimo quinquagesimo tertio ‖ quidam Benefactus filius Berizonis optulit huic monasterio et domno B[erardo] castellum quod nominatur Marcilianum in integrum, c. 276 A
20 inter affines: a rivulo Calentino per locum qui dicitur Salita sicut vadit per viam a capite silvę et venit in vallem Crescentii Sabinensis et in rivum Tortum (4). ipso etiam anno quędam Nera filia Rainerii concessit in hoc monasterio suam portionem de castello Terraniano quomodo ei pertinebat per morgincap dona-
25 tionis a Demetrio viro suo ad prętium solidorum triginta (5). item, Bernardus filius Heldebaldi refutavit sortem suam de castello Salisano ad prętium solidorum .XII. (6). item, Cono et Sicco filii Gregorii vendiderunt domno B[erardo] abbati res suas de pertinentia castelli Currisii quod tenebant filii Bucconis, idest medie-
30 tatem casalis quem tenuit Iohannes Ittę ad laborandum, et quartam partem clausurę maioris quam tenuit Guido Ardemanni, et quartam partem iuxta casalem Iohannis de Itta, et quartam partem casalis Iohannis Ceci, et quartam casalis de Bobilianis, et tertiam

(1) An. 1052; *R. F.* doc. 835.
(2) An. 1053; *R. F.* doc. 836.
(3) An. 1053; *R. F.* doc. 837.
(4) An. 1053; *R. F.* doc. 838.
(5) An. 1053; *R. F.* doc. 840.
(6) An. 1053; *R. F.* doc. 841.

clausurę quam tenuit Carfo ad laborandum, et quartam casalis quem tenuit Bruno ferrarius, et medietatem aquimoli ante prędictum castellum, et medietatem terrę quam tenuerunt Leo Pazus c. 276 B et Iohannes Luponis, quę fuerunt Guidonis Ardimanni, ‖ et tres portiones quas tenuit Necto de Iohanne Petri, ad prętium argenti 5 librarum .XVIII. (1). anno vero Domini millesimo quinquagesimo quarto quidam Tinto filius Leonis ôptulit huic monasterio et domno B[erardo] abbati montem qui Buzius vocatur cum castello quod dicitur Phara et omni pertinentia eius (2). item, suprascripta Nera vendidit res suas modiorum trium propinquius castello Terraniano 10 ad prętium solidorum .XX. (3). item, Taibrandus filius Petri dedit domno B[erardo] abbati per commutationem res suas in territorio Reatino ad Turritam ubi dicitur Casalis modiorum .XVI. et recepit ibi prope ubi dicitur Habitaculùm collem et ędificatum castellum modiorum .VIII. (4). item, Guinizo filius Azonis optulit 15 huic monasterio res suas in Serrano, et Cutri, et Cerreto (5). item, quidam viri de territorio Asculano contulerunt huic monasterio ęcclesiam Sancti Iohannis in Sumati inter piscarias cum terris modiorum .XX. (6). item, Bona uxor Hugonis refutavit medietatem tertii generis in Aqua Viva, et in Bezano, et in Civitella, et in 20 Criptule (7). item, quidam prężbyter Franco optulit huic monasterio res suas territorii Sabinensis in Mogiano, et in Caminata, et in Miliano modiorum .XVI. (8). item quidam Girardus filius Beraldi optulit huic monasterio res suas in Sectiniano, et in per- 277 A tinentia castelli de Luco, ‖ et de Bucciniano (9). item, Albertus 25 filius Gebbonis optulit huic monasterio et domno B[erardo] abbati

25. *Dalla c. 277 A fino alla metà della c. 280 B la scrittura, sebbene somigliantissima a quella del cronista Gregorio, sembra però di mano di suo nipote Todino.*

(1) An. 1053; *R. F.* doc. 842.
(2) An. 1050? 1054? *R. F.* doc. 845. Vedasi la nota a questo documento nel *Regesto*.
(3) An. 1054; *R. F.* doc. 847.
(4) An. 1054; *R. F.* doc. 848.
(5) An. 1054; *R. F.* doc 849.
(6) An. 1054; *R. F.* doc. 850.
(7) An. 1055; *R. F.* doc. 851.
(8) An. 1048-1054? *R. F.* doc. 852.
(9) An. 1055; *R. F.* doc. 853. Fin qui il *Chronicon* fu scritto quasi esclusivamente da Gregorio di Catino, ma d'ora innanzi il codice è di diverse mani, e la scrittura di Gregorio s'alterna frequentemente con altre. Indicherò, procedendo, il variare delle scritture.

de castello Frasso totam sortem suam et de pertinentia eius, inter affines: a primo latere fluvius Pharpha, a secundo rivus Bubita et via Romana, et venientes in caput fluvii Riianę, a tertio latere Riiana, et a quarto latere castellum et tenentes heredes Bonihominis, et venientes in Pharpham. insuper et portionem suam de Phara cum eius pertinentia, inter affines: a primo latere fluvius Currisius, a secundo Carpinianus et per serram Mutellę descendit in Riianam, a tertio latere Riiana, a quarto latere furca montis sicut vadit iuxta terram Sanctę Marię et revertitur in Currisium. et hoc factum est anno Domini millesimo quinquagesimo quinto [1]. anno autem Domini millesimo .LVI. quidam Tebaldus filius Bucconis cum Theodora uxore sua, et Gislerius filius suprascripti Bucconis cum Pamphilia uxore sua, et Berardus filius Bruzonis cum Giburga uxore sua, et Bona uxor eiusdem Bruzonis, et Girardus, Tebaldus et Iohannes germani filii quondam Guiderolfi, cum Lavinia uxore ipsius, optulerunt huic monasterio et domno B[erardo] abbati castellum Currisium cum tota pertinentia eius [2]. ‖ item, Iohannes Guinizonis optulit huic monasterio res suas territorii Sabinensis in Castellione, in valle Gisonis, ad Puteum, et in valle Gaidonis, et in plano Iohannis Romani [3]. item, Rapto filius Petri concessit huic monasterio res suas in ducatu Spoletano et castaldatu Pontano ubi dicitur Pisa modiorum .v., et tertiam partem de alveo Molini [4]. eodem quoque anno quidam viri filii Girardi, et filii Rainerii, et filii Tebaldi, atque filii Tedimarii contulerunt huic monasterio ęcclesiam Sancti Gangolfi et Sancti Benedicti in monte Coscia et Sardone territorii Sabinensis cum eius omnibus pertinentiis comitatus Sabinensis, et Utriculani, sive Narniensis [5]. item, Rainerius filius Tedemarii optulit in ęcclesia Sancti Angeli de Tancia in portione huius monasterii res suas in Agutiano territorii Sabinensis [6]. item, Rocco filius Nicolai optulit huic monasterio res suas quas vel per tertium genus vel per cartulam habebat inter rivulum Calentinum et fluvium Curri-

c. 277 B

(1) An. 1055; *R. F.* doc. 854.
(2) An. 1056; *R. F.* doc. 856.
(3) An. 1056; *R. F.* doc. 857.
(4) An. 1056? 1057? *R. F.* doc. 858.
(5) An. 1052? 1056? *R. F.* doc. 859. Per la data di questo e del documento seguente cf. le note in *R. F.* IV, 255, 256.
(6) An. 1057; *R. F.* doc. 860.

sium(1). item, Atto filius Sichę, et Morico Baldonis, et Iohannes Leonis contulerunt huic monasterio res suas de castaldatu Pontano ubi dicitur Nursia ad Pizum Sanctę Marię modiorum trium, et in Rapinule modia .II., et in Valle Cardaria modia .VI.(2). anno autem Domini millesimo .LVII. facta est refutatio in hoc mona- 5 c. 278 A sterio a Gaidone et Guittone filiis Sicconis de rebus || Aquę Vivę modiorum .XLII.(3). item, filii cuiusdam Petri Maionis optulerunt huic monasterio res suas de castaldato Teramnano in loco qui dicitur Sancti Angeli de Scopplo modiorum centum(4). item, Dominicus filius Iohannis optulit huic monasterio res suas terri- 10 torii Sabinensis ubi dicitur Pingia(5). item, Petrus Luponis optulit huic monasterio res suas de castaldatu Pontano ubi dicitur Vallis Cardaria in Plaia a fonte Vessano modiorum .II.(6). item, Bonus Isę concessit huic monasterio res suas in castaldato Pontano ad Sanctum Peregrinum in Campo Lurano modiorum .III.(7). item, 15 Albertus Gualafossę et Iohannes filius Dononis refutarunt in hoc monasterio res et subiacentias ęcclesię Sancti Petri in Catino quas tenebant per scriptum vel quodcumque monimen scripturarum(8). item, Guittones et Gaido filii Sicconis optulerunt huic monasterio res suas in Sorbiliano et Verruculę(9). item, Adenolfus pręsbyter 20 et Azo et Aiulfus filii Rocii optulerunt huic monasterio in castaldatu Pontano ad Ocricclum portionem suam de ęcclesia Sanctę Marię, et de Sancto Laurentio, et Sancto Stephano, et de Sancta Cruce, et de Cerquito, et Puro, et Antezano, et Calcaria, et in Precumato, et in Valle Abincino, et ad Campum Nursinum 25 quinque petias, et de Filecta(10). item, Franco pręsbyter filius c. 278 B Sabini optulit huic monasterio || res suas territorii Sabinensis ubi dicitur Scleta cum una clausura(11). et Petrus pręsbyter filius Nectonis alias res optulit ibi(12). anno autem Domini millesimo .LVIII. quidam viri germani Ascharus et Marco contulerunt 30

(1) An. 1057; *R. F.* doc. 861.
(2) An. 1057; *R. F.* doc. 862.
(3) An. 1058; *R. F.* doc. 863. Circa la data di questo documento cf. *R. F.* IV, 259, nota 1.
(4) An. 1055? 1057? *R. F.* doc. 864.
(5) An. 1057; *R. F.* doc. 865.
(6) An. 1058; *R. F.* doc. 866.
(7) An. 1058; *R. F.* doc. 867.
(8) An. 1058; *R. F.* doc. 868.
(9) An. 1058; *R. F.* doc. 869.
(10) An. 1058; *R. F.* doc. 870.
(11) An. 1058; *R. F.* doc. 871.
(12) An. 1058; *R. F.* doc. 872.

huic monasterio ęcclesiam Beati Michahelis Archangeli cum tribus terrę modiis in circuitu eius et in Compeniuli modia .L.(1). item, quędam Davinia uxor quondam Iohannis filii Ottonis, et Otto, Iohannes atque Rainerius filii eius optulerunt huic monasterio
5 iuxta fluvium Currisium casalem quem tenuit Berizo Leonis Infantis prius, et postea Iohannes Tiniosus: a primo latere rivus Carbolanus, a secundo terra Sanctę Marię, a tertio casalis de Basabovem, a quarto fluvius Currisius (2). item, Albericus filius Gualabruni optulit huic monasterio res suas territorii Sabinensis
10 in Terraniano: a primo latere via publica quę dicitur Crucetum venientes in limitem et in rigaginem et in Calentinum, ab alio latere rigagines et venientes in rivum Tortum, et in prędictum Calentinum; et alias res in Ruiano, et Tricasio, et in Agutianello (3). item, Berardus filius Tebaldi refutavit sortem suam de omnibus rebus
15 inter rivum Calentinum et fluvium Currisium, et ad Caput Aquę (4).

Ępistola congregationis huius ad domnum papam Leonem.

An. 1051 (5). Lettera della congregazione Farfense al pontefice Leone IX chiedente la conferma degli antichi diritti e privilegi goduti dal monastero. c. 279 A

Summo pontifici et universali papę domino suo Leoni, admodum spirituali theorię inherenti, humilis congregatio in cęnobio Sanctę Dei genitricis perpetuęque virginis Marię Deo militantium, quicquid exigui servi summo domino.
20 liqueat summę clementię vestrę, sanctę Ęcclesię princeps, quoniam assidue nostra fraternitas gratanter Deo refert gratias, qui ab occiduis partibus vestram nobis contulit sollertiam, quo scilicet ecclesiastica adhuc vigent fastigia. sed ut et vobis a Deo augeatur tranquillitas et vestra sancta impleantur desideria, quatinus mater Ęcclesia in pristinam reformetur lineam, nostra efflagitare non
25 desinit humilitas. neque hoc vos latere volumus, quod quamvis, peccatis

(1) An. 1057? 1058? *R. F.* doc. 873. Circa la data di questo documento cf. la nota al doc. stesso in *R F.* IV, 268.

(2) An. 1058; *R. F.* doc. 874.

(3) An. 1059; *R. F.* doc. 875.

(4) An. 1058; *R. F.* doc. 876. Questa refutazione fu fatta da Beraldo di Tebaldo « iuxta fluvium qui dicitur « Tyberis, ad portum qui nominatur « Petra Periura ».

(5) *R. F.* doc. 877. Questo documento che non ha note cronologiche fu dagli editori del *Regesto* attribuito all'anno 1049 perchè parve ad essi che si collegasse col privilegio di Leone IX del 1049, che segue nel *Regesto* immediatamente la lettera dei monaci Farfensi (*R. F.* doc. 878). Più mature considerazioni m'inducono ad accettare la data già proposta dall' Ughelli, dal Mansi e dal Muratori, e a collegare la lettera ed anche il querimonio di Giovanni vescovo Sabinense col doc. 884 dell'a. 1051, riprodotto a p. 136 di questo volume, nel quale sono specificatamente confermati al monastero il possesso della chiesa di S. Angelo « in Tancia cum gualdo et omnibus « pertinentiis » e tutti i diritti d' immunità da ogni giurisdizione episcopale.

nostris exigentibus, venerabilis noster locus ab Ęcclesię vastatoribus undique multetur, sed tuitione prędecessorum vestrorum venerabilium pontificum, necnon regum simulque imperatorum semper fuerit defensus. sanctę siquidem recordationis Adrianus, Paulus, Iohannes pontifices aliquanta prędia Sabinis nostro cesserunt monasterio. tanta quippe aviditate Anastasius papa 5
c. 279 B pręfatum dilexit locum, ut etiam ex trabibus, quę ad restauranda ‖ sarta tecta matris Ęcclesię ex Appenninis conducuntur alpibus, nostro sancto cęnobio ex quinque concesserit unam. plures etiam divino succensi amore omnem habitę vel habiturę possessionis largiti sunt decimationem, innumeris ante collatis prędiis. moderno pręterea tempore venerabilis Benedictus papa ca- 10 stella atque prędia a quibusdam perversis hominibus pertinaciter possessa, strenue invigilans, sancto restituit loco. atque ut eius memoria in assiduis nostrę fraternitatis haberetur orationibus, frater ipsius Iohannes papa ex integro pontificale ornamentum cum proprio baculo simili concessit modo. universi tandem pontifices omnem eidem canonicam sanxerunt libertatem, 15 cunctamque auferentes publicam regum atque pontificum reddibitionem. sacratissimę religionis etiam institutores, defensores, cooperatores, principes, reges, necnon et imperatores Karolus, Pipinus, Hludovicus, cęterique eorum successores, Germani, Salichi Langobardique reges sive imperatores, unusquisque secundum temporis posse, sanctę Dei genitricis exequentes promis- 20 sionem, venerabili loco innumerabilia prędia sua contulere liberalitate. collatis deinde munificentiis hanc decreverunt libertatem, ut quicquid eorum
c. 280 A fiscus vel aliqua publica ‖ exactio aliquo modo sperare potuisse[t] cęnobio omnimodis non imponeretur. oblata igitur atque offer[...] publica functione regum et imperatorum eorumque actionarior[um] immunia statuerunt. de decimis eodem tenore cuncti decrever[unt] ad portam monasterii colligerentur ad pauperum alimonias, qui i[...] stitutionem sanctissimi Thomę abbatis, sancta Dei Genitrice o[...] cente, constiterant restauratore. igitur, venerabilis pontifex, ta[...] tificum et regum non aliqua vos persuadeat adulatio infringere priorum. scimus denique et ratum est, quoniam pontifices et qui statuerunt episcopia, ipsi etiam et monasteria, et quam uni[...] vere oporteret permanere libertas. difficile quippe est absque lab[...] vivere, sed divina gratia vario suos dispensat munere. non nam[...] verbis indigent sapientes, ideo vestram honerare veremur prud[...] borum abundantia. quapropter obsecrantes rogamus, sumus enim quingenti vestri oratores, ne aliquorum vos perversa compellat Dei aliquo modo sevire famulos. pro Dei namque amore vestr[...]
c. 280 B cęterorumque pontificum, ducum, regum et imperatorum ‖ salute, amoveat a sancti loci dilectione. neque siquidem putamus im[...]

29. restauratore] *Così nel testo del Chronicon e del Regesto.* 34. *Così nel testo del Chronicon e del Regesto.*

transire qui tantorum patrum etiam voluerit statuta infringere. igitur assidue pro vobis Deum postulamus. veruntamen quanto lȩtius tanto largius. vestra quippe provideat solertia, ne aliquorum prȩvaleat importuna clamositas, sed ita agite, ut collata a Deo gratia augeatur et aucta corroboretur. de-
5 mumque ȩterna gaudia subrogetur. valeat in Domino prȩsulatus sanctitatis vestrȩ tempore longo.

Erat autem tunc temporis Iohannes Sabinensis episcopus qui huic insidiabatur monasterio et pro decimis et pro mortuorum oblationibus quas ab initio cunctorum pene pontificum largitione
10 in pauperum alimoniis et confratrum stipendiis suscepimus, et maxime pro ȩcclesia Sancti Angeli in Tancia, de qua olim fecerat iniquam convenientiam cum domno Hugone abbate qui eandem ecclesiam Sancti Angeli tenuit et possedit in dominium huius monasterii. iniquam convenientiam ideo diximus, quia tempo-
15 ribus domni Adriani primi pontificis Hildebrandus gloriosus dux per suum prȩceptum huic monasterio concesserat gualdum Tanciȩ in integrum cum ipsa ȩcclesia Sancti Angeli, sed et Stephanus quartus apostolicus per suum privilegium confirmavit eundem gualdum Tanciȩ. Karolus quoque, et Hludovicus, atque Hlo-
20 tarius ‖ imperatores per suorum paginas prȩceptorum similiter confirmarunt. hȩc omnia ignorabat prȩfatus domnus Hugo abbas utpote alienigena et alterius monachus monasterii, iccirco prȩdictam convenientiam ab episcopo suscepit nescienter. itaque supradictus episcopus post hȩc insurrexit, et ad eandem ȩcclesiam
25 Sancti Angeli armata manu perrexit, cuius altare amovens destruxit, et reliquias ex illo abstrahens, secum asportavit. et cum inde ad episcopium reverteretur, subito cȩlo optime serenato orta est aque, grandinis et fulguris maxima tempestas. quo viso, episcopus secessit a via in quendam locum ubi dicitur Area, et moram
30 aliquantulum ibi cum ipsis reliquiis fecit. accidit autem tunc grande miraculum, ut in ipso loco ubi reliquiȩ manebant, nil pluviȩ vel grandinis ibi cecidisset. cessante vero tempestate, rediit ad episcopium cum magno pavore. altera autem die cum hȩc audiret domnus Berardus abbas cognomento Ortanus, elegit quen-

c. 281 A

8. *Dalle parole* et pro decimis *la scrittura cambia di nuovo e ne incomincia una diversa, sempre però del principio del secolo XII.*

nostris exigentibus, venerabilis noster locus ab Ęcclesię vastatoribus undique multetur, sed tuitione prędecessorum vestrorum venerabilium pontificum, necnon regum simulque imperatorum semper fuerit defensus. sanctę siquidem recordationis Adrianus, Paulus, Iohannes pontifices aliquanta prędia Sabinis nostro cesserunt monasterio. tanta quippe aviditate Anastasius papa 5
c. 279 B pręfatum dilexit locum, ut etiam ex trabibus, qûę ad restauranda ‖ sarta tecta matris Ęcclesię ex Appenninis conducuntur alpibus, nostro sancto cęnobio ex quinque concesserit unam. plures etiam divino succensi amore omnem habitę vel habiturę possessionis largiti sunt decimationem, innumeris ante collatis prędiis. moderno pręterea tempore venerabilis Benedictus papa ca- 10 stella atque prędia a quibusdam perversis hominibus pertinaciter possessa, strenue invigilans, sancto restituit loco. atque ut eius memoria in assiduis nostrę fraternitatis haberetur orationibus, frater ipsius Iohannes papa ex integro pontificale ornamentum cum proprio baculo simili concessit modo. universi tandem pontifices omnem eidem canonicam sanxerunt libertatem, 15 cunctamque auferentes publicam regum atque pontificum reddibitionem. sacratissimę religionis etiam institutores, defensores, cooperatores, principes, reges, necnon et imperatores Karolus, Pipinus, Hludovicus, cęterique eorum successores, Germani, Salichi Langobardique reges sive imperatores, unusquisque secundum temporis posse, sanctę Dei genitricis exequentes promis- 20 sionem, venerabili loco innumerabilia prędia sua contulere liberalitate. collatis deinde munificentiis hanc decreverunt libertatem, ut quicquid eorum
c. 280 A fiscus vel aliqua publica ‖ exactio aliquo modo sperare potuisset, prętaxato cęnobio omnimodis non imponeretur. oblata igitur atque offerenda ab omni publica functione regum et imperatorum eorumque actionariorum perpetim 25 immunia statuerunt. de decimis eodem tenore cuncti decreverunt, quatinus ad portam monasterii colligerentur ad pauperum alimonias, qui ibi, iuxta constitutionem sanctissimi Thomę abbatis, sancta Dei Genitrice ortante ac ducente, constiterant restauratore. igitur, venerabilis pontifex, tantorum pontificum et regum non aliqua vos persuadeat adulatio infringere velle statuta 30 priorum. scimus denique et ratum est, quoniam pontifices et imperatores qui statuerunt episcopia, ipsi etiam et monasteria, et quam unicuique decrevere oporteret permanere libertas. difficile quippe est absque labore quoslibet vivere, sed divina gratia vario suos dispensat munere. non namque pluribus verbis indigent sapientes, ideo vestram honerare veremur prudentiam ver- 35 borum abundantia. quapropter obsecrantes rogamus, sumus enim plus minus quingenti vestri oratores, ne aliquorum vos perversa compellat opinio, in Dei aliquo modo sevire famulos. pro Dei namque amore vestręque animę
c. 280 B cęterorumque pontificum, ducum, regum et imperatorum ‖ salute, nullus vos amoveat a sancti loci dilectione. neque siquidem putamus impune posse 40

29. restauratore] *Così nel testo del Chronicon e del Regesto.* 34. vario suos] *Così nel testo del Chronicon e del Regesto.*

transire qui tantorum patrum etiam voluerit statuta infringere. igitur assidue pro vobis Deum postulamus. veruntamen quanto lętius tanto largius. vestra quippe provideat solertia, ne aliquorum pręvaleat importuna clamositas, sed ita agite, ut collata a Deo gratia augeatur et aucta corroboretur. de-
5 mumque ęterna gaudia subrogetur. valeat in Domino pręsulatus sanctitatis vestrę tempore longo.

Erat autem tunc temporis Iohannes Sabinensis episcopus qui huic insidiabatur monasterio et pro decimis et pro mortuorum oblationibus quas ab initio cunctorum pene pontificum largitione
10 in pauperum alimoniis et confratrum stipendiis suscepimus, et maxime pro ęcclesia Sancti Angeli in Tancia, de qua olim fecerat iniquam convenientiam cum domno Hugone abbate qui eandem ecclesiam Sancti Angeli tenuit et possedit in dominium huius monasterii. iniquam convenientiam ideo diximus, quia tempo-
15 ribus domni Adriani primi pontificis Hildebrandus gloriosus dux per suum pręceptum huic monasterio concesserat gualdum Tancię in integrum cum ipsa ęcclesia Sancti Angeli, sed et Stephanus quartus apostolicus per suum privilegium confirmavit eundem gualdum Tancię. Karolus quoque, et Hludovicus, atque Hlo-
20 tarius ‖ imperatores per suorum paginas pręceptorum similiter con- c. 281 A firmarunt. hęc omnia ignorabat pręfatus domnus Hugo abbas utpote alienigena et alterius monachus monasterii, iccirco prędictam convenientiam ab episcopo suscepit nescienter. itaque supradictus episcopus post hęc insurrexit, et ad eandem ęcclesiam
25 Sancti Angeli armata manu perrexit, cuius altare amovens destruxit, et reliquias ex illo abstrahens, secum asportavit. et cum inde ad episcopium reverteretur, subito cęlo optime serenato orta est aque, grandinis et fulguris maxima tempestas. quo viso, episcopus secessit a via in quendam locum ubi dicitur Area, et moram
30 aliquantulum ibi cum ipsis reliquiis fecit. accidit autem tunc grande miraculum, ut in ipso loco ubi reliquię manebant, nil pluvię vel grandinis ibi cecidisset. cessante vero tempestate, rediit ad episcopium cum magno pavore. altera autem die cum hęc audiret domnus Berardus abbas cognomento Ortanus, elegit quen-

8. *Dalle parole* et pro decimis *la scrittura cambia di nuovo e ne incomincia una diversa, sempre però del principio del secolo XII.*

dam episcopum, qui tunc forte hospitabatur in hoc monasterio, de ultramontanis partibus, et collatis abbatię viris et fidelibus militibus, cum maximo triumphi honore rehedificare studuit ipsum altare, magnis et pręcipuis ibi reconditis reliquiis. super quam rem pędictus episcopus valde condoluit Sabinensis ęcclesię. et quia 5 altare ipsum destruxerat et reliquias asportaverat, ipsa nocte percussus est, et unum totius latus corporis obstupescens in eo, donec advixit, periit. post hęc veritus et pavens super hoc, et nimis dolens pro edificatione quam domnus abbas noster fieri studuerat, (c. 281 B) ad eundem locum ‖ episcopus perrexit, et abstractis inde novis quas 10 invenit reliquiis, priores illic honorifice recondidit. de ipsis vero novis reliquiis in suo episcopio altariolum construens consecravit, et demum adversus domnum abbatem nostrum in sinodo proclamationem sic ęditam fecit:

An. 1051.

Il vescovo Sabinense Giovanni accusa l'abbate Berardo innanzi a Leone IX e ad una sinodo romana, di avere usurpato i suoi diritti sulla chiesa di S. Michele Arcangelo in Tancia, d'avere attentato alla sua vita e d'altre violenze.

Audiat dominus et totius legis retinaculi moderator ęquissimus Leo primę 15 Sedis ępiscopus audiatque cum eo hęc sancta synodus, percipiat ut iustum est proclamationem quam facio super abbatem Pharphensem, a quo multas et passus sum et patior iniurias. est quędam ęcclesia in honorem sancti Michahelis Archangeli sita in monte qui dicitur Tancia, videlicet in ępiscopatu meo, quę iuris mei ępiscopatus est, cuius altaris auctor et dedicator cre- 20 ditur fuisse Silvester beatissimus huius almę sedis ępiscopus, super quod altare non est veritus abbas ille ausu temerario maceriam addere, et supra tanti consecratoris violatam consecrationem missas per monachos suos cantare, nullo vel faciente vel iubente ępiscopo. de ęcclesia autem illa, nescio per quam iustitiam, medietatem optinet ęcclesia Sancte Marię cuius abbas ipse est, me- 25 dietatem vero alteram ępiscopatus possidet meus. sed ex his medietatibus inter me et abbatem Hugonem talis obligatio facta est, ut semper in tempore quadragesimali et in mense maio meus ibi una cum suo minister sederet, cęteris vero temporibus solus ibi suus sederet minister, a quo tria xenia in anno haberem; et si unquam abbas ille aut aliquis successor eius aut ven- 30 deret alicui aut donaret aut propter beneficium aut quoquo modo ipsius ęcclesię medietatem suam, tunc ad meam meorumque successorum deveniret (c. 282 A) proprietatem. et si ego vel aliquis successor meus de medietate ‖ ipsius ęcclesię quę est mei episcopatus aliquid tale fecissem, tunc ipsa medietas abbatis deveniret proprietatem. et ecce domnus iste abbas in his omnibus 35 cecidit, quia neque ministrum meum ita tractavit ut decuit, neque promissa xenia misit, sed medietatem suam in beneficium duobus Dei ancillis dedit. arsit pręterea ęcclesiam unam de ępiscopatu meo, immo nostri senioris quam meo, et post combustionem duxit illuc ępiscopum Simphroniensem, et, me

nolente et nesciente, consecravit eam. cum vero una dierum sciret me iturum fore ad quendam locum, mei senioris iussionem implendam, paravit adversus me insidias et tales, ut si me posset occideret, aut, si non posset, domum in qua ipse nocte iacerem incendio concremaret. cuius nefarię adin-
5 ventionis extitit auctor Petrus monachus qui dicitur de Laurentio et cum eo Dato de Uhberto, Teuzo de Berizo, Albertinus Adulterinus, Barocco, Petrus Castellanus, Raino de Crescentio, Follia, Iohannes ferrarius, Rainaldus de Iohanne de Guidone pręsbytero, Azolinus. unius denique mei archipręsbyteri silvam incidit, ob hoc quod meum fidelem illum cognovit, quę non minus
10 valuit quam centum libras. cępit quendam servientem meum, et quia dixit se meum esse, abstulit ei equum et omnia vestimenta eius. pręterea decimationes quę michi pertinent nec non et partem meam de bonis mortuorum ubicumque valet contendit, maxime tamen in Bucciniano et Vulpiniano. his et aliis ab eo abbate pressus adversitatibus, proclamo me super illum, quę-
15 rens misericordiam vestram, ut non sinatis ęcclesiam meam, immo vestram quam meam, tantis adversitatibus gravari tantisque molestiis molestari, sed potius liberata ‖ a perturbationibus tanti perturbatoris, grates inde maximas Deo reddamus et vobis (1). c. 282 B

His ita recitatis, quęsitum est ab advocato domini abbatis ut
20 domnus papa, sancta sinodo concedente, indutias permitteret ad singula, quę Sabinensis ępiscopus conclamaverat, verius et suptilius investigandum et respondendum. tunc benigna largitione permissum est. aderant autem ibidem utriusque partis amici veraciores et pacifici insectatores, qui ipsas res canonice inda-
25 gantes retulerunt domno papę, quia si per legem vel sanctos canones iudicare vellet, ambę partes in detrimentum gravissimum devenirent. videlicet propter violationem et destructionem altaris et eius reliquiarum, quam primo idem episcopus Sabinensis pręsumpsit, et propter deprędationes sive incendia, quę postmodum
30 domni abbatis militum exercitus fecit. nam proprietates ęcclesiarum per acquisitionem et autenticam possessionem antiquior et anterior per omnia inventa est huius nostri monasterii fuisse. hoc summus pręsul certius discernens, litem ipsam proutcumque potuit sedare fecit, et ędidit monasterio huic mirabile privilegium
35 suę pię confirmationis de omnium huius monasterii bonorum acqui-

6. Uhberto] *Così nel testo del Chronicon, ma nel Regesto* Huberto

(1) *R. F.* doc. 883. V. la nota 5 a p. 131 di questo volume relativa alla data di queeto documento.

sitionibus liberrime possidendis. denique post longum tempus, nostris scilicet diebus, ita vidimus et audivimus referentem et certissime testantem quendam Romanum ępiscopum nomine Petrum, iam nimis vetulum, qui Rome morabatur apud Sanctum Vincentium, iuxta sanctam ęcclesiam Beati Petri apostoli, omnia ut supra 5 diximus coram se examinata et diffinita fuisse et privilegium sic ęditum:

An. 1051 (1).
Il pontefice Leone IX conferma il monastero nel possesso di tutti i suoi beni e privilegi.
c. 283 A

Leo episcopus servus servorum Dei. ęcclesię venerabili sanctę virginis matris Beatę Marię quę ponitur in Pharpha, et per eam Berardo abbati, et iuste intrantibus tuis successoribus in perpetuum. initium sapientię timor 10 Domini. cuius timore ac debita reverentia commoniti, pro glorioso Filio et casto gloriosę Matris simul et castę honorem libenter exhibemus pia devotione et suis servitoribus necessarium ac regulare cupimus suffragium, ut dum nostro auditorio bene deserviunt, participes pręmii, corporis et animę suscipiamus commodum. inter hęc siquidem pure ad serviendum Deo viventi 15 nostrę voluntatis beneficia volumus, immo et quam maxime desideramus, ut sicut inter cęteras nominis fama, ita et necessariis rebus gloriosius exaltetur per nostram humilitatem sancta Pharphensis ęcclesia. argentum enim et aurum non est nobis, quod autem habemus libenter ei qui nobis hoc tribuit gratis, domino Deo nostro et angelorum ac nostrę Dominę, reddimus, sci- 20 licet cor humile, bonam voluntatem et devotam ut oportet servitutem secundum nostrę fragilitatis possibilitatem. solebant semper ęcclesiis bona sua confirmari, immo et confirmantur adhuc, per apostolica summę Sedis privilegia, quę Deo largiente non refutabit ex nostra parte humiliter suscipere specialis spirituum et hominum regina mater humilitatis domina nostra, pia et 25 mitis ac bona Maria. suscipe igitur sancta Virgo, sancta Parens cum Filio bona tua non a nobis data sed nostro tibi firmata privilegio. tene quę tenes, cum benedictione Filii tui posside quę possides. benedicta quidem es inter omnes mulieres. ‖ tua tibi nullus auferat. in bonis tuis te offendere nulli

c. 283 B

unquam liceat. et vice sua tibi, Berarde in Christo fili dilecte, fideli mo- 30 nasterii huius abbati, hoc sacrę paginę scriptum concedimus ad observandum, ut simul et scriptum ęcclesię reserves nec non et omne bonum tibi commissum. sancta itaque apostolica auctoritate omnia quę supradicta in eodem loco habet ęcclesia confirmamus et corroboramus, sicuti modo possidet et ab initio infra possedit et extra. videlicet quicquid habere videtur in territorio 35

3. Romanum] *Così nel testo.* 9. *Nel testo del Chronicon* ea, *ma nel Regesto* eam 19. *Nel testo del Chronicon* aut, *ma nel Regesto* autem

(1) *R. F.* doc. 884. V. la nota 5 a p. 131 di questo volume relativa alla data di questo documento.

Sabinensi, idest ęcclesiam Sancti Benedicti, et curtem Sancti Gethulii, et castellum de Tribuco, et podium filiorum Palumbę, et alveum Pharphę totum. et hęc omnia cum omnibus suis pertinentiis, in integrum. ęcclesiam Sancti Angeli in Tancia cum gualdo et omnibus pertinentiis, castellum de Bucciniano, et
5 Roccam in integrum cum Massa a papa Benedicto ipsi monasterio collata, castrum Pharę. hęc iterum omnia simili modo cum omnibus suis pertinentiis et subiacentiis. terram de Ortelle. in civitate Ortana ęcclesiam Sancti Theodori in integrum. in Viterbe ęcclesiam Sanctę Marię in integrum. in Tuscano cellam Sanctę Marię iuxta fluvium Minionem cum gualdo, et cum ipso
10 monte Gosberti, seu et Ripa Alvella, et marino portu. in comitatu Narniensi monasterium Sancti Angeli, et ęcclesiam Sancti Antimi in integrum. in comitatu Perosino cellam Sanctę Marię in Diruta, et Sancti Apollinaris, et Sancti Blasii, et Sancti Montani cum ęcclesiis, castellis, villis et omnibus pertinentiis et adiacentiis suis. et iuxta Tyburtinam civitatem ęcclesiam San-
15 cti Adriani in integrum. in Collina ęcclesiam Sancti Andreę cum omnibus suis pertinentiis. in urbe Roma ęcclesiam Sanctę Marię, et Sancti Salvatoris cum criptis et muris, et Campum Agonis ‖ in integrum. in comitatu Asisino cellam Sancti Benedicti in integrum. in comitatu Firmano cellam Sanctę Marię in Clienti, et monasterium puellarum quod dicitur Sancti Sal-
20 vatoris, et ęcclesiam Sancti Benedicti in Ripa, et cellam Sanctę Victorię cum omnibus earum pertinentiis et adiacentiis. in comitatu Asculano cellas, unam Sancti Salvatoris iuxta fluvium Asum, alteram Sanctę Marię in Ophida, in integrum. in comitatu Teatino cellam Sancti Stephani in integrum. in comitatu Senogalliensi curtem de Luzano. in comitatu de Camerino curtem
25 de Salabona. in comitatu Ausimano curtem de Monte Pulisco in integrum. hanc ergo maiorem et principalem Sanctę Dei genitricis ac virginis Marię ęcclesiam in Pharpha, cum omnibus supra dictis et aliis etiam cellis suis maioribus et earum ęcclesiis minoribus, cum castellis, vicis et oppidis, terris cultis et incultis, pratis, pascuis et vineis, silvis, aquis, aquarum decursibus, pisca-
30 riis et piscationibus, portibus maris et littoribus, et universis quantiscumque qualibuscumque pertinentiis, et cum omnibus quę a Romana Sede obtinet per apostolica privilegia, vel ab imperatoribus et regibus per pręcepta, immotam et inquietam ab omnibus esse sancimus. et quodcumque sibi a quibuscumque fidelibus Christi concessum est vel in perpetuum concedetur,
35 si divinę pietatis respectum desiderat, nullus invadat, nullus minuat vel suptrahat. si quis enim piam Matrem Domini scienter offenderit, bonam voluntatem Filii eius unigeniti immo et primogeniti Salvatoris nostri habere omnino non poterit. decimas et oblationes mortuorum quiete ista teneat

c. 284 A

1. *Nel testo del Chronicon* curte, *ma nel Regesto* curtem 8. Viterbe] *Così nel testo.* 19. *Era prima scritto secondo la forma consueta* Clenti, *ma lo scrittore corresse in* Clienti *Il Regesto ha* Clienti 31. qualibuscumque *manca nel Regesto.* 33. inquietam] *Così nel testo.* 38. omnino *manca nel Regesto.*

ęcclesia. nec ordinatio monachorum vel pręsbyterorum huius monasterii
c. 284 B vel cellarum eius a quovis ibi ‖ fiat episcopo, nisi quem abbas invitaverit, aut, si non adest, suo pręcepto eius congregatio. scilicet quia ita habetur in privilegio bonę memorię Pauli papę. synodum ut nullus hic celebret ępiscopus, nec alio venire constringat pręsbyteros totius abbatię, quoniam ab ipso 5 hic locus per privilegium optinuit, nos infringere nolumus. et consecrationes ęcclesiarum a quovis quęrit abbas religioso ępiscopo habeat, simul et chrisma. ad idoneum abbatem eligendum secundum sancti Benedicti regulam sit communis consensus et impleatur petitio fratrum. scriptum est autem in canonibus: «Invasores ęcclesiarum sine dilatione excommunicentur». 10 cuius rei gratia necesse est ut omnis invasio in universa cesset Ęcclesia, maxime in locis quę sibi dicata tenet beata Maria, cui qui aufert sua, incurrere timeat anathema. maxima enim excommunicatio Filii matris Virginis est indignatio. exaltata super choros angelorum Maria, exaltet conservantem bona sua. pro prominę suę reverentia, princeps apostolorum Petrus ditet 15 illum semper benedictione apostolica, annuente hoc virginis Patris ac virginis Matris Dei omnipotentis gratia. data .III. idus decembris, per manus Frederici diaconi sanctę Romanę Ęcclesię bibliothecarii, vice domni Herimanni archicancellarii et Coloniensis archiępiscopi. anno domni Leonis noni papę .III., indictione .V. 20

In alio quoque privilegio idem venerabilis pontifex huic monasterio confirmavit fundum Massam in quo est ecclesia Sancti Va-
c. 285 A lentini. ex fundo Muciani uncias tres. fundum Paternum ‖ in quo est ecclesia Sancti Iohannis. fundum Carbonianum. fundum Septiniani. fundum Pipiliani. fundum Agelli. fundum 25 Mutellę. fundum Larinianum. fundum Albuciani (1). item, in alio privilegio confirmavit bona quędam in Massa in loco qui dicitur Sanctę Marię in Formello, scilicet tres casales, unum qui dicitur casalis de Petroccio, alterum de Leone Sabinensi, tertium qui dicitur casalis Petri qui et Leo ferrarius (2). 30

Heinricus autem tertius rex et secundus Romanorum imperator augustus per suum imperiale pręceptum concessit et confirmavit huic monasterio quasdam res. in territorio Sabinensi ęcclesiam Sancti Benedicti, et curtem Sancti Gethulii cum ca-

2. *Dalle parole* fiat episcopo *fino alle parole* sine dilatione excommunicentur *(r. 10) torna la mano di Todino, e poi di nuovo la mano che ha scritto le pagine precedenti.*
9. petitio] *Così nel Regesto, ma nel testo del Chronicon è scritto* petio

(1) An. 1049; *R. F.* doc. 878. (2) An. 1051; *R. F.* doc. 882.

stello de Tribuco in integrum. et alveum Farphę totum. ęcclesiam Sancti Angeli in Tancia cum gualdo et omnibus pertinentiis. castellum de Buciniano et Roccam in integrum cum Massa quam pię memorię Benedictus papa in hoc monasterio contulit. ca-
5 strum Pharę in integrum cum omnibus pertinentiis. terram de Ortelle. in civitate Ortana ęcclesiam Sancti Theodori. infra castrum Biterbense ęcclesiam Sanctę Marię. in territorio Tuscano cellam Sanctę Marię in Minione cum gualdo, et in monte Gosberti, et Ripa Albella, et marino portu. in comitatu Narniensi monasterium
10 Sancti Angeli in Massa, et cellam Sancti Antimi, et Sanctę Marię, et Sancti Iohannis. in comitatu Perosino cellam Sanctę Marię in Diruta, et cellam Sancti Apollinaris cum ęcclesiis, castellis et villis, sicuti Hugo Alberici in hoc monasterio dedit. in comitatu Asisio ęcclesiam Sancti Bartholomei, et Sancti Iohannis in
15 Satriano. in comitatu Spoletano ęcclesiam Sancti Marci, et Sancti Salvatoris, et Sancti Pauli, et Sancti Martini. cellam Sancte Marie ‖ in Mediana, et ęcclesiam Sancti Antonini, et Sancti Fortunati, et terram et vineam et omnia sicut Adam filius Rodulfi pro redemptione animę suę in hoc monasterio per chartam
20 dedit. in comitatu Auximano curtem de Monte Polisco. in comitatu Senogaliensi curtem de Luzano. in comitatu Camerino Salambonam, et Trevenano, et Sancti Abundii, et Sancti Viti, et in Castello Petroso curtem Sanctę Antię. et de castello Albo Cavallo duas partes sicuti Octavianus per cartulam in hoc mo-
25 nasterio dedit. in comitatu Firmano monasterium Sanctę Marię, et Sanctę Victorię cum castellis, cellis, villis, et curtem de Plotenano cum castello et ripula, curtem de Cerestano, Sanctam Mariam in Casule cum castello de Ara Antiqua, et castello de Tariano, et portionem de Morta, castellum de Agnanello cum suis pertinentiis
30 et molina. Sanctam Mariam in Strata, Sanctam Mariam in Pantana, Sanctam Mariam in Clenti cum castellis, ęcclesiis, molendinis, et aquam deducere ubi necesse est, cum portione de Lumerano, et portione de Sala. curtem Sancti Martini cum medietate de colle Bonelli, et medietate de Morru, et quarta parte ex alia. et
35 portionem de Rote. et portionem de insula de Verano cum ęcclesiis et ędificiis suis ceterisque pertinentiis. in Troliano ter-

c. 285 B

ram et vineas cum litore maris, et cum portu. curtem de filiis Rolandi cum castello et ęcclesiis. curtem de Talusano. monasterium Sancti Salvatoris in Cantalupo, et monasterium Sancti Benedicti de Ripa. in comitatu Asculano iuxta fluvium Asum monasterium Sancti Salvatoris cum castello Furcie, Cymbrianum, Gallianum, castrum Ophidam, Isclam, Beneventulum, Sanctum Valentinum, montem Agusianum, insulam Helisei, | medietatem de Porke, quintam partem de Ripa, Cosennanum, Asignatium, montem Cosi, Spinetulum, Aiulanum, Dullianum, Octavum, Postmontem, Colmari, Podium, Montem Prandonis, montem Cretaceum, Sculculam, medietatem de foce de Tronto, Sexum Pesilem. in comitatu Aprutiensi curtem de Sardiniaria et alias. in comitatu Pinnensi curtem Sanctę Lucię, et de Monte Pedito cum rebus et pertinentiis suis, ecclesiam Sancti Clementis. in comitatu Teatino monasterium Sancti Stefani, et Pharam, et Podium, et Sanctum Clementem. in comitatu Balbensi ecclesiam Sanctę Marię in Graiano, et Sanctę Marię in Sarzano, et Sanctę Marię in Forfone. in comitatu Marsicano curtem Sancti Leucii, et curtem de Transaquas. infra urbem Romam ęcclesiam Sanctę Marię, et Sancti Salvatoris, et Campum de Agonis. in civitate Tyburtina monasterium Sancti Adriani. in finibus Campanię monasterium Sancti Laurentii in Macri. in Colline ęcclesiam Sancti Sebastiani, et Sancte Andreę. in comitatu Reatino monasterium Sancti Angeli, et ęcclesiam Sancti Iacobi, et Sancti Georgii, et in Puzalia terram quę noviter acquisita est. in Amiterno ęcclesiam Sanctę Marię in Loriano cum suis adiacentiis, curtem de Torrita, et de Narnate cum omnibus earum adiacentiis atque pertinentiis. in comitatu Balbensi ęcclesiam Sancti Peregrini in qua comes Oderisius monasterium construxit [1].

Quidam autem Franco nobilis vir qui vocatur de domna Rosa, seu Guido, ambo socii et fideicommissarii cuiusdam Iohannis Muti, pro eius anima confirmaverunt per chartam donationis in

11. Sexum Pesilem] *Così nel testo.*

(1) An. 1050; *R. F.* doc. 879. Intorno alla data di questo diploma vedasi la nota che vi si riferisce nel *Regesto,* IV, 274.

hoc monasterio quasdam res ipsius in territorio Sabinensi ubi dicitur Serranus (1). quidam etiam Paganus filius Gaidonis refutavit in hoc monasterio sortem suam de castello quod nominatur Aqua Viva totam in integrum, et de castello de Tribuco (2). item,
5 Tinto filius Leonis refutavit in hoc monasterio omnes res quas per scriptum habebat a fluvio Currensi usque ‖ ad Sanctam Mariam in Cassiano, ab alia parte Riana (3). item, Landulfus filius Adelberti cum Nicolao filio suo concessit huic monasterio res suas in Salisiano, Sectiniano, Colle, monte de Velo, et Maialini,
10 modia septuaginta, et recepit, commutationes, res in Tribiliano, et Verrucule, et ad rivum Gleronis (4). item, Beraldus qui Maco vocatur filius Munaldi, cum Guilia uxore sua, concessit huic monasterio res suas in Sabinis ad Planum de Polo, et casalem Iohannis de Veccla (5), et portionem suam de castello Bubelano,
15 et de Carbi (6). et in comitatu Narniensi de castello de Laia quod est de Sigizo (7). item, Crescentius filius Arduini concessit portionem suam ex casale Serrano territorii Sabinensis (8). item, domna Maroza relicta quondam domni Gregorii et filia domni Octaviani, per consensum Iohannis germani sui, concessit
20 res suas quę ei evenerant a suprascripto Gregorio viro suo in comitatu Campanię, videlicet sex principales uncias totius substantię eiusdem viri sui, huic monasterio (9). item, quidam viri filii Martini, et filii Adelberti, et filii Senioricti, et filii Bonini, et filii Crescentii concesserunt in hoc monasterio res suas cum ecclesia
25 Beati Silvestri et Sancti Nicolai confessorum Christi ubi dicitur Cerretum Malum, et ad Cisternam (10). item, Crescentius filius Farolfi cum Azolino filio suo concessit in hoc monasterio casalem in Sabinis qui nominatur Pinea, et de Genzunis (11). item, Berardus filius Farolfi concessit in hoc monasterio sortem suam

c. 286 B

9. *Dopo la parola* Maialini *apparisce nel testo la traccia di una lettera che non si legge bene. Forse una* s *col segno di abbreviazione per* sunt

(1) An. 1049; *R. F.* doc. 880.
(2) An. 1050; *R. F.* doc. 881.
(3) An. 1052; *R. F.* doc. 885.
(4) An. 1053; *R. F.* doc. 886.
(5) An. 1053; *R. F.* doc. 887.
(6) An. 1055; *R. F.* doc. 888.
(7) An. circa 1053-1055; *R. F.* documento 889.
(8) An. 1056; *R. F.* doc. 890.
(9) An. 1056; *R. F.* doc. 891.
(10) An. 1057; *R. F.* doc. 892.
(11) An. 1059; *R. F.* doc. 895.

in Tancia et Sectiniano: a primo latere rivulus episcopalis Cancelli qui vadit in castellum Fatuccli, a secundo latere cacumen montis Maialini descendens in rivulum Atriani, a tertio latere rivulus Atrianus, a quarto latere pertinentia Salisani [1]; et refutavit
c. 287 A totam sortem de castello Salisano [2]. || item, Azo filius Iohannis 5
cum Doda uxore sua et Adelbertus pręsbyter filius Petri concesserunt huic monasterio res suas ducatus Spoletani in castaldatu Pontano ubi dicitur Griianus, idest portiones suas de ęcclesia Sancti Viti [3]. item, filii Anastasii comitis fecerunt sponsionem et obligationem huic monasterio et domno Berardo abbati, 10
ut non tollant neque contendant ipsi et heredes eorum ęcclesias et monasteria, idest Sancti Benedicti in Satriano, et Sancti Iohannis in Valle Frigida, et Sancti Bartholomei; quod si pręsumpserint, componant argenti libras quinque [4]. similiter promiserunt filius Adenolfi, et Munaldus et Gislerius comites filii Anastasii; et 15
ipsi si pręsumpserint, componant huic monasterio argenti libras .x. [5]. item, Iohannes prępsbyter filius Aifredi concessit huic monasterio quartam partem de ęcclesia Sancti Martini in pertinentia castelli de Ponticello ad collem Aimonis [6]. item, Rainerius Guidonis de Ardemanno, et Iohannes de Guidone, et 20
Iohannes filius Paulonis concesserunt in hoc monasterio et domno Berardo abbati portiones suas de territorio quod dicitur Arci cum casalibus suis, idest casales Iohannis de Nazano ubi est castellum quod dicitur Arci, casales de Petro pręsbytero, casales de Iohanne Pagano, casales de Pane Caldo, casales de Stilluto, ca- 25
sales de Crescentio Stilluto, casales de Crescentio de Martino, casales de Theoderico, casales de Iohanne Anastasię, casales de Lupo Pazo, casales de Carincio, casales de Iohanne Feltrano, casales de Bucca Lupo, casales de Iobo; et hi omnes conclauduntur inter fines istos: a latere primo Currense, a secundo vero latere 30
c. 287 B rivus Rapinianus [7]. item, Rainerius filius Ottonis || concessit

23-29. casales] *Così nel testo.*

(1) An. 1059; *R. F.* doc. 896.
(2) An. 1059; *R. F.* doc. 897.
(3) An. 1059; *R. F.* doc. 898.
(4) An. 1059; *R. F.* doc. 900.
(5) An. 1059; *R. F.* doc. 901.
(6) An. 1059; *R. F.* doc. 902.
(7) An. 1059; *R. F.* doc. 903.

res suas et sortem de podio Arci inter fluvium Currensem et Carbulanum: a primo latere tota ipsa cripta de casale de Iohanne Fera, venientes in Aquam Vivam, et in fluvium Currensem, a secundo latere fluvius Currensis, a tertio latere rivulus Carbu-
5 lanus, a quarto latere fluvius Sabinensis, et de ęcclesia Sancti Petri in Albiano, et de aliis ęcclesiis sub se usque ubi coniungitur Carbulanus cum Currense (1). item, Theodora relicta Crescentii de Octaviano cum Iohanne Cencio et Guidone filiis suis concessit huic monasterio et domno Berardo abbati totum castellum Arci
10 cum octo casalibus, idest casalis Iohannis de Nazano, casalis Iohannis de Rodulfo, casalis Crassi, casalis Lucii, casalis Iohannis de Stepho, casalis de Paracaseo, casalis Crescentii Martino, casalis Gattini secus rivum; et refutaverunt quicquid eis pertinebat de castello Tribuco cum rocca sua; pro quibus receperunt prętium
15 denariorum suptilium papiensium argenti librarum .cxxxvi. (2).

Crescentius igitur Octaviani filius invasit castellum huius monasterii quod nominatur Tribucum, et monacho ibi invento nares abstulit. et donec vixit in ipsa violentia permansit, et filios suos in ea contumacia reliquit, ab introitu domni Leonis papę usque
20 ad introitum domni Nycolai papę. inter ea prędictus domnus abbas quendam locum vocatum Arci, ad castrum ibi ędificandum, iuste et legaliter acquisivit, propter quod prędfati viri magna dolositate succensi ęquitare armata manu ceperunt super omnia bona Sanctę Marię, incendere ęcclesias et villas, arbores et vineas
25 incidere, homines occidere, et domno abbati insidias prępararе.

12. Stepho *anche nel Regesto.* *Nel Regesto* Crescentii de Martino

(1) An. 1059; *R. F.* doc. 904.

(2) An. 1061; *R. F.* doc. 905. Intorno a questo documento e al seguente 906 cf. Ficker, *Forschungen zur Reichs und Rechtsgeschichte Italiens*, IV, 91 e Jaffé-Löwenfeld, *Regesta pontificum*, nn. 4430 e 4434. Nel luglio dell'anno 1060, Nicolò II si recò al monastero di Farfa e consacrò i principali altari della sua chiesa. In quella occasione il pontefice percosse d'anatema gli invasori ed usurpatori dei beni del monastero, e confermò i privilegi pei quali il monastero stesso era posto sotto la protezione imperiale ed immune dalla diretta autorità pontificia. Alquanto più tardi Nicolò II inviò come suoi legati a Farfa il cardinale Umberto di Selva Candida, Pietro vescovo di Gubbio, e Agilardo vescovo e abbate di S. Paolo che rinnovarono le scomuniche contro gl'invasori dei privilegi e diritti della badia. Cf. anche Muratori, *Antiq. Ital. medii aevi*, V, 1039.

quem cum persequerentur, quendam monachum comprehenderunt, c. 288 A cęcaverunt, | nares, linguam et auriculas absciderunt. quam infestationem et molestiam domnus abbas per suum nuntium intimavit domno papę qui tunc erat Florentię. qui cum Romam reversus esset, misit ad eos suos legatos ut domno abbati legem facerent, et venientes ante papam indutias petierunt, ut super hoc consiliarentur, et datę sunt indutię dierum .x. iterum indutias acceperunt dierum .xx. tunc obligavit se Iohannes de Crescentio domno papę, ut si in isto termino abbati legem non faceret, .ccc. libras argenti componeret. ad quem terminum venire noluit. post multos vero dies advocatus domni abbatis stans ante pręsentiam pręfati pontificis et episcoporum et iudicum, cepit cuncta referre mala superius scripta, vel a Crescentione et filiis eius, contra hoc monasterium perpetrata. his auditis domnus papa consilium a iudicibus quęsivit. qui omnes simul ostenderunt hoc capitulum Codicis Iustiniani dicentis: «Eius qui per «contumaciam absens, cum ad agendam causam vocatus esset «condempnatus, negotio prius summatim perscrutato, appellatio re«cipi non potest». et legaliter consilium dederunt domno papę, ut faceret investituram domno abbati de his quę hoc monasterium detinebat, et ex quibus filii Crescentionis molestias inferebant, ut secure omni tempore possideret. et quia perpetrati fuerant sacrilegia, homicidia, incendia, divastationes, haberent potestatem iudicandi quoquo modo possent. et si ipsi vel heredes eorum de prędictis castris et rebus prędlitigare voluerint, aut molestias inferre, .c. libras auri optimi componerent, medietatem Lateranensi palatio et medietatem huic monasterio. quod et prędictus c. 288 B || domnus Nicolaus pontifex fecit (1).

25. *Nel testo del Chronicon* prędlitigare *e nel documento del Regesto* amplius litigare

(1) An. 1060; *R. F.* doc. 906. Mi pare opportuno riferire per intero qui in nota questo documento.

In nomine Domini. anno .II. domini Nycolai secundi papę, indictione .XIII., mense aprilis, die .XXVIII. inter omnia quę huius mundi sunt gesta vel gerenda, nichil melius nichilque honestius quam Ecclesię Dei subvenire in his quę ei necessaria sunt, et iustis petitionibus legale impertire suffragium. Crescentius igitur Octaviani filius invasit quoddam castellum ęcclesię Sanctę Marię quę dicitur in Pharpha quod nominatur Trebucum, et monacho ibi invento nares abstulit ad iniuriam servitorum eiusdem monasterii. qui dum vixit prędictum castrum violenter detinuit et in ipsa violentia filios suos tenere dimisit. qui con-

Item, Iohannes prȩsbyter filius Guicconis concessit in hoc monasterio ȩcclesiam Sancti Petri in fundo Collis, et portionem suam de ȩcclesia Sancti Quirici in fundo Petriolo, et aliam ȩc-

1. *Le carte 288 B, a cominciare da* Item, Iohannes, *e 289 A sembrano scritte dal monaco Todino.*

tumaciter persistentes, ab introitu domni Leonis papȩ qui eos appellavit ut legem abbati Pharphensi facerent, usque ad introitum domni Nycolai papȩ cui Pharphensis abbas reclamavit et legem ab eis minime habere potuit. super hȩc omnia prȩdictus abbas acquisivit locum in quo olim ȩdificatum fuerat castrum, et nomen loci dicitur Arce. in quo loco, dum acquisisset illum ab hȩredibus Guidonis Ardimanni, quibus iuste pertinebat per successionem parentum suorum et confirmationem Ottonis imperatoris, cȩpit ȩdificare castrum. qui nullam requirentes iustitiam neque expectantes, neque aliquam domino papȩ reclamationem facientes, ȩquitare armata manu cȩperunt super omnia bona Sanctȩ Mariȩ, incendio concremare ȩcclesias, villas, arbores et vineas incidere, homines occidere, et, quod peius est, abbati insidias prȩparantes, persecuti sunt; et in ipsa persecutione quendam monachum comprehenderunt, sanum atque incolumem, quem ante prȩsentiam eorum ductum cȩcaverunt, nares absciderunt, linguam videlicet et auriculas. cum autem hȩc omnia agerentur, et abbas tantam non posset ferre molestiam, direxit nuntium suum domino papȩ, qui tunc erat Florentiȩ, pro hac causa. qui misit ter prȩfecto per ȩpistolas ut mitteret eis ex sua parte, ut nullam servitoribus Sanctȩ Mariȩ inferrent molestiam, quia si adversus abbatem aliquid haberent, post reversionem suam exinde eis legem facerent. quod et factum est. qui non solum iussis papȩ non paruerunt, sed etiam postmodum in bonis Sanctȩ Mariȩ suisque servitoribus peiora ac plura inire cȩperunt. post hȩc domino papa revertente, misit ad eos Sinebaldum comitem et Farulfum Dentutum fidelem eorum, ut octavo die postquam ipse reverteretur, Romam venirent et abbati legem facerent. ad quem terminum abbas et Iohannes de Crescentio venientes, ante prȩsentiam domini papȩ steterunt, et ore suo dominus papa eum appellavit, ut legem abbati faceret. qui dicens se de hac causa consiliatum non esse, proinde si domino papȩ placeret, alium sibi certum terminum daret. qui petitioni suȩ annuit et dedit ei terminum decem dierum. ad quem utrique venerunt. sed prȩdictus Iohannes priori modo cȩpit alias domino papȩ querere indutias. cui iudices resistentes, hoc iustum non esse dixerunt, quia prȩsentibus reis non licet quin respondere non debeant. set tamen prȩcatu multorum similiter abbas dedit ei indutias usque ad .xx^{mum}. diem. et apprehensa virga in manu obligavit se domino papȩ ut si ad illum diem non veniret terminum et abbati legem non faceret, .ccc. libras denariorum argenti componeret. ad quem terminum in sua persistens contumacia venire noluit. post multos vero dies stans abbas ante prȩsentiam prȩfati pontificis et ȩpiscoporum, prȩfecti scilicet et iudicum subscribendorum, cȩpit Comes advocatus abbatis Sanctȩ Mariȩ cuncta referre quȩ superius scripta sunt, vel a Crescentione et filiis eius gestȩ et quomodo tanta mala ab eis ȩcclesiȩ Sanctȩ Mariȩ essent perpetrata, ut si exinde legem dominus papa faceret, vita una cum bonis deberent publicari. hoc audito dominus papa quȩsivit consilium a iudicibus, quid super hac re fieri deberet. qui omnes consona voce dixerunt capitulum libri Codicis Iustiniani ita dicentis: « Eius qui per contumaciam absens, cum ad « agendam causam vocatus esset condemnatus, « negotio prius summatim perscrutato, appel« latio recipi non potest ». et hoc dicentes legaliter consilium dederunt domino papȩ ut faceret investituram abbati de his quȩ abbas cum servitoribus Sanctȩ Mariȩ detinebat, et de quibus eis a filiis Crescentionis molestiȩ fuerant illatȩ, ut secure ac quiete omni tempore detinerent servitores prȩdicti monasterii. et quia perpetrati fuerant sacrilegia, homicidia, incendia, devastationes, haberent potestatem vindicandi quoquo modo possent, eo quidem tenore, ut si ipsi aut hȩredes eorum ȩcclesiȩ prȩdictȩ suisque servitoribus de prȩdictis castris vel ex omnibus rebus aliis amplius litigare voluerint vel molestiam inferre, .c. libras auri optimi componerent, quarum medietas intro sacro Lateranensi deveniat palatio, altera vero medietas ȩcclesiȩ Sanctȩ Mariȩ suisque servitoribus competat. quod et prȩdictus pontifex fecit. deinde prȩcepit hoc ȩremodicium una cum prȩfecto et iudicibus fieri pro victoriali memoria et secundum tenorem legis dicentis: « Acta quȩ sunt translata « in publicis monumentis perpetuam volumus « habere firmitatem. nec etiam morte cogni« toris perire publica fides ». quod iussum est michi Alexio scriniario scribere a prȩfato pontifice, et Iohanne divina gratia prȩfecto, scilicet et iudicibus, in mense et indictione suprascripta .xiii. cui domnus papa post tres dies misit Saxonem iudicem cum litteris bulla sua impressis, ut veniret et legem prȩ-

clesiam Sancti Angeli in fundo Collis ad Menefolgetum, et casam in castello Sancti Gemini, et terras et vineas atque silvas modiorum .XXIII. et eo amplius, cum portione ęcclesię Sancti Angeli, et medietatem ęcclesię Sancti Quirici, et suprascriptam ęcclesiam Sancti Petri in fundo Casamurata [1]. item, Caritia abbatissa et 5 Beliarda germanę sorores filię Adelberti dederunt in hoc monasterio et domno Berardo abbati ęcclesiam Sancti Salvatoris in fundo Portelle et vocabulo Cantalupo cum omnibus rebus suis in fundo Nuce, et in fundo Cellę, et in fundo Meleteiano, et in fundo Venetiano, et in fundo Oliano, et in fundo Sclariano, et 10 in fundo Planomaio, et in fundo Ornetulo, et in fundo Clusa Lunta, et in fundo Prato, et in fundo Sorecciano, et portionem de ęcclesia Sancti Stephani in loco Celle infra ministerium de

9. *Nel Regesto* Moleteiano

dicto abbati faceret. qui ut priori modo in sua persistens contumacia, venire rennuit. + ego Nycolaus sanctę Romanę Ecclesię decernens conscripsi et subscripsi. + ego Dominicus Gradensis patriarcha interfui, laudavi et subscripsi. + ego Heldibrandus sanctę Romanę Ecclesię licet indignus archidiaconus subscripsi. + ego Bonifatius Albanensis dictus ępiscopus subscripsi. ego Petrus Gabinensis (*) ępiscopus subscripsi. + ego Humbertus dictus ępiscopus sanctę ęcclesię Silvę Candidę interfui, cognovi et subscripsi. ego Stephanus sanctę Romanę Ecclesię cardinalis pręsbiter tituli Sancti Grisogoni subscripsi. + ego Gaudentius sanctę Romane Ecclesię cardinalis pręsbyter subscripsi. + ego Bernardus sanctę Romanę Ecclesię subdiaconus subscripsi. + ego Dodo Rosellanus licet indignus ępiscopus interfui et subscripsi. + Iohannes Domini gratia Romanorum pręfectus. + ego Saxo Domini gratia secundicerius sanctę apostolicę Sedis interfui. + ego Petrus Domini gratia primus defensor interfui sanctę apostolicę Sedis. + ego Crescentius Domini gratia arcarius sanctę apostolicę Sedis interfui. + ego Petrus Domini gratia saccellarius sanctę apostolicę Sedis interfui et confirmo. + ego Iohannes Dei gratia sanctę apostolicę Sedis proto (*) interfui et confirmo. + Gregorius Domini gratia dativus iudex confirmo. + ego Georgius Domini gratia dativus iudex iudicavi iudicatumque confirmo. + Cencius de pręfecto. + Leo de Benedicto Christiano subscripsi. + Albertus de Otto Curso. + Iohannes Braciuto subscripsi. + Conte de Iohanne Guidone. + Bertramo frater eius. + Benedictus de Episcopo. + Cencius Fraiapane subscripsi. + Petrus de Beno de Maroza. + Berardus de Rainerio de Curte. + Iohannes de Balduino subscripsi. + Leo de Azo. + Petrus de Alberico. + Octavianus filius Alberici. + Gregorius filius Gregorii. + Bernardus de Torena subscripsi. + Iohannes de Tusculana subscripsi. + Ratterius adulterinus subscripsi. + Genzo de Siginulfo subscripsi. + Monticellus subscripsi. + Piro de Hermerado subscripsi. + Iohannes de Faida subscripsi. + Durantus de Iohanne de Atria subscripsi. + Petrus de Anastasia subscripsi. + Iohannes de Petro Vitioso subscripsi. + Berardus filius Iohannis de Berardo subscripsi. + Iohanne de Stefano Rifice subscripsi. + Baroncellus gener de Maiza subscripsi. + Petrus Obledanus subscripsi. + Gutitimannus subscripsi. + Conte Tegrimus de Tuscana subscripsi. + Guido neptus eius snbscripsi. + Sarracenus de Sancto Eustathio subscripsi. + Gregorius de Franco de Sancto Eustathio subscripsi. + Bonofilius lanista subscripsi. + ego Alexius scriniarius sanctę Romanę Ecclesię complevi et absolvi.

(*) Intorno a questo « Petrus Gabinensis » cf. GALLETTI, *Gabio*, pp. 37 e 154. Il Galletti respinge l' ipotesi proposta da altri che possa trattarsi di un « Petrus Eugubinus » e la lettura chiara del testo sembra dargli piena ragione. Vuolsi però notare che il vescovo « Petrus Eugubinus » fu, con Umberto di Selva Candida e Agilardo abbate di S. Paolo, legato di Nicolò II a Farfa.

(1) An. 1059; *R. F.* doc. 908.

(*) Così nel testo.

Nuce, et curtem de Lumitiano in fundo Lumiriano, et in fundo Asiniano, et in fundo Sala, et in fundo Tremane, et in fundo Solemniano, et in fundo Metetiano, et in fundo Poppleto, et in fundo Pratellę, et per alias casalias, et portionem de ęcclesia San-
5 ctę Marię in Solemniano, et portionem de ęcclesia Sanctę Marię in Asiniano infra ministerium de Ulmo, et curtem Sancti Silvestri in fundo Monte Alperti cum portione ipsius castelli, et in fundo Alviano, et in fundo Mantatiano, et in fondo Toreliano infra ministerium ‖ de Clenti, et curtem de Paniolo infra comi- c. 289 A
10 tatum Ausimum cum terris modiorum .L. (1). item, Bernardus episcopus Asculanus fecit convenientiam cum abbate Berardo de terris quas Longinus filius Aczonis dedit in hoc monasterio, ut decima terrarum quas manuales laborant ad suas manus, et servi et libertini et coloni et incartulati, permaneat in hoc monasterio.
15 de aliis vero terris ex quibus antea contempserunt dare ad prędictum ępiscopum, medietatem habeat ępiscopatus et medietatem hoc monasterium. pręsbyteri quoque omnes capellanii de castellis filiorum Longini non reclinent caput ad ipsum ępiscopum, neque ad synodum, neque ad ullam causam, nisi forsitan per bonam
20 voluntatem domni abbatis, aut ipsi sua sponte. reliqui omnes pręsbyteri pergant ad synodum ępiscopi sicut lex pręcipit. decimam vero quam inter se dividunt, neuter eorum alienent in ullam personam, neque per scriptum, neque per beneficium. et de eo qui contempserit decimam, adiuvent se per rectam fidem (2).
25 item, Iohannes pręsbyter et Sergia germani et filii France concesserunt in hoc monasterio res suas in territorio Sabinensi ad Bilianum et ad Caminatam modiorum undecim (3). item, Dominicus pręsbyter filius Benedicti et Iohannes filius Dodonis concesserunt in hoc monasterio res suas comitatus Reatini ad Ala-
30 trum et in curte Grecię modiorum .v. (4). item, Boniza quę vocatur Maximila concessit in hoc monasterio per cartulam venditionis res in territorio Sabinensi ubi dicitur Verrucule ad prętium

10. Ausimum] *Così nel testo.* · 22. alienent *nel Regesto, ma nel Chronicon* alinent

(1) An. 1046? 1049? *R. F.* doc. 909.
(2) Senza data; *R. F.* doc. 910.
(3) An. 1049; *R. F.* doc. 911.
(4) An. 1049; *R. F.* doc. 912.

argenti librarum trium [1]. item, Dato filius Rainerii et Crescentius filius eius et Iohannes filius Hugolini fecerunt obligationem c. 289 B de podio Burdella quod per scriptum tenebant ab | hoc monasterio [2]. item, Benedictus prȩsbyter filius Nectonis concessit in hoc monasterio res territorii Sabinensis in Pontiano [3]. item, 5 Elperinus et Aczolinus germani fratres filii Sifredi concesserunt in hoc monasterio res territorii Sabinensis in Puzalia, ad fossam de Maceri, modiorum duodecim [4]. item, Albericus filius Gualabruni concessit in hoc monasterio sortem suam de duobus castellis Terraniano et Limisano, et res in Ruiano et Tricase, et 10 clausuram in Aguzano, et in Molge, et in casale Prodonis, et in casale Limisano, et unum hortum ibidem, et res in Valle Cupula [5]. item, idem ipse refutavit in hoc monasterio sortem suam de casale Sacerdote, et in Castellione, et Cesarano, et quinque casales in Aguzano, et tertiam partem de ȩcclesia Sancti Nicolai, 15 et clausuram Iohannis de Sico, et de portu Cerri medietatem, et de gualdo medietatem, et de silva tertiam partem [6]. item, Berardus comes filius Berardi comitis concessit in hoc monasterio ȩcclesiam Sanctȩ Trinitatis in Avezano, et .c. modia terrȩ iuxta Fucinum, et vineam modiorum trium [7]. item, Franco filius Cre- 20 scentii refutavit in hoc monasterio res territorii Sabinensis in pertinentia de Musiniano ubi dicitur Collis Ferrarii, et in Nocla, et in pertinentia de Tribuco [8]. item, Leutherius filius Leutherii vendidit huic monasterio et domno B[erardo] abbati res territorii Sabinensis, et castellum Terranianum cum ecclesia Sancti An- 25 drey, et res in Ruiano, et Tricasi, quarum rerum fines sunt: a capite via publica de Cruce Sanctȩ Antiȩ usque in limitem, et in rivum et in rigagine, et in Calentinum, a quarto latere rivus qui descendit inter Ortisanum et Terranianum usque in rivum Tor- c. 290 A tum et in Calentinum. item, fines aliarum rerum ibidem: | a 30

3. *Nel testo* tenebat *Dalla c. 289 B alla 292 B cessa la scrittura del monaco Todino e torna la mano precedente.*

(1) An. 1060; *R. F.* doc. 913.
(2) An. 1061? *R. F.* doc. 914.
(3) An. 1062; *R. F.* doc. 915.
(4) An. 1061? 1062? *R. F.* doc. 916.
(5) An. 1061; *R. F.* doc. 917.
(6) An. 1061? *R. F.* doc. 918.
(7) An. 1061; *R. F.* doc. 919.
(8) An. 1051; *R. F.* doc. 920.

capite via iuxta Sanctum Cesarium, veniens in puteum de Gabiniano, et in rigaginem, et in rivum Mercoris, et rivum Scarnatoris, et in Calentinum, deinde via per Colliclum ad Sanctum Cesarium; pro quibus omnibus rebus cum castello recepit prȩtium
5 argenti librarum .xxxii. et per omnem libram habentes solidos .xx.(1). item, Abbo filius Teuzonis promisit in hoc monasterio per obligationem portionem suam de castello Terraniano (2). item, Tebaldus et Iohannes filii Cononis concesserunt in hoc monasterio ȩcclesiam Sanctȩ Ceciliȩ cum terra laboratoria territorii Sabinensis
10 ad Cerritum Malum modiorum decem et septem. in casale de Montanariis modia .xii. in Macle modia v. (3). item, Sigenolfus comes filius Berardi comitis territorii Carsulani concessit in hoc monasterio ȩcclesiam Sancti Vincentii (4). item, Oddo filius Iohannis Oddonis, committens se sub patrocinio tuitionis
15 domni abbatis B[erardi], concessit in hoc monasterio ȩcclesiam Sancti Cesarii et Sancti Benedicti in comitatu Tiburtino (5). item, Benedictus Prodȩ concessit in hoc monasterio res foris Pontem Fractum modii .i., et in Campo Mori, et in Aqua Viva modia .viiii. (6). item, Senebaldus comes refutavit in hoc mona-
20 sterio et investivit totum castellum de Terraniano cum omni pertinentia, obligans se pena auri optimi librarum .x. (7). item, Dato filius Rainerii concessit in hoc monasterio res suas intro castellum Terranianum (8). item, Tedemarius filius Tedemarii refutavit in hoc monasterio sortem suam de castello Salisano, et
25 casalem quem tenebat Iohannes de Ferrario (9). item, Rusticus filius Crescentii de Octaviano refutavit in hoc monasterio totum castellum Arci, quod domnus abbas Berardus construxit, sicut olim prȩdictus Crescentius cum fratre suo Oddone divisit, cum ‖ octo casalibus, idest casalis Iohannis de Nazano, casalis Iohannis de
30 Rodolfo, casalis Crassi, casalis Luni, casalis Iohannis de Stepho,

c. 290 B

14. tuitionis] *Così rettamente nel Regesto, ma nel Chronicon* studitionis 30. Luni *nel testo, ma a p. 143, r. 11,* Lucii Stepho *anche nel Regesto.*

(1) An. 1061; *R. F.* doc. 922.
(2) An. 1062; *R. F.* doc. 923.
(3) An. 1062; *R. F.* doc. 924.
(4) An. 1062; *R. F.* doc. 925.
(5) An. 1062; *R. F.* doc. 926.
(6) An. 1062; *R. F.* doc. 927.
(7) An. 1062; *R. F.* doc. 928.
(8) An. 1062; *R. F.* doc. 929.
(9) An. 1062; *R. F.* doc. 930.

argenti librarum trium (1). item, Dato filius Rainerii et Crescentius filius eius et Iohannes filius Hugolini fecerunt obligationem
c. 289 B de podio Burdella quod per scriptum tenebant ab ‖ hoc monasterio (2). item, Benedictus presbyter filius Nectonis concessit in hoc monasterio res territorii Sabinensis in Pontiano (3). item, 5
Elperinus et Aczolinus germani fratres filii Sifredi concesserunt in hoc monasterio res territorii Sabinensis in Puzalia, ad fossam de Maceri, modiorum duodecim (4). item, Albericus filius Gualabruni concessit in hoc monasterio sortem suam de duobus castellis Terraniano et Limisano, et res in Ruiano et Tricase, et 10
clausuram in Aguzano, et in Molge, et in casale Prodonis, et in casale Limisano, et unum hortum ibidem, et res in Valle Cupula (5). item, idem ipse refutavit in hoc monasterio sortem suam de casale Sacerdote, et in Castellione, et Cesarano, et quinque casales in Aguzano, et tertiam partem de ęcclesia Sancti Nicolai, 15
et clausuram Iohannis de Sico, et de portu Cerri medietatem, et de gualdo medietatem, et de silva tertiam partem (6). item, Berardus comes filius Berardi comitis concessit in hoc monasterio ęcclesiam Sanctę Trinitatis in Avezano, et .c. modia terrę iuxta Fucinum, et vineam modiorum trium (7). item, Franco filius Cre- 20
scentii refutavit in hoc monasterio res territorii Sabinensis in pertinentia de Musiniano ubi dicitur Collis Ferrarii, et in Nocla, et in pertinentia de Tribuco (8). item, Leutherius filius Leutherii vendidit huic monasterio et domno B[erardo] abbati res territorii Sabinensis, et castellum Terranianum cum ecclesia Sancti An- 25
dreę, et res in Ruiano, et Tricasi, quarum rerum fines sunt: a capite via publica de Cruce Sanctę Antię usque in limitem, et in rivum et in rigagine, et in Calentinum, a quarto latere rivus qui descendit inter Ortisanum et Terranianum usque in rivum Tor-
c. 290 A tum et in Calentinum. item, fines aliarum rerum ibidem: ‖ a 30

3. *Nel testo* tenebat *Dalla c. 289 B alla 292 B cessa la scrittura del monaco Todino e torna la mano precedente.*

(1) An. 1060; *R. F.* doc. 913.
(2) An. 1061? *R. F.* doc. 914.
(3) An. 1062; *R. F.* doc. 915.
(4) An. 1061? 1062? *R. F.* doc. 916.
(5) An. 1061; *R. F.* doc. 917.
(6) An. 1061? *R. F.* doc. 918.
(7) An. 1061; *R. F.* doc. 919.
(8) An. 1051; *R. F.* doc. 920.

capite via iuxta Sanctum Cesarium, veniens in puteum de Gabiniano, et in rigaginem, et in rivum Mercoris, et rivum Scarnatoris, et in Calentinum, deinde via per Colliclum ad Sanctum Cesarium; pro quibus omnibus rebus cum castello recepit prętium
5 argenti librarum .xxxii. et per omnem libram habentes solidos .xx.(1). item, Abbo filius Teuzonis promisit in hoc monasterio per obligationem portionem suam de castello Terraniano (2). item, Tebaldus et Iohannes filii Cononis concesserunt in hoc monasterio ęcclesiam Sanctę Cecilię cum terra laboratoria territorii Sabinensis
10 ad Cerritum Malum modiorum decem et septem. in casale de Montanariis modia .xii. in Macle modia v. (3). item, Sigenolfus comes filius Berardi comitis territorii Carsulani concessit in hoc monasterio ęcclesiam Sancti Vincentii (4). item, Oddo filius Iohannis Oddonis, committens se sub patrocinio tuitionis
15 domni abbatis B[erardi], concessit in hoc monasterio ęcclesiam Sancti Cesarii et Sancti Benedicti in comitatu Tiburtino (5). item, Benedictus Prodę concessit in hoc monasterio res foris Pontem Fractum modii .i., et in Campo Mori, et in Aqua Viva modia .viiii. (6). item, Senebaldus comes refutavit in hoc mona-
20 sterio et investivit totum castellum de Terraniano cum omni pertinentia, obligans se pena auri optimi librarum .x. (7). item, Dato filius Rainerii concessit in hoc monasterio res suas intro castellum Terranianum (8). item, Tedemarius filius Tedemarii refutavit in hoc monasterio sortem suam de castello Salisano, et
25 casalem quem tenebat Iohannes de Ferrario (9). item, Rusticus filius Crescentii de Octaviano refutavit in hoc monasterio totum castellum Arci, quod domnus abbas Berardus construxit, sicut olim prędictus Crescentius cum fratre suo Oddone divisit, cum ‖ octo casalibus, idest casalis Iohannis de Nazano, casalis Iohannis de
30 Rodolfo, casalis Crassi, casalis Luni, casalis Iohannis de Stepho,

c. 290 B

14. tuitionis] *Così rettamente nel Regesto, ma nel Chronicon* studitionis 30. Luni *nel testo, ma a p. 143, r. 11,* Lucii Stepho *anche nel Regesto.*

(1) An. 1061; *R. F.* doc. 922.
(2) An. 1062; *R. F.* doc. 923.
(3) An. 1062; *R. F.* doc. 924.
(4) An. 1062; *R. F.* doc. 925.
(5) An. 1062; *R. F.* doc. 926.
(6) An. 1062; *R. F.* doc. 927.
(7) An. 1062; *R. F.* doc. 928.
(8) An. 1062; *R. F.* doc. 929.
(9) An. 1062; *R. F.* doc. 930.

casalis de Paracaseo, casalis Crescii de Martino, casalis Gattini secus rivum, et refutavit quicquid ei pertinuit de castello Tribuco, et confirmavit breve victoriale quod domnus Nycolaus papa exhinde fieri pręcepit; pro quorum refutatione castellorum recepit idem Rusticus una cum genitrice sua et fratribus suis papiensium denariorum suptilium libras .CL., sub obligatione penę auri optimi librarum triginta (1). item, idem ipse Rusticus refutavit in hoc monasterio quasdam res territorii Sabinensis inter fluvium Currensem et Carbulanum, idest: a primo latere pertinentia Nerulę, et Fons Marmorea, vadens in fluvium Currensem et veniens in furcam Iohannis de Nazano, et in rivulum Rapinianum, et in casalem Iohannis Tiniosi, et in Carbulanum, et revertens in pertinentia Nerulę et in Fonte Marmorea. pro quibus rebus recepit prętium valens libras .C., sub obligatione penę argenti optimi librarum .CL. (2). item, Boninus filius Senioricti et Petrus filius Gregorii concesserunt in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis in Ponticello de casale quem tenuit Seniorictus Pazus sextam partem (3). item, Gregorius filius Rodulfi concessit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis ubi dicitur Antiquus, ut permaneant in ęcclesia Sancti Angeli de Tancia (4). item, Stephanus, Rodulfus et Petrus filii Iohannis concesserunt in hoc monasterio et in prędicta ęcclesia Sancti Angeli res suas in eodem vocabulo Antiquo (5). item, Bezo filius Bernardi et Iohannes filius Guinisii et Dodo filius Iohannis ‖ concesserunt in hoc monasterio ęcclesiam Beati Laurentii in territorio Balbensi in pertinentia castelli Bephi (6). item, Nycolaus pręsbyter et Corbo et Bruno filii Sabini concesserunt in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis in Laniano (7). item, Guinezo filius Berardi concessit in hoc monasterio ęcclesiam Sancti Angeli territorii Reatini in Capistrello, et medietatem unius molę (8). item, Benedictus filius Beraldi concessit res suas territorii Sabinensis in Caminata (9). item,

c. 291 A

1. Crescii *nel testo, ma a p. 143, r. 12,* Crescentii 3. exhinde] *Così nel testo.*

(1) An. 1062; *R. F.* doc. 931. V. sopra a pp. 143-44 di questo volume.
(2) An. 1062; *R. F.* doc. 932.
(3) An. 1062; *R. F.* doc. 933.
(4) An. 1063; *R. F.* doc. 934.
(5) An. 1063; *R. F.* doc. 935.
(6) An. 1062? 1064? *R. F.* doc. 936.
(7) An. 1063; *R. F.* doc. 937.
(8) An. 1062? 1065? *R. F.* doc. 938.
(9) An. 1063; *R. F.* doc. 939.

Iohannes et Petrus filii Odonis et Doda mater eorum refutaverunt in hoc monasterio et domno Berardo abbati ęcclesiam Sancti Nicolai in pertinentia castelli de Maccla (1). item, Franco filius Sabini concessit omnes res suas in pertinentia de Catino (2).
5 item, Iohannes filius Ebbonis et Berta iugalis concesserunt in hoc monasterio res suas intus vel extra civitatem Tiburtinam, idest quartam portionem de una mola, et unam criptam, et sortem de orto et de clausura in Limara supra pontem Lucanum, et de terris et silvis in Cesarano, et in Fussi, et medietatem terrę in Africano,
10 et sortem de vinea ibidem, et in castello Flacci, et medium pratum in campo Limite (3). item, Petrus filius Longizonis et Rainerius filius Azonis concesserunt res suas territorii Sabinensis in monte de Catino, sicut prefatus Azo tenuit, cuius isti fuerunt fideicommissarii (4). item, Helperinus filius Iohannis concessit in hoc
15 monasterio et domno Berardo abbati et Iohanni pręposito casalem unum comitatus Tiburtini ad Lacum (5). item, Iohannes filius Franconis concessit in hoc monasterio res suas in Lacu comitatus Tiburtini in casale Franzellioni modii dimidium (6). ‖ item, Rainaldus comes concessit in hoc monasterio ęcclesiam Sancti Sil- c. 291 B
20 vestri in territorio de Perito cum .c. modiis de terra ad virgam publicam circa eam, et in campo Catino ęcclesiam Sancti Salvatoris, et Sanctę Marię, et ęcclesiam Sancti Mari, quarum fines sunt: usque Roccam quam exceptamus, revertentes per rivum usque aquam de Campo Longo, deinde Macla Rotunda, et revertentes per medieta-
25 tem campi Catini ad finem Roccę (7). item, Massarus et Boninus filii Teutonis, et Teuto et Transmundus filii Gisonis, et Atto et Elperinus et Azolinus concesserunt in hoc monasterio et domno B[erardo] abbati ęcclesiam Sancti Thomę in Bivivaro (8). item, anno incarnationis Domini millesimo sexagesimo septimo,
30 mense maio, indictione .v., temporibus domni Alexandri secundi

6. *Nel testo* Tiburtina 11. Longi gizonis *nel testo, ma nel Regesto* Longizonis 19. Rainadus *nel testo, ma nel Regesto* Rainaldus 28. *Nel Regesto* Bivaro

(1) An. 1064; *R. F.* doc. 940.
(2) An. 1065; *R. F.* doc. 941.
(3) An. 1065; *R. F.* doc. 942.
(4) An 1065; *R. F.* doc. 943.
(5) An. 1062? 1065? *R. F.* doc. 944.
(6) An. 1062? 1065? *R. F.* doc. 945.
(7) An. 1066? 1067? *R. F.* doc. 946.
(8) An. 1066? 1067? *R. F.* doc. 947.

papę, quidam Dono filius Iohannis cum Rogata uxore sua[1] vendidit et tradidit in hoc monasterio et domno Berardo abbati res suas territorii Sabinensis, idest quintam partem castelli de Catino et eius pertinentię, cuius fines sunt: a primo latere rivus Calentinus, a secundo fluvius Tiberis, a tertio fluvius Farfa, et venientes 5 per rivum Bucciniani, et pergentes in Cisternam, a quarto latere, quod est a capite, via ipsius Cisterne venientes in rivum suptus castellum Fatuccli, et in rivum Tancię, et in Calentinum, qui est primum latus, et portionem de castello Luco, et portionem de rocca Furcelle, et portionem de podio Ciciliani, et portiones de 10 ęcclesiis infra eosdem fines, idest de ęcclesia Sancti Xisti, de ęcclesia Sancti Benedicti, de ęcclesia Sancti Pangratii, de ęcclesia Sancti Martini, de ęcclesia Sanctę Marię quę fuit Uberti iudicis, de ęcclesia Sanctę Lucię, de ęcclesia Sancti Stephani, | de ęcclesia Sancti Valentini, de ęcclesia Sanctorum Cosme et Damiani, et de 15 ęcclesia Sancti Eleutherii, et portiones de molinis rivuli Tancię, et Calentini, et portionem de datis in villa de Paterno, et de Rescaniano, et portiones de omnibus podiis quę infra suprascriptos fines fieri possunt, et portionem de rocca Tancię, et eius ęcclesię, cuius fines sunt: a primo latere rivus Tancię, a secundo 20 Vallis Gemina, a tertio Aquapendente, venientes in Sanctam Crucem, a quarto latere via eiusdem Sanctę Crucis usque in cacumina montis Cardonis, descendentes in rivum Fatuccli. pro quibus omnibus castellis, ęcclesiis et rebus suprascriptis recepit prętium argenti librarum .cc.[2]. item Benedictus filius Boni cum Cla- 25

c. 292 A

(1) Dono e Rogata furono i genitori di Gregorio di Catino. Avi di Gregorio furono Giovanni di Giovanni Bove e Susanna di Berlengerio.

(2) An. 1067; *R. F.* doc. 948. A questo documento Gregorio di Catino aggiunse nel *Regesto* la nota abbreviata dei documenti relativi ai possedimenti di Dono padre di Gregorio e di Giovanni di Giovanni Bove e Susanna di Berlengerio avi suoi, premettendo queste parole alla nota:

Item, incipiunt acquisita vel empta quę suprascriptus genitor meus Dono, sive pater illius Iohannes et mater Susanna, utrique avi mei, a quibuscumque acquisiverunt et iuste possederunt, super illa quę ex quinque eis partibus, una a suis consortibus iure evenit, totius pertinentię Catinensis castri, et reliquorum locorum variorumque vocabulorum, quę omnia ego frater Gregorius ultimus monachorum omnium illiusque filius et huius voluminis exarator fidelissimus variis cartulis fideliter collegi, veracique stilo transtuli, et huic utilissimo libro inserui penes cartulam suam suprascriptam beatę Marię effectam. in quibus et tempora et loca ac testes personasque vendentes, nec non et accepta prętia, sub brevitate addere curavi, etiam pęnas annexas et notariorum nomina.

riza uxore sua concesserunt in hoc monasterio et domno Berardo abbati res suas territorii Sabinensis, idest quintam partem de suprascripto castello Catino et eius pertinentię, et ceterorum castellorum, et podiorum, sive ęcclesiarum, omniumque rerum
5 sicut suprà scripsimus. pro quibus omnibus recepit prętium similiter argenti librarum .cc.(1).

Heinricus autem divina favente clementia quartus rex, precatu domni àbbatis Berardi, et optentu domni Adelberti Amaburgensis archiępiscopi, per sui paginas pręcepti hoc monasterium in priorem
10 statum regio moderamine reduxit, et reformavit edicto regali legibus et usibus antiquis, nullique hanc ęcclesiam nisi regię singulariter dicioni subiacere sanxit, et omnia bona illius mobilia et immobilia confirmavit, etiam nominative castrum de Arce, et castrum Terranianum, monasterium Sancti Benedicti in comitatu
15 Asisinato, cellam Sancti Mariani in Camerino, cellam Sancti Salvatoris in civitate Teramnana, cellam Sancti Clementis in comitatu Narniensi ‖ iuxta rivum Làgiam, ecclesiam Sanctę Marinę, et ęcclesiam Sanctę Iustinę, et ecclesiam Sancti Anestasii in Vaccaricia, ęcclesiam Sancti Nicolai in Maccla, ęcclesiam Sancti Ce-
20 sarii in Poli, cellam Sanctę Marię in Minione, cellam Sancti Angeli sub Ripa urbis Corneti, cellam Sancti Peregrini penes eandem urbem (2). item, Remedius et Teuzo filii Crescentii, et Iohannes filius Iohannis concesserunt in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis in Biliano, et in Montio quod nominàtur Costa, ubi-
25 cumque podium ędificari oportuerit (3). item, Manàses filius Tebaldi et Tebaldus filius eius et Rachisus et Boninus filii Cononis concesserunt in hoc monasterio res suas in pertinentia Laci, excepto molino de Lophoniscis (4). item, Petrus de Pontio concessit in hoc monasterio res suas in pertinentia eiusdem Laci
30 super vineam Tebaldi de Maniseo (5). item, Guido pręsbyter,

c. 292 B

17. *Dalla c. 292 B alla c. 296 B la scrittura è somigliantissima a quella del monaco Todino ma non par che possa identificarsi con certezza.*

(1) An. 1067; *R. F.* doc. 975.

(2) An. 1065; *R. F.* doc. 976 e cf. anche I. Giorgi, *Il Regesto di Farfa e le altre opere di Gregorio di Catino* in *Arch. della Soc. rom. di storia patr.* II, 409.

(3) An. 1066; *R. F.* doc. 977.

(4) An. 1067; *R. F.* doc. 978.

(5) An. 1067; *R. F.* doc. 979.

et Leo de Iohanne, et Iohannes de Benedicto, et Iohannes de Petro concesserunt in hoc monasterio ęcclesiam Sancti Iohannis in comitatu Tiburtino, et pertinentia Laci (1). item, Adam iudex filius Deodati cum uxore sua Raimburga concesserunt in hoc monasterio res suas in ducatu Spoletano et castaldato Pontano 5 ubi dicitur Ocricclus. in colle Sancti Silvestri duas clausuras cum platea ipsius ęcclesię et quartam partem illius. in platea Sanctę Marię unam casam et de silva suam portionem. ad Strunconem clausuram cum vinea et terra sub Scopplo, et duas pezias vinearum super via, et ad aquam Palumbi casam et clausuram. 10 et de ęcclesia Sanctę Marię in Ocricclo partem duodecimam, et in Valle Cardaria, et in campo de Nursia, et ad Prata, et ad Caput Rotundum, et ad Casarinas, ‖ et ad Semones, et ad Valles, et ad Gurga, et in Valle Oteramisca, et in Sabelli .III. casas cum casamentis suis, unumquodque habens modia .III., et in Pratis 15 petias .III. et de ęcclesia Sancti Andreę quartam partem. et medietatem unius molini. in Sabelli modia .XXVI. de ęcclesia Sanctę Marię ad Sistum .XVIam. partem et duas casas cum casamentis suis, habentes modia .XXV. et de Pratu et ornamentis ipsius ęcclesię suam portionem. quarum omnium rerum inter 20 adunata et exadunata sunt modiola quatuorcenta. et in monte de Caballara, et in Saliora modia .VII. (2). item, Gaido filius Tebaldi refutavit in hoc monasterio quandam silvam in Coroliano (3). item, Tetaldus filius Hugonis concessit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis ubi dicitur Antiquus (4). item, Oderisius 25 comes filius Berardi comitis, et Berardus et Herbeus filii Teudoni comitis concesserunt et commutaverunt huic monasterio res suas territorii Reatini cum castello de Ręspastu, quarum fines sunt: a primo latere portus de Tabula vadens per vallem et recte veniens in campum de RuscIo, a secundo latere via quę vadit per 30 ipsum campum, a tertio latere Flexi et finis inter curtem Grecie

c. 293 A

9. pezias] *Così nel testo.* 21. adunata] *Nel testo* aduna 22. *Nel Regesto* Soliora 26. Teudoni] *Così nel testo.*

(1) An. 1067; *R. F.* doc. 980.
(2) An. 1067; *R. F.* doc. 981.
(3) An. 1066? 1067? *R. F.* doc. 982.
(4) An. 1067? 1069? *R. F.* doc. 983.

et Repasti, quomodo venit in Salecla et pergit in flumen, a quarto latere ipsum flumen veniens per medietatem Laci in supradictum portum de Tabula. pro quibus rebus et castello cum ęcclesia Sancti Andreę suprascripti viri receperunt ab hoc monasterio et
5 a domno B[erardo] abbate in commutationem castellum de Aqua Meza cum sua pertinentia, insuper prętium librarum .LX. (1). item, Helperinus filius Maginardi et Adelberga quę vocatur Guaza ‖ uxor eius, et Petrus et Siolfus filii Siolfi, et Aderada genitrix eorum concesserunt in hoc monasterio et domno B[e-
10 rardo] abbati res suas comitatus Asculani in territorio Summatino, idest castellum de Tregione, et castellum Vallis Lucide, et podium de Fagezone, et castellum de Ilica. que res sunt in Villa Frigida, et in Canniano, et in Cornello, et in Petra, et in Soppe, et in Marte, et in Bazano, et in Canaliccle, et in Villa
15 Magina, et in Pastina, et in Summati, et in Flagiano, et in Petroniano, et in loco qui dicitur Hilica, et per eorum nomina vel vocabula terras, vineas, querqueta et silvas per mensuram modiorum decem milium, et habent fines: a primo latere serra de Mollionico vadens per Perillum et veniens in lacum Overniva,
20 a secundo latere inde vadens in verticem montis qui vocatur Pictio de Sinu, a tertio latere Asenaricum, vadens per rivum de Spineta in Trontum, a quarto latere a Tronto vadit in flumen Pedis de Matrice, et in rivum Commusta, et revertitur in serra de Mollianico (2). item, Bernardus venerabilis episcopus Ascu-
25 lanus confirmavit in hoc monasterio omnes res quas infra territorium Asculanum vel Firmanum per cartas commutaverat cum domno abbate Berardo, idest monasterium Domini Salvatoris, et plebem Sancti Flaviani, et omnes ęcclesias quę sunt in subiacentiis huius monasterii, vel eius plebis, cum omni decimatione
30 quantacumque pertinet vel subiacet huic monasterio, vel supradictę plebi, et omnia mortuorum, et quicquid ei pertinebat per illarum parrochias et nomine de quibus consuetudo nobis fuit, et concilii, sic confirmavit ut ad partem huius monasterii sint sine ulla contrarietate. et confirmavit ad partem huius monasterii

c. 293 B

(1) An. 1068? 1069? *R. F.* doc. 984. (2) An. 1068; *R. F.* doc. 985.

c. 294 A promissiones et obligationes ‖ in territorio Montano in fundo Hiliça cum castello qui vocatur Guischetta, et omnia quantacumque ad ępiscopatum pertinent infra istos fines: ab ipsa aqua de Clarino pergentes in verticem montis, a pede flumen Trontu, ab alio latere terra filiorum Odemundi usque in verticem montis (1). 5 item, Berardus filius Pintonis concessit in hoc monasterio et vendidit res suas in castello de Pile, et de villa Sancti Xisti, pro quibus recepit in prętium merces valentes libras .xxx. (2). item, Bonushomo filius Arimanni, et Bonushomo et Arimannus et Dodo et Iohannes filii eius concesserunt in hoc monasterio 10 ęcclęsiam Sancti Angeli in Tufo territorii Carsulani (3). item, Grimaldus iudex filius Ribertonis cum Ota coniuge sua concessit in hoc monasterio res suas in comitatu Asisiensi et vocabulo Sansi, et ad Sanctum Christoforum, quę sunt tria casamenta (4). item, Rainerius comes filius Saxonis comitis de comitatu Civitatis 15 Castellanę cum Stephania uxore sua concessit in hoc monasterio ęcclesiam Sancti Laurentii in territorio Carcari, comitatu Centucellensi, iuxta mare magnum, in loco qui vocatur Heriflumen, qui vulgo dicitur Gerflumen (5). item, Girardus comes filius Girardi comitis concessit in hoc monasterio et domno Berardo 20 abbati ęcclesiam Sanctę Severe, et castellum iuxta ipsam ęcclesiam, et .xv. casalina in ipsa suprascripta civitatę, et medietatem de portu eius, et quintam partem de vineis et terris pertinentię et tenimenti eiusdem civitatis (6). item, Azo filius Honorie concessit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis in Sorbi- 25 liano, et Pantana, et Montopulo (7). item, Girardus filius Apę concessit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis ubi dicitur Conchę (8). item, Candolfus filius Petonis et Iohannes filius Petri concesserunt in hoc monasterio res suas in Puzalia c. 294 B Maiori (9). item, ‖ Letaldus filius Letonis concessit res suas du- 30 catus Spoletani in castaldatu Equano, et in rivo de Viti, et in

(1) An. 1069; *R. F.* doc. 986.
(2) An. 1069; *R. F.* doc. 987.
(3) An. 1069; *R. F.* doc. 988.
(4) An. 1069; *R. F.* doc. 989.
(5) An. 1066; *R. F.* doc. 990.
(6) An. 1068; *R. F.* doc. 991.
(7) An. 1055; *R. F.* doc. 992.
(8) An. 1038? 1044? *R. F.* doc. 993.
(9) An. 1038? 1045? *R. F.* doc. 994.

Staquanu modiorum viginti, et in Maltiniano, et ad Romaianum, et in Cubiano, et in Aggei duas portiones (1). item, Iohannes presbyter filius Aponis concessit in hoc monasterio et vendidit pretio solidorum .xx. res suas in Malamortem modiorum duorum (2). item, Franco filius Frankicti concessit in hoc monasterio quartam partem de podio collis de Palumba iuxta Farfam in pertinentia Tribuci (3). item, Berardus filius Aderami concessit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis in Antiquo (4). item, Iohannes presbyter filius Totonis concessit in hoc monasterio res suas in Monte Opoli (5). item, Guinisius filius Nocherii concessit in hoc monasterio res suas in Castello Alto, Sancte Marie in Bereccle, Orienne, Nerfe, casale Veterani, et in Oritino suam portionem (6). item, Saxo iudex romanus et filius Elpiczonis concessit in hoc monasterio res cuiusdam Cencii, cuius erat fideicommissarius, in territorio Sabinensi in vocabulo de Silice, et in Lumerano, et in Moiano super Cantalupum (7). item, Dodo filius Bonihominis concessit in hoc monasterio res suas in Carsoli, et in Tufo (8). item, Lupo filius Benedicti qui vocatur Berto concessit in hoc monasterio res suas intro civitatem de Teramne prope Sanctum Angelum modii .I. (9). item, Iohannes iudex filius Azonis concessit in hoc monasterio et in ecclesia Sancti Adriani de Marsi res suas in Paterno, idest duas petias terre modiorum .v. (10).

Temporibus autem domni Alexandri secundi pape, domnus Heldebrandus sancte Romane Ecclesie venerabilis archidiaconus, audita controversia que per longa temporum spatia fuerat inter hoc monasterium ‖ Sancte Marie domine nostre et monasterium Sanctorum Cosme et Damiani in Mica Aurea, de ecclesia Sancte Marie in Minione, constituit diem ad discutiendam huius dissensionis querimoniam. in quo utriusque abbates cum preceptis et privilegiis apostolicis et imperialibus in Lateranensi pa-

c. 295 A

(1) An. 1036? 1037? *R. F.* doc 995.
(2) An. 1036? 1038? *R. F.* doc. 996.
(3) An. 1059; *R. F.* doc. 997.
(4) An. 1070; *R. F.* doc. 998.
(5) An. 1070; *R. F.* doc. 999.
(6) An. 1071; *R. F.* doc. 1000.
(7) An. 1072? 1073? *R. F.* doc. 1001.
(8) An. 1060? 1062? *R. F.* doc. 1002.
(9) An. 1072; *R. F.* doc. 1003.
(10) An. 1072? 1073? *R. F.* doc. 1004.

latio convenerunt. et assidentibus ępiscopis, pręsbyteris cardinalibus et pręfecto cum iudicibus ac Romanorum maioribus, perlecta sunt et audita utrarumque partium monimina. et quoniam huius monasterii pręcepta et privilegia antiquiora videbantur, et iustitia ex maiori parte favere videbatur huic ęcclesię, visum est clericis, pręfecto, iudicibus et sapientibus qui aderant viris, ut prędictam ęcclesiam in Minione cum gualdo et monte Gosberti, seu Ripa Albella, et marino portu, cęterisque bonis sibi collatis apud Cornetum et Centumcellensem urbem intus et extra positis, hoc Farfense monasterium quiete et tranquille perpetuo, absque omni litis calumnia, haberet et possideret. ęcclesię vero predictę Sanctorum Cosme et Damiani, pro parte iustitie quam secundum posteriora instrumenta videbatur habere, centum libras denariorum vice commutationis vel restitutionis domnus abbas huius monasterii attribueret. huius itaque pacti tenore a domno archidiacono prolato, et ab omnibus laudato, Odmundus abbas pręfatę ęcclesię refutavit pro se et suis successoribus omnem litem et querimoniam de pręfata ęcclesia Minionis coram omnibus in manu domni B[erardi] abbatis huius monasterii, sub pena viginti librarum auri. pręcepta autem et privilegia que apud se de illa habebat, reddidit ‖ ei pręsentaliter. quę omnia congregatio monasterii pręfati Sanctorum Cosme et Damiani audiens laudavit et confirmavit. scriptum vero istud pro perpetua securitate huius monasterii Durantus scriniarius legaliter ędidit, sicut divus Iustinianus imperiali sanctione inquiens indidit: « Gesta quę sunt « translata in publica monimenta, perpetuam volumus habere fir« mitatem. nec enim morte cognitoris perire debet publica « fides » (1).

c. 295 B

Item, Ugo filius Rimanni concessit in hoc monasterio res suas in Marsi ubi dicitur Secretianus (2). item, Guilia filia Arduini quę fuit uxor de Maco concessit et confirmavit omnes res et castellorum sive ęcclesiarum portiones suprascripti viri sui, idest de castello Carbi, et de castello Bobelano (3). item, Azolinus

(1) An. 1072; *R. F.* doc 1006. Intorno a questa controversia vedasi a p. 10 sgg. di questo volume colle note relative e qui appresso p. 159.

(2) An. 1073; *R. F.* doc. 1007.

(3) An. 1072; *R. F.* doc. 1009.

filius Landini cum suis consortibus de castello Barri concessit in hoc monasterio duas ȩcclesias, primam Sancti Iohannis super Barri ad radices montis, secundam suptus Barri iuxta flumen ad collem Probonis (1). item, Siginolfus filius Benedicti concessit
5 in hoc monasterio res suas iuxta civitatem Reatinam foris portam Interocrinam, ubi dicitur Ossianus, cum ipso molino ibidem (2).

Anno autem primo pontificatus domni Gregorii VII papȩ, domnus B[erardus] abbas ivit Romam, ut pignora recolligeret quȩ pro refutatione ȩcclesiȩ Minionis domno Odmundo abbati habue-
10 rat obligata. et dum carta eiusdem diffinitionis tunc legeretur, Odmundus abbas eam cepit impugnare, dicens se non refutasse ȩcclesiam Sancti Petri. domnus vero abbas ei resistens asserebat, eam confirmatione marchionis Hugonis pertinere Sanctȩ Mariȩ in Minione. quȩ controversia pervenit ad aures papȩ, episco-
15 porum, prȩfecti et iudicum. et lectis utriusque partis instrumentis, ‖ visum est omnibus, ut quia ipsa ecclesia, vel eius res, non videtur monasterio Sanctorum Cosme et Damiani esse in confinio, vel congrua, nec etiam aliquo modo lucrosa sicut huic Farfensi monasterio, licet videatur maioris prȩtii, utilitatis tamen prȩdictum
20 prȩtium esse videtur potioris. hac ita compensatione utrique parti complacita, et a domno papa et reliquis omnibus laudata, iussu eiusdem pontificis prȩdictus Odmundus abbas, consentiente cuncta suorum confratrum caterva, refutavit ȩcclesiam Sancti Petri cum omnibus suis pertinentiis huic monasterio Farfensi, et cartam
25 quam inde habebat redidit, et promisit, ut, si unquam aliqua carta inde paruerit, similiter reddat, et si ipse cum suis successoribus ita non observaverit, vel aliquam litem vel requisitionem inde fecerit, componat huic monasterio pro pena sexaginta denariorum libras (3).

c. 296 A

Item, Salomon filius Raineri promisit et obligavit se cum suis
30 heredibus huic monasterio et domno Berardo abbati eiusque successoribus, ut ab illa hora non esset in facto neque in consilio ut monachi vel laici de pertinentia Sanctȩ Mariȩ in Rancione, et qui

6. *Nel testo* Interocrina

(1) An. 1073; *R. F.* doc. 1010.
(2) An. 1073; *R. F.* doc. 1011.
(3) An. 1073; *R. F.* doc. 1013, e cf. qui sopra a p. 158.

sunt infra comitatum Perosinum et deinceps laborant vel congregant super ipsas terras quas nobis per cartulam idem Salomon dederat, nobis tollat, neque prędetur, neque divastet, neque consentiat ut nos vel illi perdamus de nostris bonis infra unum annum aliquid supra duos solidos valens; et si fecerit, inquisitus a nobis vel 5 missis nostris emendet per caput infra dies triginta illi cui factum fuerit; et si pro anima sua aliquando terram vel vineam in aliqua ęcclesia dare voluerit, det in ęcclesia Sanctę Marię in Rancione; et si ita non observaverit, una cum heredibus suis componat nobis c. 296 B solidos .c., et terram quam in alia dederit ęcclesia, | nostra habeat 10 ęcclesia ad proprietatem sine ulla calumpnia [1]. similiter promisit et obligavit se Petrus filius Bernardi cum suis heredibus huic monasterio et domno Berardo abbati [2]. item, Oderisius comes filius Berardi comitis, et Berardus et Oderisius filii Rainaldi, una cum uxoribus suis, concesserunt et vendiderunt in hoc 15 monasterio et domno Berardo abbati res suas et castellum in Ophiano quod dicitur Montalianum, cuius medietas est de monasterio Sancti Iohannis in montę Sancti Iohannis, unde receperunt prętium librarum .c.; medietatem autem suprascripti monasterii et quod supervalet ipsa suprascripta res pro animabus suis et pa- 20 rentum suorum in hoc monasterio; quarum rerum fines sunt: de uno latere res comitum Marsicanorum et filiorum Arimanni, de secundo latere res filiorum Tedaldi et filiorum Attonis, a tertio latere Paganicum quod est res filiorum Guidonis, a quarto latere rivus qui venit a Cane Mortuo quomodo veniunt in rivum San- 25 cti Martini, et res huius monasterii, et res filiorum Senebaldi comitis [3]. item, Nerinus filius Bonohominis concessit in hoc monasterio et domno B[erardo] abbati unam partem de castello Luculo quod vocatur Tufus, et de ecclesia Domini Salvatoris, et de ęcclesia Sancti Stephani sextam partem, et ad roccam de 30 Licetta .III. casales, et in territorio Marsorum alias res ad Sanctum Potitum, cum portione de ripa Fucini, et de ęcclesia

10. *Dalla c. 296 B la scrittura cambia di nuovo fino a c. 308 B.*

(1) An. 1074; *R. F.* doc. 1014.
(2) An. 1075; *R. F.* doc 1019.
(3) Ann. 1074 e 1075; *R. F.* documenti 1015, 1016.

Sancti Victorini sextam portionem (1). item, Bernardus filius Bezonis concessit in hoc monasterio quartam partem ęcclesię Sancti Laurentii de Bephi ubi dicitur Sictianus (2). item, Octavianus filius Iohannis concessit in hoc monasterio res suas in
5 Marzulano pertinentię de Caminata (3). item, Rusticus et Ubertus filii Ingizonis ‖ concesserunt in hoc monasterio pro anima patris sui suprascripti res suas in territorio Sabinensi ubi dicitur Pustinianus (4). item, Iohannes filius Nictonis refutavit in hoc monasterio res positas in pertinentia Castellionis ubi dicitur Aqua
10 Viva (5). item, Albertus filius Liotonis concessit in hoc monasterio in territorio Marsicano, in Auretino, ubi dicitur Nolanus supra Sanctum Severinum modia .x., et ad Gualdum modium unum, et in Cantalupo quartaria .v., et ad Molinarios, et in Orbentis modia quatuor (6). item, Aifredus filius Iohannis, et Azo
15 filius Berardi, et Bonucius filius Iohannis concesserunt in hoc monasterio res suas in suprascripto Auretino (7). item, Berta de Iohanne Luponis concessit in hoc monasterio et in Sancta Maria quę est Rome in Therma Alexandrina res suas foris pontem Salarium, in massa de Vestario domnico, et unum petium
20 vineę (8). item, Tebaldus, Iohannes et Cono filii Cononis concesserunt res suas in pertinentia Cerreti Mali ad Sanctam Ceciliam casalem de Martino pręsbytero modiorum tercentorum cum portione suprascriptę Sanctę Cęcilię (9). item, Teudinus comes cum Oria coniuge sua concessit in hoc monasterio res suas in terri-
25 torio de Galliano, et in Valle Superequana, et in territorio Marsicano, cum portione de ęcclesia Sancti Martini, et de ęcclesia Sancti Benedicti in Galliano, et cum portione ipsius castelli, et medietatem ipsius palatii; quarum rerum fines sunt: usque Transaquas cum portione piscarię, et usque Oretino, et Piscinam, et
30 Gorgianum, et flumen Calidum, et Bufanum, et Cedeci quomodo revertitur in priores fines (10). item, Dono filius Crescentii con-

c. 297 A

(1) An. 1074; *R. F.* doc. 1017.
(2) An. 1075; *R. F.* doc. 1018.
(3) An. 1075; *R. F.* doc. 1020.
(4) An. 1074? 1076? *R. F.* doc. 1021.
(5) An. 1077; *R. F.* doc. 1023.
(6) An. 1074? *R. F.* doc. 1024.
(7) An. 1074? *R. F.* doc. 1025.
(8) An. 1079; *R. F.* doc. 1026.
(9) An. 1075? 1076? *R. F.* doc. 1027.
(10) An. 1076; *R. F.* doc. 1028.

cessit in hoc monasterio res suas de duobus castellis, idest Luco
c. 297 B et Catino, quarum fines sunt: rivus Calentinus ‖ et rivus Sancti Angeli, inde venientes in rivum Pedis de Fatuclo, et in viam puplicam Cisternę, descendentes in rivum Canalis, et in Buccinianum, et via publica ab ipso castello vadens in Limisanum et 5 in Calentinum [1]. item, filii Aifredi pręsbyteri et filii Guidonis cum consortibus suis concesserunt in hoc monasterio res suas in castaldato Equano, ubi dicitur Bezanus, ad Aquam Siccam ęcclesiam Sanctę Crucis et Sancti Iohannis Baptistę et Sancti Iohannis Evangelistę et Sanctę Margaritę, cum terris modiorum .xxx., et prope 10 ipsam ecclesiam modia .x., et in plaia de Recanata modia .v., et inter vallem Acutianam et collem Amponis, et ad Taurum de Bezano, et ad Scopplum Iohannis Veneri modia .xv., et ad Cambia de Manisis modium .I., et ad Purum de Manisis sextaria .XI. [2]. item, Guarengo comes filius Lamberti et Arde- 15 lenda coniux eius concesserunt in hoc monasterio et domno B[erardo] abbati ecclesiam Sancti Petri in Pompeiano, et iuxta eam terrę modium .I., et ibidem modia .xx. [3]. item, Raino filius Rainonis de Crescentio concessit in hoc monasterio res suas in Arnario territorii Sabinensis [4]. item, Carboncellus filius Senioricti 20 concessit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis in Triviliano, et in pertinentia Tribuci modiorum .xxx. [5]. item, Iohannes filius Morini concessit in hoc monasterio res suas in Acquiniano territorii Sabinensis [6]. item, Iohannes pręsbyter filius Martini concessit in hoc monasterio res suas territorii Sabinensis, in per- 25 tinentia de Furano, ad Barilianum [7]. item, Iohannes filius Dode concessit in hoc monasterio res suas in castello Terraniano territorii Sabinensis [8]. item, Petrus filius Hominisdei concessit in hoc monasterio res suas in pertinentia de Catino ad Caminata [9]. item, Petrus filius Sabini concessit in hoc monasterio 30 res suas de Vulpiniano ad Rufinianum [10]. item, Oderisius fi-

(1) An. 1077; *R. F.* doc. 1029.
(2) An. 1077; *R. F.* doc. 1030.
(3) An. 1074? 1075? 1077? *R. F.* doc. 1031.
(4) An. 1078; *R. F.* doc. 1032.
(5) An. 1078; *R. F.* doc. 1033.
(6) An. 1078; *R. F.* doc. 1034.
(7) An. 1080; *R. F.* doc. 1035.
(8) An. 1079; *R. F.* doc. 1036.
(9) An. 1080; *R. F.* doc. 1037.
(10) An. 1080; *R. F.* doc. 1038.

lius || Arnolfi cum Tederanda uxore sua concessit in hoc monasterio res suas de Gabiniano et de castello Terraniano (1). item, Benedictus prȩsbyter et Iohannes filii Nectonis cum consortibus suis concesserunt in hoc monasterio res suas in colle Sancti Si- 5 meonis et in Valle Pontiana territorii Sabinensis (2). item, Bonushomo filius Erimagni, cum consortibus suis, concessit in hoc monasterio ecclesiam Sancti Potiti sub ipso castello (3). item, Azo Mancinus, et Crescentius filius Miccię concesserunt in hoc monasterio res suas in Sala territorii Sabinensis (4). item, Iohannes 10 prȩsbyter filius Hugonis concessit in hoc monasterio res suas ad Turricellam modiorum .x., et in Plage portionem suam usque in cacumen montis, et de ecclesia Sancti Eleutherii (5). item, Rusticus de Anna commutavit huic monasterio quasdam res in Saliano pertinentię de Catino (6). item, Ratterius filius Ratterii 15 concessit huic monasterio res suas in Puzalia ad rivum Stercoriolum (7). item, Arduinus prȩsbyter filius Letonis concessit huic monasterio res in castaldatu Equano ad Bezanum, et ad Purum Campanum modiorum .v., et ad Cerreta super Taze, et in Valle Spinosa, et in Manisi modia tria (8). item, Gregorius iudex Fla- 20 gianensis cum aliis consortibus suis promiserunt huic monasterio et domno B[erardo] abbati, ut in festivitate sanctę Marię aut in eius octava dent solidos .VI. denariorum annualiter in hoc monasterio, et de prȩtiis macinarum parium .VI. relaxent per unumquodque par denarios .XII.; et si ita non observaverint, cum he- 25 redibus suis, componant solidos septuaginta (9). || item, Azolinus filius Azolini de Amiterno concessit huic monasterio res suas de prato ad Salicitum (10).

c. 298 A

c. 298 B

Ipso tempore, dum resideret in iudicio domna Matilda marchionissa in castello civitatis de Corgnito, venit domnus B[erardus]

1. *La c. 298 A–B e le prime righe della c. 299 A fino alle parole* territorii Sabinensis *(r. 27) sono di una mano assai somigliante a quella del monaco Todino, poi torna la scrittura della mano precedente.* 15. Stercoriolum *nel testo, ma nel Regesto* Merdariolum

(1) An. 1079; *R. F.* doc. 1039.
(2) An. 1078? 1079? *R. F.* doc. 1040.
(3) An. 1072? 1079? *R. F.* doc. 1041.
(4) An. 1079? 1080? *R. F.* doc. 1042.
(5) An. 1079; *R. F.* doc. 1043.
(6) An. 1080; *R. F.* doc. 1044.
(7) An. 1078? 1080? *R. F.* doc. 1045.
(8) An. 1080; *R. F.* doc. 1046.
(9) An. 1080; *R. F.* doc. 1047.
(10) An. 1080; *R. F.* doc. 1048.

abbas et proclamavit de ęcclesia Sacti Petri iuxta ipsum castellum sitam, et professus est, quia dudum acquisierat pręcepto domni Alexandri papę ab abbate Sancti Cosmę omne ius quod monasterio Sancti Cosmę pertinere videbatur, sepedictam ęcclesiam Sancti Petri habere deberet. tunc domna Matilda propter Deum 5 et animę suę remedium misit bannum suum supra domnum B[erardum] abbatem et successores eius, et supra ipsam ęcclesiam Sancti Petri atque illi pertinentes res, et ęcclesiam Sanctę Marię in Minione, ut nullus disvestire vel aliquo modo molestare aut inquietare presumat hoc monasterium (1). item, Berardus pręsbyter 10 filius Faidonis concessit huic monasterio res suas in castaldato Pontano ad Primum Casum (2). item, Iohannes filius Guidonis concessit huic monasterio res in Bucciniano et in monte de Canale modiorum quatuor (3). item, Beraldus pręsbyter filius Isonis concessit huic monasterio res in castaldato Equano ad Ma- 15 nisi, et ad Plaiam, et alibi modia .x. (4). item, Aldo et Paganellus cum consortibus suis concesserunt in hoc monasterio et domno c. 299 A B[erardo] abbate monasterium Sancti Benedicti in Su|mati ad Tres Casas (5). item, Benedictus pręsbyter filius Iohannis concessit huic monasterio res in Nazano territorii Sabinensis (6). item, 20 Petrus filius Iohannis concessit huic monasterio res territorii Marsicani in Seconsano (7). item, Benedictus pręsbyter filius Teuzę concessit huic monasterio res in Bariliano territorii Sabinensis modiorum .xv. (8). item, filii Letonis et nepotes cum suis consortibus concesserunt huic monasterio ęcclesiam Sanctę Marię in 25 ministerio Equano ad Saltum (9). item, Iohannes filius Iohannis concessit huic monasterio res in Ponzanillo territorii Sabinensis (10). item, Nicto filius Ingebaldi concessit huic monasterio res suas in Bucciniano sextariorum .vi. (11). item, Anastasius filius Iohannis concessit huic monasterio in Agutianello et in Agozano res suas 30

(1) An. 1080; *R. F.* doc. 1049.
(2) An. 1080? 1081? *R. F.* doc. 1050.
(3) An. 1080; *R. F.* doc. 1051.
(4) An. 1079? 1080? *R. F.* doc. 1052.
(5) An. 1080; *R. F.* docc. 1053, 1054, 1055, 1056.
(6) An. 1080; *R. F.* doc. 1057.
(7) An. 1073? 1081? 1088? *R. F.* doc. 1058.
(8) An. 1081; *R. F.* doc. 1059.
(9) An. 1081; *R. F.* doc. 1060.
(10) An. 1081; *R. F.* doc. 1061.
(11) An. 1081; *R. F.* doc. 1062.

modiorum .xxvi.(1). item, Petrus filius Teuzonis commutavit quasdam res in hoc monasterio in pertinentia de Luco ad Calvinianum sextariorum .viiii.(2). item, Stephanus filius Ottonis cum uxore sua Onorelda concessit huic monasterio res suas in
5 ministerio Equano ad Maltiniano modiorum .c., et in Terande ad Vallem modia quatuor(3). item, Benedictus et Odolinus et Iohannes filii Iohannis concesserunt huic monasterio res suas de Acquiniano territorii Sabinensis sextariorum .vi.(4). item, Petrus filius Pinzonis cum nepotibus et consortibus suis refutavit
10 in hoc monasterio et domno Berardo abbati omnem portionem de castellis et ecclesiis et rebus quas Ubertus de Nordo per cartulam concessit in hoc monasterio. insuper firmaverunt per sacramentum domnum Berardum abbatem de portione et rebus quas Maco concessit huic monasterio, ut adiuvent nos ad tenendum
15 et defendendum contra omnes homines, et eredes de Nordo et de Tebaldo non faciant ‖ castellum a civitate Narnia usque in Botinum sine hoc monasterio, nec acquisitum de castello infra suprascriptos fines sine hoc monasterio faciant. insuper firmaverunt suprascriptum abbatem quod non faciant finem nec pacem cum
20 Transarico de Rodulfo, nec cum hęredibus de Flodoico, sine consensu domni abbatis et fratrum huius monasterii. et si omnia non observaverint sicut supra scripta sunt, componant in hoc monasterio auri optimi libras viginti(5). item, Azo filius Adammonis concessit in hoc monasterio res suas in Villa de Vico ad
25 Casalem modia tria, et super ipsam viam modia duo, et alibi modia .v.(6). item, Bonushomo filius Gervini concessit in hoc monasterio res suas in pertinentia castelli de Tocco, quarum fines sunt: flumen de Piscaria, et Mortula, et Arullum, et rivum Diaboli, et Cantalupus, et castellum Pedarea, et revertitur in priorem
30 finem, modiorum .c.(7). item, Giso et Guelto filii Gualkerii cum consortibus suis concesserunt in hoc monasterio res suas,

c. 299 B

3. *Nel Regesto* Attonis 15. eredes] *Così nel testo.*

(1) An. 1081; *R. F.* doc. 1063.
(2) An. 1081; *R. F.* doc. 1064.
(3) An. 1081; *R. F.* doc. 1065.
(4) An. 1081; *R. F.* doc. 1066.
(5) An. 1082; *R. F.* docc. 1067 e 1068.
(6) An. 1082? 1083? *R. F.* doc. 1069.
(7) An. 1085; *R. F.* doc. 1070.

idest ęcclesiam Sancti Iohannis Baptistę et Evangelistę in comitatu Balbensi, Superęquana, in Valle Vennari, cuius fines sunt: flumen Calídum, serra de Candida, Gorgianum, et Bufanu, et revertitur in priores fines. quę omnia commutaverunt huic monasterio et receperunt portionem de ęcclesia Sancti Benedicti quam Teudinus 5 comes concessit in hoc monasterio (1). item, Bonus filius Franconis concessit in hoc monasterio res suas modiorum .VIII. ad Turricellam territorii Sabinensis (2). item, Benedicta uxor Berardi de Bonifatio concessit in hoc monasterio ecclesiam Sancti Iohannis in pertinentia de Ginestra cum ipso casale (3). item, 10 Iohannes filius Iohannis concessit huic monasterio in Miliano, et Biliano, et Monte modia .IIII. territorii Sabinensis (4). item, Raino prędsbyter filius Petri concessit in hoc monasterio terrę sextaria .VI. in Laniano territorii Sabinensis (5).

c. 300 A Anno autem dominice incarnationis millesimo octogesimo- 15 tertio, Rainerius filius Girardi, et Guido filius Guidonis comitis, et Rodilandus filius Roccionis refutaverunt in manu domni Berardi abbatis quantum ipsi detinebant quocumque ingenio de bonis pertinentibus ęcclesię Sanctę Marię in Minione, et omne ius et malam consuetudinem quas ipsi aut sui homines hactenus fece- 20 runt contra ipsam ęcclesiam, et albergarias et omnem violentiam et divastationes quas soliti erant facere in pertinentiis eiusdem ęcclesię, et quicumque requisierant ab ipsa ęcclesia eiusque rectore et prępposito. similiter refutaverunt de locis et finibus Biterbensium nostris ęcclesiis pertinentibus, et promiserunt et obligaverunt 25 se adversus prędictum domnum abbatem, ut si de pręfatis ęcclesiis et quibuscumque bonis earum aliquam molestiam fecerint ipsi vel heredes aut homines eorum singuli, componant in hoc monasterio penam argenti optimi librarum .C. pro quibus sponsionibus et obligationibus domnus abbas B[erardus] fecit eis meri- 30 tum, idest ad Rainerium dedit anulum de auro unum, et ad prędictum Guidonem similiter anulum de auro unum, et ad prę-

20. quas] *Nel testo* quasi 23. quicumque] *Così nel testo.*

(1) An. 1083; *R. F.* doc. 1071.
(2) An. 1083; *R. F.* doc. 1072.
(3) An. 1083; *R. F.* doc. 1073.
(4) An. 1082? 1083? *R. F.* doc. 1074.
(5) An. 1082? 1083? *R. F.* doc. 1075.

fatum Rodilandum spatam unam. quę omnia facta sunt prope urbem Romam iuxta pusterulam ad Pertusum, intus tentorium domni Henrici regis, pręsentia Saxonis quondam Rainerii, Girardi quondam Gregorii, et archiępiscopi Bremensis, et ępiscopi Nova-
5 riensis, et ępiscopi Aureliensis, et Tertonensis, et reliquorum bonorum virorum (1).

Item, Baro ferrarius filius Boni commutavit huic monasterio quasdam res in Acquiniano territorii Sabinensis (2). item, Necto filius Morini concessit huic monasterio res suas in Arnaria mo-
10 diorum .vi. territorii Sabinensis (3). item, Benedictus pręsbyter et Iohannes filii Iohannis, | et Rusticus filius Azonis concesserunt huic monasterio et commutaverunt res suas in Atriano, quod vocatur Urbana, territorii Sabinensis (4). item, Teudinus filius Beraldi concessit huic monasterio et domno Berardo abbati res suas
15 et castella sive podia in comitatu Reatino, et castaldatu Interocrino, scilicet castellum Lunianum, Aspram, podium Sancti Maximi, Canatrem, Sanctum Herasmum, quartam partem Ianulę, et quartam partem de rocca Fundi; quarum fines sunt: flumen Mellinum pergens in Arrianum, et in Vallem Tinam, et in macclam de
20 Verzano, et per cacumen montis Burguli, a secundo latere terra Sancti Quirici et vadit in montem Cinnum, a tertio latere Cornu Iosep, a quarto latere Rasinum, et venientes in roccam Sintariscam, et in flumen Mellinum, quod est primum latus; et monasterium Sanctę Crucis cum reliquis ęcclesiis (5). item, Teudinus comes

c. 300 B

5. *Nel testo del Chronicon* Tetonensis *e nel Regesto* Tretonensis *Correggo* Tertonensis *come già fece il Muratori.*

(1) An. 1083; *R. F.* docc. 1076, 1077, 1078 Nell'apografo usato dal Muratori queste refutazioni erano attribuite per errore di copia al 1085, onde il Muratori osservando le parole « prope urbem Romam... intus « tentorium domni Henrici regis », vide l'errore di questa data, perchè nel 1085 Arrigo IV non fu mai presso Roma, ed annotò: « Haec ergo acta fuere, ut « coniicere possumus, anno 1081, quo « Henricus IV inter reges, Romam « obsidione pressit »; *Rer. It. Script.* II, II, 601. Ma il testo del *Chronicon* e i tre documenti del *Regesto* indicano chiaramente l'anno 1083, anzi i documenti indicano anche il mese di giugno, nel qual mese ed anno Enrico IV trovavasi certamente a Roma. Cf. KILIAN, *Itinerar Kaiser Heinrichs IV*, Karlsruhe, Gutsch, 1886, e *R. F.* doc. 1098.

(2) An. 1082? 1083? *R. F.* doc. 1079.

(3) An. 1082? 1083? *R. F* doc. 1080.

(4) An. 1082? 1083? *R. F.* doc. 1081.

(5) An. 1083; *R. F.* doc. 1082.

filius Berardi comitis cum Zita genitrice sua et Gaita uxore sua concessit huic monasterio et domno B[erardo] abbati res suas, idest medietatem monasterii Sancti Laurentii in Picta, et medietatem de castello Caput Farfa, et medietatem Cerreti Mali, et medietatem ęcclesiarum quę illi pertinent, et medietatem de podio Moiano, et medietatem de rocca Salicis, et medietatem de Petra Dęmonis, et medietatem de Scandrilia, cum monasteriis et omnibus ęcclesiis [1]. item, Iohannes pręsbyter filius Iohannis concessit huic monasterio casam et casalinum in Stroncone, et quatuor pezias terre in Leiano, et fundo Cripte, et in fundo Marscano, et in fundo Candiciano [2].

Eodem autem tempore Rusticus filius Crescentii agnoscens se | contra Deum et Matrem eius ultra modum peccasse, occasione litis per quam plurima dampna aliquanto tempore contra hoc monasterium exercuerat pro castello Farę sito in hoc eminenti monte, timens etiam propter hoc perpetuam incurrere mortem, prędictum castellum, quod iniuste tenebat, cum suis diffinitis terminationibus, utrique parti placentibus, legaliter refutavit anno ab incarnatione Domini millesimo .LXXXIIII. pro qua commutationis nomine recepit ab hoc monasterio et a domno Berardo abbate, cui refutaverat, ipsum castellum ad opus huius monasterii, casalem de Pinco super castellum Currensium, et alterum casalem cum medietate alterius casalis in pertinentia de Phara ad Sanctam Mariam in Ciciliano. domnus etiam abbas permisit illi unum casalem in Planis cum molendino iuxta Currensem. finales autem termini castelli Phare ab eodem Rustico laudati et positi, isti sunt: videlicet a Rigiana flumine ascendendo inter Pharam et Tophyam usque in cacumen montis et inde descendendo per Melleta et Vallem Bezonis et ad pedem montis Rotundi per pratarias Sanctę Marię usque in Pesclulos, inde transit per pedem montis usque gualdum Sanctę Marię de Sanctis, deinde in viam antiquam a qua incipit ascensus, et post ascensum incipit descensus per Vallem Lupam usque in Crucem, inde per rimam quę Currus dicitur usque in flumen Riianam. et obligavit se, si contra hęc quę

15. *Nel testo* incurre

(1) An. 1083; *R F.* doc. 1083.

(2) An. 1084? *R. F.* doc. 1084. Per la data di questo documento vedasi la nota 1 al doc. stesso nel *Regesto*, V, 79.

statuta et definita sunt ipse aut heredes eius removere voluerint, componant in hoc monasterio penam auri optimi librarum triginta, et difinitio ista manèat perpetua stabilitate (1).

Item, Carbuncellus filius Petri et gener Landulfi et Rusticus de 5 Ramiano promiserunt‖huic monasterio et domno B[erardo] abbati omni anno in festivitate sanctę Marię aut in eius octava dare sex solidos denariorum et de duodecim paribus macinarum per singula paria .II. solidos relaxare; et si non ita observaverint, componant in hoc monasterio solidos .C. (2). item, Azo filius 10 Rainerii commutavit huic monasterio res suas in Cesa Vetere territorii Sabinensis modia .VIIII. et sextaria duo (3).

c. 301 B

Domnus autem Heinricus adhuc Dei gratia quartus rex in civitate Reatina cum iuxta ęcclesiam Sancti Leopardi in iudicio resideret, venit ante eum domnus B[erardus] abbas et proclamavit 15 de quibusdam hominibus qui sine legali iudicio abstulerunt de iure èt potestate huius monasterii ęcclesiam Sancti Leopardi, Sanctę Agathes, Sancti Elie, Sancti Iohannis in Tazano, Sancti Clementis, Sancti Thome, Sancti Gregorii, Sancti Iohannis in Asera, item, ecclesiam Sanctę Agathes in Plage, et aquam de Manicone 20 usque in flumen Mellinum, cum aquimolis, molendinis et aliud molendinum suptus portam Interocrinam, cum tota terra de Brittesca, et terram de Parrara cum molino uno. de quibus omnibus ostendit legalia monimina et instrumenta cartarum. tunc benignissimus rex, quia proclamati ad placitum qui ipsas res conten-25 debant, noluerunt venire ad iustitiam faciendam, ideo investivit prędictum B[erardum] abbatem de omnibus supradictis ęcclesiis et rebus, et misit bannum suum, ut si quis hoc monasterium inquietare, molestare aut disvestire de eis prȩsumpserit sine legali iudicio, componat auri optimi libras .C. (4).

30 Item, Berardus filius Adę concessit huic monasterio res suas modii .I. in Antiquo territorii Sabinensis (5). item, Teudinus

16. ecclesiam] *Così nel testo.*

(1) An. 1084; *R. F.* doc. 1085. Per la data di questo documento vedasi la nota 1 al doc. 1084 nel *Regesto,* V, 79.

(2) An. 1084; *R. F.* doc. 1086.

(3) An. 1084; *R. F.* doc. 1087.

(4) An. 1084; *R. F.* doc. 1088.

(5) An. 1084; *R. F.* doc. 1089.

c. 302 A comes filius Randuisi comitis concessit huic monasterio et in ‖ ęcclesia Sancti Iohannis de valle Superequana, et in villa Vennari, hoc est omne servitium quod ei pertinebat de hominibus villę quę vocatur Onuphulum (1). item, Transmundus comes filius Attonis comitis concessit huic monasterio et domno Berardo abbati infra 5 comitatum Pinnense castellum de Cafaio, castellum de Pretetole, castellum de Atri cum ecclesiis et omnibus pertinentiis quę sunt modia decem milium, habentes fines: a capite terra Sancti Vincentii, a pede et uno latere terra Sancti Iohannis, de alio latere flumen Gomanum cum aqua sua (2). item, Teudinus comes filius 10 Randuisi comitis concessit huic monasterio et in ęcclesia Sancti Iohannis de comitatu Balbensi .I. molinum ad Aquam Vivam (3). item, Cencius filius Taibrandi concessit huic monasterio et domno B[erardo] abbati de castro Muscini octavam portionem, et de castello Oliveti octavam, de castello Tancie, et Monte Nigro, et de 15 terris infra territorium Sabinense et comitatum Reatinum, et suam portionem de ęcclesia Sanctę Marię in Lupicinis ad Vallem de Milo, et de ęcclesia Sancti Andreę ad Pacum territorii Sabinensis, et Sancti Martini, et Sancti Petri in Carsule; harum omnium rerum fines sunt: a primo latere pons Reatinus, a secundo via 20 Romana, a tertio flumen Farfa, a quarto Bibuli de Tancia; et alias res in territorio Reatino et Asculano: a .I. latere clarinum montis de Sino, et piscaria de Cose, et mons de Laci qui pergit per terram in Petra de Alegie, et vadit a parte Batergio ad vadum de Otulo, a tertio latere inter filios Odemundi et Camponiscos, et 25 pergit in Trontum, in Andalla, et vadit de Milobono in Sanctam Victoriam, a quarto latere via Sancte Victorie pergens in c. 302 B Pantana de Urreco, ‖ et inde rivus qui pergit in vadum de Otulo; infra quos fines concessit de castro Garda quartam portionem, et de castello Rivo, et de Furcella (4). item, Transmundus filius 30 Gisonis concessit huic monasterio de Bibaro suam portionem ex toto ipso castello (5). item, Herbeus filius Todini concessit huic monasterio et domno Berardo abbati suam portionem de castello

(1) An. 1084; *R. F.* doc. 1090.
(2) An. 1085; *R. F.* doc. 1091.
(3) An. 1085; *R. F.* doc. 1092.
(4) An. 1085; *R. F.* doc. 1093.
(5) An. 1084? 1085? *R. F.* doc. 1094.

Petra Dęmonis, et de Scandrilia, et de Cerreto Malo, et de castello Sancti Angeli, idest Caput Farfę, et de ęcclesia Sancti Salvatoris in Scandrilia, et Sanctę Crucis, et Sancti Iohannis. harum autem omnium rerum fines sunt: a primo latere cripta For-
5 nicaria pergentes in roccam Senebaldi in Turano, et inde in Puzaliam, et in Canem Mortuum, et in Porcili, et in Macclam Felcosam, et in Montem Aureum, et in Ponticellum, et in Vicum Novum, et in Frassum, et in Rivum Nigrum, et in suprascriptam criptam Fornicariam (1). item, Saxo comes filius Rainerii comitis, ex
10 pręcepto et iudicio eiusdem patris sui, concessit huic monasterio et domno Berardo abbati medietatem Civitatis Vecclę cum ęcclesiis et monasteriis, excepta ęcclesia Sancti Silvestri (2). post hęc, cupiditate deceptus, huic cartule contradixit et easdem res vi retinere cepit. qua de re inter domnum Berardum abbatem et
15 eumdem Saxonem orta est intentio, et ante pręsentiam imperatoris H[einrici] huius litis pręlata est disceptatio; sed assensu imperiali et multorum prudentium consilio, acta est inter eos amicabilis compositio, qua refutavit huic monasterio et domno Berardo abbati totam ipsam medietatem pręnominate civitatis, cum omni
20 usufructus et ęcclesiis ‖ illius; et obligavit se suosque heredes, ut si contra hęc aliquando egerint, componant libras .c. denariorum papiensium (3). domnus autem Heinricus serenissimus rex concessit huic monasterio et domno Berardo abbati Campum in Kinzica, qui fuit antea vinea domnicata regis, et tunc cassinę et orti,
25 unum caput cum uno latere tenens in via publica, et aliud caput in terra Ursi de Paulo, et aliud latus in fluvio Arno. secundum petium terre est ad Revolta, unum caput tenens in via publica, et latus in terra Landulfi, aliud latus in terra Bellonis, quod est ad iustam mensuram sextaria .vi. tertium petium est in Pu-

c. 303 A

27. *A p. 176, r. 31* Alarevoluta

(1) An. 1084; *R. F.* doc. 1095.
(2) An. 1072; *R. F.* doc. 1096.
(3) An. 1084; *R. F.* doc. 1097. Questo documento, « Actum civitate Romana, « apud Capitolium », porta queste note cronologiche: « Anno Deo propitio « pontificatus domni Clementis summi « pontificis et universalis tertii papę « primo; et imperante domno Heinrico « a Deo coronato summo imperatore, « anno primo imperii eius, mense aprilis, « die .xxviii., indictione .vii. ».

tignano, quod vocatur Plage, unum caput tenens in via publica, aliud caput cum uno latere in terra quam sibi reservavit, aliud latus in terra Rainaldi, et est ad iustum sextarium modia duo. quartum petium est in Gonfo, unum caput cum uno latere tenens in terra quę fuit silva quam sibi reservavit, aliud caput 5 cum alio latere in terra * * quod est modiorum .XIIII.(1).

Anno autem dominicę incarnationis millesimo .LXXXII. (2), quinta feria mensis martii, die .XVII^a., prima videlicet ebdomada quadragesimę, domnus Heinricus quartus gloriosissimus rex Deoque coronatus piissimus Augustus imperator tertius ad hoc Far- 10 fense devotissime veniens cęnobium, a cunctis fratribus nobilissime valdeque honorifice et amantissime susceptus est, nimis qui ante ab omnibus fuerat desideratus. cum quibus pacifice locutus, coram omnibus abbatem nostrum venerandum domnum c. 303 B B[erardum] de castro Pharę et de omnibus istius monasterii re- 15 bus, quocumque tempore legaliter acquisitis, ‖ et a quibuscumque iniuste aliquando inimicis sanctę Ęcclesię invasis et contra rationem retentis, investivit, cunctaque bona sibique pertinentia prȩfati monasterii illi se restituere spopondit, et velut proprie regalisque camerę ius in omnibus se defendere promisit. cum vero a cun- 20 ctis senioribus ac fratribus benignissime in societatem atque firmitatem perpetuę orationis devoto pacis osculo fuisset susceptus, et nomen illius vel quorumdam suorum fidelium in Libro commemoratorio foret ascriptum, statim direxit exercitum suum contra predictę Pharę castrum. a quo eiecto expulsoque Ru- 25 stico Crescentii quondam filio, qui eum iniuste possidebat, ipso die restituit huius monasterii regimini et potestati ad proprietatem perpetui iuris. quo facto Romam perrexit eamque paulo post quoquo pacto capiens, eius nobiliores maioresque cives muneribus vel vi subiugavit sibi, cum adhuc Gregorius papa septimus 30 in prȩsidio Castelli Sancti Angeli tueretur.

6. *Lacuna di una parola nel Chronicon e nel Regesto.* 7. .LXXXII.] *Così nel testo del Chronicon, ma nel Regesto* .LXXXIII.

(1) An. 1083; *R. F.* doc. 1098. Intorno alla data di questo documento cf. nota 1 al doc. stesso nel *Regesto*, V, 93, e la nota 1 a p. 167 di questo volume.

(2) Nel *Regesto* dopo l'anno sono aggiunte queste altre note cronologiche: «Indictione .V., epacta .XVIII., «concurrente .V.».

An. 1084? (1)

L' imperatore Enrico IV conferma il monastero nel possesso di tutti i suoi beni e privilegi.

[In nomine sanctę et individuę Trinitatis]. Heinricus divina favente clęmentia Romanorum imperator augustus. cum petitionibus servorum Dei rationabilibus divini cultus amore faverimus ut his oportuna beneficia largiamur, pręmium nobis ęternę remunerationis rependi non diffidimus. quocirca omnium sanctę Dei Ęcclesię nostrorumque fidelium pręsentium videlicet ac futurorum comperiat sollertia, qualiter B[erardus] venerabilis abbas monasterii Sanctę Dei genitricis semperque virginis Marię, quod in ducatu Spoletino situm est in comitatu Sabinense, constructum in loco qui dicitur Acutianus, nostram | adiens pręsentiam ostendit nobis nostrorum antecessorum regum vel imperatorum pręcepta eidem monasterio facta aureis sigillis bullata, scilicet Karoli imperatoris [et] Hloduici et Hlotharii nec non et Hloduici alterius, in quibus continebatur, quomodo ipsi et antecessores eorum, Liutprandus scilicet et Rathgisus, Haistulfus, Desiderius Langobardorum reges, nec non et imperatorum parentum nostrorum, scilicet Chuonradi avi nostri et beatę memorię patris nostri Heinrici, prędictum monasterium propter divinum amorem et reverentiam sanctę Dei genitricis semperque virginis Marię dominę nostrę sub sua semper tuitione tenuissent. ob firmitatem tamen rei postulavit prędictus abbas, ut eorundem imperatorum pręcepta nostra auctoritate confirmaremus et immunitatis pręceptum monasterio suo dare iuberemus. nos vero eius iustis postulationibus assentientes, confirmamus iam dicto monasterio [quicquid in superioribus continetur pręceptis et] quicquid futuris temporibus per instrumenta cartarum vindicare contigerit, prout iuste et legaliter possumus, videlicet quęcumque habere videtur in territorio Sabinense, idest ęcclesiam Sancti Benedicti cum omnibus suis pertinentiis. et castellum de Arci cum tota sua integritate, et aliud castellum nomine Tribucum in integrum. et alveum Pharphę totum in integrum. ęcclesiam Sancti Angeli in Tancia cum gualdo et omnibus suis pertinentiis, sicuti Hildebrandus dux per sua confirmavit pręcepta. castellum de Buciniano totum in integrum. castrum Pharę cum totis subiacentiis sibi pertinentibus. castelli quod vocatur Caput Pharphę et Sancti Angeli cognomine, et castelli Cerreti Mali, et Scandrilię alterius castelli, et Petrę Dęmonum, et roccę Salicis dictę, istorum quinque || totam medietatem, cum podii Moiani medietate et toto gualdo eius. castellum Vulpinianum cum omni sua pertinentia. castellum de Marciliano [cum sibi pertinentibus]. castellum de Terraniano [cum sua pertinentia]. podium de Catino [cum sua adiacentia]. castellum de Cuphi et castellum de Furano cum suis pertinentiis. curtem de Lori [cum sua pertinentia]. ęcclesiam Sanctę Helenę [cum suis dotis]. in civitate [H]ortana ęcclesiam Sancti Theo-

c. 304 A

c. 304 B

1. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 8. *Nel Regesto* constructi 31. *Nel testo del Chronicon* Dęmum 32. *Nel Regesto* de Moiano eius *manca nel Regesto.* 34. podium] *Nel Regesto* castellum

(1) *R. F.* doc. 1099.

dori [cum suis pertinentiis]. in Biterbio ęcclesiam Sanctę Marię, [et] ęcclesiam Sancti Valentini in Burgo [cum omnibus suis pertinentiis]. in territorio Tuscano cellam Sanctę Marię in Minione, cum gualdo, et [cum ipso] monte Goisberto, [seu] et Ripa Albella, et marino portu, ęcclesiam Sancti Laurentii in Gerflumine [cum omnibus suis pertinentiis], ęcclesiam Sanctę Severę [cum sua pertinentia], medietatem Civitatis Vetulę et portus [cum omnibus sibi pertinentibus], quam dedit Rainerius comes filius Saxonis comitis pro remedio animę suę prędicto cęnobio Sanctę Marię, et quam filius eius Rainerii Saxo [eandem medietatem] ante pręsentiam nostram refutavit, deinde per cartam ipsi monasterio confirmavit irrevocabili sua suorumque hęredum sententia, sub .c. librarum denariorum papiensium pęna. ęcclesiam Sancti Petri extra muros civitatis Cornetane, et quicquid infra ipsam civitatem vel foris habere videtur. et ęcclesiam Sancti Peregrini, et ęcclesiam Sancti Angeli sub Ripa [in integra proprietate sua]. in comitatu Senense curtem Leoninam. in comitatu Narniense monasterium Sancti Angeli [cum tota integritate sibi debita]. et cellam Sancti Antimi, et Sanctę Marię, et Sancti Iohannis cum earum pertinentiis. infra civitatem Interamnensem ęcclesiam Sancti Salvatoris et Sancti Fortunati cum suis pertinentiis, et ęcclesiam Sanctę Marię in Mediano, et cum medietate ipsius castelli quod ibi situm est. in comitatu Perosino cellam Sanctę Marię in Diruta cum omnibus sibi subiectis cellis. in comitatu Asisio ęcclesiam Sancti Bartholomei, et Sancti Iohannis in Satriano, et Sancti Benedicti [cum earum pertinentiis]. in comitatu Spoletino ęcclesiam Sancti Marci, et Sancti Salvatoris, et Sancti Pauli, et Sancti Martini cum earum pertinentiis. in comitatu Osimano curtem de Monte Polisco [cum omnibus ad eam pertinentibus]. in comitatu ‖ Senogalliense curtem de Luzano. in comitatu Camerino curtem de Salabona, et de Trevenano, et Sancti Habundii, et Sancti Viti. et in castello Petroso curtem Sanctę Antię. et de castello Albo Caballo duas partes, sicuti Octavianus per cartam in ipso monasterio dedit. in comitatu Firmano monasterium Sanctę Marię, et Sanctę Victorię quod positum est in Matenano monte, cum castellis, cellis, villis, et curtem de Plotenano cum castello, curtem de Cannitulo cum castello in Ripula, curtem de Cerestano cum castello, Sanctam Mariam in Casule cum castello de Area Antiqua, et castellum de Tariano, et portionem de Morta, castellum de Agnanello cum [suis pertinentiis et] molendinis, Sanctam Mariam in Strata, Sanctam Mariam in Pantana, Sanctam Mariam in Clenti cum castellis et ęcclesiis et molendinis et aquam deducere ubi necesse fuerit. item, contra fluvium Clientis curtem Sancti Silvestri intra civitatem Firmanam. et alibi curtem Sancti Sabini. et curtem

(c. 305 A)

1. *Nel Regesto* infra castrum Biterbense 3. *Nel Regesto* iuxta fluvium Minionem 8. quam *manca nel Regesto. Nel Regesto* eiusdem 12. *Nel Regesto* Chronetanę 13. *Il primo* et *manca nel Regesto.* 16. *Il primo* et *manca nel Regesto.* 24. *Nel Regesto* Auximano 36. *Nel Regesto* Clienti

quę vocatur in Prętorio cum omnibus sibi pertinentibus. curtem Sancti Martini cum medietate collis Bonelli, et medietate de Morru, et quartam partem ex alio. et castellum de Bubeta. et portionem de Rote. et curtem de Moliano, in qua est ęcclesia Sanctę Victorię. et portionem de Insula de
5 Verano [cum ęcclesiis et ędificiis suis cęterisque pertinentiis.] in Troliano terras et vineas cum litore maris et portu. et medietatem de castello Montis Alberti cum suis pertinentiis. curtem de filiis Rothlandi cum castello et ęcclesiis. curtem de Talusano.‖ et medietatem castelli de Lurito. monasterium Sancti Salvatoris in Cantalupo. et [monasterium] Sancti Benedicti de c. 305 B
10 Ripa [cum omnibus eorum pertinentiis.] in comitatu Asculano iuxta fluvium Asum monasterium Sancti Salvatoris cum castello Furcię, Calliano et Cimbriano, cum omnibus suis pertinentiis. castrum Ophidę, Isclam, Beneventulum, Sanctum Valentinum, montem Auguscanum, insulam Helisei, medietatem de Porchę, quintam partem de Ripa, Cosennanum, Asinnanum, montem
15 Cosi, Spinetulum, Avilanum, Dullianum, medietatem podii Sancti Emindii, castellum de Carru, monasterium Sancti Laurentii in Polesio, cum castello Rotello [cum suis pertinentiis,] octavam Postmontis, collem Marii, Podium, Montem Prandonis, montem Cretaceum, Sculculam, medietatem de foce de Tronto, curtem de Mozano, Sessu Pesile. in comitatu Aprutiensi curtem
20 de Motiano, curtem de Sarnaria, ęcclesiam Sancti Petri in Pedoniano. in comitatu Pinnensi curtem quę dicitur in Monte Peditto cum castello ibi ędificato, curtem aliam prope se, curtem Sanctę Marię in Catilini, curtem Sanctę Lucię in Ciciliano, ęcclesiam Sancti Clementis [cum cunctis appendiciis suis,] et Sancti Helię. in comitatu Teatino monasterium Sancti Stephani
25 quod ponitur in Lucania cum pertinentiis omnibus et adiacentiis suis, et phara filiorum Guarnerii, et podio Hortonellę, Sanctum Clementem sicut Atto comes per concambium pro portione de Attissa dedit. in comitatu Balbense curtem Sanctę Marię in Graiano, et Sancti Angeli, et Sancti Laurentii, et Sancti Iohannis, et ęcclesiam Sancti Peregrini, et Sanctam Mariam in Forfone
30 [cum omnibus earum pertinentiis,] et Sanctam Mariam in Sarzano. in Samnii partibus, super Vulturnum flumen, monasterium Sancti Vincentii cum castellis et omnibus suis pertinentiis, quod sanctissimus Thomas Pharphensi‖ monasterio a duce Gisulfo per pręceptum acquisivit. in comitatu Marsicano c. 306 A curtem Sancti Leucii, et curtem de Tresaqua, et Sanctam Mariam in Apinia-
35 nici, et curtem Sancti Adriani. in Amiternis castellum quod vocatur Petrorium [cum omnibus suis pertinentiis], ęcclesiam Sanctę Marię in Loriano cum servis et ancillis suis [et cum omnibus suis pertinentiis], curtem in castello Collemente cum ęcclesia Sanctę Marię, et Sancti Benedicti [cum suis pertinentiis]. territorio Interocrino ęcclesiam Sanctę Marię in Casali [cum

8. *La menzione del castello di Lurito nel Regesto si trova più sopra.* 10. *Nel Regesto* Esculano 11. *Nel Regesto* Aso 20. *Nel Regesto* Sardinaria 30. *La menzione di S. M. in Sarzano è notata più sopra nel Regesto.* 39. *Nel Regesto* Casalici

sua pertinentia], curtem [etiam] de Vallantis [ubi est] ęcclesiam Sancti Salvatoris, et Sancti Sebastiani, curtem Sancti Martini [cum sua pertinentia], monasterium puellarum [quod nuncupatur] Sancti Georgii [et est constructum sub muro civitatis Reatinę], et ęcclesiam Sancti Michaelis Archangeli [positam super fluvium Mellinum iuxta eandem civitatem cum omni integritate 5 sua], et ęcclesiam Sancti Iacobi, et Sancti Georgii, et aquam de Manichone, sicut Diula acquisivit, [cum omnibus sibi pertinentibus], ęcclesiam Sancti Salvatoris cum turre de Acu Picta, et ęcclesiam Sancti Leopardi, et Sancti Gregorii, et Sanctę Agathę, et Sancti Helię, ęcclesiam Sancti Iohannis in Asera, et ęcclesiam alteram Sancti Iohannis in Tazano, et ęcclesiam Sancti Iustini, 10 [cum omnibus earum pertinentiis]. castellum quod vocatur Lunianum, et Aspram, et podium Sancti Maximi, cum omnibus eorum pertinentiis. item, ęcclesiam Sancti Petri in Pinsile. predicto etenim Interocrino territorio curtem Canatre cum suis pertinentiis. in territorio Carzulano ęcclesiam Sancti Vincentii, et Sancti Thome apostoli cum suis pertinentiis, castrum vętus 15 de Ophiano, et castellum de Monteliano, et monasterium Sancti Iohannis [cum omnibus sibi pertinentibus]. ęcclesiam Sanctę Agnetis cum omni sua integritate. curtem de Turrita, et Narnate [cum omnibus earum adiacentiis]. in Tore curtem [unam] Sanctę Marię in Cornetum. in civitate Tyburtina ęcclesiam Sanctę Marię cognomento Sancti Adriani [cum omnibus suis perti- 20 nentiis]. in urbe Roma cellam Sanctę Marię [in cripta Agonis], et ęcclesiam Sancti Benedicti in loco qui dicitur Scorticlarii, cum criptis et earum pertinentiis, ęcclesiam Sanctę Marię in Formello [cum omni pertinentia sua, et cum fundis] quod Leo papa nonus [bonę recordationis Sanctę Marię] misericorditer contulit. in territorio [etiam] Collinense ęcclesiam Sancti An- 25 dreę, ‖ et ęcclesiam Sancti Blasii, et Sancti Sebastiani, et Sanctę Marię iuxta murum castelli extra positam, ęcclesiam Sanctę Iustinę, et ęcclesiam Sanctę Cri- (c. 306 B) stinę [cum omnibus suis pertinentiis]. in Pisia civitate, [territorio Tuscię,] ęcclesiam Sancti Petri. et alibi ęcclesiam Sancti Thomę [cum suis pertinentiis]. insuper etiam per istud nostrum pręceptum confirmamus terram 30 Sanctę Marię iuxta Pisiam, unam petiam in loco ubi dicitur Alarevoluta, aliam petiam iuxta flumen Arnum, quę vocatur Campus de vinea domnica, aliam petiam iuxta flumen Arnum ubi dicitur Plaia de Putiniano. in Gonpho terram modiorum .XXIIII. [ad sextarium pisanum, quam nos dedimus Sanctę Marię]. item, in territorio Reatino Repastum castrum. [adhuc autem] 35 in comitatu Firmano curtem Sancti Salvatoris sub muro civitatis Firmanę. et curtem Sancti Gervasii in integrum. curtem Sancti Sigismundi [cum omnibus rebus suis]. et terram de Paratinis. curtem Sancti Angeli de Villa Magna. curtem Sancti Desiderii. et curtem de Cupresseto. et cur-

1. *Nel Regesto* ecclesia 8. *Le parole* turre de *mancano nel Regesto.* 24. quod *nel testo del Chronicon, ma nel Regesto* quos 31. *Nel Regesto* Ala Revoluta *Forse* A la Revoluta; *cf. p. 171, r. 27, di questo volume e R. F. doc. 1098.*

tem Sancti Angeli in Niviano, et curtem Sancti Venantii, et curtem de Colummelli, et curtem Sanctę Felicitatis, cum universis earum in integrum pertinentiis. terram [in locis] de Raviliano, et de Solario. curtem Sanctę Marię in Motiano. et curtem de Caminatis in loco qui vocatur Murrum.
5 curtem de Brezano in loco qui vocatur Seranianus. castellum filii Guinizonis. curtem Sanctę Marię matris Domini. curtem Sancti Maroti. et curtem [quę vocatur] de Valle. curtem Sanctę Marię de Ortatiano. et curtem Sancti Salvatoris in Memoriis. curtem de Blotenano. curtem Sancti Antimi. et curtem de Monte Falcone. et curtem Sanctę Marię in Mura
10 [cum suis adiacentiis]. curtem Sancti Angeli inter duas Tennas. et aliam curtem Sancti Angeli in Murgiano. curtem Sancti Angeli in Antiano. item, ‖ curtem de monasterio Lumento cum ęcclesiis duabus, idest Sanctę Marię et Sancti Benedicti, cum omnibus earum pertinentiis. hęc autem supradicta omnia quę ad prędictum monasterium pertinere videntur seu et in futuro acqui-
15 siturum ab aliis hominibus iuste et legaliter acciderit, nec non etiam et ea quę iniuste ab aliquibus possidentur, aut in urbe Roma vel in cęteris totius regni nostri Italici partibus habere dinoscitur, per hoc nostrum prępceptum eidem sancto loco confirmamus, et per bannum et iussionem nostram nostrorumque antecessorum [vel successorum] regum vel imperatorum auctoritatem una cum terris,
20 vineis, monasteriis sibi subiectis, ęcclesiis, castellis, curtibus, domibus, villis, capellis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, mercatis, cultis vel incultis, colonis, aldiis, aldiabus, manentibus omnibusque supra terram ipsius monasterii residentibus servis, ancillis omnique familia utriusque sexus cunctisque animalibus, atque pro Dei amore nostręque animę salute eidem mo-
25 nasterio ministrantibus perdonamus, ut nullus eorum aut suorum hominum deinceps freda seu tributa undecumque exigenda aut mansiones vel paratas faciendas vel fideiussores tollendos aut homines eiusdem monasterii tam ingenuos quam servos libellarios sive clericos vel cartulatos aut offertos omnesque sub ditione ipsius monasterii commanentes distringendos vel ad pu-
30 blicas excubias compellendos aut ullas reddibitiones vel quaslibet occasiones requirendas nostri vel futuri temporis diebus ingredi audeat, ‖ aut in aliquo loco det portunaticum aut ripaticum aut glandaticum vel herbaticum vel pontanaticum tam de monachis quam de monachabus, quam clericis quamque de omnibus supra terras eorum residentibus. confirmamus eidem monasterio
35 privilegia Romanorum pontificum Adriani et Pauli, prędecessorum vero et eorum successorum, simul cum omnibus rebus sibi collatis a diversis hominibus, commutationes, donationes seu et omnia quę per instrumenta cartarum, ut prędiximus, illi largita aut largienda sunt monasterio cum omnibus suis pertinentiis. de theloneis vero mercatorum et pontium decimas ad
40 portam monasterii dare iubemus. precipientes ergo iubemus, ut nullus ar-

c. 307 A

c. 307 B

8-9. *Nel Regesto* de Sancto Antimo 17. *Nel testo del Chronicon si legge* ualici, *ma nel Regesto* Italici

chiepiscopus, episcopus, dux, marchio, comes, vicecomes vel aliquis missus noster discurrens, sculdasius, castaldius, nullaque nostri imperii magna parvaque persona prędicti monasterii abbatem vel monachos seu aliquem fidelem inquietare, molestare aut de his quę supra scripta sunt sine legali iudicio disvestire pręsumat aut aliquam minorationem facere temptet. unde monemus 5 fidelitatem vestram, ut cum iam fatus abbas vel monachi aut advocatus eiusdem monasterii in vestra ministeria iustitias requirendas venerit, duces seu comites qui pro tempore fuerint in quorum ducatu vel comitatu pręfatum cęnobium aliquid possidere dinoscitur, defensores atque adiutores ei existant in omnibus tam pręfato abbati quam successoribus eius, ut nullius potestatis 10 personam vim aut invasionem aliquam inferre permittant in his quę ad memoratam ęcclesiam pertinent. et nullus ausus sit recipere sub sua iussione aut tuitione eiusdem monasterii fugitivos vel malo animo discedentes. pręstarias vero et commutationes iniuste || factas vel iniuste acquisitas volumus irritas esse, absque pęna ligationis solutas. offertos prędicti monasterii no- 15 lumus in sęculo vagari, sed ubicumque inventi fuerint, liceat abbati qui pro tempore fuerit vel ex monachis ad monasterium revocare; si opus fuerit, dux aut comes eiusdem temporis eos ad monasterium reverti faciant. si vero de qualibet causa a parte ipsius monasterii orta fuerit intentio, non per viles personas sed per nobiliores homines et vęraciores sicuti ad partem nostram rei 20 vęritas inquiratur et finiatur. nulla denique mallatura ab advocato ipsius monasterii penitus requiratur, nec etiam bannus noster pro qualibet causa a parte memorati monasterii aliquo modo exigatur, sed liceat abbati et successoribus eius res et possessiones iam dicti monasterii sub immunitatis atque tuitionis ordine possidere. et si fotrum vel aliquid de eiusdem mo- 25 nasterii possessionibus fiscus noster sperare potuerit, totum pro ęternę remunerationis pręmio ipsi monasterio concedimus, in alimoniam pauperum et stipendia monachorum ibidem Deo militantium nostris futurisque temporibus proficiat in augmentis, quatinus memoratos servos Dei liberius pro nobis et stabilitate nostri imperii Domini clęmentiam exorare delectet. et quando- 30 quidem abbas eiusdem monasterii de hac luce migraverit, ipsis inter se monachis unanimiter consentientibus, secundum regulam sancti Benedicti, sicut eorum edocet ordo et rectum est, quem digniorem sibi invenerint licentiam habeant eligendi abbatem. si quis igitur huius nostri confirmationis pręcepti quandoque violator extiterit vel quippiam eorum quę fieri prohibuimus contra 35 pręnominatum monasterium facere temptaverit, sciat se secundum constitutionem domni et genitoris nostri Heinrici || imperatoris augusti aliorumque imperatorum qui huius monasterii roboraverunt pręcepta ac nostram pręceptionem mille libras auri purissimi esse compositurum, medietatem camerę nostrę et medietatem prędicto monasterio ipsumque regentibus. [signum domni 40

c. 308 A

c. 308 B

3. *Nel testo del Chronicon* monacho

Heinrici quarti regis, tertii Romanorum imperatoris augusti. Burchardus cancellarius vice Sigeguini archicancellarii recognovi.] data anno dominicę incarnationis millesimo .lxxxiii., [indictione .vi.,] anno autem domni Heinrici quarti regis, tertii Romanorum imperatoris augusti, ordinationis .xxx., regni .xxviii., imperii .i. [actum in Christi nomine, amen.]

Cum autem idem Heinricus imperator in burgo Sancti Valentini maneret audiretque pro certo ipsam ęcclesiam huic monasterio pertinere, eo iubente, Rainerius Vercellensis ępiscopus per hostium et clavem investivit domnum B[erardum] abbatem de ipsa ęcclesia Sancti Valentini ad proprietatem huius monasterii, sicut continetur in pręcepto imperatoris maioris Ottonis, et bannum suum misit librarum .c. optimi auri. quod factum est anno primo pontificatus domni Clementis III papę, die vigesima quarta mensis maii (1). item, Gonzo filius Abundii concessit huic monasterio res suas in castaldatu Pontanu ad Vepia cum portione ipsius ecclesię Sancti Euticii (2). item, Rainerius filius Attonis concessit huic monasterio res suas in comitatu Narniensi, in fundo Longoia, ad Buxum (3). item, Dominicus qui vocatur Mincius filius Donati qui vocatur Picinellus concessit huic monasterio ęcclesiam Sancti Martini infra civitatem Perosinam, in regione quę nominatur Porta Sancti Petri, in loco Fortuno, cuius fines sunt: a duabus partibus via antiqua, a tertio similiter et res de Baruncio, a quarto latere casa sua; et casalinum quod similiter dedit cum suo ędificio: a primo latere ipsa ęcclesia ‖ et platea iuxta ipsam ecclesiam, a secundo via antiqua, a tertio casa Fusconis castaldi, a quarto Baruncii; et aliam casam ibidem, et alterum casalinum ibidem, et duas petias terrę ad Puplitum, et Puscillę, et ad rivum Colonię (4). item, Petrus de Berardo Stefani concessit huic monasterio res suas in massa de Formello (5). item, Sabinus filius Annę concessit huic monasterio res suas in comitatu Narniensi in fundo Petra Montana ad Petrarum, et in

c. 309 A

8. *Nel testo è scritto* pertineret, *ma sull'ultima* t *par che vi sia un segno di cancellatura che però non si distingue bene.*

(1) An. 1084; *R. F.* doc. 1100 e cf. *R. F.* doc. 404 e nel *Chronicon*, I, 335.
(2) An. 1084? 1086? *R. F.* doc. 1101.
(3) An. 1085; *R. F.* doc. 1102.
(4) An. 1085; *R. F.* doc. 1103.
(5) An. 1084; *R. F.* doc. 1104.

fundo Calvaia petias quatuor modiorum trium [1]. item, Guinezo filius Burrelli cum consortibus suis concessit res suas in pertinentia de Cantalupo [2]. item, Petrus pręsbyter filius Franconis concessit huic monasterio casam et casalinum in castello Torritulo quod vocatur Colliscipuli, et duas partes de casa et casalino infra civitatem Narniensem in Valle Marcellina et regione Sancti Andreę, et duas partes unius petię in fundo Torritulo quod vocatur Colliscipuli, et de Valle Ansefredę petiam .I., et de Petriolo duas partes, et de fundo Striano, et de fundo Monte Aureo cum ęcclesia Sanctę Marię, et duas partes de ipso vocabulo, et in fundo Sacano, et in fundo Leciolę, et de fundo Monte Aureo usque in cacumen montium, et de fundo Pilionum, et de fundo Strionum petias duas, et de fundo Prato, et de fundo Tabernulę, et de cerqueto Azano, et de fundo Petrilegolo [3]. item, Dominicus et Albericus et Atto monachi filii Gisonis dederunt huic monasterio portionem suam de castello Malta, et de Captiano, et de ęcclesiis eorum, et in villa de Orta portionem de ęcclesia Sanctę Marię in Campo Martini, et in Cocina, et in Borriano, et in Flaccegano, et in ‖ Capitella, et in Letiano, et in Pingia, et in Capbiano, et in Cisiano, et in Morro, et in Mateniano, et in Breliano, et in Colliclo; quę, sunt per mensuram modiorum duum milium, cum portione ęcclesiarum et podiorum aliarumque rerum [4]. item, Tasso filius Donadei concessit huic monasterio duas portiones de castello Letonis, et de Turricella, quarum fines sunt: a primo latere terra de Camponiscis, a secundo pertinentia roccę Senebaldi, a tertio res Bernerii, venientes in rivum Sanctę Victorię, et pertinentiam castelli Caput Pharphę, a quarto latere res Tedemarii Gezonis [5]. item, Doda uxor Crescentii concessit huic monasterio res suas subtus castellum de Luco, et in rivo Cavallo territorii Sabinensis modiorum .x. [6]. item, Giso, Pallo, Azzo et Bonushomo filii Ilperini concesserunt huic monasterio res suas et castella, idest Trebule, castellum de Ilperino, castellum de Ginestra, podium

c. 309 B

(1) An. 1085; *R. F* doc. 1105.
(2) An. 1084; *R. F.* doc. 1106.
(3) An. 1085; *R. F.* doc. 1107.
(4) An. 1085; *R. F.* doc. 1108.
(5) An. 1086; *R. F.* doc. 1109.
(6) An. 1086; *R. F.* doc. 1110.

de Pizo, podium de Cauda Moza, et castellum de Ugo, quorum fines sunt: a primo latere Guidonisci, a secundo heredes Sinibaldi comitis, a tertio herędes Farolfi, a quarto res huius monasterii (1). item, Cencius filius Benefacti concessit huic monasterio
5 et domno Berardo abbati res suas in territorio Sabinensi ad gualdum de Cerro, et ad gualdum de Scrufula, et in Casarinę, et in plano de Marciliano, et in Colliclo, quę sunt modiola .cvi. (2). item, Egdo filius Acterii concessit huic monasterio res suas in castaldatu Equano ad Maltinianum, et in Staquanum (3). item,
10 Azolinus et Acciarellus filii eius concesserunt huic monasterio res suas in Septiniano territorii Sabinensis (4). item, Benedicta filia Iohannis concessit huic monasterio res suas in Bacciano, et in monte de Ota (5). item, Rainerius et Leto filii Martini concesserunt huic || monasterio res suas in comitatu Perosino pertinentię
15 Dirutę ad Vallem de Fanfaluca (6). item, Iohannes filius Oderisii concessit huic monasterio et domno Berardo abbati portionem suam de castello Terraniano et de eius pertinentię omnibus rebus (7).

c. 310 A

Hactenus concessiones editas huic monasterio temporibus domni Berardi primi abbatis narravimus; hinc eius largitiones
20 inferamus. itaque domnus B[erardus] primus abbas concessit

(1) An. 1086; *R. F.* doc. 1111.
(2) An. 1085; *R. F.* doc. 1113.
(3) An. 1086; *R. F.* doc. 1114.
(4) An. 1088? 1089? *R. F* doc. 1117.
(5) An. 1088? 1089? *R. F.* doc. 1118.
(6) An. 1089; *R. F.* doc. 1119.
(7) An. 1089; *R. F.* doc. 1121. Il *Regesto* contiene alcune altre concessioni fatte intorno a questo tempo che qui non sono annotate. Per la storia del monastero mi sembra opportuno riferir qui il documento 1115 dell'anno 1088, nel quale Donadeo preposto del monastero, accompagnato dal monaco Gregorio e da altri, proclama in Roma presso il monastero di S. Basilio, innanzi a Pietro prefetto della città e ai consoli « communitatis « boum », che Rustico di Crescenzio ritiene il castello di Correse appartenente al monastero.

In nomine Domini. tempore Clęmentis III papę, indictione .xi., mensis februarii die .v., in urbe Roma, apud monasterium Beati Basilii. Donadeus prępositus monasterii Beatę Marię quod dicitur in Pharpha, Carone eiusdem monasterii advocato loquente, proclamationem fecit super Rustico Crescentii filio de castello quod vocatur Correse, quod est monasterii Sanctę Marię, et nominatus Rusticus illud retinet, coram Petro Urbis pręfecto et Astaldo Iohannis de Astaldo, Iohanne de Petro iudice, Gerardo Crescentii de Melioso, Leone Cencii Fraiapanis filio, Sarraceno Sancti Eustathii, Huberto de Tascilo, Nicolao Cencii Barunci, Cencio Cencii Roizonis, Heinrico Sancti Eustathii, qui erant consules communitatis boum, audientibus et videntibus eodem Rustico Crescentii nec non Oddone, Landone et Rainaldo comitibus. interfuerunt quidem complures alii, Cencius de Madelmo, Beno de Cencio ferrario, Nicolaus qui dicitur Crassus, Iohannes de Crescentio. et de fidelibus Sanctę Marię interfui ego frater Gregorius monachus cum eodem pręposito, Seniorictus de Ungarello, Rainaldus de Iohanne Bono, Azo et Baruncellus Alberti de Gualafossa, Petrus et Theobaldus filius eius de la Civita.

in Monte Aureo quasdam res prętio solidorum .xx. in Cornazano, et in Agello, et in Molgia de Sancto Donato res modiorum .xxviii. et sextariorum .vii., prętio solidorum .c., ad pensiones grani modia .ii. et dimidium, de investitu modia .ii. et dimidium ad modium huius monasterii, xenia tria, de olivis 5 medietatem. in Longitio ad Sanctum Gordianum res quasdam et medietatem quartę ipsius ecclesię prętio solidorum .v. in Miana, et in Baniolo, et in Corolliano, et in rigu Pandonis alias res. in Ciciliano ad Sanctum Donatum et in Cornazano res modiorum .xxvii. et sextarii .i. prętio argenti librarum .v. in 10 Acquiniano res modiorum .ii. et sextariorum .iiii. prętio solidorum .xxx. in Casule res prętii solidorum .xii. in castello Turris casarinas prętio solidorum .xx. in Capriolo res modiorum .xxviii. prętii librarum sex. in Turano res modiorum .x. prętii solidorum .xxvi. ad pensionem grani modium .i., de inve- 15 stitu modium .i. et danarios .xii. ad Sanctum Gordianum et in Lafriniano prętii solidorum .viii. in Montaniano modia tria, de c. 310 b olivis tertiam partem, ‖ prętii solidorum quadraginta. in Sorbiliano prętii solidorum .xx. in Turano et in Tribiliano modia .xxxiii. prętii librarum .iii. in Pantanula modium .i. prętii solidorum .xx. 20 in Serrano et Pinti et Verruculę prętii librarum .x. in Ciciliano pertinentię Sancti Donati modia .xii. prętii solidorum .xxx. in Cerretulo prętii solidorum .xxiii. in Sectiniano et Colle commutate sunt res cum aliis rebus huius monasterii in Tribiliano et Verriculę et ad rivum Gleruni et Canali. in pertinentia de 25 Rocca medietatem casalis Maionis et in Privati prętii solidorum .xxx. in Loriniano prętii solidorum .vii. ad pensionem musti mundi iustas laguenas .iiii. inter Turanum et Vulpinianum modia .v. et sextaria .xi. prętii solidorum .xxx. in Campo Sancti Benedicti modia .v. prętii solidorum .xxx. in Tribiliano, et Turiano, 30 et Laniano, et Tres Virgines, et Monte Opulo, et Urbana, et Aqua Viva, et Petriolo, et Civitella, et Petrolano, et Furcata modia .cliiii. et de silva in Tribiliano, et Verrucule et Monte Opulo modia .xx. pro his rebus refutatę sunt alię res in hoc monasterio in Salisano, et monte de Ota, et Tancia, et Gras- 35 siano, et monte de Cesa. in pertinentia castelli Terraniani in

Oniano modia .IIII. et sextaria .II. et alibi modia .V. et dimidium. et alibi modia .VI. et in Agutiano modia .II. et sextaria .VII. prętio solidorum .C. in Agutiano et in Oniano modia .III. et sextaria .II. prętio solidorum .XXX.

5 Ab incarnatione autem Domini anno millesimo .LIII. prę- c. 311 A fatus domnus abbas concessit castellum Marcilianum in integrum cum ipsa ecclesia: a rivulo Calentino et a loco qui dicitur Salita sicut vadit per ipsam viam a capite silvę, et venit in vallem Crescentii Sabinensis, et in rigum Tortum, prętii libra-10 rum .C. in Agello ad quartam reddendum et operas faciendum et de musto mundo tertiam partem et xenia prętii solidorum .XX. in colle Martini modia .VIII. et sextaria .III. prętii solidorum .L. in Cerquito, et in Molgia ad Petram Aldonis, et ad Fontanam Cuculi, et ad Gorgam, et unam canapineam in Muricello pro 15 solidis .XX. de ecclesia Sancti Valentini et de ipso casale quartam portionem, et de alio casale et molino similiter pro solidis .L. ad Calcaram modia .III. et sextaria .VIIII. pro solidis .XL. in Montorio a foris ędificio castelli medietatem in integrum pro solidis .CLX. in Serrano, et Cutri, et Cerreta concessit pro librabus .V. 20 in Sanguiniano et Pantanula pertinentię Bucciniani modia .VI. pro solidis .LX. in Serrano et Curri casales .III. pro librabus .X. in Campo Sancti Benedicti casalem Anestasii et clausuram ad Murella, et de casale Martini et Iohannis Capoccii et Iohannis Campanarii, et medietatem casalis Raibonis, et de duobus molinis 25 duas partes pro librabus .X. item, casalem Capuani concessit pro librabus .X., excepta ecclesia Sancti Helię. quidam vero Gyrardus filius Beraldi refutavit ‖ in hoc monasterio sortem suam c. 311 B de castello Salisano et eius pertinentiis. domnus autem Berardus abbas concessit molinum in fluvio Riana iuxta aquimolum San-30 cti Martini pro solidis .VII. in Ciciniano res et clausuram, et in Cornazano modia .XXVII. et sextaria .II. ad quartam reddendum de omnibus et de olivis pro prętio librarum .VI. in Baniolo concessit res pro librabus .IIII. in Campo Sancti Benedicti casalem Loterii pręsbyteri pro librabus .V., excepto ipso castello 35 vetulo. in Verrucule, et in Cutri, et in Canali, et in Criptule, et casalem Sancti Iohannis, et res in Bezano, et in Sorbiliano, et in Pe-

terolo modiorum .xii. pro pr̨etio librarum .xxx. in Cerquito, et in Cavallaria concessit res pro solidis .viii. in vocabulo Scleta. et aliam clausuram concessit pro librabus .iii. item, in Cerquito et Cavallaria modia .x. et dimidium pro solidis .xxvi. et ibidem modia .xi. pro solidis .xv. in Quinza casalem Malpertiscum 5 et alias res modiorum .xi. et dimidii pro solidis .xl. ad pensionem grani modium .i., de investitu modium .i., musti mundi laguenas .x. iustas et operas .iii. item, in Cerquito et Cavallaria modia .vi. pro solidis .x. in monte Ot̨e modium .i. et dimidium, et in colle Maionis modia .vi. pro solidis .x. 10

Ab incarnatione autem Domini anno millesimo .lviiii. Albericus filius Gualabruni donavit in hoc monasterio res suas de Terraniano: a via publica qųe dicitur Crusetum venientes in limitem et in rigagines et in Calentinum, ab alio latere rigagines venientes in rigum Tortum, et in predictum Calentinum, | omnem suam 15 portionem. et alias res: a via rivi Nocr̨e venientes in puteum Gabinianum, et in terra h̨eredum Benedicti de Bonetta, et in rigagines et in rigum Scarnatorum, ab alio latere via publica venientes in rigum Calentinum, et in rigum Nocr̨e, infra Ruianum et Tricasium. et alias res in Agutianello, et Limisiano, 20 et Turano: a capite monte, a pede flumen, ab uno latere rigum Cancellum, ab alio latere Calentinum, omnes res suas in integrum. domnus vero abbas B[erardus] concessit in Cesa Arnonis modia .xviii. et dimidium pro solidis .xl. in Petra Aldonis pertinentįe Tribuci modia .ii. pro solidis .xx. in Campo San- 25 cti Benedicti, et in Valle Loriniani, et ad Sanctam Iustinam medietatem casalis Senioricti, et in Casule, et de casale Scodalupum decimam partem pro solidis .c. in Basciano et Casa Librice pro solidis .v. in Fistula sextaria .viiii. et dimidium pro solidis .xx. in Biliano et in Caminata modia .xiiii. et dimidium. in Agello 30 modia .v. et sextaria tria, et ad Rigum Siccum in fluvio Rian̨e aquimolum .i. pro solidis .lx. in Galliano sextaria .viiii. pro solidis .x. in Serrano modia .xiiii., et ad rivum Gleruni modia .v. in Bezano, et in Civitella, et in | Criptule, et in Montaniano modia .xxxiii. cum tertia parte de ecclesiis et molendinis, pro eo 35 quod refutavit res de Aqua Viva cum podio eius et rosiis, ab

c. 312 A

c. 312 B

Aqua Traversa usque in Cavas. in vocabulo Scleta res et clausuram et petiam vineę pro solidis .L. in Cavallaria de casale Fulconis duas portiones pro solidis .XL. in Rescangiano et Pontiano concessit quasdam res. in Paterno, et suptus Ripas,
5 et in Curiliano modium .I. pro solidis .XXX. in Turano, et ad Tres Virgines, et in Nazano, et in Leganillo pro solidis .XXX. in Turano, et ad Tres Virgines modia .XIIII. pro solidis .L. in Moricenti, et Bambano, et Oreclano, in colle Guineldę concessit res pro solidis .XXX. in Agutiano modia duo et sextaria .IIII., et alibi
10 modium .I. et sextaria tria, et in Iviano modia duo, et alibi modia .VI., et alibi modia .VI., et alibi modia .V. pro solidis .VI. in Turano modia .III. et sextaria tria pro solidis .XXX. in Cavallaria et Macle modia .XV. et sextaria .IIII. in Casarina modia .XVI. pro solidis .XX. in Cavallaria casalis Fulconis ferrarii duas partes, unam ad pen-
15 sionem, aliam ad quartam reddendum, pro solidis .XX. in Musiniano modia .VIIII., et in Sistiliano modium .I. et sextaria .VIIII. pro solidis .L. ‖ in Agutianillo qui nominatur Terranianum concessit domnus B[erardus] supradictus abbas cuidam Abboni res quas ipse donavit in hoc monasterio infra idem castellum et ec-
20 clesiam Sancti Antimi cum aliis rebus. item, infra ipsum castellum idem abbas concessit unam casam, et in Agutianillo iuxta ecclesiam Sanctę Marię ad Monumentum, et ad fontanam Rainonis pro terra infra ipsum castellum valente solidos .XX. in Meiana concessit pro solidis .III. item, ibidem pro solidis .VI.
25 in Feclini pro solidis .IIII. in casale Sancti Andreę modia .II. et sextaria .II. pro solidis .XXX. in Lumerano modia .III. in Campo Adonis qui nominatur Cerreta modia tria et dimidium pro solidis .III. in Bariliano pro solidis .VIII. in Agelli res cum uno aquimolo. in Postiniano et in Modio terrę modia .V.
30 et sextaria .VII. pro solidis .XX. in pertinentia castelli Ponticelli ad collem Aimonis et de ęcclesia Sancti Martini quartam partem pro solidis .XXX. in Laniano ad Sanctum Stephanum de quarta parte medietatem, et de Sancto Stephano et Sancto Valentino similiter, excepto podio de Burdella, pro prętio librarum .V.
35 aliam vero medietatem concessit similiter pro prętio librarum .V. in monte ‖ Cardonis modia .II. et sextaria .VI. pro solidis .VIII.

c. 313 A

c. 313 B

in vocabulo Salvatoris pro solidis .x. in Acutiano modium .i. et sextaria .iiii. pro solidis .xvi. in Atriano pertinentię Bucciniani sextaria .ii. et cannas .ii. pro solidis .ii. in Caniano et in Longitia, ubi est ecclesia Sancti Gordiani, pro solidis .x. in Turàno, et in Ruzula, et in Nazano, et in Leganillo, et in Laniano pro solidis .xxx. in pertinentia Cavallarię modia .vii., et in Cerquito modia .v. pro solidis .xl. in Mariniano modia .ii. et sextarium .i. et cannas .iiii. pro solidis .xxx. in Casule pro solidis .xxx. in Sorbiliano modia .viii. item, concessit casalem quem tenuit Guido Candonis pro prętio librarum .viii. in Turano modia .c. concessit Datoni filio Rainerii pro rebus modiorum .c. in hoc monasterio ab eo concessis. ad Sanctum Gethulium et ad Petram modia .xii. et sextaria .ii. et cannas .ii. pro solidis .l. in Verrucule pro solidis .lx. in Coroliano modia .vi. et sextaria .iii., et in pertinentia Postmontem modium .i. et sextaria .xi. pro solidis .xviiii. in Viaro et in villa Bucciniani modia .v. et sextaria .iiii. pro solidis .xiii. item, in villa Bucciniani sextaria .x. pro solidis .iii. in Murella et Cesa Leonis sextaria .xxvii. pro solidis .x. in Bucciniano sextaria .vii. et dimidium pro solidis .v. ‖ [c. 314 A] in Laniano modia .v. pro solidis .l. in pertinentia Cavallarię pro solidis .xx. item, concessit de ecclesia Sancti Stephani et Sancti Valentini et de aliis rebus octavam portionem pro solidis .xxx. in Ruzula, ubi est ecclesia Sancti Clementis, et in Turano, et in Nazano, et in Leganillo pro solidis .xx. in pertinentia Salisiani et in Sectiniano pro solidis .xxx. in Cesa Arnonis modium .i. et sextaria .viiii. pro solidis .xii. in Casule pro solidis .x. ad molas Palumbi medietatem unius sedii molę pro solidis .xv. item, ibidem alias res pro solidis. xv. in Cavallaria concessit pro solidis .xx. in Calistiano modia .xx. concessit ad omne servitium faciendum. in Serrano pro solidis .x. item, iuxta Civitatem, et ad Ponticlum, et ad Calcariam concessit pro solidis .l. ad Sanctum Donatum pro solidis .viii. in Fornicata modia .ii. pro solidis .xii. in Serrano modia .ii. pro aliis rebus. item, in Serrano modia .iiii. pro solidis .x. et ibidem modia .iii. et sextaria .iiii. in Urbana modia .ii. et sextaria .iii. pro solidis .xx. in Cannitulo

sextaria .xv. pro mula una solidorum .xv. ad Sanctum Gethulium casamentum prȩsbyteri Siconis, et in Sistiliano, et in Serrano, et in Peterolo pro solidis .CLX. in Longitia, ubi est ecclesia Sancti Gordiani, et in Caniano pro solidis viginti duobus.
5 in Paternione modia .XXVII. et sextaria .II. ad quartam reddendum pro prȩtio librarum .VI. in Fisiniano modia .XVIII. et in ca‖sale Turellȩ modia .VIII. pro solidis .XX. in Cutri modia .III. et sextaria .IIII. pro solidis .XL. in Civitella et in Sorbiliano modia .VII. pro portione aquimoli. in curte Sancti Gethulii ad
10 Vallem Spolitinam pro solidis .XXX. in Arnaro ad podium Datonis modia .III. et sextaria .III. pro solidis .X. ad Sanctum Ciprianum pro solidis .LX. in Fistula sextaria .VIIII. et medium pro solidis .XVIII. in Criptule et in Serrano modia .VIII., et in Cerquito modia .XV., et in Maclȩ modia .XIIII., et in rigu Gle-
15 runi modia .V., et in Verrucule modia .III., et in Peterolo, et in Civitella, et in Urbana, et Monte Opulo pro prȩtio librarum .VI. in Serrano modia .VIIII. pro solidis .XX. in Cavallaria et in Granica modia .XII. et medium pro solidis .XXX. in Serrano pro solidis .XII. in Cavallaria modia .X. ad decimam reddendum
20 pro solidis .XII. item, ibidem in Antiquo tertiam partem casalis ad decimam reddendum pro solidis .XV. item, iuxta castellum Tribucum medium molinum pro librabus .VI. in Campo Sancti Benedicti modia .XV. pro solidis .XL. in Tancia pro solidis .XL. in Casule medium casalem pro solidis .XL. et aliam medieta-
25 tem pro solidis .XL. in Monte Sicco tertiam partem casalis pro solidis .XXX. in Loriniano pro solidis .XXXVII. in Serrano et in Pantanula pro solidis .XXX. in pertinentia Sancti Gethulii et Sancti Salvatoris pro solidis .XXX. ‖ in Cesa Arnonis modia .IIII. pro solidis .XVII. in Pantanula sextaria .X. pro solidis .VI.
30 in pertinentia Cavallariȩ modia .V. pro solidis .XII. in colle Guineldȩ et in Sorbiliano modia .II. et sextaria .II. pro solidis .XXX. in Buto unum sedium molȩ et aliud medium pro prȩtio librarum .V. item, iuxta Tribucum unius aquimoli partes .II. pro uno aquimolo in Currisio ad Trullum. in Asiniano, et in Vi-
35 tilliano, et ad Foces, et ad Columnellas, et ad Fossas, et ad collem Guasta Cicer, et ad collem Domnariscum, et in Sesarano,

c. 314 B

c. 315 A

et in Villa Rustica, et in Serrano, et ad Tres Virgines, et medietatem unius molę pręsbyteri Azonis, pro rebus aliis commutatis. in Serrano et Canali modia .xxv., pro aliis rebus concambiatis. in Paterno, et in Coroliano, et in Petrolano, et in Cese pro solidis .xxx. in Pantanula et in monte de Ota pro solidis .x. 5 in podio Catini ad Caprilia modia .xxxiii. pro prętio librarum .iii. in casale Sanctі Andreę modia .ii. in Terraniano et in Agutianillo et portionem ecclesię Sancti Antimi pro una portione castelli Terraniani. in Rugiano quasdam res in Campo Sancti Benedicti pro solidis .lx. in Agutianillo sextaria .viii. pro so- 10 lidis .x. in Cesa Veteri et in Columnella modium .i. et sextaria .xviii. ‖ pro solidis .xx. in Spineta modia .ii. et sextaria .viii. pro bove solidorum .xi. in Bucciniano pro solidis .vii. in Campo Sancti Benedicti modia .vi. pro solidis .xvi. in Quinza concessit quasdam res cum medietate unius aquimoli pro rebus 15 solidorum .clx. in Monte Aureo et ad Caput Aquę modia .x. et sextaria .x. et dimidium et portionem ecclesię Sanctę Lucię pro solidis .xlii. in casale Roccari et Guesi modia .v. ad decimam reddendum pro solidis .xxx. in Bucciniano modia .iiii. et sextaria .iiii. et alibi modium .i. et sextaria .v. et in ca- 20 sale Sancti Andreę modia .ii. et sextaria .viii. et in Casali modium .i. et sextaria .ii. item, in casale Sancti Andreę sextaria .iiii. pro solidis .xxx. in Bucciniano et ad Criptas de Inga modia .ii. pro solidis .xxvi. in Campo Sancti Benedicti et ad flumen Tyberis pro solidis .cxx. in Cerquito, et in Caballaria, 25 et in Antiquo modia .viii. pro solidis .xxx. in Fisiniano, et in Piniano ad Sanctum Marianum modia .vii. pro solidis .xxvi. in Loriniano modia .viiii. pro solidis .xxx. in Cesa pertinentia Tribuci modia .v. pro solidis .xxv. in Miana modium .i. et sextaria .vii. et medietatem pro solidis. x. in Casaliclo ad Sanctum Sal- 30 vatorem pro bove solidorum .xii. in Musileo duodecimam partem casalis pro pullo caballino .i. et solidis .viiii. in Acquiniano modia .ii. et sextaria .ii. pro eisdem rebus hic collatis. in Bucciniano modium .i. et sextaria .ii. et medietatem pro solidis .x. in Canali concessit res pro solidis .xxxv. in Petrolano modia .xv. 35 pro solidis .xxx., cuius renovatio solidorum .xv. in Campo

c. 315 B

Sancti Benedicti concessit res pro prętio librarum .VI. in Serrano modium .I. pro solidis .XII., renovatio eius solidorum .VI. in Ortisiano et in Agutiano modia .IIII. || pro solidis .X., renovatio eius solidorum .V. in Campo Sancti Benedicti ad castellum vetus pro solidis .L. in Cavallaria modia .IIII. pro solidis .X. in Sala modia .IIII. et sextaria .VII. pro solidis .XXX. in Turri modia .II. pro solidis .XII. [i]n Cannitulo modia .V. et medietatem pro solidis .XXX. in Capriolo medietatem aquimoli pro solidis .XX. in Cannitulo modia .VII. pro solidis .X. in Bucciniano et in Sala modia .IIII. pro aliis rebus hic collatis et portione ecclesię. in Fornicata et in Piniano modia .VI. pro solidis .XV., renovatio eius solidorum .VII. et medium. in Urbana, Casarina, et Conflenti modia .V. pro solidis .XII. in Bucciniano modia .II., et in monte Canali modia .II., et in Pantanula modia .VIII., et ad Cellarium sextaria .VIII., et in casale Sancti Andreę modia .II. pro aliis modiis .IIII. in Pantanula sextaria .XI. pro solidis .VI. in Leganillo sextaria .XVIIII. pro solidis .VI. in Bucciniano modia .IIII. pro portione Sancti Andreę quam hic refutavit et sextaria .VI. in Viaro et in villa Bucciniani modia .V. et sextaria .IIII., excepta ecclesia Sanctę Lucię, pro solidis .XII. in Variliano modia .XV., et alibi modium .I. pro eisdem rebus hic collatis. in Bucciniano modium .I. pro solidis .XII. in Albuciano modium .I. pro solidis .VI. in Pantanula modium .I. et sextarium pro solidis .VI. || in Tancia modium .I. et medietatem pro aliis rebus hic collatis. ad Tres Virgines, in Ruzula, casalem de Ulmetto, et in Laniano casalem de Alboni modiorum .IIII. pro solidis .XXX. in Saliano modia .II. pro solidis .XX. in Pantanula Meianę modia .IIII. in colle Guinelde sextaria .VII. et medietatem pro solidis .V. in Urbana, et Casarina, et Conflenti modia .IIII. et medietatem pro solidis .XVIII. in Ortisiano, et Cripte ad campum Teuzonis, et Ruiano, et ad Campum Sancti Benedicti modia .XVI. pro solidis .XVIII. in Valle Gramundella modia .II. et sextaria .IIII. pro bove solidorum .XX. in Ortisiano pro solidis .L., excepta ecclesia Sancti Silvestri cum ipso podio. in Calviniano modia .II. et medietatem pro solidis .XII. in colle Porcini et casale de Calvis modia .XXII. pro servitio et solidis .VII.

c. 316 A

c. 316 B

in Marzulano, ubi est ecclesia Sancti Nicolai, pro prętio librarum .xx. in Basciano modia .v. pro solidis .xx. in Cannetulo modia .IIII. et medietatem et portionem ecclesię Sancti Andreę pro solidis .xv. in Valeriano sextaria .xv., et in Cannetulo sextaria .IIII., et in casale Sancti Andreę sextaria .II. pro solidis .XIIII. in Cannetulo 5 modium .I. et sextaria .IIII. pro solidis .XVI. in casale Arnolfi medietatem eius pro solidis .CIIII. in Valle Marini modia .III. pro solidis .XII. in Galoniano modia .II. et dimidium pro soli-
c. 317 A dis .xx. in Terraniano modia .XVI. pro cavallo uno. || in Ortisiano et in Valle super Sancto Vestro modia .x. pro solidis .XXXIIII. 10 item, in Ortosiano infra clausuram modia .VIIII., de terra culta modia .VIIII., de inculta modia .IIII., pro prętio librarum .III. in Viaro modia .III. pro solidis .LVI. item, ad molas Guilgeradi aquimolum pro solidis .XXV. in curte Sancti Gethulii pro solidis .VIII. in Petrolano modia .IIII. pro solidis .xx. in Ver- 15 rucule et Cerquito modia .III. pro portione portus de Tribiliano. in Sorbiliano casales .II., et in Bezano casalem .I., et in Serrano casalem .I., et ad Formam casalem medium, et in Criptule casalem .I., et in Sectiniano casalem .I., et casalem filii Martini, et ad pontem Tribuci aquimolum .I., et ad molas de Meso aqui- 20 molos .III. pro aliis rebus concambiatis. in Ilica territorii Asculani a flumine Clarino in verticem montis, a pede Troìntum, a tertio latere filii Odemundi, a quarto latere cacumen montis, medietatem earum. in Campo Sancti Benedicti et in Ortisiano modia .XI. et sextaria .VII. ad quintam reddendum pro solidis .XXVIII. 25 in Bucciniano et Cannitulo modia .VII. et sextaria .xx. pro solidis .x. in Pereto modia .xv. et in Calentino aquimolum medium pro solidis .xxx. in Bucciniano modia .IIII. et sextaria .II. et in Cannitulo modia .IIII. et sextaria .IIII. pro solidis .IIII. in Caniano modia .VII. et sextaria .IIII. et ad Sanctum Gordianum 30
c. 317 B modia .IIII. pro solidis .xx. || in Pantanula sextaria .xx. pro solidis .XIII. in Cannitulo modium .I. et sextaria .II. pro solidis .IIII. item, in Irculi modia .v. pro solidis .xxx. in Calviniano modia .II. pro solidis .XIII. in Scurano territorii Collinensis medietatem unius aquimoli pro prętio librarum .II. in pertinentia 35 Arci modia .III. pro solidis .VIIII. item, ibidem modia .II. pro

solidis .vi. item, modium .i. pro solidis .iii. item, modium .i. pro solidis .iii. in casale Bassallori modia .xii. pro solidis .xx. in Cesa Arnonis modia .ii. et sextaria .iiii. pro solidis .x. in Campo Sancti Benedicti modia .iiii. pro boum pari .i. solidis .xx.
5 in Limisiano et Achiniano pro rebus in hoc monasterio collatis. in Peculiare casalem Menzonis pro solidis .xxx. in Vulpiniano modia .ii. pro solidis .xii. in Orclange pro solidis .vii. in Bucciniano modia .ii. et sextaria .vii. pro solidis .xxx. in Monte Aureo sextaria .vii. pro solidis .iiii., cuius renovatio solidorum .ii.
10 in territorio Collinensi ecclesiam Sancti Sebastiani ad pensionem reddendum grani modia .v., investiti modia .v. in Cosciano modia .iii. et sextaria .vii. pro solidis .xx. in Bariliano modia .iiii. pro solidis .x. in Marzulano pro solidis .xxx. in Arnario et Monte Aureo sive Fistula modia .ii. et sextaria || .iiii. c. 318 a
15 et portionem ecclesię Sancti Iohannis pro ipsis rebus in hoc monasterio collatis. in Limisiano domos .ii. et in Agutianello modia .xx. pro portione ipsius castelli in hoc monasterio collata. in gualdo de Cerro modia .xliii. et sextaria .viii. pro rebus hic collatis ad Caput Aquę et argenti librabus .iiii. in
20 Moricentum et in Luciniano et in Orclange pro solidis .xv. in Scandrilia de casale Genzonis, et Aprutii, et de gualdo, et casale Camponis, et de Bucco, et Dominici, et de Peliscis. in Ficlini pro solidis .viii. in gualdo Cerri modia .iiii., et ibidem modia .ii., et in Ruiano modia .xvii., et ibidem modia .iii., et in
25 Cantalupo modia .iiii. pro solidis .l. in Pantana Montis Opuli clausuram unam. in Terraniano sextaria .xv. et cannas .ii. pro solidis .xvi. in plano de Polo ad Sanctum Marum pro solidis .xl. in Paterno et Luca casalem et aquimolum pro argenti librabus tribus. in Cantalupo concessit quasdam res. in Ru-
30 finiano modia .v. pro solidis .l. item, prope castellum Arci modia .ii. pro solidis .xx. in Cannitulo modia .ii. et ibidem sextaria .x. pro solidis .xiii. in Fistula et Arnaria modium .i. et ibidem modia .iiii. pro solidis .xxxvi. in pertinentia Arci modia .ii. pro solidis .viii. in Cesa Arnonis et ad || Rigum c. 318 b
35 Siccum petiam .i., et ad Sanctum Sabinum petiam unam, et ad Cabalcamale petiam .i. pro solidis .xx. in Laniano inter .iiii. pe-

tias modium medium pro solidis .III. in Ofiano in villa de Cervia pro solidis .LX. in Pipiliano concessit prędictus domnus Berardus abbas de casale Iohannis de Uberto, et ad Fontanam de Pipiliano, et in casale Azonis et Tebaldi de Maroza modia .XX. pro servitio sibi exhibito (1). 5

c. 319 A Anno millesimo .LXXXI., temporibus Gregorii VII papę, indictione .IIII., quidam Todinus filius Beraldi rogavit cartam in hoc monasterio Sanctę Marię et Berardo abbati eiusque successoribus in perpetuum de rebus suis positis in comitatu Reatino, quarum fines sunt: a pertinentia Civitellę usque in cacumina montis, 10 inde revertentes per pertinentiam Casalicis et collis Gaimari, pergentes per flumen Mellinum, et revertentes ad priorem finem; inter quos sunt castella tria, quę sunt Aspra, Lunianum, et podium Sancti Maximi; quorum omnia in integrum, excepto ad ecclesiam Sancti Viti modia .V. et fegum quod tenet Transmundus Adul- 15 terinus foris ipsis castellis; et quicumque abstrahere voluerit, componat libras mille optimi argenti; testes Tebaldus Dodonis, Maifredus Guidonis, et Dodo Dudati (2).

Anno autem Domini millesimo .LXXXVIIII., indictione .XIII., mense augusti, Herbeus comes rogavit cartam concambiationis et 20 permutationis in hoc monasterio et domno B[erardo] abbati eiusque successoribus in perpetuum de rebus quas habebat in territorio Sabinensi, ubi dicitur Petra Dęmonis, omnem medietatem, idest suam portionem de ipso castello et cunctis pertinentiis eius, et de Scandrilię castello et eius pertinentiis, et de castello Cerreti 25 Mali et cunctis pertinentiis eius, et de castello Sancti Angeli quod eius Caput Farfę cum eius subiacentiis; de omnibus suprascriptis rebus medietatem in integrum, quarum fines sunt: a primo latere cripta Fornicaria pergens in roccam Senebaldi et venientes in Turanum, et per ipsum abeuntes in Puzaliam, et in Canem Mor- 30 tuum, ‖ et in Porcili, et in Maclam Felcosam, et in Montem Aureum, et in Ponticellum, et in Vicum Novum, et in Frassum, et c. 319 B

6. *Dalla c. 319 A alla fine della c. 326 la scrittura è di Gregorio di Catino.* 27. eius] *Così nel testo. Probabilmente* est

(1) Le largizioni concesse dall'abbate Berardo I sono registrate nel *Largitorio* dalla c. CCXX B alla c. CCLXXVIIII A.

(2) An. 1081; *R. F.* doc. 1254.

in Rivum Nigrum, et in suprascriptam criptam Fornicariam. et recepit similiter permutationis vice res huius monasterii quas in hoc monasterio per cartam proprietatis concessit Todinus filius Beraldi in comitatu Reatino, quarum fines sunt: a pertinentia Civitellę
5 usque in cacumina montis, inde revertentes per pertinentiam Casalicis et collis Gaimari, pergentes per flumen Mellinum, et ad priorem finem; inter quos sunt castella tria, idest Aspra, Lunianum, et podium Sancti Maximi. quod si omnes suprascriptas res et castella cum ecclesiis et monasteriis vel cunctis eorum pertinentiis
10 nobis retollere ipse aut sui heredes pręsumpserint, aut si litem aliquam inde exercitaverint, componant in hoc monasterio nomine pęnę .cc. libras auri purissimi, et hę commutationes permaneant firmissimę [1].

Anno Christi millesimo .xciii., indictione .i., mensis martii
15 die .v., Oddo filius Iohannis rogavit cartam proprietatis de castro quod vocatur Maccla cum omnibus suis pertinentiis in hoc monasterio Sanctę Marię et domno B[erardo] abbati [2] et eius successoribus in perpetuum [3]. eodem quoque anno et mense suprascripto Octavianus comes filius Iohannis Oddonis optulit
20 et donavit in hoc monasterio et domno B[erardo] abbati [4] eiusque successoribus in perpetuum medietatem castri quod dicitur Caminata cum omnibus adiacentiis eius et ecclesiis; exceptavit turrem illius quam teneat filius eius et cartam de ea faciat in hoc monasterio tali || tenore, ut sine fraude et damno istius monasterii c. 320 A
25 teneat eam, et si damnum aut fraudem fecerit contra istum monasterium et eius ministros, perdat ipsam medietatem predictę Caminatę et habeat illam Sancta Maria. terram vero quam in pignus posuit fratri suo recolligat pars Sanctę Marię si voluerit, et det pro illa libras .xxv. in festivitate sanctę Marię, et alias

(1) An. 1089? 1090? *R. F.* doc. 1255. Questo documento dipende dal documento 1095 citato più sopra a p. 171 di questo volume Nel *Regesto* il documento indica soltanto come nota cronologica la indizione xiii che corrisponde al 1090 e perciò fu attribuito al 1090 pure avvertendo che il *Chronicon* assegna questo cambio all'agosto del 1089 e alla indizione xiii, che sono note cronologiche contradditorie. Se il documento va attribuito al 1090 l'abbate menzionato in esso è Berardo II.

(2) Berardo II.

(3) An. 1093; *R. F.* doc. 1256.

(4) Berardo II.

libras .xxv. in alia festivitate sanctę Marię de ipsa moneta quę in Roma expenditur, exceptis denariis de banno. exceptavit quoque iustitiam quę pertinet ad Sanctum Iohannem de Argentilla et quam tunc possidebat. et tradidit prędictus Octavianus de castro Bivaro partem quartam quę fuit Teutonis, quam tenebat Carbo, ut habeat eam Sancta Maria sicut et partem Transmundi (1). 5

Tempore autem domni Clementis III papę, indictione .viiii., mense novembris, Octavianus prędicti Iohannis Oddonis filius, pręsente domno Ferrucio sanctę Sedis apostolicę secundicerio atque 10 Carone urbanę prefecturę causidico necnon astantibus subscriptis testibus, refutavit in manus domni B[erardi] huius monasterii abbatis omnem litem et querimoniam quam idem Octavianus fecerat huic monasterio et prędicto abbati de tota terra de Scandrilia quam invaserat pro litigio quod fecerat Herbeo comiti et 15 de stipulationibus guadimoniorum quas sibi requirebat ac de cunctis litibus quas pro illis negotiis adversus eundem abbatem exercuerat, sub tali quidem obligatione, ut nec ipse nec hęredes eius aut aliqua persona a se submissa de omnibus quę dicta sunt litem c. 320 B vel requisitionem ‖ nominato monasterio aut domno abbati unquam 20 faceret. quod si presumeret, libras .xx. papiensium denariorum sibi componeret, et eadem lis inanis foret. testes sunt: Sarracinus a Sancto Eustatio, Tedemarius Gezuni, Iohannes de Nasso (2). filii autem quondam Crescentii comitis fecerunt diffinitionem cum domno Berardo abbate de castello Tribuco et pertinentiis eius, 25 ut recta fide adiuvarent eum infra ipsum castrum et eius pertinentiam; cuius fines pertinentię istę sunt: a primo latere flumen Farfę, a secundo latere via Britta pergens in Ponticlum et in curtem Sancti Benedicti, a tertio latere ipsa curtis Sancti Benedicti, a quarto latere flumen Maius. alię fines de alia parte: a primo 30 latere terra huius monasterii quam ad manus nostras tenemus et terra filiorum Azonis pręsbyteri quam per scriptum tenuerunt et venientes in Farfam, a secundo latere rivulus currens inter Ca-

11. *Nel testo* Caronę

(1) An. 1093; *R. F.* doc. 1274. (2) An. 1085; *R. F.* doc. 1260.

nalim et Serranum, euntes in rigum Cancelli et in flumen Maius, a tertio latere ipsum flumen Maius, a quarto latere flumen Farfa. infra istos terminos obligaverunt se et heredes suos, ut non facerent nec consiliarentur ut Berardus abbas vitam perderet aut membra aut malam presam haberet, et medietatem castelli Tribuci et eius pertinentię et curtem Sancti Gethulii cum tribus casalibus non tollerent nec contenderent nec consentirent tollere, et contra omnem hominem adiuvarent eum tenere et defendere recta fide, et per malum ingenium non ei suffrangerent, et terram non conquistarent nec acquirerent nec dominarentur, excepto quantum Crescentius per scriptum ‖ et infrascriptum tertio generis ab Hugone abbate acquisiverat, et nostros homines non tollerent nec comprehenderent nec eorum terram neque illorum homines [1].

c. 321 A

Temporibus namque domni Heinrici imperatoris, mense augusti, indictione .vi., orta est intentio contra domnum Berardum abbatem huius monasterii Farfensis a Donadeo filio Bonhominis pro terra pertinentię castri Farę quę iure suprascripti monasterii esse dinoscitur, quemadmodum Tinto per cartam donationis concessit huic monasterio. hanc autem prędictam terram, postquam pręfatus Tinto roboravit cartam ipsam in hoc monasterio, dedit

(1) Data incerta; *R. F.* docc. 1258, 1259. Mi sembra opportuno riferire qui per intero il secondo di questi documenti (1259), togliendolo dal *Regesto*.

Breve recordationis et obligationis facio ego Crescentius comes Ber[ardo] abbati et vestri monasterii pręordinatis de rocca Tribuci quam reddere vobis debeo in anno expleto in carnem laxare, et obligo me per pignora quę tu, Ber[arde] abba, tenes. si in termino anni expleti in carnem laxare, vel tibi, abba, vel monasterii pręordinatis roccam Tribuci non reddo sine fraude et malo ingenio, si vos non firmabo et securabo per omne firmamentum sicut vos me firmare volueritis, absque dubio pignora quę tenetis in perpetuum habeatis. insuper obligo me et filios meos, ut non faciamus nec consiliemus facere ut B[erardus] abbas vitam perdat aut membra aut malam presam habeat, et medietatem castelli de Tribuco et eius pertinentię et curtem Sancti Gethulii cum tribus casalibus non tollamus nec contendamus, nec consentiamus tollere nec contendere, et contra omnem hominem adiuvamus vos tenere et defendere recta fide, et per malum ingenium non vobis suffrangimus, et a fluvio Currise usque in rivulum Calentinum et a flumine Maiori. infra istos terminos terram non conquistamus nec acquirimus nec donamus, excepto quantum Crescentius per scriptum et infrascriptum tertiogeneris ab Hugone abbate acquisitum habet, et tuos homines non tollimus nec comprehendimus nec eorum terram neque illorum homines. et si tollimus vel minuamus aut molestamus, et sic non observamus et non adiuvamus tenere et defendere sicut scriptum est, et infra spatium .xxx. dierum non emendamus, absque dubio pignora quę tenet Tinto cum nepotibus veniant in manus vestras. iterum obligo me et meos filios et meos homines de omnibus rebus mobilibus monasterii et suorum hominum et fidelium, quod non tollimus nec molestamus, et si fecerimus, infra spatium .xxx. dierum emendemus, et si non emendaverimus, de ipsis pignoribus tantum tollet Tinto cum nepotibus et det in prętium quanti valet res quam emendare debemus.

in pignus per cartam filię suę Carębonę, quod contra legem fuisse videtur. post hęc restituit ei ipsam rem pro qua pignus ipsum habebat, sed non recepit eandem cartam a filia sua. tunc supradicta Carabona ancilla Dei inique adhęsit eidem Donadeo et propter amorem consanguinitatis tradidit illi ipsam cartam. per 5 cuius occasionem cartę quę legalem investituram non habuit, invasor et causator huius terrę extitit idem Donadeus. postquam autem Heinricus imperator ipsum castrum Farę cum ipsa terra et omni eius pertinentia restituit huic monasterio, propter cupiditatem terrę quam desiderabat acquirere, immisit contra nos litem, 10 et consiliatus est cum Rustico Crescentii et aliis nostris inimicis, tractans malum contra nos prout potuit. ex multis vero malis unum nunc proferimus. denique per suum consilium et incitamentum Berardus filius Beraldi tulit nobis Lunianum, quod cum c. 321 B aliis castellis ‖ Todinus concesserat nobis per cartam proprietatis, 15 et occurrit ei statim cum adiutorio et immisit contra nos bellum ubi milites nostri interfecti sunt. igitur coacti ob metum mali quod contra nos exercere non cessabat ipse Donadeus cum omnibus sibi faventibus contra nos die noctuque, et formidantes ne deteriora pateremur, refutavimus illi ipsam terram consilio iu- 20 dicum, videlicet Petri Sabinensis et Iohannis Hortanę civitatis, asserentium quod nequaquam ipsa refutatio vel traditio valere vel permanere posset per legis iudicium, sed in hoc monasterio omni tempore firma et stabilis perseveranda [1]. pręterea domnus Berardus abbas pręparatus fuit in medio mensis novembris ad iusti- 25 tiam faciendam et recipiendam a Donadeo Bonihominis de invasionibus quas fecerat ipse Donadeus de rebus huius monasterii positis in locis nuncupatis, scilicet in pertinentia Fare ubi dicitur Postmontem, et in pertinentia Scandrilię ecclesiam Sancti Petri cum omni pertinentia et sicut tenuit Gonzolinus et Oderisius Adul- 30

(1) An. 1098; *R. F.* doc. 1275. Intorno alla data di questo documento si annota nel *Regesto* (V, 249) che esso evidentemente fu scritto buon tempo dopo la visita d' Enrico IV al monastero di Farfa e dopo l'assalto dato dai suoi soldati a Fara (an. 1082, indizione v), e per conseguenza sembra certo che l' abbate menzionato sia Berardo II, e che debba escludersi la sesta indizione corrispondente all' anno 1083. Sotto Berardo II la sesta indizione cadde una sola volta nel 1098.

terinus, et in Aqua Viva in pertinentia podii de Moiano, sicut tenuerunt filii Gezonis de Remengarda. et a Iohanne de Masso de rebus quas tenuerat ab hoc monasterio, sed iure amiserat, idest in Bezano, et in Sorbiliano, et in Serrano, et in Postmontem, et
5 in Farfa molas .II. et venit prȩdictus domnus abbas cum iudicibus et advocatis aliisque instrumentis ad placitum necessariis. at ipsi prȩfati venire non curaverunt, scientes se nullam iustam causam habere, multis tergi||versationibus litem protelare cupientes. Oddo autem et Octavianus frater eius eorum calliditates c. 322 A
10 occultare volentes, eo quod eorum parti favere videbantur, de pignoribus secundum quod promiserant adimplere nolentes, protestati sunt domnum abbatem per .xv. dies ante constitutum terminum illis debuisse nuntiasse, ideoque constituerunt, ut post scilicet in die nono prȩnominatus abbas secum sui iurisperitos haberet.
15 Donadeus vero et Iohannes de Masso similiter. ideoque ipsi alios se habituros spoponderunt, ad hoc ut si prȩdictus abbas cum testibus posset probare alicui eorum se, ut superius dictum est, denuntiasse, tunc illi secundum hoc quod de pignoribus in se receperant atque firmiter promiserant, procul dubio adimplerent.
20 die vero constituto prȩdictus domnus abbas, ut positum fuerat, interfuit, etiam cum testibus, scilicet Azone Ilperini, et Baruncello Rustici, et Amato Ortensi, iureiurando affirmare volentibus ipsum in eorum prȩsentia domnum abbatem sic Donadeo dixisse: « Ecce « terminum, prȩpara te ad placitum ». eundemque Donadeum
25 ita respondisse: « Sic sit, sed hoc pertinet ad dominum meum ». verum neque prȩnominati fratres, neque Donadeus et Iohannes se, ut dixerant, prȩparaverunt, neque iusiurandum testium receperunt, neque de pignoribus, veluti promiserant, adimpleverunt. quando autem ipsi suprascripti iusiurandum facere voluerunt, tales homines
30 qui rogati sunt testes interfuerunt, idest Iohannes de Hugolino, Guittones de Alberto, Tebaldus de Petro Civitellȩ, Loterius de Suavi, Crescentius de Crescentio Frankitti, Girardus et Oddo fratres Oddonis Tiniosi, Tyburus, Ardengo, et Bono de Rozolino (1).

Quidam Suavis et Berardus germani fratres obligaverunt se c. 322 B

14. sui] *Così nel testo.*

(1) Anno circa 1098, data approssimativa del doc. 1275. *R. F.* doc. 1276.

suosque heredes et per cartam concesserunt in hoc monasterio et domno Berardo abbati eiusque successoribus casalem quem tenet Guido prȩsbyter, et casalem quem tenet Necto Iohannis de Adam cum molinis et aquimolis, et medietatem casalis quem tenet Iohannes Becca, et medietatem casalis Petri de Stephano cum molinis, eo tenore, ut [si] ipsi et eorum hȩredes terras et vineas et silvas et prata et aquimolos quos habent inter fluvium Currisem et rivulum Calentinum venderent vel donarent vel commutarent aut per ullum quodlibet ingenium in alterius potestatem submitterent, nisi in hoc monasterio et domno abbati vel eius successoribus, carta ipsa, et quȩ continentur in ea, omnia veniant in hoc monasterio. quod si vendere voluerint, insimul vendant in hoc monasterio, et sine fraude vel malo ingenio per terminos diffinitos et convenientes accipiant prȩtium librarum .cxx. suptilium denariorum (1).

Anno autem Domini millesimo .XLIIII., quidam Iohannes filius Frage cum omnibus suis consortibus concessit in hoc monasterio ecclesiam Sancti Petri apostoli territorii Esculani ubi dicitur Casa Moraria cum omnibus pertinentiis eius (2).

Temporibus quoque Stephani VIIII papȩ, Girardus comes una cum Theodora comitissa concessit in hoc monasterio et domno Berardo abbati duas ecclesias, Sanctȩ Mariȩ quȩ est ad pontem de Flaiano, et Sancti Blasii intra castellum de Flaiano, cum omnibus earum pertinentiis (3).

Temporibus domni Nycolai II papȩ, quidam Iohannes qui dicitur de Nicto concessit in hoc monasterio et domno Berardo abbati duas partes de ecclesia Sancti Blasii, et aliam partem de ecclesia Sanctȩ Mariȩ iuxta castrum de Flaiano, et Sancti Blasii intra Flaianum cum omnibus pertinentiis earum (4).

c. 323 A

Anno primo domni Gregorii VII papȩ, quidam Belizo Rainerii de Teuzo filius libertatem dedit in ecclesia Sancti Blasii martyris quȩ posita est in territorio Collinensi, intra castellum quod dicitur Flaianum, cum omni suo decore atque pertinentiis, cum cellis, claustris et terra in circuitu eius, ad sepulcra hominum fa-

6. si *manca nel testo*.

(1) Data incerta; *R. F.* doc. 1277.
(2) An. 1044; *R. F.* doc. 1273.
(3) An. 1058; *R. F.* doc. 1270.
(4) An. 1060; *R. F.* doc. 1271.

cienda, ut sit usque in ęvum absque ulla datione vel redditu, secundum consuetudinem Ecclesię catholicę Romanę, ut in perpetuum secura et libera sit, et absque ulla condicione in usum et utilitatem et servos servorum Dei. et si quis hoc donum ullo
5 ingenio ex proprio iure Sanctissimi Blasii ecclesię extirpare pręsumit aut frangere quod supra legitur, cum iniquo iudice ligatus ac cruciatus in inferno, et cum impiis perpetuo anathemate damnatus, et a corpore vel sanguine redemptoris Christi et ab universis ecclesiis eius et a catholicis Christianis segregatus, et undique dor-
10 miendo, vigilando, maledictione perpetua assiduoque fulgure a planta usque ad verticem flagellatus, et vivens mortuus efficiatur perenni morte in secula infinita, et cunctum per orbem fiat. insuper componat in pręsbyteris eiusdem ecclesię auri libram .I. (1).

Mense augusti, indictione .XIII., Regizo Sabinensis ecclesię epi-
15 scopus refutavit in hoc monasterio et in manus domni Berardi abbatis ecclesiam Sancti Viti in Tancia cum omnibus eius pertinentiis infra istos fines: a capite via super ipsam ecclesiam, a pede fossatus, a tertio latére rigus, a quarto latere tenimentum Camponisci, ab ipsa via pergentes in suprascriptum fossatum per terminos designatos.
20 pro qua refutatione ipse domnus abbas B[erardus] concessit in suprascripto episcopio unam ecclesiam vocabulo Sancti Nycolai de Musca || cum quinque servitiis. et interfuerunt et consenserunt atque confirmaverunt hanc refutationem Leo archipręsbyter, Berardus pręsbyter, Franco pręsbyter, Symeon pręsbyter, Homulus
25 pręsbyter (2).

c. 323 B

Domnus autem Berardus abbas venerabilis, iam senex, et Dei gratia religiosus pater huius sacri cenobii Farfensis, desiderans hanc congregationem sine ambitionis noxa et absque symoniacę hęresis pessima culpa per omnia fore, una cum omnium conventu
30 fratrum, auctoritate Dei omnipotentis et beatissimę Marię semper virginis et cunctorum sanctorum patrum, pręcipue sanctę Regulę beati patris nostri B[enedicti] institutione, constituit, ut si quis de hac congregatione vel de huic monasterio pertinentibus eccle-

4. et servos *nel Chronicon, ma nel Regesto* in servis 6. iudice *nel testo del Chronicon e del Regesto.*

(1) An. 1074; *R. F.* doc. 1272. (2) An. 1090; *R. F.* doc. 1262.

siis aliquando frater egrediens prȩsumpserit a quolibet principe vel comite seu prȩlato Ecclesię ad contrarium vel defectionem huius cenobii aliquem honorem vel ecclesiasticam prȩlationem suscipere, sive huius abbatię invasionem prȩsumere, aut contubernium aliquod cuiuscumque detrimenti istius monasterii quȩrere, aut huius congregationis electionem concorditer et canonice atque regulariter factam suis pravitatibus conatus fuerit tyrannica perfidia perturbare aut subvertere seu dissipare, perpetuę anathematis excommunicationi subiaceat, et a consortio sanctorum omnium segregatus maneat, cum Dathan et Abiron et Iuda traditore Domini atque Symone Mago pereat, nisi forte digne pȩnitens huius conventus pię indulgentię remissionem optinuerit culpę suę. amen (1).

Idem quoque bonę memorię domnus B[erardus] abbas omnino interdixit, et sicut ordo noster || Cluniensis prȩcipit, ut nullus e fratribus prȩsumat confiteri sua facinora illis monachis qui non habent factam professionem in ipso loco ubi degunt, neque illis qui ex alio monasterio pro aliqua legatione vel sua necessitudine, quamvis nostram societatem habeant, quia sepe evenit ut maxima destructio in ipso loco fiat. et qui hoc prȩsumpserit, nisi regulariter pȩnituerit, gravissimę subiaceat excommunicationi (2).

c. 324 A

An. c. 990-996. **Adamo vescovo fonda un monastero in territorio Ascolano nel luogo detto Sumati e concede ad esso molti beni.**

[In nomine sanctę et individuę Trinitatis.] Adam divina concedente gratia episcopus. omnium fidelium Christianorum et cunctorum ordinum ecclesiasticorum agnoscat industria, quomodo plurimorum nostrorum sacerdotum atque levitarum nostrę parochię nobiliumque virorum consilium sumpsimus, ut ecclesiam Beati Benedicti in territorio Esculano, loco qui vocatur Sumati et ubi dicitur Inter Casas et Parasolem, monasterium fieri decrevissemus virorum Deo famulantium, ut regi Domino prȩces pro incolumitate et pace viventium et requie mortuorum plenissime effundere valerent. quapropter [his ita peractis, consensu primatum sacerdotum sanctę ecclesię,] ordinato ibidem abbate Azone prȩsbitero humile et honesto moribus, [et]

21. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 29. quapropter *manca nel Regesto.* 30. *Nel Regesto* ordinavimus ibidem abbatem Azonem prȩsbiterum humilem et honestum

(1) An. circa 1089; *R. F.* doc. 1257. Qui e nel *Regesto* si pone come data approssimativa di questa costituzione l' ultimo anno del governo di Berardo I. Egli cominciò a reggere il monastero in età assai giovane, e poichè in questa stessa costituzione viene chiamato « senex », sembra da credere ch'egli la desse fuori negli ultimi anni della sua vita.

(2) Questa interdizione non si trova registrata nel *Regesto*.

concessimus in ipsa ecclesia terrę iuxta geometrię rationem modia mille per loca designata: a capite furcella quę dicitur Vetullum, a pede flumen Quietum, ab uno latere via quę pergit a Confinio, ab alio latere rivus qui dicitur Cupus. et concedimus ibidem in Perrece modios .L.: a capite via publica et
5 terra Azonis et Dominici, a pede flumen Quietum, ab uno latere terra Alberici notarii et de consortibus, et terra Sancti Quirici, ab alio latere terra Apponis et de consortibus. et in alio loco qui vocatur Aqui et Ripa concedimus ibidem substantiam || unam quę regitur per Iohannem filium Luponis. c. 324 B et concedimus illi ipsam oblationem quanta ad ipsam ecclesiam venerit.
10 de quibus omnibus interdicimus, ut nullus successorum nostrorum diabolica fraude instigatus aliquid diripiat, quę pro animarum remedio agere curavimus. [de consecratione vero sua decrevimus, ut in nostra potestate consistat et sub nostra dicione. commutationes vero absque nostra licentia facere non prçsumat ullo modo. annis singulis in sollemnitate Dei genitricis et vir-
15 ginis Marię duas oblatas in modum coronę arte pistoria compositas duosque cereos unius cubiti longitudinis deformatos nobis nostrisque successoribus inferantur. quę cum omni reverentia suscipiantur. quod si, quod absit, hęc adimplere distulerit, sciat se compositurum aureos mille, et res et consecratio, ut superius legitur, ad ius nostrę ecclesię redigantur.] si autem nos vel suc-
20 cessores nostri pro lucranda oratione vel veneratione in aliqua sollemnitate in pręfatum locum accesserimus, celebrato peractoque divino ministerio, simplici ac sobria benedictione percepta, absque ullo requisito dono studeamus habere regressum. [de aggregatis ibidem fratribus, si de eorum religione tepide aut inhoneste egerint, secundum eorum regulam ab abbate, si pręvalet,
25 corrigantur. si vero timere suum abbatem noluerint vel obędire, nos vel successores nostri ab abbate vocati secundum qualitatem delicti corrigamus. si vero nos aut successores nostri vel quęlibet persona, quod Deus avertat, calliditate commotus aut cupiditate pręventus, ea quę sunt superius comprehensa temerario spiritu evacuare pręsumpserit, a divina ultione prostratus iram
30 Dei summi incurrat et cum Iuda proditore reatum suum in averni ignibus solvere cogatur post funera mortis; dum autem in hac vita substiterit, a communione omnium fidelium Christi alienus existat. et nichilominus hęc institutio sine fine maneat incorrupta. ut autem institutio nostra firmissimis subsistat vigoribus, nostra nostrorumque manibus sacerdotum decrevimus ro-
35 borandum. † Adam exiguus episcopus in hoc decreto manu mea subscripsi. Rodelandus archidiaconus consensi. Iohannes archipręsbiter. Lupo pręsbiter. Deodatus pręsbiter. Iohannes pręsbiter. Azo diaconus et primicerius. Iohannes pręsbiter et custos ecclesię. Iohannes pręsbiter consensi et manu mea scripsi] (1).

1. ipsa] *Nel Regesto* pręfata

(1) *R. F.* doc. 1269. In mancanza di altre note cronologiche conviene segnare per questo documento la data approssimativa 990-96 indicata dal

An. 1049-1054.
Il papa Leone IX permette all'abbate Berardo I di scegliere dove vorrà un vescovo che consacri la sua chiesa.

Leo episcopus servus servorum Dei, Berardo abbati Sanctę Marię de Farfa salutem et apostolicam benedictionem. petitiones tuas iustas adimplere non denegamus, non solum de cęlestibus sed etiam de [terrenis rebus....... si vero hoc agere nulla ratione....] cum licentia nostra acquirere episcopum qui tibi tuam consecret ecclesiam undecumque volueris. cave tamen ne sit symoniacus (1). 5

Quidam Iohannes nobilis vir et Iohannes filius eius et Bona et Theodora concesserunt in hoc monasterio res suas in pertinentia Sanctę Reparatę, idest casalem de Parrucia cum suo tenere, et casalem de Lulansardi, et casalem de Marchisano, et casalem Adelberti Caput Pazi, omnes in integrum, in montibus; 10 exceptaverunt in planitiis terras ad flumen (2). quidam Petrus de Amizo de Salisano fecit cartam venditionis domno Berardo abbati in perpetuum | de omnibus rebus quas per cartam habebat: a primo latere tenent filii Andreę, a secundo latere tenent filii Tedemarii, a duobus partibus tenent filii Iohannis Bovis (3). 15

c. 325 A

Erat tunc temporis magnę constantię et excellentię fidei sincerę vir Argiros grecus, magister vestis et dux Italię, qui audiens huius congregationis sanctam religionem et domni Berardi huius sacri cęnobii venerabilis abbatis laudabilem famam et magnificam bonitatem, gavisus est valde misitque suas litteras in quibus huius 20 congregationis sanctę munus orationis adipisci eorumque almę societati humillimis postulationibus petiit sociari, ita inquiens:

An. 1057.
Lettera di Argiro detto anche Mele, « magister

En ego Argiro Dei providentia magister vestis et dux Italię, Calabrię, Sicilię, Paflagonię, qui et Melis, commendo me et associor sancto monasterio beatissimę Dei genitricis Marię cognomento Farfę, et tibi domno abbati Be- 25

3. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon che a questo luogo ha una abrasione di quattro righe. Si suppliscono togliendole dal Regesto.*

Gams, *Series episcoporum*, p. 667, pel pontificato di Adamo nella serie dei vescovi Ascolani. Secondo quanto ne scrive l'abbate Ugo nella Destructio, questo Adamo resse per qualche tempo il monastero di Farfa, e di lui come abbate fa menzione il doc. 393 in data del 985, sebbene il suo nome non sia notato nel catalogo degli abbati. Egli però non va confuso con l'altro Adamo quasi contemporaneo la cui notizia biografica si legge nel *Regesto*, III, 93.

(1) *R. F.* doc. 1293, e cf. Jaffé-Löwenfeld, *Regesta pontificum*, n. 4315. Siccome manca ogni nota cronologica per fissare questo frammento di bolla, esso viene posto concordemente tra il 1049 e il 1054 che sono gli anni del pontificato di Leone IX. Probabilmente va riferito al 1051 e si connette coi documenti pubblicati a pp. 131, 134 e 136 di questo volume.

(2) Senza data; *R. F* doc. 1294.

(3) Data incerta; *R. F.* doc. 1295.

vestis et dux Italię, Calabrię et Pafla-gonię », aggregato alla congregazione Farfense.

rardo per omnia almifico, et cunctę sanctę congregationi sibi et tibi commissę, ut, dum vivus fuero in hoc mortali sęculo, merear fieri particeps vestris sanctissimis meritis secundum splendidum scriptum quod michi peccatori et immerito famulo meęque dominę et sanctissimę Dei genitricis Marię virginis 5 vestra dignata est dirigere pietas. et ut vestris suffultus sacrosanctis orationibus et divina protectus clementia dignus fiam placere ibidem primitus utilibus moribus et postmodum terrenis opibus, quatinus post carnis vinculum postque domum luteam Elisii gaudiis una vobiscum, mei fratres dilectissimi et domini, congaudere merear ‖ per infinita sęculorum sęcula. amen. et ut cuncti prę- (c. 325 B) 10 sentes et futuri cognoscatis me congrua voluntate placidoque corpore vel animo placuisse michi peccatori et confratri vestro talia peragere, pro absolutione meorum plurimorum scelerum et salvatione meę animę propriis meis subscripsi letanter manibus, et bullare fecimus vulla argentea. anno millesimo .L. redemptionis nostrę assumptę carnis dominicę .VII°.

15 [αργυρὸς προνοία Θῦ . μαγιστρος Βεστις . Κηδυξ . ιταλίας . Κη καλαβριας . σικελιας . κη παφληγονίας . ομηλις . ταπρογεγραμμενα . βεβηιων κη δὖλων . εματον τιδεσποινη . κη αγιθῆκκω . μαρια . τη εητη . αγεμονη . της φαρφου . Διατριχιον . παραδισυς . οικεοκηρως . υπεγραφα .]

Argiros pronia theu . magistros . bestis . kedux . italias . calabrias . sike- 20 lias . ke paflegonias . omelis . ta progegrammena . bebeon . kedulon . ematon . ti despini . ke agia . theotoco . maria . tienti . agemoni . tis farfu . diatrichon . paradidus . ikeochiros . ypegrapsa [1].

Hic vero vir magnificus cum huius vitę terminum sibi cerneret imminere, direxit ad hanc ecclesiam sive congregationem 25 quędam cariora dona et non parvam pecuniam, videlicet bisantos sexmilia, et mantum prętiosum holosericum auroque textum quod erat ‖ pręclara vestis honoris sui, quę amplius valere ferebatur (c. 326 A) quam centum libras argenti purissimi. nam quando huius societatem et fraternitatem suscepit congregationis, bisantos tria 30 milia huic ecclesię mandavit. hęc autem pecunia data est in castri Catini emptione commoda.

Quodam vero die venit Teuto de castro Bivaro et interpellavit domnum Berardum abbatem huius monasterii ac multum rogavit

15. *Le parole in caratteri greci fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon che invece ha sei righe bianche. Si riproducono esattamente dal Regesto.*

(1) *R. F.* doc. 1261. Intorno a questo personaggio si veda principalmente G. De Blasiis, *La insurrezione pugliese e la conquista normanna nel secolo XI*, I, cap. 9; B. Capasso, *Monumenta ad Neapolitani ducatus historiam pertinentia*, II, 2, 286; O. Delarc nelle note alla sua edizione della *Ystoire de li Normant*, pp. XLVIII, 52, 80, 81, 85.

ut redderet sibi et parentibus suis cartam quam olim ipsi fecerant de ipso castello Bivaro in integrum in hoc monasterio Sanctę Marię. ipse vero abbas diutius compulsus sine consilio vel assensu congregationis reddidit eis eandem curtem, contra legem et contra libertatem huius monasterii faciens, qua idem Teuto accepta, congregavit parentes suos et ostendit eis cartam ipsam. qui valde gavisi accenderunt ignem copiosum, et accipientes singuli partes de ipsa carta scindentesque, eas proiecerunt in ipsum ignem et combusserunt eas. ignis autem accumulatus, iudicio Dei, concremavit ipsum omne castellum. deinde post hęc quidam eorum cognoscentes se male egisse, pęnitentia ducti et in hoc monasterio conversati, reddiderunt partes suas, sicut fecit Transmundus qui se ipsum cum filio suo Odemundo optulit in hoc monasterio. Octavianus quoque filius Iohannis quando concessit in hoc monasterio medietaten castri Çaminatę confirmavit partem eiusdem castelli et ipsius pertinentię totam sortem prędicti Teutonis. item, Massarus ‖ et Boninus filii suprascripti Teutonis, et Teuto et Transmundus filii Gisonis, et Atto et Ilperinus et Azolinus pro redemptione animę suę dederunt in hoc monasterio et domno Berardo abbati ecclesiam Sancti Thomę apostoli et ipsum castellum quod vocatur Bivarus cum omni sua pertinentia intus et foris. actum anno Domini millesimo .LXXVII., mense februarii, indictione .IIII. testes sunt: Iohannes macellarius, Pizo, Petrus de Azone Fure. ipsamque cartam rogatus Iohannes iudex subscripsit (1). omnes autem domini Catinensis castri fecerunt refutationem et firmamentum de monte Morrecone in hoc monasterio et domno Berardo abbati pro sorte et portione de Catino et de Luco, et de omnibus terris Catinensis portionis cum olivetis, vinetis ceterisque arboribus et domibus ac habitatoribus suis, sicut ipsas duas portiones in hoc monasterio concesserunt Dono filius Iohannis et Benedictus filius Boni, ut non habeamus ullam molestiam neque ab ipsis neque ab aliqua

(1) An. 1066? 1077? *R. F.* doc. 1299. Le note cronologiche del documento si riferiscono soltanto all'ultima parte di esso. La parte narrativa che precede è certo posteriore. Vedasi intorno a ciò la nota posta a questo breve memorativo nel *Regesto*. E cf. *R. F.* docc. 1094 e 1274.

persona submissa ab eis, et omnem litem et quęrimonium refutaverunt quomodocumque contra eum insurgere possent (1).

In Cliviano et per eius vocabula Faroaldus dux dedit in hoc monasterio terras cultas modiorum milium quingentorum arabiles
5 cum manentibus .xii., usque Frontinum et usque Maclam Felcosam et usque criptam Machelmi tertiam partem ex omnibus rebus cum ecclesia Sancti Sabini et ecclesia Sancti Sebastiani et ecclesia Sanctę Anatholię de Turano. abbas autem qui erat illis temporibus fecit concambium cum Soldone et dedit illi San-
10 ctam Anatholiam in Sancta Maria de Loriano. alia omnia remanserunt ad opus Sanctę Marię. ibi est ędificatum Corvarium (2).

Defuncto autem pręfato domno B[erardo], orta est inter nos dissensio de abbate eligendo, nitentibus permaxime qui nos videbantur regere ut Regizonem Sabinensem episcopum eligerent.
15 quibus, quamvis minima, saniori tamen confratrum resistente parte, ab hac quieverunt intentione. continuoque quasi pręcipiti subitaneoque assensu omnium, contra sanctorum canonum sanctiones, adhuc instante nocte et necdum humato prędicto migrato pastore, domnum Rainaldum elegimus. qui licet plenius mo-
20 nasticis imbutus foret religionibus, tamen moderaminum tam magni regiminis inscius, et mundialium negotiorum improvidus atque in nullo pene videbatur satis sagacissimus. cuius indiscrete factam ideo dicimus electionem, quod eam contra sanctos canones vidimus fuisse et contra patrum institutiones. denique
25 Bonifatius papa tertius, residentibus episcopis septuaginta duobus et pręsbyteris viginti tribus, diaconibus etiam et omni clero Ro-

c. 327 A

An. 1089-1090.

12. *Dalla c. 327 A alla fine della c. 333 A la scrittura cambia di nuovo.*

(1) Data incerta; *R. F.* doc. 1300.

(2) Senza data; *R. F.* doc. 1303. Questo documento consiste in una lettera di un prete Adamo di Cliviano che incomincia: « Domno Berardo « venerabili abbati, pręsbiter Adam de « Cliviano fidele servitium. pro Dei et « sanctę Marię timore indicamus vobis « terras quas dux Faroaldus dedit « Sanctę Marię, videlicet in Cliviano « et per eius vocabula, terras cul« tas » &c. e prosegue con le stesse parole che si leggono qui sopra concludendo: « ibique est edificatum illud « Corvarium. isti vero homines qui « tenent concambium, mandant vobis « ut veniatis, quia per vos volunt re« tinere vobisque servire, eo quod « seniores tollunt omnia et vos modi« cum tenetis ».

mano, fecit constitutum suo anathemate in ecclesia Beati Petri apostoli, ut pontifice vivo aut moriente, vel episcopo civitatis, nullus prȩsumat quodlibet loqui aut partem sibi facere, nisi die tertio depositionis eius, adunato clero et filiis ȩcclesiȩ, electio fiat et quem voluerint habeant licentiam eligendi sibi sacerdotem (1). 5 quod si de episcopis qui sublimioris sunt gradus ita convenit, quanto magis condecet de abbatibus qui inferioris officii sunt, in quorum electione nullum debet prȩcipitium fore! factum est autem hoc etiam contra nostram et omnium confratrum sponsionem, quam fecimus communi assensu cum domnum Berardum patrem 10 nostrum ad exitum propinquare vidissemus. | c. 327 B nam per vestem principalis altaris beatȩ Mariȩ dominȩ nostrȩ in capitulo allatam tactu omnium fideli sponsione firmavimus, ut nullum abbatem reciperemus neque confirmaremus nisi quem omnis nostri cȩnobii religiosa congregatio, consentiente imperatore, canonice et regu- 15 lariter elegerit, et qui huius constitutionis violator existeret, irrevocabiliter a nobis eum statuimus abicere. erant enim tunc quȩdam tres infames personȩ quarum sagacitas vigilabat ut hanc invaderent abbatiam. e quibus permaxime Regizo laborabat Sabinensis dictus episcopus (2), quem nos prȩ cunctis execraba- 20 mus, quod multa nefanda de illo referebantur quȩ credibilia videbantur. ipse enim quosdam nostrorum suasionibus in tantum corruperat, ut fidem communis sponsionis offendere faceret, et eum quem una disposuimus eligere spernerent, ipsumque Regizonem super nos abbatem magno efficerent conanime. pro eo 25

(1) JAFFÉ-KALTENBRUNNER, *Regesta pontificum Romanorum*, I, 220; *Liber Pontificalis*, ediz. DUCHESNE, I, 316.

(2) Intorno a Regizone cf. UGHELLI, *Italia sacra*, I, 60; GAMS, *Series episcoporum*, p. XIII; SPERANDIO, *Sabina sacra e profana*, p. 218 e *R. F.* doc. 1262. La cronologia dei vescovi Sabinensi intorno a questi tempi apparisce molto confusa e incerta, e diversi nomi di vescovi sembrano incalzarsi l'un l'altro contemporaneamente. Io, senza affermar nulla, mi limito ad osservare che qui Regizone è chiamato « Regizo Sabinensis episcopus dictus », e poco oltre Gregorio di Catino parlando dell'antipapa Guiberto favoreggiatore di Regizone, lo chiama « archiepiscopus Ravennas papa dictus ». Non sarebbe impossibile che in quegli anni di contrasto la sede Sabinense avesse due vescovi, uno guibertino, l'altro seguace di Gregorio e dei suoi successori, e che a Guiberto premesse di porre un suo fido a capo del monastero imperialista.

autem quod nos illorum sensui non optemperabamus, pręfatum domnum Rainaldum eligere se finxerunt, statuentes ita, ut si nos hunc sperneremus, ipsi validiori manu utpote pręlati pędictum pręsulem eligendi copiam haberent. nos vero eorum versutiam
5 pręvidentes, ne tyrannum et infamem super nos coacti suscipere videremur, in domni Rainaldi electione iccirco assensum prębere compulsi sumus. quod etiam nocte accidit et adhuc inhumato videlicet pastoris nostri domni Berardi corpore. quę res contra Regulam sanctosque canones pręcipitata fuisse nemo gnarus dubi-
10 tare debet. sublimatus tamen in regimine pręfuit dies quatuor mensesque .VII.

In huius namque domni Rainaldi tempore pręlationis, quidam Gosbertus filius Bernardi concessit huic monasterio res suas in pertinentia Collis Stacti et Albani, idest portionem suam de fortia
15 castelli de Colle Stacti, et portionem suam de podio Albano, et curtem de Colle Stacti, a fossato de Raganello in foras; aliarum vero rerum fines sunt: a primo latere flumen Naricus, a secundo finis Monzani vadens ad Varconem et in Tesinum, a tertio latere Tesinus, a quarto autem mons de Valle (1). c. 328 A

20 Interea multas pręparabant nobis insidias hi maxime qui huius monasterii bona possessionesque moliebantur invadere. qui etiam contra nos archiepiscopi Ravennatis papę dicti (2) animum provocaverunt et huc super nos conduxerunt, et ut eius iussione alium eligeremus abbatem omni conanime studuerunt. nos
25 autem viriliter consistentes, et inflexibiles extitimus et pro huius monasterii antiqua libertate fortiter dimicavimus. sed cum nos idem pontifex ad se non posset flectere minis, suasoria quędam agere cepit, quibus fatebatur, se unum de nobis societate ac fraternitate esse, iccirco unus eligentium abbatem esse deberet.
30 verum nec terroribus concutere nec blandimentis nos valens seducere, tandem confusus, ut nos sibi benivolos reficeret laboravit non modice. sicque recessit et electum nostrum domnum Rainaldum, quem capere gestiebat, nec oculis etiam vidit.

(1) An. 1090; *R. F.* doc. 1122.
(2) Guiberto antipapa col nome di Clemente III.

Interea huius prȩlati monasterii et tutores, qui eundem electum videbantur ferre et magistrare, ceperunt in plurimis deviare et in nonnullis negotiis secus illum habere. nam cum ad aliquod consilium pro huius utilitate cenobii agenda alicubi illum ducebant, ‖ seorsum eo relicto ad suum quȩque velle pertractantes exercebant. sed et nobis subditis ultra modum altiores erant et huius causam conventus si quando deprȩcabantur despiciebant. itaque omnia huius monasterii bona et agenda non ad electi iussionem sed ad suum tantum libitum conferebant, ventura quȩque damna pro nihilo ducebant, et in omnibus transitorie utebantur abbatiȩ, et nostras miserias atque conventus istius penurias in nihilo pietabant. conspirationes quoque et immissiones cum quibusdam prȩcipuis abbatiȩ viris fecerant, ne eos aliquando ledere posset conventus istius iusta querimonia. hȩc omnia congregatio perpendens pernimium dolebat, et ut Deus omnipotens quandoque inspiceret occultis suspiriis imprecari studebat. nam ad alicuius hominis mortalis adminiculum manus dare verebamur, ne in deterius detrimentum postmodum incideremus. soli ergo Christo domino eiusque Genitrici et dominȩ nostrȩ nos nostraque negotia committere studebamus. Deus autem omnipotens omnia ex alto prospiciens, quandoque nobis misertus est et illorum viperinam idest venenosam super nos prȩlationem avertit et destruxit per dominȩ nostrȩ sanctissimȩ Mariȩ intercessionem. nam ipso anno alii eorum brevi morte defuncti, alii quovis exterminati, quidam etiam deinceps abundantius fuere angustiati, et quod non dominum quem ipsi obedirent, sed qui eorum inconditis actibus tanquam ignarus optemperaret, eligere maluerunt, sicut quondam Iudei qui Christum dominum persequebantur ne Hierusalem amitterent, huius emolumentum abbatiȩ iusto iudicio cito ‖ perdiderunt. nos autem valde in plurimis afflicti hoc ad ultimum reperimus consilium, ut ad imperatoris prȩsentiam euntes, omnia denuntiare veraci studeremus relatione, quatinus ipse imperiali patrocinio cuncta corrigere et ordinare dignaretur, et ȩcclesiam hanc speciali provisu dignius tueretur. sed quoniam viaticam pecuniam utpote regulariter inopiati monachi minime habebamus, eundi moras facere compulsi sumus.

c. 328 B / c. 329 A

5 10 15 20 25 30 35

An. 1090-1099

Quapropter quidam Berardus cognomento Florentinus, qui consanguineus dicebatur antecessoris domni Berardi defuncti, cum apud Marchiam in quadam degeret tunc prępositura, clanculo cohortatus est a quibusdam nostrorum, et nos pręcedens adiit curiam
5 domni imperatoris. cui cum fingeret plura haud vera, regiminis huius ab eo accepit investituram et ad nos cum sibi commitantibus legatis imperialibus venit. quod audiens pręfatus electus, videlicet domnus Rainaldus, ab hoc recessit monasterio et in pręsidio se cuiusdam nostrę contulit roccę. nos vero perspicientes quo-
10 niam tamquam destituti pastore utili eramus, et eundem electum nequaquam in cura regiminis tam magni meliorare vel proficere sed potius deficere cernebamus, iccirco ad hunc Berardum Florentinum recipiendum prębuimus assensum. ad quem suscipiendum usque Teramnensem urbem perreximus, et illic ei ob-
15 viare studuimus. et quoniam nimium pavebamus ne super nos tyrannidem exerceret confirmatus, et huius bonorum monasterii distractor fieret in futurum, sacramentum ab eo iuris||iurandi de bonę consuetudinis observantia et huius monasterii bonorum salvitate exegimus. qui manu propria super sancta Dei evangelia
20 coram nobis .XII. monachis et tribus ex laicis se observaturum confirmans spopondit, quod numquam a regimine nostri conventus auferret has terras vel res nec alicui tribueret per aliquam dationem; scilicet omnem Tornariam, Campum Sancti Benedicti, campum de Granica, molendinos omnes Farfę vel Currisii, et mor-
25 tuorum oblationes, exceptis necessariis regiminis sui sufficienter, ideoque iuste sufficiat manualia per singula castella et boum paria eis sufficientia, villanos omnes ad opera exercenda, et xenia vel tributa reddenda, gualdum de Salisano et gualdum de Catino, omnem quoque decimam secundum canones, et portuum redditus
30 et mercatorum teloneum; nullum castellum aut terram alicui se daturum de quo suspicio vel damnum fieret in futurum; pręcipuas res et utiles non tantum cum laicis quantum cum omni congregatione se acturum; dominium castellorum non laicis eminentibus sed humillimis et maxime monachis se daturum; ecclesiam
35 et totum monasterium melioraturum, et in antiquum iustumque usum reducturum; de obedientiis fratribus imperatis nullum munus

c. 329 B

more symoniaco suscepturum, et a se qui acceperit suum consiliarium repulsurum. tunc super nos pastorem elegimus, et magna cum caterva equitum illum huc duximus, anno incarnationis Christi millesimo nonagesimo, die quinta mensis iunii, feria quoque sexta, hora quasi nona. qui extitit in catalogo abbatum 5 tricesimus nonus.

c. 330 A Huius nempe temporibus quidam Benedictus prȩsbyter filius Albini nobilis viri civitatis Utriculanȩ, veniens ad conversationem in hoc monasterio, optulit hic res suas et prȩfato domno Berardo abbati, idest domum unam infra ipsam civitatem iuxta 10 portam Maiorem, seu foris iuxta muros ipsius casas et casalinas, et ecclesiam Sancti Angeli ante portam Maiorem, et de terris atque vineis portionem suam in toto territorio Utriculano in monte sive in plano, et de terra Populari, et in fundo Salicto ad concambium, et in fundo Leonis Minoris [1]. item, Rainerius filius 15 Zaczonis cum Roccia uxore sua concessit huic monasterio res suas immobiles in castro Greccię [2]. item, Ofredus filius Rustici vendidit et concessit huic monasterio terram et vineam iuxta muros civitatis Perosinȩ ubi dicitur Rasurum, quȩ sunt tabulȩ .x. facientes modia duo et dimidium; unde recepit prȩtium valens 20 libras .xxx. luccensis monetȩ a domno Berardo abbate secundo, in quo loco ab ipso constructa est ȩcclesia vocabulo Sanctȩ Mariȩ in Oliveto [3]. item, quidam viri comitatus Balbensis idest de castro Galliano fecerunt convenientiam et obligationem huic monasterio et ad domnum Berardum abbatem de ecclesia Sancti Iohan- 25 nis quam Todinus comes in hoc monasterio concesserat, ut prȩfati viri non sint in facto neque in consilio ut ipsa ȩcclesia de iure et potestate huius monasterii exeat, sed adiuvent nos ad defendendum et retinendum eam ipsi et hȩredes illorum; et quicumque eorum damnum vel contumeliam ipsi ȩcclesiȩ fecerit, et 30 infra dies .xxx. non emendaverit secundum canones vel secun-
c. 330 B dum legem, omnes alii ‖ cogant eum ad emendandum qui fecerit detrimentum. et oblationes mortuorum sive vivorum in ipsa ȩcclesia Sancti Iohannis vel huic monasterio tribuant, excepto

(1) An. 1091; *R. F.* doc. 1123.
(2) An. 1091; *R. F.* doc. 1124.
(3) An. 1091? 1092? *R. F.* doc. 1125.

aliquam particulam in ęcclesiis eorum potestati subditis dandam. et omnia corpora sua in ipsis terris morientia in nullo cimiterio nisi Sancti Iohannis sepeliant. et si omnes has promissiones non observaverint, componant huic monasterio optimos bizantos .c. (1).
5 item, Rapizo filius Crescentii et Rainerius filius Iohannis Boni promiserunt domno Berardo abbati ut adiuvent nos ad defendendum et retinendum res Rainerii filii Zazonis et acquisitas vel acquirendas de fundo Repasto. et si aliquid inde contrarium contigerit, cum omni posse sint nobiscum ad recuperandum. et
10 non vendant neque permutent aut aliquo modo alienent nisi in hoc monasterio. quod si omnia hęc non observaverint, componant nobis .c. bizantos romanatos (2). item, Rodulfus ępiscopus Narniensis et abbas monasterii Sancti Cassiani cum maiori parte monachorum eiusdem monasterii refutavit huic mo-
15 nasterio et domno B[erardo] abbati per nostrum monachum Iohannem grammaticum omnem litem quam habuerat contra nos de rebus Petri pręsbyteri Farisinde (3). item, Morinus et Iohannes filii Petri concesserunt huic monasterio res suas prope Torritam et Scage ubi dicitur Serra (4). item, Ioseph filius
20 Rusticelli cum consortibus suis omnibus Guidoniscis concessit huic monasterio et domno Berardo abbati res suas territorii Sabinensis et comitatus Reatini, idest ‖ castrum Antoni, et portionem de rocca Salicis, et de castello Colle Longo, et castellum Vecclum, et Petram Baldam, et de Aqua Meza, et castellum Vulgarecta (5). c. 331 A
25 item, quidam homines de castello Terraniano fecerunt promissionem et obligationem huic monasterio et domno Berardo abbati de portione sua eiusdem castelli (6). item, Ildebrandus filius Odelerii cum Rosa uxore sua et Franco pręsbyter filius eorum concesserunt huic monasterio portionem suam de castello Stron-
30 coni, et de fundo Palatiano, et de fundo Lepozica petias .VII., et de fundo Cerreta, et de Campo de Adam, et de fundo Monte Maio, et de fundo Pedicinulo, et de fundo Tassenara, et de fundo Fabrice, et de fundo Canapinę, et de fundo Valle Ovellana, et

(1) An. 1091; *R. F.* doc. 1126.
(2) An. 1091; *R. F.* doc. 1127.
(3) An. 1091? 1092? *R. F.* doc. 1128.
(4) An. 1091? 1092? *R. F.* doc. 1129.
(5) An. 1092; *R. F.* doc. 1130.
(6) An. 1092; *R. F.* doc. 1131.

de fundo Palombara [1]. item, omnes Arnolfi fecerunt refutationem et obligationem huic monasterio et domno B[erardo] abbati, et quinque ex eis firmaverunt iurisiurandi vinculo, de omnibus rebus et terris huius monasterii a flumine Narico usque ad civitatem Spoletanam, ut numquam amplius faciant litem vel molestiam contra hoc monasterium aut missos nostros, neque ipsi neque heredes eorum. quod si hęc omnia non observaverint, componant auri optimi romanatos mille [2]. item, Beraldus filius Benedicti qui vocatur de Bono concessit huic monasterio terram et vineam extra urbem Romam ad Sanctum Valentinum, et ad pusterulam de Pila, et qui subtraxerit de ipsa cella sit anathema in perpetuum [3]. item, quidam bonihomines de Catino ‖ fecerunt sacramento firmare per Iohannem de Itta et Petrum de Amato et Corbonem de Drogo ad domnum B[erardum] abbatem de ipsis rebus quę huic monasterio pertinent in cuncto vocabulo Rescaniano, ut quocumque tempore interrogati fuerint de abbate vel preposito huius monasterii, non eas occultent, sed palam dicant [4]. item, Guillelmus filius Leonis concessit huic monasterio et domno B[erardo] abbati portionem suam de Catino, et Luco, et rocca Tancię [5]. item, Senebaldus filius Rustici et Ugolinus germanus eius concesserunt huic monasterio et domno B[erardo] abbati portionem suam de Catino et Luco, et promiserunt atque sacramento firmaverunt, ut non sint in facto neque in consensu aut consilio vel certa meditatione ut perdamus nostrum derictum de Catino seu Luco et eorum pertinentiis, et quę ibi modo habemus vel deinceps acquisierimus a senioribus vel a minoribus hominibus, et adiuvent nos retinere et defendere contra omnes homines nostrum derictum per bonam fidem. quod si non omnia observaverint, componant libras .XII. auri optimi [6]. item, Arnulfus filius Martini concessit huic monasterio et domno B[erardo] abbati res suas in ducatu Spoletano iuxta Aquam Marrubiam [7]. item, Nicolaus filius Iohan-

(1) An. 1093; *R. F.* doc. 1132.
(2) An. 1094; *R. F.* doc. 1133.
(3) An. 1093? 1094? *R. F.* doc. 1134.
(4) An. 1093? 1096? *R. F.* doc. 1135.
(5) An. 1096? 1097? *R. F.* doc. 1136.
(6) An. 1096? 1097? 1099? *R. F.* docc. 1137, 1138, 1139.
(7) An. 1094? 1095? *R. F.* doc. 1140.

nis Gualabruni refutavit huic monasterio res suas infra castellum Limisanum (1). item, Marro filius Dodę et Purpura filia Faidonis concesserunt huic monasterio res suas in ducatu Spoletano ad Maltinianum, et in Staquano, et in rigu de Viti modiorum 5 tercentorum (2). item, Adam prępsbyter et monachus et Ioseph monachus, qui fuerunt fidei||commissarii cuiusdam Iordanis nepotis prędicti Ioseph, concesserunt huic monasterio res illius territorii Sabinensis, hoc est tertiam portionem in pertinentia Collis de Nigra, et in Pacciano (3). item, Benedictus filius Petri dia-10 coni et Rosa uxor eius concesserunt huic monasterio res suas, medietatem in pertinentia de Catino ad Corolianum, et de ęcclesia Sancti Stephani duas portiones (4). item, Ofridus filius Crescentii et Giramba uxor eius concesserunt huic monasterio et domno B[erardo] abbati res suas territorii Sabinensis et comi-15 tatus Otriculani, idest quintam portionem de castello Maliano, et de castello Civitella (5). de quibus rebus Carbo filius Alamanni fecit promissionem huic monasterio et domno Berardo abbati, ut una cum heredibus suis imperpetuum per bonam fidem adiuvet nos retinere acquisita et acquirenda in pertinentia de 20 Malliano et Civitella contra papam et regem et comites et omnes homines, et portionem suam non donent neque concambient aut vendant ad detrimentum huius monasterii; et si hęc non observaverint, componant libras triginta auri optimi (6). item, Lidenus filius Iohannis cum consortibus suis concesserunt huic monasterio 25 et domno Berardo abbati portionem suam de castello Alatro (7). item Rainerius filius Ioseph concessit huic monasterio res suas, idest medietatem de castello Cornu, et medietatem de castello Paterno, et sextam portionem de castello Baio quod vocatur Ianulę (8). item, Crescentius prępsbyter cum consortibus suis concessit huic monasterio ecclesiam Sancti Laurentii in Sala territorii Sabinensis (9). item, Franco filius Savini concessit huic

c. 332 A

(1) An. 1095; *R. F.* doc. 1141.
(2) An. 1095; *R. F.* doc. 1142.
(3) An. 1095; *R. F.* doc. 1143.
(4) An. 1096; *R. F.* doc. 1145.
(5) An. 1097? 1099? *R. F.* doc. 1146.
(6) An. 1097? 1099? *R. F.* doc. 1147.
(7) An. 1097? 1099? *R. F* doc. 1148.
(8) An. 1097; *R. F.* doc. 1149.
(9) An. 1097; *R. F.* doc. 1150.

monasterio res suas in pertinentia de Gaviniano, idest domum infra ‖ ipsum castellum, et alias plurimas res cum silva in Ruiano, et ad fontanam de Cerreto, et in pantano de Gaviniano, et in Kasarini [1]. item, Lioto prȩsbyter filius Iohannis de Scage cum consortibus suis concessit huic monasterio res suas in Escagȩ, et in Rocca, et Caput Tyberis, et Forfungi, et Geniperito, in opus Sancti Nicolai de Forfungi [2].

c. 332 B

Igitur prȩdictus domnus Berardus Florentinus abbas secundus in huius prȩlatione regiminis confirmatus, eos qui pro illo de istius honore abbatiȩ studuerunt, exosos habere cȩpit et a se repellens abiecit. quibusdam etiam plurimas iniurias irrogavit. quosdam vero illorum Deus percussit et morte detestabili ac repentina obire fecit. denique Sarracenum qui habitum monachicum amiserat, et Iohannem quemdam Langobardum qui noviter conversatus fuerat, huius negotii mendacissimos auctores, absque penitudine vidimus interire, et sine sancta communione infra dies plus minus decem vel menses .III. post illius honoris sublimationem. attamen idem abbas post aliquantum tempus hoc fieri annuit cartarum mirificum opus, sicut in prȩphatiuncula eiusdem operis veraci stilo intimavimus [3]. [non tamen ad illud perficiendum aliquid sumptus tribuit, quoniam tenacissimus extitit. veruntamen scribentem honorifice se prius diligere finxit, et ex cibariis suis plurimum honoravit, atque in obsequiis ebdomadarum agendis pepercit. in vestimentis vero vel eius aliis oportunitatibus non benignus sed nimis erga illum extitit pigerrimus. non multo post autem, sicuti servum inutilem illum habens, velut exiguum mercennarium superflue minabat, et in tantum affli‖gebat variis fatigabilibus, tyrannicis ac importabilibus iussis, plurimisque molestiis angustiabat, ut et opus et hoc monasterium desereret et in aliena cȩnobia tamquam vagus ac profugus pergens secederet. ipse tamen

c. 333 A

(1) An. 1097; *R. F.* doc. 1151.

(2) An. 1099; *R. F.* doc. 1152.

(3) Nel testo si legge a margine la nota seguente scritta per quanto pare verso il principio del secolo XVII: « Desunt plura quȩ habebis in Regestum « num. 1154 ». Infatti da questo punto fino alla c. 334 B il testo è stato in parte eraso e nelle rasure non si può leggere affatto o solo con gran fatica. Inoltre il *Regesto* contiene alcuni altri passi non inseriti nel *Chronicon*. Traggo da *R. F.* V, 155 tutte le mancanze notandole fra parentesi quadrate.

abbas in sibi dilectis non adeo crudelis existebat, et subditorum crimina favoraliter operiens, non eos in dedecus pervenire malebat. quoscumque vero monachos sibi familiares secretioresque eligebat, sacramentum evangeliorum vel fidem ab eis exigebat.
5 inter nos autem dissentiones vel contentiones videns, non sedator sed amplius existebat animo accensor et provocator. denique antiquę consuetudinis plurima mutabat, et quasi libera utens potestate, suis iussis sepius contristabat hanc congregationem. sacramentum quoque quod nobis iuravit in nullo penitus observavit,
10 et utpote fallacissimus, in veritate et in promissionibus non stetit. se etiam pannos prętiosissimos et nostri ordinis insolitos, nos vero volebat despicabiles indui et vilissimos. multa quoque ut vorator gulosus et cęnodoxus distrahebat, et extraneam vilissimamque super nos doctrinam inducere gestiebat. villanorum
15 autem abundantium et ditius subsistentium plurimorum occasione qualibet deprędator et non minimus depopulator, bonę etiam consuetudinis fuit sublator.] castella quippe et omnia bona filiorum Ilperini, scilicet .VI. castella quę per cartulas concessionis huic contulerant monasterio, pavide latenterque amisit
20 et retinere neglexit, faciens cum Rainaldo comite pactum in futurum legaliter damnabile. [hęc vero nomina sunt illorum: Trebulę, castellum de Hilperino, castellum de Ginestra, podium de Pizo, podium de Cauda Moza, et castellum de Hugo], item, omnia bona filiorum Guidonis, ‖ quę sunt castella .VI., [idest ca- c. 333 B
25 strum Antoni, roccam de Salice, Collem Longum, castellum Vecclum, Petram Baldam, Aquę Męzę et Vulgarectam], nec non et terras sive podia atque castella Rainaldi comitis Auriculani, et multa alia immobilia quę acquirere potuit, damnabili incuria et pigriori negligentia amisit, quoniam terras acquirere
30 noviter spernebat, et, [ut cupidus insatiabilis pecunię,] adeptas antiquitus [latenter cottidie ceu mercator] scriptitabat. quod contra nostrorum libertatem pręceptorum agere videbatur, in quibus continetur, ut nullus abbatum audeat inscriptiones exercere libellorum vel pręcariorum nisi prius ab imperatore confirmatus,

24. *Dalla c. 333 B fin verso la fine della c. 334 A la scrittura sembra del monaco Todino.*

c. 332 B

monasterio res suas in pertinentia de Gaviniano, idest domum infra ‖ ipsum castellum, et alias plurimas res cum silva in Ruiano, et ad fontanam de Cerreto, et in pantano de Gaviniano, et in Kasarini (1). item, Lioto prȩsbyter filius Iohannis de Scage cum consortibus suis concessit huic monasterio res suas in Escagȩ, et in Rocca, et Caput Tyberis, et Forfungi, et Geniperito, in opus Sancti Nicolai de Forfungi (2).

Igitur prȩdictus domnus Berardus Florentinus abbas secundus in huius prȩlatione regiminis confirmatus, eos qui pro illo de istius honore abbatiȩ studuerunt, exosos habere cȩpit et a se repellens abiecit. quibusdam etiam plurimas iniurias irrogavit. quosdam vero illorum Deus percussit et morte detestabili ac repentina obire fecit. denique Sarracenum qui habitum monachicum amiserat, et Iohannem quemdam Langobardum qui noviter conversatus fuerat, huius negotii mendacissimos auctores, absque penitudine vidimus interire, et sine sancta communione infra dies plus minus decem vel menses .III. post illius honoris sublimationem. attamen idem abbas post aliquantum tempus hoc fieri annuit cartarum mirificum opus, sicut in prȩphatiuncula eiusdem operis veraci stilo intimavimus (3). [non tamen ad illud perficiendum aliquid sumptus tribuit, quoniam tenacissimus extitit. veruntamen scribentem honorifice se prius diligere finxit, et ex cibariis suis plurimum honoravit, atque in obsequiis ebdomadarum agendis pepercit. in vestimentis vero vel eius aliis oportunitatibus non benignus sed nimis erga illum extitit pigerrimus. non multo post autem, sicuti servum inutilem illum habens, velut exiguum mercennarium superflue minabat, et in tantum affli‖gebat variis fatigabilibus, tyrannicis ac importabilibus iussis, plurimisque molestiis angustiabat, ut et opus et hoc monasterium desereret et in aliena cȩnobia tamquam vagus ac profugus pergens secederet. ipse tamen

c. 333 A

(1) An. 1097; *R. F.* doc. 1151.

(2) An. 1099; *R. F.* doc. 1152.

(3) Nel testo si legge a margine la nota seguente scritta per quanto pare verso il principio del secolo XVII: « De« sunt plura quȩ habebis in Regestum « num. 1154 ». Infatti da questo punto fino alla c. 334 B il testo è stato in parte eraso e nelle rasure non si può leggere affatto o solo con gran fatica. Inoltre il *Regesto* contiene alcuni altri passi non inseriti nel *Chronicon*. Traggo da *R. F.* V, 155 tutte le mancanze notandole fra parentesi quadrate.

abbas in sibi dilectis non adeo crudelis existebat, et subditorum crimina favoraliter operiens, non eos in dedecus pervenire malebat. quoscumque vero monachos sibi familiares secretioresque eligebat, sacramentum evangeliorum vel fidem ab eis exigebat.
5 inter nos autem dissentiones vel contentiones videns, non sedator sed amplius existebat animo accensor et provocator. denique antiquę consuetudinis plurima mutabat, et quasi libera utens potestate, suis iussis sepius contristabat hanc congregationem. sacramentum quoque quod nobis iuravit in nullo penitus observavit,
10 et utpote fallacissimus, in veritate et in promissionibus non stetit. se etiam pannos prętiosissimos et nostri ordinis insolitos, nos vero volebat despicabiles indui et vilissimos. multa quoque ut vorator gulosus et cęnodoxus distrahebat, et extraneam vilissimamque super nos doctrinam inducere gestiebat. villanorum
15 autem abundantium et ditius subsistentium plurimorum occasione qualibet deprędator et non minimus depopulator, bonę etiam consuetudinis fuit sublator.] castella quippe et omnia bona filiorum Ilperini, scilicet .vi. castella quę per cartulas concessionis huic contulerant monasterio, pavide latenterque amisit
20 et retinere neglexit, faciens cum Rainaldo comite pactum in futurum legaliter damnabile. [hęc vero nomina sunt illorum: Trebulę, castellum de Hilperino, castellum de Ginestra, podium de Pizo, podium de Cauda Moza, et castellum de Hugo], item, omnia bona filiorum Guidonis, ‖ quę sunt castella .vi., [idest ca- c. 333 B
25 strum Antoni, roccam de Salice, Collem Longum, castellum Vecclum, Petram Baldam, Aquę Mezę et Vulgarectam], nec non et terras sive podia atque castella Rainaldi comitis Auriculani, et multa alia immobilia quę acquirere potuit, damnabili incuria et pigriori negligentia amisit, quoniam terras acquirere
30 noviter spernebat, et, [ut cupidus insatiabilis pecunię,] adeptas antiquitus [latenter cottidie ceu mercator] scriptitabat. quod contra nostrorum libertatem pręceptorum agere videbatur, in quibus continetur, ut nullus abbatum audeat inscriptiones exercere libellorum vel pręcariorum nisi prius ab imperatore confirmatus,

24. Dalla c. 333 B fin verso la fine della c. 334 A la scrittura sembra del monaco Todino.

a catholico pontifice consecretur. anteriorum etiam anathemata abbatum vel seniorum pro nichilo duxit, et constitutum de campo et arcibus cum excommunicationis obligatione pro huius ęcclesię oportuna renovatione destruens violavit et corrumpens infregit. [de quo videlicet pręfato abbate quadam nocte visio terribilis visa 5 est, scilicet quod tenellum puerum et innocentem coctum assatumque comederet. cuius cum cocta membra minutatim incisa pene devorata haberet, quidam ante illum assistentes, cum hęc viderent, foras fugerunt pre stupore. iterumque paulo post ingressi, ut huius intuerentur crudelitatis finem, videbant quod iam 10 c. 334 A in cerebro pueri intinctum ‖ panem avide manducaret. et cum hanc quidam frater in capitulo coram cunctis referret somnii visionem, illius suppresso nomine, idem ipse, ut credimus, abbas, veritatis spiritu compellente, interpretatus est dicens: « Pro certo « sciatis omnes, quia ille de quo hęc visio fuit, est vir mortis, 15 « et in rebus pessimis ac nefandis domus huius et mei gravissimi « damni manum tenet flagitiose ». quod qui noverunt mirati sunt, et cognoverunt hanc Dei iudicio prophetiam ab illo fuisse ignoranter prolatam.]

Post hęc autem cum omnes seniores maiores atque minores 20 huius sancti conventus de huius monasterii vetustissima defectione causarentur, et de novi monasterii in hoc super nos eminenti monte constructione assidue ratiocinarentur, plurimi etiam Romanorum civium magnates hoc votis omnibus niterentur, tandem vix quasi compunctus et hominum favoribus coactus, hanc fecit 25 constitutionem cum anathemate auctoralique excommunicatione pro novi in monte hoc monasterii constructione:

An. 1097. L'abbate Berardo II ordina la rinnovazione della chiesa e la costruzione dalle fondamenta di un nuovo monastero.

[Notum sit omnibus sub nomine christiano viventibus suarumque animarum redemptionem in Christo habere cupientibus, quod nos scilicet Berardus Dei gratia Pharphensis abbas omnisque eiusdem monasterii conventus, 30 divina inspirante gratia et Dei genitrice ac semper virgine interveniente beata Maria, corde et animo atque irrevocabili voluntate suam ęcclesiam cupimus renovare. insuper et totum monasterium in monte hoc a fundamento construere. et hoc beatę Marię voluntate atque quorumdam Dei fidelium Romanorum, quorum nomina Deus scit, iuvamine et exortatione incipimus, ac 35 tantum et tam admirabile opus Dei omnipotentis auxilio atque omnium eius fidelium adiutorio explere confidimus. quicumque ergo huic sancto operi

aliquod adiutorium fecerit, peccatorum suorum remissionem, de quibus vęram pęnitentiam habuit vel habiturus est, per merita sanctę Marię et sibi assidue servientium famulorum orationes optinebit. et ut omnes fideles firmissime credant, nos tantum opus irrevocabiliter incipere, et inceptum nullo unquam 5 modo usque ad certum finem relinquere, ita placuit nobis sub Dei omnipotentis pręcepto firmare, ut quicumque nunc vel post nos vivens, cuiuscumque ordinis vel dignitatis, nostram hanc voluntatem et hoc opus studiose voluerit impedire et suo impedimento, ut non fiat, perturbare, cum traditore Iuda et Dathan et Abiron atque Herode, Caiphan et Pilato participationem 10 habeat, et cum eis in inferno inferiori perpetualiter ardeat, atque penę totius excommunicationis novi ac veteris Testamenti, nisi digne satisfecerit, subiaceat. amen. hoc actum est in Pharphensi claustro, anno Domini millesimo .XCVII., indictione .V., epacta .IIII., conc. .III., .IIII. kalendas iunii. ✝ ego Berardus abbas cum omni congregatione Pharphensi hoc fieri iussi atque con- 15 firmavi. ✝ Romanus prior. Iohannes diaconus et monachus. Petrus pręsbyter et monachus. Oddo pręsbyter et monachus. Iohannes pręsbyter et monachus. Anserius pręsbyter et monachus. Liozo pręsbyter. Berardus pręsbyter et monachus. Iohannes pręsbyter et monachus. Gregorius pręsbyter et monachus. Maifredus pręsbyter et monachus. Dodo pręsbyter 20 et monachus. Adam pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Nicolaus pręsbyter et monachus. Iohannes pręsbyter et monachus. Karolus diaconus et monachus. Petrus pręsbyter et monachus. Amabilis pręsbyter et monachus. Beraldus diaconus et monachus. Bernardus diaconus et monachus. Leo pręsbyter et monachus. Baroncius pręsbyter et 25 monachus. Rusticus diaconus et monachus. Bachus pręsbyter et monachus. Rusticus pręsbyter et monachus. Albertus diaconus et monachus. Gezo diaconus et monachus. Girardus diaconus et monachus. Silvester pręsbyter et monachus. Berardus diaconus et monachus. Oddo pręsbyter et monachus. Gentilis diaconus et monachus. Rainerius diaconus et mo- 30 nachus. Porfirius pręsbyter et monachus. Gislebertus diaconus et monachus. Hilperinus diaconus et monachus. Rainerius pręsbyter et monachus. Guido diaconus et monachus. Odemundus diaconus et monachus. Petrus diaconus et monachus. Berardus pręsbyter et monachus. Karolus diaconus et monachus. Rainerius pręsbyter et monachus. Rainerius diaconus et mo- 35 nachus. Atto pręsbyter et monachus. Berardus pręsbyter et monachus. Dono diaconus et monachus. Ioseph pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Berardus pręsbyter et monachus. Benedictus pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Adam pręsbyter et monachus Carbo diaconus et monachus. Benedictus 40 pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Benedictus pręsbyter. Roccio diaconus et monachus. Gaudentius pręsbyter et monachus. Iohannes pręsbyter et monachus. Stephanus diaconus. Beraldus subdiaconus. Ba-

a catholico pontifice consecretur. anteriorum etiam anathemata abbatum vel seniorum pro nichilo duxit, et constitutum de campo et arcibus cum excommunicationis obligatione pro huius ęcclesię oportuna renovatione destruens violavit et corrumpens infregit. [de quo videlicet pręfato abbate quadam nocte visio terribilis visa 5 est, scilicet quod tenellum puerum et innocentem coctum assatumque comederet. cuius cum cocta membra minutatim incisa pene devorata haberet, quidam ante illum assistentes, cum hęc viderent, foras fugerunt pię stupore. iterumque paulo post ingressi, ut huius intuerentur crudelitatis finem, videbant quod iam 10

c. 334 A

in cerebro pueri intinctum ‖ panem avide manducaret. et cum hanc quidam frater in capitulo coram cunctis referret somnii visionem, illius suppresso nomine, idem ipse, ut credimus, abbas, veritatis spiritu compellente, interpretatus est dicens: « Pro certo « sciatis omnes, quia ille de quo hęc visio fuit, est vir mortis, 15 « et in rebus pessimis ac nefandis domus huius et mei gravissimi « damni manum tenet flagitiose ». quod qui noverunt mirati sunt, et cognoverunt hanc Dei iudicio prophetiam ab illo fuisse ignoranter prolatam.]

Post hęc autem cum omnes seniores maiores atque minores 20 huius sancti conventus de huius monasterii vetustissima defectione causarentur, et de novi monasterii in hoc super nos eminenti monte constructione assidue ratiocinarentur, plurimi etiam Romanorum civium magnates hoc votis omnibus niterentur, tandem vix quasi compunctus et hominum favoribus coactus, hanc fecit 25 constitutionem cum anathemate auctoralique excommunicatione pro novi in monte hoc monasterii constructione:

An. 1097.
L'abbate Berardo II ordina la rinnovazione della chiesa e la costruzione dalle fondamenta di un nuovo monastero.

[Notum sit omnibus sub nomine christiano viventibus suarumque animarum redemptionem in Christo habere cupientibus, quod nos scilicet Berardus Dei gratia Pharphensis abbas omnisque eiusdem monasterii conventus, 30 divina inspirante gratia et Dei genitrice ac semper virgine interveniente beata Maria, corde et animo atque irrevocabili voluntate suam ęcclesiam cupimus renovare. insuper et totum monasterium in monte hoc a fundamento construere. et hoc beatę Marię voluntate atque quorumdam Dei fidelium Romanorum, quorum nomina Deus scit, iuvamine et exortatione incipimus, ac 35 tantum et tam admirabile opus Dei omnipotentis auxilio atque omnium eius fidelium adiutorio explere confidimus. quicumque ergo huic sancto operi

aliquoa adiutorium fecerit, peccatorum suorum remissionem, de quibus vęram pęnitentiam habuit vel habiturus est, per merita sanctę Marię et sibi assidue servientium famulorum orationes optinebit. et ut omnes fideles firmissime credant, nos tantum opus irrevocabiliter incipere, et inceptum nullo unquam
5 modo usque ad certum finem relinquere, ita placuit nobis sub Dei omnipotentis pręcepto firmare, ut quicumque nunc vel post nos vivens, cuiuscumque ordinis vel dignitatis, nostram hanc voluntatem et hoc opus studiose voluerit impedire et suo impedimento, ut non fiat, perturbare, cum traditore Iuda et Dathan et Abiron atque Herode, Caiphan et Pilato participationem
10 habeat, et cum eis in inferno inferiori perpetualiter ardeat, atque penę totius excommunicationis novi ac veteris Testamenti, nisi digne satisfecerit, subiaceat. amen. hoc actum est in Pharphensi claustro, anno Domini millesimo .XCVII., indictione .V., epacta .IIII., conc. .III., .IIII. kalendas iunii. + ego Berardus abbas cum omni congregatione Pharphensi hoc fieri iussi atque con-
15 firmavi. + Romanus prior. Iohannes diaconus et monachus. Petrus pręsbyter et monachus. Oddo pręsbyter et monachus. Iohannes pręsbyter et monachus. Anserius pręsbyter et monachus. Liozo pręsbyter. Berardus pręsbyter et monachus. Iohannes pręsbyter et monachus. Gregorius pręsbyter et monachus. Maifredus pręsbyter et monachus. Dodo pręsbyter
20 et monachus. Adam pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Nicolaus pręsbyter et monachus. Iohannes pręsbyter et monachus. Karolus diaconus et monachus. Petrus pręsbyter et monachus. Amabilis pręsbyter et monachus. Beraldus diaconus et monachus. Bernardus diaconus et monachus. Leo pręsbyter et monachus. Baroncius pręsbyter et
25 monachus. Rusticus diaconus et monachus. Bachus pręsbyter et monachus. Rusticus pręsbyter et monachus. Albertus diaconus et monachus. Gezo diaconus et monachus. Girardus diaconus et monachus. Silvester pręsbyter et monachus. Berardus diaconus et monachus. Oddo pręsbyter et monachus. Gentilis diaconus et monachus. Rainerius diaconus et mo-
30 nachus. Porfirius pręsbyter et monachus. Gislebertus diaconus et monachus. Hilperinus diaconus et monachus. Rainerius pręsbyter et monachus. Guido diaconus et monachus. Odemundus diaconus et monachus. Petrus diaconus et monachus. Berardus pręsbyter et monachus. Karolus diaconus et monachus. Rainerius pręsbyter et monachus. Rainerius diaconus et mo-
35 nachus. Atto pręsbyter et monachus. Berardus pręsbyter et monachus. Dono diaconus et monachus. Ioseph pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Berardus pręsbyter et monachus. Benedictus pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Adam pręsbyter et monachus Carbo diaconus et monachus. Benedictus
40 pręsbyter et monachus. Atto pręsbyter et monachus. Benedictus pręsbyter. Roccio diaconus et monachus. Gaudentius pręsbyter et monachus. Iohannes pręsbyter et monachus. Stephanus diaconus. Beraldus subdiaconus. Ba-

roncius diaconus. Guiccio subdiaconus. Bartholomęus subdiaconus et monachus. Berardus subdiaconus. Bonifacius subdiaconus. Placidus subdiaconus. Rainaldus subdiaconus et monachus. Berardus subdiaconus. Bibianus subdiaconus. Rusticus subdiaconus. Adelbertus subdiaconus et monachus. Nero subdiaconus. Adelbertus subdiaconus. Gentilis subdiaconus. Hugo subdiaconus et monachus. Rogerius subdiaconus. Hugo subdiaconus. Berardus subdiaconus et monachus. Ricardus conversus. Azolinus conversus. Iohannes conversus. Ioseph conversus et monachus. Transmundus conversus. Suavis conversus. Azolinus conversus. Torestanus conversus et monachus. Iohannes conversus. Macharius subdiaconus et monachus. Dodo conversus. Tebaldus conversus et monachus. Berardus puer. Sebastianus prȩsbyter. Terandus prȩsbyter. Hugo prȩsbyter et monachus. Beraldus prȩsbyter. Gregorius prȩsbyter. Randuisius prȩsbyter. Transmundus prȩsbyter. Atto prȩsbyter et monachus. Bernardus prȩsbyter. Atto prȩsbyter. Iohannes peccator prȩsbyter. Tetaldus prȩsbyter et monachus] (1).

An. 1097?
L' abbate Berardo II destina le rendite di quattro castelli ed altre rendite della badia alla rinnovazione e costruzione della chiesa e del monastero ordinate nel documento precedente.

[In nomine domini nostri Ihesu Christi. ego Berardus Dei omnipotentis nutu Pharpbensis cęnobii humilis abbas, ob meorum et omnium ęquo animo adiutorium in hoc ministrantium, scilicet in monasterii huius operis renovatione et in novę ęcclesię in huius cacumine montis constructione, perfectam cunctorum acquirendam peccaminum remissionem, ordinamus atque disponimus, qualiter hoc opus cum Dei adiutorio ad perfectum ducatur et nullo modo unquam negligatur nec, quod absit, aliquando relinquatur. in primis concedimus huic magno operi omne servitium, omne debitum, omne obsequium, omne redditum, omne tributum de .IIII. castellis nostri monasterii, idest de Phara, de Postmonte, de Arcibus, et de Campo Sancti Benedicti, exceptis mortuorum oblationibus et manualiis quę solo conventui conservamus, et exceptis equitum fegis sive beneficiis, ex quibus, videlicet de beneficiis equitum et manualiis conventus, si poterimus, alibi eis concambium dabimus, et ipsa omnia fega et manualia infra prȩfata castella ad hoc perficiendum opus constituemus. similiter de scriptis prȩcariis sive libellis et pignoribus faciemus, idest aut per concambium vel per redemptionem adimplere satagemus. de omnibus etiam mortuorum oblationibus decimam ibidem concedimus, et decimam decimę totius abbatię. exceptamus tamen ex eis quę quondam in hospitio nostri monasterii a nostris antecessoribus concessa fuerunt. item, cellam de Roma, cum Sancto Sebastiano in Flaiano. item, teloneum mercati. item, molendina .XII. inter Criptulę et Pharphę sive Currisii flumina posita, prȩter illa .XXXVI. molendina quę conventi in prȩfatis aquarum vocabulis prȩdiximus danda. item, statuimus de calcariis, ut homines de Petra Dęmone faciant in uno anno calcarias .II., de Scandrilia .II., de

(1) *R. F.* doc. 1153.

Ophiano et Montaliano .II., de Caput Pharphę .I., de Cerreto Malo .I., de Salisano et de Rocca .I., de Agello .I., de Caballaria et Quinza .I., de Bucciniano .I., de Monte Operis et Tribiliano .III., de podio Catino et Terraniano et Limisano .II., de Tribuco .II. quarum calces factas idem ipsi qui fecerunt per dominicas dies vel alias festivitates cum asinis suis sursum in montem istum ferant. de omnium hominibus castellorum per omnes ebdomadas .XX. homines veniant, et huic operi attentius per totam ebdomadam insistant. qua finita, alii .XX. homines succedant, donec omnes homines uniuscuiusque castelli singulas ebdomadas expleant. ex quibus exceptamus solummodo bonorum hominum, idest equitum personas. hęc omnia benivola voluntate concedimus. et si aliquid super his augendum est vel ex eis minuendum, consilio potius nostri conventus augere vel minuere utiliter curabimus. verumtamen ne ipsum relinquatur opus, sub divina institutione stabilimus, et anathema quod exinde concordi fecimus voluntate omnimodis confirmamus. quod quicumque confirmans custodierit, et adiutorium vel consilium bonum administraverit, perpetuis ut benedictionibus ditetur firmissime optamus, et constantissime rogando Domini omnipotentis clementiam flagitamus. amen.] (1)

Licet autem hanc prępfatus abbas firmiter statuerit constitutionem, cito tamen in illo defecit bona voluntas in operatione. nam velut tedium sustinebat, et opus ęcclesię negligens incipere formidabat. huius tamen operis occasione per omnes abbatię homines imposuit tributi ‖ reddendi dationem. [quam non, ut finxerat, ad ęcclesię renovationem colligebat, sed in proprios libitus vel consanguineorum usus dispergere festinabat]. denique pro eo [maxime] quod [opus hoc aut quamlibet monasterii utilitatem congruam incipere vel agere negligebat, et] intus vel extra bona huius cęnobii sine retractione divastabat, quidam [hoc] non ferentes huius congregationis fratres, de monasterio recesserunt, et cum aliquibus capitaneis vel civibus Romanis [fidelibus aliquantis zelo rectitudinis] satagere moliebantur, ut, [salva domni imperatoris ęqua fidelitate,] compescerent prędictum abbatem ab huius monasterii divastatione, [et sacramenti quod nobis fecerat, rationabiliter eum facere recognoscerent prębaricatorem, et ne amplius domus hęc per illum dissiparetur studerent,] donec

c. 334 a

(1) *R. F.* doc. 1154. Questo documento non ha note cronologiche ma pare evidente che debba assegnarsi alla data del precedente. Questi due documenti non si trovano inseriti nel *Chronicon* e li tolgo dal *Regesto* perchè mi sembrano essenziali alla storia del monastero.

domno imperatori fideliter intimarent. sed [ad hęc perficienda quadam ratione] illis differentibus, [Deumque omnipotentem, ut ipse causam suę gloriosissimę Genitricis domus dirigeret utilius, assiduis suspiriis et pręcibus frequentissimis supplicantibus,] tandem prędictus abbas, a plurimis [de negligentia correptus,] coactus in- 5 cohavit in monte ęcclesię magnum opus, [atque secundum suprascriptas constitutiones, statutis operariis, iussit diligentius et totis nisibus laborare.] sed Deus omnipotens, [cuius quidem aliquando iudicia sunt occulta, nunquam vero iniusta,] qui misericorditer consuevit nobis tribuere meliora quam petere sciamus 10 dona quique suę melius providet causam Matris integerrimę, prędicti abbatis finem imposuit actioni prodigę. nam per dies quinque febribus correptus est. iamque in extremo positus, satis ore penitens compungitur, [et si deinceps foret victurus, in omnibus se spopondit emendaturum.] sed die altero, omnipo- 15 tentis Dei iudicio [occulto, prius abunde pastus, est] subito [prę-focatus, et] obiit [sine sacrę viatico communionis. namque cum infra os eius sacrum munus esset immissum, non interius receptum sed foras est continuo ab eo cum abundanti saliva repulsum. continuoque est mortuus,] anno dominicę incarnationis 20 millesimo .XCVIIII., mensis martii die .XXV., feria etiam .VI post caput ieiunii, hora quoque sexta diei.

Huius quoque abbatis concessiones de huius rebus monasterii factas hinc iam referre curemus fideliter.

c. 335 A In villa Bucciniani concessit quasdam res sextariorum .XV. 25 pro solidis .XXIIII. in Quadrivio modia .III. et medium pro solidis .XII. in Cannitulo modium .I. et sextaria .II. pro solidis .XII. in Serrano modia .V. et medium pro solidis viginti duobus. in Turano modia .XII. pro prętio librarum trium. item, in Cannitulo modium .I. et sextaria .VIIII. pro solidis .VI. in monte Car- 30 donis .II. modia pro solidis .VIII. in Montopulo et in Sorbiliano modia .IIII. pro solidis .XIII. in Nazano modia .II. pro solidis .VIII. in Cutri modia .II. pro solidis .X. in Ortisiano et in rivo Torto res et aquimolum ad Scoplum pro solidis .XX. in pertinentia

23. *Da questo punto fin verso la fine della c. 336 B la scrittura cambia di nuovo.*

Terraniani et in Acutiano et ubi dicitur Casalis res pro equo uno librarum trium. in Sectiniano modia .VIII. pro solidis .XX. in Cavallaria et ad Sanctum Paternianum modia tria, et in Agelli et Cornazano modia tria et medium pro solidis .XV. in Limi-
5 siano, et Carpianello, et Lavina, et Acutianello, et casale Trasonis, et Peneta concessit pro equo solidorum .XL. in Serrano modia .V. pro solidis .XX. de molis Palumbę [aquimolum] unum pro librabus tribus. in Carboniano modia .II. pro bove uno. ad Sanctam Iustinam tertiam portionem rerum. in Coroliano con-
10 cessit quasdam res, exceptis duabus portionibus ęcclesię Sancti Stephani. || et concessit domum infra castellum de Catino. in Cavallaria sextaria .VIIII. pro solidis .XX. in Bezano modia .XIII. et medium pro solidis .XIII. ad collem de Gurga modia .V. pro solidis .XV. item, in Bezano modia .II. pro solidis. VIII. in Agelli
15 modia .XII. pro solidis .XX. item, ibidem modia .XV. pro solidis .XX. in Sorbiliano clausuram pro solidis .LIIII. in Serrano modia .II. pro solidis .XV. ad Sanctum Gurdianum modia .II. pro solidis .III. in Ofiano res de castello Vetulo. in Casarina et in Sanguiniano modia .II. pro solidis. XII. in Turano modia .III. pro solidis .XX.
20 in Vulpiniano, et Rufiano, et Moranula, et ad Caput Aquę, et in Sorbiliano pro solidis .XL. in pertinentia Arci modia .II. pro solidis. VII. item, in Vulpiniano res pro solidis .XXX. in Ortisiano pro solidis .XVI. item, ad molas Palumbi unum aquimolum in loco pigneris pro solidis .XL. in Arci clausuram, et in Plagie,
25 et Pulvinum, et Turri, et Alingiano, et in Campo pro solidis .XL. in pertinentia Tribuci casamentum Zoculi pro prętio librarum trium. in Antiquo modia .II. pro solidis .VIIII. in Ortisano pro solidis. X. in Bezano pro solidis .XVI. modia quatuor. in Monte Aureo pro solidis .LXVI. item, ibidem quasdam res excepta
30 ęcclesia Sanctę Lucię. in Bezano || modia .VI. et sextaria .IIII. et medium pro solidis .XXXIII. in Pipiliano medietatem unius casalis pro caballo solidorum .XVIII. et dimidio. item, in Bezano modia .II. pro solidis .VIIII. item, ibidem modia .VI. pro solidis .XXV. de castello Luco, et Catino, et Cannitulo, et in Pon-

c. 335 B

c. 336 A

7. *Supplisco la parola* aquimolum *che manca nel testo del Chronicon togliendola dal relativo documento nel Largitorio a c. CCLXXXII B.*

tianillo, et in pertinentia Terraniani portionem quam quidam Dono filius Crescentii contulit in hoc monasterio. et portionem Rainucii filii Rainerii de eisdem castellis et rebus. in Spineta modia .II. pro solidis .X. in Cavallaria modium .I. et medium pro solidis .VII. in Irculi clausuram pro solidis .XXXV. in Mianula pro solidis .XXV. in comitatu Utriculano res Ofridi filii Crescentii, et castellum Cuphi, et quinque casales. item, in Cavallaria modia .XVII. pro solidis .XXIII. in casale Formosę modia .V. pro solidis .XXIII. de castello Catino et Luco cum pertinentiis, et in Rescaniano portionem Ugolini filii Rustici. in Valle Domnellę et in Turano modia .XIII. et sextaria .XIII. pro caballo solidorum .XL. in Monte Aureo sextaria .X. pro solidis .VII. in casale Grassi modia .II. pro solidis .X. in colle Siconis modia .II. et sextaria .VIII. pro solidis .XIIII. in Pinti et in Serrano modia .III. pro solidis .X. in Bezano modium .I. pro solidis .III. in casale Guesi modia .II. pro solidis .VIII. ‖ in pertinentia Arci modia .II. pro solidis .IIII. in Cesarano modia .II. et sextarium .I. pro solidis .X. in Cavallaria modia .VIII. et medium pro solidis .X. in casale Formosi modia .III. pro solidis .XVII. in pertinentia Arci, et in Fisiniano, et in Campo concessit res in loco pigneris pro librabus .VIII. in monte Cillonis modia .II. in Cavallaria pro solidis .XII. in pertinentia Pharę modia .VIII. pro caballo solidorum .XXVII. in colle Guineldę sextaria .XVIIII. pro solidis .XVII. in Civitella modia .III. pro solidis .XII. in Cavallaria modia .VIII. et medium pro solidis .V. in pertinentia Farę modia .III. pro solidis .XV. item, ibidem pro solidis quadraginta. in Sextiliano et Verrucule sextaria .VIIII., et in Verrucule sextaria .III. pro solidis .VII.

c. 336 B

Hęc sunt castella quę de iure nostri monasterii possident filii comitis Rainaldi: Tophia, Nerula, podium Sancti Petri, Trebule, castellum Ilperini, castellum de Ugo, Ginęstram, duas partes de Turricęlla. et in castellum de Leto partem Tassonis [1].

29-32. *Il paragrafo* Hęc - Tassonis *è scritto da una mano diversa.*

(1) Le largizioni concesse dall'abbate Berardo II si trovano registrate nel *Largitorio* dalla c. CCLVIII B alla c. CCXCIIII B.

An. 1099.
c. 337 A

Quadragesimus autem in huius cenobii prçlatione regiminis electus est domnus Oddo prçsbyter venerabilis (1); quem ipso die post solis occasum, sepulto iam prçdicto abbate B[erardo], cum prior huius congregationis et aliqui maximç utilitatis fratres abes-
5 sent, quidam de confratribus sua quantumlibet conquirentes, quidam vero intentione simplici et improvisa festinantes, elegerunt sollemniter; Longobardum quidem genere sed nobiscum conversatum ex plurimo tempore. erat denique astutus et cautus in agendis negotiis, sive doctus prudentissime in litterarum studiis,
10 nimiumque promptus, omnibus sociis compatiens, abilis, affectuosus, hilaris, gratulosus, vivax et decenter amabilis. verumtamen rerum videbatur acquisitor cupidus, infatigabilis scriptor et assiduus, laborator improbus, et honoris non modice avidus, nec inaniter rerum largitor superfluus. hunc itaque sublimatum in electionis
15 prçlatione, qui aderant prçcipui fratres per sacramentum firmitatis omni conventui fecerunt promittere ut secundum infrascriptam promissionem provide in nostro prçesset regimine.

An. 1099 (2).
L'abbate Oddone giura ai monaci di serbare inviolati i diritti e le consuetudini del monastero.
c. 337 B

In nomine domini nostri Ihesu Christi. ego frater O[ddo,] quem vos fratres electum ad huius monasterii regimen habetis, omnibus simul fratribus
20 et sociis filiisque fidelissimis huius gloriosç Pharphensis çcclesiç, et matris Christi nostrçque dominç beatissimç Mariç omni nisu firmitatis, sub iureiurando promitto me observaturum quod omnes inferius subscriptas res coram Deo eiusque Genitrice confirmo huic venerabili loco sanctoque conventui, sicuti ab antiquis senioribus nostris audivimus anathema fecisse in capitulo
25 coram cunctis fratribus domnum Hugonem abbatem in prçsentia quorundam episcoporum et venerabilium abbatum Odilonis et Guilelmi, ut nemo abbatum huius cçnobii audeat vel consentiat aliquo modo auferre subscriptas res et terras a iure et regimine huius conventus, neque alicui tribuere, nec per scripti munimen nec per aliquam donationem, idest: tota Tornariç manualia, et quç
30 in Campo habentur vel in antea facere poterimus, campum de Granica, et manualia de Phara, et cçtera quç nunc sunt vel deinceps congrue addere comuni cum consilio poterimus, manualia de Tribuco, molendina quç modo habetis vel in antea facere poterimus, mortuorum oblationes quas Deus hic pro animabus fidelium concesserit, exceptis tantum dextrariis et armis mili-
35 taribus vel quç modo regimini iuste competit ac modeste. per omnia vero

1. *Per tutta la c. 337 A cambia di nuovo la mano.* 18. *Dalla c. 337 B fin verso la metà della c. 338 B la mano cambia di nuovo.*

(1) Effigie dell'abbate Oddone. (2) *R. F* doc. 1155.

castella vel manualia tot paria boum habeatis quot iusta censura facere po-
c. 338 A teritis. castellum vero aut terram || nulli unquam suspectę personę aliquo
modo tribuam. de pręcipuis autem rebus pro monasterii utilitate agendis,
non tam maxime cum laicis quam cum aliquibus ex fratribus utiliter consi-
liantibus, ubi mecum affuerint, seu in capitulo cum omni agam conventu. 5
ęcclesiam autem ac totum monasterium studebo meliorare, et in antiquum
et iustum usum reducere, iuxta meam possibilitatem. gualdum de Salisano
ad conventus utilitatem faciam laborare. de obędientiis quas aliquibus ex
fratribus dedero, nullum pretium accipiam more symoniaco, nec alicui meo
consiliario, me sentiente, permittam. pręterea, de omni legali decima totius 10
abbatię, quantum secundum canones vobis attinet, et omnes nostrorum por-
tuum vel mercati teloneum et redditus vobis confirmo. hęc omnia, sicuti
dictum est, me firmiter spondeo observare, nisi forte vos communi assensu
aliquid volueritis indulgere. per ista sancta Dei veridica evangelia.

His autem ita peractis, non multo post quidam minus sagaces 15
non ęquo illum consilio de morum constanti benignaque probi-
tate subverterunt, et ab ęqui rectitudine fervoris quantocius aver-
terunt, eumque nimis pavidum effectum cum comite R. eius-
que socero pactum firmitatis inire fecerunt, ut illorum suffragio
in abbatię honore quoquo modo tutus roboraretur. quibus 20
etiam non modicam concessit pecuniam, aliquantis ornamentis
ęcclesię et veste principali altaris maioris in pignore posita. et
c. 338 B hoc latenter et sine conventus notitia fecit, agens contra || sacra-
mentum quod omni congregationi iuravit. quod nos percipientes
nimis condoluimus, et subiugandum comitibus hoc pręvidentes mo- 25
nasterium amplius pertimuimus. unde suppresse invicem tristes
loquebamur, et diu afflicti cottidie tractabamus. et hoc domni
Oddonis consiliarii sentientes, suaserunt ei, ut armatam manum
equitum nostrorum seu villanorum ad nos compescendos et com-
pavendos in hoc monasterium faceret venire. quod et factum 30
est. itaque omnibus ex nobis collectis in capitulum venit, et ut
omnes in sua consentiremus electione propriam a nobis in ipso
loco manuum exegit per vim descriptionem. hinc referendum
notandumque est, quod eundem domnum Oddonem ante abba-
tiam, ut supra retulimus, prudentissimum sollertissimumque ac 35

33. Con hinc referendum *cambia di nuovo la mano dello scrittore fino alla c. 341 A.*

loquacissimum nec non et promptissimum vidimus, postea vero pavidum et tremebundum ignarumque et quasi amentem atque insensatum pene in cunctis perspeximus. denique postquam altaris vestem beatę Marię et quęlibet ecclesię huius ornamenta
5 oppignerare fecit, a quodam sibi famulante admonitus, immo cohercitus, excusavit se et non se esse conscium illius facti professus est. sed cum emendare differret, biduo a Domini Genitrice expectatus est. tunc demum diutissime ęgrotare et languescere cępit. ingraviscente autem languore || petiit unctionem. c. 339 A
10 quod cum in capitulo referretur, Romanus prior qui tunc pręerat mandavit ei dicens: « Quia expoliasti dominam nostram Mariam, « ideo emendare stude. sin autem, nec tibi unctionem facimus, « nec, si obieris, in fratrum cimiterio, sed magis in sterquilinio te « sepeliemus ». quibus auditis, maxime doluit et ingemuit, et
15 iam quasi mente minoratus, quia factum emendare non poterat, petebat a quodam canonico clanculo perungi, et confratribus ignorantibus pęnitentiari. sed hęc pręstolando, tribus noctibus durissime in visu quasi a sublimi femina tribus acerrimis virgis est cesus. et prima quidem nocte, custodienti se famulo re-
20 tulit hęc, et depręcatus est illum, ut sibi subveniret. altera vero nocte idem custos pervigil audivit eum in ipsa visione inter flagella depręcantem lacrimabiliter eam quę se cedebat, atque dicentem: « Mea domina, mercedem ». et cum evigilasset, interrogavit eum famulus cur in somnis vociferasset. tunc ille ostendit
25 eidem famulo illisiones vulnerum inflictas in corporis dorso, et confessus est quod quędam pręcelsissima femina tribus virgis acrius cedebat eum dicens: « Quare expoliasti me? » || et ille dicebat: c. 339 B « Mea domina, non feci ego ». et illa: « Quis ergo operari ausus « est hoc? » at ille: « Diabolus suggessit hęreticis ». his autem
30 recitatis tunc quidem siluit, sed post biduum perdidit colloquium. verumtamen prius communicatus est Dominico sacramento. sed unctionis inunctus misterio, obiit quasi nona hora in dominicę Ascensionis vigilia, cum esset quadragesimus in huius sacri cęnobii electionis abbatia, sepultusque est altero die, idest in eiusdem
35 solemnitate Ascensionis.

34. electionis] *Così nel testo.*

[H]is vero relatis, ad superiora paululum redeamus.

[I]nterea cum domnus Oddo prȩfatus, ut pertulimus, iam in capitulo exegisset a nobis invitam manuum descriptionem de suȩ abbatiȩ confirmatione, tunc quidem valde contristati variis perturbationibus, tempus non habentes oportunum, siluimus, et 5 qualiter ad hȩc omnia ad curiam domni imperatoris intimanda pergere possemus inter nos tractabamus. tunc visum est nobis utillimum consilium, scilicet ut ad domnum Beraldum Aschari filium, qui tunc in Ophida prȩpositus erat, iremus, et simul cum ipso de nostri libertate monasterii apud domnum imperatorem 10 perfectius studeremus. itaque clanculo de hoc egressi monasterio ad ipsum perreximus, et per dies .XIII. cum illo Ophida morati

c. 340 A sumus. post hȩc in dominicȩ || Ascensionis die, quȩ tunc evenit .XIII. kalendas maii (1), post missas et prandii refectionem, legatus illuc ad nos venit, dicens domnum obisse Oddonem abbatem, 15 qui etiam ex parte confratrum nostrorum prȩcipuorum nobis retulit mandatum, ut nusquam pergeremus, sed ad eos simul cum domno Beraldo festinanter reverteremur. nos vero eodem die reverti cȩpimus, et ad urbem Reatinam die iam dominico devenimus. ubi iterum ad nos cariores legati venerunt, et omnia 20 prospera ac iocunda ab omni conventu cunctoque populo nobis denuntiaverunt. altera autem die, cum magna sociorum nostrorum equitumque caterva nobis obviante, in hoc monasterio reversi sumus gaudentes. tunc omnes seniores in capitulum venerunt, et prȩdictum domnum Beraldum si de abbatiȩ honore 25 immunis esset a symoniacȩ dationis munere certatim cȩperunt inquirere. tunc ipse omnimodis negavit nullum omnino cuiquam se munus dedisse, nec daturum promisisse, nec aliquem pro se id se sciente fecisse. qua vero professione ostensa, omni placuit congregationi ut sibi certificaretur per testimonium sacra- 30 menti; et adderetur ut si aliquis pro eo quamlibet factam habuisset promissionem, ipse eam ex toto deinceps evacuatam

c. 340 B haberet. deinde prȩfatus domnus || Beraldus cognatum suum no-

(1) Il testo così del *Chronicon* che del *Regesto* reca « .XIII. kalendas maii », ma la festa dell'Ascensione nel 1099 cadde il 19 maggio, ossia « .XIIII. kalendas iunii », e così infatti è calcolata più oltre a p. 227, r. 17.

mine Berardum assurgere fecit, et, sicut conventus petierat, manu super evangelia imposita, pro se iurare pręcepit. quod omnis congregatio cum plurimis bonis hominibus videns, benivolo animo hoc sacramentum quasi iam factum accipiens indulsit. mox vero
5 pari voluntate morosaque deliberatione, magno cum gaudio elegimus domnum B[eraldum] super nos pastorem, et continuo posuimus in sede.

Post hęc illum petivimus humili fidelique deprępcatione, ut benigni regiminis mores et optimę consuetudinis observationem,
10 sicut eius alii iuraverunt antecessores, nobis per sanctam Regulam se observaturum bonę fidei facere dignaretur veridicam promissionem. quod libentissime annuit, et magis se omnia observaturum hac benignissimo animo spopondit promissione, quam sui qui iuraverant observassent antecessores (1). his ita peractis, decen-
15 tissime gradatimque in ecclesiam perreximus, et quę explenda erant dignissime perfecimus. quibus expletis, vespertinam incepimus sinaxim. hęc autem omnia rite peracta sunt .x. kalendas iunii, anno incarnationis Domini millesimo .XCVIIII., indictione .V.(2), feria quoque secunda || infra Ascensionem dominicam (3). c. 341 A

20 Quadragesimus denique primus in catalogo abbatum huius sacri cenobii hic venerabilis et domnus extitit Beraldus altioris An. 1099-1119.

19. *Dopo le parole* infra Ascensionem dominicam *vi sono nel cod. nove righe lasciate in bianco, poi la scrittura ricomincia cambiando nuovamente di mano.*

(1) An. 1099. Ecco il testo della promessa come si legge nel *Regesto*:

Indiculum sponsionis domni Beraldi electi. In nomine sanctę et individuę Trinitatis. ego frater Beraldus diaconus et exiguus Farfensis monachus, ab annis pueritię in hoc sanctę Dei genitricis et dominę nostrę semper virginis Marię cęnobio nutritus, quem omnipotente Domino disponente communi assensu rectaque concordia cum omni populo electum ad huius regimen monasterii habetis, vobis senioribus et dilectissimis confratribus vestris in perpetuum sociis et successoribus filiisque istius gloriosę regalisque Farfensis ecclesię et famulis, coram Deo eiusque genitricis et perpetuę virginis Marię dominę nostrę pręsentia sanctorumque omnium, veraci spondeo promissione, quod deinceps hanc abbatiam cum omnibus membris suis, idest monasteriis, ecclesiis, terris et castellis ubique constitutis, ad honorem Dei omnipotentis eiusque integerrimę matris et dominę nostrę Marię, semper salva serenissimi domini nostri Heinrici semper augusti imperii fidelitate ipsiqne placentis prolis, retineam, et ad omnium vestrum hic vel quocumque loco nostro iuri commisso commorantium monachorum sive fidelium famulorum, orfanorum etiam et quam maxime viduarum totiusque populi utilitatem congruam fidelissime regam et conservabo.

R. F. doc. 1310.

(2) Nel testo così del *Chronicon* che del *Regesto* è indicata la indizione V, ma l'anno 1099 corrisponde alla VII.

(3) Vedasi la nota a p. 226 di questo volume.

ac nobilioris secundum seculum prosapię natus, et in huius scola monasterii a sua pueritia nutritus, et litterarum nostro congruentium ordini studiis bene imbutus. qui cum ab omni abbatię populo fidelitate et sacramentis confirmatus in huius honore culminis fuisset, cepit regimen libere exercere, bonaque huius monasterii ab omnibus defensare firmissimeque per omnia tuere. de quo in ipsa novitate pręlationis quidam nostrorum se quandam in somnis vidisse visionem narravit. videbat quippe dormiens sanctum Euticium cum quo ‖ etiam avum eiusdem domni abbatis, Adam scilicet filium Rodulfi, cernebat consistere, et audiebat eundem sanctum ipsi viro dicentem: « Manda nepoti tuo Pharphensi abbati, innuens ut destruat ydola lucosque succendat. meam quoque festivitatem, quę ipso die evenit in quo abbatiam suscepit, decentissime celebrare faciat, ut me tutorem suum Deo auxiliante suis in causis habeat ». quod cum is qui visavit audisset, surgens, domno abbati studuit referre. erat enim gnarus bene litterarum. quam utique sententiam cum nos audissemus, sic interpretati sumus, scilicet quod iccirco a Deo in hoc regimine pręlatus est, ut infra extraque abbatiam hanc ab omni incommoditate satagat purgare. per ydola enim quę infra templum consistunt, ut quęque nociva et incommoda fiebant a quibuscumque malignis infra abbatiam potenter destruens corrigeret. per lucos vero, quibus situs silvarum significantur, ut quascumque ab extraneis illatas huic monasterio oppressiones igni concremaret, idest ad nichilum deduceret. quę omnia non multo post adimpleta cognovimus. nam plurimi infra abbatiam fraudulenter et ‖ nequiter agentes, domni abbatis fortitudine perterriti, a malignitatibus quieverunt; nonnulli etiam eius pavore timidi fugientes hinc discesserunt. itaque totius regimen conventus cępit vigilanti studio perficere, et maximam de nobis curam habere, ecclesięque decus sollerter ampliare. nam vestem altaris sanctę Marię et plurima ornamenta a suis prędecessoribus oppignerata studuit recipere, et ad huius honorem ęcclesię recolligere, nova quoque nonnulla acquirere. armatam manum super nos equitum et villanorum totius abbatię, qua multotiens ab eius

35. *Sulla* a *di* qua *è un segno di abbreviazione.*

prędecessoribus perminitati sumus, hic conquiescere et amovere suis fecit temporibus. si quando enim aliqui subditorum delinquere ferebantur, ipsi solummodo puniebantur et corripiebantur. immunes vero et sine culpa cum iniquis minime condemnabantur.
5 interea capitanii et comites ac viri nobiles, fortitudinem illius experientes, aliquantulum a nostra lesione cessarunt, et cum non possent apertius, clandestinis machinationibus mala contra hoc monasterium exercere moliebantur. unde factum est, ut, quia huius bona ecclesię in‖vadere sibique assumere, sicut erant soliti, c. 342 B
10 nequibant domni abbatis B[eraldi] terrore compressi, ceperunt oblationes mortuorum de suis terris et hic virorum sepeliendorum et quęque munuscula solita invidiose suptrahere, et in quantum quibant huius ecclesię antiquissimam libertatem minuere, et domno abbati, in quibuscumque causis valebant, omni nisu lesiones fa-
15 cere, et ne huius bona monasterii augmentare posset contrarii per omnia existere.

Anno autem dominicę incarnationis millesimo atque centesimo c. 343 A tertio, mense novembris, quidam viri nobiles habitantes territorii Sabinensis et in castro quod vocatur Foranum, una cum uxoribus
20 et filiis suis, respectu inspirati divino, pro delictis suis et propter timorem Dei et mercedem animarum suarum refutaverunt et restituerunt in hoc monasterio et domno B[eraldo] abbati quicquid eis pertinebat per scriptum tertii generis, quod olim susceperant a domno Berardo primo abbate, de pręfato castello Forano et
25 Colle de Nera, qui eis pertinebat per acquisitionem infra hos fines: a primo latere rigus Calentinus venientes ad rigum Roianum, et in rigum Gabinianum, et in Amenzanum, et in Laiam Episcopii, et in flumen Tyberis, et revertentes in Calentinum. insuper, quęcumque habebant et possidebant infra suprascripta vocabula
30 eorumque pertinentias sive fines iure hereditario sive acquisitione aut emptione vel successione et quocumque modo aut actione[1]. similiter, Petrus filius Grazonis refutavit et reddidit turrem et castellum Marciliani in hoc monasterio et ad domnum suprascriptum B[eraldum] abbatem. huic facto interfuit et consensit

(1) An. 1103; *R. F.* doc. 1160.

c. 343 B Octavianus comes filius Iohannis Oddonis coram Gentile comite filio Senebaldi, et per sacramentum firmavit eundem domnum abbatem et monasterium Sanctę Marię de prędictis castellis vel omnibus rebus et terris quotquot deinceps acquirere posset quocumque modo per totum comitatum Sabinensem, quod ipse ad suum 5 posse adiuvaret eum ad retinendum et defendendum in hoc monasterio contra omnes homines. hac de causa, post hoc * * * * dolo et invidia ductus, Oddo comes frater eiusdem Octaviani immissiones et suggestiones atque causationes pessimas cępit exercere contra domnum abbatem et monasterium Sanctę Marię cum 10 omnibus quos suadere sibique sociare valuit, et sic egit, ut castrum nomine Caput Pharphę capere et huic monasterio auferre faceret, et per se ipsum deprędationes et desolationes ac plurimas destructiones nostris locis et castellis operari studeret. denique castrum de Campo, et Tribilianum, et Cufi incendi et desolari 15 fecit, multosque captivos ex equitibus et famulis Sanctę Marię secum asportavit. cumque interrogaretur a quovis cur tanta mala bonis Sanctę Marię non pertimesceret inferre, has referebat excusationes, dicens, quondam se comitatum Sabinensem ab imperatore accepisse, ideoque monasterium Sanctę Marię non posset in eo ali- 20 quid acquirere ‖ nisi salvo sui comitatus iure. cui contra pars c 344 A domni abbatis talem reciprocabat rationem, dicens: « Ab initio « nostrum monasterium hanc habuit libertatem a Iohanne sexto « papa, et regibus Longobardis, et imperatoribus antiquis, Carolo « scilicet et reliquis deinceps, et pontificibus Romanis, ut quo- 25 « cumque tempore a quocumque hominum aliquid quocumque « modo legali acquisisset, mox ab omni condicione, ab omni red- « ditu, ab omni pensione, ab omni damnatione, ab omni distri- « ctione pontificum, ducum, comitum vel quorumcumque reipu- « blicę ministrorum et cuiuscumque dignitatis personę inconcussum, 30 « imminuatum et liberrimum existeret ». hanc quoque convenientiam voluit domnus abbas per pignus et obsides obligare, ut utraque pars in pręsentiam domni imperatoris iret, et eius auctoritatis sententiam de his quisque observaret. sed neque hoc ipse

7. *Lacuna di circa quattro parole nel codice.*

Oddo accipere, neque a damnis bonorum Sanctę Marię voluit quiescere. domnus vero abbas omnisque conventus ad arma potentissima orationis assidue conversi, Christum dominum flagitabant suppliciter, ut causam suę Genitricis a pessimis hostibus
5 defenderet misericorditer. verum non multo post eorum pręces Christus dominus se iuste ostendit exaudisse. nam quadam die Iohannes eiusdem Oddonis filius, collecto exercitu, ‖ ad castrum equitavit Collis de Nera, ut caperet et a Sanctę Marię iure auferret. quo domnus abbas cum paucis occurrit militibus, et tunc
10 idem Iohannes, qui capere venerat castrum, Dei nutu in conflictu a nostris continuo capitur et in custodia redigitur. quo tamen factu domnus abbas non exaltatur sed potius humiliatur, et ut iustitiam et ęquitatem potuisset habere, maximam pecuniam adversariis voluit dare, quatinus pacem ab eis potuisset optinere. sed
15 ipsi duri adhuc et pessimi corde hoc minati sunt proterbe, ut domnum abbatem de abbatia expellerent et alium sibi placitum abbatem constituerent. missis namque circumquaque legatis, innumeros exercitus congregarunt. quos omnes Sanctę Marię exercitus obvians, facilius devicit, et Ofridum comitem aliosque
20 quamplures capiens, custodię delegavit. his peractis, domnus abbas humilius finem petiit, sed cordibus obduratis eorum adhuc optinere nequit. deinde prędictus Oddo mentem fratris sui Octaviani, domni abbatis socii et iurati, corrupit, et ut ab eo recederet persuasit, atque ut sibi in captionem domnum abbatem tra-
25 deret sacramentum et obsides ab eo in termino statuto accepit. sed cum hoc pręvaricans idem Octavianus minime adimpleret, ‖ venit eius nepos Octavianus filius Oddonis, et ante domnum abbatem coram equitibus ibidem astantibus appellavit eundem Octavianum periurum esse contra patrem suum. quo audito, per-
30 culsus pavore Octavianus et verecundia constrictus, reum se contra domnum abbatem per omnia confessus est fuisse. tunc omnes astantes rogaverunt domnum abbatem, ut reciperet illum pęnam periurii componentem, et iterum vera fide firmoque sacramento domnum abbatem firmantem quod numquam amplius ab eius di-

c. 344 B

c. 345 A

12. factu] *Così nel testo.*

scederet societate. penam vero insuper periurii composuit librarum quinquaginta argenti, filiumque suum per sacramentum fidelitatis manibus commendavit domni abbatis. sed non multo post, iterum a fratre suo Oddone seductus, in periurium incedit, et a domno abbate discessit, et quęque contra eum potuit damna operare studuit. namque post hęc maiorem exercitum Oddo molitus est colligere, ut cuncta bona Sanctę Marię invaderet et deprędaret, suumque de captione filium per vim eximere valeret; cum quo etiam Octavianus Sanctę Marię sepe periurus venit armata manu. tunc quidam fideles se intermiserunt, et obsides et pignera ab utrisque acceperunt, et in manus Romanorum Petri Leonis et Tebaldi Cencii dederunt, ‖ ut in eorum curia legaliter ipsa intentio iudicaretur et iuste finiretur. venit itaque tempus et adiit domnus abbas Romam cum omni iusta defensione pręparatus. altercantibus vero causidicis utriusque partis in placito apud Sanctum Nycolaum de Carcere, ventum est ad sacramentum calumnię quod per se facere Oddo rennuebat, dicens, sibi cum obsides et pignera darentur per pactum fuisse remissum et concessum, ut per appositam personam ipsum faceret sacramentum. quod quamvis non legaliter omnibus pateret sic fuisse concessum, lege prohibente, tamen ceu coactus suscepit domnus abbas per appositam personam ipsum sacramentum, set tamen non secundum legem factum, quia nec qualitatem rei, nec qualitatem iuris, nec verę tempora possessionis assignavit. Octavianus autem cum se pręsentasset ut sacramentum faceret calumnię, innotuit ei et ad memoriam reduxit Gentilis comes coram omnibus qualiter olim domnum Beraldum abbatem et monasterium Sanctę Marię per sacramentum firmavit acquisita et acquirenda in toto territorio Sabinensi, sicut supra relatum est (1), ideoque non deberet temere et scienter in periurium currere, quia se vidente et audiente hoc fecerat, et ipse legaliter defendens testificabatur. ‖ deinde Petrus Leonis hoc audiens suggerendo cohibuit. quapropter substitit et minime iuravit. tunc quidam iudex ipsius partis sine qualitate vel certa quantitate et indiffinite sen-

c. 345 B

c. 346 A

(1) Vedasi a p. 230 di questo volume, r. 1.

tentiam dedit, dicens quod eidem Oddoni ius suum de prȩfatis castellis deberet restitui. at contra iudex alius Sanctȩ Mariȩ partis iudicavit non debere restitui. tunc Petrus Leonis, arbiter constitutus, laudare diffinite voluit, favens magis parti Oddonis. sed Tebaldus Cencii socius eius, videns sententiarum controversiam, non consensit, sed alium terminum composuit, ut clarius consultiusque causam eandem diffinire valerent. ad quod iterum prȩparatus venit domnus abbas; sed idem Petrus causam distulit et non laudans postposuit. peracto vero termino, proferre voluit diffinitionem, sed, lege iubente, post terminum datam altera pars, ostensum est a iudicibus nulla ratione illam suscipere cogi debere. sic ergo divina agente miseratione desiit laudare vel diffinire, et equior pars Beatȩ Mariȩ a decipientium tunc clandestina erepta est deceptione. et non multo post iterum prȩdicto Oddone conveniente cum legatis domni abbatis, sublati sunt obsides et pignera a || Romanis et dati sunt in manus comitis R[ainaldi] filii Senebaldi, ut restitutione remota, et superflua causidicorum controversia diminuta, in curia ipsius tempore statuto utriusque partis amiciter et sine causatione ostenderentur monimina et instrumenta ac rectitudinis iura, et sic benigne atque pacifice et ȩquiori animo prȩfati R[ainaldi] comitis meditatione recta ipsa finiretur causa. cumque statuto simul termino convenissent, pars Oddonis agere cȩpit contra partem domni abbatis, dicens se causam ipsam inquirere ac defendere per sancti Petri eiusque successorum pontificum possessionem. ibique relegerunt privilegium Constantini imperatoris beato Silvestro concessum, per quod censebant omnem Italiam cunctaque occidentalia loca beati Petri et pontificum eius iuri per omnia subicienda, ita ut nemo privatorum nec alicuius persona dignitatis in prȩfatis locis sibi aliquid vindicare valeat proprietatis. at vero pars Beatȩ Mariȩ enucleatius veriusque ipsum perspiciens edictum, asserebat quod non sic haberetur, quia Constantinus non iura privatorum nec ex toto terreni imperii dominium beato || Silvestro concessit, sed, sicut ibi legitur, ut principatum teneat super omnes in universo orbe terrarum Dei ecclesias, et eius iudicio quȩque ad cultum Dei vel fidem Christianorum stabilitate procuranda fuerint, disponantur.

c. 346 B

c. 347 A

Denique in Marci successoris beati Silvestri actis legitur, quod eius suggestione optulit idem ipse Constantinus Augustus basilicę quam ipse papa fecerat via Ardeatina fundum Rosarum. alię vero basilicę in Urbe optulit idem Constantinus fundum Antonianum via Claudia, fundum Vaccanas via Appia, fundum Orream 5 via Ardeatina (1).

Hic animadvertat prudentissimus censor, si prius Constantinus omnem Italiam beato Silvestro concessit, quid hoc extitit quod, illius successore Marco suggerente, prefatos fundos in supradictis ecclesiis contulit? sed et dominium sibi terreni imperii in 10 Italia omnes imperatores ex tunc ita reservarunt, ut illorum semper consensu pontifices confirmarentur, sibique in aliquo offensi corrigerentur. denique Liberium Constantius Augustus triennio exiliavit, et postea reconciliato eo, Felicem catholicum interea constitutum eiecit de episcopatu (2). Felicem quoque 15 c. 347 B secundum || qui eum hereticum declaravit capite truncari fecit (3). Bonifatius autem primus una die sub intentione ordinatus cum Eulalio iussionis Placidę Augustę sedentis Ravennę et filii eius Valentiniani habitantis Mediolani missa auctoritate de Urbe expellitur, sed postmodum utrorumque iussione Augustorum revo- 20 catur, et in sede confirmatur. Eulalius autem foras in Campaniam mittitur (4). Xistus vero tertius cum a quodam Basso criminaretur, ab episcopis .LVI. purgatur, et Bassi damnati facultates et prędia, prefatorum Augustorum pręcepto, Ecclesię catholicę sociantur (5). Simmachus etiam et Laurentius sub inten- 25 tione ordinati diviso clero atque senatu, constituitur ut ambo pergerent Ravennam ad iudicium regis Theoderici. quo cum irent, censuram ęquitatis primo ordinatus et maxima parte con-

(1) *Liber Pontificalis*, ed. DUCHESNE, I, 202, 203.

Tutta la dissertazione storica che segue è attinta al *Liber Pontificalis*. Intorno alle relazioni tra questa dissertazione e i testi del *Liber* cf. I. GIORGI, *Appunti su alcuni manoscritti del Liber Pontificalis* in *Archivio della R. Società rom. di storia patria*, XX, 247 sgg. e specialmente le pp. 304-312.

(2) *Lib. Pont.* I, 207.

(3) *Lib. Pont.* I, 211

(4) *Lib. Pont.* I, 227.

(5) *Lib. Pont.* I, 232.

stipatus invenit Simmachus, et in sede confirmatur [1]. Silverium quoque papam Theodatus rex tyrannus pecunia corruptus per vim ordinavit, sine deliberatione decreti in quo sacerdotes non subscripserunt secundum morem antiquum nec decretum
5 confirmaverunt nisi post ordinationem. quem postmodum Vilisarius patricius imperatoris deponi et monachica || indui veste fecit [2]. Vigilium autem successorem eius Iustinianus et Theodora Augusti Constantinopolim accersierunt et in custodiam miserunt. tunc temporis misit imperator Iustinianus Narsetem
10 eunuchum et cubicularium suum in Italiam. cui contra Gothos pugnanti Deus victoriam dedit, rege Badua, qui et Totila, interfecto, qui etiam rogatus a clero Romano de exilio Vigilium papam reduxit [3]. beatissimus quoque Gregorius veridicus eximiusque doctor Ecclesię, quem cum clerus, senatus populusque Romanus
15 sibi concorditer pontificem eligerent, imperatori Mauricio, cuius filium susceperat ex sancto lavacro, latenter litteras destinavit, adiurans et multa pręce deposcens ne unquam assensum populis pręberet ut se huius honoris gloria sublimaret. sed pręfectus Urbis nomine Germanus eius nuntium anticipavit, comprehen-
20 soque ac diruptis epistolis consensum quem populus fecerat imperatori direxit. at ille gratias agens Deo pro amicitia Diaconi eo quod locum deferendi ei honoris, ut cupierat, reperisset, data pręceptione, ipsum ordinari pręcepit [4]. Bonifatius autem tertius papa optinuit a Foca Cesare ut sedes apostolica beati Petri apo-
25 stoli caput esset omnium ecclesiarum, quia ecclesia Constantinopolitana primam se omnium ecclesiarum scribebat [5]. Bonifatius vero quartus papa impetravit a Foca principe templum Pantheon quod fecit ecclesiam | esse Beatę Marię semper virginis et omnium Martyrum, reliquiis in ea collocatis. in qua ęcclesia

c. 348 A

c. 348 B

29. *Dalle parole* in qua ęcclesia *fino alle parole* Martini papę *(p. 236, r. 8) la scrittura cambia e poi torna nuovamente la prima mano.*

(1) *Lib. Pont.* I, 260.
(2) *Lib. Pont.* I, 290-93.
(3) *Lib. Pont.* I, 296-99.
(4) IOHANNIS DIACONI *Vita sancti Gregorii Magni*, lib. I, cap. 1 e cf. anche GREGORII TURONENSIS *Historia Francorum*, lib. X, cap. 1.
(5) *Lib. Pont.* I, 316.

etiam princeps dona optulit multa [1]. Bonifatius namque quintus papa constituit ut testamentum valeat secundum iussionem principis [2]. Honorius denique papa cooperuit omnem ecclesiam Beati Petri apostoli ex tabulis ęreis quas levavit de templo quod appellatur Romę ex consensu piissimi Eraclii imperatoris [3]. temporibus vero Theodori papę, mortuo Hisaucio, misit imperator Theodorum patricium et exarchum cognomento Calliopam ad regendam omnem Italiam [4]. in diebus autem Martini papę direxit imperator Olimpium cubicularium et exarchum ad regendam omnem Italiam, et post hęc misit Theodorum exarchum cognomento Calliopam cum Theodoro imperiali cubiculario qui et Pellurio dicebatur. qui tollentes sanctissimum Martinum papam de ecclesia Salvatoris quę et Constantiniana appellatur, perduxerunt Constantinopolim [5]. Vitaliani vero papę temporibus venit Constantinus Augustus in urbem Romam, et omnia quę erant in ęre ad ornatum civitatis deposuit. sed et ecclesiam Beatę Marię ad Martyres, quę de tegulis ęreis erat, discooperuit et in regiam urbem cum aliis diversis quę deposuerat direxit [6]. Agatho quoque papa suscepit divalem iussionem piissimorum principum Con|stantini, Eraclii et Tyberii Augustorum, secundum suam postulationem suggerens, per quam revelata est quantitas quę solita erat dari pro ordinatione pontificis facienda, sic tamen ut, si contigeret post eius transitum electionem fieri, non debeat ordinari electus nisi prius decretum generale introducatur in regiam urbem secundum antiquam consuetudinem, et cum eorum conscientia et iussione debeat ordinatio pervenire [7]. Leonis etiam papę secundi temporibus, pręcurrente divali iussione principis clementissimi, restituta est ecclesia Ravennas sub ordinatione Sedis apostolicę, ut defuncto archiepiscopo, qui electus fuerit, iuxta antiquam consuetudinem in urbem Romam veniat ad ordinandum [8]. Benedictus autem secundus papa suscepit divales iussiones clementissimi Constan-

c 349 A

(1) *Lib. Pont.* I, 317.
(2) *Lib. Pont.* I, 321.
(3) *Lib. Pont.* I, 323.
(4) *Lib. Pont.* I, 331-32.
(5) *Lib. Pont.* I, 336-38.
(6) *Lib. Pont.* I, 343.
(7) *Lib. Pont.* I, 354.
(8) *Lib. Pont.* I, 360.

tini Magni principis ad venerabilem clerum et populum atque felicissimum exercitum Romanę urbis, per quas concessit ut persona electa in Sede apostolica e vestigio et absque tarditate ordinetur pontifex [1]. Conon vero cum eligeretur papa, iudices una cum primatibus exercitus et clero populoque in eius scripserunt decreto, ‖ et missos pariter una cum clericis et populo ad excellentissimum Theodorum exarchum, ut mos est, direxerunt, ut eius assensu confirmaretur. quem postmodum eius archidiaconus videns infirmitate constrictum, scripsit Ravenne Iohanni glorioso exarcho ut ad pontificatum eligi mereretur. qui demandavit iudicibus suis quos Romę ordinaverat et direxerat ad dispensandam civitatem, ut post mortem pontificis eiusdem persona archidiaconi eligeretur [2]. a Sergio quoque papa Iohannes patricius et exarchus cognomento Palatinus Romam veniens centum auri libras exegit electo [3]. temporibus autem Constantini papę Iustinianus imperator misit Theodorum primicerium Ravennam, qua capta, Felicem archiepiscopum arrogantem et omnes rebelles compedibus strinxit et Constantinopolim misit. Iustinus vero imperator missa sacra suprascripto pontifici pręcepit eum ire Constantinopolim. cui etiam optemperanti imperialibus iussis omnia privilegia Ecclesię renovavit eumque ad propria reverti cum honore fecit [4]. Gregorii quoque papę tertii temporibus Constantinus imperator duas massas, idest Nymphas et Normias, iuris existentes publici, sanctę Romanę Ecclesię iuri perpetuo possidendas direxit. Theodorus autem maior filius Megisti prędium quo ex hęreditate fruebatur ‖ paterna, situm quinto miliario ab Urbe via Tyburtina, Beato Petro reliquit defunctus [5]. Adriano quoque papę Carolus rex Francorum concedi et contradi spopondit has civitates et territoria per designatum confinium, idest a Lunis cum insula Corsica, deinde in Suriano, deinde in Monte Bardone idest in Verceto, deinde in Parma,

c. 349 B

c. 350 A

14. *Nel Lib. Pont.* Platyn 19. *Nel Lib. Pont. si parla di Giustiniano.*

(1) *Lib. Pont.* I, 363.
(2) *Lib. Pont.* I, 368-69.
(3) *Lib. Pont.* I, 371-76.
(4) *Lib. Pont.* I, 389-91.
(5) Erra qui l'autore nominando Gregorio III. Le due concessioni vanno riferite ai tempi del suo successore Zaccaria; *Lib. Pont.* I, 433-34.

deinde in Regio, exinde in Mantua et Monte Silicis, et universum exarchatum Ravennatem sicut antiquitus erat, atque provincias Venetiam et Histriam, et cunctum ducatum Spoletanum, et Beneventanum. huius etiam temporibus Leoninus consul et dux monachus factus tres uncias massę Aretianę, quibus parentum fruebatur hęreditate, decimo sexto miliario ab Urbe via Ardeatina, Beato Petro apostolo perenniter concessit permanendas (1).

Hęc iccirco omnia brevi stilo ex sanctorum scriptis autenticorum auctoritatibus decerpere studuimus, ut veridica relatione ostenderemus omnes pontifices Romanę Sedis imperiali edicto post electionem semper confirmatos, et Italiam totam semper habuisse imperatorios procuratores, rectores, patricios, exarchos et duces qui imperatoria iura et rempublicam potentissime possidentes defenderent, dominiumque Italicum optinerent in omnibus [c. 350 B] constan||tissime usque ad tempus Pipini regis Francorum, quem Stephanus papa secundus apud Parisium coronavit et unxit cum duobus filiis suis, circa annum incarnationis dominicę septingentesimum quinquagesimum quartum. nam dominicę incarnationis anno septingentesimo septuagesimo quarto Carolus Pipini filius et rex Francorum et patricius Romanorum Ticinum civitatem obsidens, Desiderium regem comprehendit secumque Franciam deportavit, suęque potestati cunctum regnum Longobardorum subiugavit. a tempore itaque beati papę Silvestri, qui sedit pene incarnationis dominicę annum tercentesimum trigesimum quintum, usque ad tempus Adriani pontificis pręsulantis circa dominicę incarnationis annum septingentesimum septuagesimum secundum, cuius anno tertio prędictus Karolus regis Francorum Pipini filius Romanorum imperator est factus, computantur anni fere quatuorcenti triginta septem. et a tempore Adriani papę usque ad tempus Gregorii septimi papę, qui contra H[einricum] tertium Romanorum imperatorem scandalum nisus est sanctę Dei Ecclesię suscitare, sunt anni plus minus tercenti viginti duo. in quibus omnibus temporibus nemo, ni fallor, pontificum legitur

1. *Nel cod.* Mantuam et Montem Silicis   17-18. *Nel testo* .DCC^{o}L^{o}IIII°.

(1) *Lib. Pont.* I, 498, 505.

absque principis iussione ordinatus fuisse, pręter Pelagium papam. nam de illo legitur quod ordinatus sit sine principis iussione ‖ eo quod Longobardi Romanam civitatem obsiderent, multęque ab eis per Italiam fierent vastationes (1). denique post eum Grego-
5 rius doctor beatissimus a clero et populo electus roborari ante noluit in pręsulatu, quam ab imperatorio assensu fuisset confirmatus. quod ergo per septingentorum quinquaginta novem annorum curricula constitutum et observatum sine ullius sancti apostoli sive doctoris contradictione fuit, non arbitramur aliqua
10 ratione possit contradici et maxime quod extra fidem minime dinoscitur fore. nonnulli enim pontificum, quamquam sub intentione electi sint, nullo modo pręsulatus habere potuerunt sublimitatem nisi imperatoris optinerent consensionem. hic prudentium attendat sollertia, quia si Constantinus quondam Augustus
15 prius vicario beati Petri apostoli, Silvestro scilicet, coronam imperii concessit, postmodum vero alter beati Petri vicarius, Stephanus videlicet papa secundus, pręfictum Pipinum cum duobus filiis germanis Carolo et Carolomanno regem Francorum unxit. Stephanus quoque papa tertius eosdem Romanorum patricios
20 confirmavit. Leo etiam tertius Carolum coronavit eumque defen‖sorem tutoremque Sedis apostolicę sanctęque Ecclesię catholicę stabilivit, et una cum omni senatu Romano imperium illi per omnia confirmavit. sed quomodo eum terrenarum rerum potestate et totius iure imperii fraudavit, vel dominia illi Italica
25 denegavit per quem respublica omnisque christiana libertas ab omnibus pręiudiciis et universis incommodis debet defendi? fuerunt pręterea et multi in Italia viri qui per diversa loca ius proprium et privatum iure hęreditario possederunt, et locis sacris Deoque dicatis ob animarum suarum mercedem de suis substan-
30 tiis plurima concesserunt. non ergo omnis Italia in terrenis facultatibus patrimonium beati Petri apostoli Ecclesię extitit, nec umquam pontificum Romanorum ex toto dominium fuit, nisi in his quę ad cultus Dei pertinent dispositionem, vel ad verę fidei conveniunt ostensionem. ex quibus duobus non solum Italia,

c. 351 A

c. 351 B

(1) *Lib. Pont.* I, 309.

sed etiam omnis mundus apostolici prȩsulis magisterium observat et impositum modum. nec enim congruit totius orbis speculum, quod est prȩsul apostolicus, humano pulvere sordescere, et curis mundo militantium avidius incumbere, quia scriptum est: « Omnis pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus 5
c. 352 A « constituitur in his quȩ sunt ad Deum » (1). ergo || ipse pastor est animarum, ipse doctor fidei electorum, ipse caput omnium ecclesiarum, in his tamen rebus et causis, non quȩ sunt ad seculum sed quȩ ad Deum. non enim claves terrȩ seu regni terrestris sed claves regni cȩlorum concessit illi omnium Pastor 10 pastorum, ut quȩ solvenda sunt in cȩlo solvantur et in terra ab eo, et quȩ sunt in cȩlo liganda ligentur et ab ipso in terra (2).

Sed iam redeamus ad nostri libertatem monasterii perfectam, et a plurimis orthodoxis summisque pontificibus et imperatoribus ac regibus catholicis ostendamus illam nobis nostrisque antecessoribus incunctanter fuisse concessam, et in perpetuum fore permanendam. itaque Karolus imperator monasterium hoc Sanctȩ Dei genitricis et semper virginis Mariȩ sub imperiali tuitione sive defensione sicut antea reges egerant Longobardorum recepit, eumque quietum et liberrimum ab omnis occasionis condicione 20 per suorum paginas prȩceptorum in omnibus acquisitis rebus et acquirendis perenniter fore sancivit. pontifices etiam apostolicȩ Sedis vere catholici et pastores totiusque orbis ecclesiarum patres, idest Iohannes sextus, Paulus, Adrianus, Stephanus quartus, Paschalis primus, Benedictus octavus, Leo Magnus Teutonicus, 25 et Nicolaus secundus, providentiam habentes pastoralem et sicut
c. 352 B misericordes patres verique doctores curam || spiritualiter habentes suorum filiorum et maxime domesticorum, huius sancti mona-

(1) Paul. *Hebr.* V, 1.

(2) Questa lunga digressione evidentemente è ispirata dalla grande contesa che s'agitava ai tempi di Gregorio di Catino tra il papato e l'impero, alla quale la badia di Farfa partecipò anche cogli scritti polemici favoreggiando apertamente l'impero. È parallela alla *Orthodoxa defensio imperialis* ma diversa da essa nel modo di concepire, d'argomentare e di espressione. Vedasi intorno ad essa ciò che ho scritto nella Prefazione di quest'opera, I, p. xxxii, nota 1.

sterii antiquissimam perspicientes et consuetam cognoscentes indultam plenius libertatem, perfectius et ipsi illam confirmaverunt et in perpetuum permanendam corroboraverunt. atque si quis illam infringere ausus fuerit, cuiuscumque dignitatis sit et quo-
5 cumque modo, perenni anathemate feriendum constituerunt. dehinc quoque extiterunt reges, duces, marchiones, comites et plurimarum dignitatum personę, qui de suę iure proprietatis Deo inspirante eidem monasterio concesserunt plurima et firmaverunt perpetuo inibi permanenda. igitur cum pars Sanctę Marię au-
10 tentica scripta et antiquissima pontificum privilegia et regum vel imperatorum veraciora de omni libertate huic monasterio perpetuo concessa perlegisset pręcepta, omnibus in eodem placito audientibus, pars Oddonis e contra fingebat, dicens non posse pręlati cuiusquam ecclesię scriptum vel concessio aut constitutio
15 valere nisi tantum concessore vivente. quod pars Sanctę Marię optime defendit cum beati Gregorii doctoris summique pontificis super hoc auctoritatem ostendit dicentis, ut « privilegia mona-
« steriis indulta nulla ratione infringi posse, quia qui pręedecessoris
« institutionem molitur dissolvere, suam quandoque ostendit in hoc
20 « non posse statuere ». itemque ostendit || edictum domni Ottonis Augusti dicentis, ut « regibus et imperatoribus ea quę regni et (c. 353 A)
« imperii sunt, non sit licitum, nisi se viventibus, alicui tribuere,
« exceptis ecclesiis, et omne scriptum sive ius aut lex vel consue-
« tudo quod Dei ecclesiis obsistere videtur in irritum habeatur ».
25 ergo libertas ecclesiarum in nullo pręgravatur. iterum ostendit pars Oddonis beati Gregorii dispositionem, qua per partes Italię locis nominatis ordinaverat defensores sive ministros ut patrimonium vel suum vel beati Petri apostoli Ecclesię honestissime et rectissime ac fidelissime non divitibus sed pauperibus et indigen-
30 tibus dispensarent. quos etiam non laicos sed clericos censuit esse debere, sub divini pręcepti interdictione. ad hęc Sanctę Marię pars sic respondebat: Si unius tantum pontificis temporis dispositione patrimonii per aliqua Italię loca functa, omnem Italiam ad ius patrimonii Romanę Ecclesię vos vendicare censetis, quo-
35 modo non magis per quatuorcentorum triginta annorum curricula a Constantino Augusto usque ad Carolum imperatorem

expleta, in quibus iura imperii per exarchos ac patricios defensa, nobis ostendentibus, fuerunt, credere debetis? et a Carolo imperatore usque nunc similiter per duces, marchiones, comites et
c. 353 B castaldos reipublicę imperialis pertractata sunt || per annos fere quatuorcentos quinquaginta tres? ne forte autem vobis placeat 5 causare pręcepta regalia ad huius monasterii libertatem ędita, libeat vobis audire quod Bonifatius papa quintus constituit, ut testamentum valeat secundum iussionem principis. constat ergo sane quia, ut supra retulimus, non omnis Italia sed quędam in ea loca sive vocabula partim beati Petri Ecclesie patrimonio 10 fuerunt largita. alioquin si omne Sabinense territorium patrimonii prędicti fore censetur, ubi sunt iura reliquarum ecclesiarum? ubi hęreditates comitum et illustrium virorum? ubi etiam reipublicę vel privatorum? et si sua sunt omnia, quare antiqui pontifices vel moderni aut gratis accipiunt proprietates aut emunt 15 potius res et possessiones terrarum sibi largientium virorum? nam quod a temporibus Karoli imperatoris et deinceps numquam de Italia vel Roma cessaverit imperiale vel regale dominium fideliter nunc intimemus, pontifices etiam semper principali assensu ordinatos ostendamus. denique idem Karolus una cum 20 Pipino filio suo Romam venit, et domnum Leonem papam tertium ab impiis lingua pręcisum et cecatum potentissime vindicavit et ab eo coronam imperii suscepit (1). temporibus autem
c. 354 A Sergii papę II Hlotharius || rex Romam venit, et ab eo coronatus aliquandiu ibidem deguit, deinde Papiam reversus est, ubi ab 25 exordio principatus sui culmen regebat (2). Leone vero papa quarto electo, Romani contristabantur eo quod sine imperiali non audebant auctoritate futurum pontificem consecrare, periculumque Sarracenorum Romanę urbi maxime imminentem metuebant, ne iterum, ut olim, alienis ab hostibus obsideretur. quapropter sine 30 permissu principis pręsulem consecraverunt. hic tamen venerabilis pontifex dum pavore Sarracenorum civitatem Leoninam vellet construere, adiutorio consilioque eiusdem Hlotarii Augusti

(1) *Lib. Pont.* II, 4, 7.

(2) Non Lotario ma Lodovico II fu coronato nell'anno 844 dal pontefice Sergio II, e a Lodovico si riferisce questo passo del *Lib. Pont.* II, 90.

studuit perficere. a quo etiam sive ab eius fratribus non modicas argenti libras pro hoc meruit accipere. cuius temporibus quidam Danihel magister militum domni Hludovici imperatoris curiam adiit, et Gratianum quendam magistrum militum pessime accu-
5 savit, dicens quod idem Gratianus secum habuisset occulte consilium, inquiens: « Quia Franci nobis nichil bona faciunt neque « prębent adiutorium, sed magis nostra violenter tollunt, quare « Grecos non advocamus et cum eis fedus componentes Francorum « gentem de nostra dominatione expellimus? » quo || audito im- c. 354 B
10 perator iratus venit Romam. quem domnus Leo papa honorifice suscipiens prędicationis verbo studuit placare. quadam autem die imperator una cum papa et omnibus Romanis atque Francis de pręduicta accusatione placitum habuit. et inventus est mendax Danihel. qui etiam legali iudicio traditus est Gratiano, ut quic-
15 quid facere vellet de eo potestatem haberet. imperator vero humili supplicatione a Gratiano recepit, et de mortis periculo liberavit [1].

Benedictus vero papa tertius coram missis imperialibus consecratus legitur [2]. quem cum Cesar Hlodovicus defunctum audisset, qui ante paululum a Roma discesserat, concitus ad eam
20 rediit et ipso pręsente Nicolaus a Romanis electus papa est consecratus [3]. Iohannes autem papa XIII a Rofredo comite Campanino Petri pręfecti adiutorio et vulgi populi decarcone [4] est comprehensus et in Castello Sancti Angeli reclusus; a quo abstrahentes, Campanię partibus in exilium mandarunt. inter-
25 fecto vero Rofredo, Iohannes papa reversus est in suum honorem. at ubi Otto imperator Romam venit, et hęc gesta audivit, Romanorum consules comprehendit et ultra montes in exilium direxit. de vulgi autem populo in patibulum undecim suspendit. | pręfectum vero in potestatem papę dedit, qui eius barbam c. 355 A
30 abscidere fecit et capillos eius in caballo Constantini ad omnium

(1) *Lib. Pont.* II, 106, 107, 134.
(2) *Lib. Pont.* II, 141.
(3) *Lib. Pont.* II, 151-52.
(4) Il *Liber Pontificalis* reca « et adiu- « torio vulgi populi qui vocantur de- « carcones », e più sotto « de vulgi « populo qui vocantur decarcones duo- « decim suspendit in patibulo ». Intorno ai « decarcones » cf. la voce in DUCANGE, *Glossarium*, e la nota del DUCHESNE a questo passo in *Lib. Pont.* II, 253.

exemplum suspendit; expoliatumque super asinum posuerunt adverso capite ad caudam asini et manibus sub cauda eius, et posuerunt utrem pennatum in capite et in coxis eius, et tintinnabulum ad collum, et per totam Romam flagellatum duxerunt, et tunc in carcerem miserunt; post hęc imperatori dederunt. Ro- 5 fredi quoque comitis et Stephani vestararii ossa de sepulcris abstracta foris Romam sunt proiecta [1].

Benedictus etiam papa sextus a quodam Cencio est comprehensus et in Castellum Sancti Angeli missus, ubi mortuus est; eoque vivente Bonifatium diaconum papam miserunt; qui post 10 mensem unum fugiit in Constantinopolim.

Deinde ordinatur papa Benedictus VII Sutrinus episcopus [2].

Post quem Iohannes Papiensis. hunc post menses octo superior Bonifatius a Constantinopolim, quo confugerat, reversus comprehendit ac deposuit et in Castello Sancti Angeli in custodiam 15 misit, ubi famis et infirmitatis angustia post menses quatuor est mortuus et, ut fertur, occisus. ipse etiam Bonifatius post menses .XI. repente interiit, quem sui exsecratum post mortem ceciderunt et lanceis vulnerarunt, et ante caballum Constantini per pedes tra- c. 355 B hentes ‖ dimiserunt; mane vero clerici colligentes sepelierunt [3]. 20

Post hęc Iohannes XV papa eligitur. iste exosos habuit clericos, propter quod ėt clerici eum odio habuerunt. et merito, quia quę habere poterat parentibus distribuebat [4].

Benedictus quoque papa VIIII qui Theofilactus dicebatur de pontificatu eiectus est, et Iohannes Sabinensis episcopus constitutus, 25 cui nomen imponitur Silvester [5]. quo eiecto post dies .XLVIIII., Benedictus pręfatus recuperavit papatum. qui post mensem .I. vendidit illud Iohanni archicanonico Sancti Iohannis Portę Latinę nomine Gratiano, cui nomen imponitur Gregorius; quem imperator * * deposuit et ultra montes ire compulit, et Clementem 30

30. *Lacuna per lo spazio di circa quattro lettere nel cod.*

(1) *Lib. Pont.* II, 252. Intorno a questo pontefice cf. anche quello che dice l'abbate Ugo a pp. 44 e 62 del primo volume.

(2) *Lib. Pont.* II, 255, 257, 258.

(3) *Lib. Pont.* II, 259.

(4) *Lib. Pont.* II, 260.

(5) *Lib. Pont.* II, 270-73.

secundum papam constituit. post menses autem .VIIII. prȩdictus Benedictus pontificatum mensibus .VIII. recuperavit [1].

Damasus post hȩc sedit dies .XXIII. post quem extitit prȩsul apostolicus Leo Magnus Teutonicus [2]. inde Victor Noricus [3].
5 tunc Stephanus VIIII [4]. demum Benedictus Belliternensis episcopus, qui post menses .VIIII. expellitur [5], et Nicolaus Allobros qui Burgundio dicitur papa eligitur. hic quippe venerabilis pontifex cum omnia superius denotata optime didicisset et cognovisset multotiens sub maxima intentione et cleri populique dis-
10 sensione plurimos pontificum Sedem apostolicam ‖ olim subripuisse, et, quod deterius est, pecuniis eam optinuisse, vel in seculari invasisse, propter pacem et concordiam unitatemque sacerdotalis dignitatis et fastigii imperialis generale congregavit concilium, in quo ut cuncta supra commemorata et inique exhibita destrue-
15 rentur et ne quicquam eorum a quovis in posterum fieret, hoc sanctum studuit decretum firmissime statuere: c. 356 A

« In nomine domini Dei salvatoris nostri Ihesu Christi. anno ab « incarnatione eius millesimo .LVIIII., mense aprili, indictione .XII., « prȩsidente quoque reverentissimo ac beatissimo Nicolao aposto-
20 « lico viro in basilica Lateranensis patriarchii quȩ cognominatur « Constantiniana, consedentibus etiam reverentissimis archiepisco- « pis, episcopis, abbatibus seu venerabilibus prȩsbyteris atque diaco- « nibus, idem venerabilis pontifex auctoritate apostolica decernendȩ « electionis summi pontificis inquit:

25 « Novit beatitudo vestra, dilectissimi fratres et coepiscopi, in- « feriora quoque Christi membra non latuit, defuncto piȩ me- « moriȩ domno Stephano decessore nostro, hȩc apostolica Sedes, « cui Deo auctore deservio, quot adversa pertulerit, quot denique « per symoniacȩ heresis trapezitas malleis crebrisque tunsionibus
30 « subiacuerit, adeo ut columna Dei viventis iamiam pene vide- « retur concussa nutari, et sagena summi Piscatoris procellis in- « tu‖mescentibus cogeretur in naufragii profunda submergi. unde, c. 356 B

(1) *Lib. Pont.* II, 274.
(2) *Lib. Pont.* II, 275.
(3) *Lib. Pont.* II, 277.
(4) *Lib. Pont.* II, 278.
(5) *Lib. Pont.* II, 279.

« si placet fraternitati vestrę, debemus auxiliante Deo futuris ca-
« sibus prudenter occurrere, et ecclesiastico statui, ne rediviva,
« quod absit, mala pręvaleant in posterum, providere. quapro-
« pter instructi prędecessorum nostrorum aliorumque sanctorum pa-
« trum auctoritate, decernimus atque statuimus, ut obeunte huius 5
« Romanę universalis Ecclesię pontifice, in primis cardinales di-
« ligentissima simul consideratione tractantes, salvo debito honore
« et reverentia dilectissimi filii nostri H[einrici] qui in pręsentia-
« rum rex habetur et futurus imperator Deo concedente speratur,
« sicut iam mediante eius nuntio Longobardię cancellario W. 10
« concessimus, et successorem illius qui ab hac apostolica Sede
« personaliter hoc ius impetraverit, ad consensum novę electio-
« nis accedant, ut nimirum ne venalitatis morbus qualibet oc-
« casione subripiat, religiosi viri cum serenissimo filio nostro
« rege H[einrico] pręduces sint in promovendo pontificis electio- 15
« nem, reliqui autem sequaces. eligant autem de ipsius Ecclesię
« gremio si reperitur idoneus, vel, si de ipsa non invenitur, ex
« alia assumatur. quod si pravorum atque iniquorum hominum
« ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera atque gratuita electio
c. 357 A « fieri in Urbe non possit, licet ‖ pauci sint, ius tamen potestatis 20
« optineant eligendi apostolicę Sedis pontificem ubi cum invi-
« ctissimo rege congruentius iudicaverint. plane postquam ele-
« ctio fuerit facta, si bellica tempestas vel qualiscumque hominum
« conatus malignitatis studio restiterint, ut is qui electus est in
« apostolica Sede iuxta consuetudinem inthronizari non valeat, 25
« electus tamen sicut papa auctoritatem optineat regendi san-
« ctam Romanam Ecclesiam et disponendi omnes facultates illius,
« quod beatus Gregorius ante suam consecrationem fecisse co-
« gnoscimus. quod si quis contra hoc nostrum decretum sino-
« dali sententia promulgatum, per seditionem, vel pręsumptione aut 30
« quolibet ingenio, aut ordinatus seu etiam si inthronizatus fuerit,
« non papa sed satanas, non apostolicus sed apostaticus ab om-
« nibus habeatur et teneatur, et auctoritate divina et sanctorum
« apostolorum P[etri] et P[auli] perpetuo anathemate cum suis au-

3. providere] *Nel testo* ꝑvidere, *ma il segno che indicherebbe* pro *sembra aggiunto posteriormente.* 11. successorem] *Così nel testo.* 12. impetraverit] *Così nel testo.*

« ctoribus, fautoribus et sequacibus a liminibus sanctę Romane
« Ecclesię separatus subiciatur, sicut Antichristus et invasor atque
« destructor totius Christianitatis, nec aliqua super hoc audientia
« aliquando ei reservetur, sed ab omni ecclesiastico gradu in quo-
5 « cumque prius fuerat sine retractatione deponatur. cui quisquis
« adhęserit vel qualemcumque tamquam pontifici reverentiam
« exhi‖buerit, aut in aliquo illum defendere pręsumpserit, pari sen- c. 357 B
« tentia sit mancipatus. quisquis autem huius nostrę decretalis
« sententię temerator extiterit, et Romanam Ecclesiam confundere
10 « et perturbare voluerit, et contra hoc statutum temptaverit, per-
« petuo anathemate atque excommunicatione damnetur, et cum
« impiis qui non resurgent in iudicio reputetur; omnipotentis sci-
« licet Dei Patris et Filii et Spiritus Sancti contra se iram sen-
« tiat, et sanctorum apostolorum P[etri] et P[auli] quorum prę-
15 « sumit confundere Ęcclesiam in hac vita et in futuro furorem
« reperiat. fiat habitatio eius deserta, et in tabernaculo eius non
« sit qui inhabitet. fiant filii eius orphani et uxor eius vidua.
« commotus amoveatur ipse atque filii, et mendicent, et eiciantur
« de habitationibus suis. scrutetur fenerator omnem substantiam
20 « et diripiant alieni omnes labores eius. orbis terrarum pugnet
« contra eum, et omnia helementa sint ei contraria, et omnium
« sanctorum quiescentium merita illum confundant. observatores
« autem huius nostri decreti Dei omnipotentis gratia protegat et
« benedicat, et auctoritate beatorum principum apostolorum P[etri]
25 « et P[auli] ab omnibus peccatorum vinculis absolvat. Nyco-
« laus episcopus sanctę catholicę et apostolicę Romanę Ecclesię
« huic decreto, a nobis sicut superius legitur promulgato, sub-
« scripsi. ‖ et Romani episcopi .IIII(v)or., idest Bonifatius Alba- c. 358 A
« nensis, Umbertus Silvę Candide, Petrus Ostiensis, Petrus La-
30 « vicanensis, Iohannes Portuensis. et cardinales .IIIIor., Iohannes
« tituli Sancti Marci, Leo tituli Sancti Laurentii in Damaso, Guido
« Sanctę Marię Transtyberim, Desiderius Sanctę Cecilię. et dia-
« coni .IIIs., Mantius, Crescentius, Amantius. et Hildebrandus
« subdiaconus et monachus cum ceteris subscripsit. Wibertus

28. *Nel codice sopra il* .IIII. *è scritto un* v *dalla stessa mano. I vescovi nominati sono infatti cinque.* 34. ceteris] *Nel cod. sembra che fosse scritto* cctis *corretto poi in* cetis

« archiepiscopus. Dominicus Gradiensis patriarcha. Ugo Chri-
« sopolitanus patriarcha. Hildeprandus Capuanus archiepiscopus.
« Odelricus Beneventanus archiepiscopus. Alfanus Salernitanus
« archiepiscopus. et ceteri episcopi: Iohannes Sabinensis. Iohan-
« nes Tyburtensis. Rolandus Sutriensis. Ailardus episcopus 5
« et abbas Sancti Pauli. Leo episcopus Gagetanus. Iohannes
« Taracinensis. Pandolfus Marsiensis. Atto Teatinensis. Do-
« minicus Balbensis. Iohannes Pinnensis. Palumbus Surensis.
« Petrus Civitatis Castellanę. Ludoicus Nicerinus. Heriman-
« nus Castellanus. Heinricus Spoletanus. Mainardus Urbi- 10
« nensis. Godifredus Perosinus. Aganus Eduensis. Godifredus
« Attelanensis. Odelricus Firmanus. Bernardus Esculanus.
« Ugo Camerinensis. Willelmus Numianus. Transmundus
« Fesulanus. Iohannes Suane. Rofredus Egubinus. Marti-
« nus Fundensis. Albertus Varianensis. Bernardus Agathensis. 15
« Teuzo Urbivetanus. Iohannes Clusinus. Iohannes Senensis.
« Guido Vulteranensis. Petrus Vultranensis. Benedictus Suesa-
« nus. Azo Fuliensis. Petrus Aprutiensis. Gerardus Rosellanus.
« Anselmus Lucensis. Petrus Pesauriensis. Andulfus Feren-
c. 358 B « sis. Rodulfus Gubinus. Theodicus Senogaliensis. Arduinus 20
« Tudertinus. Arduinus Favensis. Arnulfus Cunensis. Ste-
« phanus Troianus. Benedictus Simproniensis. Ugo Gallensis.
« Gerardus Reatensis. Gislebertus Tusculanus. Aginus Assuen-
« sis. Ingo Balneoregis. Tegrinus Popiloniensis. Ubertus
« Genuensis. Deodatus Carbinensis. Iohannes Trebensis. 25
« Iohannes Alatrinensis. Placidus Berolanensis. Herasmus
« Sennensis. Arthis Alifanę. Gumbertus Paurinensis. Opizo
« Bebiensis. Oddo Novariensis. Einricus Yporigensis. Wil-
« lelmus Aps. hi omnes confirmaverunt. de quibus fuerunt
« episcopi .LXXVI., cardinales. IIIIor., diaconi .III., subdiaconus Hil- 30
« debrandus monachus, et ceteri subdiaconi Romanę Ecclesię, et
« multi alii catholici confirmaverunt » (1).

7. Taracinensis] *Lo scrittore aveva prima scritto* Taraconensis *ma si corresse.*

(1) Il testo di questo importante documento e i nomi di coloro che lo sottoscrissero vengono qui riprodotti con la più scrupolosa diligenza tali quali si trovano nel codice. Mi par bene riprodurre letteralmente il

De privilegiis ęcclesiasticis et constitutionibus sacris numquam corrumpendis neque violandis sanctorum auctoritates patrum quas autenticas reperimus, omnipotente Domino adiuvante huic inserere opusculo et annotare curavimus, propter eorum videlicet igna-
5 viam qui fatentur privilegium sive constitutio alicuius non valere pontificis nisi tantum temporibus illius qui ędidit. primo itaque videndum est clarius quid sit privilegium. privilegium quippe privata lex est, idest pręcipua atque summa et excellentior omnium legum, quam nemo unquam violare ‖ aut corrumpere vel c. 359 A
10 infringere poterit sana fide. dicitur etiam et decretum idest diu declaratum et ad purum examinatum. quapropter si Decianę leges sive Diocletianę aut cuiuslibet imperatoris ethnici promulgatę habentur et custodiuntur per innumera annorum curricula, idest post eorum interitum qui eas statuerunt, multo magis
15 beati Petri apostoli vicariorum, qui vice illius ęterno dono potestatem a Christo ligandi et solvendi acceperunt et perpetuo cum eo regnare creduntur, constitutiones in omnibus firmissimę et omnimodis valere debent, et qui eas prępvaricari prępsumpserint, perpetui puniendi sunt vinculo anathematis. denique si, ut ait
20 Apostolus, « irritam quis faciens legem Moysi sine ulla misera« tione duobus vel tribus testibus moritur, quanto magis putatur « deteriora mereri qui Spiritui gratię contumeliam fecerit? » (1) illa enim lex per servum carnali populo data est, hęc vero per Christum filium Dei vivi apostolo Petro et eius successoribus
25 gratię spiritu sanctificatis ligandi atque solvendi potestas largita est, quam qui denegat vel detrahit aut corrumpit, Spiritui Sancto contumeliam facit. ipsis enim dominus Christus loquitur dicens: « Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit » (2). notandum quoque, quod bulla vel formata privilegiorum non auri
30 vel prętiosioris metalli ‖ insignita habetur, sed tantummodo plumbi, c. 359 B et hoc non incongrue. plumbum enim non prętiosius, non du-

testo senza tentar di correggerlo in guisa alcuna. Come è noto, la versione che il *Chronicon* ci offre del decreto di Nicolò II sulla elezione pontificia, rappresenta una delle lezioni fondamentali per le lunghe controversie e per gli studi a cui il decreto stesso ha dato occasione.

(1) PAUL. *Hebr.* X, 28, 29.
(2) LUC. X, 16.

rius, non fortius est metallum, sed vilius et mollius mitiusque fore dinoscitur. et revera mens et doctrina summi pontificis et viri apostolici humilis et mitis in omnibus esse debet, semper habens viscera mitia pronaque ad misericordiam et ad omne opus bonum. et sicut plumbum magni ponderis est, ita apostolica 5 auctoritas in causis providendis sive constituendis gravis et fixa stabilisque et constans semper est habenda, semperque irreprehensibili debet vigere prudentia. denique omnium iura ecclesiarum in his quę sunt ad Deum ipsius dispositione moderantur, et ęterna sive spiritualia misteria eiusdem magisterio informantur. 10 ergo si permansura apostolica auctoritate constituta immobilia permanent, quanto magis temporalia eius dispositione largita firmissima perdurare debent. nam post ęternam potestatem per beatum Petrum apostolum Romana Sedes adeptam a Christo, temporale etiam suscepit privilegium ab imperatore Constantino quod 15 iure possidere creditur ęterno. nec ei quicquam impossibile est ex acceptis ab eo quę largienda sunt prout cuique opus fuerit alicui ecclesię largire, quia omnium pastor est ovium et cuncta providere cura pastorali debet. et sicut privilegium sibi ‖ collatum defendit Constantinianum, licet ipse fuerit terrenus dominus, 20 ita convenit defendere singulis ecclesiis, idest suis membris, aliquod a se privilegium indultum. quoniam summus sive cęlestis pastor ęterni dono pastoris stabile et velut ęternum esse debet quod suo dono concedit, exemplum veri figuli gerens qui vasa terrea ex molli luto conficiens, postquam ea coxerit igne firmissima permanent, sic credendum est de concessis donis summi 25 pontificis. postquam enim Spiritus Sancti virtute concessa perpetuo stabilienda iudicaverit, sicut Dei dona omnipotentis irrevocabilia sunt, ita et ipsa inconvulsa ęternaque sunt habenda. nec in quovis apostolicum ius minuit cum reliquis ecclesiis, propriis 30 scilicet membris, commodum eorum tribuit. et extra matris Ecclesię iura non fit pia largitio cum de manu in manum et de sinu in pectus fuerit discreta translatio. ergo privilegia ecclesiastica apostolica auctoritate ecclesiis concessa et sacrę constitutiones a

c. 360 A

26. *Nel testo* sic sic

summo pontifice roboratę, et eo qui statuit vivente et quocumque pontifice succedente, firmissimę et inconvulsę atque incorruptę perpetuo sunt habendę. quarum sponte pręvaricatores ęterna punientur ultione. de his enim Clemens Romanę Ecclesię || pręsul scribit, quod « Omnes legum divinarum libenter violatores et sacra- « rum institutionum voluntarię perturbatores ecclesiastica indignos « regula et sancta communione beatus Petrus apostolus ore suo « iudicabat ». item: « Pręcepta apostolica nemo credat absque « suo periculo negligere vel dissimulare, quia in iudicio Dei ignis « ęterni tormenta sustinebit qui ecclesiastica decreta negligit ». item: « Si quis pręcepta apostolica non integra custodierit, sit ana- « thema usque in adventum domini nostri Ihesu Christi ». Anacletus papa: « Transgressores sponte legis suę eiusque violatores « apostatę nominantur. omnis autem apostata refutandus est ». item: « Privilegia ecclesiarum et sacerdotum sancti apostoli iussu « Salvatoris intemerata et inviolata eius decreverunt manere tem- « poribus. leges vero Ecclesię apostolica firmamus auctoritate, « et peregrina iudicia submovemus ». Evaristus papa: « De « cetero caveantur talia per omnes ecclesias ne Ecclesię sanctitas « per nostram fatigata negligentiam perdat privilegia quę per viros « venerabiles est consecuta ». Alexander: « Nobis loqui neces- « sitas imperavit dicente Propheta: " Exalta ut tuba vocem tuam "(1). « et cui omnium ecclesiarum cura est || si dissimulem audiam, Do- « mino dicente: " Reiecistis mandatum Dei ut traditiones vestras « statuatis " (2). quid enim aliud est reicere mandatum Dei « quam privato consilio iudicio humano novis rebus constituendis « liberius delectari? unde et alibi scriptum est: " Ne transgre- « diaris terminos antiquos quos posuerunt patres tui " (3). terminos « indubitanter transgreditur qui dominica pręcepta et apostolorum « eorumque successorum statuta confundit, et minime observat ». Xistus papa: « Nos, fratres, nullum perdere volumus, sed ipse se « perdit qui pia inconsiderate avertit et qui apostolorum et huius

c. 360 B

c. 361 A

6. voluntarię] *Così nel testo.*

(1) ISAIAS, LVIII, 1.
(2) MATTH. XV, 6.
(3) *Prov.* XXII, 28.

« sacrę Sedis decreta libenter violat ». Anteros: « Veteri qui-
« dem lege habetur, quicumque sacerdotibus non optemperasset
« aut extra castra positus lapidabatur a populo aut gladio cervice
« subiecta contemptum expiabat cruore. nunc vero inobediens
« spirituali adversione truncatur, aut eiectus de Ecclesia rapido 5
« dęmonum ore decerpitur ». Fabianus papa: « Lex loquitur:
« "Maledictus omnis qui transfert terminos proximi sui et dicit
« omnis populus amen " (1). si enim in rebus secularibus suum
« cuiusque ius et proprius ordo servandus est, quanto magis in
« ecclesiasticis dispositionibus nulla debet induci confusio! quod 10
c. 361 B « hac observatione ‖ servabitur si nichil potestati sed totum ęqui-
« tati tribuitur ». Cornelius papa: « Nos vero suscipientes apo-
« stolorum eorumque successorum iura firmamus. quę si quis
« in vanum duxerit, hostis est animę suę ». Stephanus papa:
« Infames autem esse eas personas dicimus qui christianę legis 15
« normam abiciunt et statuta ecclesiastica contemnunt, et aposto-
« lorum atque successorum eorum religiosorumque sanctorum pa-
« trum institutiones libenter violant ». Dionisius papa: « In-
« fames esse censemus qui suam aut christianam pręvaricantur
« legem aut apostolicam vel regularem libenter postponunt aucto- 20
« ritatem ». Felix papa Paterno coepiscopo: « Tuam, frater,
« monemus prudentiam, ut ordinem sanctę Romanę et apostolicę
« Ecclesię per omnia teneas et violari sanctorum decreta non per-
« mittas ». Leo papa: « Omnia decretalia constituta tam beatę
« recordationis Innocentii quam omnium decessorum nostrorum 25
« quę de ecclesiasticis ordinibus et canonum promulgata sunt di-
« sciplinis, ita vestra dilectione custodire debere mandamus, ut
« si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps noverit dene-
« gari ». synodus Calcidonensis: « Regula sanctorum patrum
« per singula nunc usque concilia statuta proprium robur opti- 30
« nere decrevimus, ut si quis sacerdotum contra hęc interdicta
« fecerit, a suo sit officio submovendus ». Gregorius Domi-
c. 362 A nico episcopo Cartaginensi: ‖ « De ecclesiasticis privilegiis quod

3. aut extra] *Nel testo* at extra

(1) *Deuteron.* XXVII, 17.

« vestra fraternitas scribit, hoc postposita dubitatione teneat, quia « sicut nostra defendimus, ita singulis quibusque ecclesiis sua iura « servamus ». item, Gregorius Iohanni Scillitano episcopo: « Grave nimis et contra sacerdotale constat esse propositum cuius-
5 « quam monasterii privilegia olim indulta confundere et ad irri- « tum quę sunt pro quiete disposita niti deducere ». item, Gregorius Bonifatio primo defensori: « Institutionis nostrę decreta « quę sunt privilegiis et ordinatione disposita, perpetua stabilitate « et sine aliqua constitutionis refragatione servari, sive quę scripto
10 « decrevimus sive quę in nostra pręsentia videntur esse disposita. « nec a quoquam pontificum in totum vel in partem ea qualibet « occasione convelli decernimus vel mutari. nam nimis est aspe- « rum et pręcipue bonis sacerdotum moribus inimicum niti quem- « piam quacumque rationis excusatione quę bene sunt ordinata
15 « rescindere, et exemplo suo docere cęteros sua quandoque posse « constituta dissolvere ». item, Gregorius Vigilio episcopo Arelatensi: « Sicut hoc quod ratio exigebat utiliter optinuit definiri, « ita quod definitum est non debere violari » (1).

De suprascripto autem privilegio domni Nycolai papę notan-
20 dum, ne quis insipiens parvi||pendat in illo catholicam constitu- c 362 b tionem et ne alieno spiritu seductus contemnat huius institutionis veręque fidei unitatem, ne ibi prolata multetur ęterna damnatione, quoniam non nova in eo instituit nec aliqua recentia ordinavit. antiquissima enim sunt et autentica istius decreti moderamina in
25 sancta semper usitata Ecclesia et a nullo unquam apostolicorum confusa. non vero terminos a patribus constitutos transgressus est, sed sicut omnes eius predecessores eos constituerunt vel ipsi gesserunt, sic etiam et ipse stabilivit et ut pax et concordia semper

1. vestra] *Nel testo è scritto* nostra, *ma correggo seguendo il testo della lettera di san Gregorio a Domenico vescovo di Cartagine (Gregorii I papae Registrum epistolarum, lib. II, ep. 52, ed. P. Ewald in Mon. Germ. hist.).*

(1) Intorno alle citazioni canoniche che s'incontrano qui e in altre parti di quest'opera, vedasi la bella memoria di P. Fournier, *La collezione canonica del Regesto di Farfa* in *Archivio della R. Soc. rom. di stor. patr.* XVII, 285, e I. Giorgi, *Appunti su alcuni manoscritti del Liber Pontificalis*, ibid. XX, 247.

in sancta permaneat Ecclesia illud commendavit. quapropter nemo respuat quod statuit habens regni celestis clavem, quoniam lingua pacifici fidelisque apostolici clavis est perpetua cęli, ut quę solvenda sunt solvat, et alliget quę sunt liganda. hanc denique clavem beatus Petrus eiusque vicarii susceperunt ab eo qui claudit et nemo aperit, aperit et nemo claudit. et sicut credimus sanctam Ecclesiam a domino Christo supra firmam petram ędificatam, sic confitemur beati Petri vicariorum firmissima per omnia esse debere statuta. ergo sicut Ecclesia Christi non potest a procellis subverti, ita nullo modo debent transgredi discrete instituta viri apostolici. nam quicumque ea quę propter ‖ unitatem fidei et concordiam pacis sanctęque stabilitatem Ecclesię pontifex apostolicus instituerit contemnere satagit, firmissimam petram Ecclesię conatur subvertere, ideo iudicium Dei non effugiet. nec aliquis etiam pontificum successorum quęcumque eius anterior disposuerit ob sanctę Ecclesię quamcumque utilitatem debet evellere, quoniam si exorbitaverit a patrum itinere priscorum et dissimilis fuerit a rectitudine eorum, non verus pastor sed pręvaricator estimabitur in regno celorum, quia nititur solvenda claudere et claudenda solvere, immortales animas necare et mortales vivificare, propter quod carebit honore cathedrę divinę, et numquam sui poterit esse firmus constitutor qui alieni extitit monimenti promptus violator. denique cunctorum Sanctorum auctoritates infames esse notant piarum legum destructores. hinc vero referendum est quod plurimi insipientium dicentes fatentur: antiquorum statuta moderni destruere possunt, quoniam uti nos et illi homines fuerunt. o quam detestanda pręsumptio, quam abhominanda dictio, quam exsecranda blasphemia! blasphemat hic in Sanctos, immo contra Spiritum Sanctum, quorum munere cęlestia docuerunt, iccirco lapidibus vivis, idest ‖ sanctorum sententiis patrum est puniendus sive obruendus. si enim autenticorum patrum statuta subverti vel destrui possunt, doctrina Petri ac Pauli ceterorumque Sanctorum pro nichilo duceretur, et a quocumque hęreticorum penitus destrueretur. quod si illa perpetuo firmitatem accepit, dicente enim Domino: « Tu es Petrus et super « hanc petram ędificabo Ecclesiam meam, et portę inferi non

« prçvalebunt adversus eam » [1], credimus et omnimodis asserimus, quoniam etiam vicariorum beati Petri apostoli institutiones perpetuo inconvulsç debent esse et permanere, quemadmodum beati Petri in sancta permanet Ecclesia fides. non solum autem
5 pontifices sed etiam omnes sanctç Ecclesiç constructores, qui fidem de domino nostro Ihesu Christo retinent pure quam idem Petrus confessus est, sicut ipse Petrus quod ei Dominus concessit perenniter suscepit, sic et ipsi donum perpetuç capiunt remunerationis. Petrus enim pro omnibus respondit, et in Petro dominus Christus
10 omnibus fidelibus quibus sancta constat Ecclesia çternaliter concessit. et quicumque in Petri confessione solidatur firmissime, in Petri quoque dono remunerabitur çternaliter. fundamentum namque Ecclesiç super Petri petram construitur, a cuius doctrina nullus deviare debet, quoniam quicumque ab ea deviat, non super
15 ipsam petram sed super arenam çdificat. scriptum est enim: « Fundamentum aliud nemo potest ponere, prçter id quod positum « est, quod est Christus Ihesus » [2]. quicumque vero sanctorum catholi||corum in hoc fundamentum lapidem construxerit, c. 364 A idest sententiam ecclesiasticam statuerit, non potest a quoquam
20 subverti, quoniam supra firmissimam petram iecit. in quo fundamento alieni petra çdificii non potest inici, quia domui Dei, idest sanctç Ecclesiç, perfidiç vel pravitatis et dissensionis doctrina non convenit. qui enim patrum autenticorum et maxime apostolicorum bene ordinata et pro quiete concessa destruit, a patrum
25 dignitate excidit et non est eius audienda sententia, quia extra Christi fundamentum et contra eius Ecclesiam iacere illum patrum priscorum demonstrat doctrina autentica. etenim, quemadmodum decrevit beatus papa Gregorius, sicut hoc quod ratio exigebat utiliter optinuit definiri, ita quod definitum est non debet violari.
30 Interea pars Oddonis legit quoddam prçceptum domni Hludovici imperatoris Stephano papç IIII concessum de quibusdam plurimis locis per Italiam diverse sitis Beati Petri apostoli ecclesiç donatis. pars quoque Beatç Mariç e contra eiusdem Hludovici imperatoris huic monasterio prçceptum emissum antiquius ostendit,

(1) MATTH. XVI, 18. (2) PAUL. I *Corinth.* III, 11.

per quod confirmavit omnem libertatem ab aliis imperatoribus antea concessam, idest a Hlothario patre, et avo Hludovico imperatoribus, ubi loca ipsa nominatim designabantur unde intentio
c. 364 B et causa agebatur, videlicet Furanum, ‖ fundum Paccianum qui Collis de Nera cognominatur, et fundum Marcilianum (1). in- 5 super et privilegium confirmationis ipsius Stephani pontificis pars Beatę Marię huic monasterio relegit concessum, ubi similiter loca ipsa prenominata et fundi continebantur (2). tunc non iam de proprietate ipsorum locorum concessa a causidicis Oddonis quęstionabatur, sed finium eorumdem locorum ab eis terminus 10 quęrebatur, et volebant ut pars Sanctę Marię deberet assignare. quod quia non legibus sed inique exigebant, recte impetrare nequibant. nam qui contra aliquem petit quamcumque rem, petitor debet ipsam consignare secundum legem. denique in hoc placito prudentissimus iudex Florentinus nomine Bellincio erat 15 constitutus a comite Rainaldo electus, qui cautissime utrisque partibus auditis, proferre debebat sententiam directę finis. qui omnia superius comprehensa sapienter audiens, novissime quęsivit antiquiores, et ab utraque parte viros tres ipsorum locorum circum manentes, ut illorum vera recordatione posset discernere 20 prędictorum locorum possessionem. nam Oddo dicebat quod ipse recordaretur a tempore Nycolai papę prędictorum locorum omne redditum sive districtum habuisset exactor Romanę curtis.
c. 365 A altero autem die venerunt quidam ‖ homines de Septimiliana ex parte Oddonis, qui dicebant se aliquando exactores fuisse, et de 25 Pacciani loco quintum collegisse. affuerunt quoque et de castris Furano et Colle de Nera viri antiquissimi novem, qui primo singillatim, et insimul postea interrogati, legem se purissimam facere proferebant, quod numquam tributum neque aliquod redditum neque districtum ex eisdem castellis exactor habuisset aliquis Ro- 30

(1) An. 857? 859? *R. F.* doc. 300 e *Chronicon*, I, 212. Cf. anche il privilegio di Lotario imperatore (an. 840) in *R. F.* doc. 282 e *Chronicon*, I, 198. Qui sopra nel testo Gregorio è un po' confuso e par che mescoli i due privilegi, e parli di Lodovico Pio (« eiusdem imperatoris ») contemporaneo di Stefano IV, come se fosse Lodovico II.

(2) An. 817; *R. F.* doc. 224, e *Chronicon*, I, 179.

manę curtis, prętor quod temporibus Gregorii papę septimi aliquando super nos hostiliter venientibus, et ęstatis tempore segetes vel areas nostras incendere minantibus, obsides coacti dabamus, sicque nostra reliqua bona prętio redimebamus. itaque superati 5 sunt ridiculi partis Oddonis, et horum veracium ausu testium per omnia confusi. super hęc autem et viri nobiles domini pręfatorum castellorum ostendebant munimina et instrumenta acquisitionum suarum, quas singulis hominibus magno prętio antiquiores ęmerant parentes ipsorum, in quibus continebatur quod 10 venditores ipsi sic vendiderunt parentibus eorum omne placitum, omne districtum, omne redditum et omne quintum et portuum etiam teloneum de Pacciano, qui et Collis de Nera vocatur, et de Marciliano, simulque et Gabiniano, sicuti ipsi per successiones parentum ‖ suorum quiete et pacifice ac sine alicuius violentia (c. 365 B) 15 potestatis possederunt. hęc audientes et suptilius indagantes comes R[ainaldus] et pręfatus Bellincio iudex eius, secretius invicem consilium habuerunt, et de sententia diffinite proferenda prudentissime pertractare ceperunt. et quia alicui partium forsitan gravari pręvidebant, sagaciter egerunt, ut minime sententia 20 proferretur sed magis ęquo pacto inter eos causa ipsa finiretur. quod quia non valuerunt, rogatu comitis R[ainaldi] quęque pars sua pignera et obsides ab eo receperunt, et in fine, quam spatiis annorum quatuor per sacramentum firmaverant Oddo et domnus abbas, cum huius monasterii et Oddonis captivi laxarentur, per- 25 manere eos omnimodis decrevit. anno Christi incarnationis millesimo .cv., mense iulii die .xv., in palatio castri Tophię. ubi interfuerunt ex parte Oddonis: Leo iudex, Cencio Iohannis Madelmi, Benedictus de Piscatrice, et Gesfredus morator Reatinę urbis. ex parte autem domni abbatis: Petrus iudex a San- 30 cta Maria Maiore, Rainerius Perosinus, Berardus de Archidiacono Ortano, et Petrus de Transtybere.

Prudentium sane virorum, maxime catholicorum, moris est providere in omnibus bona non solum coram Deo sed etiam coram (c. 366 A)

22. spatiis] *Così nel testo.* 32. *La c. 366 A è di mano di Gregorio di Catino. La c. 366 B è di scrittura diversa, poi dalla c. 367 fino alla fine ritorna senza interruzioni la mano di Gregorio.*

omnibus hominibus, ut in cunctis glorificetur Deus atque laudetur operibus. non enim parvipendit si quando ab insciis blasphemetur Deus vel si inter pios aliqua causa sit ut scandalum possit oriri, Scriptura quippe dicente: « Oportet nos testi- « monium bonum habere etiam ab his qui foris sunt » [1]. hęc 5 iccirco fatemur quoniam quosdam simpliciter, quosdam vero invidiose novimus musitare de domni patris nostri Beraldi pręlatione. aiunt enim, illum ceu tyrannum et bonorum distractorem fuisse cenobii huius, ideoque in eo aliquomodo scandalizantur. quorum scrupulum ut vitare quęamus, ipsius nonnulla gesta a 10 primevo tempore huic opusculo inserere curamus, quatinus proficua plurima erga huius cęnobii negotia ab eo perpetrata fideliter proferamus. enimvero ipsius pręlationis diebus periculosa tempora perspeximus, et quędam inaudita contraria adversus hoc monasterium invidię causa a nostris vicinis capitaniis, comitibus 15 et maxime a pontifice Romano iniuste effici minime ignoramus. quę ille omnipotentis Domini iuvamine eiusque suffragio Genitricis immenso certaminis pondere pertransivit viriliter. defuncto denique domno Berardo secundo abbate, hęc ecclesia Farfensis in ‖ maximam devenit defectionem. eramus enim sicut oves non 20 habentes pastorem, quoniam qui nostrum tunc assumpserat regimen, a suis non modice contemnebatur, et ab extraneis pro nichilo ducebatur. comites quoque sive capitanei pene omnes bona abbatię pedetemtim sibi conabantur optinere. quapropter pręcipui seniores domnum Beraldum nobiliorem incliti viri Ascari 25 filium elegerunt abbatem, videlicet ut, suorum plurimorum sublimium fultus iuvamine parentum, nequaquam cederet cuiquam res huius monasterii subripere; quod ita factum Dei providentia perspeximus, quemadmodum in posterum fideli relatione narrare curabimus. postquam vero corroboratus est in abbatię honore, 30 illi qui ante bona huius cęnobii satagebant demoliri, aliquantulum istius sunt terrore compressi, et qui prius crudeles videbantur ęmuli, demum se simularunt fideles fore clientes. sed minime diu latere valuit virus quod in eorum iecore latebat. interea

c. 366 B

(1) PAUL. I *Timoth.* III, 7.

ceperunt quamplurimi Sabinensis territorii ad istius ęcclesię dominium festinare ac sub istius domni abbatis auxilio properare, quatinus ipsius muniti suffragio ab illorum morsibus eruti forent. quod illi perspicientes et nimium prę oculis dolorem habentes,
5 agere aliud nequibant, infra semetipsos suosque domesticos ‖ seviebant et infelices suis visceribus pascebantur. c. 367 A

Sed quid de illorum sevitia dicam? iam enim quia istius probitatem suamque miseriam ferre nequibant, inierunt fedus, « erra« verunt a ventre, locuti sunt vana » (1). interim noster abbas
10 qui et pater, nullius tunc conscius doli, in Marchiam secessit. illi vero tempus sibi aptum putantes habere, quadam nocte surgunt oppidaque nostra quędam summo invadunt conatu, et omnia quę inveniunt depopulantur. mox itaque ut hęc facta aures pręfati pulsarunt patris, celeri cursu rediit, et ab illorum insidiis se cir-
15 cumquaque munire studuit, ac plane mutua dona eis reddere cępit, et tandem placitum illi, Dei peragente nutu, finem fecerunt, et aliquantulum a manifesta lesione cessarunt.

Preterea nos ad istius pręlocuti patris actuum narrationem suptiliter properemus, ut cuius fuerit constantię vel laboris enu-
20 cleatius videatur. igitur postquam divina propitiatione ex puerili custodia exiit, pręfatus domnus Beraldus perrexit ad suum genitorem Ascarum, qui eius amoris causa concessit huic monasterio unam ecclesiam et pręsbyteros quatuor, idest Attonem Saxonis, et Lętonem Curcię, et Benedictum, et alium Benedictum,
25 cum ęcclesiis duabus, scilicet ecclesia Sancti Pamphili, et ecclesia Sancti Angeli, cum dotis omnique tenimento et rebus eorum in loco qui vocatur Miscianus. in Folliano mansos .XII. in Racanita ‖ ecclesiam Sancti Laurentii et Amicum pręsbyterum cum omnibus rebus suis. in Bezano ecclesiam Sanctę Crucis et c. 367 B
30 Bernardum pręsbyterum. in Troniano ecclesiam Sancti Martini recuperavit suo studio, quę penitus amissa erat et a memoria hominum lapsa, cum antiquo tenimento et quibusdam partibus superadditis. Arquatam acquisivit et roccam de Cupulo, et de

26. eorum] *Così nel testo.*

(1) *Psalm.* LVII, 4.

castro Tresunco partem filiorum Trisei. et castellum de Pantana cum villa Astorali. in Submano quasdam partes. et castrum Montis de Novem cum maximo labore ad effectum perduxit. oppidum de Morricone construxit, et Canosam acquisivit, et castella filiorum Zaccionis, scilicet Castaneę, montem Mortam, 5 montemque Aionis. item Patrinionem, et montem Patricium, et castrum Apponianum. monasterium Sanctę Marię in Georgio exustum recuperavit et magnis munitionibus giravit. turrem Casuli construxit. castrum Ophide ampliavit, et inibi civitatem condidit. in comitatu Esculano, Furcam de Castello, Submanum, Sanctum Iacobum in Morriconis. in comitatu Tudertino 10 res Rapizonis comitis filii Guazę, ecclesiam Sancti Yppoliti et Sancti Nycolai in Aviliano in integrum, et medietatem Sancte Secundinę ibidem. et alias quasdam res quę in pręcepto a domno Heinrico imperatore sibi et huic monasterio concesso habentur. 15 [in his enim veraciter est laudandus pręfatus abbas Beraldus bonęque memorię in posterum habendus, sed in eo aliquantulum culpandus, quia in aliquibus segnis fuit et ultra modum consanguineos dilexit, quod ut ei indulgeat Dominum attentius deprecemur]. 20

c. 368 A Huius autem domni Beraldi venerabilis abbatis temporibus quidam Franco qui vocatur de Sabino dedit in hoc monasterio omnes res suas in pertinentia Gabiniani infra castrum ipsum et de foris [1]. quidam Riccardus filius Lanzolini de comitatu Teatino dedit in hoc monasterio castrum unum quod vocatur Len- 25 tiscum iuxta fluvium Aventinum et in monasterio Sancti Stephani de Lucania [2]. quidam Petrus pręsbyter de Ringa dedit terram cum domo edificata et omnibus columnis, et aliam casam iuxta eam cum ortalibus et plateis et ipsam domum ad ecclesiam construendam in medio civitatis Teramnensis in vocabulo 30 ad Columnas [3]. et terram in vocabulo Teramnano in Cardeto modiorum .II. et ad vadum de Macerata modia .III. ad fon-

16. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto, V, 308.*

(1) An. 1098; *R. F.* doc. 1156.
(2) An. 1100; *R. F.* doc. 1157.
(3) An. 1100; *R. F.* doc. 1158.

tem Iohannis de Alkisio modium .I. ad Ponzanum modium .I. in Airano modia .II. in Cerquito modia .II. ad Cerquiliam modium .I. (1). [q]uidam Berardus filius Rainerii et Rainerius filius eius dederunt in hoc monasterio portionem suam de ca-
5 stello Forano et Colle de Nera cum ecclesiis et placitis et fodris et usibus: a primo latere rivus Calentinus veniens in rivum de Ruiano, et vadens in puteum de Gabiniano, et in rivum de Amenzano, et in Laiam de Episcopio, et in flumen Tyberis, et per flumen in rivum Calentinum (2). item, Azarellus et Iohannes
10 filii Senioricti cum filiis et filiabus suis, et Giborga et Rusticus filii Cencii et Doda uxor eius, et Stephanus filius Hugonis dederunt in hoc monasterio portionem suam de suprascriptis castellis Forano || et Colle de Nera cum ecclesiis, placitis, fodris, usibus, pertinentiis et datis de castellanis, infra fines et cohęren- c. 368 B
15 tias prędictas (3). item, Berardus de Rainerio, Albertus de Cencio, et Rusticus frater eius cum nepotibus suis, Azarellus et Iohannes frater eius dederunt in hoc monasterio ecclesiam Sancti Petri in Brezano cum omnibus pertinentiis et medietatem dominii de omnibus suis hęreditariis (4). item, Beraldus abbas promisit Be-
20 rardo de Rainerio et Alberto de Cencio et Rustico fratri eius et nepotibus eorum et Azarello et Iohanni fratri eius et omnibus qui cartam fecerunt et proprietatem dederunt in hoc monasterio, quod scriptum faceret eis in tertiam generationem eorum legitimam masculinam in quocumque supervixerit de ipsis rebus quas
25 ipsi dederunt in hoc monasterio, excepta ecclesia Sancti Petri in Brezano (5). quidam Iohannes filius Guidonis de castro Furano dedit res suas in hoc monasterio in vocabulo Colliclo et Bari-

(1) An. 1103? 1104? *R. F.* doc. 1159. In questo documento il donatore si chiama « Petrus pręsbyter et vicecomes », e nel documento precedente « Petrus pręsbyter de Ringa ». Non sembrano la stessa persona.

(2) An. 1103; *R. F.* doc. 1160. V. sopra a p. 229 di questo volume, r. 17 sgg.

(3) An. 1103; *R. F.* doc. 1161.

(4) An. circa 1103; *R. F.* doc. 1162.

(5) An. circa 1103; *R. F.* doc. 1163. Nel documento l'abbate Beraldo aggiunge: « Et promitto vos adiuvare « et defendere contra omnes homines. « insuper nec ego vobis tollo, et qui- « cumque vobis tulerit, ego vos adiu- « vabo. neque finem neque firmam « treuguam sine vobis faciam et non « sum in facto neque in consilio ut « perdatis vitam vel membra vel ma- « lam captionem habeatis ».

liano [1]. quidam Bonushomo prȩsbyter concessit in hoc monasterio ecclesiam Sancti Nycolai infra civitatem Teramnensem in regione Sancti Cassiani [2]. quidam Rainerius filius Rainerii commutavit in hoc monasterio terram et vineam in ducatu Spoletano ubi dicitur Cellȩ modiorum .III., pro qua recepit res in Valle Sancti Pauli [3]. quidam Rainerius filius Leonis et Rolandus Paganelli et reliqui viri .CXVI. cum prȩsbyteris dederunt in hoc monasterio duo castella Stablonensia in comitatu Amerino cum ecclesiis et omnibus pertinentiis eorum [4]. quidam Rusticus filius Baruncelli ‖ dedit in hoc monasterio omnes res suas quȩcumque ei obveniebant a patre vel matre et quicquid illi per legem et rationem competebat in territorio Sabinensi ubi dicitur Scandrilia [5]. et ipsam terram ibidem in Scandrilia quam avus eius emit a comite Berardo pro .VIIII. librabus, unde fecit cartam ad Pomettam filiam Beruardi et heredibus eius, et ipsam terram tenebat Fulcardus, idest casales quatuor, scilicet casalem Goiusum, casalem Cellararium, casalem Cavallum, et Sanctam Luciam cum suo tenimento [6]. quidam Anso filius Guinizonis prǫ offensa quam fecit contra domnum Beraldum abbatem optulit in hoc monasterio totam suam substantiam et terram et vineam et portionem de ecclesia Sancti Thomȩ et Sancti Pauli in vocabulo Sala et Achiniano [7]. Franco prȩsbyter, Girardus, Baro, Iohannes et Atto filii Iohannis de Martino dederunt per concambium res suas in Monte Operis sextaria .VIII. et cannas .III. iuxta ripam ipsius castelli [8]. Franco de Iohanne Uberti et Doda uxor eius dederunt in hoc monasterio res suas in vocabulo Sala, et in Akiniano Maiori et Minori, et in Casa Pauli cum portione sua

c. 369 A

8. *Nel Regesto* Stablamonensia *e alquanto più oltre qui nel Chronicon (p. 265, r. 12)* S. Maria Stablamonensi

(1) An. 1099-1119; *R. F.* doc. 1164.
(2) An. 1106? 1107? *R. F.* doc. 1165.
(3) An. 1113; *R. F.* doc. 1166.
(4) An. 1113; *R. F.* doc. 1167.
(5) An. 1117; *R. F.* doc. 1168.
(6) An. circa 1117; *R. F.* doc. 1169. Oltre queste terre, Rustico cede in questo documento al monastero alcuni oggetti preziosi, cioè « unum altare itinerarium valde bonum, et « crucem optimam, et anulum aureum, « et sex libras denariorum papiensium, et duas villatas operatas de si« rico ».
(7) An. 1114; *R. F.* doc. 1170.
(8) An. 1114; *R. F.* doc. 1171.

de ecclesia Sancti Thomę et Sancti Pauli (1). Senebaldus filius Benefacti, et Iohannes qui vocatur Villanus, et Beneincasa, atque Transaricus filius Berardi, et Clara relicta suprascripti Berardi dederunt portionem suam de castello Fenocleto, et de castello quod
5 dicitur Turris cum suis pertinentiis in comitatu Narniensi: a primo latere confinium Sabinense, a secundo latere confinium Reatinum, a tertio latere fossatus qui discernit inter castellum Coppę et predictam Turrem, a quarto latere Laia; infra istos fines omnium rerum partem quartam; et ex alia parte portionem quar-
10 tam de intus et de foris, et portionem suam de ecclesia Sanctę Marię quę dicitur in Monte, et de ecclesia Sancti Clementis, et de aliis ecclesiis quę sunt infra ipsos fines cum omnibus pertinentiis; exceptaverunt casalem de Nordo (2). Rapizo comes filius Rapizonis de comitatu Tudertino dedit in hoc monasterio
15 duas portiones de monasterio Sancti Petri in Valle, et medietatem Sancti Petri in Laureto, et ecclesiam Sancti Angeli Pilo Scripto totam in integrum, et heremitorium in Valle de Cerasa, et ecclesiam Sanctę Marię in Aviliano, et Sancti Yppoliti, et hospitale in Quatuor Capellas, de ambobus ecclesiis Sancti Petri
20 sicut supra legitur, et alia duo loca sanctorum tota in integrum cum omnibus pertinentiis, et ecclesiam Sancti Nycolai in Aviliano in integrum, et medietatem ecclesię Sanctę Secundinę ibidem; in urbe Ameria ecclesiam Sancti Proculi in integrum; in urbe Tudertina ecclesię Sancti Hilarii partem tertiam, hospitale in
25 Muliere Mala, medietatem Sanctę Victorinę in Submanu, Sancti Laurentii in Phili; in Farnetta ecclesiam unam, * * ecclesiam Sanctę Marię in Galazano; in Melezole ecclesiam unam; in Fossule Sanctę Crucis; in Ilice unum heremitorium. hęc omnia prędictus Rapizo concessit et corporali traditione confirmavit in
30 hoc monasterio et in manibus Gregorii et Clementis monachorum Sanctę Marię (3). || Rainucius filius Oderisii cum filiis suis Oderisio, Oddone, Rainaldo et Senebaldo concessit in hoc mo-

c. 369 B

c. 370 A

26. *Lacuna di una o due parole nel testo.* 27. *Nel testo era prima scritto* Melezone *corretto poi dallo stesso Gregorio in* Melezole *Nel Regesto* Melezole

(1) An. circa 1112? 1115? *R. F.* doc. 1172.

(2) An. 1112; *R. F.* doc. 1173.

(3) An. 1112; *R. F.* docc. 1174, 1175.

nasterio omnes res suas in territorio Sabinensi vocabulo Aqua Viva et mons Rotundus: a primo latere serra montis quę discernit inter pertinentiam Scandrilię et montem Rotundum, et ascendit in cacumen ipsius montis iuxta res Domini Salvatoris, a secundo latere ipsum cacumen montis et descendit in rivum de Moiano, a tertio latere ipse rivus et venit in pertinentiam Cerriti Mali, a quarto latere ipsa pertinentia Cerriti Mali, et revertitur in serram primę finis (1). Rusticus filius Crescentii et Oddo filius eius dederunt per concambium in hoc monasterio castrum Currise cum sua pertinentia et quicquid eis pertinebat de castro Fara et eius pertinentiis: a primo latere rivus Carbulanus et terra Landonis comitis, a secundo latere pertinentia Nerulę et terra Rainaldi comitis, et pergit in montem et vadit in Rianam, a tertio latere ipsa Riana, a quarto latere vallis quę discernit inter montem Mutillę et montem Farę, et vadit in casalem Classianum, et descendit per Vallem de Luno in rivum et per ipsum rivum usque in viam publicam, et pergit in rivum de Loriniano et descendit per vallem usque in alveum Currisem, et per ipsum Currisem vadit in prędictum Carbulanum; excepto casale de Sancta Maria de Sanctis et alio casale prope ipsum ad eius comparationem, quos ad Rodulfum et ad eius fratres dederunt. et receperunt cambium per scriptum tertiogenerum castellum quod dicitur Postmontem cum suis pertinentiis, et quod minus interest augeatur inter Farfam et Currisem (2). || Alberio filius Bardonis promisit domno Beraldo abbati de podio quod illi permisit edificare in plano de Valleriano super rigum qui Turbidillus vocatur, pro quo factus est homo ipsius diebus vitę suę, et post obitum eius unus de filiis illius vel de nepotibus ipsius qualis melior fuerit. et per ipsum podium malum non faciet domno abbati nec posteris eius, nec conducet per ullum ingenium vel fraudem. et quicumque homo in hoc monasterio litem fecerit in ipsis partibus, ipse et eius heredes frangent ei litem secundum possibilitatem suam, et neque finem neque pa-

c. 370 B

10. eis] *Nel testo* eius

(1) An. 1113; *R. F.* doc. 1176. (2) An. 1100; *R. F.* doc. 1177.

cem aut ullam treuguam facient cum ipsis sine consensu abbatis. et si nobis oportuerit litem facere inimicis nostris, nobis non contendent habitare in eo propter intentionem faciendam. et prędictum podium non vendent nec donabunt nec per ullum in-
5 genium alienabunt sine consensu abbatis vel eius successorum (1). omnes viri Stablamonenses et seniores et minores, qui fecerunt cartam in hoc monasterio, pactum promissionis fecerunt, ut nulli illorum liceat alienare suum prędium extraneę persone nisi inter seipsos per tres interpellationes infra spatium .xx. dierum. et
10 si inter se tollere noluerint, dent abbati et in hoc monasterio, quod si tollere noluerimus, det cui voluerit. et decimas et mortuorum oblationes dent in Sancta Maria Stablamonensi, excepta portione quarta episcopi Amerini (2). domnus vero abbas promisit illis omnibus pro se et successoribus suis facere adiuto-
15 rium contra omnes homines de personis || et de eorum bonis (3). c. 371 A
Beraldus filius Rolandi comitatus Narniensis cum Maria iugali sua tradidit in hoc monasterio suam personam et omnes res suas et in ecclesia Sancti Iohannis in Turillo et in manus domni abbatis B[eraldi] infra comitatum Narniensem et intro civitatem vel de
20 foris, excepto petia .I. terrę ubi dicitur Macla Mortua quod vocatur Ferone. dedit autem portionem suam de podio Lorito et podio Coppe cum omnibus pertinentiis, et de castello Sigizonis, et de castello Collis Sancti Pauli, et de castello Perticara, et de oratorio Sancti Valentini, et de monasterio Sancti Sy-
25 meonis, et de monasterio Sanctę Marię in Monte, et de oratorio Sancti Clementis, et de monasterio Sanctę Marię in Pisile quod est intro civitatem Narniensem, et de oratorio Sancti Proculi quod est super castellum Sancti Gemini (4). domnus Beraldus abbas fecit convenientiam pro se et successoribus suis cum Tudertinis
30 comitibus, idest heredibus Rapizonis, pro ipsis et eorum heredibus, quorum nomina sunt hęc: Saracinus cum filiis suis laicis legitimis masculis, Guilelmus, Donadeus et Hugolinus filii Rainerii, Bulgarellus et Rodulfus filii Oducii, Tebaldus cum filiis suis, Transaricus cum filiis suis laicis legitimis masculis. his

(1) An. 1109; *R. F.* doc. 1178.
(2) An. 1113; *R. F.* doc. 1179.
(3) An. 1113; *R. F.* doc. 1180.
(4) An. 1110; *R. F.* doc. 1181.

omnibus et filiis eorum fecit domnus B[eraldus] abbas scriptum prestarię de octava portione turris Montis Martani, et de Monte Martano sicut Albertus filius Gualterii habuit et tenuit, et de octavia portione Scoiani, et de octava portione castri Ripę de Bornia cum silva ipsius, et de octava portione castri Casiliani 5 cum silva, exceptis grossis arboribus, et de octava portione castri c. 371 B Mezanelli cum silva, ‖ exceptis grossis arboribus Collis Alti, et de octava portione podii Sancti Martini cum silva, et de octava portione podii Sanctę Marię in Pantana. et dedit prędictis comitibus omnes res et homines qui fuerunt Albertini comitis, sicut 10 ipse dedit in hoc monasterio, excepta curte castri Aquę Spartę cum suis pertinentiis et quod habet in Lanciola, et excepto monte Castro a Laia in intus adversus ipsum Castrum, et excepta ecclesia Sancti Faustini et Sanctę Marię in Pantana. alia omnia prędictus abbas iam dictis comitibus dedit per pręstariam. isti 15 sunt vero termini qui designati sunt pro ipsa convenientia concambii de rebus Albertini comitis, videlicet: a Cruce Sanctę Barbarę vadit per viam antiquam de Mezanelli, et intrat in Naiam usque in stagnum de Crassis, et intrat in rigum qui est inter nos et filios Guidonis de Tebaldo, et intrat in viam publicam et per 20 semitam in pede de silva Lanciola et per rigum Caniclę in vadum Ripę, et in ipsum in Salicem Martini Rivaliosi, et in pede vineę Adenulfi quę est filiorum Tebaldi, et vadit iuxta terram Petri de Moronto quę est filiorum Rainerii de Odo, et vadit in silvam de Lanciola nostram, ubi debent augere nobis in una fronte 25 cannas .x. et in alia fronte cannas .x., et intrat iuxta terram filiorum Rainerii de Odo in pede silvę de Gutti, et intrat in rigum Sancti Petri et in pontem Sanctę Barbarę et in viam, et exit in Crucem Sanctę Barbarę [1]. Berardus filius Rainaldi optulit in hoc monasterio unum castrum quod vocatur Bustone et podium, 30 c. 372 A et suam portionem de monasterio Sanctę Marię ‖ in Consenano, et omnes res quantascumque tenebat a rivo qui dicitur Cornu usque in flumen Reatinum cum ecclesiis, castris et omnibus pertinentiis atque subiacentiis [2]. Carbo abbas de monasterio San-

(1) An. 1115; *R. F.* doc. 1182. (2) An. 1117; *R. F.* doc. 1183.

cti Nycolai quod est in comitatu Narniensi in castaldato Sancti Gemini, et Dodo clericus et Iuvenaliş germani fratres et filii Beraldi de Iuvenale, et Guido de Tebaldo Odonis, et Rodulfus de Bonino, omnes isti insimul dederunt in hoc monasterio San-
5 ctę Marię et domno Beraldo abbati ecclesiam Sancti Nycolai de comitatu Narniensi et castaldato Sancti Gemini cum omnibus rebus mobilibus et immobilibus sibi pertinentibus in toto comitatu Narniensi et in Todino et in Amerino (1). ecclesiam Sancti Egidii in comitatu Todino vocabulo Spina, quam quidam
10 viri, idest Opizo filius Cunę et Norico et Rodulfus et Ildebrandus nepotes eius, dederunt in suprascripto monasterio Sancti Nycolai quod est in loco qui vocatur Collis de Ficu Nigra in castello Sancti Gemini qui vocatur Arenarius (2). Gualfredus filius Tebaldi dedit in suprascripto monasterio Sancti Nycolai portio-
15 nem suam de ecclesia Sancti Martini (3). Rodulfus filius Berardi et Albericus et Anolinus filii Albini, et Petrus et Bernardus et Cencius filii Baronis, et Rabertus filius Beraldi, et Rapizo et Oddolinus et Tebaldus filii Tebaldi, et Monaldus et Ofridus et Baroncius et Suppolinus filii Rapizonis, omnes insimul dederunt
20 in suprascripto monasterio Sancti Nycolai unam ecclesiam infra castrum Cicilianum comitatus Tudertini, et unam casam ad faciendam ecclesiam suptus ipsum castellum de Ciciliano cum tota || terra et silva iuxta ipsam casam in loco qui nominatur Grappula; ipsa vero ecclesia suprascripta infra castellum Cicilia- c. 372 B
25 num nuncupatur Sancta Maria (4). Baroncellus filius Berardi et Oddo filius eius dederunt in hoc monasterio res suas in comitatu Reatino et vocabulo Frascarum, et Septem Ianule, et Taliatam, et in montania Campli, et Peritulo omnem portionem

(1) An. 1119; *R. F.* doc. 1184.

(2) An. 1119; *R. F.* doc. 1186, e an. 1094? 1095? *R. F.* doc. 1190.

(3) An. 1119; *R. F.* doc. 1185, e an. 1095; *R. F.* doc. 1191. L'abbate Beraldo concesse a sua volta a Carbone abbate l'uso e la reggenza a vita del monastero di San Nicola, e promise agli altri donatori menzionati nel doc. 1184 di non ricevere « ad bassallos » i figli di Benedetto di Guicco e Guittone di Dodo, e i figli di Faidolfo, nè di mandarli se non di comune accordo al monastero di San Nicola « neque pro offertione « neque pro monachis faciendis »; an. 1119; *R. F.* docc 1187 e 1188.

(4) An. 1100? 1101? *R. F.* doc. 1192. Intorno alla chiesa di San Nicola e sue pertinenze ved. anche *R. F.* doc. 1189.

suam in integrum [1]. Ascarus illustris vir dedit in hoc monasterio et Beraldo abbati res suas in comitatu Spoletano ubi dicitur Furca Casalinę et Misanus servitium quod ei facere debebat Stefanus de Teuzo, et in Misano servitium Stefani de Alberto et Stephani et Petri et Massarelli filiorum Ucellonis, omne servitium quod ipsi et heredes eorum per usum facere debent, ita ut non habeant ipsi licentiam alicui servire nisi cum voluntate suprascripti abbatis vel successorum eius abbatum [2]. Albertinus comes filius Gualterii comitis Tudertini dedit in hoc monasterio omnes res suas in cuncto ducatu Spoletano et in comitatu Tudertino, excepta portione sua de monte Castro cum sua pertinentia. de totis aliis castris et ecclesiis concessit portionem suam [3]. et consentiente Burga coniuge sua dedit in ecclesia Sancti Nycolai de Lanciola, quę est cella huius monasterii, res ipsas quas per pręstariam receperat ab hoc monasterio, idest ipsam silvam et terram in integrum quam per concambium a parentibus suis legaliter in transactum accepit, et portionem de molendino in Naia de Grassis, et Berardum de Lęto || cum omni suo tenimento et portione molendini de Meso, et fratrem eius Hugonem cum omni tenimento, et alium hominem nomine Letulum in fundo Ripa Labornia cum suo tenimento, exceptis casalinis de castellis. et concessit fruges omnes de terris et vineis per totum fundum Confinium [4]. domnus Beraldus abbas confirmavit cuidam Valentino abbati ecclesię Sancti Petri in Vallibus portionem eiusdem monasterii quam Rapizo comes in hoc monasterio concessit, ut teneat eam secundum nostram consuetudinem, et promisit ut nec ipse neque eius successores prędictam obędientiam ei sine sua voluntate vel assensu tollat. et ipse abbas Valentinus firmavit hoc monasterium et pręedictum abbatem eiusque successores, quod fidelis foret deinceps huic ecclesię et abbatibus nostris, et quę in ipsis partibus habemus vel ulterius acquiremus, contra omnes homines nos ad retinendum adiuvare studeret sine fraude et malo ingenio. sic promisit observare per sacra evangelia. et suscepit ipsam obędientiam quam paulo

c. 373 A

(1) An. 1103; *R. F.* doc. 1193.
(2) An. 1104; *R. F.* doc. 1194.
(3) An. 1104; *R. F.* doc. 1195.
(4) An. 1105; *R. F.* doc. 1218.

ante in manu domni abbatis refutaverat [1]. Rodulfus presbyter filius Azonis de Carsano concessit in hoc monasterio res suas de Carsano: a primo latere usque casarinum Rocii de Iohanne, et usque castrum de Istriano, et usque fossatum de Botino, et in 5 Silvestrini per ipsum casarinum pergit usque in fossata que pergunt ad Flaianum vel ad collem Sancti Viti, cum portione de ecclesia Sancti Iohannis de Carsano in integrum [2]. Heinricus Rodulfi filius et Gemma uxor eius et Senebaldus et Transaricus et Munaldus filii eius, omnes insimul dederunt in hoc mona- 10 sterio || medietatem monasterii Domini Salvatoris, quod est in du- c. 373 B catu Spoletano in confinio territorii Teramnani et Reatini vocabulo Marmora, cum omnibus ecclesiis eidem pertinentibus, infra civitatem Teramnensem ecclesia Sancti Alexii, in monte supra ipsum monasterium Sancti Angeli, in Fagi Sancte Marię, in Cri- 15 ptis Sancti Nycolai, in furca Melonis Sancti Maximi, in Bassano Sanctę Marię, medietatem Sancti Hermetis in Furca, Sanctę Marię in Casi, Sancti Apollinaris in Plaure, Sancti Secundi in Trepunzo, Sancti Angeli de Ocresia, Sancti Fortunati in territorio Teramnensi. et fecerunt suprascripti viri sacramenta quibus pro- 20 miserunt huic monasterio et domno B[eraldo] abbati eiusque successoribus pro se suisque heredibus in perpetuum, quod numquam auferent nec auferre consentient per se vel per ab eis submissas personas ecclesiam Sancti Salvatoris in Marmora ab hoc monasterio ubi eam dederunt neque eius res quas tunc habebat 25 vel in futurum acquisierit, et studiose in prędicta ecclesia vel ipsius rebus molestiam non facient nec facere permittent, sed adiuvabunt nos nostrosque ordinatos ad retinendum eandem ecclesiam Sancti Salvatoris cum rebus sibi pertinentibus, et omnia alia bona Sanctę Marię et suum honorem contra omnes homines [3]. 30 Heinricus autem filius Transarici concessit in suprascripto monasterio Sancti Salvatoris totam suam portionem de castello in Marmora cum casis, casalinis et ecclesiis omnibusque rebus eiusdem

28 *e, a p. 270, 4. Nel Regesto* pertinentibus infra regnum Langobardorum sive infra patriciatum Romanorum

(1) An. 1099-1119? *R. F.* doc. 1196.
(2) An. 1106; *R. F.* doc. 1197.
(3) An. 1116; *R. F.* docc. 1198, 1199.

castelli curię pertinentibus in aqua et in sicco. similiter dedit in hoc monasterio prędictus Heinricus totam suam portionem de ipso monasterio Sancti Salvatoris quod est in eodem castello cum omnibus rebus mobilibus et immobilibus sibi pertinentibus (1). || Octavianus vero et Rodulfus filii Transarici dederunt in suprascripto monasterio Sancti Salvatoris tertiam partem de Marmoribus cum curte et omnibus rebus ei pertinentibus, et duos casales in Bassano quos tenent Symeon et Arduinus; omnia hęc dederunt pro anima Transarici genitoris eorum usque in perpetuum pro librabus triginta argenti monetati (2). Atto filius Arderadi et presbyter Guido filius eius dederunt in hoc monasterio res suas territorii Teramnani in pertinentia Collis Stacti: a primo latere et secundo flumen Naricus, a tertio pertinentia Antisani, a quarto Tixinus (3). Teodinus filius Berardi dedit res suas in hoc monasterio infra comitatum Reatinum vocabulo Narnate: a primo latere mons Cornu, a duabus partibus terra Adonisca, a quarto latere terra Tibertisca, omnem portionem suam in integrum (4). Beraldus filius Crescentii et Domnica uxor eius dederunt in hoc monasterio et domno B[eraldo] abbati eiusque successoribus in perpetuum in territorio Tyburtino castrum quod vocatur Porcilis cum omnibus pertinentiis, et monasterium Sanctę Marię quod est in ipso loco cum omnibus rebus mobilibus et immobilibus sibi pertinentibus (5). Tygrimus qui vocatur Tiniosus filius Guidonis comitis dedit in hoc monasterio et B[eraldo] abbati eiusque successoribus in perpetuum octavam partem monasterii Sanctę Barbarę, et suam portionem de ecclesia Sancti Petri ibidem, et Sanctę Lucię in Bucclano, et Sancti Andreę in Ripe, et Sancti Clementis de Confinio, et Sancti Stephani ibidem cum omnibus pertinentiis et subiacentiis earum (6). Carbo filius Alberti concambiavit et tradidit ad proprietatem in hoc monasterio et domno Beraldo abbati in territorio Esculano et in Firmano castellum Rovetinum et portionem suam de castro Terra Talliata cum omnibus rebus illorum: a primo latere flumen Asum, a

(1) An. 1117; *R. F.* doc. 1200.
(2) An. 1097; *R. F.* doc. 1201.
(3) An. 1109? *R. F.* doc. 1203.
(4) An. 1106? 1107? *R. F* doc. 1204.
(5) An. 1110; *R. F.* doc. 1205.
(6) An. 1111; *R. F.* doc. 1206.

secundo latere via || quę vadit ad aquam de Furce, ad plebem Sancti Severini, in verticem Montis Polisię, ad Carpinum in Breclę, a tertio latere aqua Furcę et pergit in aquam de Aso, a quarto prędictum Carpinum vadit ad montem Sancti Martini, ad Sanctum Pancratium, in cerritum Alberti Bardonis, in rigum Patrinionis et per rigum de Cimbriano in prędictum flumen Asum. infra istos fines dedit per concambium suprascriptus Carbo, consensu filiorum suorum, castella et podia et ecclesias cum omnibus rebus eis pertinentibus. pro quibus omnibus recepit in cambium castrum Lumeranum cum omnibus pertinentiis et subiacentiis eius [1]. Mainardus filius Brictuli, consentiente illi Coni dativo tutore eius, concambiavit in hoc monasterio et domno Beraldo abbati castellum Collis Macri cum omnibus ecclesiis et pertinentiis eius, et podia cum quarta parte de castello Sancti Iohannis, et medietatem de Canosa, quarum rerum fines sunt: caput Vacca, a pede terra huius monasterii, ab uno latere currente Pallore et fluvio Aso, a secundo latere tenent filii Corvionis. et promisit idem Mainardus quod res ipsas quas recepit in concambium in comitatu Firmano nullo modo vendet nec donabit vel cambiabit, nec in loco pignoris vel ypothecę titulo dabit, vel pro anima sua iudicabit alicui homini cuiuscumque potestatis, nisi in hoc monasterio [2]. item, prędictus Mainardus dedit in hoc monasterio et domno B[eraldo] abbati, consentiente Conį tutore eius, res suas in territorio Esculano vocabulo Collis Macri cum ecclesia Sanctę Marię infra ipsum castellum, et portionem suam de ecclesia Sanctę Marię de Beloniano, et de Sancto Petro cum omnibus || pertinentiis vel subiacentiis ipsi castello iuste vel iniuste, et quartam partem de castello Sancti Iohannis, et de ecclesiis eiusdem castelli et omnium ecclesiarum sibi pertinentium, quarum rerum fines sunt superius descripti [3].

c. 374 B

c. 375 A

An. 1099-1119 (4).

L'abbate Beraldo si querela innanzi a Guarnieri duca e

Quoniam Dei Ecclesię persecutores maximis ac variis pęnis leges persecuntur, et a Deo datis potestatibus semper ulciscuntur, iccirco ego Beraldus abbas insimul cum Carbone advocato meo tibi, Guarneri Dei gratia excel-

(1) An. 1111; *R. F.* doc 1209.
(2) An. 1096; *R. F.* docc. 1210, 1211.
(3) An. 1096; *R. F.* doc. 1212.
(4) *R. F.* doc. 1213. Questo documento e l'altro che segue non hanno indicazione precisa di data e perciò si

castelli curię pertinentibus in aqua et in sicco. similiter dedit in hoc monasterio prędictus Heinricus totam suam portionem de ipso monasterio Sancti Salvatoris quod est in eodem castello cum omnibus rebus mobilibus et immobilibus sibi pertinentibus (1). ‖ Octavianus vero et Rodulfus filii Transarici dederunt in suprascripto monasterio Sancti Salvatoris tertiam partem de Marmoribus cum curte et omnibus rebus ei pertinentibus, et duos casales in Bassano quos tenent Symeon et Arduinus; omnia hęc dederunt pro anima Transarici genitoris eorum usque in perpetuum pro librabus triginta argenti monetati (2). Atto filius Arderadi et presbyter Guido filius eius dederunt in hoc monasterio res suas territorii Teramnani in pertinentia Collis Stacti: a primo latere et secundo flumen Naricus, a tertio pertinentia Antisani, a quarto Tixinus (3). Teodinus filius Berardi dedit res suas in hoc monasterio infra comitatum Reatinum vocabulo Narnate: a primo latere mons Cornu, a duabus partibus terra Adonisca, a quarto latere terra Tibertisca, omnem portionem suam in integrum (4). Beraldus filius Crescentii et Domnica uxor eius dederunt in hoc monasterio et domno B[eraldo] abbati eiusque successoribus in perpetuum in territorio Tyburtino castrum quod vocatur Porcilis cum omnibus pertinentiis, et monasterium Sanctę Marię quod est in ipso loco cum omnibus rebus mobilibus et immobilibus sibi pertinentibus (5). Tygrimus qui vocatur Tiniosus filius Guidonis comitis dedit in hoc monasterio et B[eraldo] abbati eiusque successoribus in perpetuum octavam partem monasterii Sanctę Barbarę, et suam portionem de ecclesia Sancti Petri ibidem, et Sanctę Lucię in Bucclano, et Sancti Andreę in Ripe, et Sancti Clementis de Confinio, et Sancti Stephani ibidem cum omnibus pertinentiis et subiacentiis earum (6). Carbo filius Alberti concambiavit et tradidit ad proprietatem in hoc monasterio et domno Beraldo abbati in territorio Esculano et in Firmano castellum Rovetinum et portionem suam de castro Terra Talliata cum omnibus rebus illorum: a primo latere flumen Asum, a

(1) An. 1117; *R. F.* doc. 1200.
(2) An. 1097; *R. F.* doc. 1201.
(3) An. 1109? *R. F.* doc. 1203.
(4) An. 1106? 1107? *R. F* doc. 1204.
(5) An. 1110; *R. F.* doc. 1205.
(6) An. 1111; *R. F.* doc. 1206.

secundo latere via || quę vadit ad aquam de Furce, ad plebem Sancti Severini, in verticem Montis Polisię, ad Carpinum in Breclę, a tertio latere aqua Furcę et pergit in aquam de Aso, a quarto prędictum Carpinum vadit ad montem Sancti Martini, 5 ad Sanctum Pancratium, in cerritum Alberti Bardonis, in rigum Patrinionis et per rigum de Cimbriano in prędictum flumen Asum. infra istos fines dedit per concambium suprascriptus Carbo, consensu filiorum suorum, castella et podia et ecclesias cum omnibus rebus eis pertinentibus. pro quibus omnibus recepit in cambium 10 castrum Lumeranum cum omnibus pertinentiis et subiacentiis eius (1). Mainardus filius Brictuli, consentiente illi Coni dativo tutore eius, concambiavit in hoc monasterio et domno Beraldo abbati castellum Collis Macri cum omnibus ecclesiis et pertinentiis eius, et podia cum quarta parte de castello Sancti Iohan- 15 nis, et medietatem de Canosa, quarum rerum fines sunt: caput Vacca, a pede terra huius monasterii, ab uno latere currente Pallore et fluvio Aso, a secundo latere tenent filii Corvionis. et promisit idem Mainardus quod res ipsas quas recepit in concambium in comitatu Firmano nullo modo vendet nec donabit vel 20 cambiabit, nec in loco pignoris vel ypothecę titulo dabit, vel pro anima sua iudicabit alicui homini cuiuscumque potestatis, nisi in hoc monasterio (2). item, prędictus Mainardus dedit in hoc monasterio et domno B[eraldo] abbati, consentiente Conį tutore eius, res suas in territorio Esculano vocabulo Collis Macri cum ecclesia 25 Sanctę Marię infra ipsum castellum, et portionem suam de ecclesia Sanctę Marię de Beloniano, et de Sancto Petro cum omnibus || pertinentiis vel subiacentiis ipsi castello iuste vel iniuste, et quartam partem de castello Sancti Iohannis, et de ecclesiis eiusdem castelli et omnium ecclesiarum sibi pertinentium, qua- 30 rum rerum fines sunt superius descripti (3).

c. 374 B

c. 375 A

An. 1099-1119 (4).

L'abbate Beraldo si querela innanzi a Guarnieri duca e

Quoniam Dei Ecclesię persecutores maximis ac variis pęnis leges persecuntur, et a Deo datis potestatibus semper ulciscuntur, iccirco ego Beraldus abbas insimul cum Carbone advocato meo tibi, Guarneri Dei gratia excel-

(1) An. 1111; *R. F.* doc 1209.

(2) An. 1096; *R. F.* docc. 1210, 1211.

(3) An. 1096; *R. F.* doc. 1212.

(4) *R. F.* doc. 1213. Questo documento e l'altro che segue non hanno indicazione precisa di data e perciò si

[illegible] e delle rapine commesse dai fratelli Morico e Carbone contro il monastero.

[illegible] et marchionibus atque omnibus Christianis in Christo pie viventibus notum fieri volumus, sancte Dei Genitricis ecclesiam multis et variis miseriis esse afflictam. quapropter conquerimus et proclamationem facimus de Morico et Carbone qui in tantum Dei Ecclesiam persecuti sunt, quod nullus Paganus et nullus Iudeus super hoc transire valuit. in primis scilicet, nos stantes et castrum nostrum communicantes, ipse [predictus] Carbo supradictę ecclesię [illegible] nobis securitatem dedit, et postea assaltum [nobis] posuit, et duos nostros milites interfecit. deinde in antea terram nostram devastaverunt, predam acceperunt, messes nostras ignibus concremaverunt, homines captos occiderunt, monasteria nostra expoliaverunt, tribus vicibus infra emunitatem Ecclesię dampnum dederunt, et postea in Ecclesiam Dei irruerunt et crimen sacrilegii commiserunt, [ipsa] altaria expoliaverunt, libros et paramenta abstulerunt, monachum infra dormitorium apprehensum exuerunt, alios verberaverunt, alios in captivitatem funibus in collo ligatis duxerunt, et de scapularis eorum vestimenta et caligas sibi et suis militibus fecerunt. in capite | asini scapularium miserunt et « Domne abba, benedicite » dixerunt. insuper, Dei famulum expoliatum [nudum] cum quadam muliere in foveam miserunt, alium vero mutillaverunt et morti tradiderunt. quandam Dei ancillam aprehensam, cippos in pedibus eius miserunt et funibus suspensam per giros eam revolverunt, variisque penis affecerunt. in tantum Dei Ecclesiam affligebant, ut culvertas suas mitterent quę offertiones de manu presbyteri per vim distraherent, in quarum manibus qui offerebant osculum prębebant. super hęc omnia turpissimam et nefandam et inauditam iniuriam quam dicere licet verecundemur, reticere tamen non possumus, scilicet quod apprehensum Dei famulum et venerabilem monachum, de iumento in terram miserunt, et fustibus cęsum ac male verberatum expoliaverunt, eumque ad caudam perduxerunt, vulvam et anum osculari fecerunt, qui eos rogare cępit ut eum dimitterent quia pro animabus parentum illorum eo die sacrificaverat. de nostris vero hominibus quos potuerunt ceperunt, et plus quam .c. libras extorserunt. prędas et assaltus et iniurias innumerabiles nobis fecerunt, abbatem vero alium sine armis in via assalierunt, et armati super eum irruerunt, et in fugam miserunt, et vix fuit quod in captionem eum non habuerunt. post tanta et tam nefaria nobiscum conve-

c. 375 B

6. nostrum] *Nel Regesto* nostrę ecclesię *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 8. deinde] *Nel Regesto* ab hac hora 10. captos] *Nel Regesto* quos potuerunt capere 13. *Nel Regesto* apprehendentes 19. *Nel Regesto* apprehendentes

segnano qui come nel *Regesto* gli anni del governo abbaziale di Beraldo III. Il duca Guarnieri I pure menzionato nel documento resse il ducato di Spoleto tra il 1094 e il 1134 circa. Il MURATORI, *Rer. It. Script.* II, 2, 662 e 663, attribuisce questo documento e il seguente circa all'anno 1106. È ipotesi possibile, ma non si vede su quale base sicura essa potrebbe fondarsi.

nerunt, pactiones et obligationes [nobiscum] fecerunt, et plurimis sacramentis nos firmaverunt, nostrique homines devenerunt, et fidelitatem iuraverunt, obsidesque dederunt. interea dum in eis magis quam in nullo alio nostro fideli confideremus, fraudulenter ad vicecomites nostros venerunt, inimicos nostros
5 prędam nostram capturos ‖ esse dixerunt, et ut nostri, cum aliquid audirent, cum pręda ad eos fugerent, securitatem dederunt. tunc ipsi malitia pleni fraudeque detenti, per diversa loca prędones venire fecerunt, omnesque nostri cum omni pręda ad eos confugerunt. postquam vero in sua virtute prędam habuerunt, et homines tenuerunt et ultra .c. libras inde acquisierunt. insuper
10 Sanctę Marię castrum Carbo cum sua fortitudine intravit, et filiam cuiusdam nostri boni hominis per vim rapuit suoque militi in uxorem tribuit, nec ante eius pater recipere potuit, quam bonum equum et aliud, quantum ipse Carbo voluit, pro ea dedit. alii etiam nostro bono homini nomine Zaccio unoquoque anno prędam auferebant, quam ęstimamus valuisse plus quam .c. libras.
15 hęc et alia plura nobis fecerunt, quę omnia nulla lingua enarrare vel manus scribere valet. de tantis et tam nefariis et scelestissimis hominibus Ecclesiam Dei variis et diversis malis persequentibus, ut fideles Christiani deprecamur Ecclesię Dei sic persecutę condoleatis, et qui iustitiam a divino numine concessam geritis, suppliciter oramus, ut quod leges pręcipiunt, pleniter nobis exhibeatis.

c. 376 A

20 In nomine domini Dei salvatoris nostri Ihesu Christi. Guarnerius Dei gratia dux et marchio. notum fieri volumus omnibus in Christo pie viventibus tam futuris quam pręsentibus, qualiter Mainardus quondam filius Gualkerii bona Sanctę Marię in Marchia sita, Farfensi ecclesię omni iure pertinentia, invadere, molestare, diripere, quoad vixit, sacrilega pręsumptione non destitit.
25 simili etiam tyrannide ‖ eiusdem venenati patris venenatus filius Adelbertus contra idem cęnobium omnimodis impugnare, destruere conatus est. post hunc quippe Adelbertum, sceleratissimi eius filii Morico et Carbo quęcumque patri ipsorum vel avo de bonis prędictę ecclesię indestructa remanserant temerario ausu et irrefragabili furore pręcipitare, demoliri ac penitus confundere
30 non cessaverunt. a qua sacrilega factione divina potentia vel imperatorum sive apostolicorum concessa prędicto cęnobio pręcepta seu privilegia mentes reproborum nullatenus revocaverant. sed dum tantis, ut iam diximus, pravitatibus prędictam ecclesiam intolerabiliter distraherent, et eiusdem innocentes famulos gravissimis calumniis lascesserent, abbates una cum cęnobitis crebras
35 et miserandas principibus ac rectoribus super his fecerunt querimonias. sed, ut supra docuimus, nec divino timori nec principum iussioni obtemperantes, a nefario opere cessavere. postremo, nostri regiminis tempore, abbas Beraldus, virtutibus et nobilitate vir clarissimus, zelo iustitię et ultionis divinę

An. 1099-1119 (1).

Guarnieri duca e marchese delibera che il possesso dei beni di Morico e Carbone vada al monastero.

c. 376 B

3. *Nel Regesto* obsides 25. *Nel Regesto* Adalpertus 27. *Nel Regesto* Adalpertum

(1) *R. F.* doc. 1214.

marchese delle violenze sacrileghe e delle rapine commesse dai fratelli Morico e Carbone contro il monastero.

lentissime dux et marchio, querimus atque omnibus Christianis in Christo pie viventibus notum fieri volumus, sanctę Dei Genitricis ecclesiam multis et variis miseriis esse afflictam. quapropter conquerimus et proclamationem facimus de Morico et Carbone qui in tantum Dei Ecclesiam persecuti sunt, quod nullus Paganus et nullus Iudeus super hoc transire valuit. in primis scilicet, 5 nos stantes et castrum nostrum corrroborantes, ipse [prędictus] Carbo supradictę ecclesię persecutor nobis securitatem dedit, et postea assaltum [nobis] posuit, et duos nostros milites interfecit. deinde in antea terram nostram divastaverunt, prędam abstulerunt, messes nostras ignibus concremaverunt, homines captos occiderunt, monasteria nostra expoliaverunt, tribus vicibus 10 infra emunitatem Ecclesię damnum dederunt, et postea in Ecclesiam Dei irruerunt et crimen sacrilegii commiserunt, [quia] altaria expoliaverunt, libros et paramenta abstulerunt, monachum infra dormitorium apprehensum exuerunt, alios verberaverunt, alios in captivitatem funibus in collo ligatis duxerunt, et de scapulariis eorum vestimenta et caligas sibi et suis militibus 15 fecerunt. in capite || asini scapularium miserunt et « Domne abba, benedicite » dixerunt. insuper, Dei famulum expoliatum [nudum] cum quadam muliere in foveam miserunt, alium vero musellaverunt et morti tradiderunt. quandam Dei ancillam apprehensam, cippos in pedibus eius miserunt et funibus suspensam per giros eam revolverunt, variisque pęnis affecerunt. 20 in tantum Dei Ecclesiam affligebant, ut culvertas suas mitterent quę offertiones de manu pręsbyteri per vim distraherent, in quarum manibus qui offerebant osculum pręebant. super hęc omnia turpissimam et nefandam et inauditam iniuriam quam dicere licet verecundemur, reticere tamen non possumus, scilicet quod apprehensum Dei famulum et venerabilem monachum, 25 de iumento in terram miserunt, et fustibus cęsum ac male verberatum expoliaverunt, eumque ad caudam perduxerunt, vulvam et anum osculari fecerunt, qui eos rogare cępit ut eum dimitterent quia pro animabus parentum illorum eo die sacrificaverat. de nostris vero hominibus quos potuerunt ceperunt, et plus quam .c. libras extorserunt. prędas et assaltus et iniurias innumerabiles nobis fecerunt, abbatem vero alium sine armis in via assalierunt, et armati super eum irruerunt, et in fugam miserunt, et vix fuit quod in captionem eum non habuerunt. post tanta et tam nefaria nobiscum conve-

c. 375 B

6. nostrum] *Nel Regesto* nostrę ecclesię *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 8. deinde] *Nel Regesto* ab hac hora 10. captos] *Nel Regesto* quos potuerunt capere 13. *Nel Regesto* apprehendentes 19. *Nel Regesto* apprehendentes

segnano qui come nel *Regesto* gli anni del governo abbaziale di Beraldo III. Il duca Guarnieri I pure menzionato nel documento resse il ducato di Spoleto tra il 1094 e il 1134 circa. Il Muratori, *Rer. It. Script.* II, 2, 662 e 663, attribuisce questo documento e il seguente circa all' anno 1106. È ipotesi possibile, ma non si vede su quale base sicura essa potrebbe fondarsi.

nerunt, pactiones et obligationes [nobiscum] fecerunt, et plurimis sacramentis nos firmaverunt, nostrique homines devenerunt, et fidelitatem iuraverunt, obsidesque dederunt. interea dum in eis magis quam in nullo alio nostro fideli confideremus, fraudulenter ad vicecomites nostros venerunt, inimicos nostros
5 prędam nostram capturos ‖ esse dixerunt, et ut nostri, cum aliquid audirent, cum prępa ad eos fugerent, securitatem dederunt. tunc ipsi malitia pleni fraudeque detenti, per diversa loca prędones venire fecerunt, omnesque nostri cum omni pręda ad eos confugerunt. postquam vero in sua virtute prędam habuerunt, et homines tenuerunt et ultra .c. libras inde acquisierunt. insuper
10 Sanctę Marię castrum Carbo cum sua fortitudine intravit, et filiam cuiusdam nostri boni hominis per vim rapuit suoque militi in uxorem tribuit, nec ante eius pater recipere potuit, quam bonum equum et aliud, quantum ipse Carbo voluit, pro ea dedit. alii etiam nostro bono homini nomine Zaccio unoquoque anno prędam auferebant, quam ęstimamus valuisse plus quam .c. libras.
15 hęc et alia plura nobis fecerunt, quę omnia nulla lingua enarrare vel manus scribere valet. de tantis et tam nefariis et scelestissimis hominibus Ecclesiam Dei variis et diversis malis persequentibus, ut fideles Christiani deprecamur Ecclesię Dei sic persecutę condoleatis, et qui iustitiam a divino numine concessam geritis, suppliciter oramus, ut quod leges pręcipiunt, pleniter nobis exhibeatis.

c. 376 A

20 In nomine domini Dei salvatoris nostri Ihesu Christi. Guarnerius Dei gratia dux et marchio. notum fieri volumus omnibus in Christo pie viventibus tam futuris quam pręsentibus, qualiter Mainardus quondam filius Gualkerii bona Sanctę Marię in Marchia sita, Farfensi ecclesię omni iure pertinentia, invadere, molestare, diripere, quoad vixit, sacrilega pręsumptione non destitit.
25 simili etiam tyrannide ‖ eiusdem venenati patris venenatus filius Adelbertus contra idem cęnobium omnimodis impugnare, destruere conatus est. post hunc quippe Adelbertum, sceleratissimi eius filii Morico et Carbo quęcumque patri ipsorum vel avo de bonis prędictę ecclesię indestructa remanserant temerario ausu et irrefragabili furore pręcipitare, demoliri ac penitus confundere
30 non cessaverunt. a qua sacrilega factione divina potentia vel imperatorum sive apostolicorum concessa prędicto cęnobio pręcepta seu privilegia mentes reproborum nullatenus revocaverant. sed dum tantis, ut iam diximus, pravitatibus prędictam ecclesiam intolerabiliter distraherent, et eiusdem innocentes famulos gravissimis calumniis lascesserent, abbates una cum cęnobitis crebras
35 et miserandas principibus ac rectoribus super his fecerunt querimonias. sed, ut supra docuimus, nec divino timori nec principum iussioni obtemperantes, a nefario opere cessavere. postremo, nostri regiminis tempore, abbas Beraldus, virtutibus et nobilitate vir clarissimus, zelo iustitię et ultionis divinę

An. 1099-1119 (1).

Guarnieri duca e marchese delibera che il possesso dei beni di Morico e Carbone vada al monastero.

c. 376 B

3. *Nel Regesto* obsides 25. *Nel Regesto* Adalpertus 27. *Nel Regesto* Adalpertum

(1) *R. F.* doc. 1214.

accensus, contra pestiferas prędictorum fratrum Morici scilicet et Carbonis machinationes potenter se erexit. sepe de ipsis sacrilegis Ecclesię Dei ac Genitricis eius invasoribus nobis reclamavit. sepe nichilominus ipsum venerabilem abbatem et eosdem scelestos, datis finiendę litis terminis, in nostri pręsentia ad iudicium legaliter vocavimus. advenientibus autem terminis, 5
c. 377 A abbas iustitiam et satisfactionem recepturus in nostri pręsentia affuit; sed ‖ dignam perpetrati sceleris sententiam et proscriptionem metuentes, reproborum fratrum neuter venit, sed in consueta pravitate contumaciter perseveravere. deinde pręfatus abbas, Deo cęlitus et eius sancta Genitrice victoriam sibi administrante, vindex pręteritorum malorum potenter extitit, contra eosdem 10 hostes pręvaluit, ipsosque de bonis ipsorum omnibus prorsus exhęreditavit. quapropter, quomodo ultione divina ac iudiciali censura declaratum est, prędictorum rebellium possessionem et proprietatem pręfatę ecclesię iure in omnibus deliberavimus sive censuimus possidendam, ita ut a modo liceat prędicto abbati eiusque ecclesię quiete et libere ac sine aliquo pręiudicio 15 rectoribus procurare nefandorum prefatorum possessionem et proprietatem. auctoritate itaque domni imperatoris pręsentis serenissimi Heinrici, et eidem sacro cęnobio antiquitus imperiali vel apostolica statuta in pręceptis seu privilegiis censura, pręcipientes iubemus ut nullus deinceps marchio, comes, vicecomes, vel aliqua magna parvaque persona prędictam ecclesiam molestare 20 vel inquietare in prędictis bonis pręsumat. quod si aliquis forte contra hęc statuta ire pręsumpserit, .c. libras auri componat, medietatem prędictę ecclesię, et medietatem [vero] camerę nostrę. quod ut ratum et inconvulsum tam apud posteros quam apud pręsentes iugiter permaneat, manu propria hoc signum huic paginę impressimus et nostri sigilli impressione consignari pręcipimus (1). 25

Rainerius Iohannis de Rainerio patronus scolę sandalariorum,
c. 377 B pro se et pro Petro de Rosa priore ‖ dictę scolę et pro omnibus scolensibus minoribus et maioribus, firmavit Petro pręposito et Beraldo abbati huius monasterii et eorum successoribus in perpetuum portum Currisem et usum antiquum, et si damnum aliquod evenerit hominibus abbatię et ipsi compellati fuerint per duas vices inter spatium quatuor mensium, emendare faciant nobis, et si ipse qui damnum fecit emendare noluerit, dabunt nobis licentiam capiendi tantum de ipso quantum damnum est (2). 35

12. ac] *Nel Regesto* et 18. se *nel Chronicon ma* seu *nel Regesto.* 23. *Il primo* et *manca nel Regesto.*

(1) Nel *Regesto* è riprodotto il sigillo rappresentante il duca e marchese Guarnieri a cavallo e con la spada in mano. Per la data di questo documento vedasi la nota 4 alla p. 271.

(2) An. 1115; *R. F.* doc. 1215.

Erat autem in castello Corgnito ecclesia constructa in honore sancti Petri apostoli in prędio virorum Rainerii, Geizonis monachi huius monasterii et Franconis et Petri filiorum eius, et Petri Mazocli, et Pagani Neronis, et Neronis filii eius, quos Guido
5 venerabilis episcopus Tuscanensis paterno et pastorali admonuit affectu, ut pro redemptione animarum suarum eandem ecclesiam, quę est in Plaia suptus ripam ecclesię Sanctę Marię, Deo offerrent et seculari dominio privarent, et perpetualiter liberam redderent; insuper servis servorum Dei monachis ibidem ordinatis, in per-
10 sona domni Beraldi abbatis ecclesię Sanctę Marię Farfensis in suisque posteris disponendam concessissent. ipsi autem prędicti viri eiusdem episcopi prędicationibus acquiescentes, fecerunt cartam perpetuę et irrevocabilis refutationis de ipsa ecclesia Sancti Petri pręfato episcopo in persona prędicti Beraldi abbatis et in suis
15 successoribus, sub pęna .c. librarum lucensis monetę optimę. episcopus autem pręvidens huius ecclesię futurę libertati monasterii, assensu omnium et pręsentia donatorum ac refutatorum, concessit prędictam ecclesiam pręfato abbati B[eraldo] et huic monasterio in sempiternum (1).

20 Quodam vero tempore ortum est grave bellum contra domnum abbatem Beraldum a quibusdam secularibus potestatibus in quo dominus Ihesus Christus filius Virginis defensor factus est huius domus Genitricis suę omniumque bonorum eius, et eumdem rectorem in omnibus fecit victorem. in quo etiam bello captus
25 est Ofriducius comes. post hęc dimissus est a domno abbate, et fecit cartam refutationis huic monasterio et domno abbati B[eraldo], et dimisit omnem inimicitiam pro ipsa captione, et deprędationem rerum suarum, scilicet aurum, argentum, vestimenta et omnia quę ei ablata sunt in suis hominibus in ipso bello,
30 omnia refutavit et pacem finemque nobiscum fecit (2).

c. 378 A

(1) An. 1111? 1112? *R. F.* doc. 1216.

(2) An. 1104? 1112? *R. F.* doc. 1217. Mi pare opportuno riferire qui in nota questo documento che è caratteristico di questo periodo guerresco nella storia Farfense.

In nomine Domini. anno incarnationis domini nostri Ihesu Christi millesimo .cxii., indictione .xii., mense augusto, die .xxvii. (a), imperante domno Heinrico a Deo coronato

(a) Le note cronologiche del documento sono discordi tra loro. L'« Ofriducius comes » nominato nel documento sembra che possa identificarsi con l'« Ofridus comes » di cui si dice a p. 231, r. 19 di questo volume, che fu preso prigioniero dagli uomini del monastero intorno al 1104

Iohannes pręsbyter filius Adę dedit in hoc monasterio res suas de Luco vel Bucciniano: ab primo latere rigus de monte Lupulo, ab alio rigus de Cannitulo, ab alio terra de Bucciniano qui nominatur Cerquitus Rotundus; et in alio loco qui vocatur Gualdus, et in Calviniano, et in Valle Garmundella, et Marella, et in Sala (1). Petrus pręsbyter filius Iohannis dedit in hoc monasterio res suas in comitatu Narniensi de fundo Cervaro petias .II. de terra, et petiam .I. in colle Cocturo, et ad Fontanam de Spoletinis, et vineam de fundo Vallis Mercurii, et de Valle Herbosę, et a Lavatoriis, et de fundo Fugiano, et de fundo Collis Luparii, et de Valle de Maio, et petias .II. terrę in pede Capchano, et de Valle Antonina, et de fundo Petra Rea, et de fundo Rubicino, et de fundo Turris, et de fundo Cischano, et de fundo Scopello, et de fundo Atiano, et de Fargeto, et de colle Gregorii, et de colle Iunco, et de ‖ Terminoto, et de monte Rotundo, et portionem suam de ecclesia Sancti Valentini martyris in fundo Bobio, et de monasterio Sancti Symeonis, et de Sancto Christoforo cum tenimentis ipsarum ecclesiarum; insuper argenti libras quatuor (2). Faido filius Leonis et Iohannes filius eius dedit in

c. 378 B

3. qui] *Così nel testo.*

imperatore, sub cuius imperio extat sapiens et spiritualis Dei gratia. Beraldus abbas monasterii Sanctę Marię et eius spiritualis congregatio quę dicitur Pharphensis, quo gubernante in spiritualibus dinoscitur non ad modicum exaltatum, et sicut mos est ut perversi erga bonos semper invident, ita istius tempore a quibusdam secularibus potestatibus grave ortum est bellum. sed favente omnipotentis Dei gratia, Ihesus Christus filius Virginis defensor factus est domus Genitricis suę eiusque bonorum omnium, pręfatumque rectorem in omnibus fecit victorem. omnipotens ergo Dominus qui vult sibi faventes et obedientes unanimes et unius fidei esse, qui dixit discipulis suis: « Pacem meam do vobis », non est dissensionis Deus sed pacis, ipse inter omnia existens pax, cum pręnominatę ecclesię Sanctę Marię rectores eique servientes dignatur pacificare. igitur ego Ofriducius comes a die pręsenti sine dolo ac fraude refuto nec non et chartulam refutationis facio, nullo me cogente aut vim faciente sed propria spontaneaque et bona voluntate, in perpetuum tibi, Beata virgo Maria quę poneris in Pharpha, et domno Beraldo religioso abbati eius monasterii et cunctis successoribus ibidem permansuris in perpetuum et eius sociis et servitoribus, idest captionem meam et deprędationem rerum, scilicet aurum, argentum, vestimenta et omnia in omnibus quanta abstulisti michi cum tua potentia et meis hominibus, refuto a parte Dei omnipotentis et filii eius Ihesu Christi, nec litidium nec molestiam faciam per me vel interpositam a me personam vel submissam vel ab hęredibus meis, et defendere promitto cum meis hęredibus tibi tuisque successoribus ab omni homine in omni tempore. et firma et incorrupta permaneat semper hęc promissio. si autem contra hanc refutationem venire temptavero et omnia supradicta non observavero, cum meis hęredibus componamus vobis pęnam libras auri optimi .c. et hęc chartula firma permaneat. Iohannes scriniarius atque iudex sanctę Romanę Ecclesię scripsi. ✝ Ofreducius comes firmavi. ✝ Cencius Tebaldi. Guittone Alberti. Oddo Rustici. Astaldus de Astaldo. Gentilis Berardi. Tebaldus de Civitate. Loterius. Emmo de Ioseph. Cencius. Iohannes iudex scripsi.

(1) An. 1059? 1060? *R. F.* doc. 1241.
(2) An. 1102? 1103? *R. F.* doc. 1265.

hoc monasterio res suas de comitatu Reatino territorio Fallagrinensi, in Geniperito petium .I., et unam silvam in colle Morco modia quatuor et quartaria tria, et in Casarinis vel ad Roccam modia .II. (1). Ubertus filius Fusconis et Gervisa coniux eius
5 dederunt res suas de ducato Spoletano et comitatu Reatino atque Esculano: a pede castellare collis de Spata, vadit per rivum usque in † ad Palerectam, exinde per maclas ad Petram Moliginem, et ascendit in furcam de Pesa et usque in Petram Communalem, et vadit in finem Aventedani, et descendit in furcam Sancti Mar-
10 celli, et vadit per viam publicam usque in Copulam et inde in Pratum Cardosum, et vadit per finem terrę de Camponiscis, et in vadum Sigezonis, et per rivum qui est iuxta res filii Gislerii usque in Fontanam ad Peritulum, et descendit per serram Longoni et in Negiam Aleianam, et per ipsam aquam usque in
15 pedem collis de Spata qui est primum latus; inter hos fines tertiam partem de castello Raditu cum suis pertinentiis, et de castello Aqua Sancta tertiam partem, et de podio Fallo medietatem (2). Petrus pręsbyter de Cono dedit in hoc monasterium casam intro castellum Sancti Gemini iuxta plateam, et aliam
20 casam ibidem, et terram in fundo Canneta modiorum .VII., et ad Ficulneam Albam modium .I., et ad Petram Latam modium .I., ‖ et portionem suam de Sancto Angelo in Collibus (3). — c. 379 A

Senza data (4). Il conte Rogerio di Taxione concede al monastero la chiesa di Santo Stefano e le sue pertinenze.

☧ R[ogerius] T[axionis] Dei gratia comes, B. Farfensi abbati omnique congregationi suę, quicquid indissolubile dilectionis et timoris vinculum. epi-
25 stolam quidem vestram serena fronte et tranquillo recepi animo. ecce quicquid postulavistis, auxiliante Altitonante, quantum nostrę possibilitati pertinet, revera semota omni occasione habebitis. concedo et firmiter promitto pro redemptione animę patris et matris meę nec non et animę corporis mei heredumque meorum, et pro fidelitate Conditoris mei et Genitricis eius, et
30 dilectione almi abbatis et seniorum fratrum illius monasterii, ut quomodo habere solet in sua potestate tempore patris mei, ita habeat licitu meo monasterium Sancti Stephani, homines et castella et cellas et quicquid sibi pertinet. captura quippe hominum eius minime erit, semotas duas res, scilicet causa traditionis meę vel terrarum mearum, aut causa fugitionis eorum cum facul-
35 tatibus Ecclesię. similiter de prępositis. et si quis meorum de suis illuc

(1) An. 1102; *R. F.* doc 1266.
(2) An. 1102; *R. F.* doc. 1267.
(3) An. 1108; *R. F.* doc. 1268.
(4) *R. F.* doc. 1311.

impendere cupit proprietatibus, licitu meo faciat. quid plura? Omnipotens incolumes vos custodiat. Taxionis Rogerius miles acerrimus + [manu sua crucem depinxit. + Lioto filius Fusconis. + Dardanus. + Rogerius dapifer. + Algerius. + Gentilis grandinatus, testes. + Guido notarius iussione suprascripti comitis scripsi.] 5

Atto comes dedit in hoc monasterio et Beraldo abbati medietatem unius ecclesię Sancti Martini de Morro cum omnibus pertinentiis eiusdem medietatis (1). domnus autem Beraldus abbas concessit Berardo filio Rustici de Crescentio et eius coniugi Agnę eorumque filiis legitimis et nepotibus casales ‖ .xii. sicut olim prędictus Rusticus detinuit suis manibus et suis dedit equitibus infra castrum Currisem et castrum Bricti et castrum Nerulę: a primo latere tenimentum castri Currisii, a secundo aqua Currisii, a tertio aqua Carbulani, a quarto Fons Marmoreus et tenimentum castri Nerulę, pensione denariorum .xii. pro quibus rebus ipse Berardus iuravit fidelitatem in hoc monasterio et prędicto abbati, et spopondit firmissime quod nec ipse nec filius eius qui castrum Nerulę retineret, acciperent alium seniorem nisi abbatem huius monasterii in perpetuum, et cum aliquo inimico huius ecclesię numquam facerent finem neque pacem sine domno abbate, et sicut alia castella, idest Fara vel Tribucum vel Buccinianum, permanerent in dominio et hominio prędicti abbatis et successorum eius atque huius monasterii. et si forte per bonam fidem et sine fraude vel malo ingenio ita non observaverint, ipse Berardus et filius eius qui castrum Nerulę retineret, componant huic monasterio et domno abbati vel eius successoribus ut sine aliqua contentione ipsum castrum Nerulę veniat in possessionem huius cęnobii et domni abbatis vel eius successorum. quod factum et diffinitum est omni congregatione consentiente (2). quidam Benedictus prior ecclesię Sancti Martini super Vallem Transaquanam suscepit a domno abbate Beraldo ecclesiam Sancti Rufini de vocabulo Ratino cum omnibus eius pertinentiis ad meliorandum, ab anno millesimo .cxiii. usque ad triginta annorum expletionem,

c. 379 B

10 15 20 25 30

2. Le parole tra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.

(1) An. 1101; *R. F.* doc. 1312. (2) An. 1104; *R. F.* doc. 1313.

et ibi semper sit ordinatus noster quem nos prępponimus, et ad ius nostrum liberrime consistat ipsa ecclesia Sancti Rufini, et annualiter perfectorum piscium duas ‖ salmas in festivitate sancti Benedicti vel in Ascensione afferant hic nobis. post hęc vero prę-
5 positus ipsius ecclesię Sancti Martini cum omnibus fratribus suis refutavit ipsam posituram et omnem condicionem quam accepe- rant ab hoc monasterio de ipsa ecclesia Sancti Martini in manibus domni R. atque B. monachorum nostrorum (1). Petrus pręsbyter filius Enrici dedit in hoc monasterio et in ecclesia Sanctę Marię
10 de Colle Baiano petiam unam in loco vocabulo * * * (2).

c. 380 A

An. 1118 (3).
L' imperatore Enrico V conferma il monastero nel possesso dei suoi beni e dei suoi privilegi.

In nomine sanctę et individuę Trinitatis. Heinricus divina favente clementia quartus Romanorum imperator augustus. omnibus episcopis, abbatibus, marchionibus, ducibus, comitibus et cunctis reipublicę procuratoribus totiusque Italici regni ministris. imperatoria maiestas ad bonę fidei viris
15 veręque cultoribus religionis oportuna largiendum beneficia per omnia benivola fore debet atque largissima; denique si loca sanctorum nostro proficiunt studio, in nostris nos negotiis nunc utilius eorum auxiliis credimus foveri et in futuro tunc confidimus dignius remunerari. noverit autem omnium vestrum sagacissima sollertia, quoniam quidam Beraldus vir venerabilis magnęque
20 constantię abbas monasterii Beatę semperque virginis Marię cęnobii Farfensis una cum [eius] venerabili congregatione nostram adiit excellentiam intimans nostrę clementię multas incommoditates, invasiones et subreptiones a viris nefandis nostrique coronę imperii adversariis de bonis pręfati monasterii hactenus illatas, simulque depręcatus est, ut inspectam autenticam ipsius mo-
25 nasterii libertatem a regibus vel imperatoribus olim inibi ‖ concessam aureis sigillis bullitam, scilicet Liutprando, Ratgiso, Haistulfo et Desiderio Langobardis, nec non et Karolo ac Ludovico sive Lothario atque Ludovico altero, etiam et a nostris parentibus Chuonrado et avo nostro Heinrico et beatę memorię patre nostro Heinrico, qualiter prędictum monasterium propter divinum amo-
30 rem et reverentiam sanctę Dei genitricis semperque virginis Marię dominę nostrę sub sua semper tuitione tenuissent, nos quoque imperiali corroboratione eamdem antiquam libertatem per omnia confirmaremus et quandoque res ablatas Christo propitio restituere studeremus, quatinus, cunctis vexationibus remotis,

c. 380 B

10. *Manca il nome del vocabolo, e anche il Regesto ha una lacuna a questo punto.* 21. *Le parole fra parentesi quadrate mancano nel testo del Chronicon e si suppliscono togliendole dal Regesto.* 26. *Nel Regesto* bullatam 28-29. *Le parole* et beatę – Heinrico *mancano nel Regesto.*

(1) An. 1313; *R. F.* doc. 1314. (3) *R. F.* doc. 1318.
(2) An. 1106? 1107? *R.F.* doc. 1315.

ipsi servi Dei in divinis laudibus persistere valeant quiete et pro nobis Dei misericordiam attentius studeant postulare. igitur eorum iustis postulationibus benignissime assentientes, confirmamus iam dicto monasterio quicquid in superioribus continetur prçceptis, et quicquid futuris temporibus per instrumenta cartarum vel donationem quorumcumque hominum vindicare contigerit, prout iuste et 5 legaliter possumus. videlicet quicquid habere videtur in territorio Sabinensi, idest ecclesiam Sancti Angeli in Terentiano, ecclesiam Sancti Angeli in Tancia cum gualdo et omnibus suis pertinentiis, sicut Hildebrandus dux per suum confirmavit prçceptum. item, ecclesiam Sancti Angeli in Petroniano, Sancti Angeli in Mutilla, Sancti Angeli in Silignano, Sancti Angeli in Montiano, 10 Sancti Angeli in Viviano, Sancti Angeli in Luciano, Sancti Antimi in Acutiano, Sancti Antimi in Serviliano, Sancti Antimi in Sentiano, Sanctç Anatholiç in Busiano,|| Sancti Abundii in Botiano, Sancti Bartholomei in Foriano, Sancti Benedicti in Ortelle, Sancti Benedicti in Campo, Sancti Blasii in Fistula, Sanctç Barbarç in Ponticillo, Sancti Cipriani in Albiano, Sanctç Cçciliç in Paterno, 15 Sanctç Cçciliç in Culiano, Sanctç Cçciliç iuxta rivum Pandonis, Sanctç Cçciliç in Terentiano, Sanctç Cçciliç in Cerrito Malo, Sancti Calistrati in Cipriano, Sancti Cesigii in Cossiiano, Sanctç Columbç in Capitiniano, curtem in Picte, Sancti Donati in Ciciliano, Sancti Donati in Agello, Sanctç Eugeniç et Sancti Iuvenalis in Malliano, Sanctç Eugeniç in Bubeta, Sancti Felicis in 20 Antiano, Sancti Felicis in Silvanione, Sancti Gethulii in Fornicata, Sancti Gethulii in Lavariano, Sancti Gregorii in Acutiano, Sancti Gordiani in Apreiano, Sancti Gordiani in Longitia, Sancti Gordiani in Postmontem, Sancti Gangulfi in Cosce, Sancti Iacinthi in Gualdo, Sancti Heleutherii in Canali, Sancti Heleutherii in Catino, Sanctç Helenç in Migniano, Sanctç Iustç in 25 Cassiano, Sancti Iohannis in Criptula, Sancti Iohannis in Cornazano, Sancti Iohannis in Paterno, Sancti Iohannis in Ginestra, Sancti Laurentii in Calistiano, Sancti Laurentii in Turri, Sancti Laurentii in Ortelle, Sancti Laurentii in Bassiano, Sancti Laurentii in Tophila, Sanctç Lucinç in Luciolo, Sanctç Mariç in Terentiano, Sanctç Mariç et Sancti Silvestri in Cisiniano, 30 Sanctç Mariç in Turiano, Sanctç Mariç in Basiano, Sanctç Mariç in Vico Novo, Sanctç Mariç et Sancti Silvestri in Ciciliano, Sanctç Mariç in Saliano, Sanctç Mariç in Catilini, Sanctç Mariç in Cannito, Sancte Mariç in Plano, Sanctç Mariç in Pensile, Sancti Martini in Salliano, Sancti Martini in Valeriano, Sancti Martini in Rescaniano, Sancti Martini || in Ponticello, Sanctç Margaritç in Moiano, Sancti Marcelli in Carboniano, Sancti Nycolai in 35 Macla, Sancti Pçtri in Cassicella, Sancti Petri in Germaniciano, Sancti Petri in Oriclangi, Sancti Petri in Catino, Sancti Petri in Lucaniano, Sancti Pancratii in Corviano, Sancti Pancratii ad Gualdum prope gualdum Tanciç, Sancti Stephani in Rofiano, Sancti Stephani in Domitiano, Sancti Stephani 40

c. 381 A

c. 381 B

7. *Le parole* ecclesiam - Terentiano *mancano nel Regesto.*

in Septiniano, Sancti Silvestri in Postmontem, Sancti Silvestri in Mediana, Sancti Silvestri in Cisiniano, Sancti Silvestri et Sancti Nycolai in Cerrito Malo, Sanctę Sabinę in Catoniano, Sancti Sabini in Folliano, Sancti Sebastiani in Prętoriolo, Sancti Thomę in Quintiliano et in Pontiano, Sancti Thomę in Rocca, Sancti Thomę in Vivario, Sancti Viti super Farfam, Sancti Viti in Urbana, Sancti Viti in Palmis, Sancti Victorini in Marciano, Sancti Victorini in Bassiano, Sancti Victorini in Paterno, Sancti Valentini in Pontiano, Sancti Valentini in Prętorio, Sancti Valentini in Antiquo, Sancti Valentini in Atriano, Sancti Valentini in Massa, Sancti Valentini in Paterno, Sancti Valentini in Tulliano, Sancti Valentini in Sabinis, Sancti Victoris in Ficlinulę. in territorio Reatino, curtem Sancti Nazarii in Vallantis, Sancti Gregorii in Pitiliano, Sancti Helię in Beruniano, Sancti Iacobi, Sancti Iohannis in Asera, Sancti Iohannis in Tezano, Sancti Leopardi, Sancti Iohannis de Monte, Sancti Iohannis in Ginestra, Sancti Laurentii in flumine Mellino, Sancti Laurentii in Aufigino, Sanctę Marię in Salto, Sancti Petri in Pensile, Sancti Petri in Cervario, Sanctę Agathę ad Arces, Sanctę Agathę in Paludibus, Sanctę Anatholię, Sancti Cassiani, Sanctę Cecilię in Beruniano, Sancti Iustini, Sancti Flaviani, Sancti Georgii, Sancti Gregorii, || Sancti Valentini in Prato Reatino, Sancti Angeli in Capistrello. in territorio Interocrino, Sanctę Marię in Casalicis, Sancti Martini in Cesonis, Sanctę Marię in Forfone, Sancti Silvestri in Sumati, Sancti Petri in Falagrine, Sancti Ruphi in Noveri. in Balva, Sancti Laurentii, Sancti Iohannis, Sancti Peregrini. in Pinne, Sancti Clementis, Sanctę Lucię. in Camerino, Sancti Abundii. in Tore, Sanctę Marię in Cornito. in Perito, Sancti Silvestri. in Ophiano, Sanctę Crucis. [in Macla, Sancti Nycolai.] in Trebule, Sancti Adriani. in Repasto, Sancti Andreę. in Colomonte, Sancti Benedicti, Sanctę Marię in Lauriano, Sanctę Cecilię in Macreto, Sancti Heleutherii, Sancti Nerei, Sancti Xisti. in Sextuno, Sanctę Iustę, Sanctę Marię in Capraricis, Sanctę Marię in Turrita, Sancti Benedicti ad Tres Casas, Sancti Adriani, Sanctę Marię in Tybere, Sancti Cesarii in Poli, Sancti Laurentii in Macri, Sancti Angeli in Avenula, Sancti Chrisanti in Camarda. in Tuscana, Sanctę Marię in Minione, Sancti Mamiliani, Sancti Petri in casale Arnone, Sancti Peregrini, Sancti Salvatoris, Sancti Laurentii in Gerflumen, Sanctę Severę iuxta mare. in Viterbio, Sanctę Marię, Sancti Angeli, Sancti Alexandri, Sanctę Marię in vico Flabiano, Sancti Petri in casale Antoniano. in Cornito, Sancti Petri, Sancti Angeli in burgo Sancti Valentini, quam olim beatę memorię genitor noster H[einricus] imperator eidem monasterio restituit. in Orte, Sancti Theodori. in Narnia, Sancti Angeli, Sancti Antimi, Sancti Symeonis, Sancti Clementis, Sancti Laurentii, Sancti Angeli in Struncone, Sancti Iohan-

c. 382 A

12. *Le parole* Sancti Helię *mancano nel Regesto.* *Nel Regesto* Beromano 31. Chrisanti] *Nel Regesto* Chrisci 37. eidem monasterio] *Nel Regesto* et omne monasterium

nis in Torello, Sanctę Marię in Collebaiano, Sancti Petri in Colle, Sancti Petri in Casa Murata, Sancti Quirici et Sancti Angeli in fundo Vinioli. in Amelia, Sancti Stephani. Interamne, Sancti Salvatoris, Sancti Syri, Sanctę Agathes, Sanctę Marię in Meiana, Sancti Nycolai in Colle Stacti, ‖ Sancti Petri, Sancti Angeli in Scoplo. in Flaiano, Sancti Andręe in Bisano, Sancti Blasii, Sancti Sebastiani, Sanctę Marię in Manciano, Sanctę Lucię in monte Martiano. in Roma, cellam Sanctę Marię in cripta Agonis et ecclesiam Sancti Benedicti in loco qui dicitur Scorticlarus cum criptis et earum pertinentiis, Sanctę Marię in Formello cum omni pertinentia et tribus casalibus sive fundis quos Leo papa VIIII bonę recordationis Sanctę Marię misericorditer contulit. in Marsi, Sancti Adriani, Sancti Potiti [et] Sancti Vincentii in Cellis, Sanctę Marię et Sancti Leucii in Apinianicis, [Sancti Leucii et Sanctę Marię in Transaquas]. in Tufo, Sancti Angeli. in Tocco, Sancti Victorini. in comitatu Teatino, monasterium Sancti Stephani quod ponitur in Lucania cum pertinentiis omnibus et adiacentiis suis, et Faram filiorum Guarnerii, et podium Ortonellę, Sancti Clementis sicut Atto comes per concambium pro portione de Attissa dedit. in Samnii partibus, super Vulturnum flumen, monasterium Sancti Vincentii cum castello et omnibus [suis] pertinentiis, quod sanctissimus Thomas Farfensi monasterio a duce Gisulfo per pręceptum acquisivit. in Spoleto, Sancti Marci, Sancti Pauli in Pirello, Sancti Salvatoris in Saliano, Sancti Viti, Sancti Martini in Orzano. in Ponte, Sanctę Crucis in Aqua Sicca, Sanctę Christinę, Sancti Euticii, Sancti Viti. in Asisio, Sancti Bartholomei, Sancti Iacobi, Sancti Iohannis. in Satriano, Sancti Benedicti. in Perosia, Sancti Apollinaris, Sancti Blasii, Sancti Montani, Sanctę Marię in Oliveto, Sancti Martini, Sanctę Christinę, Sanctę Marię in Diruta. in Narnate, Sancti Angeli. in Sabello, Sancti Angeli. in Fisto, Sancti Andreę, Sanctę Marię. in Ocriclo, Sanctę Marię, Sancti Laurentii, Sancti Stephani, Sancti Silvestri. in Ofida, Sanctę Marię, Sancti Salvatoris ad flumen Lubricum, Sancti Martini, Sancti Petri, Sanctę Marię. in Pisia civitate territorii Tuscię, Sancti Petri, et alibi Sancti Thomę ‖ cum pertinentiis suis; item, terram iuxta Pisiam, unam petiam in loco ubi dicitur A la Revoluta, aliam petiam iuxta flumen Arnum quę vocatur Campus de Vinea dominica, aliam petiam ubi dicitur Plaia de Putiniano, in Gomfo terram modiorum .xxiiii. ad sextarium pisanum, quam pater noster dedit Sanctę Marię. in comitatu Senensi, curtem Leoninam. in territorio Camerino, Sancti Angeli in Lanciano, curtem de Salabona, curtem Sancti Gregorii in Travenano, Sancti Abundii, Sancti Mariani, Sanctę Marię in Manciano. in territorio Firmano, monasterium Sancti Silvestri et Sanctę Marinę cum [omni] eorum integritate, curtem Sancti Salvatoris sub muro

1. in Torello] *Nel Regesto si legge soltanto* .... llo 9-10. et tribus - sive] *Nel Regesto* sua et 27-28. *Le parole* in Ocriclo - Sanctę Marię *mancano nel Regesto.* 32. A la Revoluta] *V. a pp. 171 e 176 di questo volume.*

civitatis Firmanę, curtem Sancti Gervasii, curtem Sancti Sigismundi et terram de Paratinis, [curtem] Sancti Angeli de Villa Magna, [curtem] Sancti Desiderii, curtem de Cupresseto, Sancti Angeli in Viviano, Sancti Venantii, curtem de Columnellis, curtem Sanctę Felicitatis in Raviliano, et Solario
5 quasdam terras, [curtem] Sanctę Marię in Mociano, curtem de Caminatis ubi dicitur Murrus, curtem de Bressiano in loco qui vocatur * *, cellam filii Guazonis, [curtem] Sanctę Marię matris Domini, [curtem] Sancti Marotis, curtem de Valle, [curtem] Sanctę Marinę de Ortatiano, curtem Sancti Salvatoris in Memoriis, curtem de Blotenano, curtem Sancti Antimi,
10 curtem Montisfalconis, curtem Sanctę Marię Interamnes, curtem Sancti Sabini, curtem in Prętorio, monasterium Sanctę Marię in Insula cum curte Sancti Martini in Aquatinis, aliam curtem Sancti Martini in Monte super Asulam, curtem Rotellę, terram de Maceriatinis, [curtem] in Moliano, [ubi est] ecclesia Sanctę Victorię, [curtem Sancti] Benedicti, Sanctę Marię in Mu-
15 ris, ‖ curtem Sancti Angeli inter duas Tennas, aliam curtem Sancti Angeli in Mariano. in comitatu Esculano, curtem Sanctę Marię in Solestano, curtem Sancti Angeli in Valle Veneria. in comitatu Aprutiensi, curtem de Motiano, curtem de Sardinaria, Sancti Petri in Pedoniano. in comitatu Pinnensi, curtem Montis Pediti cum castello ibi ędificato, et aliam curtem
20 prope se, curtem Sanctę Marię in Catilini, curtem Sanctę Lucię in Ciciliano, item, res Attonis filii Arderadi cum ecclesia Domini Salvatoris, et castello Casanova sicut habentur in cartula quam ipse Beatę Marię fecit, [item,] res Grimizonis filii Ildebrandi ab eo inibi collatę cum ministerio de Spartiano et Campo Arsicio et de Valli. in comitatu Auximano, curtem de Monte
25 Pelisco cum omnibus sibi pertinentibus. in monte Granario, Sancti Petri. item, in Esculo, Sancti Iohannis in Piscariis. item, in Firmo, Sancti Salvatoris in Cantalupo, et castellum de Agnanello vel alia loca quę ibi contulit Alkerius comes. in Furcia, Sancti Salvatoris. item, in Clenti, Sancti Petri in Pompeiano. item, in comitatu Teatino, monasterium Sancti Stephani in
30 Lucania cum curtibus .XLVII. et castellum Tornaricię, et Pharam, et Lentiscum. item, fundos omnes diversorum locorum territorio Sabinensi, quemadmodum in privilegiis Adriani primi, Stephani quarti atque Pascalis primi cęterorumque pontificum releguntur, et in pręceptis imperatorum Hlotharii ac Hludovici secundi et Ottonis primi roborati sunt, in ipso venerabili monasterio
35 confirmamus perpetuo permanendos in integrum, videlicet ‖ fundum Acutianum ubi ipsum monasterium est constructum, Arcturianum, Agellum, Apicianum, Alinianum, Arrianum, Anianum, Antiquum, Albucianum, Aquinianum, Balburianum, Beptianum, Calistrianum, Cervinariam, Casalamantis, Cicilianum, Criptulę, Centum, Casulam, Cassianum, [Carium,] Canianum, Catilianum,

c. 383 B

c. 384 A

3. *Le parole* curtem – Venantii *mancano nel Regesto.* 4. *Nel Regesto* Sancti Felicis 6. *Lacuna di una parola nel testo del Chronicon e del Regesto.* 13. in] *Nel Regesto* de 34. secundi *manca nel Regesto.* 39. Casulam *manca nel Regesto.*

Carbonianum, Cesarianum, Casam Pauli, et Montem Operis in integrum, Canalis, Fornicariam cum traiecto suo seu gualdo in integrum, Fisinianum, Follianum, Forianum, Fissianum, Gignianum, Germanicianum, Iovem, Iussianum, Luccianum, Laccanianum, Lumerianum, Lauri gualdi medietatem, Larinianum, Marianum, Mutellam, Medianam, Musileum, Mallianum, Monta- 5 nianum, Morianulę, Mignianum, Montianum, Marcilianum, Montem Aureum, Olivulam, Ortisianum, Orcilianum, Ordeolum, Paternione, Patrinianum, Pompeianum, Pinianum, Perticatulę, Pacilianum, Pontianellum, Paternum, Privatim, Pulgianum, Prętorium, Pippilianum, Paccianum, Purpurarię olivetum, Scandilianum, Scaplianum, Sentianum, Textam, Turris, Turianum, Tancię gualdum, 10 Tribilianum, Urbanam, Ventilianum, Verruculę. [item,] castella territorio Sabinensi, idest castrum Farę, Arci, Campum Sancti Benedicti, Collem Nerę, Foranum, Marcilianum, Terranianum, Limisianum, podium Catini, Montem Operis, Buccinianum, Tribucum, Cavallariam, Roccam Monaciscam, Salisianum, Agellum, ‖ Postmontem, Currisem, Alatrum, Ripastum, Montalianum, 15 Ophianum, Castellum Vetus, de Vivaro et rocca Tancię et Grecię quasdam partes. item, [in] territorio Sabinensi, castrum Cufi, podium de Moiano cum toto gualdo. in territorio Tuscano, Sancta Maria in Minione cum gualdo et monte Gusberti, Ripa Albella, et marino portu, et medietate Civitatis Vetulę cum portu et omnibus pertinentiis. in comitatu Senogalliensi, curtem 20 de Luzano. in Castello Petroso, [curtem] Sanctę Antię. de Cavallo Albo partes .II. curtem de Plotenano cum castello. curtem de Cannitulo cum castello in Ripula. curtem de Cerestano cum castello. Sanctam Mariam in Casule cum castello de Area Antiqua, et castellum de Tariano, et portionem de Morta. castellum de Agnanello cum pertinentiis et molendinis. 25 Sanctam Mariam in Strata. Sanctam Mariam in Pantana. Sanctam Mariam in Clenti cum castello et ecclesiis et molendinis et aquam deducere ubi necesse fuerit. curtem Sancti Martini. et medietatem collis Bonelli. et medietatem de Mro. et quartam partem de alio. et castellum de Bubeta. et portionem de Rote et Insule de Verano. in Troliano terras et 30 vineas cum litore maris et portu. medietatem castelli de Luritu. et medietatem de castello Montis Alberti. curtem filiorum Rothlandi cum castello et ecclesiis. monasterium Sancti Benedicti de Ripa, Sancti Salvatoris in Aso cum castello Furcię, Calliano et Cimbriano. castrum Ofidę, Isclam, Beneventulum, Sanctum Valentinum, montem Auguscianum, ‖ Insulam 35 Helisei, medietatem de Porche, quintam partem de Ripe, Cosennanum, Asinnanum, montem Cosi, Spinetulum, Avilanum, Dullianum, medietatem podii Sancti Emindii, castellum de Carro, Sancti Laurentii in Polesia cum castello Rotellę, octavam Postmontis, collem Marii, Podium, Montem Prandonis, montem Cretaceum, Sculculam, medietatem de foce de Tronto, curtem de Mozano, 40

c. 384 B

c. 385 A

29. Mro] *Così nel testo.* 34. Cimbriano] *Nel Regesto* Cambiano

Sessu Pesile. in comitatu Aprutiensi, curtem de Motiano, curtem Sardinariam, Sancti Petri in Pedoniano. in comitatu Pinnensi, castella .IIII. quę comes Transmundus Beatę Marię contulit, idest Caphaium, Prętitulum, Marianum, et Atri Vetulum. in Amiterno, castrum Prętorium. in civitate
5 Reatina, monasterium Sancti Georgii, Sancti Angeli, Sancti Iacobi, et aquam de Manicone, Sancti Salvatoris de Acupicte, Sancti Petri in Pesile. in territorio Carsulano, Sancti Vincentii, et Sancti Thomę, ecclesiam Sanctę Agnę [in integrum.] insuper res et ecclesias quas prędictus Beraldus temporibus suis in ipso monasterio acquisivit, idest Interamnensi urbe, [ec-
10 clesiam] Sanctę Marię ad Columnas, et Sancti Nycolai. in comitatu Tudertino, Sancti Nycolai in silva Lanciola cum portione aliarum ecclesiarum cuiusdam comitis Albertini, et de octo castellis octavam portionem, idest de Aqua Sparta, de Turre et monte Martano, de Scoiano, de Ripa Bornia, de [castro] Casiliano, de [castro] Mezanello, de podio Sancti Martini, de podio
15 Sanctę Marię in Pantana, et de monasterio Sanctę Marię in Pantana, ‖ et Sanctę Barbarę, et Sancti Faustini, et omnibus ecclesiis in pertinentiis eorundem castellorum. de monasterio Sancti Petri in Valle duas partes, et aliarum ecclesiarum, sicut quidam Rapizo comes concessit, idest ecclesiam Sancti Yppoliti, et hospitalem iuxta mercatum in .IIII. Capellis cum omnibus
20 pertinentiis, Sancti Nycolai in Aviliano in integrum, Sanctę Marię a foris ipso castello, et medietatem Sanctę Secundinę ibidem, et heremitorium [monasterii] Sancti Petri in integrum. in urbe Ameria, Sancti Proculi in integrum. in urbe Tudertina, Sancti Hilarii partem tertiam, et alias res pertinentes suprascripto monasterio Sancti Petri, idest Sancti Petri in Lau-
25 rito, hospitale in Muliere Mala, medietatem Sanctę Victorinę in Submanu, Sancti Laurentii in Niphili, in Farneta ecclesia una, Sancta Maria in Galazano. in Melezole, ecclesia una, in Fossulę, Sanctę Crucis, in Hilice, heremitorium unum, et castella .II. in Stablamone. in urbe Narniensi, in regione Vallis, sive Mariilinata, res cuiusdam Rastelli et vineam ad Ripam Blancam, et alias
30 res cuiusdam Alberti de Baroncello, idest turrem ad Pontem Planum, et ad Illianum. medietatem Sancti Salvatoris in Marmore, sicut Heinricus filius Transarici concessit Sanctę Marię. in Misiano duas ecclesias, idest Sancti Pamphili et Sancti Angeli. in Folliano, mansos .XII. in Racaneta, Sancti Laurentii. in Bezano, Sanctę Crucis. in Troniano, Sancti Martini.
35 Arquatam. roccam de Cupulo. de castro Tresunco partem filiorum Tesei. castellum de Pantana ‖ cum villa Astorali. de Submanu quasdam partes. castrum Montis Novem. Canosam. castella filiorum Zaccionis, scilicet Castaneę montem, et Mortam, montemque Aionis. item, Paternionem, montem Patricium, montem Altum, Apontianum, monasterium Sanctę Marię in
40 Georgio, turrem Casulem. hęc autem suprascripta omnia quę ad prędictum

c. 385 B

c. 386 A

40. *Nel Regesto* supradicta

monasterium pertinere videntur, seu quę in futuro acquisiturum ab aliis hominibus iuste et legaliter acciderit, nec non etiam et ea quę iniuste ab aliquibus possidentur aut in urbe Roma vel in cęteris totius regni nostri Italici partibus, per hoc nostrum pręceptum eidem sancto loco confirmamus, et per bannum et iussionem nostram nostrorumque antecessorum regum vel imperatorum auctoritatem, una cum terris, vineis, monasteriis sibi subiectis, ecclesiis, castellis, curtibus, domibus, villis, capellis, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis, mercatis, cultis vel incultis, colonis, aldiis, aldiabus, manentibus omnibusque super terram ipsius monasterii residentibus, servis, ancillis, omnique familia utriusque sexus, cunctisque animalibus, atque pro Dei amore nostręque animę salute eidem monasterio ministrantibus perdonamus, ut nullus eorum aut suorum hominum deinceps freda seu tributa undecumque exigenda aut mansiones vel paratas faciendas vel fidei iussores tollendos aut homines eiusdem monasterii tam ingenuos quam servos, libellarios, ‖ clericos, cartulatos, offertos omnesque sub dicione ipsius monasterii commanentes distringendos vel ad publicas excubias compellendos aut ullas reddibitiones vel quaslibet occasiones requirendas nostri vel futuri temporis diebus ingredi audeat, aut in aliquo loco det portunaticum aut ripaticum aut glandaticum vel herbaticum vel pontonaticum tam de monachis quam de monachabus, tam de clericis quam quod de omnibus super terras eorum residentibus. si autem aliqua querimonia adversus eos insurrexerit de rebus monasterii mobilibus et immobilibus quę ibi legaliter non eis visum fuerit posse esse diffinitum, nostramque acclamaverint pręsentiam, comes noster et missi nostri discurrentes seu ministri reipublicę faciant ambas partes in nostram audientiam guadiare. precipimus quoque, ut, sicut in pręcepto Hludovici habetur imperatoris, de rebus suprascriptis vel quas in usum monachorum vel hospitum seu helimosinarum constituimus, vel in antea Deo auxiliante eidem fuerint collatę congregationi a bonis hominibus, nullam habeat licentiam aliquis abbas qui pro tempore fuerit cuiquam hominum exinde aliquid dare aut in beneficium concedere, nisi servitoribus ipsius ecclesię atque illis quę meliora et aptiora de suis rebus eidem monasterio cupiunt tribuere et de quibus nulla suspicio alienandi aliquando ab ipsa ecclesia possit eveniri. pręstarias vero et commutationes iniuste factas vel iniuste acquisitas volumus ‖ irritas esse et absque pena ligationis solutas. et quandoquidem abbas eiusdem monasterii de hac luce migraverit, ipsis inter se monachis unanimiter consentientibus, secundum Regulam sancti Benedicti, sicut eorum edocet ordo et rectum est, quem digniorem sibi invenerint licentiam habeant eligendi abbatem. electus vero prius ab ipsa congregatione, deinde imperiali patrocinio pręsentatus, gratis roboretur, et a summo pontifice [catholice] consecretur. aliter si pręsumpserit, imperiali censura condemnetur, et quicquid de bonis monasterii

c. 386 B — c. 387 A

40. *Nel testo del Chronicon* condenetur

scriptitaverit omnimodis evacuetur. sed et hoc divina optestatione sancimus et hac nostra prçceptali pagina omnino firmamus, sicut quondam Otto imperator perpetuo roboravit, ut in çternum nunquam detur idem monasterium neque per nos neque per nostros successores quocumque modo in benefi-
5 cium, sed semper permaneat reipublicç destinatum, abbati mancipatum et nulli alteri prçstitum vel subiectum, nisi imperatorio patrocinio. unde Deum omnipotentem invocantes precamur, ut si quis papa aut aliquis imperator nosterque successor unquam memoratum monasterium alicui personç subiugaverit, nobiscum in Christi adventu, dum venerit iudicare sçculum per
10 ignem, rationem inde reddat et se deliquisse pro hac causatione et in prçsenti sçculo omnipotentis Dei iudicio condemnatus recognoscat. et quod superius obliti sumus, in territorio Sabinensi castella duo, idest Catinum et Lucum, ob reverentiam beatç Mariç et dilectionem prçfati abbatis Beraldi karissimi nobis, eidem monasterio imperiali concedimus dono. si quis vero
15 huius nostri prçcepti confirmationis quandoque violator extiterit, vel quippiam ‖ eorum quç fieri prohibuimus contra prçnominatum monasterium facere temptaverit, sciat se, secundum constitutionem domini et genitoris nostri Heinrici imperatoris augusti aliorumque imperatorum qui huius monasterii prçcepta roboraverunt ac nostram prçceptionem, mille libras auri purissimi
20 esse compositurum, medietatem camerç nostrç et medietatem prçdicto monasterio ipsumque regentibus. signum domni Heinrici quarti Romanorum imperatoris augusti. Gebehardus Tridentinus episcopus et cancellarius recognovit. data .II. kalendas iunii, anno dominicç incarnationis millesimo .CXVIII., indictione .XI., regnante Heinrico quinto rege Romanorum anno .XIIII., im-
25 perante .VIII. actum est Romç. in Christo feliciter, amen (1).

c. 387 B

6. *Nel Regesto* Dominum 16. *Nel Regesto* prohibuerit

(1) Con questo documento ha termine il *Chronicon*.
Nelle due carte del codice rimaste in bianco furono scritti più tardi tre documenti che si pubblicano nell' Appendice n. II.

APPENDICE

I (1).

[Ms. Vaticano 8487.]

An. 1119.
L'abbate Beraldo III muore. Ricordo dei tesori lasciati da lui nel monastero al tempo della sua morte.

Anno igitur dominicę incarnationis millesimo .cxviiii., indictione .xii. et .xviii. kalendas ianuarii, feria quoquę .ii. ebdo-
5 madę .iii. Adventus dominici, domnus Beraldus nocte obiit famosę memorię et huius cęnobii Farfensis abbas laudabilis. hęc autem sunt ornamenta quę hac in ecclesia ipso die quo migravit certissime reliquit. in primis altare itinerarium quod regina Agnes nobis optulit valde optimum. tabulam quoque ante altare prin-
10 cipale maiorem argenteam et deauratam pensantem libras, et alteram minorem super eodem altare simili opere pensantem libras * *, quas ipse fieri fecit, et cruces argenteas .ii. maiores et .i. minorem. Missalem maiorem cum tabulis argenteis. Missalem domni Oddonis, et Textum evangelii quem prę-
15 fata regina huic monasterio dedit cum tabulis eburneis, et alium cum crucifixo argenteo, et alium prędicti Oddonis cum tabulis deargentatis, et Cottidianum evangelistarium cum tabulis

10. libras] *Così nel testo.* 12. *Lacuna di una parola nel testo.*

(1) Come già si è detto, col privilegio di Enrico V ha termine e sembra quasi interrompersi il *Chronicon Farfense.* Nelle carte del codice rimaste in bianco, furono scritti i documenti che si leggono più oltre in questa Appendice (n. ii). A dar completa per quanto è possibile la storia del monastero mi par necessario di riprodurre qui la narrazione dei fatti che occorsero dopo la morte dell'abbate Beraldo III come si legge nelle ultime pagine del *Regesto di Farfa* (V, 310-325) immediatamente dopo il ricordo dei meriti di Beraldo che nel *Chronicon* si trova prima del privilegio di Enrico a p. 257 di questo volume. Aggiungo da ultimo alcune note storiche tratte da un codice Farfense, ora Vaticano 6808, che furono già in gran parte pubblicate dal Bethmann in *Mon. Germ. hist. Script.* XI, 589.

deargentatis, et Epistolarium domni Oddonis argento ornatum, et alium quem fecit domnus Romanus bonę memorię, et Orationalem cum tabulis eburneis. item, libros .IIII. opertos pallio, videlicet Missales .II. et Textum evangeliorum atque Epistolarem. item, calices .VII., turibula argentea tria, capsulas argenteas .IIII. cum coceariis suis, amulas argenti tres, unam earum opertam auro, patenas argenti duas, gallum argenteum, scutellam argenteam, situlam argenteam aquę benedictę, argentum quod remansit a cruce, nuscam auream fęmineam, stellam argenteam et cristallinam luciferam valde bonam. item, vestes .IIII. altaris principalis; primam ei dedit domnus Heinricus imperator, secundam dedit prędicta regina, tertiam antiquam Pentecostis, quartam fecit domina Raimburga filia Longini, et mappulam super altare valde bonam quam fecit Totadomna ancilla Dei. item, vestes .IIII. altaris domini Salvatoris; primam prędicti domini H[einrici] regis, secundam prędictę reginę, tertiam pallium rotatum prędicti abbatis Beraldi, quartam pallium cum leonibus. item, planetas .XIII., pluviales .XIII., dalmaticas .II., tunicas .XX., telam pallii .I., brachia pallii .III., crumenam .I. imperialem quam ei donavit prędictus He[inricus] imperator quę fuit optima. item, frigium non modicum vestis prędicti imperatoris et aliud ex diversis vestibus. item mitram .I., virgas pastorales .II., vexilla .II., offertoria .VIII., camisiales .C., stolas .VI. cum manipulis suis textas auro, unam earum cum squillis aureis, et semicintium cum squillis aureis, et manipulum similiter, et alias stolas cum manipulo, exceptis aliis .XXIIII., dorsalia pallii .II. iuxta altare, tapetia .XV., bullam auream .I. in pręcepto quod fecit huic ecclesię prędictus H[einricus] imperator bonę memorię. omnes suprascriptas res et alia plurima ornamenta prędibatus domnus Beraldus abbas in hac reliquit ecclesia, quę nobis non reducuntur ad memoriam.

An. 1119.
Contrasti per la elezione del nuovo abbate. È eletto Guido ma non confermato dall'imperatore.

Sepulto itaque pręfato domno Beraldo abbate, ab omni conventu electi sunt .XII. fratres, videlicet pręsbiteri .IIII., diaconi .III., subdiaconi .III., acoliti .II., qui de novi abbatis persona fideliter tractarent. hi sibi invicem per librum sanctę Regulę et per fidelem spoponderunt pacem, quod de abbatis eligendi persona

fideliter omnino tractarent, et neque odii neque amoris gratia personam introducerent aliquam vel laudarent, nisi quę sibi melior et utilior ad hoc videretur, et si quando conventus eos exquireret, certiores de hoc eos facerent quod sine fraude maloque
5 ingenio hanc causam satagerent. quibus etiam conventus auctoritate omnium promisit, ut quamcumque personam ipsi confirmarent, conventus reciperet et corroboraret. indictum quoque est inter nos etiam pręcipuum consilium, ut triduo peracto, ieiunio, vigiliis ac orationibus intenti, Deo placitum nobisque utillimum
10 impetraré a Domino studeremus pastorem per dominę nostrę Marię semper virginis intercessionem. erant interea quidam nostrorum non satis providi fratres, abbatię populi fautores, qui dicebant se nollę abbatem de Ascarina gente, nec de Camponisca, vel Octavianisca consanguinitate. ad quod aliquis respondit:
15 « Si nullus his de domibus abbas eligitur, putas unde a nobis « assumitur? numquid desuper cęlo aut suptus terra reperietur?» electi vero et huius causę procuratores fratres anxiabantur valde, quia utile non inveniebatur si de pręfatis nationibus personę exciperentur. quod quidam considerans, respondit: « Si de nobi-
20 « lioribus contemnitis eligere, quendam de mediocribus sicut « Deus destinavit possumus nobis proponere, videlicet sacristam « Guidonem ». hic enim obedientiam sanctissime tenebat, eamque in quibusdam rebus quemadmodum nobis videbatur meliorare satagebat. quaproter in divina confidentes sententia quę dicit:
25 « Qui in minimo fidelis est et in maximo fidelis erit » (1), non publice sed secretius quoquo modo huic dicto quasi acquievimus, non tamen id perficere plenius deliberavimus. quod per quendam seductorem rusticanorum sentiens populus abbatię, pręcessit nos inordinate, nostramque destruens triduani ieiunii constitu-
30 tionem, quorumdam equitum nostrorum consensu, Guidonem abbatem acclamavit publice et indecenter, illum in ulnis assumens et ad ecclesiam deferre volens. hoc fratrum audiens conventus nimis condoluit, et zelo succensus valido, eundem Guidonem de illorum manibus eripuit, ipsosque rusticanos magno cum dede-

(1) Luc. XVI, 10.

core de claustro pepulit, et ut hęc populi probrosa sententia nullo modo valeret, anathematis excommunicatione interdixit; etiam ipse Guido idem anathema confirmavit. his itaque gestis, omnes pernimium mestificati valde dolebamus, quia nostrorum contra nos equitum sagacitas, et villanorum ac rusticorum indomabilis 5 ferocitas et crudelis vesania ac insipiens agilitas nostrę decus ecclesię et huius conventus honestatem festinabant omnino dissipare, et in cunctis corrumpere et destruere atque conculcare. quapropter quidam nostrorum, magnanimi constantia atque propensiori consilio, uti demum cognovimus, suggesserunt nobis, ut 10 domnus Rainaldus nostrę scolę doctrina a pueritia imbutus, quem de abbatia Sancti Andreę reverti fecerant, super nos festinanter eligeretur. et licet aliquantis gravaret hoc, fąctum tamen est altero die, pene circa hora .x., .xvii. kalendas iunii, scilicet feria .iii. quo peracto, omnis populus abbatię habita conspiratione sacra- 15 mento coniuravit, ut nunquam illum reciperent in abbatem, nec aliquem de Ascarina gente. hoc aliqui nostrorum cernentes, magisque inepti Guidonis quam huius gliscentes, consenserunt, et ut in hoc roboraretur populus, ortari clanculo studuerunt. videbantur enim eis domni Rainaldi mores et habitus duriores quos 20 olim exibuerat in huius monasterii prioratus honore, cum sub abbatis defuncti foret subiectione. interfuit vero Fredericus Warnerii marchionis filius, qui a populo rogatus et, ut fertur, munerum promissionibus stipatus, minas et suasiones nobis inferebat, ut voluntati populi consentiremus et prędictum Guidonem eligere- 25 mus. verumtamen nobis persistentibus firmiter in electione domni Rainaldi diebus quatuor, populi abbatię contempserunt omnino nostri monasterii....... dehinc deceptorias suggestiones moliebantur offerre, spondentes se totius monasterii apothecas et cellarias inęstimabilibus substantiis in futurum repleturos, ita ut non 30 per ianuas domorum sed per culmina tectorum abundantissime omnia replerentur, si pręfatum domnum Rainaldum electum denegaremus. at nos prius quidem inflexibiles fuimus, sed populis minitantibus durissime, domnus Rainaldus fugam coactus

28. *Due o tre parole non sono leggibili.*

est petere, sicque non ratione canonica victum nec legali iudicio condemnatum, sed rusticanorum tumultus perterrentes abiecerunt. quo discedente, nos populi suasionibus et minis devicti, decepti atque compulsi, tandem elegimus prędictum Guidonem, videlicet
5 feria sexta, .XIIII. kalendas ianuarii, cui populus abbatię non consuetam fidelitatem fecit, sed salva sua libertate. hoc nos omnino sprevimus et maximo labore corrigere fecimus. in qua re cum nos signare putavimus, digitum in oculos misimus. itaque futuros malos pessimosque eventus ignorantes, hanc electionem
10 direximus ad imperatorem, ut illam confirmaret. e contra deceptibilis Guido suas simulatorias seu furtivas litteras eidem imperatori mandavit clanculo, ut minime consentiret huic suę electioni, quia persona despicabilis, nobilitate ignobilis, scientia ignarus esset, et ad hoc digne officium perficiendum per omnia
15 inutilis foret et ineptus. quibus imperator visis, ut credimus, eius deceptionem Deo suggerente in eis cognovit, nam scriptum est: « Cor regis in manu Dei » (1), [consilio magnatum ad... suorum, huius] pręlationem iniunxit abbatię Berardo nepoti defuncti, qui curias eius adierat pro cuiuslibet honoris gratia. quo
20 facto et nostra defecit electio et huic cęnobio, ut in posterum dicetur, incepta est gravissima desolatio. et hoc contra sanctam Regulam nostramque consuetudinem noscitur extitisse. fatendum est autem de prędicti Guidonis pręlatione, quem populus sibi proponi gliscens petebat, ideo agebat, ut quia cum esset humilis
25 persona et parvulus scientia, non eis dominaretur uti dominus, sed ceu vicinus illorum vitiorum faveret pravitatibus, quod pro certo non multo post experimento didicimus. hinc beatissimus Benedictus refert in sancta Regula dicens: « Si omnis congre- « gatio vitiis suis consentientem personam pari consilio elegerit,
30 « domini loci prohibeant pravorum prędvalere consensum » (2). quod certe imperator fecisse creditur. fortasse in litteris ipsius eius cognovit deceptionem, qui se refutare simulabat quod avide

17-18. *Queste parole tra parentesi si leggevano ancora nel 1875 quando gli editori del Regesto le trascrissero. Ma nella rilegatura eseguita posteriormente sono state risecate.*

(1) *Prov.* XXI, 1. (2) S. BENEDICTI *Regula*, cap. 64.

cupiebat, et imperatorem decipere putabat qui honorem ab eo subripere ęstimabat. notum ergo omnibus videtur quia electio eius non fuit clericorum nec monachorum, sed potius villanorum et rusticorum. et non laicorum ad clericorum, sed magis clericorum voluntas conversa est ad laicorum, et, ut dici potest, 5 corporis cauda caput est facta, et de capite sublimi fit extremitas vilis. postquam vero prędictus Guido spretus est ab imperatore, contra eius imperium nisus est hanc abbatiam retinere, et terras huius monasterii contra legem regumque et imperatorum pręcepta, prout sibi libuit, scriptitare. nos tamen illum adhuc sincerius 10 diligebamus, nec eum pro aliquo amittere volebamus. videbatur enim ecclesiasticus in nostris officiis, et sepius pręveniebat plurimos in matutinorum vigiliis. missas quoque sollemnitatum agere non omittebat. constituit vero et confirmavit una nobiscum nostro regimini omnique conventui quoddam utillimum 15 decretum, quod eius antecessores abbates vel sacramento vel vera statuerant sponsione.

An. 1119 (1).
L' abbate Guido III giura di serbare fedelmente i beni, le consuetudini e i diritti del monastero e dei monaci Farfensi.

In nomine summę et individuę Trinitatis. ad laudem Dei omnipotentis et honorem gloriosissimę genitricis domini nostri Ihesu Christi Marię et huius eiusdem sancti cęnobii augmentum 20 et perfectam integritatem, ac secundum sanctę Regulę pręcepta beatissimi patris nostri Benedicti, ego frater Guido humilis vester electus ad huius monasterii regimen omnibus vobis vestrisque sociis et confratribus sive successoribus filiisque fidelissimis istius gloriosę Farfensis ecclesię nostręque dominę beatissimę Marię 25 coram Deo et Sanctis eius spondeo atque promitto observare ac retinere constitutionem domni Hugonis abbatis huic monasterio et omni conventui concessam, scilicet autenticam religionem Cluniacensis monasterii, in officiis ecclesiasticis et bonis moribus, et confratrum cultu vestium, sive copia victus cottidie et in sanctis 30 solemnitatibus, in quantum huius loci possibilitas et temporum vicissitudo Deo administrante exigerit. · monasterium vero istud cum suis membris, videlicet pręcipuis cellis, in anticum et bonum

(1) *R. F.* doc. 1320.

usum cum Deo inibi servientibus regulariter retinere, et prout valuero iuste vel tranquille in meliorem statum reducere. concedimus vero et confirmamus vobis campum Granicę ad Sancti Viti cum oliveto ibidem in integrum. et in Fara Vallem Lunę cum
5 Valle de Sanctis usque in Pratum et in res Hominisdei iuxta casalem de Sanctis, a pede res Rodulfi, ab alio latere via. in Currisio casalem Tacconis et casalem Puzaroli. in castro Arci casalem Iohannis de Nazano et casalem Paracaseum. in Campo Sancti B[enedicti] tornariam in integrum, videlicet casales .II. et
10 eo amplius, et medium casalem de Bonitto, et medium casalem Caput Cavalli, et unam clausuram ante portam Campi, et casalem de Sardo, et unam petiam terrę de casale Iohannis Tiniosi. in Tribuco Villam Rusticam, et casalem de Corniale cum toto prato, et collem de Martino, et terram de Columnellis. in Petra Dę-
15 monis casalem Sancti Stephani, et casalem de Maccla, et casalem Anastasię, et vineam Sancti Martini. in Scandrilia manualia quę domnus Beraldus abbas constituit. et in omnibus castellis nostris istius patrię ubicumque congrue et tranquille manualia facere poterimus, et boum paria eis sufficientia, villanos quoque et
20 angarales nostros constituimus in nostris manualiis operas et huic conventui xenia, temporibus statutis et oportunis, exercere. item, gualdum de Salisano et huius monasterii circuitus. item, omnes vicecomites, monachos et laicos per castella ordinatos, et suprascriptas res ad regimen huius conventus monasterii constituimus
25 perpetuo, et concedimus ut in manibus et ordinatione sint prępositi vel pręlatorum istius sacri cęnobii. item, molendinos omnes totius alvei Farfę et Currisii quos modo manuales habemus, et in antea Deo auxiliante reacquirere valuerimus, et alios cuiquam ędificare non permittimus. item, mortuorum oblationes
30 omnes, pręter dextrarios et arma, et regulare regimen meorum vestimentorum quod habeam bis in anno. item, redditus piscium piscatorum Ripasti, et piscatorum monasterii Marmoris. item, in Campo Sancti B[enedicti] locum ad ortum sufficientem faciendum pro infirmis, et ad eorum curam concedimus xenia de

30. *Nel testo* regularem

ipso castro omnia, ubi etiam domum congruam et apta loca habeant ad aves vel gallinas et utilia animalia saginanda. quę omnia angarales nostri eiusdem loci procurare studeant. item, decimationes omnes quę nobis competunt, et portuum redditus et mercatorum teloneum. item, castrum Ripasti et monasterium 5 in Marmore ad fratrum per ebdomadas et pro qualitate refectionem. item, prandia omnia antiquitus constituta, et in sanctorum solemnitatibus facienda. item, prępositus Sancti Angeli in Tancia annualiter in Cęna Domini solidos .xv. papiensium denariorum in manus prioris ob mandatum pauperum secundum antiquum 10 morem absque occasione tribuat, et in sancti Gethulii festivitate ceram et cereos ex consuetudine communi camerę huius conventus annue conferat. ex quibus cereis medietas detur inter cameram domnicam et caminatam. ceram autem communis camera cum domnica dividat. de camera vero communi 15 bis in anno habeam vestimenta regularia, idest scapulare, cucullam, pelliculas agninas, vestitum, interulas laneas, femoralia atque caligas et calciamenta. item, pręsbiteri, archipręsbiteri sive clerici totius abbatię huius provincię a priore cum fratrum utilium consilio corrigantur et iudicentur. de obligationibus mortuorum 20 et festivitatum, et de decimis sive officiis ecclesiasticis. et si oportuerit, habeat in his suffragium prępositi. de criminalibus vero et incestuosis culpis, si forte commiserint, iudicentur a pręposito prioris consilio. item, sutores pellium et omnium pannorum, et communes artifices lignorum, et cocos ac pistores, nec non 25 asinarios et communes familiares, quę omnia huius monasterii conventui perpetuo concedimus, et constituimus ut in manibus et ordinatione sint fideles prioris istius cęnobii. item, in domo hospitum huius monasterii confirmamus ipsum casalem iuxta eundem hospitalem, et unum aquimolum in Granica cum ipso 30 pastino, et vineam Benedicti Ingeradę, et ecclesiam Sancti Nycolai in Marzulano cum casalibus .vi. unde ipsi hospites decimas habeant. et de ipsis terris quando poterimus recolligemus et huic decreto adiungere studebimus. item, in sacristia ordinamus ut annualiter sacristanus noster de musto huius gualdi propter 35 sacrificium recondat unam vegetem quę ad hoc sufficiat. item,

fideliter promitto quod castrum Farę, et Tribucum, sive Buccinianum, et Montem Opuli, et Salisanum, et Roccam Monasticam, et castrum Arci, atque Scandriliam, vel Petram Dęmonis nunquam alicui tribuam neque per scriptum neque in beneficium
5 neque per concambium, neque quolibet modo ab huius monasterii proprietate suptraham. castella quoque reliqua huius ecclesię non eminenti personę nec tali modo dabo, ut ab hoc monasterio occasio alienandi aliquando videatur inde nasci. itaque has suprascriptas res vobis pręsentibus ac futuris huius sacri cęnobii reli-
10 giosis fratribus ad vestrum honestum et consuetum bonumque et regulare regimen concedo et confirmo. omnesque pręcipuas cellas atque monasteria huic monasterio pertinentia cum rebus earum et proprietatibus quę modo retinent vel deinceps recuperare aut reacquirere potuerint, in autenticum et bonum usum cum Deo
15 inibi servientibus regulariter meliorare et retinere promitto, prout valuero. ita sane, ut nunquam ego aut aliquis huius monasterii pręlatus vel successor noster abbas de omnibus suprascriptis rebus aliquid venumdare vel in pignus dare vel per scriptum vel per beneficium aut quacumque datione, nec in aliquo minuere sive in-
20 fringere aut destruere pręsumamus hanc constitutionem et illam quam domnus Hugo abbas huic conventui sub anathemate constituit. si vero forte in aliquo illam meliorare aut aliquid utilius augere voluerimus, communi consilio et regulariter faciamus. et si aliquid michi oportuerit pro causa maioris utilitatis vel com-
25 munis, sic michi concedatur consilio priorum et fratrum .xii. pręcipuorum, ut conventus de hoc non indigeat ultra modum. quicumque autem aliter pręsumpserit, vel si ego pręfatus Guido electus vester, aut aliquis abbas successor noster, sive pręlatus huius monasterii, hoc decretum corrumpere vel peiorare vel con-
30 trarium consilium dare aut dissipare vel delere, sive immissiones et perturbationes quascumque facere pręsumpserimus, et emendare ad laudem fratrum .xii. pręcipuorum contempserimus, omnium vestrum amorem et orationis vestrę iuvamentum perdamus, et sanctam communionem aut pęnitentiam remissionis nullo modo
35 recipere valeamus, insuper sepultura asini post mortem nostram sepeliamur, et in sterquilinium proiiciamur, et non sit stabile quod

factum fuerit exinde. qui vero hoc decretum observaverit fideliter, ęterna in futuro sęculo fruatur beatitudine. amen.

An. 1120 (1).
L'abbate Guido rende alcuni beni alla chiesa di San Martino in monte Mutilla.

In nomine Domini. ego Guido * * * Farfensis cęnobii humilis abbas, consilio et permissione totius nostri conventus, reddo et restituo in ecclesia Beati Martini iuxta verticem huius 5 montis Mutillę sita, pro regimine sive expensa panis et vini confratris nostri Gregorii ibidem permanentis, scilicet ipsas res quę quondam fuerunt eiusdem ecclesię proprietatis in pertinentia Farę vocabulo Grilli. in primis vinea Alberici Grilli, a cuius capite via publica, a pede res Berardi Leonis, ab uno latere Gregorii de 10 Iohanne Angeli, ab alio Iohannis de Angelo. item, res cuiusdam Adę et Dominici Grilli modiorum duorum: ab uno latere Petri comitis, ab alio filiorum Azonis de Martino, àb alio Ardemanni, ab alio Natalis usque in rivum et res Mannari. item, vallem sive clausuram de Ferro: a capite via et res Iohannis de Angelo, 15 et Benedictus de Iahulo usque ad caput pastini Rodulfi de Meta et Rodulfi de Tofia, a pede ripę et res Bonini de Tinto, et Tedemarus, et usque ad Aram, et res Petri de Iohanne Dodę, et usque in viam prędictam. concedimus etiam et confirmamus duos homines angarales nostros, idest Benedictum de Iahulo, et 20 Guidonem de Azo, qui ipsam terram laborant, cum omni redditu sive servitio nobis pertinente. item, confirmamus ibi duos alios angarales, quos iam ibi concessit antecessor noster bonę memorię domnus Beraldus abbas, idest Giraldum et Nectonem, similiter cum omni redditu vel servitio. ita sane ut neque nos neque 25 aliquis successor noster vel pręlatus de ipsa ecclesia Beati Martini auferre aut de ipsis rebus minuere aliquo modo pręsumamus, nec ipsos homines alicui equiti sive alteri personę ad serviendum tribuamus, nisi tantum pręfatę ecclesię et ibidem manentibus modo et in perpetuum. quod, iubente suprascripto domno Guidone 30 abbate, ego Mainardus diaconus et monachus scripsi, anno Domini millesimo .cxx., mense aprili, die .xxx., indictione .xiii. † ego Guido humilis abbas manu mea subscripsi in hac concessione.

3. *Lacuna di due parole nel testo.* 13. *Nel testo* aliorum filiorum

(1) *R. F.* doc. 1321.

† ego Iohannes prępositus manu mea subscripsi. † Atto prior. † Beraldus prępositus. † Berardus pręsbiter et monachus. † Tebaldus diaconus consensi et manu mea. † Berardus de Rainuccio. † Oderisius frater eius. † Benedictus de Nevulo, testes.

An. 1120 (1). **I signori dei castelli «Collis Nerę» e Forano cedono alcuni beni e fanno atto di fedeltà al monastero.**

In nomine domini nostri Ihesu Christi. nos omnes domini de castro Collis Nerę et Forani, qui olim fecimus cartam proprietatis de ipsis castellis in monasterio Sanctę Marię, restituimus et reddimus in suprascripto monasterio Sanctę Marię de Farfa et tibi, domne Guido vir venerabilis abba, ecclesiam Sancti Petri in Bezano cum omnibus rebus suis quas habebat quando nos exinde fecimus cartulam proprietatis in ipso monasterio, et quas deinceps iuste acquisivit et a modo acquiret usque in perpetuum, ubicumque ei pertinent. similiter omnes res quę fuerunt domni Alberti filii Cencii. et alias res quę fuerunt Benedicti pręsbiteri de Crescio Sichardi. de quibus rebus convenimus, ut sint in monasterio Sanctę Marię ad suam proprietatem, et non dentur ulli homini neque per fegum neque per scriptum. quod si per planum dictum potuerimus ostendere de ipsis rebus nostram rationem, domnus abbas concedat nobis quantum iuste pertinet nobis. si vero placuerit domno abbati ut nobis ipsas res concedat, faciat ad placitum prętium sicut duo vel tres fideles homines ęqualiter apprętiaverint. et nos promittimus dare in monasterio Sanctę Marię ipsam datam quę datur per comitatum alium si domnus abbas potuerit defendere eam sibi a ministris palatii. si vero non potuerit defendere, nos demus eam, ut non veniamus in damnum terrę nostrę. et facimus fidelitatem in monasterium Sanctę Marię et tibi, domne Guido abba, ut simus sicut alii equites abbatię. et si istam convenientiam corrumpere temptaverimus et per dies .LX. inquisiti non emendaverimus, componamus in ipso monasterio pęnam argenti libras .XX. et hęc convenientia semper rata permaneat. quam Gregorius pręsbiter et monachus scripsit anno Domini millesimo .CXX., indictione .XIII., kalendis iunii. Iohannes Lupus ibi fui. Berardus de Pincio

(1) *R. F.* doc. 1322.

factum fuerit exinde. qui vero hoc decretum observaverit fideliter, ęterna in futuro sęculo fruatur beatitudine. amen.

An. 1120 (1). **L'abbate Guido rende alcuni beni alla chiesa di San Martino in monte Mutilla.**

In nomine Domini. ego Guido * * * Farfensis cęnobii humilis abbas, consilio et permissione totius nostri conventus, reddo et restituo in ecclesia Beati Martini iuxta verticem huius 5 montis Mutillę sita, pro regimine sive expensa panis et vini confratris nostri Gregorii ibidem permanentis, scilicet ipsas res quę quondam fuerunt eiusdem ecclesię proprietatis in pertinentia Farę vocabulo Grilli. in primis vinea Alberici Grilli, a cuius capite via publica, a pede res Berardi Leonis, ab uno latere Gregorii de 10 Iohanne Angeli, ab alio Iohannis de Angelo. item, res cuiusdam Adę et Dominici Grilli modiorum duorum: ab uno latere Petri comitis, ab alio filiorum Azonis de Martino, ab alio Ardemanni, ab alio Natalis usque in rivum et res Mannari. item, vallem sive clausuram de Ferro: a capite via et res Iohannis de Angelo, 15 et Benedictus de Iahulo usque ad caput pastini Rodulfi de Meta et Rodulfi de Tofia, a pede ripę et res Bonini de Tinto, et Tedemarus, et usque ad Aram, et res Petri de Iohanne Dodę, et usque in viam prędictam. concedimus etiam et confirmamus duos homines angarales nostros, idest Benedictum de Iahulo, et 20 Guidonem de Azo, qui ipsam terram laborant, cum omni redditu sive servitio nobis pertinente. item, confirmamus ibi duos alios angarales, quos iam ibi concessit antecessor noster bonę memorię domnus Beraldus abbas, idest Giraldum et Nectonem, similiter cum omni redditu vel servitio. ita sane ut neque nos neque 25 aliquis successor noster vel pręlatus de ipsa ecclesia Beati Martini auferre aut de ipsis rebus minuere aliquo modo pręsumamus, nec ipsos homines alicui equiti sive alteri personę ad serviendum tribuamus, nisi tantum pręfatę ecclesię et ibidem manentibus modo et in perpetuum. quod, iubente suprascripto domno Guidone 30 abbate, ego Mainardus diaconus et monachus scripsi, anno Domini millesimo .cxx., mense aprili, die .xxx., indictione .xiii. † ego Guido humilis abbas manu mea subscripsi in hac concessione.

3. *Lacuna di due parole nel testo.* 13. *Nel testo* aliorum filiorum

(1) *R. F.* doc. 1321.

† ego Iohannes prępositus manu mea subscripsi. † Atto prior. † Beraldus prępositus. † Berardus prębiter et monachus. † Tebaldus diaconus consensi et manu mea. † Berardus de Rainuccio. † Oderisius frater eius. † Benedictus de Nevulo, 5 testes.

An. 1120 (1). I signori dei castelli «Collis Nerę» e Forano cedono alcuni beni e fanno atto di fedeltà al monastero.

In nomine domini nostri Ihesu Christi. nos omnes domini de castro Collis Nerę et Forani, qui olim fecimus cartam proprietatis de ipsis castellis in monasterio Sanctę Marię, restituimus et reddimus in suprascripto monasterio Sanctę Marię de Farfa et 10 tibi, domne Guido vir venerabilis abba, ecclesiam Sancti Petri in Bezano cum omnibus rebus suis quas habebat quando nos exinde fecimus cartulam proprietatis in ipso monasterio, et quas deinceps iuste acquisivit et a modo acquiret usque in perpetuum, ubicumque ei pertinent. similiter omnes res quę fuerunt domni Alberti 15 filii Cencii. et alias res quę fuerunt Benedicti prębiteri de Crescio Sichardi. de quibus rebus convenimus, ut sint in monasterio Sanctę Marię ad suam proprietatem, et non dentur ulli homini neque per fegum neque per scriptum. quod si per planum dictum potuerimus ostendere de ipsis rebus nostram ratio- 20 nem, domnus abbas concedat nobis quantum iuste pertinet nobis. si vero placuerit domno abbati ut nobis ipsas res concedat, faciat ad placitum prętium sicut duo vel tres fideles homines ęqualiter apprętiaverint. et nos promittimus dare in monasterio Sanctę Marię ipsam datam quę datur per comitatum alium si domnus 25 abbas potuerit defendere eam sibi a ministris palatii. si vero non potuerit defendere, nos demus eam, ut non veniamus in damnum terrę nostrę. et facimus fidelitatem in monasterium Sanctę Marię et tibi, domne Guido abba, ut simus sicut alii equites abbatię. et si istam convenientiam corrumpere temptaveri- 30 mus et per dies .LX. inquisiti non emendaverimus, componamus in ipso monasterio pęnam argenti libras .XX. et hęc convenientia semper rata permaneat. quam Gregorius prębiter et monachus scripsit anno Domini millesimo .CXX., indictione .XIII., kalendis iunii. Iohannes Lupus ibi fui. Berardus de Pincio

(1) *R. F.* doc. 1322.

ibi fui. Cencius de Berardo Oddonis, Petrus Litardi, Berlengarius de Castellione ibi fuimus et testes sumus.

An. 1120 (1).
L'abbate Guido restituisce ai signori dei castelli « Collis Nerę » e Forano un breve già concesso da loro all'abbate Beraldo III.

In nomine Domini. ego Guido humilis abbas Farfensis monasterii, una cum nostra congregatione, promittimus vobis dominis de castro Collis Nerę et Forani, qui fecistis cartam proprietatis de ipsis castellis in nostro monasterio, ut neque nos neque aliquis successor noster tollamus vobis ipsa castella neque mittamus in eis aliquem ministerialem super vos neque castaldum sine vestro consilio, et adiuvabimus vos et defendemus sicut alios nostros equites et castella nostra. et reddimus vobis brevem ipsum quem fecistis inviti ad domnum abbatem Beraldum, ut nunquam per ipsum vel per alium brevem contra vos factum lesionem aliquam vel calumniam habeatis de ipsis rebus neque vos neque hęredes vestri usque in finem scripti vestri. quod si ego aut aliquis noster successor istam convenientiam corrumperimus et inquisiti per dies .LX. non emendaverimus, componamus vobis vel vestris hęredibus penam argenti libras .XX. et hęc convenientia semper rata maneat. quam Gregorius prębiter et monachus scripsit anno Domini millesimo .CXX., indictione .XIII., kalendis iunii. Iohannes Lupus, Berardus de Pincio, Cencius de Berardo Oddonis, Petrus Litardi, et Berlengarius de Castellione ibi fuerunt et testes sunt.

An. 1119-1125 (2).
Privilegi concessi alle terre di Pietra Demone, Scandriglia, Fara, Rocca, Salisano, Bucciniano, Montopoli, Tribuco ed Arci, rimaste fedeli nelle dissensioni del monastero per la elezione dell'abbate.

In nomine Dei omnipotentis. nos omnes fratres congregationis Beatę Dei genitricis semper virginis Marię dominę nostrę, cunctis amicis et fidelibus huius sanctę Farfensis ecclesię, et pręçipue cuncto populo totius abbatię, scilicet clericis et laicis, maioribus atque minoribus, perpetuam in Christo salutem. notum

(1) *R. F.* doc. 1323. Le concessioni all'abbate Beraldo III di cui è menzione in questo documento sono ricordate alle pp. 229 e 261 di questo volume e sono registrate nei documenti 1160 e 1161 del *Regesto*.

(2) Anni del governo abbaziale di Guido III menzionato nel documento. Forse la data del documento si potrebbe restringere tra l'anno 1121 e il 1125, e probabilmente deve porsi intorno al 1121. Le terre in esso menzionate sono quelle rimaste fedeli a Guido III nei torbidi avvenimenti narrati più oltre alle pp. 304 sgg., e verso il tempo dell'andata di Calisto II a Farfa che ebbe luogo il 24 giugno 1121. *R. F.* doc. 1324.

esse credimus vestrę dilectioni, quoniam populus noster de castello huius ecclesię quod dicitur Petra Dęmonis, in dissensione nostra et huius monasterii defectione, quę nostris peccatis exigentibus nobis acciderunt pro abbatum electionibus, ipsi omnes fideliter et viriliter permanserunt in Sanctę Marię nostrique conventus fidelitate. quapropter nos unanimiter et devotissime eos semper volumus in nostra societate et oratione sive amore perpetuo renovare et meliorare, et totam pertinentiam eiusdem castri in nostro manuali opere in ęternum constituere, ita ut nullo modo aliquid de ipsa pertinentia unquam minuatur, neque in beneficium neque per scriptum nec quolibet modo alicui homini tribuatur, sed sicut Todinus comes bonę memorię filius Berardi investivit et tradidit partem suam domno Berardo abbati et huic monasterio ad regimen totius conventus, et frater eius Herbeus aliam partem concambiavit cum eodem abbate, et ipse abbas constituit cum omni congregatione ut permaneret in sempiternum ad totius conventus utilitatem, et per pęnam excommunicationis confirmavit ut nullus mortalis hoc constitutum pręsumat infringere, et postea alius abbas Berardus Florentinus reconfirmavit omnia, et abbas Beraldus Ascari filius, et iste pręsens abbas domnus Guido similiter reconfirmans omnia nos investivit, sic nos omnes per eius licentiam, ut diximus, confirmamus et sub perpetua excommunicatione stabiliter ordinamus, ut nullus pręlatus aut ordinatus huius monasterii nec quisquam homo audeat ipsam pertinentiam prędicti castelli Petrę Dęmonis quolibet modo minuere, aut indicium vel consilium dare, aut immissionem aut invasionem aliquam facere. et quicumque homo pręsumpserit hoc, in iram Dei omnipotentis sciat se incurrere, et perpetuam damnationem sibi acquirere, et a beata Maria domina nostra et omnibus sanctis ęternam maledictionem accipere, nisi forte per planum et utillimum consilium in aliquo meliorari fideliter videatur. qui vero observator et defensor huius fuerit constitutionis, Deum omnipotentem et eius sanctissimam Genitricem omnesque sanctos pro eo supplicamus, ut de omni sua pęnitentia anni septem sibi in Dei nomine misericorditer indulgeantur. amen. si quis vero temere vel quolibet ingenio Petram Dęmonis, Scandriliam, Faram, Roccam, Salisanum, Buc-

cinianum, Montem Operis, Tribucum cum rocca, et castrum Arci alienare voluerit a conventu Farfensi, per scriptum seu concambium, et qui facit vel qui consentit vel meditatur, et qui accipit, sciat se consensu omnis Farfensis conventus maledictum, excommunicatum, anathematizatum et irrecuperabiliter damnatum hic et in futuro sęculo, auctoritate dominę nostrę Marię et omnium sanctorum, usque ad emendationem congruam et satisfactionem, et sit ei quod acceperit inane et vacuum, et portio eius cum Iuda traditore, Pilato, Anna et Caifa, et cum ęternis suppliciis damnetur in sęcula sęculorum. nulla pęnitentia, nulla oratio vel helimosina, quamdiu de castellis prędictis retinuerit, ei ad salutem proficiat, sed ad ęternam damnationem et incendium perpetuum facientes, recipientes et consentientes anathemate maranatha in perpetuum religentur ad nomen Domini. fiat. fiat.

An. 1119-1125.
Narrazione delle dissensioni del monastero Farfense per le elezioni degli abbati, e del suo scadimento sotto il malgoverno di Guido III.

Interea venerunt legati imperatoris litteras ipsius ostendentes, quibus iubebat nobis ut Berardum Ascarellum in abbatem reciperemus. quod nos tunc omnino sprevimus, eundem Guidonem sperantes in futurum habere nobis utiliorem. et non multo post idem Guido cępit de nobis titubare et contra nos suspicionem habere. verum nos oppido dolentes affligebamur, quoniam spe quam estimavimus de illo frustrabamur. et quidem nos illum sinceriter diligebamus, et ut dominus liberrimus per omnia esset hortabamur; ipse vero nos in profundum demergere et ad nichilum redigere, viliusque venundare vel commutare moliens conabatur. ab omni autem populo omnino despicabilis habebatur, nosque illum uti pręclarissimum dominum verebamur. ipse vero laicorum adulationibus uti mallens quam nostrum habere sincerissimum amorem, nosque per omnia floccipendens, cępit contra nos inconditos ostendere mores, et in tantum tirannidem execrabiliter exercere, ut quosdam iuvenes in ipsum verbo solummodo delinquentes levi, propriis manibus verberaret, et sublata ab eis monachili veste positos in $t^{i}u$... [d]e huius ecclesię hęreditate expellens abiceret. interea auditum est a nobis quod Berardus

32. $t^{i}u$...] *Così nel testo;* trivium ?

Ascarellus ad hanc abbatiam invadendam de Marchia venire disponeret. quapropter in die memoriali, idest lętanię maioris, simul convenientes consilium habuimus, ut illum super nos nequaquam reciperemus, quia ad imperatorem nobis nescientibus
5 ierat, et ab eo contra nostram electionem investituram huius prę-lationis acceperat. unde terribilem anathematis excommunicationem publice de eo fecimus, et concorditer in hoc nos permanere per fustem sanctę crucis spopondimus. sed neque sic eundem Guidonem nobis placare, nec securum reddere quivimus. magis
10 videns nos Berardi Ascarelli tam firmissimo nisu declinasse prę-lationem, securus iam de eo, vilissimos nos in omnibus, et extremis servis deteriores habere deinceps cogitabat.

Cernens autem prędictus Berardus Ascarellus se a nobis esse contemptum, Guarnerium marchionem cum omnibus comitibus
15 et capitaniis ademit magnis pecuniis, tribuens eis in pignus huius monasterii immobiles possessiones. solus comes R. noluit ab eo aliquam recipere dationem, quia videbatur sibi contra imperialem, quam fecerat, agi fidelitatem. venit ergo prędictus Berardus armata manu et plurimis stipatus militibus ad hoc mona-
20 sterium. nos vero videntes in nullo posse sperare in Guidonis pręlatione, cui tantam, ut prędiximus, subiectionem exhibuimus ut amplius addere nequiremus, et ipse contra nos semper agere satagebat deterius, pęniteri coacti sumus quod voluntati nostrorum populorum condescendimus; et accepto, quod nobis et comitibus
25 atque capitaniis utilius videbatur consilium, ut iussui obsecundantes imperiali eundem Berardum super nos reciperemus, hoc enim rectius decernentes, nobis amplius laudaverunt. videbant enim totam distrahi omnimodis abbatiam, et prędictum Guidonem deficere sensu atque congrua pręlatione. abundabat enim omni
30 mendacio et falsissimus noscebatur in omni locutione. itaque pręfatum Berardum inter nos venientem et seipsum accusantem fratres susceperunt, et de excommunicatione illum extrahentes, ut moris est in abbatem elegerunt. factumque est anno Domini millesimo .CXXI., videlicet .II. nonas maias, feria quoque .VI. cui
35 etiam castella et possessiones huius monasterii et quotquot de nostro populo valuimus, subiecimus. videlicet castrum Caval-

lerię, Agellum, Roccam, Salisanum, podium Catini, et castella sive terras comitales, idest Caput Farfę, Cerretum Malum, Scandriliam, Ofianum, Montalianum, Repastum. erat autem tunc in montanis locis noster primo electus domnus Rainaldus, quo secesserat de hac abbatia a populo nostro inique expulsus, qui a quibusdam 5 consanguineis suis pecunia pręmiatis suasus, et callide ac fraudulenter deceptus, venit ut cum eodem Berardo loqueretur. ubi quidam interfuerunt qui eidem domno Rainaldo ex parte prędicti Berardi sub iureiurando firmaverunt, ut haberet omni tempore vitę suę quasdam res quę ad eius regimen honeste forent suffi- 10 cientes, idest monasterium Sancti Iohannis de Monte et quędam alia sibi utilia. post hoc subito, ignorante ac nolente domno Rainaldo, fecerunt per quendam, sub persona eiusdem Rainaldi, aliud sacramentum contra prędictum Berardum quomodo ipsi callide finxerunt. sicque domnus Rainaldus venit ad hoc mona- 15 sterium, ubi eum quidam fratres in conventu rogaverunt, ut cum eodem Berardo concordiam haberet, et ad eorum condescenderet voluntatem. quibus ipse coram omnibus respondit: « Vos abba- « tiam michi dedistis et postea inique ablata est a me et sine ca- « nonico vel legali iudicio, sive etiam gratis; nunc autem nil habeo 20 « nilque dare possum nec debeo. verumtamen pro vestro al- « loquio, dilectissimi, hoc inquio, ut isto vivente et abbatiam te- « nente, interim quiescam, et neque litem neque guerram ei faciam, « si ipse omni tempore observaverit quod michi sacramento firmavit. « quod si iste quoquo modo abbas esse desierit, denuntio et 25 « notum facio, quia propter hoc vestrę nunc caritati cedo, meam « iustitiam vel rationem rectam nunquam exinde amittere volo « nec in aliquo malignari patiar ».

Cernens autem prędictus Guido his se tunc resistere publice nullatenus posse, pręsidium sibi quęsivit Fare castri nostri, et ad 30 eius fidelitatem remanserunt castella hęc: Buccinianum, Tribucum, Arces, Mons Opuli, Petra Dęmonis. contra nos vero maximę amaritudinis felle Guido commotus, cum aliter nos dispergere minime se vere posset vel speraret, a quibusdam nostrorum et

34. vere] *Nel testo* quere, *e il Bethmann lesse* quivere, *ma sopra la lettera* q *è un leggiero segno d' espunzione, e mi par sicuro leggere* vere

prȩcipuis equitibus consiliatur, ut papȩ Callixti adhuc adversarii imperatoris suffragium acquireret, et hanc abbatiam de imperiali patrocinio suptraheret, et si nos illi in hoc non faveremus, in Cavȩ exilium omnes transmitteret, parvipendens sacramentum 5 fidelitatis a se factum in primordio suȩ execrabilis electionis. quo nos cognito, cum maxima et maior pars congregationis nollet a patrocinio imperiali discedere, nec alterius electionem vellet facere, aut in papati curia transire, quia omnes prȩdecessores nostri hoc omnino fugientes cavere sagaciter, sed et Nicolaus 10 papa II apostolica auctoritate sub anathematis pavendi interdictione decrevit, ut nemo hanc ecclesiam suaque bona omnia curiȩ Romanȩ vel papati subiugare audeat; nos ergo hoc omnimodis fugientes, cuncti pene a monasterio discessimus, et sub Berardi prȩdicti cura regiminis, per diversa abbatiȩ loca vel nostras ec- 15 clesias, maxime apud Sanctum Laurentium in Picte, aut quocumque licebat, degere cȩpimus, ac nobiscum quȩdam ornamenta ecclesiastica et libros nostroque regimini utillima detulimus. in qua dispersione, quocumque manebamus, quot calamitates vel quot penurias aut vilitates sustinuimus, omnino narrare non possumus. 20 nam qui nos regere videbantur, omnimodo despiciebant et in plurimis dehonestabant. defecimus quippe in vestium pene cultu et insolito cibi victu. in qua graviori penuria illustrissimi comitis R. Senebaldi et eius fratris G. (1) nobis amplior affuit benignitas, impertiendo nostrȩ necessitati alimonia plurima. nonnulli etiam 25 de notis vel ignotis et vicinis vel circum manentibus in multis nos deridebant, et cibos delicatos ac pigmentorum potus in prȩcipuis sumptos solemniis ad memoriam subsannando nobis deducebant, factique sumus in opprobrium vel derisum atque contemptum cunctis vicinis et propriis et alienis; iccirco omnium 30 facies verebamur, et si quibus nos excusare volebamus, nullo modo nos credebant. nudis quoque incedebamus pedibus et dehonestati eramus vestimentis nobis deficientibus. in hoc permaxime ab honestis culpabamur viris, cur de monasterio voluntas disce-

8, 12. papati] *Così nel testo.*

(1) « Gentilis » ? Vedasi a p. 230 di questo volume.

dendi prefuit in nobis. in quibus penuriis etiam ipse Berardus, pro cuius causa a monasterio discessimus, nullum nobis regimen faciebat nec aliquam benignitatem exhibebat, sed omnes parvipendens postponebat et delirabat. de terris vero quas nobis sibi dantibus ipse retinebat, consuetum nobis obsequium aut aliquod 5 adminiculum nequaquam administrare faciebat.

Hęc omnia a prędictis invasoribus infamibusque et nefandissimis non dicam dominis sed tyrannis crudelissimis patiebamur, sicut supra breviter retulimus, multa prętermittentes, quę si aliquando cuiquam intimare volebamus, incredibilia videbantur. pręterea 10 nonnulli de equitibus nostris cupiebant assumere in abbatem domnum Adenolfum comitis R. filium, pro eo quod altę videretur excellentię, ut per eum semper in magno forent certamine et nunquam pugnare quiescerent, et ut pro hoc ipsi apud eum prę omnibus cariores existerent. nam quotiens defunctus abbas 15 Beraldus quietem habebat et pacem, nimis dolebant, et se illi opus non habere sine pugnę aggressione asserebant. hinc vero divina dicit Scriptura: « Semper iurgia querit malus, ideoque « angelus crudelis mittetur contra eum » (1). quidam vero nostrorum cognoscentes equitum voluntatem de domni Adenolfi 20 abbatis assumptione, non modice dubitabant, quia pater eius et avus, etiam abavus, cum huius ecclesię prelatis plurimas habuerunt discordias, et de multis rebus quas hęc acquisivit ecclesia, multotiens contrarii extiterant. ad quod graviores seniores rationabiliter respondebant dicentes: « Quia congruentius agemus, si 25 « sacrę Scripturę dicenti credamus: " Filius non portabit iniqui- « tatem patris, et pater non portabit iniquitatem filii " (2). denique « si illius parentes huic ingrati extiterunt ecclesię, potens est Deus « secundum velle suum per hunc virum nobis utiliora commoda « perficere, quemadmodum legitur de Moyse qui prius a populo 30 « Israel spretus est, postmodum Deo iubente salvavit populum « eundem ab Egyptiaca servitute ». hęc nonnulli audientes aliquantulum acquiescebant, et licet formidarent, eiusdem pręclari abbatis prelationem non nimis respuebant. constituto vero die

(1) *Prov.* XVII, 11. (2) Ezech. XVIII, 20.

quo ipse Guido de eodem domno Adenulfo quod statuerat perficeret, Calixtum papam ad hoc monasterium in nativitate sancti Iohannis venire cum magno militum exercitu fecit; sed quod putaverat perficere nequivit, quia comes R. eundem filium suum, idest domnum Adenulfum abbatem, in captionem misit, et ne id expleretur prudentissime egit, videlicet ne in ruinam domus suę iramque imperatoriam incurreret, eiusque quam olim fidelitatem fecerat offenderet. cum vero huc papa venisset, et omnem congregationem cerneret discessisse, mox rediit post sacrę decantationem missę. quo recedente, hoc monasterium retinuit amarissimus Guido. qui ornamenta ecclesię vel quęque utensilia cępit dispergere absque ulla verecundia, et diversis viris in pignus tribuere: idest crucem maiorem deauratam cum capulo et pomo eius, pro librabus .XII.; planetam purpurę nigrę et pluvialem purpurę clavatę quę fuerunt reginę Agnetis, dorsalem leonatum et tunicam reginę et Textum evangelii et gausape novum altaris maioris, pro solidis .L.; tabulam maiorem, pro librabus .LV.; tabulam minorem, pro librabus .XIII.; planetam diarodinam et aliam albam et tunicam .I. et stellam cristallinam argenti luciferam deauratam, pro librabus tribus et media; calicem .I. argenti et stolam maiorem et capsulam argenti et cruciculam auream et nuschas .III. aureas femineas et planetas .II., pro librabus .VIIII.; vestem altaris et pluviales .II., album diaspidem et aliud nigrę purpurę, pro librabus .III. et solidis .XI.; pluviales .II., rubeum et viridem, pro * * *; planetam .I. et Psalterium .I., pro solidis .XXX.; planetam diaspidis albi et tunicam de xamitu albo et loricam, pro solidis .L.; planetam .I. et Orationalem eburneum, pro solidis .L.; turribulum argenteum turritum et candelabrum argenteum, pro solidis .XXX.; Textum evangelii maiorem, pro librabus .XX.; turibulum aureum, pro librabus .XXII. sunt autem hęc ornamenta ecclesiastica .XXXIIII. valde prętiosa, ex quibus sola stola maior cum manipulo nostris temporibus empta fuit librabus .XV. de quibus pignoribus tulit libras .CLX. et eo amplius, quas, ut compertum habemus, nec in ecclesiasticos usus, nec in fratrum re-

25. *Lacuna di due parole nel testo.*

gimina dedit, nec etiam in guerra expendit. item, hęc alia dispersit, de quibus ignoramus quid tulerit aut fecerit, idest turibulum argenteum, dalmaticam optimam, telam .I. pallii, amulam argenteam deauratam, pongam imperatoris, stolam et manipulum cum campanulis aureis, et semicintiam similiter cum campanis aureis, 5 Antiphonarium optimum et Priscianum valde bonum, Nocturnale perfectum, Super Isaiam mirificum, mitram .I., virgas pastorales .II., Super Hiezechielem, Ovidium.

Dispersis itaque ecclesię ornamentis, omnibusque ecclesiasticis suppelectilibus distributis, prędictus Guido advenarum equitum 10 peditumque collegit non modicum exercitum, ut populum abbatię qui ab eo recesserat expugnaret, et Berardum Ascarellum contra se insurgentem dissiparet. at contra idem Berardus non minorem peditum equitumque multitudinem congregavit, ut superare posset partem Guidonis. qui quocumque adire poterat, 15 domos incendens dissipabat, arbores et vineas incidebat, homines vulnerabat, capiebat nec unquam dimittebat nisi prętio non exiguo se redimebant. aliquantos etiam in captione fame consumptos pernecabat. de ecclesiasticis quoque ornamentis hęc sunt quę distraxit et oppignoravit: altare reginę prętiosum, Missalem 20 maiorem, Epistolarem domni Romani, calices .III., turibulum argenteum .I., capsulas argenteas .III. et coclearium .I., amulas argenteas .II., patenas argenteas .II., gallum argenteum .I., scutellam argenteam .I., situlam argenteam .I., argentum quod remansit a tabula, pallii brachia .III. et dimidium, vestem altaris, planetam .I., 25 pluviales .III., tunicas .III., fanones .II., dorsalem .I., sigilla aurea cum pręceptis .VII. super hoc autem omnia divastabat, et perverse agens in nullo quiescebat, populumque abbatię sibi resistentem vivere non sinebat.

Cum vero Calixtus papa cum imperatore concordiam haberet, 30 et prelibatum Berardum in generali sinodo excommunicaret, compulsi sumus ad hoc monasterium redire, ne damnaremur excommunicatione. et cum reverteremur, populum abbatię qui nobiscum recesserat admonere studuimus, ut ad hanc ecclesiam et ad nos reverterentur, nosque sicut in discessione fecerant, 35 etiam sequerentur in reversione; sed neuter illorum no-

stram audire voluit monitionem. reversi vero ad monasterium et recongregati, prȩcipuas sollemnitates quas cum maximo decore et ornamentorum pulchritudine in vestibus albis, vel palliorum cappis, aliarumque dignitatum solebamus facere, tunc in nigris
5 et laciniosis cucullis et indumentis cottidianis in choro et ante altare vel in sublimi ambone compellebamur agere, et tamquam expoliati ac deprȩdati videbamur canere vel psallere. adolescentes quoque vel minores fratres cantuum neumas et organa solita respuebant, et non spirituali honestate aut gravitate, sed
10 istrionum more canere studebant, et multas nenias extraneasque cantilenas introducere satagebant, nec huius loci consuetudinem sed diversarum partium levitates et extollentias, quas in exteris locis quibus degebant audierant vel viderant, exercere curabant. quȩ omnia cum maturiores vel graviores fratres audirent vel cer-
15 nerent, contristabantur diutissime et affligebantur, quia eis non poterant resistere. prȩdictus autem Guido reversos nos recepit lȩtanter; non tamen diu nobiscum in benivola permansit voluntate, quia suspicio de nobis in illo crescebat, et pro malis quȩ cunctis ante fecerat, amplius titubabat. sȩpe autem nobiscum
20 loquens prȩteritam culpam nobis improperans aiebat: « Si ha« betis indigentiam, fratres, patimini recte, quia scriptum est: « "merito hoc patimur" ».[1]. quod nos audientes gravi dolore torquebamur, et magna angustia afficiebamur. et de hoc maxime dolebamus quia ipse suam maximam culpam minime
25 recordabatur, et in nullo reverebatur nec timebat illud evangelii: « Vȩ illi per quem scandalum venit » [2]. revera ipse extitit per quem huic loco defectio, nobisque periculum accidit. unde diutissime contristati fatebamur: « Heu, heu, peior est nobis his « temporibus nefandissimus Guido, quam illis diebus fuisse le-
30 « gitur campigenans Campo ». denique plurimi nostrorum aut discerptis vestibus aut absque monachili indumento nudisque pedibus incedebant, ipse autem ex hoc minime curabat. nam Regulȩ distinctionem non exercebat nec vitia resecabat, sed sibi

32. *Nel testo* ipsi

(1) *Genes.* XLII, 21. (2) MATTH. XVIII, 7.

faventibus omnino parcebat, et si quis in illum offenderet, sine misericordia et velut sacrilegum acerrime condemnabat. super hęc vero omnia mala, decretum quod omni conventui fecerat, penaque ęterni anathematis alligaverat, dissipavit et omnino delere fecit, nosque in nichilum deduxit. manualia quoque nostra et 5 terrarum vicendas, ac molendinos, et portuum redditus, mercatique teloneum, et angariales homines, et omnia nobis pertinentia, vel quę prędecessores illius abbates conventui nostro sacramento firmaverant, vel libentissime concesserant, minuavit et abstulit, et per equites suosque fautores dispertiit. quapropter famis inopia 10 cruciabamur et omni dedecore affligebamur, plurimis etiam diebus quinque vel septem nucibus de cellario pro panibus per diem alebamur, et non iam de tertio misso in refectorio apud nos conquerebatur, sed de quantitaticula panis tractabatur. bubalos et boves et animalia spanisca atque equas quas invenit, prodige 15 donavit. pręterea obsequia cellarum omnium et locorum nobis pertinentium, et decimas abbatię, et exenia constituta perdidimus, et nec seminavimus neque messuimus per temporis spatia quinquennii. pensiones quoque libellorum sibi recondidit, quas fingebat se dare in lucro tabulę altaris. nos sibi fecimus bona et ab 20 eo expectabamus meliora. e contra retribuit ille nobis mala et contra nos excogitavit pessima et deteriora, omnesque qui de eius honore amplius tractaverunt et perfecerunt, dissipavit et destruxit, et exconcilians usque ad terram humiliavit. vinum etiam nobis limphare fecit et consuetam iustitiam minuavit. 25 enimvero fraudulentis ingenii et totius mendacii atque deceptionis et circumventionis malitię semper ab initio extitit, et non se in abbatia, ut decebat, in aliquo cohercuit aut emendavit, sed deterior in omnibus et per omnia fuit. cuius malitias durissimas et divastationes nequissimas pertulimus per .VI. annorum spatia. tunc de- 30 mum magnis afflicti doloribus variisque contriti cruciatibus, Romę ad papam Calixtum nos fere .XX. e fratribus perreximus, eumque, prostrati pedibus illius, supplicavimus, ut nobis in nostris miseriis subveniret, et aliquid commodi impertiret. sed cum nil boni ab eo possemus obtinere, nec apud ipsum aliquam habere con- 35 solationem, ad monasterium reversi sumus maximo cum rubore.

ipse quoque Guido ad eundem papam sepissime pergebat, frequenter etiam per suos legatos eum omnino supplicans obsecrabat, ut sicut sibi promiserat et vice eius eosdem legatos investiverat, omnem abbatiam recongregans restaurare sibique subdi
5 iuberet. sed in nullo misertus, bonitatem aliquam, donec vixit, contra hoc monasterium exercuit. nos vero licet a nostris rectoribus et populo abbatię destituti in nostris necessitatibus pernimium essemus, omnipotentis Dei tamen auxilium et dominę nostrę Marię adminiculum multotiens percepimus, venientibus ad
10 nos christianis et catholicis viris Deumque timentibus, atque pietatis gratia alimonia et quęque utilia deferentibus. enimvero cum iam Christi pietati placeret ut nobis misereri disponeret, et nostrę cladi finem dignaretur imponere, quam per .VI. annorum curricula pertulimus valide, tandem consilium habuimus, ut a
15 prędicto Berardo Ascarello res nostro regimini pertinentes requireremus, si quoquo modo penurias et miserias evadere possemus. et cum nil boni aut nobis utile ab eo impetrare valeremus, rebus quoque ecclesiasticis et ornamentis vel utensilibus nobis necessariis, quas nobiscum detuleramus quando de monasterio di-
20 scessimus, omnibus contemptis, nichil ab eo aliquid omnino recipere neque mercedis neque caritatis gratia quivimus, cum plurimas illi lacrimosas effundere preces studeremus. tandem vero in divina confidentes clementia et de dominę nostrę Marię prę-sumentes custodia, extensis manibus ad domnum Adenolfum
25 Domini Salvatoris reverentissimum eguminum eligendum et prę-ponendum nobis unanimiter convenimus. nam prędictus Guido, cum se perspiceret per .VI. annorum spatia in pace quietis non potuisse ducere abbatiam, distractis omnibus ecclesiasticis ornamentis et libris, cunctisque utensilibus, et reliquiis plurimis san-
30 ctorum prętiosissimis et pręcipuis, scilicet sanctę Marię et ligni vivificę ✝, aliorumque sanctorum, insuper terris frequenter scriptitatis, et ex eis innumeris pecuniis accumulatis, videlicet librarum * * * *, cerneretque omnem populum ab empticibus equitibus deprędari et captivari, et in nullo se posse sibi subditos

33. *Lacuna di tre o quattro parole nel codice.*

adiuvare nec liberare, non habens iam ubi manum inicere valeret, qui se visiones vidisse dudum fingebat quibus annis tribus et medio adversari, at tunc annos .XLVIII. in abbatia vivere, et pacem quietemque honoris suis infinitam prę cunctis antecessoribus adempturum sperabat; tandem per omnia victus et sine alicuius consilio relictus, ad papam Honorium suos transmisit legatos, petens licentiam refutandi abbatiam. cui papa assensum prębens, misit ad nos honestissimos cardinales, qui vice sua copiam darent, et decentissime perficerent ut oporteret. nos vero qui antea, sicut prędecessores nostri, papati curiam fugeramus, et ab ea assumi personam nobis in abbatem nolebamus, multis cumulati cum iam essemus inopiis, et cernentes non posse aliter de plurimis incommodis eripi, suscepimus eosdem cardinales, scilicet Conradum et Ionathan. in quorum [pręsentia prędictus Guido omni conventui nostro abbatiam refutavit et virgam reddidit, omnesque nostros equites et populum abbatię de fidelitate vel sacramento sibi edito absolvit, sicque ad proprium reversus locum resedit.....]

An. 1125. **Elezione dell'abbate Adenolfo.**

[Nos eosdem cardinales rogavimus, ut vice papę prefatum domnum Adenolfum nobis concederent. et ipsi placide suis cum manibus acquieverunt, decentissime, sicut papa iusserat, nobis tradiderunt, et a nostro conventu discesserunt. quibus recedentibus, omnes in capitulum perreximus, ipsum domnum Adenolfum abbatem illuc accersitum, ad laudem domini nostri Ihesu Christi eiusque integerrimę Genitricis, in nostram ac totius populi salutem abbatię, et autenticam huius ecclesię libertatem et restaurationem, concorditer et iuxta antiquam consuetudinem elegimus. factoque ibi cunctorum nominum fratrum generali decreto et indiculo descripto, in ecclesiam simul pergentes, magna animi lętitia Te Deum laudamus excelse cecinimus, totamque decentissimam et honestissimam illi reverentiam prostrati exhibuimus, et ad horam persolvendam sextam accessimus.]

14. *Colla parola* pręsentia *comincia l'ultima pagina del codice la quale ha molto sofferto. Le parole tra parentesi quadrate sono state riscritte sopra le antiche da mano assai posteriore. Si sono sostituite con puntolini le parole che non si riuscì a leggere con sicurezza. Il Bethmann (Mon. Germ. hist. Script. XI) tentò divinarne alcune, ma non mi pare che cogliesse sempre nel segno.* 28-29. *Nel testo* magnanimi

Hoc peractum est anno dominicę incarnationis .MCXXV., indictione .IIII., .V. idus februarii, feria quoque secunda dominicę quinquagesimę. quo facto tantam omnipotens Deus gratia sua omni populo abbatię concordiam contulit, ut in triduano spatio,
5 sine armis hostilibus et absque alicuius suggestione, totius de nostra litis contentione ad eiusdem nostri pastoris redirent fidelitatem libentissima voluntate, gratis tantum et sine alicuius beneficii petitione. et non multo post, ad loca nostri monasterii in Marchia constituta perrexit, ubi ipse quoque populus cum pręlatis
10 omnibus ad debitam concordiam et condignam fidelitatem prędicti domni abbatis redire non minori devotione festinavit. eodem vero anno, mense maio, die .XXIII., cum ad cęnam sabbato octavę Pentecostis post missas [..... omnes pro refectorio causa cęnandi sedissemus, subito vis magni fulguris et fulminis turrem
15 castri Farę percussit, et eius partem dissipavit et destruxit et trabes succendit. quę etiam nec vino.nec acqua plurima mult.... tes biduo potuerunt extingui. cum vero domnus abbas Adenulfus a Marchia plurima cum iocunditate magnaque felicitate reversus esset, animosque in graviori positos inopia vidisset, ut-
20 pote quod fere per quinquennium nec seminavimus nec messuimus, quanta omnia manualia nostra sive....... abbas Guido] per equites sibique faventes distribuerat, et non....... proprium scriptitaverat, nichil omnino invenire potuisset in toto isto monasterio unde nostram indigentiam supplere potuisset, valde attrista-
25 batur et inestimabili mestitia affligebatur.... ac equitibus et pręcipuis....... consilium eis petiit....... regimine sustentar....... sed cum nullum ab eis utile consilium aut solatium haberet, quia quę de nostris rebus sibi ad.......rant vel apprehenderant....... reddere nec de suis substantiis....... nobis tribuere,
30 magis magisque [attrista]batur. verum cum eorum [per]fidia..... nos et cordis obduratione....... magnasque penurias pateremur coacti, aliquantulum....... de nostris manualiis sive angaralibus, quę ipsi equites acquisierant, recepimus, et in nostros usus redegimus. domnus quoque abbas benivola petitione populo suasit,
35 ut de suis facultatibus aliquod nobis ministrarent auxilium. ipsi autem, prout eis libuit, optulerunt.

II.

[Ms. bibl. Vittorio Emanuele, Farf. 1.]

I.
An. 1140.
Enrico di Guiscardo giura omaggio e fedeltà all'abbate Adenolfo per la rocca « Septem Ianule » ricevuta in feudo dal monastero di Farfa.

c. 387 B

[A]nno ab incarnatione Domini millesimo .CXL., mense februarii. ego quidem Henricus filius quondam Guiscardi spontanea voluntate feci hominium et iuravi fidelitatem monasterio Sanctę Marię in Farfa tibique domno Adenulfo eiusdem monasterii venerabili abbati de podio quod fuit ante roccam Septem Ianule et de eiusdem pertinentiis sicut antiquitus fuit de curte et pertinentia pręfate arcis et sicut parentes nostri per cartam et dederunt et receperunt a monasterio pręfato Farfensi, et promisi legitima conventione me inducere invehere in pręfatam arcem omnes habitatores prędicti podii, omnemque pertinentiam eius constituere sub curte et pertinentia prędictę arcis, et promisi reconciliari et reficere et nullo modo destruere et minuere prędictam arcem, sed magis augere, ampliare sicut bonus paterfamilias. quam arcem in feudum recepi a prędicto monasterio et domno abbate Farfensi. item, convenimus ut domnus abbas ‖ eiusque successores plenam habeant facultatem faciendi guerram et pacem sine omni contentione per arcem pręscriptam cuicumque voluerint. pręterea, si quo tempore nos nostrique successores seu qui nostro nomine tenuerint, pręfatam arcem monasterio Farfensi eiusque pro tempore venerabili abbati seu certis missis et iconomis reddere noluerimus nos nostrique successores, aut contendere pręsumpserimus, litem seu controversiam fecerimus, promittimus nos compondituros centum libras papiensis monetę prędicto monasterio eiusque venerabili abbati. et pro pęna prędicta obligamus pignorisque ponimus aliud podium nostrum qui vocatur Henrici cum omnibus suis pertinentiis, insuper quęcumque habemus in civitate Reatina eiusque pertinentiis, ut sint pignori obligata prędicto monasterio

c. 388 A

17. abbate] *Nel testo* abbati

Farfensi eiusque venerabili abbati pro iam dicta pęna. ad hec si vos, domne abbas Adenulfe, vestrique successores prędictam arcem, quam in feudum accepimus, sine nostra culpa auferetis, liceat nobis secure habere in prefata arce Septem Ianule ea quę
5 de podio fuerunt. Beraldus Reatinus consul, Adeodatus, Todinus de Liuto, Senebaldus Guinisi, Berardus Capestrelli, Rainaldus Trotte, Gentilis, Rainardus, et plures alii rogati testes interfuimus. ego Albertus iudex scripsi.

II.
An. 1139.
Sarraceno e i suoi figli Girardino e Ottaviano, Rainerio prete e Paganello figli di Audone, e Rainucio di Rainucio refutano all' abbate Adenolfo una casa situata nella città di Spoleto nella regione detta «Palatium».

Nicolaus. Anno ab incarnatione Domini millesimo .cxxxviiii.,
10 temporibus Corradi secundi regis, et die quatuordecima ante kalendas ianuarii, indictione .ii. hoc quidem tempore ego Sarracenus Rainerii Randonis filius et Girardinus et Optavianus eius filii, et presbyter Rainerius et Paganellus Audonis filii, et ego Rainucius Rainucii filius diffinivimus et refutavimus Farfensi mo-
15 nasterio et ęcclesię Sancti Marci et domno Adenulfo venerabili abbati Farfensi et Reatini monasterii et in manibus nuntiorum eius, videlicet Manases camerarii eiusdem monasterii, || et venerabilis presbyteri Rainerii prędicti monasterii clerici, et in pręsentia Lenzonis ecclesię Sancti Marci prępositi, et Boriani Ferentelli abbatis,
20 et domni Treuguani, Gloriosi pręsbyteri, Alesii, et Tebberti iudicis, et Grimaldi iudicis, et filiorum Girardi Bosonis, et filiorum Petronis, et aliorum plurimorum hominum, casam quę est in civitate Spoletana in regione quę dicitur Palatium, que est cum lateribus: a primo via iam dicti monasterii, ab alio latere est casa
25 Arnolfi Bonizonis et nepotum eius, a latere alio est casa Gualterii Vidorini, et ab alio latere quod nobis reservavimus. infra ista latera diffinivimus et refutavimus vobis supradictis ipsam casam totam cum omnibus rebus sicut ipsi case pertinet et cum constructuris et edificiis suis. eo tali pacto, ut non habeamus
30 licentiam ullo ingenio nos et nostri heredes aut alia nostra summissa persona vobis vel alicui vestro subiecto causationem vel molestiam faciendi. et si taliter non observaverimus, obligavimus nos nostrosque heredes vobis supradictis componere solidos .l.

c. 388 B

17. *Nel testo* venerabili

et hęc cartula diffinitionis et refutationis firma permaneat. ego Sarracenus, et Optavianus, et Girardinus, et pręsbyter Rainerius, et Paganus, et Rainucius hanc diffinitionem et refutationem fecimus. ego Nycolaus iudex scripsi. ego Tancredus Petri Berardi, et Petrus Henrici Alberici, et Ofreducius Petri Girardi rogati in hac cartula diffinitionis et refutationis testes sumus. 5

III.

An. c. 1116 (1).

L'abbate Beraldo III si obbliga verso Enrico di Rodolfo, Senebaldo, Transerico e Munaldo di proteggerli e concede loro giusta «paterentia» della porzione del monastero di San Salvatore dovuta da loro al monastero.

c. 389 B

Adam. In Dei nomine. breve recordationis ac | promissionis et obligationis facio ego domnus Beraldus abbas Farfensis monasterii, consentientibus eiusdem cenobii fratribus, ad vos Enricum filium Rodulfi, et ad Senebaldum, Transericum, ac Munaldum et 10 ad vestros heredes, quod ab hodie in antea adiuvo vos sine fraude ab hominibus omnibus, excepto Rainerio Todini supra terram suam, exceptis filiis Octaviani supra terram illorum, si dederint illorum portionem monasterii Sancti Salvatoris. et si aliquis ex vobis vel vestris heredibus ad monachicum ordinem in nostro 15 monasterio venire voluerit, accipiemus eum sine omni alia datione nisi quam ipse facere voluerit. et concedo vobis iustam paterentiam de portione monasterii Sancti Salvatoris quam in nostro monasterio dedistis, et de rebus sibi pertinentibus similiter promitto quod nec vendo nec cambio illam predictam rem quam 20 in nostro monasterio contulistis, absque vestro consilio. et siquis vestrum quotiescumque in nostra curia erit, maneat in consilio nostro ubi sunt vestri equales. quod si omnia que superius promittuntur atque denotantur non observaverimus vel adimpleverimus, pro his omnibus promitto et obligo me et meos succes- 25 sores componere vobis predictis vestrisque heredibus bonorum denariorum papiensium libras viginti nomine pene, et pena soluta hoc breve omni tempore maneat ratum, quia sic per sacramenta firmatum est. et factum est.

16. *Nel testo* omnia

(1) Assegno a questo documento la data approssimativa dei docc. 1198, 1199 del *Regesto* contenenti la donazione a cui il documento stesso si riferisce. Questi tre documenti che, come già fece il Muratori, aggiungo al testo del *Chronicon*, seguono immediatamente nel codice stesso del *Chronicon* al diploma di Enrico V, alla c. 387 B. La c. 389 A è lasciata in bianco.

III [1].

[Ms. Vaticano 6808.]

Anno Domini .MCXCVIIII. Sibilla uxor Andree Tiburtini obiit pridie nonas novembris. c. 3 A

5 Iohannes annos .II. menses .XI., Felix annos .IIII. menses .IIII., Iohannes II menses .IIII., Agapitus annum .I., Silverius menses .X., Pelagius annos .X. menses .VIIII., Gregorius annos .XIIII. menses .VI. c. 4 B

Vigilius annos .XVII. menses .VIIII., Pelagius annos .V. menses .II., Iohannes annos .XIII. menses .X., Benedictus annos .IIII. 10 menses .IIII. c. 5 A

Ut que geruntur in tempore cum tempore nequeant deperire, solet ea sapientum virorum astutia per licteras eternare. ideoque noscant prȩsentes et posteri non ignorent quod Farfensis conventus statuit de communi assensu et fratrum omnium voluntate ut qui- 15 libet prȩpositus cui alicuius castri vel ville gubernacula committuntur, solvat ipsi conventui annuatim dominica Septuagesime pro piscibus septem sollos. si quis autem ipsorum hoc statutum tam bonum et utile noluerit observare, sit quousque satisfecerit ab omni fratrum consortio segregatus. factum est hoc in Farfensi 20 capitulo, anno Domini .MCCXXXIIII. c. 5 A

Iustinus, Iustinianus, Iustinus, Tiberius, Mauricius, Focas. c. 5 B

(1) Nel margine del codice già Farfense, ora Vaticano n. 6808, che contiene le *Consuetudines Farfenses* delle quali ho avuto occasione di parlare nella nota 3 alla p. 50 del primo volume, si trovano alcune noterelle storiche che mi sembra opportuno di riprodurre in questa Appendice. Esse furono per la maggior parte pubblicate dal BETHMANN (*Mon. Germ. hist. Script.* XI, 589). Le riproduco ora qui secondo l'ordine in cui si trovano nel codice, indicando la carta in cui furono notate. Furono scritte da mani diverse dei secoli XII e XIII, e sembrano quasi sempre contemporanee ai fatti indicati. Intorno al manoscritto da cui sono tratte vedasi quello che dice l'Albers nella prefazione al suo lavoro *Consuetudines monasticae*, vol. I, *Consuetudines Farfenses ex archetypo Vaticano nunc primum recensuit* BRUNO ALBERS, Stuttgardiae, Roth, 1900.

c. 8 B .Cccxcviiii. Christi incarnationis anno, iubente imperatore Honorio, sunt templa eversa et fracta simulacra. ex quo usque ad annos ferme .xxx. tempore sancti Augustini, multum crevit Ecclesia.

c. 108 A Anno Domini .mclxxvi., .vii. decimo kalendas aprilis, domnus archiepiscopus Magontinus magnum bellum cum exercitu regis Siculi commisit, et eos fugavit in loco qui dicitur Carseoli, iuxta castrum Cellense, et ex eis cepit ultra ducentos milites, et omnia spolia eorum et eorum qui fugerunt obtinuit, insuper centum quinquaginta militum spolia et equos... qui in Cellensi castro erant optinuit.

c. 109 B Anno Domini .mccxxiii., mense martio, die Martis, in festo sancti Benedicti, pluit terra rubea quasi ex lateribus contrita, unde maximus timor in Urbe et extra est exortus.

c. 122 A Anno Christi incarnationis .mlxxxvii. corpus beati Nicolai Barum translatum est.

c. 122 B Anno .mxcv. stellę ceciderunt, et mox ultramontani ultra mare catervatim ire cęperunt.

c. 123 A Anno .mxcviiii. Beraldus effectus est abbas.

c. 123 B Anno .mcxi. Pascalis papa captus est ab Heinrico imperatore.

c. 124 A Anno .mcxviiii. Beraldus obiit, et Guido factus est abbas usque ad annos sex.

c. 124 B .Mcxxv. Adenulfus Farfensis factus est abbas [1].

c. 125 A Anno .mcxxx. contentio inter Innocentium papam et Petrum Leonis qui dictus est Anacletus exorta est.

cc. 125 B-126 A Anno .mcxxxiii. imperator Lotharius Romam veniens Lateranis coronatus est. iterum anno .mcxxxvii. rediit, in Apuliam pergens. victoriam ibi Deo donante percepit. in quo anno Adenulfus abbas Farfensem abbatiam recepit.

8. *Nel testo* ducentontos 10. *Rasura di una parola nel testo.*

(1) Per gli abbati posteriori a Beraldo III vedasi quello che ne dicono il Marini nella *Serie cronologica degli abbati di Farfa*, Roma, 1836, e il Palmieri nel periodico *Il Muratori*. Cf. anche il *Sommario cronologico delle carte Fermane* edite a cura di Marco Tabarrini nel IV volume dei *Documenti di storia italiana*, pubblicati a cura della R. Deputazione di storia patria per le provincie di Toscana, dell'Umbria e delle Marche.

Anno .MCXXXVIIII. Innocentius papa captus est a Rogerio rege Siculorum. .MCXLII. monasterium novum inchoatur in monte. c. 126 B

Anno .MCXLIIII. Adenulfus abbas obiit. .MCXLV. Eugenius III apud Farfense monasterium papa est consecratus. .MCXLVI. Ro- 5 landus factus est abbas. c. 127 A

.MCXLVII. castellum Sancti Laurentii in Picta inchoatur. eodem anno rex Alemannię et rex Francię ultra mare cum innumerabili exercitu perrexerunt. c. 127 B

Anno Christi .MCXLVIIII. Reatina civitas ab exercitu Rogerii 10 regis Sicilię est destructa. anno Domini .MCLIII. Eugenius papa obiit mense iulio. cui successit Anastasius Savinensis episcopus, qui sedit annum unum. huic successit Adrianus. c. 128 A

Anno Christi .MCLV. . . . . . de . . . . sub . gatus d . . . . mense ma . . . . c. 128 B

15 .MCLV. Fredericus rex in Italiam venit cum magno exercitu, capta et destructa civitate quę Terdona dicitur, ivitque Romam, et ibi unctus est in imperatorem ab Adriano IIII papa in festivitate sanctorum Marcelli et Marcellini, sabbati die. eo die armata manu Romani super eum irruerunt, et predam ipso non repugnante 20 duxerunt, equos videlicet ac paviliones. qua de causa succensus imperator ira, sumpsit arma, et ex eis magnam cedem fecit. post Farfam adiit, ibique societate accepta a domno abbate et omni congregatione, honoraturum se altare et nobis iustitiam facere de cunctis rebus huius monasterii libentissime spopondit. inde Spo- 25 letum pergens, cepit civitatem, succendit, divastavit ac depredatus est, mense iulio, die .XXIII., feria .IIII. c. 129 A

Anno Domini .MCLVIIII. Adrianus papa obiit .II. kal. septembris. hic sedit annis .V., menses .VIII. et contentio exorta est inter Alexandrum papam et Octavianum qui dictus est Victor. c. 129 B

30 . . . . . m. anni Domini .MCLXXXI. Alexander papa tertius obiit .III. kal. sebtembris. hic sedit annis .XXII. c. 130 A

13-14. *Rasura di tutta la nota tranne la data. Riferisco le poche lettere che mi è parso di poter leggere.* 30. . . . . . m] *Nel testo non si può legger con sicurezza che la lettera* m *preceduta da un'altra lettera che sembra un* t *sormontato da un segno di abbreviazione. Le altre lettere della parola sono interamente sbiadite. Il Bethmann credette di poter leggere* Iterum 31. sebtembris] *Così nel testo.*

c. 139 B Anno Domini .MCLXVIIII.[1], kal. iunii, feria secunda post Pentecosten, grande bellum commissum est aput Tusculanam inter Romanos et cancellarium imperatoris Frederici, scilicet Rainaldum Coloniensem archiepiscopum et Christianum Maguntinum, et mortui sunt de Romanis sex milia. 5

c. 140 A Anno Domini .MCLXVIII., .V. idus aprilis, Albanensis civitas destructa est a Romanis.

c. 140 B Anno Domini .MCLX., mense martii, die vicesima, Gottifredus factus est abbas.

c. 141 A Anno Domini .MCLXVII., pridie idus octubris, abbas Gottifredus obiit. 10

c. 142 A Anno Domini .MCLXXXXVI. Eric obiit.

c. 160 B Anno Domini .MCCXVIII., mense madii, die .XXI., Oddo imperator obiit.

c. 160 B Anno Domini .MCCXX. Fredericus rex coronavit filium suum. 15

c. 163 A Matheus subdiaconus et abbas sedit annis .XIIII., mensibus .IIII., qui Lateranis in manibus pape Gregorii noni abbatie renuntiavit. et tunc continue Farfensis ecclesia vacavit anno uno et mensibus decem. obiit vero anno Domini .MCCXXVII., nono kal. aug. cui successit Henricus Detusin̄. 20

c. 166 B Anno Domini .MCLXXXXII. abbas Pandulfus renuntiavit abbatiam. Gentilis prior electus abbas est .II. idus decembris.

c. 166 B Anno Domini .MCCXIX. obiit Gen[tilis] huius monasterii abbas.

19. .MCCXXVII.] *Così mi pare che debba leggersi. Il testo ha* .MCCXXIII. *ma la prima asta del* III *sembra cancellata e sostituita dal* V *collocato sopra.* 20. detusin̄] *Così nel codice; il Bethmann lesse* de Tusin 23. Gentilis] *Nel testo* Gnt

(1) Così dice il testo, ma la battaglia di Monte Porzio ebbe luogo nell'anno 1167.

INDICE

I.

NOMI PROPRJ E COSE NOTEVOLI (1).

A. episcopus II 77[10], 78[4].
Aaron 144[27].
abbas quidam II 272[31].
abbas S. Andreę 244[23].
abbas quidam Ss. Cosmę et Damiani in Mica Aurea II 17[15].
abbas S. Iusti de Tuscana II 12[8].
abbas quidam S. Petri ad Cęlum Aureum II 107[4].
abbates monasteriorum regalium in Tuscia et Marchia 43[7], 333[29].
Abbatini 314[13].
Abbatini in territorio Sabinensi 281[32]; II 88[9], 102[36], 103[23]. molinum II 102[36], 103[23].
Abbatini Campus in territorio Sabinensi II 63[19].
Abbo II 185[18]
Abbo pater Mingeradę 366[7].
Abbo filius Teuzonis II 149[6].
Abeno in comitatu Paduano 261[22].
Abenza fundus in territorio Tyburtino II 26[9].
Abigianus villa in territorio Novertino 302[2].
Abincinus Vallis in castaldatu Pontano II 130[25].
Abiron II 200[10], 217[9].
Abraham patriarcha 121[1].
Abremundus *v.* Hebremundus.
Abundii, Habundii (S.) curtis in Camerino II 281[23]. in comitatu Camerino 252[23]; II 98[24], 139[22], 174[27]. in territorio Camerino 186[7]; II 282[37].
Abundii (S.) curtis in Sabinis 295[18].
Abundii (S.) ecclesia in fundo Bebciano 202[1], 214[16], 337[9].
Abundii (S.) ecclesia in fundo Betiano 180[36].
Abundii (S.) ecclesia in casali Bezano 330[16], 332[1].
Abundii (S.) ecclesia in Botiano II 280[13].
Abundii (S.) ecclesia in curte de fundo Paterno 326[7].
Abundius pater Gonzonis II 179[14].
Abundius diaconus 122[n].
Acanianus 185[26].
Accardus 253[7].
Acciana mater Bonę infantis 268[8].
Acciana mancipia mon. Farf. 267[34].
Acciarellus filius Azolini II 181[10].
Accideus pater Iohannis episcopi (Aretini) 226[13].
Acclianus, Aclianus fundus 181[17], 202[25], 214[40].
Accligianus 230[24].

(1) Dei numeri, l'arabico grande richiama la pagina, l'arabico esponente, il rigo; con [n] esponente si rimanda al comento. Il volume secondo del *Chronicon* è indicato col numero romano II.

Acera in pago Reatino 209 21.
Acericus frater Luponis v. Acerisus.
Acerisi coniux Bonellę, pater Amiternini, servus mon. Farf. in Caballari 270 35.
Acerisius Sintrudę II 12 n.
Acerisus, Acericus, Atterisus frater Luponis 204 35, 217 11, 341 21.
Achinianum II 191 5. in territorio Sabinensi II 72 14, 123 33. *V. anche* Sala.
Akinianum Maius II 262 27.
Akinianum Minus II 262 27.
Acilie in territorio Furconino 305 25, 362 6 19. campus 305 25.
Acillionis curtis in territorio Nocerino II 52 4.
Acipertus libertus 210 22.
Aciprandus pater Leonis 313 14.
Aciprandus pater Alipergę et Perdolfi servus mon. Farf. in Prętorio 269 12.
Aclianus v. Acclianus.
acoliti .II. mon. Farf. II 292 33.
Acqui- v. Aqui-
Acri in comitatu Sabinensi 245 10.
Acrifolium II 39 4.
acta Marci papę II 234 1.
Acterius pater Egdonis II 181 8.
Actianum 151 12.
actionarii, actores Ecclesię 182 35, 196 2 15, 235 18, 242 17, 293-300 *passim.*
actores v. actionarii.
Actus apostolorum 51 n.
Acupencus, Acupincus, Cupencus, Cupencum (ad) suptus muros civitatis Reatinę 302 8, 311 24, 320 31, 356 23, 360 3, 361 26. palatium 302 7. turris 248 24, 302 7, 311 24, 360 4.
Acu Picta (de) turris II 176 8.
Acupicte in civitate Reatina II 285 6.
Acusclum in Scandilia 161 21.
Acutiana Vallis in castaldatu Equano II 162 12.
Acutianellum, Acutianillum v. Agutianellum.
Acutianum monasterium 176 17.
Acutianus 125 22, 162 1, 163 31, 170 21, 190 18, 208 20, 211 14, 224 15, 277 22; II 31 1, 186 1, 221 1. in territorio Sabinensi 332 26; II 70 12, 280 11 22.
Acutianus casalis 4 14, 8 19, 50 n, 122 n, 133 1, 294 24.
Acutianus fundus 128 6, 137 3 11, 179 25, 181 23, 200 33, 202 31, 213 5, 215 4, 335 32, 337 39. in territorio Sabinensi 300 6; II 283 35.
Acutianus mons II 38 28, 47 8, 91 3, 93 6, 101 11.
Acutus II 56 8.
Acutus mons 287 1.
Aczo, Aczolinus v. Azo, Azolinus.
Adalardus, Adelardus abbas, missus Karoli imperatoris 175 3, 216 37, 341 11. *V. anche* placitum
Adalbertus filius Petri II 35 14.
Adalbertus de Furcone germanus Petri et Teuponis oblatus 222 28.
Adaldus servus mon. Farf. ad Saxam 265 21. uxor eius 265 21.
Adaldus filius Alipergę, frater Gasuli, coniux Guinipergę, pater Allonis, Maionis, Raduini, servus mon. Farf. in Prętorio 269 25.
Adaloaldus, Adadoloaldus rex 86 16, 87 21.
Adam v. Benedictus pręsbyter.
Adam II 318 7.
Adam quidam II 300 12.
Adam filius Arderadi II 34 25.
Adam filius Azonis II 25 4.
Adam filius Azonis, pater Bucconis 292 20; II 27 11 20.
Adam pater Berardi II 169 30.
Adam filius Iohannis, coniux Girontę II 50 14.
Adam pater Iohannis 284 17; II 124 33, 198 3.
Adam pater Iohannis pręsbyteri II 276 1.
Adam filius Petri, coniux Isę II 48 18.
Adam filius Rodulfi II 139 18.
Adam filius Rodulfi, avus Beraldi III abb. Farf. II 228 10.
Adam filius Tresedii 252 23.
Adam (I) abbas Farfensis 42 2, 44 10, 63 22, 99 6, 289 21, 329 9 14 25, 330 5; II 81 21.

Adam (II), Asculanensis episcopus, abbas Farfensis 47[15 21], 48[3]. *V. anche* Adam Esculanus episcopus.
Adam episcopus II 6[6].
Adam Esculanus episcopus II 200[21], 201[35]. institutio eius II 200[12]. *V. anche* Adam (II) abb. Farf.
Adam frater prçsbyter Farf. II 122[n].
Adam frater prçsbyter et monachus Farf. II 121[n].
Adam iudex et notarius II 49[30].
Adam iudex filius Deodati, coniux Raimburgę II 154[3].
Adam filius Azonis Iudei, libellarius Farfensis 66[7]; II 83[1].
Adam prępositus mon. Farf. 291[30]; II 46[4 15], 54[31].
Adam prçsbyter castaldus Rainerii de Ioseph 248[27].
Adam prçsbyter et monachus Farf. II 121[n], 217[20 39].
Adam prçsbyter et monachus, fideicommissarius Iordanis II 213[5].
Adami Fara *v.* Fara.
Adammo pater Aschari II 126[3].
Adammo pater Azonis II 165[23].
Adę prçsbyteri filii Luponis Confectę casa in territorio Firmano II 111[27 30].
Adę Mallia Vacca casalis in Pisile II 74[17].
Adefridus filius Aideperti servus mon. Farf. in Colomente 265[36].
Adelardi filius 287[18].
Adelardi criptę 315[4].
Adelardus missus *v.* Adalardus.
Adelberga uxor Attonis Hildebaldi II 56[24].
Adelberga quę vocatur Guaza coniux Helperini Maginardi II 155[7].
Adelberga uxor Iohannis Benedicti 283[11].
Adelberti filii 288[33]; II 46[11 14], 141[23].
Adelberti Caput Pazi casalis in pertinentia S. Reparatę II 202[10].
Adelbertus 243[30], 289[2 9], 290[20]; II 93[10].
Adelbertus filius Adelolfi 360[n].
Adelbertus pater Agenonis 289[6].
Adelbertus pater Attonis 254[13].
Adelbertus pater Azę II 54[3].
Adelbertus pater Azonis et Farolfi 293[8]; II 103[6].
Adelbertus pater Beliardę et Caritię II 146[6].
Adelbertus filius Iohannis 254[14].
Adelbertus filius Iohannis, frater Leonis prçsbyteri II 46[1].
Adelbertus pater Landulfi II 141[8].
Adelbertus filius Lotharii II 32[23].
Adelbertus filius Mainardi, pater Carbonis et Moriconis II 273[25 27].
Adelbertus de Pulverina frater Grimaldi 254[13].
Adelbertus filius Silvestri II 56[27].
Adelbertus filius Sintari 347[16].
Adelbertus pater Tebaldi II 26[31].
Adelbertus filius Transberti 252[20].
Adelbertus Amaburgensis archiepiscopus II 153[8].
Adelbertus frater prçsbyter et monachus Farf. II 121[n].
Adelbertus missus Bonefatii ducis et marchionis II 125[27]. *V. anche* placitum.
Adelbertus marchio 239[16].
Adelbertus prçsbyter filius Petri II 142[6].
Adelbertus rex 89[14].
Adelbertus servus mon. Farf. de Prętorio 259[21].
Adelbertus subdiaconus Farf. II 218[5].
Adelbertus subdiaconus et monachus Farf. II 218[4].
Adelchis rex 279[12]. *V. anche* pręceptum.
Adeldis uxor Fariperti scarionis in Forfone 263[23].
Adelelmi filius 287[19].
Adeleupa filia Petrunacis servi mon. Farf. in Narnate 274[29].
Adelgerii filii 287[35]. nepotes 287[35].
Adelmari casalis in Sabinis 246[22].
Adelmarius II 49[8].
Adelmodus filius Guidonis II 31[35].
Adelmodus filius Hildemodis II 31[35].
Adelolfus pater Adelberti, Aimeradi, Ingoberti 360[9 n].
Adelperga uxor Godeprandi fratris Cu-

niperti servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264 28.
Adelpertellus Letanus servus mon. Farf. 233 24.
Adelpertus infans filius Aldulę servus mon. Farf. 267 29.
Adelprandus 210 3.
Adenolfi, Adenulfi filii 249 27 35; II 46 10, 113 24, 142 15. nepotes *v.* Aifredus, Dodo, Giso.
Adenolfi filius servus mon. Farf. ad Fistulam civitatis Marsicanę 260 35, 276 24.
Adenulfus II 266 23.
Adenolfus pater Agenonis 289 1.
Adenulfus filius Marię 282 22.
Adenolfus filius Marię, coniux Sergię II 47 6.
Adenolfus pater Romani II 45 7.
Adenolfus pater Teuzę II 34 4.
Adenolfus, Adenulfus (Denulfus) abbas Farfensis 99 23; II 308 12 20, 309 1 5, 313 24, 314 19 23, 315 17, 316 6, 317 2 15, 320 23 29, 321 3. abavus, atavus eius II 308 22.
Adenolfus pręsbyter II 130 20.
Adenulfus *v.* Adenolfus.
Adeodatulus servus mon. Farf. in Septepontio 281 10.
Adeodatus 158 30; II 317 5.
Adeodatus papa 95 7, 132 16 26, 133 10.
Adeodatus coniux Bonę servus mon. Farf. in Salezano 270 24. filii eius 270 24.
Adeodatus filius Boniperti de Fiscilli servus mon. Farf. in Narnate 275 2.
Aderada uxor Siolfi II 155 8.
Aderamulus 256 29.
Aderamus 252 12. filius eius 252 12.
Aderamus pater Alberti 255 11.
Aderamus pater Berardi 282 11, 285 25; II 157 7.
Aderamus pater Udonis 287 23.
Aderisi filius Mauri servus mon. Farf. in Bucizano 271 29.
Aderisis filius Gadileupę servus mon. Farf. in Narnate 275 5.
Aderisus homo liber 298 28 33.
Adesulus servus mon. Farf. 359 5.
Adileupa filia Petri servi mon. Farf. in Forfone 263 26.
Adilpertus 227 10.
adiutorium II 230 6, 265 14.
Adnunciationis dies 30 3.
Ado pater Franconis II 42 7.
Ado coniux Audipergę, pater Alefridi, servus mon. Farf. in Bucizano 271 23.
Ado filius Petri servus mon. Farf. in Forfone 263 26.
adolescentes mon. Farf. II 311 7.
Adolfus servus mon. Farf. in Clevigiano 268 27. filii eius 268 27. uxor 268 27.
Adone (de) *v.* Iohannis casalis.
Adonis *v.* Campus.
Adonisca terra infra comitatum Reatinum II 270 16.
Adriani, Adrianus fundus 179 33, 200 40, 213 12, 336 4. in Sabinis 300 11.
Adriani (S.) curtis in Marsi II 282 11. in comitatu Marsicano II 175 35.
Adriani (S.) curtis in Sextuno II 281 29.
Adriani (S.) curtis in Trebule II 281 25.
Adriani (B.) martyris et S. Natalię ecclesia in civitate Albula II 25 16, 26 11.
Adriani (S.) ecclesia de Marsi II 157 22.
Adriani (S.) ecclesia in Segunzano et in Porciano 261 18, 277 14.
Adriani (S.) ecclesia in civitate Tiburtina II 176 20. iuxta civitatem Tiburtinam II 137 15.
Adriani (S.) ecclesia in casale Tribulicię 282 3, 328 1.
Adriani (S.) monasterium in suburbanis Tyburtinę civitatis II 31 29, 56 10 11, 99 7, 140 21.
Adrianus abbas monasterii S. Angeli et S. Benedicti in Taizano II 57 10.
Adrianus imperator 82 11 14, 91 13.
Adrianus, Hadrianus papa 299 10.
Adrianus [I] papa 96 7, 156 9 12, 163 12, 176 30, 179 30, 182 8 15 21 39, 184 25, 186 16, 188 31, 196 13, 203 20, 215 36, 335 28, 338 31; II 132 4, 237 28, 238 25 29, 240 24. *V. anche* privilegium.

Adrianus I papa II 133 [15], 283 [32]. *V. anche* privilegium.
Adrianus [II] papa 96 [25].
Adrianus [III] papa 96 [28].
Adrianus [IV] papa II 321 [12 27].
Adrianus IV papa II 321 [17].
Adrianus fundus *v.* Adriani.
Adrualdus abbas monasterii S. Salvatoris 151 [8].
Adualdus servus mon. Farf. in Prętoriano 268 [25]. filii, uxor eius 268 [25].
Adudatuli casa in Corneto et in Massugiano 207 [5].
adulterini 244 [10], 247 [12].
Adulterinus *v.* Albertinus, Bardo, Oderisius, Transmundus.
advenę *v.* equites, pedites.
Adventus ebdomada .III. II 291 [5].
Adventus Sp. S. dies 30 [4].
advocatus II 87 [16]. ecclesię S. Eustathii II 22 [14 25], 23 [16 35], 24 [2]. mon. Farf. 169 [29], 171 [32], 204 [20], 216 [36], 225 [10 19], 341 [10], 347 [9]; II 135 [19], 144 [11], 197 [6]. mon. S. Salvatoris 174 [25]. romanus II 19 [3], 20 [2].
affiliatus *v.* Anteradus, Gumpulus.
Affredus 289 [7].
Afrianus in territorio Perusino II 100 [21 23 27].
Africa 82 [24 35], 86 [31], 123 [n], 241 [13]. Africę rector *v.* Heracleus.
Africanus imperator 91 [34], 92 [4 6].
Africanus in territorio Tiburtino II 151 [9].
Aganus Eduensis episcopus II 248 [11].
Agapitus [I] papa 94 [5], 123 [n], 129 [30], 133 [9]; II 319 [6].
Agapitus I papa 131 [7].
Agapitus [II] papa 97 [15].
Agapitus (S.) in massa Nautona 221 [11].
Agareni, Barbari, Pagani, Pęni, Saraceni 28 [29], 31 [9 20 28], 32 [9 16], 33 [5], 35 [11], 36 [13], 37 [3], 39 [25], 40 [7], 61 [18], 86 [31], 127 [34], 235 [6], 238 [23], 240 [8 13], 241 [13], 300 [34], 301 [2 5 9 14], 302 [27 32], 303 [2], 306 [31], 324 [13]. *V. anche* divastatio.
Agatense concilium 144 [25].
Agathę (S.) *v.* Agathes.
Agathensis episcopus *v.* Bernardus.
Agathes (S.) 166 [23], 347 [14].
Agathes (S.) in Paludibus 339 [9].
Agathes (S.) in territorio Reatino 315 [25].
Agathę (S.) curtis 339 [11].
Agathę (S.) curtis ad Arces II 281 [16].
Agathes (S.) curtis Interamne II 282 [4].
Agathę (S.) curtis in Paludibus II 281 [16].
Agathę (S.) curtis in Plaię 248 [32].
Agathes (S) curtis in territorio Reatino 319 [35], 323 [29]; II 65 [22], 93 [2].
Agathes (S.) curtis in Tazano 248 [29].
Agathes (S.) ecclesia 280 [13].
Agathes (S.) ecclesia ad Aream ubi dicitur ad Crucem 194 [9].
Agathę (S.) ecclesia in territorio Interocrino II 176 [9].
Agathes (S.) ecclesia in Plagie 166 [3 9], 185 [15], 305 [21], 318 [19]; II 123 [9], 169 [19].
Agathes (S.) ecclesia in territorio Reatino II 28 [7].
Agathę (S.) ecclesia in Tazano II 123 [7], 169 [17].
Agatho papa 95 [11]; II 236 [19].
Agati servus mon. Farf. in Prętorio 270 [5].
Agatula Vallis de Corgnito 258 [1 2]. plaia 258 [2].
Agatus pater Guinizonis 287 [16].
Agaunensium monasteria 162 [5], 199 [27]; II 22 [12].
Agella casalis in territorio Tuscanensi 173 [18].
Agellari in Sabinis 299 [21].
Agellari casalis in Sabinis 295 [1].
Agellari fundus 180 [27], 201 [33], 214 [6], 336 [37].
Agelli II 185 [28], 221 [3 14]. aquimolum II 185 [29].
Agelli casalis iuxta Rigianam II 48 [18].
Agelli fundus 181 [26]; II 57 [33], 138 [25].
Agelli Montis fundus *v.* Montis Agelli.
Agello (de) castellum 286 [32].
Agellum castrum in territorio Sabinensi II 284 [15].
Agellus 148 [21], 159 [12], 353 [8]; II 182 [2], 183 [10], 184 [30], 219 [2], 306 [1]. Agello (de) homines II 219 [2].

Agellus in territorio Ciculano 358[30].
Agellus in comitatu Firmano 255[21].
Agellus in comitatu Perosino II 108[n].
Agellus in comitatu Sabinensi 243[9]. in territorio Sabinensi 226[16]; II 72[5], 92[2], 280[19].
Agellus casalis 163[17].
Agellus fundus 179[37], 201[2], 202[34], 213[16], 215[8], 336[7], 338[4].
Agellus fundus in comitatu Perusino II 100[8].
Agellus fundus in territorio Sabinensi II 283[36].
Agellus Maior 357[10].
Ageno filius Adelberti 289[5].
Ageno filius Adenolfi 289[1].
Ageris 168[25], 169[7 9]. germana eius, uxor Perculfi 168[27].
Aggei in castaldatu Equano II 157[2].
Agię filii II 33[30].
Agilis coniux Ursę servus mon. Farf. in Forcone 263[6].
Agilmarus (archicancellarius Hlotharii imp.) 206[14].
Agilulfus dux Taurinatium, rex 86[12], 87[17 21].
Aginalis super S. Paulum 326[16].
Aginus Assuensis episcopus II 248[23].
Agio pręsbyter 165[3].
Agipertus clericus 294[14].
Agiprandus, nepos regis, dux Spoleti 88[18].
Agitius pater Martini 290[23].
Agna coniux Berardi Rustici de Crescentio II 278[9].
Agnanello (de) castellum in comitatu, territorio Firmano II 139[29], 174[34], 283[27], 284[25]. molendina II 139[30], 174[35], 284[25].
Agnes regina II 291[8 15], 292[12 16], 309[15].
Agnes (S.) in Puzalia II 93[11].
Agnetis, Agnę (S.) ecclesia in territorio Carsulano II 176[17], 285[8].
Agnetis (S.) monasterium Romę 299[2]. iuxta pontem Numentanum 40[4].
Agnetula uxor Tribuni servi mon. Farf. 275[13].
Agonis Cagio *v.* Cagio.
Agonis Campus Romę 248[8]; II 27[22 24], 99[6], 137[17], 140[20]. cripta II 176[21], 282[7]. casę, criptę, horti, muri 248[8]; II 99[5].
Agozanum, Aguzanum *v.* Agutianum.
Agulianus 186[8].
Agulini casalis de Terricla II 35[18].
Agusianus mons in comitatu Asculano II 140[7].
Agustuli *v.* Augustales.
Agutianellum, Agutianillum, Acutianellum, Acutianillum II 164[30], 184[20], 185[17 21], 188[7 10], 191[16], 221[5].
Agutianellum, Agutianillum in territorio Sabinensi II 67[15], 68[8], 70[4 27], 117[1], 131[13].
Agutianum, Agozanum, Aguzanum II 48[16], 148[11 15], 164[30], 183[2 3], 185[9], 189[3].
Aguzanum in Prepi 348[27].
Agutianum in comitatu Sabinensi 245[14]. in territorio Sabinensi 282[23]; II 59[15], 67[14], 129[30].
Ai vicus *v.* Urbana fundus.
Aida uxor Sindoli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273[26].
Aidelinda mater Aricisi, Gisulfi, Leonis, Rimuli, serva mon. Farf. in Forfone 264[2].
Aideperga uxor Aleperti servi mon. Farf. ad S. Mennatem 267[5].
Aideperga filia Gualiperti servi mon. Farf. in Prętorio 269[2].
Aideperga uxor Mauricę servi mon. Farf. in Prętorio 269[5].
Aideperga uxor Pertuli servi mon. Farf. in Forfone 264[5].
Aideperga uxor Sindoli servi mon. Farf. in Largizano 266[18].
Aideperga mancipia mon. Farf. 267[36].
Aidepertus coniux Palumbę, pater Adefridi, Formosę, Petri, Sinildis, servus mon. Farf. in Colomente 265[36].
Aidepertus filius Sindoli, coniux Autę, servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273[27]. filii eius 273[28].
Aiderico filius Andreę 288[7].

Aidolfus filius Teodori servus mon. Farf. in Colomente 266 [2].
Aiduara uxor Micionis servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273 [34].
Aidula mater Lupuli servi mon. Farf. in Beliciano 273 [2].
Aifredi mons 285 [6].
Aifredi presbyteri filii II 162 [6]. consortes eorum II 162 [7].
Aifredus nepos Adenolfi II 46 [11].
Aifredus pater Guarini II 53 [17].
Aifredus filius Iohannis II 161 [14].
Aifredus pater Iohannis presbyteri II 142 [17].
Aifredus filius Landini, frater Attonis 249 [28].
Ailardus episcopus et abbas S. Pauli II 248 [5].
Aimeradus 251 [27]. filii eius 251 [27].
Aimeradus filius Adelolfi 360 [n].
Aimeradus filius Tophanii II 112 [5].
Aimo pater Benedicti 290 [30].
Aimonis heredes 245 [13].
Aimonis collis in pertinentia castelli de Ponticello II 142 [19], 185 [31].
Aio filius Benedicti II 58 [13].
Aio dux Beneventanus 86 [18], 87 [25].
Aionis Mons *v.* Mons Aionis.
Aionis saxi 158 [31].
Aipula filia Sindolfi servi mon. Farf. in Bucizano 272 [10].
Aipulus filius Micionis servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273 [35].
Airanum II 261 [2].
Airolfus filius Rimonis servus mon. Farf. in Colomente 265 [29].
Aiulanus in comitatu Asculano II 140 [9].
Aiulfus filius Rocii II 130 [21].
Aladrammus missus Karoli imperatoris 216 [37], 341 [10].
Alahis *v.* Halais.
Alamannus pater Carbonis II 213 [16].
Alamannus servus mon. Farf. in Marruce 259 [15].
Alanus *v.* Halanus.
A la Revoluta *v.* Revoluta.
Alaricus rex *v.* Halaricus
Alatri rigus II 47 [20].
Alatrinensis episcopus *v.* Iohannes.
Alatrum in comitatu Reatino II 147 [29]. in territorio Reatino II 46 [2].
Alatrum, Alatro (de) castellum, castrum II 122 [12], 213 [25]. in territorio Sabinensi II 284 [15].
Alavellum 286 [31].
Albana uxor Arnaldi 262 [31].
Albana uxor Peregrini servi mon. Farf. in Beliciano 273 [11].
Albanensis civitas II 322 [6].
Albanensis episcopus *v.* Bonifatius.
Albanetta fundus II 57 [7].
Albani pertinentia II 207 [14].
Albanianus in comitatu Firmano 252 [11].
Albanum podium II 207 [15].
Albarus portus in territorio Ticinensi 168 [14].
Albella terra de Corgnito 256 [30], 257 [1]. *V. anche* Ripa.
albergarie II 166 [21].
Alberici filii 286 [1]. nepotes 286 [2].
Alberici casalis in territorio Sabinensi 364 [36].
Alberico 287 [12]. fratres eius 287 [13].
Albericus 252 [25]. filius eius 252 [25].
Albericus filius Alberici Attonis II 113 [17].
Albericus filius Albini II 267 [16].
Albericus filius Grilli II 300 [9].
Albericus de Gualaberto 282 [25].
Albericus filius Gualabruni II 131 [8], 148 [8], 184 [11].
Albericus pater Henrici II 318 [5].
Albericus de Hugo 253 [27].
Albericus pater Hugonis II 100 [5], 139 [13].
Albericus pater Ofredi II 46 [21].
Albericus, prepositus, abbas Farfensis 48 [8], 99 [9], 365 [32], 366 [8] [11]; II 6 [7].
Albericus comes 252 [32]. filii eius 252 [32].
Albericus comes filius Attonis pater Alberici II 113 [17].
Albericus consul et dux II 95 [12] [19]. *V. anche* placitum.
Albericus diaconus 351 [5]. filii eius 351 [5].

Albericus diaconus, prępositus mon. Farf. 347[28].
Albericus marchio 311[28].
Albericus marchio pater Alberici principis 241[19].
Albericus monachus filius Gisonis II 180[15].
Albericus notarius II 201[5]. Alberici notarii terra in Perrece II 201[5]. consortes eius II 201[6].
Albericus prępositus Farfensis *v.* Albericus abbas.
Albericus pręsbyter 244[21].
Albericus princeps Romanorum 39[22], 40[18], 41[9 28], 45[22], 65[27], 241[19], 307[25], 324[9], 327[12 16], 329[10]; II 82[27]. domus eius in Aventino monte 39[29].
Albericus servus mon. Farf. in S. Xisto 259[2].
Alberio filius Bardonis, homo factus mon. Farf. II 264[24]. filii et nepotes eius II 264[28].
Alberisi pater Alipergę, Aliprandi, Floruli, Petri, servus mon. Farf. in Narnate 275[10]. uxor eius 275[10].
Alberti *v.* Mons.
Alberti filius 288[4 25].
Alberti nepotis Emmonis filius 287[30].
Albertinus Adulterinus II 135[6].
Albertinus pater Azonis 288[8].
Albertinus comes II 266[10 17], 285[12].
Albertinus comes filius Gualterii comitis Tudertini, coniux Burgę II 268[8].
Alberto 245[26].
Alberto Caput Pazo (de) casalis in territorio Sabinensi II 117[4].
Albertus 286[3].
Albertus filius Aderami 255[11 21].
Albertus pater Attonis 253[28].
Albertus Bardonis II 271[5].
Albertus de Baroncello II 285[30].
Albertus pater Carbonis II 270[29].
Albertus filius Cencii II 301[14].
Albertus de Cencio II 261[15 20]. nepotes eius II 261[16 21].
Albertus Episcopus frater Ermenfridi 286[33].
Albertus filius Gebbonis II 122[7], 128[25].
Albertus Gualafossę 285[10]; II 130[16].
Albertus filius Gualterii II 266[3].
Albertus pater Guidonis et Tebaldi 286[1].
Albertus pater Guittonis II 197[31].
Albertus filius Hildeprandi abbatis Farfensis 325[12].
Albertus pater Iohannis 247[28], 248[6].
Albertus filius Liotonis II 161[10].
Albertus pater Mainardi 284[30].
Albertus Sclavonis pater Maifredi 287[23].
Albertus pater Stefani II 268[4].
Albertus diaconus et monachus Farf. II 217[26].
Albertus Varianensis episcopus II 248[15].
Albertus frater subdiaconus Farf. II 121[11].
Albertus iudex II 317[8].
Albertus servus mon. Farf. in S. Xisto 259[1].
Alberuna uxor Zonzuli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 274[7].
Albetreta fundus 323[22].
Albetretę podium II 109[3].
Albianus in territorio Sabinensi II 143[6], 280[15].
Albianus casalis ad S. Ciprianum 166[18].
Albicianus 163[25].
Albina (de) *v.* Petia.
Albina uxor Fuscari 262[34].
Albini casa in curte de Pontiano 295[23].
Albinianus in Postmontem II 127[16].
Albinianus in territorio Sabinensi II 65[15], 74[28].
Albinula uxor Lupi servi mon. Farf. in Prętorio 270[8].
Albinus 252[27]. filius eius 252[27].
Albinus pater Alberici et Anolini II 267[16].
Albinus filius Tederadę II 95[7].
Albinus nobilis vir civitatis Utriculanę, pater Benedicti pręsbyteri II 210[8].
Albinus coniux Bonę, pater Gaidema-

ris, Gertrudę, Ursuli, servus mon. Farf. in Bucizano 271[18].
Albinus filius Fratelli servus mon. Farf. in Narnate 274[23].
Albinus filius Gundiperti servus mon. Farf. in Narnate 274[27].
Albinus frater Luponis, coniux Tanicundę, pater Colonis, Formosię, Iohannis, Petri, servus mon. Farf. in Colomente 266[10].
Albisinda uxor Satuli servi mon. Farf. in Prętorio 270[11].
Albizo 252[26].
Alboin medicus, bonus homo 187[23].
Albolus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296[27]. filii, uxor eius 297[27] [28]. *V. anche* Albulus.
Albolus pater Honorati, Isimuldi, Petrunię, servus mon. Farf. in Bucizano 272[8].
Alboni (de) casalis in Laniano II 189[26].
Albonus pater Iohannis 290[15].
Albonus pater Petri II 69[34].
Albuciano (de) casales II 45[25].
Albucianus II 189[22]. in territorio Sabinensi 323[14], 328[17], 331[11], 355[8]; II 62[5], 64[22], 72[26], 88[16], 92[2], 102[26], 103[13]. molina 323[15], 328[17], 331[12]; II 62[5], 64[23], 102[26], 103[14].
Albucianus fundus 181[27], 202[36], 215[9], 385[5]; II 138[26], 283[37].
Albuin rex 86[2], 87[8], 123[n].
Albuinus 232[25], 233[3].
Albuinus monachus S. Vincentii 152[17].
Albula civitas vetus non longe a civitate Tyburtina II 25[23], 56[10].
Albulus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297[12]. se. IV. *V. anche* Albolus.
Albuni filius Beraldi servus mon. Farf. in Colomente 266[6].
Albunis (de) casalis in Sabinis 246[18].
Albus Caballus *v.* Caballus.
Alkerius comes II 30[12], 283[28].
Alkerius frater monachus Farf. II 121[n].
Alkerus filius Arconis 256[5]. fratres eius 256[5].
Alkisius pater Iohannis II 261[1].
Alda uxor Pelegrini servi mon. Farf. in Casa Raviniana 265[14].
Aldebaldus II 48[10], 49[9].
Aldebaldus, Ildebaldus filius Sergię, coniux Atrię II 46[30], [31], 52[20].
Aldemarius filius Lupuarę, frater Alexandri et Desiderii, servus mon. Farf. in Colomente 266[14].
Aldeperga filia Bonifę servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266[35].
Aldepertus coniux Radipergę servus mon. Farf. in Pontiano 265[5].
Alderadus filius Bonifę, coniux Tanicundę, servus mon. Farf. ad S. Mennatem 266[35]. filius eius 266[36].
Alderih de pago Guarmatia pater Guerneldis sanctimonialis 209[19].
Alderuda uxor Baruncelli servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264[16].
Alderuna uxor Barauculi Otolfi scarionis 262[1].
Aldicisi servus mon. Farf. in Beliciano 273[19].
Aldioni servus mon. Farf. in Casa Pauli 265[19]. uxor eius 265[19].
Aldo 248[36], 249[11], 264[11]; II 164[16]. Aldonis consortes II 164[16]. filii 248[36], 249[11]; II 52[13]. hęredes II 41[16].
Aldo filius Andreę II 58[27].
Aldo filius Arduini 204[12], 216[26].
Aldo filius Takeprandi 353[25].
Aldo de Margine, germanus Petri Furis, famulus mon. Farf. 260[14].
Aldo iudex sacri palatii 360[n].
Aldo pręsbyter II 33[4].
Aldo servus mon. Farf. in Canali 259[13].
Aldonis *v.* Petra.
Aldonis consortes, filii *v.* Aldo.
Aldula mater Adelperti infantis 267[30].
Aldula filia Mauricę servi mon. Farf. in Forfone 264[1].
Aldula mancipia mon. Farf. 268[1].
Aldulus filius Godemarii servus mon. Farf. in Amiterno 320[36].
Alecisi frater Godeprandi servus mon. Farf. in Bucizano 271[34].
Alefridus filius Scaptolfi castaldi Reatini 161[2].
Alefridus castaldus Reatinus 19[11], 155 16.

Alefridus decanus 294 5.
Alefridus episcopus 298 7.
Alefridus servus mon. Farf. ad S. Severum 274 10. filię eius 274 11. uxor 274 10.
Alefridus filius Adonis, coniux Benedictę, servus mon. Farf. in Bucizano 271 24.
Alefridus frater Sindoli servus mon. Farf. in Largizano 266 18.
Alefridus filius Ursuli, coniux Godepergę, pater Alepergę, Gualefridi, Ildulę, Rotundę, servus mon. Farf. in Colomente 265 31.
Alegia gualdus 156 2.
Alegia mons in finibus Spoletanis vel Reatinis 277 26, 278 7. pascuum 277 25.
Alegie (de) *v.* Petra.
Aleiana *v.* Negia.
Alemannię rex II 321 7.
Alenianus in territorio Aprutiensi 356 14, 359 34.
Alenianus casalis II 42 9.
Alennianus monachus 298 9.
Aleperga filia Alefridi Ursuli servi mon. Farf. in Colomente 265 32.
Aleperga uxor Attoli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273 30.
Aleperga uxor Banilini servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 25.
Aleperga uxor Colonis Albini servi mon. Farf. in Colomente 266 11.
Aleperga uxor Luceradi servi mon. Farf. in Prętorio 269 9.
Aleperga uxor Mauri servi mon. Farf. ad S. Xixtum 274 5.
Aleperga mater Sindoli servi mon. Farf. in Largizano 266 18.
Aleperga filia Urbani servi mon. Farf. in Sublongo 267 14.
Aleperga uxor Ursuli cognati Rattuli servi mon. Farf. in Bucizano 271 15.
Alepertus, Alipertus filius Stalarii 352 28, 359 10.
Alepertus coniux Aidepergę servus mon. Farf. ad S. Mennatem 267 4. filii eius 267 5.
Alepertus filius Fariperti, coniux Magnipergę, servus mon. Farf. in Forfone 263 23. filia eius 263 24.
Alerada mater Godeprandi servi mon. Farf. in Bucizano 271 33.
Alerada uxor Isualdi servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264 13.
Aleradus filius Crispi servus mon. Farf. in Beliciano 273 12. filii eius 273 13. uxor 273 12.
Alerisius colonus mon. Farf. in Turano 297 3.
Alesius II 317 20.
Aletruda filia Ermerfridi servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266 28.
Alexander conductor 294 28.
Alexander imperator 92 2. *V. anche* Aurelius.
Alexander [I] papa 91 11; II 251 21.
Alexander [II] papa II 164 3.
Alexander II papa II 151 30, 157 24.
Alexander [III] papa II 321 29.
Alexander III papa II 321 30.
Alexander filius Lupuarę, frater Aldemarii et Desiderii, servus mon. Farf. in Colomente 266 14.
Alexander (S.) in Monte in territorio Sabinensi II 73 10, 103 22.
Alexandri (s.) filii s. Felicitatis corpus 22 2, 198 7.
Alexandri (S.) curtis in Viterbio II 281 34.
Alexandri (S.) ecclesia 290 12, 329 1.
Alexandri et Marię (Ss.) ecclesia in vico Flaviano 206 20.
Alexandri (S.) ecclesia in comitatu Reatino 249 10.
Alexandria 134 15. episcopus *v.* Eusebius.
Alexandrinę Thermę Romę 364 14; II 18 21, 24 17, 44 16, 53 8, 88 19, 97 28, 114 10, 161 18.
Alexii (S.) ecclesia infra civitatem Teramnensem II 269 13.
Alfanus Salernitanus archiepiscopus II 248 3.
Algefredus 353 31.
Algerius II 278 4.
Alianum in territorio Asculano II 110 22.

Alicco (de) cripta in Sabinis 246 32.
Alicernus dux Guisigothorum 130 15.
Alicisis filius Aruisis servus mon. Farf. in Canzoniscis 264 34.
Alieganus ad Ripam in territorio Asculano II 112 31. podium II 112 31.
Alifanę episcopus *v.* Arthis.
Aligernus abbas Cassinensis 40 10.
Alimundi casa in curte de Pontiano 295 26.
Alingianum II 221 25.
Alinianum in Sabinis 321 13, 332 16 18 22, 352 9, 365 24; II 68 20, 103 23. podium II 68 21.
Alinianus fundus 113 21, 180 3, 201 7, 336 13. in territorio Sabinensi II 283 37.
Aliosa uxor Fratelli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273 21.
Aliperga filia Aciprandi servi mon. Farf. in Prętorio 269 13.
Aliperga mater Adaldi servi mon. Farf. in Prętorio 269 26.
Aliperga filia Alberisis servi mon. Farf. in Narnate 275 10.
Aliperga filia Aliperti servi mon. Farf. in Bucizano 272 30.
Aliperga uxor Anserami servi mon. Farf. in Pontiano 265 12.
Aliperga uxor Maguli servi mon. Farf. in Prętoriano 268 23.
Aliperga filia Petrunacis servi mon. Farf. in Narnate 274 29.
Alipertus 160 12, 220 9.
Alipertus coniux Bonę, pater Alipergę et Palumbi, servus mon. Farf. in Bucizano 272 29.
Alipertus filius Stalarii *v*, Alepertus.
Aliprandus filius Sicipori 204 33, 217 8, 341 19.
Aliprandus filius Alberisis servus mon. Farf. in Narnate 275 10.
Aliprandus filius Godeprandi fratris Cuniperti servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 29.
Aliradi casa in curte de Pontiano 295 26.
Alius mons II 100 12.
Alivianum 150 11.
Allanus pater Guidi 288 9.
Allo 165 3.
Allo monachus S. Vincentii 152 16.
Allo filius Adaldi servus mon. Farf. in Prętorio 269 25.
Allo coniux Ansipergę servus mon. Farf. in Forfone 264 3. filii eius 264 4.
Allo filius Carelli servus mon. Farf. in Prętorio 269 28.
Allo pater Grimualdi et Pertuli servus mon. Farf. in Caballari 271 3.
Allobros *v.* Nicolaus [II] papa.
Allonis filius servus mon. Farf. ad Ortum 261 3, 276 27.
Alluli casa de Ceseriano 295 34.
Allulus filius Auderadę viduę servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 24.
Almericus abbas Farfensis, vocatus Ursus 99 15, 282 28, 283 6 17 21; II 107 8, 108 3 n, 114 6, 115 5 20, 116 9 11 25, 117 5, 118 7, 119 23.
Alo 210 4.
Alo coniux Bonosę, pater Colonis, servus mon. Farf. in Colomente 265 33.
Alo filius Mauri, coniux Palumbę, servus mon. Farf. in Prętorio 270 4.
Alonsuli casa in Tampiliano 207 8.
Alpari Cesa in territorio Sabinensi II 67 7, 12.
Alperti *v.* Mons.
Alpertus servus mon. Farf. in Marruce 259 14.
Alpes 51 n. *V. anche* Appenninę.
alpes comitatus Firmani, Asculani et Aprutiensis 353 19.
altare itinerarium mon. Farf. II 291 8. principale II 291 9 11, 311 6. reginę prętiosum II 310 20. *V. anche* Angeli (S.), Marię (s.).
Altaria casalis in Sabinis 295 1.
Altariola in Sabinis 299 28.
Altariolum fundus 180 28, 201 33, 214 7, 336 38.
Altbertus, Altpertus abbas Farfensis 20 9, 98 14, 165 20.
Altecarus 353 31.
Altitonans II 277 26.
Alto 314 21.

Alto homo liber 298 [23].
Altolus filius Carezoli servus mon. Farf. in Narnate 274 [20].
Altpertns *v.* Altbertus.
Altruda mater Petri .II 69 [36], 71 [3].
Altus *v.* Collis.
Alvianus fundus II 147 [8].
Ama iugalis Fusionis Remfredi 284 [1].
Amabilis prȩsbyter et monachus Farf. II 217 [22].
Amaburgensis archiepiscopus *v.* Adelbertus.
Amantius diaconus S. R. E. II 247 [33].
Amato filius Guerronis II 4 [26]. mater eius II 4 [26].
Amato filius Remedii II 53 [26].
Amatus Ortensi II 197 [22].
Amatus pater Petri II 212 [14].
ambo sublimis mon. Farf. II 311 [6].
Ambrosii casa de Ceseriano 295 [36].
Ambrosii casa in curte de Pontiano 295 [21].
Ambrosius Ottonis I cancellarius 341 [7].
Ambrosius Mediolanensis episcopus 129 [10].
Ambrosius frater diaconus Farf. II 122 [n].
Amelia *v.* Ameria.
Amenzano (de) rigus II 229 [27], 261 [8].
Amenzanum in territorio Reatino 322 [15]. in Sabinis 330 [11].
Ameria, Amelia II 282 [3]. urbs II 263 [23], 285 [22]. Amerinus comitatus II 58 [8], 262 [8], 267 [8]. episcopus II 265 [13].
Amphitheatrum in territorio Tyburtino II 26 [9].
Amico II 112 [20]. *V. anche* Gualdo, Remfredus Azȩ.
Amico pater Guinizonis II 36 [8].
Amico Firmanus episcopus 313 [7].
Amico frater prȩsbyter Farf. II 122 [n].
Amiconis filii 290 [24]; II 58 [14].
Amicus pater Iohannis 247 [14]; II 70 [18].
Amicus prȩsbyter II 259 [28].
Amingus dux Francorum 123 [n].
Amiternina massa 185 [21].
Amiterninis (de) casalis 198 [21].
Amiterninus filius Acerisis servus mon. Farf. in Caballari 270 [35].
Amiterninus filius Lupi servus mon. Farf. in Prȩtorio 270 [9].
Amiternum 205 [35], 218 [21], 229 [11], 230 [18], 232 [22], 233 [7 27], 249 [4 10 12 25], 253 [8], 258 [30], 291 [12], 303 [27], 305 [9], 310 [6 15 16], 314 [27], 317 [4 10 15 21 23], 318 [2 11 28], 320 [16 23 26 35], 321 [2 12 23 31], 322 [35], 342 [28], 353 [6 36], 354 [23], 358 [23]; II 29 [16], 51 [20], 99 [11], 101 [15], 140 [25], 163 [26], 285 [4]. Amiterninus castaldatus 233 [1]. comitatus 39 [20], 307 [23], 324 [2], 345 [15]. pagus 304 [3]. Amiterni, Amiterninum territorium 220 [16], 228 [23], 233 [12 15], 309 [1 3 6 10], 315 [8], 316 [3], 340 [14], 347 [5], 348 [11], 352 [21], 353 [32], 356 [8], 357 [27 33], 358 [26 28], 359 [3 29], 361 [2 16], 362 [2]; II 7 [38], 46 [5], 58 [30], 175 [35].
Amizo filius Gualterii 321 [28].
Amizo frater Guinizonis 286 [34].
Amizo pater Iohannis II 50 [30].
Amizo comes Auximanus 253 [26], 254 [12]. *V. anche* placitum.
Amizus pater Petri II 202 [12].
Amo colonus 148 [27].
Amonis casa in territorio Asculano II 112 [32]. podium II 112 [32].
Ampa mater Benedicti, Godii, Petri presbyteri II 44 [22].
Ampa mater Franconis II 36 [16]. filii eius II 36 [19].
Ampȩ casalis in territorio Sabinensi II 36 [29].
Amperga uxor Luponis filii Dagari servi mon. Farf. in Pontiano 265 [4].
Amponis casalis suptus Ripas II 68 [19 23].
Amponis collis in castaldatu Equano II 162 [12].
amula argentea deaurata mon. Farf. II 310 [3]. amulȩ argenteȩ .II. II 310 [22]. amulȩ argenti tres, una operta auro II 292 [6].
Amualdi casa de Paciano 295 [32].
Amulus pater Cauculi 195 [17].
Anacletus [papa] *v.* Petrus Leonis.
Anacletus papa 91 [7], 143 [26], 236 [15]; II 251 [7].
Anastasia mater Iohannis II 142 [27].
Anastasia mancipia mon. Farf. 268 [4].

Anastasię casalis in Petra Dęmonis II 297 [16].
Anastasii comitis filii II 142 [9].
Anastasii (S.) ecclesia II 41 [21].
Anastasii, Anestasii (S.) ecclesia in Vaccaricia II 123 [3], 153 [18].
Anastasius pater Bricii et Euticii 122 [n].
Anastasius pater Gislerii et Munaldi comitum II 142 [15].
Anastasius filius Iohannis II 164 [29].
Anastasius Neapolitanus pater Iohannis II 44 [14].
Anastasius abbas monasterii Domini Salvatoris 222 [33].
Anastasius [I] hęreticus imperator 85 [25], 93 [31].
Anastasius [II], qui et Artemius, imperator 87 [3].
Anastasius monachus Farfensis 158 [14].
Anastasius papa II 132 [5].
Anastasius [I] papa 93 [13].
Anastasius I papa 130 [28].
Anastasius [II] papa 93 [28].
Anastasius II papa 131 [3].
Anastasius [III] papa 97 [6].
Anastasius [IV] papa, Savinensis episcopus II 321 [11].
Anastasius (S.) in territorio Tuscanensi II 115 [2].
Anastasius (S.) *v.* Vincentius et Anastasius (Ss.).
anathema 139 [11], 158 [4], 183 [14], 184 [41], 352 [5]; II 10 [8], 24 [31], 38 [13], 39 [23], 82 [16], 93 [29], 138 [13], 199 [7], 200 [8], 201 [29], 212 [12], 216 [1] [26], 217 [8], 219 [14], 223 [24], 241 [5], 246 [34], 247 [11], 294 [2], 303 [26], 304 [4], 305 [6], 307 [10], 312 [4].
Anatholia (S.) in S. Maria de Loriano II 205 [10].
Anatholia (S.) in comitatu Sabinensi 245 [7], 246 [8]. *V. anche* Campus.
Anatholię (S.) curtis 299 [3], 300 [18].
Anatholię (S.) curtis in Beruniano II 281 [16].
Anatholię (S.) ecclesia 299 [3], 300 [19].
Anatholię (S.) ecclesia in Busiano II 280 [12].
Anatholię (S.) ecclesia in fundo Husiiano, Usiiano, qui et Iliano 181 [12], 202 [19], 214 [34], 337 [28].
Anatholię (S.) ecclesia in comitatu Reatino 139 [28] [29].
Anatholię (S.) ecclesia de Turano II 205 [8].
Ancaranus villa in Sumati II 36 [11].
Ancarianensis massa 206 [30].
Ancianus fundus 201 [1], 202 [16].
ancilla Dei quędam II 272 [19]. ancillę Dei 279 [28]. duo II 134 [37].
Ancillarum Dei Campus 291 [23], 292 [15]; II 54 [23], 55 [15]. in comitatu Reatino 248 [35]. trivium 292 [15]; II 55 [15].
Andalla II 170 [26].
Anderada filia Gaidonis servi mon. Farf. in Colomente 266 [9].
Anderada filia Goduli servi mon. Farf. in Narnate 274 [33].
Andrea 291 [3].
Andreas 208 [29].
Andreas pater Aidericonis, Benedicti et Martini 288 [7].
Andreas pater Aldonis II 58 [27].
Andreas pater Francę uxoris Arnolfi 287 [31].
Andreas Tiburtinus coniux Sibillę II 319 [3].
Andreas filius Ursi II 51 [28].
Andreas colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296 [21]. filii, fratres, mater eius 296 [21].
Andreas colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297 [14]. cum se .VII.
Andreas ferrarius 288 [29].
Andreas frater presbyter et monachus Farf. II 121 [n].
Andreas prębyter 292 [8]; II 55 [10].
Andreas filius Teuteperti servus mon. Farf. in Sublongo 267 [11].
Andreas (S.) II 189 [18].
Andreas (S.) ad Stafilum in campo Reatino 308 [7].
Andreę filii II 202 [14].
Andreę casalis in Sabinis 247 [5].
Andreę casalis in Serrano II 72 [17].
Andreę (s.) dies II 61 [33].
Andreę (S.) abbas 244 [23].

Andreę (S.) abbatia II 294 [12].
Andreę (S.) casalis II 185 [25], 188 [7 21 22], 189 [15], 190 [5].
Andreę (S.) curtis in Bisano II 282 [5].
Andreę (S.) curtis in Fisto II 282 [27].
Andreę (S.) curtis in Repasto II 281 [25].
Andreę (S.) ecclesia 194 [22].
Andreę (S.) ecclesia in Bocciniano II 60 [12].
Andreę (S.) ecclesia in Cannetulo II 190 [3].
Andreę (S.) ecclesia in Cęsa Arnonis II 127 [5].
Andreę (S.) ecclesia in Collina II 137 [15], 140 [23] in territorio Collinense II 176 [25].
Andreę (S.) ecclesia in Lacu II 123 [4].
Andreę (S.) ecclesia in Materno 194 [5].
Andreę (S.) ecclesia ad Pacum II 170 [18].
Andreę (S.) ecclesia in castaldatu Pontano II 154 [16].
Andreę (S.) ecclesia in Postmontem II 66 [16].
Andreę (S.) ecclesia in castello de Repastu II 155 [4].
Andreę (S) ecclesia in Ripe II 270 [27].
Andreę (S.) ecclesia in Terraniano II 148 [25].
Andreę (S.) ecclesia in Teste II 61 [30].
Andreę (S.) apostoli monasterium II 126 [30].
Andreę (S.) monasterium in Bisano 289 [16].
Andreę (S.) apostoli monasterium in Bisano II 114 [11].
Andree (S.) monasterium montis Siractis II 40 [26]. iuxta montem Soratem 44 [22].
Andreę (S.) porta Romę II 97 [3].
Andree (S.) predia 63 [31].
Andreę (S) prędia in Tribuco II 80 [30].
Andreę (S.) regio infra civitatem Narniensem II 180 [6].
Andulfus Ferensis episcopus II 248 [19].
Anegildis uxor Antuli servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266 [32].
Anescausus decanus 294 [1].
Anestasii casalis in Campo S. Benedicti II 183 [22].
Anestasii (S.) ecclesia *v.* Anastasii.
Anetula mancipia mon. Farf. 267 [33].
Anganello (de) castellum in comitatu Firmano II 30 [11].
Anganus in territorio Sabinensi II 67 [8].
Anganus fundus 327 [30].
angarales mon. Farf. II 297 [20], 298 [3], 300 [20 23], 312 [7], 315 [32].
angarię 160 [22], 211 [35].
Angeli filii II 66 [12].
Angeli (S.) ministerialis 304 [31].
Angeli (S.) monachi 247 [8].
Angeli (S.) arcus in territorio Sabinensi 363 [13].
Angeli (S.) casalis ad Fenoclum II 27 [29].
Angeli (S.) casalis in Scandrilia 247 [32].
Angeli (S.) castellum II 171 [2], 173 [30], 192 [26]. *V. anche* Caput Farfę.
Angeli (S.) cella 149 [12].
Angeli (S.) cella in Candiano 278 [27].
Angeli (S.) cella iuxta civitatem Reatinam 38 [12], 307 [3]. in territorio Reatino 316 [30].
Angeli (S.) cella sub Ripa urbis Corneti II 153 [20]
Angeli (S.) curtis in Antiano II 177 [11].
Angeli (S.) curtis in Avenula II 281 [30].
Angeli (S.) curtis in comitatu Balbensi II 175 [28]. in territorio Balbensi 230 [19], 340 [12]; II 7 [35]. *V. anche* inter Riga.
Angeli (S.) curtis in Capistrello II 281 [19].
Angeli (S.) curtis in Lanciano II 282 [36].
Angeli (S.) curtis in Margiano II 7 [26].
Angeli (S.) curtis in Mariano II 283 [15].
Angeli (S.) curtis in Morgizano, postmodum in Pontano 256 [7].
Angeli (S.) curtis in Murgiano 339 [37]; II 177 [11].
Angeli (S.) curtis in Narnate, Narnia II 281 [38], 282 [26].
Angeli (S.) curtis in Nibiano, Niviano 339 [20]; II 7 [13], 177 [1].
Angeli (S.) curtis ad Peltinum 356 [10].
Angeli (S.) curtis in comitatu Rea-

tino 191[9]. in territorio Reatino 304[10].
Angeli (S.) inter Riga curtis in comitatu Balbensi 249[35].
Angeli (S.) curtis in Sabello II 282[26].
Angeli (S.) curtis in Scoplo II 282[5].
Angeli (S.) curtis in Struncone II 281[39].
Angeli (S.) curtis inter duas Tennas 325[3], 339[36]; II 7[26], 177[10], 283[15].
Angeli (S.) curtis in Tesenano 252[7].
Angeli (S.) curtis in Tufo II 282[13].
Angeli (S.) curtis in burgo S. Valentini II 281[36].
Angeli (S.) curtis in Valle Veneria 325[8], 340[4]; II 7[28], 283[17].
Angeli (S.) curtis in Villa Magna 325[8], 339[19]; II 7[12], 176[38], 283[2].
Angeli (S.) curtis in fundo Vinioli II 282[2].
Angeli (S.) curtis in Viterbio II 281[34].
Angeli (S.) curtis in Viviano II 283[3].
Angeli (S.) ecclesia 282[6].
Angeli (S.) ecclesia in Aquaviva 194[24].
Angeli (S.) ecclesia in Balneario 194[10].
Angeli (S.) ecclesia in Campo Longo II 64[9].
Angeli (S.) ecclesia in Capistrello II 123[23], 150[29].
Angeli (S.) ecclesia in fundo Collis II 146[13].
Angeli (S.) ecclesia in Copresa II 109[17].
Angeli (S.) ecclesia in Corneto II 123[14]. prope Corgnitum II 26[24].
Angeli (S.) ecclesia in Philecta II 109[30].
Angeli (S.) ecclesia in Flacciano 268[14].
Angeli (S.) ecclesia in Flumine, finibus Ciculanis 153[11].
Angeli (S.) ecclesia in Lanciano II 7[7].
Angeli (S.) ecclesia in Liciano II 48[6].
Angeli (S.) ecclesia in Loreto II 109[27].
Angeli (S.) ecclesia in Luciano II 280[11].
Angeli (S.) ecclesia in castello de Luco II 111[7].
Angeli (S.) ecclesia in monte supra monasterium D. Salvatoris in Marmora II 269[14].
Angeli (S.) ecclesia super flumen Mellinum 304[28], 305[3].
Angeli (S.) ecclesia in Minione II 123[13]. *V. anche* Michahelis Archangeli (S.).
Angeli (S.) ecclesia in Misciano, Misiano II 259[26], 285[33].
Angeli (S.) ecclesia in Montiano II 280[10]. in fundo Montiano 181[24].
Angeli (S.) ecclesia in casale Motiani 299[5], 300[20].
Angeli (S.) ecclesia in fundo Motiano, Mociano 202[32], 215[6], 338[2].
Angeli (S.) ecclesia in Mozano 245[3].
Angeli (S.) ecclesia in casale Muricentum 327[7].
Angeli (S.) ecclesia in Mutella, Mutilla 290[16]; II 280[10]. in fundo Mutella, Mutellę 179[30], 200[38], 213[10], 336[1].
Angeli (S.) ecclesia de Ocresia II 269[18].
Angeli (S.) ecclesia in Peltino 357[26].
Angeli (S.) ecclesia in fundo Petiniani 296[8].
Angeli (S.) ecclesia in Petroniano II 280[9]. in casale Petroniano 168[1].
Angeli (S.) ecclesia Pilo Scripto II 263[16].
Angeli (S.) ecclesia foris Pontem Fractum 322[9]. inter duo flumina ad Pontem Fractum ante civitatem Reatinam 163[23], 165[10 12]. atrium 165[10].
Angeli (S.) ecclesia iuxta muros civitatis Reatinę 160[23], 161[5], 164[29]. in territorio Reatino II 8[4].
Angeli (S.) ecclesia sub Ripa II 174[13].
Angeli (S.) ecclesia in Sabelli II 123[18].
Angeli (S.) ecclesia in Salabento 194[16].
Angeli (S.) ecclesia in Salit Macina II 110[18], 111[9].
Angeli (S.) ecclesia de Scoplo II 123[16].
Angeli (S.) ecclesia in Silignano, Siliglano II 280[10]. in fundo Silignano 181[7], 202[14], 214[29], 337[23].
Angeli (S.) ecclesia in Tancia, Tancie 226[22], 345[10]; II 6[32], 98[12],

129^{29}, 133$^{11\ 13\ 17\ 25}$, 137^{3}, 139^{2}, 150$^{20\ 22}$, 173^{26}, 280^{7}. in gualdo Tancia 158^{17}, 167$^{28\ 30}$. altare II 133^{25}, 134$^{4\ 6\ 20}$, 135^{27}. arcus 158^{18}. cancellum 158^{18}, 159^{1}. *V. anche* Michahelis Archangeli (S.).
Angeli (S.) ecclesia iuxta Tennam 256^{9}.
Angeli (S.) ecclesia in Terentiano II 280^{7}.
Angeli (S.) ecclesia in Tufo II 123^{24}, 156^{11}.
Angeli (S.) ecclesia ante portam Maiorem Utriculanę civitatis II 210^{12}.
Angeli (S.) ecclesia in Villa Mainę II 110^{34}, 111^{1}.
Angeli (S.) ecclesia in Viviano II 280^{11}.
Angeli (S.) fundus in vico S. Angeli 326^{6}.
Angeli (S.) gualdus in Flumine, finibus Ciculanis 153^{10}.
Angeli (S.) monasterium in Philecta II 109^{19}, 110^{7}.
Angeli (S.) monasterium in Narnate 163^{28}. in comitatu Narniensi II 137^{11}, 139^{10}, 174^{15}.
Angeli (S.) monasterium in civitate Reatina II 285^{5}. iuxta civitatem Reatinam 164^{5}, 165^{14}, 176^{4}. in comitatu Reatino II 99^{9}, 140^{24}.
Angeli et Benedicti (Ss) monasterium in Taizano II 57^{13}.
Angeli (S.) monasterium sive oratorium in Urbe Vetere 152^{7}.
Angeli (S.) mons ad Camillianum II 52^{6}.
Angeli (S.) oratorium sub colle Baiano II 45^{10}.
Angeli (S.) pastinum 148^{7}.
Angeli (S.) porta civitatis Perusinę II 100^{10}.
Angeli (S.) rigus 285^{19}, 331^{13}, 355$^{2\ 33\ 35}$, 363^{11}; II 50^{24}, 64$^{24\ 26\ 30\ 32\ 34}$, 103$^{15\ 17}$, 162^{3}.
Angeli (S.) Vallis in territorio Asculano 309^{18}.
Angeli (S.) vicus 326^{6}.
Angelo (de) *v.* Leonis casalis.
Angelus pater Iohannis II 300$^{11\ 15}$.
Angelus pater Roccionis II 61^{27}.
Angelus (S.) 331^{11}, 354^{6}.
Angelus (S.) in Collibus II 277^{22}.
Angelus (S.) in Lanciano 339^{38}.
Angelus (S.) in Merzano 252^{17}. castanetum 252^{18}.
Angelus (S.) in Mutella II 88^{10}, 104^{20}.
Angelus (S.) Reatinus 352^{36}.
Angelus (S.) de Scopplo II 130^{9}.
Angelus (S.) in comitatu Sabinensi 282^{9}. via antiqua 282^{8}.
Angelus (S.) in Tancia II 298^{8}.
Angelus (S.) in civitate Teramne II 157^{20}.
Angleria mater Petri II 45^{27}.
Angligiano (de) clausura super S. Martinum 198^{22}.
Anglorum gens 18^{25}, 155^{8}.
Angoni 318^{30}.
Angonis casalis in territorio Sabinensi II 63^{16}.
Angri rigus II 51^{10}, 101^{4}.
Anianum iuxta Tulianum in comitatu Sabinensi 243$^{10\ 23}$.
Anianus fundus 329^{6}, 337^{18}. in territorio Sabinensi II 283^{37}.
animalia 154^{1}, 155^{3}; 189$^{24\ 30}$, 205$^{27\ 36}$, 218^{9}. publica 205^{32}, 279^{29}, 280^{1}. spanisca II 312^{15}.
Anna II 304^{9}.
Anna iugalis Benedicti pręsbyteri Iohannis II 43^{29}.
Anna iugalis Gregorii tribuni 365^{7}.
Anna uxor Iohannis Benedicti II 40^{7}.
Anna uxor Merconis Ansefredi II 53^{21}.
Anna mater Rustici II 163^{13}.
Anna mater Sabini II 179^{30}.
Annianellum castrum in comitatu Firmano 256^{3}. ecclesia S. in ipso castro 256^{4}.
Annicius papa 91^{19}.
Annius Antoninus *v.* Severus.
annona 228^{9}, 316^{32}.
Anolinus filius Albini II 267^{16}.
Ansa mater Luponis II 68^{12}, 70^{24}.
Ansa mater Teuzonis pręsbyteri II 39^{32}.
Ansa ancilla Dei II 40^{14}.

Ansa regina 186 30, 279 11.
Ansahel monachus 298 17 32.
Ansardi Vallis in comitatu Firmano 255 3.
Ansardis (de) casalis in territorio Sabinensi II 117 3.
Ansarici Fons in comitatu Reatino II 55 25. in territorio Reatino II 65 24 29.
Ansę collis II 109 10.
Ansefredę Vallis in comitatu Narniensi II 180 8.
Ansefredus 313 9.
Ansefredus pater Merconis II 53 21.
Ansefridus 228 10, 355 17.
Ansefridus pater Ingeradę 243 19.
Ansefridus monachus 298 8.
Ansefridus servus mon. Farf. in Forcone 263 1. filii eius 263 2. uxor 263 2.
Ansefridus filius Leoniani servus mon. Farf in Prętorio 269 19.
Anseldi filia Benedicti servi mon. Farf. in Bucizano 271 22.
Anseldi filia Fratelli servi mon. Farf. in Narnate 274 23.
Anseldis uxor Gualdefridi servi mon. Farf. in Canzoniscis 264 30.
Ansella filia Gadeleupę servę mon. Farf. in Narnate 275 6.
Anselmi casa in territorio Sabinensi 220 12.
Anselmo abbas Farfensis *v* Anselmus.
Anselmus 361 15.
Anselmus, Anselmo abbas Farfensis 98 22, 228 27.
Anselmus Lucensis episcopus II 248 19.
Anselmus scabinus de Amiterno 360 n.
Anserada uxor Audefridi servi mon. Farf. in Bucizano 272 17.
Anserada uxor Toderici servi mon. Farf. in Bucizano 271 27.
Anseradus filius Romualdi, coniux Unipergę, pater Pillonis, servus mon. Farf. in Bucizano 272 23. filia eius 272 24.
Anseradus filius Todorici servus mon. Farf. in Bucizano 271 28.
Anseradus frater Ursi, coniux Teudeldi, servus mon. Farf. in Pontiano 265 9 10.
Anseramus filius Gualderami, homo mon. Farf. in Forcone 262 14.
Anseramus coniux Alipergę, pater Anspergę, Feraldi, Luponis, servus mon. Farf. in Pontiano 265 12.
Anserici filius 282 14.
Anserius pręsbyter et monachus Farf. II 217 17.
Ansifredus 243 27.
Ansifridus filius Romualdi servus mon. Farf. in Bucizano 272 22.
Ansilberga abbatissa monasterii S. Salvatoris de Brixia 186 27 30, 187 2.
Ansiperga uxor Allonis servi mon. Farf. in Forfone 264 4.
Ansiperga uxor Benedicti servi mon. Farf. in Bucizano 271 21.
Ansiperga filia Donatuli servi mon. Farf. in Prętorio 269 16.
Ansiperga filia Empuli servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266 31.
Ansiperga uxor Formosi servi mon. Farf. in Sublongo 267 12.
Ansiperga uxor Luponis fratris Colonis servi mon. Farf. in Colomente 266 12.
Ansipertus conductor 294 3.
Anso filius Guinizonis II 262 18.
Ansperga filia Anserami servi mon. Farf. in Pontiano 265 13.
Anspertus filius Faraldi servus mon. Farf. in Opaco 270 26. filii eius 270 27. uxor 270 27.
Ansprandus rex 88 11.
Ansulus coniux Ermilindę servus mon. Farf. in Prętorio 270 6.
Antarianus fundus 181 30, 202 39, 215 12, 338 8.
Anteldi nepos Fratelli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273 22.
Antenianum II 110 1 5.
Antepertus servus mon. Farf. de Interria 259 18.
Anteradus servus mon. Farf. in Forcone 263 8. filii eius 263 9. uxor 263 9.
Anteradus affiliatus Audefridi, coniux

Autę, servus mon Farf. in Bucizano 272 [18]. filii eius 272 [18 19].
Anteros, Antheros papa 92 [3], 133 [32]; II 252 [1].
Antezanus in castaldatu Pontano II 130 [24].
Antheros papa *v.* Anteros.
Anthimi (S.) ecclesia *v.* Antimi.
Anthimius imperator 85 [15].
Antianus 140 [8].
Antianus in comitatu Firmano II 177 [11].
Antianus in territorio Sabinensi II 280 [21].
Antianus casalis 153 [8], 154 [4 6 10], 182 [7], 203 [12], 215 [27], 338 [24].
Antianus fundus 179 [36], 213 [15], 214 [31], 336 [7], 337 [25].
Antianus Minor in territorio Sabinensi 363 [9].
Antichristus II 247 [2].
Anticione in Sabinis 297 [28].
Antię (S.) *v.* Crux.
Antię (S.) curtis in Castello Petroso 252 [28]; II 98 [25], 139 [23], 174 [28], 284 [21].
Antiphonarium mon. Farf. 326 [3]. optimum II 310 [6].
Antildis uxor Desiderii Lupuarę servi mon. Farf. in Colomente 266 [14].
Antimi (S.) cella in comitatu Narniensi II 139 [10], 174 [16].
Antimi (S.) curtis 339 [28].
Antimi (S.) curtis in comitatu Firmano II 177 [9]. in territorio Firmano II 7 [20], 283 [9].
Antimi (S.) curtis in Narnia II 281 [38].
Antimi (S.) ecclesia II 185 [20], 188 [8].
Antimi (S.) ecclesia in Acutiano II 280 [11].
Antimi (S.) ecclesia in Agozano 245 [14].
Antimi (S.) ecclesia in Agutiano II 67 [15].
Anthimi (S.) ecclesia in casale Antiano 153 [8].
Antimi (S.) ecclesia in Colle II 45 [1].
Antimi (B.) ecclesia in comitatu Narniensi II 44 [28], 137 [11].
Antimi (S.) ecclesia in Sentiano II 280 [12]. in fundo Sentiano 181 [27], 202 [35], 215 [9], 338 [5].
Antimi, Anthimi (S.) ecclesia in Serviliano II 280 [12]. in fundo Serviliano 180 [41], 202 [5], 214 [21], 296 [13], 337 [14].
Antimi (S.) ecclesia in Sorbiliano 355 [19]; II 68 [4], 70 [15], 71 [10].
Antimi (S.) mensa in Sabinis 297 [35].
Antiniana aqua 158 [26].
Antio pater Luponis 195 [17].
Antiocenum concilium 236 [19].
Antiochia 90 [22], 123 [8], 134 [13].
antiqua civitas *v.* Albula, Turris.
Antiqua Fons *v.* Fons Antiqua.
Antiquum castellum in Postmontem II 74 [31].
Antiquus *v.* Collis.
Antiquus 166 [20]; II 187 [20], 188 [26], 221 [27].
Antiquus in comitatu Sabinensi 244 [11], 282 [7 13]. in territorio Sabinensi 355 [18]; II 104 [13], 150 [19 22], 154 [25], 157 [8], 169 [31], 281 [8].
Antiquus casaliclus 182 [7].
Antiquus fundus 203 [12], 215 [27], 330 [3], 338 [24]. in territorio Sabinensi II 283 [37].
Antiquus gualdus in territorio Sabinensi 226 [17].
Antisani pertinentia in territorio Teramnano II 270 [13].
Antiscanus in massa Toccię II 57 [2].
Antisiano (de) terra in comitatu Sabinensi 246 [6].
Antoni castrum in territorio Sabinensi II 211 [22], 215 [25].
Antonianum 280 [16].
Antonianus casalis in Viterbio II 281 [35].
Antonianus fundus via Claudia II 234 [4].
Antonina Vallis in comitatu Narniensi II 276 [12].
Antonini collis in territorio Amiternino 358 [27].
Antonini (S.) ecclesia in Mediana II 139 [17].
Antoninus Commodus *v.* Commodus.
Antoninus Marcus imperator 91 [16].
Antoninus Marcus Aurelius Bassianus Carcalla imperator 82 [27 31].

Antoninus Pius imperator 82 [13], 91 [21].
Antoninus Severus *v.* Severus.
Antoninus pater Teudimundi servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274 [2].
Antonius Commodus *v.* Commodus.
Antonius Severus philosophus, imperator 82 [15].
Antulus clericus 352 [23].
Antulus coniux Anegildis, pater Gaidefridi, Unaldi, Unnalę, servus mon. Farf. ad S. Mennatem 266 [32].
Anualdus pręsbyter *v.* Arualdus.
Anulus senator Diocletiani imperatoris pater 83 [22].
anulus de auro II 166 [31 32].
anus vidua hospes Romę 11 [22], 12 [18].
Anzanus in territorio Sabinensi II 60 [23].
Apa mater Franconis et Gezonis 359 [12].
Apa mater Girardi II 156 [26].
Apaiano (de) casalis 315 [3].
Apicianus fundus 180 [2]. in territorio Sabinensi II 283 [36].
Apicianus fundus, qui et Longitia 201 [5], 213 [19], 336 [10].
Apignanici *v.* Apinianici.
Apinianici, Apignanici in Marsi II 282 [12]. in comitatu Marsicano II 175 [34]. in territorio Marsicano 188 [19], 345 [14]; II 7 [37].
Apinianicus 261 [20].
Aplictola in territorio Ticinensi 168 [14].
Apo II 34 [9]. *V. anche* Appo.
Apo pater Iohannis pręsbyteri II 157 [3].
Apo pater Petri servi mon. Farf. de Prętorio 259 [26].
Apocalipsis 49 [29].
Apollinaris (S.) cella in comitatu Perosino II 137 [12], 139 [12].
Apollinaris (S.) curtis in Perosia II 282 [24]. in comitatu Perosino II 108 [n].
Apollinaris (S.) ecclesia II 113 [24].
Apollinaris (S.) ecclesia in Plaure II 269 [17].
Apontianum II 285 [39].
apostolicus *v.* papa.
Apostolus 237 [30], 238 [9]; II 249 [20]. *V. anche* Paulus.
apothecę mon. Farf. II 294 [29].
Appenninę alpes II 132 [7].
Appia via II 234 [5].
applarium 228 [18].
Appo 253 [24]. filii eius 253 [24]. *V. anche* Apo.
Apponianum castrum II 260 [7].
Apponis terra in Perrece II 201 [6]. consortes II 201 [7].
apposita persona II 232 [19 22].
Apreianum in territorio Sabinensi II 280 [23].
Aprenianus II 109 [31].
Aprenianus casalis II 108 [18].
Apriano (de) curtis in comitatu Firmano 252 [17].
Aprianus fundus in territorio Furconino 304 [2].
Aprutiensis comitatus 184 [21], 251 [3], 261 [33], 340 [5], 345 [18], 353 [17 19]; II 7 [30], 98 [31], 140 [12], 175 [19], 283 [17], 285 [1]. Aprutiense territorium 308 [31], 321 [26], 356 [11], 359 [30]. Aprutiensis episcopus *v.* Petrus.
Aprutii casalis in Scandrilia II 191 [21].
Ap̄s. episcopus *v.* Willelmus.
Apulanus casalis 206 [27].
Apulia 241 [13]; II 320 [27]. Apuli 51 [n].
Apuliola II 108 [16].
aqua et siccum II 270 [1].
aqua benedicta II 292 [8].
aquam deducere II 284 [27].
aquę maxima tempestas II 133 [28].
Aqua Calida *v.* Calida.
Aqua Canali in territorio Reatino 224 [2].
Aquaclausa in comitatu Perosino 284 [7].
Aquacombi fundus in territorio Tyburtino II 26 [17].
Aqua Frigida 158 [28]. rivus 355 [1 3].
Aqua Latronis *v.* Latronis.
Aqualine in territorio Camerino 330 [2].
Aqua Marrubia *v.* Marrubia.
Aqua Meza in territorio Sabinensi II 211 [24], 215 [26].
Aqua Meza (de) castellum II 155 [5].
Aquapendens in territorio Sabinensi II 152 [21].
Aqua Puza II 111 [21]. molina II 111 [20].

Aqua Puzola fundus II 58[7].
Aqua Salvię 122[n].
Aqua Sancta castellum in ducatu Spoletano II 277[17].
Aqua Sicca II 123[20].
Aqua Sicca in castaldatu Equano II 162[8].
Aqua Sicca in Ponte II 282[22].
Aqua Sonula 194[27].
Aqua Sparta castellum in comitatu Tudertino II 285[13].
Aquę Spartę curtis II 266[11].
Aquatine 325[5].
Aquatinę in plano Clentis 308[22].
Aquatine in Furcone 318[8].
Aquatini 339[32].
Aquatini in territorio Firmano II 7[23], 283[12].
Aquatino (de) insula in fundo Banio II 34[26].
Aqua Traversa II 185[1].
Aqua Viva 194[24], 308[21]; II 128[20], 130[6], 143[3], 149[18], 182[32], 184[36], 197[1]. castellum 308[20]. podium II 184[36].
Aqua Viva in comitatu Balbensi II 170[12]. molinum 170[12].
Aqua Viva in pertinentia Castellionis II 161[9].
Aqua Viva in territorio Sabinensi II 264[1].
Aqua Viva castellum II 108[25], 126[6], 141[4].
Aquelentrum v. Aquilentrum.
Aqui II 201[7].
Acqui in territorio Asculano II 110[15 17], 111[6].
Aqui palatium 171[18], 191[33].
Aquilentrum, Aquelentrum in Furcone 318[24]. in territorio Furconino II 58[28].
Aquilianum 232[7 9].
Aquilinus filius Autarii habitator Capraricę 195[12].
aquimola v. molendina.
Acquinianum II 182[11], 188[32].
Acquinianum in territorio Sabinensi II 118[4], 162[23], 165[8], 167[8].
Aquinianus fundus apud Sabiniam 340[20]. in territorio Sabinensi II 283[37].
Aquisgrana, palatium regium 179[8], 193[27].
Aquitania 17[2 14], 18[1 11], 147[22], 148[2], 151[17 24].
ara v. Teuduli.
Ara II 300[18]. *V. anche* Area.
Araldus v. Areldus.
arbiter II 233[3].
arbores grossę II 266[6 7].
Arboriolus pater Mansioli 195[16].
Arcari casalis in Sabinis 294[32].
Arces in territorio Reatino II 281[16]. *V. anche* Arci.
Archadius imperator 84[31 34], 123[n], 124[n], 129[9], 130[6], 132[12].
Archangeli (S.) ecclesia in Mutella 331[1].
Archangeli (S.) monasterium in Fraxenaria 255[26].
Archangelus (S.) in territorio Perusino II 100[24].
archicancellarius S. R. E. v. Herimannus.
archidiaconus Cononis papę II 237[8 13].
archidiaconus Eccl. Rom. v. Leo.
Archidiaconus Ortanus pater Berardi II 257[30].
archiprępsbyter quidam episcopi Sabinensis II 135[8].
archipresbyteri mon. Farf. II 298[18].
Archiprępsbyteri filius 288[1].
Archisianus in territorio Sabinensi II 105[27].
Arci II 143[21], 221[24]. *V. anche* Arces.
Arci prope civitatem Reatinam 166[4], 185[15].
Arci casalis in territorio Sabinensi II 73[15].
Arci, Arce castellum, castrum II 122[8], 142[24], 143[9], 149[27], 153[13], 191[30], 299[3], 304[2], 306[32]. in Sabinis 62[26], 63[17]; II 79[25], 80[16]. in territorio Sabinensi II 173[24], 284[12], 297[7].
Arci pertinentia II 190[36], 191[33], 221[21], 222[17 20].
Arci podium II 143[1].
Arci territorium II 142[22].

Arcibus (de) castellum II 218[26].
Arciones II 39[4].
Arco pater Alkeri 256[5].
Arcolam (ad) in Carsule 223[25].
Arcori filii 286[29].
Arcorus comes 288[9].
Arcturianus fundus 213[9]. in territorio Sabinensi II 283[36].
Arcunianus fundus 179[35], 200[42], 213[14], 336[5].
arcus *v.* Angeli (S.).
arcus deambulatorii mon. Farf. 30[29].
Arcus Pietatis Romę II 44[17].
Ardanus 194[3].
Ardeatina via II 234[36], 238[6].
Ardelenda coniux Guarengonis comitis Lamberti II 162[15].
Ardemannus II 300[13].
Ardemannus, Ardimannus pater Guidonis II 127[31], 142[20].
Ardemannus missus Karoli imperatoris et Pipini regis 173[2]. *V. anche* placitum.
Ardengo de Rozolino II 197[33].
Arderadus pater Adę II 34[25].
Arderadus pater Attonis II 30[9], 31[30], 270[10], 283[21].
Ardimannus *v.* Ardemannus.
Ardingus pater Petri 251[8].
Ardingus episcopus, archicancellarius Berengarii I imp. 311[36], 312[31].
Ardinus servus mon. Farf. in Marruce 259[14].
Ardiscus II 109[4].
Arduini filius II 117[11].
Arduinus II 270[8].
Arduinus pater Aldonis 204[12], 216[26].
Arduinus pater Crescentii II 141[16].
Arduinus pater Gualdonis 341[2].
Arduinus pater Guilię II 158[30].
Arduinus pater Iohannis et Rozonis 245[35], 246[2 6 9]. filius eius 246[2].
Arduinus pater Rainerii 245[1].
Arduinus pater Roccionis 244[5 8 33 35], 245[9]. filii, hęredes eius 244[5 32 35].
Arduinus pater Seniorieti 63[28]; II 80[27].
Arduinus filius Tebaldi 286[34], 287[29]. confratres eius 287[30].
Arduinus Favensis episcopus II 248[21].
Arduinus Tudertinus episcopus II 248[20].
Arduinus pręsbyter filius Letonis II 163[16].
Area in territorio Sabinensi II 133[29].
Area, Ara Antiqua castellum II 284[24]. in comitatu Firmano II 139[28], 174[33].
Area Baia in territorio Reatino II 65[24].
Area ad Crucem 194[8].
Area Marmorea 153[15].
Area Veccla in territorio Sabinensi 363[5].
Area Vetula in territorio Sabinensi II 61[20].
Arecausus pater Faustini habitatoris Pinguis 195[14].
Arefusus filius Aroli servus mon. Farf. in Bucizano 272[3].
Arefusus filius Goduli servus mon. Farf. in Narnate 274[32].
Arelatensium comes *v.* Hugo rex. Arelatensis episcopus *v.* Vigilius.
Areldus, Araldus servus mon. Farf. 352[24], 359[6].
Arenarius II 36[1].
Arenarius in castello S. Gemini II 267[13].
Aretiana massa in via Ardeatina II 238[5].
Aretiensis, Aretinus episcopus *v.* Iohannes, Petrus, Teubaldus.
Argasianus casalis in Sabinis 294[30 33].
Argasianus fundus 180[25 28], 201[31 34], 214[4], 336[36 39].
Argentilla II 194[3].
argentum 168[17]; II 275[28], 292[8], 310[24].
Argiros, Argiro, qui et Melis, grecus, magister vestis et dux Italię, Calabrię, Sicilię, Paflagonię II 202[17 23], 203[15 19]. *V. anche* litterę.
Argisianus in territorio Sabinensi 364[35].
Argunianus fundus in Sabinis 297[23].
Argusianus in Sabinis 299[27].
Argusianus fundus 214[7].
Arialdus pręsbyter 341[18]. soror eius 341[19].
Ariana 364[12]. aquimolum 364[11]. *V. anche* Riana.

Arianus fundus 182[3], 200[36], 203[9], 215[24], 335[35], 338[21].
Aricaurus coniux Lupulę servus mon. Farf. in Beliciano 273[14]. filii eius 273[14 15].
Arichis dux Beneventanus 86[15], 87[20 25].
Aricisi filius Aidelindę servus mon. Farf. In Forfone 264[2].
Aricisi casa de Ceseriano 295[35].
Aricisus monachus 298[16 27].
Arifusus pater Iohannis et Roccionis II 48[1].
Arileupa uxor Produli servi mon. Farf. in Bucizano 271[8].
arimanni 189[20].
Arimanni filii II 160[22].
Arimannus filius Bonihominis Arimanni II 156[9].
Arimannus pater Bonihominis II 156[9].
Arimodus infans filius Ursi servus mon. Farf. 267[31].
Arioald, Arioaldus [rex] 86[19], 87[22].
Ariola in territorio Asculano II 110[20].
Ariolus lacus in territorio Perusino II 100[23].
Aripertus dux Regiperti filius 88[9].
Aripertus rex 87[29 31].
Ariscle 317[27].
Ariulfus dux Spoletanus 86[10], 87[18].
arma II 297[30]. militaria II 223[34].
armata manus II 133[25], 224[28], 228[34], 232[9], 305[19], 321[18].
Armati in territorio Amiternino 358[1].
Armatuli casa in curte de Pontiano 295[24].
Armecausus servus mon. Farf. in Narnate 274[34]. filię eius 274[34]. uxor 274[34].
Armefridus pater Landefridi servus mon. Farf. in Narnate 274[34]. uxor eius 274[35].
Armepertus filius Luponis Dagari, coniux Gaidepergę, servus mon. Farf. in Pontiano 265[4].
Armilia infans filia Lunicundę 268[9].
Arminia uxor Audeperti servi mon. Farf. in Prętorio 270[13].
Armonis campus 317[24].
Armori, Armorum *v.* Campus.
Arnaldus coniux Albanę, pater Guarniperti, homo mon. Farf. in Forcone 262[31].
Arnaldus filius Boniperti de Fiscilli servus mon. Farf. in Narnate 275[1].
Arnaria II 191[32].
Arnaria in territorio Sabinensi II 117[29], 167[9].
Arnarium II 91[7], 96[10], 191[14].
Arnarium in territorio Sabinensi II 162[19].
Arnarum II 44[4], 187[10].
Arni filii, servi mon. Farf. 319[1].
Arno servus mon. Farf. in Asinarii 265[20].
Arnolfi, Arnulfi filii 252[33], 287[4], 288[13].
Arnolfi omnes II 212[1].
Arnolfi casalis II 190[6].
Arnolfus II 37[11].
Arnolfus Bonizonis II 317[25]. casa eius II 317[24]. nepotes II 317[25].
Arnolfus coniux Francę 287[31].
Arnolfus pater Oderisii II 163[1].
Arnonis casalis in Tuscana II 281[32].
Arnonis fracta 148[19].
Arnostrus, Arnostus, Hernostrus missus, nuntius Heinrici imperatoris 291[31]; II 46[3], 55[1]. *V. anche* placitum.
Arnulfi *v.* Arnolfi.
Arnulfus et confratres 247[15].
Arnulfus pater Benedicti pręsbyteri II 54[10].
Arnulfus pater Falconis II 53[23].
Arnulfus vocatus de Magno pater Falconis 246[3].
Arnulfus filius Martini II 212[30].
Arnulfus Cunensis episcopus II 248[21].
Arnulfus Mediolanensis episcopus II 10[12].
A[rnulfus Remensis] episcopus 57[13], 58[6].
Arnulfus rex 240[17 25].
Arnus fluvius II 171[26], 176[32 33], 282[32].
Arodus genitor Rotharii regis 87[23].
Arolus coniux Teudeldis, pater Arefusi, servus mon. Farf. in Bucizano 272[3].
Arontii, Runtii (S.) ecclesia in castello Sculcula II 109[16], 111[25].

Arosus prępositus mon. Farf. 153 ^{25}.
Arpaio coniux Stephanię servus mon. Farf. in Colomente 266 ^{4}.
Arpanianus in territorio Reatino 361 ^{12}.
Arpanianus mons 316 ^{23}, 319 ^{18}, 322 ^{23}.
Arquata II 259 ^{33}, 285 ^{35}.
Arriano (de) lacus 232 ^{10}.
Arrianus in comitatu Reatino II 167 ^{19}.
Arrianus in territorio Sabinensi 363 ^{3}.
Arrianus fundus 181 ^{1}, 202 ^{7}, 214 ^{23}, 300 ^{16}, 337 ^{16}. in territorio Sabinensi II 283 ^{37}.
Arrianus rivus 315 ^{1}.
Arsicius Campus II 30 ^{5}, 31 ^{34}, 75 ^{1}, 283 ^{24}.
arsio, combustio ecclesię unius II 134 ^{38}.
Arsura fundus 180 ^{26}, 201 ^{32}, 214 ^{5}, 336 ^{37}.
Arsurę in Sabinis 299 ^{23}.
Arsure casalis in Sabinis 294 ^{34}.
Arsus et uxor eius *v.* Ursus.
Artemius *v.* Anastasius [II] imperator.
Arthis Alifanę episcopus II 248 ^{27}.
Artianus II 108 ^{26}.
artifices communes lignorum mon. Farf. II 298 ^{25}.
Artis grammaticę libri mon. Farf. II 118 ^{12}.
Arturanum 291 ^{24}; II 54 ^{24}.
Arturianus fundus 179 ^{29}, 200 ^{37}.
Arualdus, Anualdus pręsbyter et soror eius 204 ^{32}, 217 ^{8}.
Aruisi coniux Goderunę, pater Alicisis, Dominici, Lupulę, servus mon. Farf. in Canzoniscis 264 ^{33}.
Arullum II 165 ^{28}.
Arulus filius Donatulę servus mon. Farf. in Prętorio 269 ^{17}.
Aruncia filia Formosi servi mon. Farf. in Narnate 275 ^{4}.
Aruncianus fundus 201 ^{24}, 213 ^{37}, 336 ^{29}.
Arvitiano (de) curtis 353 ^{12}.
Ascarellus *v.* Berardus.
Ascareto (de) rivus II 111 ^{26}.
Ascarina gens II 293 ^{13}, 294 ^{17}.
Ascharus filius Adammonis II 126 ^{3}.
Ascarus, Ascharus pater Beraldi III abbatis Farfensis II 226 ^{8}, 258 ^{25}, 259 ^{28}, 303 ^{19}.
Ascharus germanus Marconis II 130 ^{30}.
Ascarus illustris vir II 268 ^{1}.
Ascensionis festum 325 ^{19}; II 225 $^{33\,35}$, 226 ^{13}, 227 ^{19}, 279 ^{4}.
Ascerisius iudex 313 ^{7}.
Ascherisius pater Petri 243 ^{29}.
Askerisius pater Teuzonis 244 ^{22}.
Ascherius germanus Hugonis regis 42 $^{23\,24\,27}$, 333 $^{19\,20\,22}$.
Ascle gualdus 154 ^{2}.
Asculanus casalis in comitatu Sabinensi 245 ^{18}.
Asculum, Esculum 166 ^{20}; II 123 ^{11}, 283 ^{26}. Asculana, Esculana civitas 38 ^{11}, 307 ^{2}. Asculanus, Esculanus comitatus 184 ^{20}, 251 ^{15}, 261 ^{33}, 311 ^{26}, 340 ^{3}, 345 ^{19}, 353 $^{17\,19}$; II 7 ^{27}, 98 ^{30}, 116 ^{1}, 137 ^{21}, 140 ^{4}, 155 ^{10}, 175 ^{10}, 260 ^{10}, 227 ^{6}, 283 ^{16}. episcopatus II 156 ^{3}. episcopus *v.* Adam, Bernardus, Emmo. Asculanum, Esculanum territorium 284 ^{32}, 305 $^{16\,33}$, 306 ^{2}, 309 $^{17\,24\,29}$, 310 $^{7\,10}$, 316 $^{15\,35}$, 319 ^{21}, 321 ^{7}; II 32 $^{24\,28}$, 33 ^{32}, 36 ^{11}, 48 ^{20}, 49 ^{1}, 91 ^{5}, 109 ^{20}, 110 ^{15}, 111 ^{6}, 112 $^{4\,9\,15}$, 128 ^{17}, 155 ^{26}, 170 ^{22}, 190 ^{21}, 198 ^{17}, 200 ^{25}, 270 ^{31}, 271 ^{24}. Asculani territorii viri quidam II 128 ^{17}.
Asenaricum II 155 ^{21}.
Asera 166 ^{17}, 185 $^{11\,16}$, 339 ^{12}.
Asera in territorio Reatino II 123 ^{9}, 169 ^{18}, 176 ^{9}, 281 ^{12}.
Asfreda conductor 300 ^{8}.
Asignatium in comitatu Asculano II 140 ^{8}.
Asilianum casalis *v.* Asinianum.
Asinarii 265 ^{20}.
Asinarii collis in territorio Firmano II 112 ^{12}.
asini 262-274 *passim*. asinarii II 298 ^{26}.
Asinianum II 147 ^{6}, 187 ^{34}.
Asinianum in Sabinis 333 ^{8}. in territorio Sabinensi II 99 ^{28}.
Asinianum, Asilianum casalis 148 ^{9}, 149 ^{4}.

Asinianus fundus II 147[2].

Asinianus villa in territorio Balbensi 304[15].

Asinnanum in comitatu Asculano II 175[14], 284[36].

Asisium 288[23 33]; II 32[1], 123[11], 282[23]. ecclesię duę II 32[1]. Assisinatis civitas II 108[n]. Asisi, Asisinatus, Asisinus, Asisiensis, Asisius comitatus 252[33], 357[11]; II 56[21], 98[20], 104[4], 108[n], 111[32], 113[12 15], 137[18], 139[14], 153[15], 156[13], 174[21].

Aso pater Petri II 51[3].

Aso fluvius *v.* Asus.

Asola 234[3].

Aspra II 44[22]. homines omnes (de) 245[22]. *V. anche* Rodulfus.

Aspra castellum II 122[12], 176[12]. in comitatu Reatino II 167[16], 192[13], 193[7].

Asprandi casa in curte de Pontiano 395[23].

Aspranus campus in comitatu Firmano 252[7].

Aspreiani campus 255[2].

assaltus II 272[7 30 31].

Assentiolus privignus Constantini, pater Rimonis pręsbyteri, homo mon. Farf. in Forcone 262[8].

assimilatio finis II 60[3].

Assisinatis civitas *v.* Asisium.

Assumptionis s. Marię dies 30[4], 67[11]; II 83[22].

Assuensis episcopus *v.* Aginus.

Astaldus filius Hugonis Teuzonis II 41[22 26].

Astatianus II 109[3].

Astatianus fundus 229[22].

Astemarus, Asteramus frater Iohannis et Teudini 204[34], 217[9], 341[20].

Asti (de) Campus in Ofiano II 101[2].

Astisii casa in Marsi 159[5].

Astoralis villa II 260[2], 285[36].

Astula infans filia Donatę 268[9].

Astulfus filius Donatulę servus mon. Farf. in Prętorio 269[17].

Asula 339[33]; II 7[23], 283[13].

Asus, Aso flumen, fluvius 251[23], 252[14], 309[27], 321[8], 354[5 6], 362[29 31 32]; II 110[11 13], 137[22], 140[4], 175[11], 270[33], 271[6 17], 284[34]. Aso (de) aqua II 271[3]. molina 362[33]; II 109[2]. Planum (de) II 109[2]. portus 203[37], 216[13], 340[27].

Aternianus fundus 200[42], 213[14], 336[6].

Athalaricus rex Gothorum 85[31], 94[1 3], 131[6].

Atianus in Sabinis 294[13].

Atianus fundus in comitatu Narniensi II 276[14].

Aticiano (de) mons 316[30].

Atissa *v.* Attissa.

Atrano (de) villa in territorio Marsicano II 27[1].

Atrepaldus 244[34].

Atri (de) castellum in Pinne II 122[22]. in comitatu Pinnensi II 170[7].

Atri Vetulum castellum in comitatu Pinnensi II 285[4].

Atri civitas 251[1]. Atrianensis castaldatus 232[26].

Atria uxor Ildebaldi Sergię II 46[31].

Atria mater Iohannis II 127[9].

Atrianulus frater Iohannis colonus mon. Farf. in Turano 297[6].

Atrianum 230[24].

Atrianum in pertinentia Bucciniani II 186[2]. in territorio Sabinensi II 72[2], 281[9].

Atrianum, quod vocatur Urbana, in territorio Sabinensi II 167[12].

Atrianus casalis in territorio Reatino 316[21].

Atrianus, Atriani fundus 181[9], 335[36]. in Sabinis 296[3].

Atrianus, Atriani rivus 285[18], 291[8], 293[13]; II 97[17], 103[8], 142[3 4].

Atrio colonus mon. Farf. in Turano 297[8]. filii eius 297[8].

Attelanensis episcopus *v.* Godifredus.

Atterisus *v.* Acerisus.

Attingo 261[23].

Attissa, Atissa 233[30]; II 282[17]. in comitatu Teatino II 175[27]. comitatus 345[17]. Atissę fines in territorio Teatino II 52[18].

Attissa, Atissa (de) castellum 193[30], 194[11]. in comitatu Teatino 250[18].

Atto 252[12], 253[27]; II 151[27], 204[18].
Atto filius Adelberti 254[13].
Atto pater Alberici comitis II 113[17].
Atto de Alberto 253[28]. filius eius 253[28].
Atto filius Arderadi II 30[9], 31[30], 283[21].
Atto filius Arderardi pater Guidonis pręsbyteri II 270[10].
Atto, Hauto, Otto pater Audonis, Hautonis, coniux Rodelindę 204[9], 216[23], 340[36].
Atto filius Azonis II 101[6].
Atto filius Benedicti coniux Todorę 283[9].
Atto pater Berardi II 49[15], 55[22].
Atto filius Hildebaldi Ittę, coniux Adelbergę II 56[23].
Atto filius Iohannis de Martino II 262[23].
Atto filius Landini, frater Aifredi 249[28].
Atto pater Lotharii II 37[5], 40[9], 44[1], 52[32].
Atto vocatus Martius II 58[29].
Atto pater Rainerii 349[26 28]; II 179[17].
Atto pater Rainerii et Rapizonis II 46[30], 52[20].
Atto filius Senioricti II 58[32].
Atto filius Sichę II 130[1].
Atto filius Sigizonis 252[28], 253[21]. filius eius 252[28]. nepotes 253[21].
Atto filius Venerię II 50[10].
Atto comes 251[7]; II 98[34], 175[26], 278[6], 282[16].
Atto comes pater Transmundi comitis II 170[4].
Atto Teatinensis episcopus II 248[2].
Atto frater clericus Farf. II 121[n].
Atto frater monachus Farf. II 121[n].
Atto frater pręsbyter Farf. II 122[n].
Atto monachus Farf. II 121[n].
Atto monachus filius Gisonis II 180[15].
Atto pręsbyter Farf. II 218[15].
Atto pręsbyter et monachus Farf. II 217[20 35 36 37 38 40], 218[14].
Atto Saxonis pręsbyter II 259[23].
Atto prior mon. Farf. II 301[1].
Attolus coniux Alepergę servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273[30]. filię eius 273[31].
Attonis filii 252[12]; II 160[23].
Attonis collis in territorio Sabinensi II 70[26]. molinum II 70[26].
Attula filia Oupuli servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266[21].
Aturianus *v.* Turianus.
Aucarius homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267[26].
auctores antiqui 235[11].
auctoritas, permissus imperialis II 242[28 31]. *V. anche* iussio, privilegium.
auctoritates sanctorum, Scripturę II 249[20 28], 254[23 35], 255[16], 259[8].
Auda uxor Rodonis servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273[33].
Audacius bonus homo 187[23].
Audefridus coniux Anseradę servus mon. Farf. in Bucizano 272[17].
Audeleupa uxor Auduli 262[28].
Audelinda uxor Teudaldi servi mon. Farf. in Prętorio 269[36].
Audemari filius Carezoli servus mon. Farf. in Narnate 274[20].
Audepertus filius Petri, coniux Arminię, servus mon. Farf. in Prętorio 270[12].
Audepertus frater Quaducioli servus mon. Farf. in Canzoniscis 264[32].
Auderada vidua, mater Alluli et Lupualdi servorum mon. Farf. ad rivum Merdarium 266[23].
Auderada vidua, mater Auderadi, Aupulę, Insulę, Pauli, Petri servorum mon. Farf. in Sublongo 267[17].
Auderardus filius Auderadę viduę servus mon. Farf. in Sublongo 267[18].
Auderisi pater Candidę, Gaidemaris, Grisonis, Romani, servus mon. Farf. in Narnate 275[8]. uxor eius 275[8].
Auderisi filius Lupuli servus mon. Farf. in Bucizano 271[31].
Auderisius monachus 298[19 25].
Audimundus libertus 210[29].
Audiperga uxor Adonis servi mon. Farf. in Bucizano 271[24].
Audiperga uxor Isolfi filii Lupuli servi mon. Farf. in Bucizano 272[2].
Audipertus conductor 294[12].

Audipertus filius Auduli, frater Fratelli, homo mon. Farf. in Forcone 262 [28].
Audipertus filius Honorati servus mon. Farf. ad Salicem 267 [20].
Audipertus filius Lupuli servus mon. Farf. in Bucizano 271 [31].
Audisinda uxor Liutuli servi mon Farf. in Prętorio 269 [20].
Audo, Hauto filius Attonis coniugis Rodelindę 204 [9], 216 [23], 340 [37].
Audo, Eudo germanus Corvilli 152 [20], 153 [23].
Audo pater Paganelli et Rainerii prębyteri II 317 [13].
Audo filius Lupardi scarionis servus mon. Farf. in Prętorio 268 [36].
Audolfus 186 [3]. *V. anche* Audulfus.
Audualdi casa de Ceseriano 295 [35].
Auduinus coniux Tibulę, pater Gaiprandi et Rosę, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [32].
Audula soror Empuli servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266 [31].
Audula uxor Talarici servi mon. Farf. in Salezano 270 [23].
Audulfa uxor Donatuli servi mon. Farf. in Prętorio 269 [15].
Audulfus, Audulfius filius Hilderici 205 [1], 217 [18], 341 [27].
Audulfus, Audolfus advocatus monasterii Farfensis 186 [15], 187 [26 29].
Audulfus libertus 210 [29].
Audulus frater Marioaldi 207 [6].
Audulus coniux Audeleupę, pater Audiperti, Fratelli, homo mon. Farf. in Forcone 262 [28].
Audulus servus mon. Farf. ad Volubrum 263 [18]. uxor eius 263 [18].
Aufigianum 165 [24].
Aufiginum in territorio Reatino II 281 [15].
Aufla filia Norduli servi mon. Farf. in Narnate 274 [26].
Aufrida 210 [5].
Auguscanus, Auguscianus mons II 175 [13], 284 [35].
Augustales, Agustuli servi mon. Farf. in Castule ad S. Magnum 260 [30], 276 [19].
Augusti collis et silva in territorio Sabinensi II 75 [2].
Augustinus (s.) Ypponensis episcopus 129 [23], 144 [15], 235 [25], 237 [18]; II 118 [22], 320 [3].
Augustulus imperator 85 [22].
Augustus homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267 [26].
Aunefridus piscator in Septepontio 179 [4], 204 [17], 216 [32]. fratres eius 204 [17], 216 [32].
Aunepertus, Haunepertus abbas Farfensis 17 [2], 98 [7], 147 [22].
Auniperga filia Benedicti servi mon. Farf. in Bucizano 271 [22].
Aupula filia Auderadę viduę in Sublongo 267 [18].
aurei II 201 [18].
Aureliani Campus in massa Salaria 279 [9].
Aurelianus imperator 83 [16], 92 [19].
Aurelianus in territorio Aprutiensi 356 [11], 359 [32].
Aureliensis episcopus II 167 [5].
Aurelius Alexander imperator 82 [33].
Aurelius Antoninus, sacerdos Heliogabali, imperator 82 [31].
Auretinum, Oretinum in territorio Marsicano II 161 [11 16 29].
Aureus *v.* Campus, Mons.
Auriclanus fundus 202 [12], 214 [28], 337 [22].
Auriculanus comes *v.* Rainaldus.
Aurificis fundus 180 [15], 201 [20], 213 [33], 336 [25].
aurum 168 [17]; II 275 [28]. brustum 325 [18 21]. coctum 150 [16].
Ausento (de) fluvius 234 [3].
Ausimanus comitatus *v.* Auximanus.
Auso 234 [15].
Auta uxor Aideperti filii Sindoli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273 [27].
Auta uxor Anteradi affiliati Audefridi servi mon. Farf. in Bucizano 272 [18].
Auta filia Lupuli servi mon. Farf. in Bucizano 271 [32].
Auta uxor Naculi servi mon. Farf. in Prętorio 269 [10].
Auta uxor Teudelapi servi mon. Farf. in Salezano 270 [20].

Auta uxor Todori filii Sinderadi servi mon. Farf. in Bucizano 272 [13].
Auta (de) gualdus 167 [31].
Autari coniux Careldis servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [17].
Autari servus mons. Farf. in Caballari 271 [6]. uxor eius 271 [6].
Autaris frater Trasaris servus mon. Farf. in Bucizano 272 [25].
Autarius pater Aquilini habitatoris Capraricę 195 [12].
Autarius germanus Faulonis clerici 174 [10].
Auteldi uxor Ursi servi mon. Farf. in Prętorio 270 [15].
Auteldi mancipia mon. Farf. 264 [34].
Autepertus germanus Racifusi 207 [22].
Autharius rex 86 7, 87 [15].
Auticisi coniux Honestę, pater Ursę et Ursuli, servus mon. Farf. in Bucizano 272 [19].
Autiperga mancipia mon. Farf. 268 3.
Autolfus homo mon. Farf. in Forcone 262 5.
Autula infans filia Bonulę 268 [10].
Autula filia Sinderadi servi mon. Farf. in Bucizano 272 [11].
Autulus filius Naculi, coniux Formosę, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [11].
Autulus filius Teuteperti servus mon. Farf. in Sublongo 267 [11].
Auverianus fundus 180 9.
Auximanus, Ausimanus, Ausimus, Osimanus comitatus 252 [21], 253 [25], 340 [2]; II 7 5, 98 [21], 137 [25], 139 [20], 147 [10], 174 [24], 283 [24].
Avdacher notarius [Caroli II imp.] 226 3.
Aventedani finis II 277 9.
Aventianus II 110 [2].
Aventino (de) monasterium 40 [12]; II 14 5. abbas *v.* Azo.
Aventinus 40 [1 12], 194 [25]; II 14 5.
Aventinus fluvius II 260 [26].
Avenula II 281 [30].
Avertinus fluvius 194 [12].
Avezanum II 148 [19].
Avianico (de) villa 234 [2].
Avianus in territorio Sabinensi II 101 [8].
Avilanum in comitatu Asculano II 175 [15].
Avilanum castrum II 284 37.
Avilianum in comitatu Tudertino II 260 [13], 263 [18 21], 285 20.
Aviolus infans filius Bonulę servus mon. Farf. 267 [29].
Avultrinianum in comitatu Firmano 254 [29]. *V. anche* Vultrinianum.
axis hostii 176 [2].
Aza filia Adelberti, relicta Rainerii II 54 [2].
Aza filia Leonis 282 [26].
Aza iugalis Marconis Decii II 100 [19].
Aza filia Salomonis, mater Remfredi qui Amico vocatur 284 3 5.
Aza mater Ursi 289 [8].
Azanus 287 3, 288 3, 357 [23].
Azanus in massa Folgę II 113 [6].
Azanus in comitatu Sabinensi 244 [28].
Azanus cerquetus in comitatu Narniensi II 180 [14].
Azanus fundus in territorio Sabinensi 363 [17 21].
Azarellus frater Iohannis II 261 [16 21].
Azarellus filius Seniorícti II 261 9. filii et filię eius II 261 [10].
Azilo pręsbyter 204 33, 217 [8], 341 [19].
Azo II 59 [14]. consortes eius II 59 [14].
Azo pater Adami 292 [21]; II 25 4, 27 [11].
Azo filius Adammonis II 165 [23].
Azo filius Adelberti 293 [8]; II 103 5.
Azo filius Albertini 288 [8].
Azo pater Attonis et Azonis II 101 7.
Azo filius Azonis II 101 [6].
Azo filius Berardi II 161 [14].
Azo filius Berengarii II 51 [22].
Azo germanus Camponis 316 [25].
Azo de Carsano pater Rodulfi pręsbyteri II 269 [2].
Azo pater Dodonis et Manfredi II 59 3.
Azo pater Donadei II 101 [6].
Azo filius Francę 293 3.
Azo Fur pater Petri II 204 [24].
Azo qui et Gari filius Leonis 282 [17].
Azo filius Gizonis, frater Petri II 40 [14].
Azo pater Guinizonis II 128 [15].
Azo pater Hildigerii pręsbyteri II 52 [25].

Azo filius Honorię II 156 [24].
Azzo filius Ilperini II 180 [31], 197 [21].
Azo pater Iohannis 293 [5]; II 34 [5].
Azo pater Iohannis iudicis II 157 [21].
Azo filius Iohannis, coniux Dodę II 142 [5].
Azo frater Iohannis et Lichefredi 350 [2].
Azo Iudeus gener Camponis abb. Farf., pater Adam 65 [28], 66 [7]; II 82 [28], 83 [1].
Azo filius Liupę 287 [13].
Azo filius Longini 251 [29].
Azo, Aczo pater Longini II 108 [6], 147 [12].
Azo Mancinus II 163 [7].
Azo de Maroza II 192 [4].
Azo de Martino II 300 [13]. filii eius II 300 [13].
Azo de Noveri pater Ingelrami 360 [n].
Azo filius Rainerii II 169 [9].
Azo pater Rainerii II 151 [12 13].
Azo filius Ramponis II 41 [32].
Azo filius Rocii II 130 [21].
Azo pater Rustici II 167 [11].
Azo de Spampina II 97 [29].
Azo filius Spoletini 288 [16].
Azo pater Tophani II 108 [22].
Azo abbas de Aventino II 14 [5].
Azo (pręsbyter) abbas S. Benedicti in Sumati II 200 [30].
Azo comes Sabinensis 89 [19].
Azo diaconus et primicerius II 201 [37].
Azo Fuliensis episcopus II 248 [18].
Azo frater subdiaconus et monachus Farf. II 121 [n], 122 [n].
Azo pręsbyter II 188 [2].
Azo pręsbyter Farfensis II 121 [n].
Azo pręsbyter filius Leonis II 37 [1].
Azo servus mon. Farf. in S. Xisto 259 [1].
Azolinus II 135 [8], 151 [27], 204 [19].
Azolinus pater Acciarelli II 181 [10].
Azolinus filius Azolini II 163 [25].
Azolinus pater Azolini II 163 [26].
Azolinus filius Crescentii Farolfi II 141 [27].
Azolinus filius Landini II 158 [33]. consortes eius II 159 [1].
Aczolinus filius Sifredi II 148 [6].
Azolinus conversus Farf. II 218 [8 9].
Azonis filii II 47 [26].
Azonis pręsbyteri filii II 194 [32].
Azonis Guerrę filius, servus mon. Farf. ad Fistulam 260 [35], 276 [24].
Azonis Scarpa Veccla casalis in Turano II 74 [9].
Azonis et Tebaldi de Maroza casalis II 192 [4].
Azonis rocca in territorio Sabinensi 361 [25].
Azonis terra in Perrece II 201 [5].
Azula filia Gadeleupę servę mon. Farf. in Narnate 275 [6].
Azus pater Guidonis II 300 [21].
Azus in territorio Interocrino 352 [35].
Azzo *v.* Azo.

B. abbas Farfensis II 277 [23].
B. frater Farfensis II 122 [n].
B. monachus Farfensis II 279 [8].
Babinianus in territorio Sabinensi II 104 [24].
Baccaretus in Turano 318 [1].
Baccariccia in territorio Sabinensi II 44 [26], 64 [10].
Bacciano (de) rigus 330 [9].
Baccianus II 181 [12].
Baccianus in Sabinis 293 [10]. in territorio Sabinensi 220 [8], 352 [13]; II 27 [10], 28 [19], 32 [20 22], 62 [9 11 13 14], 64 [18 36], 73 [1 3], 97 [14], 102 [8 11], 103 [3].
Baccianus casalis in Sabinis 293 [18].
Bacerrata 365 [9].
Bachus pręsbyter et monachus Farf. II 217 [25].
Bacone in territorio Sabinensi II 99 [29].
baculum II 24 [4]. pontificale II 132 [14].
Bacunius in castaldatu Falagrinensi II 52 [25].
Badua, Baduila *v.* Totila.
Bage *v.* Bagie.
Bagianus 227 [26].
Bagianus fundus 181 [21], 202 [29], 215 [2], 337 [37].
Bagie, Bage in territorio Reatino 317 [20], 321 [25]. area (de) in territorio Reatino 305 [20]. *V. anche* Area Baia.

Bagnaria, Baniara in comitatu Perosino II 108[n].
Bagnaria fundus in comitatu Perusino II 100[8].
Baia *v.* Area.
Baiani, Baianus *v.* Collis.
Baiani fundus 181[33].
Baianus in territorio Reatino 287[4], 304[19], 319[3], 320[21 33], 359[17].
Baioarii 240[17].
Baiuarius (locus) 163[26].
Baium castellum quod vocatur Ianulę II 213[28].
Balagai massa infra urbem Romam 195[1].
Balanetus II 110[5].
Balba, Balva 268[14]; II 123[28], 281[21]. Balbensis comitatus 39[20], 184[21], 249[35], 250[9], 307[23], 345[16]; II 30[21], 32[3], 99[2 14], 140[16 28], 166[2], 170[12], 175[27], 210[23]. Balbenses fines 217[21], 341[29]. Balbense territorium 230[19], 304[13], 340[11], 356[10 15 21 33], 359[22]; II 7[34], 150[25]. Balbensis episcopus *v.* Dominicus.
Balberianus casalis 159[26 28], 163[7].
Balbiano (de) silva 353[6].
Balbina (S.) ad S. Demetrium 264[24].
Balbina (S.) in Saturano II 61[19]. atrium II 61[19].
Balbinę (S.) ecclesia in Flumine 305[32].
Balbinianus II 44[21].
Balburianus fundus 180[12], 201[17], 213[30], 336[22]. in territorio Sabinensi II 283[37].
Baldo filius Gisolfi habitator Corgniti 283[1].
Baldo pater Iohannis 352[25], 359[6].
Baldo pater Moriconis II 130[1].
Balduinus abbas Cassinensis 40[9].
Bali in Sabinis II 98[4].
Baliano (de) collis 352[31], 359[12].
balnea et domus ad usum infirmorum mon. Farf. 30[15].
Balnearium 194[10].
Balneoregis episcopus *v.* Ingo.
Balneum in territorio Furconino 305[25].
Balneum Novum in comitatu Campanino II 39[3].
Balneum Vetus in territorio Reatino 305[19]. *V. anche* Banium Vetus.
Balva *v.* Balba.
Bambano (de) curtis in comitatu Sabinensi 243[27], 245[1 3].
Bambanum II 185[8].
Bambanum in territorio Sabinensi 327[6]; II 104[23 33].
Bandulus clericus servus mon. Farf. 359[5].
Baneta in territorio Camerino 330[2].
Bangiara 194[25].
Baniara *v.* Bagnaria.
Banilinus coniux Alepergę, pater Ilduli, Martini, Rodepergę, Rosę, Teuderadę, Teuderadi, Ursi, servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266[24].
Baniolum II 182[8], 183[32].
Baniolum in Postmontem II 27[9].
Baniolum in territorio Sabinensi 355[21]; II 59[19], 62[35], 63[7], 65[12], 74[21].
Baniolum fundus 326[23].
Banium in comitatu Furconino II 29[22], 51[20]. in territorio Furconino 362[7 8].
Banium fundus in insula de Aquatino II 34[26].
Banium Vetus in territorio Reatino 318[18]. *V. anche* Balneum Vetus.
bannum II 48[12], 194[2]. imperiale 225[20]; II 3[17], 41[29], 178[22], 179[11], 286[4]. regis II 169[27].
Barauculus filius Otolfi scarionis, coniux Alderunę, pater Furconini, Luponis, Mauri, frater Sindifridi, homo mon. Farf. in Forcone 261[36].
Barbalonga *v.* Fusco.
Barbanus II 48[10].
Barbanus in comitatu Sabinensi 243[17]. in territorio Sabinensi II 59[25].
Barbaplena *v.* Leo.
Barbara (S.) in territorio Ponticelli II 53[15].
Barbarę (S.) Crux II 266[17 29].
Barbarę (S.) ecclesia in Ponticillo II 280[14].
Barbarę (S.) ecclesia in comitatu Tudertino II 285[16].

Barbarę (S.) monasterium II 270 [26].
Barbarę (S.) pons II 266 [28].
Barbari *v.* Agareni.
Barbati casa in curte de Pontiano 295 [26].
Barbatianus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297 [16]. sibi .VI.
Barbatus clericus 140 [5].
Barbazanulus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296 [22]. filii et uxor eius 296 [22].
Barbi 211 [5].
Barbianus II 57 [10].
Barda mater Ladepergę infantis 268 [8].
Barda mancipia mon. Farf. 267 [35].
Bardans *v.* Philippicus imperator.
Bardo pater Alberionis II 264 [25].
Bardo pater Alberti II 271 [5].
Bardo adulterinus Teuzonis 289 [4].
Bardola ancilla Dei, mancipia mon. Farf. 268 [5].
Bardonis *v.* Mons.
Barianus in Sabinis 294 [9].
Barianus, Bariani fundus 181 [39], 215 [22], 338 [18]. in Sabinis 295 [10].
Bariliani curtis in Sabinis 300 [21].
Barilianum 186 [19], 355 [15]; II 185 [28], 191 [12], 261 [27].
Barilianum in territorio Sabinensi II 44 [19], 59 [10], 69 [10], 74 [24], 116 [23], 162 [26], 164 [23].
Barinta filius Peringę servus mon. Farf. in Prętorio 270 [3].
Barisiano (de) villa ad Colles II 55 [20].
Barisianus 318 [7].
Barlianus iu Ortelle II 74 [28].
Barnanus in territorio Narnatino 359 [21].
Baro pater Bernardi, Cencii et Petri II 267 [17].
Baro pater Guimarii 347 [25].
Baro pater Iohannis II 60 [14].
Baro filius Iohannis de Martino II 262 [22].
Baro ferrarius filius Boni II 167 [7].
Baroccio *v.* Petrus.
Barocco II 135 [6].
Baroncellus pater Alberti II 285 [30].
Baroncellus filius Berardi, pater Oddonis II 267 [25].
Baronciolus pater Bellonis habitatoris Pinguis 195 [15].
Baroncionis casa in curte de Pontiano 295 [28].
Baroncius filius Rapizonis II 267 [19].
Baroncius diaconus Farf. II 217 [42].
Baroncius pręsbyter et monachus Farf. II 217 [24].
Baronis terra 330 [7].
Baronisca rocca 285 [21].
Baronisci II 126 [28].
Barosi pratum 188 [16].
Barosulus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297 [11]. filii, uxor eius 297 [11] [12].
Barosus pater Dominicę, homo mon. Farf. in Forcone 262 [21].
Barosus pater Baruncelli et Rodelindę servus mon. Farf. in Narnate 274 [21]. uxor eius 274 [21].
Baroti (S.) ecclesia *v.* Maroti.
Barri II 123 [29], 159 [3]. castellum II 159 [1]
Bartholomei (S.) curtis in Asisio II 282 [23].
Bartholomei (S.) ecclesia (et monasterium) II 142 [13].
Bartholomei (S.) ecclesia in comitatu Assisinato II 98 [21], 108 [n], 139 [14].
Bartholomei (S.) ecclesia in castello de Beneventulo II 109 [14].
Bartholomei (S) ecclesia in casali Florano 330 [10].
Bartholomei (S.) ecclesia in Foriano II 280 [13]. in fundo Foriano, Furiano 202 [24], 214 [39].
Bartholomei (S.) ecclesia in Satriano II 174 [21].
Bartholomei (S) monasterium in territorio Amiternino II 46 [6].
Bartholomęus subdiaconus et monachus Farf. II 218 [1].
Barum II 320 [16].
Baruncellus Rustici II 197 [21].
Baruncellus pater Rustici II 262 [10].
Baruncellus coniux Gundipergę, homo mon. Farf. in Forcone 262 [24]. filii et filię eius 262 [25].
Baruncellus de Furcone, oblatus mon. Farf. 222 [28].

Baruncellus servus mon. Farf. in Prętoriano 268 [26]. filii eius 268 [26]. uxor 268 [26].
Baruncellus coniux Alderudę servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [16]. filii eius 264 [16 17].
Baruncellus filius Barosi servus mon. Farf. in Narnate 274 [21].
Baruncellus coniux Gualdileupę, pater Teudimundi, servus mon. Farf. in Forfone 263 [27].
Baruncellus pater Rodorici et Stephani servus mon. Farf. in Beliciano 273 [7]. uxor eius 273 [7].
Baruncellus coniux Tiulę servus mon. Farf. in Caballari 270 [36]. filii eius 271 [1].
Baruncii II 179 [26].
Baruncio 302 [3].
Baruncio colonus in casale Coriliano 293 [23].
Baruncio monachus 298 [17 32].
Baruncio monachus prępositus S. Georgii 176 [4].
Baruncio filius Fratelli servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273 [22].
Baruncius II 179 [23].
Basabovem (de) casalis II 131 [7].
Bascanus fundus in territorio Sabinensi II 70 [7].
Baschę in territorio Reatino 314 [27], 322 [14], 366 [15]; II 65 [26], 93 [2].
Bascianum II 184 [28], 190 [2].
Bascianum in territorio Sabinensi 363 [2].
Basco in comitatu Asisinato II 56 [22].
Basellus 204 [8], 216 [22], 340 [36]. *V. anche* Bassellus.
Basianus 190 [10]. *V. anche* Bassianus.
Basianus in territorio Sabinensi II 280 [31].
Basianus, Basiani fundus 182 [1], 338 [19].
Basilianus in comitatu Sabinensi 244 [4].
basilica in via Ardeatina II 234 [2]. in Urbe II 234 [4].
basilica mon. Farf. 222 [6]. in usum canonicorum 30 [12]. ad opus infirmorum monachorum 30 [12]. basilicę quinque adnexę 30 [10].
Basilicę 193 [32].
Basilicę in territorio Furconino 320 [12].
Basilius pater Leonis Porphirogeniti imperatoris 239 [12].
Basilius (s.) 162 [6].
Basillo coniux Godepergę servus mon. Farf. in Bucizano 272 [6]. filii eius 272 [7].
Bassallori casalis II 191 [2].
Bassanus in comitatu Sabinensi 243 [22].
Bassanus in territorio Teramnensi II 269 [15], 270 [7].
Bassellus 299 [33].
Bassellus, Basellus monachus 298 [15, 26].
Bassianus 328 [24]. *V. anche* Basianus.
Bassianus in Gabiniano II 74 [27].
Bassianus in territorio Sabinensi II 60 [25 26], 66 [25], 103 [21], 280 [29], 281 [7].
Bassianus in massa Torana 220 [6], 227 [26].
Bassianus casalis de gualdo Gallorum 279 [2].
Bassianus casalis in Sabinis 294 [16]. in territorio Sabinensi 328 [7].
Bassianus fundus 337 [20]. in Sabinis 295 [19].
Bassus quidam II 234 [22 23].
Batergium II 170 [24].
Battalia infecta et concacata (de) fossatus II 35 [20].
Bavillanum 287 [32].
Bazanus 287 [11 12].
Bazanus in territorio Summatino II 155 [14].
Beagianelli fundus 202 [7], 214 [22], 337 [16].
Bebcianus fundus 201 [42], 214 [16], 337 [9].
Bebiensis episcopus *v.* Opizo.
Bebgianus, Bebgiani fundus 180 [35], 201 [41], 214 [14].
Becca *v.* Iohannes.
Bectus pater Celzi 284 [17].
Bephi castellum in territorio Balbensi II 150 [26], 161 [3].
Beggianus fundus 337 [6].
Begianus fundus 180 [33], 201 [39], 214 [12], 337 [4].
Beliarda filia Adelberti II 146 [6].
Belicianus coniux Lucię servus mon. Farf. in Beliciano 273 [4]. filii eius 273 [5].

Belicianus 272[32].
Belitianus in Amlterno 353[6], 359[15]. *V. anche* Bellizanus.
Belizo filius Petri iudicis 257[32], 258[8].
Belizo filius Rainerii de Teuzo II 198[29].
Belizo prȩsbyter Dente muzo 256[26].
Bellani nepotes 286[1].
Bellari 194[26].
Bellincio iudex Florentinus II 256[15], 257[16].
Belliternensis episcopus *v.* Benedictus [X] papa.
Bellizanus 260[7]. *V. anche* Belitianus.
Bello filius Baroncioli habitator Pinguis 195[15].
Bellonis terra II 171[28].
bellum 302[33]; II 196[16], 275[20 29], 320[6], 322[2]. magnum 42[22], 333[18].
Belonianum 285[8].
Belonianum in territorio Esculano II 271[26].
Benedicta uxor Alefridi servi mon. Farf. in Bucizano 271[24].
Benedicta uxor Berardi de Bonifatio II 166[8].
Benedicta filia Bonosi scarionis in Prȩtorio 268[33].
Benedicta filia Iohannis II 181[11].
Benedicta filia Leonis II 40[5].
Benedicta soror Liutuli servi mon. Farf. in Prȩtorio 269[21]
Benedicti de Bucco casalis in Scandrilia 274[24].
Benedicti Madonis casalis in Criptulȩ II 45[28].
Benedicti (S.) *v.* Campus.
Benedicti (S.) cella in comitatu Asisino II 137[18].
Benedicti (S.) cella vel curtis in territorio Furconino 318[25].
Benedicti (S.) curtis 41[4], 46[10 n], 290[3], 325[14], 344[5]; II 112[1], 113[8], 115[1], 194[29].
Benedicti (S.) curtis in Asisio II 282[24].
Benedicti (S.) curtis in fundo Astatiano 229[21].
Benedicti (S.) curtis de Campo 42[10], 329[19].
Benedicti (S.) curtis in Colomente 318[36], 354[12], 358[22]; II 281[26].
Benedicti (S.) curtis in Currise 332[4]. in castello Currisio II 96[16].
Benedicti (S.) curtis in territorio Firmano II 7[25], 283[14].
Benedicti (S.) curtis in Muris 339[35].
Benedicti (S.) curtis in comitatu Sabinensi 191[7]. in territorio Sabinensi II 68[35], 72[19], 104[5].
Benedicti (S.) curtis in Silva Plana 249[19], 324[3].
Benedicti (S.) curtis ad Tres Casas II 281[29].
Benedicti (S.) ecclesia II 166[5].
Benedicti (S.) ecclesia in Apreniano II 109[31].
Benedicti (S.) ecclesia in Asisio II 123[10].
Benedicti (S.) ecclesia in Campo II 280[14].
Benedicti (S.) ecclesia in Collemente II 8[1], 175[38]. in curte de Columento 340[17].
Benedicti (S.) ecclesia in Coscia II 129[25].
Benedicti (S.) ecclesia in fundo Fornicata 180[7], 201[11], 213[25], 336[16].
Benedicti (S.) ecclesia in Galliano II 123[26], 161[27].
Benedicti (S.) ecclesia in monasterio de Lumento II 177[13].
Benedicti (S.) ecclesia in Ortelle 244[30]; II 71[21 30], 97[22], 104[35], 280[13].
Benedicti (S.) ecclesia in Petroniano 228[8 16].
Benedicti (S.) ecclesia in Puliano II 59[20].
Benedicti (S.) ecclesia in fundo Quarta II 57[23].
Benedicti (S.) ecclesia in Ripa II 137[20].
Benedicti (S.) ecclesia Romȩ II 8[5], 18[21], 58[12], 88[19], 96[19 22], 99[5]. in Scorticlariis II 176[22], 282[8].
Benedicti (S.) ecclesia in territorio Sabinensi 345[9]; II 6[31], 98[10], 137[1], 138[34], 152[12], 173[24].
Benedicti (S.) ecclesia in Satriano

II 123 [22], 142 [12], 174 [22]. (monasterium) II 142 [12].

Benedicti (S.) ecclesia in Sumati II 200 [25].

Benedicti (S.) ecclesia in Taizano II 57 [19].

Benedicti (S.) ecclesia in comitatu Tiburtino II 149 [16].

Benedicti (S.) ecclesia ad Tres Casas II 123 [10].

Benedicti et Rufi (Ss.) ecclesia *v.* Rufi.

Benedicti (S.) monasterium in comitatu Asisinato II 153 [14].

Benedicti (S.) monasterium in comitatu Firmano II 98 [27].

Benedicti (S.) monasterium de Ripa II 140 [4], 175 [9], 284 [33].

Benedicti (S.) monasterium in Taizano *v.* Angeli (S.).

Benedicti (S.) monasterium ad Tres Casas II 164 [18].

Benedicti (S.) oratorium 47 [3].

Benedicti (S.) oratorium sub Colle Baiano II 45 [10].

benedictio simplex ac sobria II 201 [22]. summi pontificis 343 [27].

Benedictus 247 [17 18], 290 [14 26], 291 [1], 313 [9], 349 [17], 355 [11], 359 [18]; II 49 [29].

Benedictus quidam vir 208 [10], 210 [25].

Benedictus habitator vici Flaviani 206 [18].

Benedictus filius Aimonis 290 [30].

Benedictus pater Aionis II 58 [13].

Benedictus filius Ampę II 44 [21].

Benedictus filius Andreę 288 [6].

Benedictus pater Attonis, Iohannis, Piconis, Rainonis 283 [9].

Benedictus nepos Benedicti pręsbyteri 204 [4], 216 [18].

Benedictus filius Beraldi II 150 [30].

Benedictus de Bonetta II 184 [17]. hęredes eius II 184 [17].

Benedictus filius Boni II 204 [31].

Benedictus filius Boni pater Beraldi II 212 [9].

Benedictus filius Boni coniux Clarizę II 152 [25].

Benedictus Campaninus II 13 [4 7].

Benedictus de Colle 291 [2].

Benedictus pater Dominici pręsbyteri II 147 [28].

Benedictus pater Franconis et Martini pręsbyterorum 288 [6].

Benedictus filius Gaiponis 364 [22]. filii eius 364 [22 24].

Benedictus nepos Hildeprandi 340 [32].

Benedictus filius Hubaldi II 99 [21 25]. uxor eius II 99 [24].

Benedictus Ingeradę II 298 [31].

Benedictus filius Iohannis II 165 [6].

Benedictus pater Iohannis II 39 [35], 40 [7], 154 [1].

Benedictus filius Leonis subdiaconi II 23 [24].

Benedictus filius Luponis 362 [36].

Benedictus pater Luponis qui vocatur Berto II 157 [18].

Benedictus de Nevulo II 301 [4].

Benedictus pronomine Nicto Sproccus II 34 [10].

Benedictus filius Petri diaconi, coniux Rosę II 213 [9].

Benedictus pater Piconis II 54 [5].

Benedictus vocatus Piro II 56 [9].

Benedictus de Piscatrice II 257 [28].

Benedictus de Pizo 247 [12].

Benedictus filius Prodę II 149 [17].

Benedictus pater Siginolfi II 159 [4].

Benedictus filius Ubaldi, pater Donodei et Grimaldi 246 [3].

Benedictus de Ursa II 26 [1].

Benedictus (s.) 19 [2], 50 [8 10 n], 145 [17], 155 [15], 162 [6 26], 176 [22], 178 [4], 188 [21], 206 [6], 218 [35], 342 [40], 351 [12], 352 [1]; II 138 [8], 199 [32], 286 [36], 295 [28], 296 [22]. Benedicti (s.) festivitas II 279 [3], 320 [13]. *V. anche* Regula.

Benedictus abbas Farfensis 21 [2], 98 [16], 170 [4 20 32 35], 171 [11 19], 173 [15 20], 174 [9 13 22 30], 176 [8 17], 178 [29 33].

Benedictus de Iahulo angaralis mon. Farf. II 300 [16 20].

Benedictus archipręsbyter II 125 [17].

Benedictus comes 89 [26], 349 [26]; II 24 [11 20].

Benedictus comes, nepos Iohannis papę, coniux Theoderandę, pater Crescentii et Iohannis 62 [22], 64 [10 31],

67 [2], 73 [5], 74 [8], 75 [20]; II 79 [21], 81 [10 31], 83 [13], 91 [14].
Benedictus diaconus *v.* Benedictus [V] papa.
Benedictus diaconus 347 [30]. filii eius 348 [7].
Benedictus episcopus 244 [3], 347 [27]. consortes eius 347 [28]. filius 244 [3].
Benedictus episcopus Silvę Candidę, bibliothecarius S. R. E. II 94 [36].
Benedictus Simproniensis episcopus II 248 [22].
Benedictus Suesanus episcopus II 248 [17].
Benedictus Saxonis, pater Pecculi, famulus Benedicti [VIII] papę II 96 [6].
Benedictus frater Farfensis II 122 [n].
Benedictus frater pręsbyter Farfensis II 122 [n].
Benedictus frater pręsbyter et monachus Farfensis II 121 [n].
Benedictus monachus 298 [11 16 30].
Benedictus notarius regionarius et scriniarius S. R. E. II 94 [34].
Benedictus [I] papa 94 [13]; II 319 [9].
Benedictus [II] papa 95 [15].
Benedictus II papa II 236 [31].
Benedictus [III] papa 96 [22].
Benedictus III papa II 243 [17].
Benedictus [IV] papa 97 [2].
Benedictus [V] diaconus, papa 97 [17], 334 [18 20], 335 [1].
Benedictus [VI] papa 97 [20].
Benedictus VI papa II 244 [8].
Benedictus [VII] papa 97 [23].
Benedictus VII, Sutrinus episcopus, papa II 244 [12].
Benedictus [VIII] papa 67 [1], 76 [5]; II 31 [14], 37 [16], 38 [19 24 25], 40 [18], 93 [14], 95 [1 11], 96 [3], 98 [13], 132 [10], 137 [5], 139 [4]. *V. anche* placitum, privilegium.
Benedictus VIII papa II 240 [25]. *V. anche* breve.
Benedictus IX, dictus Theofilactus, papa II 114 [n], 244 [24 27], 245 [2].
Benedictus [X], Belliternensis episcopus, papa II 245 [5].
Benedictus patricius 284 [9].
Benedictus prępositus, prior S. Martini super Vallem Transaquanam II 278 [29], 279 [4].
Benedictus pręsbyter 211 [11], 340 [31]; II 47 [1], 124 [25], 259 [24].
Benedictus pręsbyter Farf. II 217 [40].
Benedictus pręsbyter qui vocatur Adam 288 [13]. filii eius 288 [13].
Benedictus pręsbyter filius Albini, monachus Farfensis II 210 [7].
Benedictus pręsbyter filius Arnulfi II 54 [9].
Benedictus pręsbyter patruus Benedicti, Hildeprandi et Magnonis 204 [3], 216 [17].
Benedictus pręsbyter de Crescio Sichardi II 301 [15].
Benedictus pręsbyter filius Iohannis II 164 [19], 167 [10].
Benedictus pręsbyter filius Iohannis militis, coniux Annę II 43 [28].
Benedictus pręsbyter filius Nectonis II 148 [4], 163 [2]. consortes eius II 163 [3].
Benedictus pręsbyter filius Petri II 57 [3].
Benedictus pręsbyter filius Sabini II 56 [17].
Benedictus pręsbyter filius Teuzę II 164 [22].
Benedictus pręsbyter et monachus 289 [17].
Benedictus pręsbyter, monachus Farf. II 94 [3], 217 [38 39].
Benedictus servus mon. Farf. 275 [16]. filii eius 275 [17]. uxor 275 [17].
Benedictus coniux Ansipergę, pater Anseldis, Aunipergę, Gerimundi, servus mon. Farf. in Bucizano 271 [21].
Benedictus filius Fratelli servus mon. Farf. in Narnate 274 [23].
Benedictus coniux Gaitepergę, pater Formosę, Marię, Petri, servus mon. Farf. in Prętorio 270 [9].
Benedictus coniux Ildipergę servus mon. Farf. in Forcone 263 [9]. filius eius 263 [10].
Benedictus coniux Ursę, pater Gaipuli et Rimepergę, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [34].

Benefacta mater Iohannis pręsbyteri II 52[31].
Benefacta uxor Stephani II 48[3].
Benefactus filius Berizonis II 127[18].
Benefactus pater Cencii II 181[4].
Benefactus pater Senebaldi II 263[2].
beneficium 248[26], 255[19].
Beneincasa II 263[2].
Benepassia *v.* Ursus.
Beneventa uxor Meraldi servi mon. Farf. in Sublongo 267[7].
Beneventum 9[30], 14[21], 140[15 29], 142[7], 241[14]. Beneventanus ducatus 14[23]; II 238[4]. Beneventani fines 10[12], 204[11], 216[24], 340[38]. Beneventanus archiepiscopus *v.* Odelricus. Beneventani 178[24], 302[28].
Beneventulum in comitatu Asculano II 140[6], 175[12].
Beneventulum castrum II 109[14], 284[35].
Beniardus 291[4]. coniux eius 291[4].
Beno filius Guidonis II 53[15].
Beptianus fundus in territorio Sabinensi II 283[38].
Bera aqua 361[9].
Beraldi filius II 47[29].
Beraldus pater Benedicti II 150[30].
Beraldus filius Benedicti de Bono II 212[8].
Beraldus pater Berardi II 196[14].
Beraldus filius Crescentii, coniux Domnicę II 270[18].
Beraldus pater Dunonis 253[15].
Beraldus pater Girardi II 128[24], 183[27].
Beraldus de Iuvenale pater Dodonis clerici et Iuvenalis II 267[3].
Beraldus, vocatus Maco, filius Munaldi, coniux Guilię II 141[11], 165[14].
Beraldus pater Raberti II 267[17].
Beraldus pater Teudini, Todini II 167[13], 192[7], 193[3].
Beraldus abbas Farfensis 248[3].
Beraldus, Berardus III, prępositus Ophidę, abbas Farfensis 99[19], 109[5]; II 226[8 18 25 33], 227[6 21], 229[10 22 34], 232[27], 258[7 25], 259[21], 260[16 21], 261[19], 262[19], 264[25], 265[19 28], 266[1], 267[5], 268[2 23], 269[20], 270[19 24 31], 271[12 23 32], 273[37], 274[30], 275[10 14 18 21 27], 278[6 8 31], 279[19], 285[8], 287[13], 291[5], 292[17 29 31], 297[17], 300[24], 302[11], 303[19], 304[16 33], 305[10 13 18 26 31], 306[7, 9 17], 307[13], 308[1 16], 310[12 13 31], 313[15], 318[8], 320[19 21]. *V. anche* professio, promissio, querimonium.
Beraldus Reatinus consul II 317[5].
Beraldus diaconus et monachus Farf. II 217[23].
Beraldus filius Rolandi comitatus Narniensis, coniux Marię, oblatus mon. Farf. II 265[16].
Beraldus prępositus mon. Farf. II 301[2].
Beraldus pręsbyter Farfensis II 218[13].
Beraldus pręsbyter filius Isonis II 164[14].
Beraldus coniux Teuderandę, pater Albunis, Firaldi, Sinderadi, Teuderici, Teupę, Victorini, servus mon. Farf. in Colomente 266[5].
Beraldus subdiaconus Farfensis II 217[42].
Berardi Martelli filii 287[25].
Berardus 284[27].
Berardus filius Adę II 169[30].
Berardus filius Aderami 282[11]; II 157[7].
Berardus de Archidiacono Ortano II 257[30].
Berardus filius Attonis, pater Rainerii II 49[14 29], 55[22].
Berardus pater Azonis II 161[15].
Berardus pater Baroncelli II 267[25].
Berardus filius Beraldi II 196[14].
Berardus cognatus Beraldi III abbatis Farfensis II 227[1].
Berardus de Bonifatio, coniux Benedictę II 166[8].
Berardus filius Bruzonis, coniux Giburgę II 129[13].
Berardus Capestrelli II 317[6].
Berardus coniux Clarę, pater Transarici II 263[3].
Berardus filius Farolfi II 141[29].
Berardus frater Giseperti 289[2].
Berardus pater Guinezonis II 150[28].
Berardus filius Guinisii II 44[5].
Berardus filius Leonis II 300[10].
Berardus de Lęto II 268[18].
Berardus Oddonis pater Cencii II 302[1 21].

Berardus filius Oldebaldi II 51 30.
Berardus pater Petri 285 25; II 318 4.
Berardus de Pincio II 301 34, 302 20.
Berardus filius Pintonis II 156 6.
Berardus filius Rainaldi II 160 14, 266 29. uxor eius II 160 15.
Berardus de Rainerio II 261 15 19.
Berardus filius Rainerii 284 24 28.
Berardus filius Rainerii, pater Rainerii II 261 3.
Berardus de Rainuccio frater Oderisii II 301 3.
Berardus pater Rodulfi II 267 15.
Berardus filius Rustici de Crescentio, coniux Agnę II 278 9 15 24. filius eius II 278 25.
Berardus Stephani pater Petri II 179 28.
Berardus filius Tebaldi II 131 14.
Berardus filius Tedimarii II 125 11. uxor eius II 125 11.
Berardus pater Teodini II 270 14.
Berardus pater Todini comitis II 303 12.
Berardus filius Teudoni comitis II 154 26.
Berardus abbas Farfensis II 295 18.
Berardus I abbas Farfensis 99 16, 284 24 25, 285 13 16, 286 5 26; II 119 28, 121 3, 122 2, 123 31, 124 1 13, 125 21 29, 126 26, 127 8 19 28, 128 8 12 26, 129 16, 136 9 30, 142 10 22, 143 9, 146 7, 147 11, 148 24, 149 15 27, 151 2 15 28, 152 2, 153 18, 155 5 9 27, 156 20, 158 19, 159 8 30, 160 13 16 28, 162 16, 163 21 29, 164 18, 165 10 13, 166 17 30, 167 14, 168 2 19, 169 5 14 26, 170 5 14 33, 171 11 14 18 23, 172 15, 173 6, 179 9, 181 5 16 19 20, 183 28, 184 23, 185 18, 192 3 8, 198 21 25, 199 26, 200 13, 202 1 18 25, 203 33, 204 20, 205 12, 206 10, 207 8, 209 2, 229 24, 303 13. *V. anche* constitutio, epistola, interdictio, scriptum.
Berardus (I? II?) abbas Farfensis II 192 21, 194 25, 195 4, 198 2, 202 12, 204 27.
Berardus II abbas Farfensis 99 17; II 193 17 20, 194 12, 195 15, 196 24, 199 15 20, 209 1 12, 210 10 21 25, 211 6 15 21 26, 212 2 14 19 22 31, 213 14 17 25, 214 8, 216 29, 217 14, 218 17, 223 3, 258 19, 303 18. *V. anche* constitutio, sacramentum.
Berardus III abbas Farfensis *v.* Beraldus.
Berardus comes II 36 4, 262 14.
Berardus comes filius Berardi comitis II 148 17.
Berardus comes pater Berardi comitis II 148 18.
Berardus comes filius Mainerii 319 5 7.
Berardus comes pater Oderisii comitis II 154 26, 160 14.
Berardus comes filius Rainaldi II 51 13.
Berardus comes pater Sigenolfi II 149 12.
Berardus comes pater Teduini 348 10, 356 4.
Berardus comes filius Teudini comitis II 52 9.
Berardus comes, coniux Zitę, pater Teudini comitis II 168 1.
Berardus diaconus et monachus Farf. II 217 28.
Berardus frater subdiaconus Farf. II 121 n.
Berardus gabiliarius II 42 7.
Berardus Aderami homo Cerreti Mali 285 25.
Berardus iudex filius Dodati II 47 9.
Berardus pręsbyter II 199 23.
Berardus pręsbyter et monachus Farf. II 217 17 33 35 37, 301 2.
Berardus pręsbyter filius Faidonis II 164 10.
Berardus puer Farf. II 218 11.
Berardus filius Ponzonis servus mon. Farf. ad Pacianum 261 8, 277 4.
Berardus subdiaconus Farf. II 218 2 3.
Berardus subdiaconus et monachus Farf. II 218 7.
Berardus vir germanus Suavis II 124 31, 197 34.
Bereccle II 157 12.
Berengarius pater Azonis II 51 22.
Berengarius dux 89 4.
Berengarius [I] princeps Hitalicus, rex 240 20 28, 241 8, 12 21 22. imperator 302 15, 310 22, 312 30, 335 27. *V. anche* pręceptum.
Berengarius [II] rex 89 14.

Berengerius iudex Furconinus 360 [n].
Berennię mons 354 [32].
Bereperga filia Vituli scarionis in Narnate 274 [17].
Berizo habitator Romę 244 [10].
Berizo pater Benefacti II 127 [18].
Berizo Leonis Infantis II 131 [5].
Berizo filius Palumbi 243 [22].
Berizo filius Teuzonis de Askerisio 244 [22].
Berizo pater Teuzonis II 135 [6].
Berizo iudex 355 [15].
Berlengarius de Castellione II 302 [1 21].
Bernardus 233 [29], 234 [7], 313 [9].
Bernardus filius Baronis II 267 [16].
Bernardus filius Bezonis II 161 [1].
Bernardus pater Bezonis II 150 [23].
Bernardus pater Gosberti II 207 [13].
Bernardus filius Heldebaldi II 127 [26].
Bernardus pater Neronis 257 [17].
Bernardus pater Petri II 160 [12].
Bernardus diaconus et monachus Farf. II 217 [23].
Bernardus Agathensis episcopus II 248 [15].
Bernardus Asculanus episcopus II 147 [10], 155 [24], 248 [12].
Bernardus pręsbyter II 259 [30].
Bernardus pręsbyter Farf. II 218 [14].
Bernardus pręsbyter et monachus Farf. II 121 [n].
Bernardus rex 88 [33].
Bernardus servus mon. Farf. in S. Xisto 259 [1].
Bernengarius de Urbana II 48 [8].
Bernerii res II 180 [26].
Bernerius 249 [30]. filii eius 249 [29]. confratres 249 [30].
Bernerius filius Berneri civis Reatinus 360 [n].
Bernerus pater Bernerii 360 [n].
Berno 257 [3].
Berno filius Iohannis Baldonis servus cellę de Solestano 352 [24], 359 [6].
Bernonis filius 289 [1].
Berolanensis episcopus *v.* Placidus.
Berta filia Hugonis Teuzonis II 41 [20].
Berta iugalis Iohannis Ebbonis II 151 [5].
Berta de Iohanne Luponis II 161 [16].
Berta uxor Leonis Bezonis II 35 [3].
Berta mater Luponis 293 [2].
Berteradus de Furcone, oblatus 222 [27].
Berto *v.* Lupo Benedicti.
Berto vir, pater Perculfi, germanus Liutprandi pręsbyteri 168 [19], 169 [3].
Bertulfus filius Guimarii, coniux Ingeradę Ansefridi 243 [19].
Beruardus pater Pomettę II 262 [15].
Beruardus filius Ractaldi saligus 360 [n].
Berunianum 154 [30], 161 [22].
Berunianum in territorio Reatino 319 [8], 322 [18]; II 281 [12 17].
Berus et confratres 247 [15].
Betectum 356 [13].
Beterbium *v.* Viterbium.
Bethlehem 129 [13]. Bethlehemitanus episcopus *v.* Hieronimus.
Betianus fundus 180 [36], 234 [14].
Betiggo 260 [28], 276 [17].
Betizanum 265 [18].
Betto homo liber 298 [28].
Betusianus fundus 181 [34].
Beventi in comitatu Firmano 255 [22].
Bezano (de) *v.* Taurum.
Bezano (de) rivus 353 [35].
Bezanum 150 [24]; II 128 [20], 183 [36], 184 [34], 190 [17], 197 [4], 221 [12 14 28 30 32], 222 [15], 259 [29], 285 [34], 301 [11].
Bezanum in castaldatu Equano II 162 [8], 163 [17].
Bezanum in territorio Sabinensi II 117 [27].
Bezanus casalis in Sabinis 330 [16], 331 [32 33 36]. castellum 332 [1].
Bezenanum 232 [6].
Bezo filius Bernardi II 150 [23].
Bezo pater Bernardi II 161 [2].
Bezo pater Leonis 350 [9 16]; II 30 [17], 35 [2].
Bezonis Vallis in territorio Sabinensi II 168 [28].
Bibarium in comitatu Firmano 255 [13].
Bibarus s. Bivarus.
Bibianę (S.) monasterium 194 [33], 195 [6].
Bibianus subdiaconus Farf. II 218 [4].
Bibianus fundus 234 [19], 323 [23]. *V. anche* Bivianus.
Bibiaquam *v.* Iohannes pręsbyter.
bibliothecarius S. R. E. *v.* Benedictus

episcopus, Boso episcopus, Fredericus, Leo episcopus.
Bibuli de Tancia II 170 [21].
Bibuli casa de colle Pertusso 295 [30].
Bilianus II 184 [30].
Bilianus in pertinentia Catini II 56 [29], in territorio Sabinensi II 147 [27], 153 [24], 166 [12].
Bilianus fundus in Sabinis 295 [8].
Bimbianus 308 [24].
Bioccus *v.* Leo.
bisanti *v.* bizanti.
Bisanum 289 [17]; II 114 [12].
Bisanum in Flaiano II 282 [5].
Bisenie ad S. Demetrium 264 [20].
Biterbum *v.* Viterbium.
Bitianus prope fluvium Pharphę 150 [3 23].
Bitilianus casalis in Sabinis 323 [8].
Bituris mons II 100 [27].
Bivarus, Bivivarus II 123 [27], 151 [28].
Bivarus, Bibarus castellum, castrum II 122 [18], 170 [31], 194 [5], 203 [33], 204 [2 21].
Bivianus fundus 230 [8 14]. *V. anche* Bibianus.
Bivivarus *v.* Bivarus.
bizanti, bizantei, bisanti II 203 [25 29], 211 [4]. aurei II 33 [10]. romanati II 211 [12].
Bizo 209 [1].
Blasii (S.) curtis in Flaiano II 282 [6].
Blasii (S.) curtis in Perosia II 282 [24]. in comitatu Perosino II 108 [n].
Blasii (S.) ecclesia in Atriano II 72 [2].
Blasii (S.) ecclesia in Cęsa Arnonis II 127 [5].
Blasii (S.) ecclesia in territorio Collinensi II 176 [26].
Blasii (S.) ecclesia in castello de Colmare II 109 [34].
Blasii (S.) ecclesia in Fistula II 49 [5], 96 [13], 104 [27], 280 [14].
Blasii (S.) ecclesia intra castellum de Flaiano II 198 [22 27 30], 199 [5]. iuxta castrum de Flaiano II 198 [26].
Blasii (S.) ecclesia super trivium Madelandiscum II 109 [29].
Blasii (S.) ecclesia in comitatu Perosino II 137 [13].
Blasii (S.) ecclesia Romę II 88 [19], 96 [22].
Blatenanus fundus in territorio Balbensi 304 [17].
Bledanum 206 [28].
Bledę episcopus *v.* Ingelbertus.
Blotenano (de) curtis 325 [3], 339 [27].
Blotenano (de) curtis in comitatu Firmano II 177 [8]. in territorio Firmano II 7 [19], 283 [9].
Bobaria in territorio Sabinensi 364 [11]; II 60 [30], 69 [9].
Bobelanum *v.* Bubelanum.
Bobilianis (de) casalis II 127 [33].
Bobius fundus II 58 [7]. in comitatu Narniensi II 276 [17].
Boccinianus *v.* Buccinianus.
Boccuni casalis in Scandrilia 247 [23].
Boianum II 42 [29].
Bolio servus mon. Farf. in S. Xisto 259 [2].
Bona II 202 [6].
Bona infans filia Accianę 268 [7].
Bona uxor Adeodati servi mon. Farf. in Salezano 270 [24].
Bona uxor Albini servi mon. Farf. in Bucizano 271 [19].
Bona uxor Aliperti servi mon. Farf. in Bucizano 272 [29].
Bona uxor Bruzonis II 129 [14].
Bona mater Crescentii 245 [34].
Bona mater Gaidonis II 37 [5], 45 [24].
Bona uxor Gregorii Ursi Bene Passia II 95 [25].
Bona uxor Hugonis II 128 [19].
Bona filia Rainerii 282 [24].
Bona ancilla Dei 150 [10 21].
Bona mancipia mon. Farf. 267 [33 36].
Bona Vallis 317 [16].
bona mortuorum *v.* oblationes.
Bonaldus colonus in casale Pacciano 293 [20].
Bonaldus pręsbyter 293 [22].
Bonefatius *v* Bonifatius.
Bonella uxor Acerisis servi mon. Farf. in Caballari 270 [35].
Bonella filia Petri servi mon. Farf. in Narnate 275 [3].
Bonelli collis II 284 [28]. in comitatu Firmano II 139 [34], 175 [2].
Bonetta mater Benedicti II 184 [17].

Bonhomo *v.* Hilperinus.
Bonhomo 257 [1].
Boni 247 [18].
Boni (S.) ecclesia 194 [16].
Bonifa coniux Maurę, pater Aldepergę, Alderadi, Goderadę, Moderici prę-sbyteri, servus mon. Farf. ad S. Mennatem residens ad S. Mariam 266 [33].
Bonifatius pater Berardi II 166 [9].
Bonefatius filius Rainerii II 54 [3].
Bonifatius abbas Farfensis II 106 [5].
Bonifatius diaconus *v.* Bonifatius (VII) papa.
Bonefatius dux et marchio II 125 [27] [31].
Bonefatius dux pater Tebaldi 89 [13].
Bonifatius Albanensis episcopus II 247 [28].
Bonifatius frater prębyter Farf. II 122 [n].
Bonefatius [I] papa 93 [18].
Bonifatius I papa 130 [29]; II 234 [17].
Bonefatius [II] papa 94 [1].
Bonefatius II papa 131 [5].
Bonefatius [III] papa 94 [21].
Bonifatius III papa II 205 [25], 235 [23]. *V. anche* constitutum.
Bonefatius [IV] papa 94 [23].
Bonifatius IV papa II 235 [26].
Bonefatius [V] papa 94 [27].
Bonifatius V papa II 236 [1], 242 [7].
Bonefatius [VI] papa 96 [31].
Bonifatius (VII) diaconus, papa 97 [22]; II 244 [10] [14] [17].
Bonifatius primus defensor II 253 [7].
Bonifacius subdiaconus Farf. II 218 [2].
boni homines II 3 [9] [14], 26 [30], 27 [3], 120 [3], 124 [15], 212 [12], 219 [10], 227 [3], 273 [11] [13]. viri II 167 [6].
Bonihominis heredes II 129 [4].
Bonina uxor Bonosi scarionis in Prętorio 268 [31].
Bonina filia Vituli scarionis in Narnate 274 [17].
Bonini filii II 141 [23].
Boninus pater Carbonis 285 [3].
Boninus filius Cononis II 153 [26].
Boninus filius Leonis frater Tintonis II 45 [30].
Boninus pater Rodulfi II 267 [4].
Boninus filius Senioricti II 150 [15].
Boninus filius Teutonis II 151 [25], 204 [17].
Boninus de Tinto II 300 [17].
Bonioli casa in curte de Pontiano 295 [22].
Boniperga uxor Flori 262 [22].
Boniperga filia Formosi servi mon. Farf. in Sublongo 267 [13].
Boniperga mater Liutuli servi mon. Farf. in Prętorio 269 [20].
Boniperga mater Lupuli infantis 267 [28].
Boniperga uxor Petri filii Urserami servi mon. Farf. in Prętorio 269 [30].
Boniperti casa de Ceseriano 295 [36].
Bonipertus filius Bonuli 195 [16].
Bonipertus homo mon. Farf. in Forcone 262 [11].
Bonipertus libertus 210 [23].
Bonipertus prębyter 208 [15].
Bonipertus filius Ermerfridi servus mon. Farf. ad S. Mennatem 266 [28].
Bonipertus de Fiscilli, pater Adeodati, Arnaldi, Iohannis, Lupę, Manuli, servus mon. Farf. in Narnate 275 [1]. uxor eius 275 [1].
Bonipertus filius Iohannis servus mon. Farf. in Narnate 274 [30].
Bonitto (de) casalis in Campo S. Benedicti II 297 [10].
Bonius pater Petri 257 [22], 258 [15].
Boniza 290 [16].
Boniza vocata Maximila II 147 [30].
Boniza uxor Petri clerici II 36 [6].
Boniza uxor Piconis Benedicti 283 [10]; II 54 [5].
Boniza mulier Tebaldi II 48 [9].
Bonizo pater Arnolfi II 317 [25].
Bonizo pater Crescentii II 91 [9].
Bonizo filius Landonis, coniux Iocę 284 [3] [13].
Bonizo pater Massari, Petri et Rainerii 256 [32].
Bonizo prębyter II 47 [1].
Bono de Rozolino II 197 [33].
Bonohomo *v.* Bonushomo.
Bonosa uxor Alonis servi mon. Farf. in Colomente 265 [33].
Bonosa serva mon. Farf. in Bucizano 272 [4].
Bonosulę casa de Ceseriano 295 [36].
Bonosus scario in Prętorio, coniux

Boninę, pater Benedictę, Cuniperti, Desiderii, Formosę, Garipergę, Gudiperti, Maionis 268 [31].
Bonousuli casa in Corneto et in Massugiano 207 [3].
Bonucius filius Iohannis II 161 [15].
Bonula mater Autulę infantis 268 [10].
Bonula mater Avioli infantis 267 [29].
Bonuli casa de Ceseriano 295 [36].
Bonuli casa de Paciano 295 [32].
Bonuli casa de colle Pertusso 295 [30].
Bonulus pater Boniperti* 195 [16].
Bonulus servus mon. Farf. in Forcone 263 [3]. filius eius 263 [3]. uxor 263 [3].
Bonulus servus mon. Farf. in Masiniano 321 [13].
Bonulus servus mon. Farf. de Prętorio 259 [23].
Bonulus filius Fratelli servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [15].
Bonus *v.* Iohannes, Petrus.
Bonus pater Baronis ferrarii II 167 [7].
Bonus pater Benedicti II 152 [25], 204 [31], 212 [9].
Bonus pater Boni 352 [24].
Bonus filius Franconis II 166 [6].
Bonus filius Hilperini 255 [28].
Bonus pater Iohannis II 211 [5].
Bonus filius Isę II 130 [13].
Bonus filius Saxę II 58 [16]. uxor eius II 58 [17].
Bonus filius Boni servus mon. Farf. 352 [24], 359 [6].
bonus homo quidam mon. Farf. II 273 [11].
Bonushomo filius Arimanni, pater Arimanni, Bonihominis, Dodonis et Iohannis II 156 [9].
Bonushomo filius Bonihominis Arimanni II 156 [9].
Bonushomo pater Dodonis II 157 [17].
Bonushomo, Bonhomo pater Donadei II 195 [16], 196 [26].
Bonushomo filius Erimagni II 163 [5]. consortes eius II 163 [6].
Bonushomo filius Gervini II 165 [26].
Bonushomo filius Ilperini II 180 [31].
Bonohomo pater Nerini II 160 [27].
Bonushomo pręsbyter II 262 [1].
Bonualdi casa in curte de Pontiano 295 [23].
Bonualdus 365 [26].
Borbo in comitatu Reatino 249 [4].
Borbori *v.* Burburi.
Borgianum 354 [30].
Borianus Ferentelli abbas II 317 [19].
Bornia (de) *v.* Ripę castrum.
Borrianum II 180 [18].
Bos *v.* Iohannes.
Bosianum in comitatu Sabinensi 243 [11 29 31].
Boso 251 [33].
Boso pater Girardi II 317 [21].
Boso filius Sabini II 103 [25].
Boso filius Sabini, coniux Todorę II 40 [4].
Boso episcopus et bibliothecarius apostolicę Sedis II 38 [18], 39 [31].
Botianum in territorio Sabinensi II 280 [13].
Botino (de) fossatus II 269 [4].
Botinum II 165 [16].
Botrus in massa Capitanea 231 [6].
boves 262-274 *passim*, 294 *passim*, 304 [22]; II 312 [15]. bovis pretium 224 [7]; II 188 [13 31], 221 [8]. boum paria II 209 [26], 224 [1], 297 [19]. boum paris pretium II 191 [4].
Bovis *v.* Iohannes.
Braca Putida, Brakę Putidę (Li) servi mon. Farf. in Ortucle 260 [33], 276 [22].
brachium 325 [26].
Breclę II 271 [3].
Brelianum II 180 [21].
Brelianum in territorio Asculano 319 [21].
Bremensis archiępiscopus II 167 [4].
Bresano (de) curtis in Segiano II 7 [16].
Bressiano (de) curtis in territorio Firmano II 283 [6].
Bretto pater Iohannis II 33 [4].
breve Benedicti VIII papę 64 [23], 69 [26]; II 81 [23], 85 [30]. Nycolai II papę II 150 [3].
Brexiano (de) curtis 339 [24].
Brezano (de) curtis II 110 [33].
Brezano (de) curtis in Seraniano II 177 [5].
Brezanus 355 [11]; II 261 [18 26].

Brezanus casalis in Sabinis 293[17].
Brezenanus 185[27].
Bricii (S.) ecclesia in fundo Occiani 296[5].
Bricius filius Anastasii et frater Euticii 122[n].
Bricti castrum II 278[12].
Brictonorum Campus *v.* Brittonorum.
Brictulus pater Mainardi II 271[11].
Brictus pater Grimaldi 246[19].
Bricum (ad) curtis in territorio Narnatino 359[20].
Britta via II 194[28].
Brittesca, Brittisca in territorio Reatino II 65[24], 169[21].
Brittonorum, Brictonorum Campus in curte S. Benedicti II 68[36], 115[1], 117[17]. castellum II 117[18].
Brixia 169[13], 186[28]. Brixię homines 169[13].
Brixianus in massa Torana 208[18], 223[18].
Brixianus campus in Valle Turana 219[21].
Broilus in comitatu Reatino 249[29].
Bruneto (de) pons iuxta Ętam 254[30].
Bruno filius Sabini II 150[26].
Bruno ferrarius II 128[2].
Bruscitus in territorio Sabinensi II 28[17].
Brusclitus in Sabinis 292[29].
Brustulata casalis in Plaię 154[22].
Bruzo coniux Bonę, pater Berardi II 129[13,14].
Bruzo (de) filii 248[14].
bubali II 312[14].
Bubelanum, Bobelanum, Bubelano (de) castellum II 122[7], 141[14], 158[33].
Bubeta in territorio Sabinensi 322[3]; II 280[20].
Bubeta (de) castellum II 175[3], 284[29].
Bubeta, Bubita rivus 322[29]; II 53[10], 129[2].
Bubitam (ad) in territorio Narnatino II 50[13,28].
Bucca Campanę in territorio Sabinensi 363[24].
Bucca Gelata iuxta Quinzam II 34[3].
Bucca Gelata in territorio Sabinensi II 63[25].
Buccalupo (de) casalis in Sabinis 246[22].
Buccę Lupi casales in Arci II 142[29].
Bucciniani pertinentia II 183[20], 186[2].
Bucciniani rivus II 152[6].
Bucciniani villa II 43[5], 186[17,18], 189[19], 220[25].
Bucciniano (de) casalis in territorio Sabinensi 313[2].
Bucciniano (de) massa II 31[18], 37[31], 38[1], 42[30].
Buccinianus, Bucinianus, Boccinianus in territorio Sabinensi 284[18,20], 321[32], 352[11]; II 60[12], 64[20], 65[11,16], 66[8], 68[13,25,28], 71[4,32], 72[8], 73[22,29], 74[1,6,9], 82[20,24,32], 83[15], 117[26], 135[13], 162[4], 164[13,29], 186[19], 188[13,19,23,33], 188[33], 189[9,13,18,22], 190[26,28], 191[8], 276[2,3], 299[1], 303[36]. Buccinianenses homines 66[8]; II 83[2], 219[2].
Buccinianum castellum, castrum 39[18], 65[20,24], 66[24], 67[4], 68[27], 73[2], 75[12,32], 76[9,14,19], 77[23], 307[21], 313[1], 323[13,19]; II 31[14], 37[25], 43[5,14] 44[2], 71[33], 98[12], 115[18,27], 128[25], 137[4], 139[3], 162[5], 173[28], 219[2], 278[21], 284[14], 306[31].
Buccio filius Gunzonis II 95[4,9,13,20].
Bucclanum II 270[27].
Bucco II 97[17].
Bucco, Buco filius Adami Azonis 292[21]; II 27[12,20].
Bucco pater Benedicti 247[24].
Bucco pater Gislerii et Tebaldi II 129[11,12].
Bucco germanus Gualafossę 293[7]; II 35[11].
Bucco filius Isę 366[18].
Bucco (de) casalis in Scandrilia II 191[22].
Bucconis filii II 115[17], 127[29].
Buccuniani fundus in Sabinis 300[5].
Bucellinus 123[n].
Buciolus filius Taxoli habitator Pinguis 195[14].
Bucizanum 271[8].
Buco *v.* Bucco.
Bufanum II 161[30].
Bufanum in comitatu Balbensi II 166[3]. in territorio Balbensi 356[22], 357[23].

Boninę, pater Benedictę, Cuniperti, Desiderii, Formosę, Garipergę, Gudiperti, Maionis 268 31.
Bonousuli casa in Corneto et in Massugiano 207 3.
Bonucius filius Iohannis II 161 15.
Bonula mater Autulę infantis 268 10.
Bonula mater Avioli infantis 267 29.
Bonuli casa de Ceseriano 295 36.
Bonuli casa de Paciano 295 32.
Bonuli casa de colle Pertusso 295 30.
Bonulus pater Boniperti* 195 16.
Bonulus servus mon. Farf. in Forcone 263 3. filius eius 263 3. uxor 263 3.
Bonulus servus mon. Farf. in Masiniano 321 13.
Bonulus servus mon. Farf. de Prętorio 259 23.
Bonulus filius Fratelli servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 15.
Bonus *v.* Iohannes, Petrus.
Bonus pater Baronis ferrarii II 167 7.
Bonus pater Benedicti II 152 25, 204 31, 212 9.
Bonus pater Boni 352 24.
Bonus filius Franconis II 166 6.
Bonus filius Hilperini 255 28.
Bonus pater Iohannis II 211 5.
Bonus filius Isę II 130 13.
Bonus filius Saxę II 58 16. uxor eius II 58 17.
Bonus filius Boni servus mon. Farf. 352 24, 359 6.
bonus homo quidam mon. Farf. II 273 11.
Bonushomo filius Arimanni, pater Arimanni, Bonihominis, Dodonis et Iohannis II 156 9.
Bonushomo filius Bonihominis Arimanni II 156 9.
Bonushomo pater Dodonis II 157 17.
Bonushomo, Bonhomo pater Donadei II 195 16, 196 26.
Bonushomo filius Erimagni II 163 5. consortes eius II 163 6.
Bonushomo filius Gervini II 165 26.
Bonushomo filius Ilperini II 180 31.
Bonohomo pater Nerini II 160 27.
Bonushomo pręsbyter II 262 1.
Bonualdi casa in curte de Pontiano 295 23.
Bonualdus 365 26.
Borbo in comitatu Reatino 249 4.
Borbori *v.* Burburi.
Borgianum 354 30.
Borianus Ferentelli abbas II 317 19.
Bornia (de) *v.* Ripę castrum.
Borrianum II 180 18.
Bos *v.* Iohannes.
Bosianum in comitatu Sabinensi 243 11 29 31.
Boso 251 33.
Boso pater Girardi II 317 21.
Boso filius Sabini II 103 25.
Boso filius Sabini, coniux Todorę II 40 4.
Boso episcopus et bibliothecarius apostolicę Sedis II 38 18, 39 31.
Botianum in territorio Sabinensi II 280 13.
Botino (de) fossatus II 269 4.
Botinum II 165 16.
Botrus in massa Capitanea 231 6.
boves 262-274 *passim*, 294 *passim*, 304 22; II 312 15. bovis pretium 224 7; II 188 13 31, 221 8. boum paria II 209 26, 224 1, 297 19. boum paris pretium II 191 4.
Bovis *v.* Iohannes.
Braca Putida, Brakę Putidę (Li) servi mon. Farf. in Ortucle 260 33, 276 22.
brachium 325 26.
Breclę II 271 3.
Brelianum II 180 21.
Brelianum in territorio Asculano 319 21.
Bremensis archiępiscopus II 167 4.
Bresano (de) curtis in Segiano II 7 16.
Bressiano (de) curtis in territorio Firmano II 283 6.
Bretto pater Iohannis II 33 4.
breve Benedicti VIII papę 64 23, 69 26; II 81 23, 85 30. Nycolai II papę II 150 3.
Brexiano (de) curtis 339 24.
Brezano (de) curtis II 110 33.
Brezano (de) curtis in Seraniano II 177 5.
Brezanus 355 11; II 261 18 26.

Brezanus casalis in Sabinis 293 [17].
Brezenanus 185 [27].
Bricii (S.) ecclesia in fundo Occiani 296 [5].
Bricius filius Anastasii et frater Euticii 122 [n].
Bricti castrum II 278 [12].
Brictonorum Campus *v.* Brittonorum.
Brictulus pater Mainardi II 271 [11].
Brictus pater Grimaldi 246 [19].
Bricum (ad) curtis in territorio Narnatino 359 [20].
Britta via II 194 [28].
Brittesca, Brittisca in territorio Reatino II 65 [24], 169 [21].
Brittonorum, Brictonorum Campus in curte S. Benedicti II 68 [36], 115 [1], 117 [17]. castellum II 117 [18].
Brixia 169 [13], 186 [28]. Brixię homines 169 [13].
Brixianus in massa Torana 208 [18], 223 [18].
Brixianus campus in Valle Turana 219 [21].
Broilus in comitatu Reatino 249 [29].
Bruneto (de) pons iuxta Ętam 254 [30].
Bruno filius Sabini II 150 [26].
Bruno ferrarius II 128 [2].
Bruscitus in territorio Sabinensi II 28 [17].
Brusclitus in Sabinis 292 [29].
Brustulata casalis in Plaię 154 [22].
Bruzo coniux Bonę, pater Berardi II 129 [13 14].
Bruzo (de) filii 248 [14].
bubali II 312 [14].
Bubelanum, Bobelanum, Bubelano (de) castellum II 122 [7], 141 [14], 158 [33].
Bubeta in territorio Sabinensi 322 [3]; II 280 [20].
Bubeta (de) castellum II 175 [3], 284 [29].
Bubeta, Bubita rivus 322 [29]; II 53 [10], 129 [2].
Bubitam (ad) in territorio Narnatino II 50 [13 28].
Bucca Campanę in territorio Sabinensi 363 [24].
Bucca Gelata iuxta Quinzam II 34 [3].
Bucca Gelata in territorio Sabinensi II 63 [25].
Buccalupo (de) casalis in Sabinis 246 [22].
Buccę Lupi casales in Arci II 142 [29].
Bucciniani pertinentia II 183 [20], 186 [2].
Bucciniani rivus II 152 [6].
Bucciniani villa II 43 [5], 186 [17 18], 189 [19], 220 [25].
Bucciniano (de) casalis in territorio Sabinensi 313 [2].
Bucciniano (de) massa II 31 [18], 37 [31], 38 [1], 42 [30].
Buccinianus, Bucinianus, Boccinianus in territorio Sabinensi 284 [18 20], 321 [32], 352 [11]; II 60 [12], 64 [20], 65 [11 16], 66 [8], 68 [13 25 28], 71 [4 32], 72 [8], 73 [22 29], 74 [1 6 9], 82 [20 24 32], 83 [15], 117 [26], 135 [13], 162 [4], 164 [13 29], 186 [19], 188 [13 19 23 33], 188 [33], 189 [9 13 18 22], 190 [26 28], 191 [8], 276 [2 3], 299 [1], 303 [36]. Buccinianenses homines 66 [8]; II 83 [2], 219 [2].
Buccinianum castellum, castrum 39 [18], 65 [20 24], 66 [2 4], 67 [4], 68 [27], 73 [2], 75 [12 32], 76 [9 14 19], 77 [23], 307 [21], 313 [1], 323 [13 19]; II 31 [14], 37 [25], 43 [5 14] 44 [2], 71 [33], 98 [12], 115 [18 27], 128 [25], 137 [4], 139 [3], 162 [5], 173 [28], 219 [2], 278 [21], 284 [14], 306 [31].
Buccio filius Gunzonis II 95 [4 9 13 20].
Bucclanum II 270 [27].
Bucco II 97 [17].
Bucco, Buco filius Adami Azonis 292 [21]; II 27 [12 20].
Bucco pater Benedicti 247 [24].
Bucco pater Gislerii et Tebaldi II 129 [11 12].
Bucco germanus Gualafossę 293 [7]; II 35 [11].
Bucco filius Isę 366 [18].
Bucco (de) casalis in Scandrilia II 191 [22].
Bucconis filii II 115 [17], 127 [29].
Buccuniani fundus in Sabinis 300 [5].
Bucellinus 123 [n].
Buciolus filius Taxoli habitator Pinguis 195 [14].
Bucizanum 271 [8].
Buco *v.* Bucco.
Bufanum II 161 [30].
Bufanum in comitatu Balbensi II 166 [3]. in territorio Balbensi 356 [22], 357 [23].

Bufanus campus in comitatu Balbensi 250[10]. in finibus Balvensis 217[21].
Bufetta *v.* Iohannes.
Bufo *v.* Nonvolio.
Bulcianus in territorio Sabinensi II 96[11].
Bulgarellus, comes Tudertinus, filius Oducii II 265[33].
Bulimarzi vallis II 61[17], 65[17].
bulla aurea Heinrici imperatoris II 292[26]. *V. anche* sigilla.
bulla vel formata privilegiorum II 248[29].
Bulsianus in Pila 354[8].
Bulzena loca 122[n].
Bulzo *v.* Franco (de).
Bunianus 185[27].
Burburi, Borbori mons 319[14], 320[35].
Burchardus cancellarius Heinrici IV imperatoris II 179[1].
Burchardus dux 241[24, 28], 242[1].
Burdella podium II 148[3], 185[34].
Burdonaria filum salinę II 37[7].
Burello (de) *v.* Iohannes.
Burga coniux Albertini comitis II 268[13].
Burguli mons in comitatu Reatino II 167[20].
Burgundia 33[5]. Burgundii, Burgundiones 123[n], 241[7, 21].
Burgundio *v.* Nicolaus [II] papa.
Burgus 338[38].
Burgus civitatis Firmanę 252[3], 256[17]. ecclesię duo 252[3].
Burnengo filius Lectonis 258[25].
Burrelli casalis in Scandrilia 247[33]. ecclesia 247[34]. molinum 247[34].
Burrellus pater Guinizonis II 180[2].
Burrellus filius Herizonis 244[16].
Burro (de) casalis in Sabinis 247[4].
Burronis casalis in Serrano II 75[2].
Busciani fundus in Sabinis 300[11].
Busianus 150[14].
Busianus in massa Nautona 229[15].
Busianus in territorio Sabinensi II 280[12].
Busianus casalis in Foro Novo 154[27].
Bussianus fundus qui et Paternus 329[6].
Bussule in Sabinis 299[29].
Bussulę fundus 213[38].
Bussuli, Buxuli fundus 180[20], 201[25], 213[39], 336[30].
Bustone castrum II 266[30]. podium II 266[30].
Butianus in Furcone 220[29].
Butius, Buzius mons in territorio Sabinensi II 126[24], 128[8].
Butizanus in territorio Amiternino 309[6].
Buttaci 291[3].
Butus II 187[32]. sedium molę II 187[32].
Butus in Capriolo II 67[9]. aquimolum II 67[9].
Butus in territorio Sabinensi II 74[15].
Butu Ursuli in territorio Reatino 318[4].
Bux 194[5].
Buxuli fundus *v.* Bussuli.
Buxus in comitatu Reatino II 179[18].
Buzius *v.* Butius.

Cabalcamale II 191[36].
Caballara (de) mons in castaldatu Pontano II 154[22].
Caballari, Cavallari 270[35]. in Amiterno 354[2]. in territorio Amiternino 316[5].
Cavallari (de) aplictus, vocabulum Torritę 277[34].
Caballaria, Cavallaria II 184[2, 4, 8], 185[2, 12, 14], 186[29], 187[17, 19], 188[25], 189[5], 219[2], 221[3, 11], 222[4, 7, 18, 22, 25]. Caballaria (de) homines II 219[2].
Cavallaria in territorio Asculano II 111[18].
Cavallaria in territorio Sabinensi 364[3]; II 65[14], 66[21], 68[34], 74[29], 102[17, 21], 103[28, 31].
Cavallarię castrum II 305[36].
Cavallarię pertinentia II 186[6, 21], 187[30].
Cavallarus Campus II 67[22].
caballi *v.* equi.
Cavalli rigus II 61[1], 126[2], 180[30].
Cavallus casalis in Scandrilia II 262[17].
Cavallo Albo (de) curtis in comitatu Hesino 253[17].

Caballus, Cavallus Albus II 284 [21].
Caballus Albus in territorio Nocerino II 52 [2].
Caballus Albus castellum in comitatu Camerino II 98 [25], 139 [23], 174 [28].
Caballus Marmoreus 63 [24]; II 79 [23].
Cabianus in territorio Sabinensi 323 [12].
Cabillonensis comitatus 206 [16].
Caccabelli in territorio Sabinensi 309 [16], 319 [31].
Caculi rigus II 48 [29].
Cacunus mons 209 [6 14].
Cacunus rivus 220 [1].
Cadiniacum villa in comitatu Cabillonensi 206 [16].
Cadulus comes II 16 [1].
Cafagium in territorio Amiternino 358 [2].
Cafagium in campo Ofiniani 317 [6].
Cafaio (de), Caphaium castellum in Pinne II 122 [22]. in comitatu Pinnensi II 170 [6], 285 [3].
Caphana in Sumati II 36 [14].
Cafanianum castrum in comitatu Firmano 255 [10].
Cafazani casalis 206 [26].
Cagio Agonis 206 [29].
Caianus in comitatu Sabinensi 243 [18].
Caicla *v.* Calicla.
Caipha, Caifa II 217 [9], 304 [9].
Caimo (de) casalis ad Currisium II 53 [18]. molendinum II 53 [18].
Calabrecto (de) lacus 317 [26].
Calabria 241 [13]. Calabrię dux *v.* Argiros. Calabria (de) *v.* Iohannes.
Calberisius conductor 299 [22].
Calcaria, Calcara II 183 [17], 186 [32].
Calcaria in castaldatu Pontano II 130 [24].
Calcaria in territorio Sabinensi II 75 [1].
calcarię mon. Farf. II 218 [39 40], 219 [1-4].
Calcarola in territorio Reatino II 52 [12].
calciamenta abbatis Farf. II 298 [18].
Calcidonensis synodus II 252 [29].
Calcina II 113 [21].
Calcinanus in Sabinis 297 [36].
Caldanę in territorio Tyburtino II 26 [16].
Caldarię 194 [7].
Calectianus casalis in Sabinis 294 [8].
kalendarum novembrium festivitas II 120 [27].
Calendinulus colonus 184 [15].
Calendinus casalis in Sabinis 331 [25].
Calentinus rivus 282 [7 13], 285 [19], 328 [15 19], 331 [27]; II 48 [15], 125 [3], 127 [20], 129 [32], 131 [11 12 15], 148 [28 30], 149 [3], 152 [4 8 17], 162 [2 6], 183 [7], 184 [14 15 19 22], 190 [27]. 198 [8], 229 [26 28], 261 [6 9]. aquimolum II 190 [27].
calices *v.* calix.
Calicla, Caicla (de) molendina II 29 [19], 51 [17].
Calida Aqua in territorio Sabinensi II 60 [30], 61 [28], 69 [8].
Calidus flumen 357 [2]; II 161 [30], 166 [3].
caligę II 272 [15]. abbatis Farf. II 298 [18].
Calinianus in territorio Amiternino 358 [8].
Calispuli casa in curte de Pontiano 295 [21].
Çalistianum II 186 [30], 280 [28].
Calistrati (S.) ecclesia in Cipriano II 280 [17]. in fundo Cipiriano, Cipriano 180 [34], 201 [40], 214 [14], 296 [12], 337 [5].
Calistrianus fundus 179 [26], 200 [35], 213 [6], 335 [34]; II 283 [38].
calix .I. argenti mon. Farf. II 309 [20]. maior de argento 325 [22]. deauratus tenens sextarium unum 325 [23]. calices 162 [9]. .III. II 310 [21]. .VII. II 292 [5]. minores .XII. 325 [23].
Calixti (s.) papę festivitas II 120 [19].
Calixtus [I] papa 91 [31], 133 [27].
Calixtus, Callixtus [II] papa II 307 [1], 309 [2], 310 [30], 312 [32], 313 [1].
Callatorum Caput II 90 [6].
Callianum castellum, castrum in comitatu Asculano II 175 [11], 284 [34].
Callicula Gaius imperator 81 [16 22].
Calliopam *v.* Theodorus exarchus.
Calvaia fundus in comitatu Narniensi II 180 [1].

Calventio vir 160[18].
Calvianus campus II 25[6].
Calvinianus 350[8]; II 53[28], 189[35], 190[33], 276[5].
Calvinianus in pertinentia de Luco II 165[2].
Calvinianus in territorio Sabinensi 284[22], 355[23]: II 59[15].
Calvis (de) casalis II 189[36].
Calvisia de Maialine, Maialini 355[36]; II 64[27], 103[18].
Calvisię serra 158[20].
Calvus *v.* Iohannes, Teutonus.
Calvus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297[14].
Calvus mons *v.* Mons Calvus.
Camarata de Corgnito 258[2 7].
Camarda II 281[31].
Camarda in comitatu Furconino II 29[20], 51[18]. castellum II 29[20].
Cambia de Manisis in castaldatu Equano II 162[14].
Cambianus in territorio Falagrinensi 353[23].
cambium 279[5].
Cambule 308[23].
camera communis mon. Farf. II 298[12 15]. domnica mon. Farf. II 298[14 15]. Guarnerii ducis et marchionis II 274[23]. regalis II 172[20].
Camerina uxor Fratelli servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264[14].
Camerina curtis 252[31].
Camerinum, Camertula 207[22], 341[18]; II 123[11], 153[15], 281[23]. Camerinus comitatus 252[22], 253[19 23], 339[38], 345[21]; II 98[23], 137[24], 139[21], 174[26]. Camertulę fines 185[24]. Camerinum, Camertulum territorium 186[7], 326[8], 330[1], 354[30]; II 7[6], 282[36]. Camerini 302[31]. Camerinensis episcopus *v.* Ugo.
Camertula *v.* Camerinum.
Camillianus in territorio Nocerino II 52[6 7].
caminata mon. Farf. II 298[14].
Caminata II 184[30]. in territorio Sabinensi II 128[22], 147[27], 150[31], 162[29]. Caminata (de) pertinentia II 161[5].
Caminata castrum II 193[21 26], 204[15]. turris II 193[22].
Caminatis (de) curtis in territorio Firmano II 283[5].
Caminatis (de) curtis in Murro 339[23]; II 7[16], 177[4].
camisiales .c. mon. Farf. II 292[23].
Camisilis silva in comitatu Asisi 253[4].
Campadonis *v.* Campus Adonis.
Campana in territorio Balbensi 356[21], 357[24].
Campana in Furcone 321[30].
Campana in territorio Sabinensi II 53[24]. castellum II 53[25]
Campana in territorio Torense 250[8]. pratum magnum 250[9].
Campana castellum in comitatu Sabinensi 246[2].
Campanarius pater Iohannis II 183[24].
Campanę *v.* Bucca.
campanę ecclesię S. Leucii 254[24 25].
campanę, campanulę, squillę aureę mon. Farf. II 292[24], 310[5].
Campania II 234[21]. Campanię, Campaninus comitatus II 38[36], 141[21]. Campanię fines II 31[23], 99[7], 140[21]. partes 334[7]; II 243[24]. Campaninus *v.* Benedictus. Campaninus, Campanus comes *v.* Rofredus, Transmundus.
campanile *v.* Rufi et Benedicti (Ss.) ecclesia.
Campanum *v.* Purum.
Campilio de Corgnito 256[24 26 28].
Campistrini II 110[4].
Cample 122[n].
Campli in comitatu Reatino II 267[28].
Campli in territorio Sabinensi 329[23], 330[14].
Campo 248[16], 249[12], [18], 287[14], 314[16], 331[17], 353[6], 359[16]. Camponis filii 248[16 36], 249[11 17]. nepotes 248[16].
Campo germanus Azonis 316[25], 319[19].
Campo pater Hilderici 315[22].
Campo abbas Farfensis 36[18], 37[15 17], 38[1 5 6 22], 39[2], 40[16 19 22], 41[13 29],

42 [5 14], 48 [11], 65 [28], 99 [1], 281 [29], 290 [5 30], 306 [12 24 27 30], 307 [8], 313 [1 12 26], 314 [8 11 15 17 23], 317 [15 22], 318 [33], 319 [30 32], 320 [19], 323 [23 26], 324 [11 15 26], 327 [12], 329 [11 16], 366 [10]; II 12 [5], 13 [2], 82 [28], 311 [30]. filii eius 39 [11 16], 307 [15 20], 323 [26], 324 [7]. soror nupta Transberto 39 [3], 307 [9]. uxor *v.* Liuza. sepulcrum 48 [11].
Campo monachus Farfensis 310 [27].
Campoliscus *v.* Campus Liscus.
Campo Longo (de) aqua II 151 [24].
Camponis filii servi mon. Farf. in Marruce 259 [15].
Camponis casalis in Scandrilia II, 191 [22].
Camponisca consanguinitas II 293 [13]. Camponisci II 170 [25]. Camponiscis (de) terra II 180 [25], 277 [11]. Camponisci tenimentum II 199 [18].
Campora in territorio Sabinensi II 88 [8].
Campus *v.* Agonis, Ancillarum Dei.
Campus 42 [10], 207 [10]; II 221 [25], 222 [20], 223 [30].
Campus in Kinzica, vinea domnicata regis II 123 [20], 171 [23], 176 [32].
Campus in territorio Sabinensi 364 [19], 366 [5]; II 59 [29], 74 [24], 101 [1], 280 [14].
Campus de Adam II 211 [31].
Campus Adonis, Campadonis in territorio Sabinensi 243 [14]; II 47 [29], 59 [27], 67 [5 9 12 25], 104 [34], 185 [27].
Campus S. Anatholię 174 [14], 245 [7].
Campus S. Anatholię in massa Capitanea 231 [5].
Campus Armori, Armoris, Armorum in territorio Amiternino 309 [1], 322 [4], 357 [28]; II 101 [16].
Campus Arsicius *v.* Arsicius.
Campus Aureus casalis 170 [1].
Campus S. Benedicti 65 [19], 365 [15]; II 60 [17], 63 [11], 66 [11], 68 [31], 82 [19], 97 [7], 182 [29], 183 [22 33], 184 [26], 187 [23], 188 [10 14 24], 189 [1 4 31], 190 [24], 191 [4], 209 [23], 297 [9 33]. aquimolum II 60 [19]. castellum vetus II 189 [4]. porta II 297 [11].
Campus S. Benedicti castellum, castrum II 218 [26], 284 [12].
Campus Coniuli *v.* Conioli.
Campus Gartiani, Gartianus gualdus in Interocro 207 [14], 210 [8].
Campus Gelatus in Caneria 186 [5].
Campus Lanius in territorio Teramnano II 126 [5].
Campus Liscus, Campoliscus in Reate II 50 [17]. in territorio Reatino II 97 [23].
Campus Longus in Sabinis 292 [26], 293 [6 12], 363 [29]; II 27 [17], 35 [13], 60 [3], 61 [26], 64 [8], 97 [16], 103 [4], 115 [26], 116 [12]. rocca II 35 [12], 64 [9].
Campus Maris in Reate II 50 [16].
Campus de Monumento fundus II 57 [20].
Campus Mori II 149 [18].
Campus de Mozano in territorio Furconino 233 [13], 310 [19].
Campus de Ophida in territorio Furconino II 101 [14].
Campus Reatinus II 100 [2].
Campus Rotundus fundus foris pontem Salarium II 96 [1].
Campus de Usiniano in territorio Amiternino 220 [16].
Campus Viciosus 354 [31].
Campus de Vinea dominica in territorio Tuscię II 282 [33]. *V. anche* Campus in Kinzica.
Campulus 318 [23].
Canale fundus in Sabinia 340 [21].
Canali Aqua *v.* Aqua Canali.
Canali, Cannali fundus 64 [8]; II 81 [8].
Canaliccle in territorio Summatino II 155 [14].
Canalis 259 [13], 260 [3]; II 183 [35], 188 [3 35], 194 [33].
Canalis in territorio Asculano II 111 [7].
Canalis in comitatu Reatino 249 [13].
Canalis in territorio Sabinensi 316 [12], 352 [10], 355 [7]; II 61 [2], 65 [6], 69 [28], 72 [11 32], 73 [23], 117 [28], 118 [4], 124 [30], 125 [17], 280 [24].
Canalis casalis 159 [21].
Canalis casalis in Sabinis 332 [10].
Canalis fundus in Sabinis 297 [24 31]; II 284 [2]. gualdus sementaricius 297 [32].
Canalis mons II 164 [14], 189 [14].

Canalis rivus II 40 [27], 162 [4], 182 [25].
Canapinale 219 [28], 221 [21].
Canapinę fundus II 211 [33].
Canatre castellum II 122 [12], 167 [17].
Canatre curtis in territorio Interocrino II 176 [14].
Cancelli in territorio Sumatino II 32 [30].
Cancelli fossatus II 60 [35].
Cancelli, Cancellis (de), Cancellus rivus 159 [17], 292 [28], 331 [15], 355 [34]; II 64 [25 35], 97 [18], 103 [10 16], 127 [2], 184 [22], 195 [1].
Cancelli rivus episcopalis II 142 [1].
Cancelli Ordiales 158 [27].
Cancio filius Rainerii II 52 [22].
candelabrum argenteum mon. Farf. II 309 [28].
candelę *v.* pensio.
Candianum 278 [28 29].
Candicianus fundus II 168 [10].
Candida filia Auderisis servi mon. Farf. in Narnate 275 [9].
Candida uxor Isari servi mon. Farf. in Forfone 264 [7].
Candida filia Tribuni servi mon. Farf. 275 [14].
Candida mancipia mon. Farf. 267 [36].
Candida mancipia mon. Farf. infra casam in Forcone 268 [13].
Candida *v.* Cęsa fundus.
Candida (de) serra II 166 [3].
Candidus pręsbyter 299 [13].
Candidus servus mon. Farf. in monte S. Donati 259 [28].
Candidus servus mon. Farf. de Prętorio 259 [22].
Candidus coniux Maricis, pater Firmini, Fusculę, Pupulę, servus mon. Farf. in Forfone 263 [35].
Cando pater Guidonis II 186 [10].
Cando pręsbyter filius Stephani II 44 [4].
Candolfi casa de Paciano 295 [33].
Candolfus filius Petonis II 156 [28].
Candula uxor Gualdefridi servi mon. Farf. in Forfone 264 [8].
Caneria 158 [29], 166 [6 8], 186 [5], 208 [10], 210 [24], 230 [18], 328 [14], 355 [15]; II 47 [19].
canes 44 [19].
Cangianus in territorio Asculano II 111 [10].
Canianus 260 [8], 302 [4]; II 186 [3], 187 [4], 190 [30].
Canianus in Amiterno 353 [6], 359 [16].
Canianus in Sabinis 332 [15].
Canianus casalis in territorio Sabinensi II 61 [31], 63 [9 13], 68 [16], 72 [12].
Canianus fundus 180 [11], 201 [16], 213 [30], 336 [21]. in territorio Sabinensi II 283 [39].
Canianus mons 260 [9].
Caniclę rigus II 266 [21].
Canilis in territorio Furconino 318 [32].
Canis Mortuus II 160 [25], 171 [6], 192 [30].
canna II 28 [26].
Cannali fundus *v.* Canali.
Canneta fundus II 277 [20].
Cannetuli casalis in territorio Sabinensi II 88 [7].
Cannetulum *v.* Cannitulum.
Cannetum Leonis in comitatu Centucellensi 308 [9].
Cannetus in territorio Sabinensi II 34 [8].
Canni collis II 109 [3].
Cannianus in territorio Summatino II 155 [13].
Cannicia 208 [16]
Cannitulo (de) curtis II 284 [22]. castellum II 284 [23].
Cannitulo (de) curtis in comitatu Firmano II 174 [32].
Cannitulo (de) rigus 284 [20]; II 276 [3].
Cannitulum, Cannetulum II 186 [36], 189 [7 9], 190 [2 4 5 26 29 32], 191 [31], 220 [27 29], 221 [34].
Cannitum in territorio Sabinensi II 280 [33].
Canniturus in territorio Sabinensi II 68 [24].
Canno (de) casalis in Sabinis 246 [17].
canones 124 [4], 133 [28], 134 [16], 143 [20 26 32], 144 [3 6 10 15 25 31 33], 145 [24], 146 [25 30], 147 [8], 235 [26], 236 [15 17 19 26], 237 [19]; II 138 [10], 205 [17], 207 [9], 209 [29], 210 [31], 224 [11], 241 [17], 251-253 *passim*, 255 [28].
Canonicis (de) molendinum in Scandrilia 248 [2].

canonicus quidam II 225 16.
Canops 163 25.
Canopus casalis 182 10.
Canosa II 260 4, 285 37.
Canosa in comitatu Firmano II 271 15.
Cantalupo (de) castellum in territorio Sabinensi II 53 22.
Cantalupo (de) pertinentia II 180 3.
Cantalupus II 123 2, 146 8, 165 29, 191 25 29.
Cantalupus in Firmo II 283 27. in comitatu Firmano II 140 3, 175 9.
Cantalupus in territorio Marsicano II 161 13.
Cantalupus in territorio Sabinensi II 157 16.
Cantarellum 360 10.
Cantarellum in Amiterno 305 10.
Cantarellum in comitatu Reatino 249 26. castellum 249 27.
Cantarus 352 17.
Cantarus in Amiterno 310 6.
Cantarus in Reate II 93 1. in territorio Reatino 319 27, 323 3; II 65 28. molinum 323 3.
cantilenę in mon. Farf. 182 26. extraneę II 311 11.
cantus Romanę Ecclesię 19 22.
cantuum neumę II 311 8.
Canzonisci 264 30.
Caparassa 194 11.
Capbianum II 180 20.
Capchanum in comitatu Narniensi II 276 11.
Capella v. Iohannes.
Capellę fundus in comitatu Perosino 284 14.
Capestrellus pater Berardi II 317 6.
Capetectianus fundus 230 11.
Capistrellum II 123 23.
Capistrellum in territorio Reatino II 150 29, 281 19. mola II 150 30.
Capitanea massa 231 5.
Capitanei coloni mon. Farf. in Turano 297 5.
capitanei, capitanii II 219 30, 229 5, 258 15 23, 305 15 25.
Capitectianus II 111 27.
Capitella II 180 19.
Capitigianus in territorio Reatino II 47 11.
Capitinianus 302 3.
Capitinianus milliario .ix. Urbis II 96 25.
Capitinianus in fundo Gabiniano 328 28.
Capitinianus in territorio Sabinensi II 93 8, 280 18.
Capitonis fundus II 58 6.
capitulare Haistulfi regis: « Si quis Langobardus in sanitate » &c. 172 4.
capitulum Caroli regis: « Ubi res ecclesiastica » &c. II 87 20.
capitulum Codicis Iustiniani « Eius qui per contumaciam absens » &c. II 144 16; « Gesta quę sunt translata » &c. II 158 25.
capitulum legis Langobardorum II 23 9.
capitulum mon. Farf. II 206 12, 216 12, 223 24, 224 31, 225 10, 226 3 24, 314 22, 319 20.
Capoccius pater Iohannis II 183 23.
Cappadox v. Mauricius imperator.
cappę palliorum mon. Farf. II 311 4.
Capraceca vinea de Corgnito 258 13.
Caprara ripa in territorio Sabinensi II 72 29.
Caprarecunus libertus 210 28.
Caprarice casalis in massa Interocrina 210 26.
Capraricia 195 13 25.
Capraricię II 281 28.
Capraricię in territorio Interocrino 340 17.
Caprella v. Ripa.
Caprianus in territorio Sabinensi II 125 13.
Caprilia 284 30; II 108 18 21, 110 1.
Caprilia in podio Catini II 188 6.
Caprilia (de) curtis 261 31, 353 16.
Capriolus 331 6; II 182 13, 189 8. *V. anche* Mons.
Capriolus in territorio Sabinensi II 67 8, 74 4, 104 21.
capsa de auro purissimo cum gemmis mon. Farf. 325 29. capsę .ii. de argento 325 30.
capsula argenti mon. Farf. II 309 21. capsulę argenteę .iii. II 310 22. ca-

psulę argenteę .IIII. cum coeleariis suis II 292[5].
Captianum castellum II 180[16].
Captidianus in massa Torana 209[22].
captio, captura hominum II 272[10 29], 275[24 27], 277[33], 310[17 18].
captivi II 230[16], 231[20], 257[24]. funibus in collo ligati II 272[14].
Capuani 302[29]. Capuanus archiepiscopus v. Hildeprandus.
Capuani casalis II 183[25].
capulum crucis mon. Farf. II 309[13].
Caput Aquę, de Aqua 288[28 31], 289[4], 318[27]; II 131[15], 188[16], 191[19], 221[20].
Caput Callatorum v. Callatorum.
Caput Cavalli casalis in Campo S. Benedicti II 297[11].
Caput Farfę 320[4 5]; II 306[2].
Caput Farfę castellum II 122[15], 168[4], 171[2], 173[29], 192[27], 219[1], 230[12]. *V. anche* Angeli (S.). castelli pertinentia II 180[27]. homines II 219[1].
caput ieiunii II 220[22].
Caput Pazi v. Adelberti casalis.
Caput Rotundum in castaldatu Pontano II 154[13].
Caput Tyberis II 214[6].
Caput Torzuli v. Ursi filius.
Caput Vacca 284[33].
Carabona ancilla Dei, filia Tintonis II 196[1 4].
Caracausa 256[31], 257[3].
Carano (de) villa in Sumati II 48[20].
Caranum in territorio Sumatino 362[26].
Carapellis 194[3], 357[2].
Carbi castellum in Sabinis II 122[8], 141[15], 158[33].
Carbinensis episcopus v. Deodatus.
Carbo II 194[6]
Carbo filius Adelberti Mainardi II 272[4 6], 273[10 12 27], 274[1].
Carbo filius Alamanni II 213[16].
Carbo filius Alberti II 270[29], 271[7]. filii eius II 271[8].
Carbo filius Bonini 285[3].
Carbo abbas monasterii S. Nycolai II 266[34].
Carbo advocatus Beraldi III abb. Farf. II 271[33].
Carbo diaconus et monachus Farf. II 217[39].
Carbolanus v. Carbulanus.
Carboncellus filius Senioricti II 162[20].
Carbonianus 330[18]; II 34[4], 35[13], 221[8].
Carbonianus in territorio Sabinensi 293[7]; II 60[34], 63[35], 64[9 12 14 17], 69[19], 70[10], 102[35], 115[25], 280[36].
Carbonianus fundus 42[11], 215[23], 329[20], 338[19]; II 57[21], 138[24], 284[1].
Carbonis v. Collis fundus.
Carbonis casalis in Scandrilia 247[24].
Carbulanus 246[27].
Carbulanus, Carbolanus fluvius, rivus II 131[7], 143[2 4 6], 150[9 12], 264[11 19]. Carbulani aqua II 278[14].
Carbuncellus filius Petri, gener Landulfi II 169[4].
Carcalla v. Antoninus M. A.
Carcari territorium II 156[17].
Cardaria Vallis in castaldatu Pontano II 130[4 13], 154[12].
Cardeitus in casale Taliano 211[33].
Cardeta 285[8].
Cardeta mons II 111[16].
Cardetus II 260[31].
Cardetus in territorio Novertino 362[17].
cardinales Eccl. Rom. II 247[30], 314[8]. pręsbyteri II 158[1].
Cardonis mons II 152[23], 185[36], 220[30].
Cardosa v. Cesa.
Cardosum Pratum II 277[11].
Careldi uxor Autaris servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264[18].
Carellus frater Sabbatinę, coniux Formosę, pater Allonis, Ianniperti, Pręturiani, servus mon. Farf. in Prętorio 269[27].
Carezolus pater Altuli, Audemaris, Ildulę, servus mon. Farf. in Narnate 274[19]. uxor eius 274[20].
Carfani servus mon. Farf. in S. Xisto 259[3].
Carfo II 128[1].
Carilegum, palatium publicum 162[37].
Carincii casalis in Arci II 142[28].
Carincio monachus II 37[13].
Carincio servus mon. Farf. de Interria 259[19].

Carincionis casalis in fundo Turano II 71 [32].
Carincius II 142 [28].
Carincius pater Iohannis 246 [22].
Carinus imperator 83 [30], 92 [22].
Cariocius servus mon. Farf. in S. Xisto 259 [2].
Caritia filia Adelberti, abbatissa S. Salvatoris II 146 [5].
Carius imperator 83 [10].
Carius fundus in territorio Sabinensi II 283 [39].
Carlonis casalis in Scandrilia 247 [31].
Carlucio filius Remfredi qui Amico vocatur 284 [4].
Carnacilis collis II 46 [26]
Carnarilis *v.* Monumentum.
carnaticum, carnatum 160 [21], 274 [15].
Caro pater Iohannis II 67 [30].
Caro causidicus prȩfecturȩ urbanȩ II 194 [11].
Carocius pater Nictonis 247 [13].
Karolus diaconus et monachus Farf. II 217 [22 33].
Carolus, Karolus (imperator? rex?) 29 [15], 325 [31].
Carolus, Karolus imperator 295 [16]; II 5 [12], 230 [24], 338 [36]. *V. anche* prȩceptum.
Carolus rex 325 [29]; II 87 [19]. *V. anche* capitulum, sigilla.
Carolus rex Francorum II 237 [28], 238 [19 27], 239 [18].
Carolus, Karolus [Magnus] rex 88 [28 30], 96 [8], 155 [29], 161 [24], 162 [35 37], 164 [4], 165 [15], 168 [6], 169 [18], 281 [11]. imperator 170 [10], 173 [3], 175 [3], 176 [20], 178 [24], 187 [3], 188 [30], 190 [13], 191 [30 32], 192 [2], 197 [16 27], 199 [22], 200 [10], 203 [25], 204 [1], 205 [40], 216 [1 14], 224 [16], 310 [30], 335 [26], 340 [28], 341 [7 11]; II 11 [10], 132 [18], 133 [19], 173 [11], 238 [27], 239 [20], 240 [17], 241 [36], 242 [2 17 20], 279 [27]. coniux eius 191 [26]. proles 191 [26]. *V. anche* prȩceptum.
Carolus (II) imperator 29 [18], 335 [27].
Karolus II imperator 88 [32], 224 [9], 226 [2 4]. *V. anche* prȩceptum.
Carolus Calvus rex Galliȩ 240 [1 14 17].
Carolusmannus, Carolomannus rex II 239 [18]. imperator (*ma veramente* Carolus Crassus) 229 [8]. *V. anche* prȩceptum.
Carolus (IV) [Crassus] imperator, rex 89 [6 8], 229 [6], 230 [26]. *V. anche* Carolusmannus.
Carpianellum II 221 [5].
Carpineta in territorio Sabinensi II 66 [2].
Carpinetus in territorio Reatino 320 [8].
Carpinianus in territorio Sabinensi II 129 [7].
Carpinum in Breclȩ II 271 [2 4].
Carpofurus prȩsbyter 122 [n].
Carrari 304 [20].
carrarius *v.* Stephanus.
Carro, Carru (de) castellum II 175 [16], 284 [38].
Carro (de) mons II 35 [4 10], 112 [10].
Carro (de) podium in territorio Firmano II 110 [3].
Carrus Ruptus in comitatu Firmano 256 [11].
Carsanum II 269 [2 37]. Carsano (de) *v.* Azo, Stephanus.
Carseoli II 320 [7].
Carsoli, Carsulȩ, Carzoli 185 [17], 223 [21 24], 226 [8], 227 [17 32], 228 [1], 230 [17], 248 [17], 250 [15], 316 [20]; II 67 [24], 123 [5], 157 [18], 170 [19]. Carsulȩ castellum II 122 [19]. Carsulanum oppidum 122 [n]. Carsulanum, Carzulanum territorium II 149 [12], 156 [11], 176 [14], 285 [7].
carta, cartula concambiationis et permutationis II 192 [20]. concessionis II 30–31 *passim*. donationis II 30–31 *passim*. proprietatis II 193 [15].
Cartaginensis episcopus *v.* Dominicus.
cartarum mirificum opus Gregorii Catinensis 112 [13], 115 [3 4 n], 121 [n]; II 214 [18 29]. *V. anche* cartularum.
cartȩ mon. Farf. 277 [16]; II 14 [6].
Cartex in territorio Firmano 316 [15].
Cartica casalis in comitatu Sabinensi 243 [12].
Carticla casa vel hortus, piscaria 207 [21].

Cartinius Maior in territorio Spoletano 310 [13].
Cartofago (de) rivus II 29 [11].
cartularum opus tertium Gregorii Catinensis 111 [35], 112 [14], 113 [5], 121 [n].
cartulatio II 27 [30].
Carus Narbonensis imperator 83 [20], 92 [21].
Carzuli v. Carsoli.
Casa Cellę in Sabinis 246 [12 22].
Casa Fenaria (de) curtis in comitatu Camerino 253 [19].
Casa Librice, Casa Librici in territorio Sabinensi II 47 [23], 60 [25], 103 [21], 104 [28], 184 [28]. fossatus 161 [10]. rivus 279 [3].
Casa Matrone 265 [16]. in castaldatu Atrianensi 232 [27]. in comitatu Pinnensi 250 [29].
Casa Moraria in territorio Esculano II 198 [18].
Casa Murata in Narnia II 282 [2].
Casa Murata fundus II 146 [5].
Casa Pauli 265 [19], 350 [7 27], 351 [5 25], 352 [9]; II 59 [15], 262 [27].
Casa Pauli casalis in comitatu Sabinensi 245 [18].
Casa Pauli fundus in Sabinia 340 [21]; II 284 [1].
Casa Perotę, Perotis, Prote 159 [27], 229 [18], 320 [3 4], 323 [2].
Casa Perote (de) castellum 323 [27].
Casa Perotę fundus in Sabinis 39 [19], 307 [22].
Casa Putida 206 [21].
Casa Raimperti in Terria 318 [2].
Casa Raviniana 265 [14].
Casa Sorabaria 326 [26].
Casa Vetus in territorio Interocrino 359 [2].
Casa Victoris fundus 337 [20].
Casalamantis in territorio Sabinensi II 63 [14], 70 [5].
Casalamantis fundus 179 [34], 200 [42], 213 [13], 336 [5]; II 283 [38].
Casale 287 [23].
Casale fundus qui et Monumenti Cupi 214 [19].
casales comitum manuales 247 [21].
Casaletus 326 [23].
Casalia v. Petra.
Casalicclus in territorio Sabinensi II 74 [18], 104 [21].
Casalici in territorio Interocrino II 8 [3], 281 [19].
Casalici (de) curtis 154 [21].
Casalicis pertinentia II 192 [11], 193 [5].
casalicium in Reate 305 [15 19], 308 [9], 310 [20], 315 [11], 317 [8], 319 [23], 320 [21], 360 [2]; II 50 [16]. casalicia II 100 [1].
Casalicle castellum in Fontanelle 244 [15].
Casaliclus in territorio Amiternino 348 [12].
Casaliclus ad S. Salvatorem II 188 [30].
Casalictus in territorio Sabinensi II 68 [26].
Casalinę v. Furca.
casalini de castellis II 268 [21], 269 [32].
casalini deserti 316 [17].
Casalinus in comitatu Asisinato II 113 [13].
Casalis II 45 [13], 165 [25], 188 [21], 221 [1].
Casalis in Amiterno 318 [12], 322 [4 7]. in territorio Amiternino 309 [12], 357 [29].
Casalis in Collectario 354 [14].
Casalis in territorio Interocrino II 175 [39].
Casalis in territorio Sabinensi 364 [31 33].
Casalis in Turrita II 128 [13].
Casalis fundus II 45 [19]. in territorio Tuscanensi 174 [7].
Casalis Malus 249 [7], 260 [10].
Casalliaris Torritę 277 [34].
Casallie 322 [19].
Casanova castellum in comitatu Pinnensi II 283 [22].
Casapendula casalis 160 [17].
Casaria v. Petra.
Casarice, Casarici, Casarise in Interocro 210 [10], 211 [19], 249 [1], 353 [29].
Casarici curtis in comitatu Reatino 324 [2].
Casaricę fundus in massa Interocrina 176 [10].
Casarina, Casarinę in territorio Sabinensi II 75 [1], 88 [15], 101 [23], 102 [26],

103 13, 115 26, 116 26, 181 6, 185 13, 189 13 29, 221 18.
Casarinę in territorio Fallagrinensi II 277 3.
Casarinę in castaldatu Pontano II 154 13.
Casarinę in Sumati II 48 21.
Casarinę casalis in Sabinis 331 11; II 64 22.
Kasarini II 214 4.
Casarinus in territorio Sabinensi 305 18.
Casarise *v.* Casarice.
Casarius 326 24.
Casarius in territorio Firmano 309 22.
Casarius fundus in territorio Balbensi 304 17.
casę mon. Farf. 297-300 *passim*.
casę vacuę 300 10.
Casę in territorio Firmano II 108 8.
Casę Contreisi in territorio Amiternino 233 18.
Casę Novę castellum in comitatu Firmano II 30 9, 31 31.
Casę Rabenianę in castaldatu Atrianensi 232 26.
Casę Ravinianę, postmodum Monte Pedito, curtis iuxta civitatem Atri 250 35.
Casę Surdę fundus 181 31, 215 13, 338 9.
Casi II 109 7.
Casi in territorio Teramnensi II 269 17.
Casianus fundus *v.* Cassianus.
Casilianum castrum in comitatu Tudertino II 266 5, 285 14. silva ipsius II 266 6.
Casinense, Cassinense monasterium 40 5, 56 3; II 76 1.
Cassanus fundus in territorio Tyburtino II 26 19.
Cassiani fundus *v.* Cassianus.
Cassiani (S.) curtis in Beruniano II 281 12.
Cassiani (S.) ecclesia in fundo Cassiani 296 4.
Cassiani (S.) ecclesia in Grecia II 52 21.
Cassiani (S.) monasterium II 211 13. abbas *v.* Rodulfus episcopus.
Cassiani (S.) regio Teramnensis civitatis II 262 3.
Cassianus in territorio Sabinensi 332 13, 333 8; II 45 32, 60 27, 61 4, 141 7, 280 26.
Cassianus, Cassiani, Casianus fundus 180 9 15 22, 201 14 20 28, 213 27 34, 214 1, 296 4, 336 19 25 33, 337 21; II 283 39.
Cassianus (S.) in civitate Reatina 315 11, 322 13. infra civitatem Reatinam 366 14. in territorio Reatino 148 16, 319 23; II 100 16, 116 15 18.
Cassicella in territorio Sabinensi II 280 37.
Cassinense monasterium *v.* Casinense.
Cassula fundus *v.* Casula.
castaldi 159 31; II 242 4.
Castanea fundus II 57 29.
Castaneę castellum II 260 5.
Castaneę Mons castellum II 285 38.
castanetum *v.* Angelus (S.) in Merzano.
Castaniarii casalis in Scandrilia 247 25.
Castaniola in territorio Reatino II 100 1.
Castaniola Vallis in Sabinis 321 18.
Castaniolum in comitatu Firmano 256 20.
castella sive terrę comitales II 306 1.
Castellanus *v.* Petrus.
Castellanus episcopus *v.* Herimannus.
Castellanus fluvius 301 1; II 110 28, 111 16.
castellare II 43 14.
Castelliones 361 10.
Castellionis 285 5; II 148 14. finis II 127 3. pertinentia II 161 9. Castellione (de) *v.* Berlengarius, Farolfus.
Castellionis in territorio Reatino II 54 6 9, 101 9. in territorio Sabinensi 243 24; II 74 19, 104 18, 105 13, 118 6, 129 19.
Castellionis casalis in territorio Sabinensi 328 19, 331 30. molinum 328 21, 331 30.
Castellionis fundus 198 23, 328 5.
Castello (de) curtis in comitatu Apru-

Cartinius Maior in territorio Spoletano 310 13.
Cartofago (de) rivus II 29 11.
cartularum opus tertium Gregorii Catinensis 111 35, 112 14, 113 5, 121 n.
cartulatio II 27 30.
Carus Narbonensis imperator 83 20, 92 21.
Carzuli v. Carsoli.
Casa Cellę in Sabinis 246 12 22.
Casa Fenaria (de) curtis in comitatu Camerino 253 19.
Casa Librice, Casa Librici in territorio Sabinensi II 47 23, 60 25, 103 21, 104 28, 184 28. fossatus 161 10. rivus 279 3.
Casa Matrone 265 16. in castaldatu Atrianensi 232 27. in comitatu Pinnensi 250 29.
Casa Moraria in territorio Esculano II 198 18.
Casa Murata in Narnia II 282 2.
Casa Murata fundus II 146 5.
Casa Pauli 265 19, 350 7 27, 351 5 25, 352 9; II 59 15, 262 27.
Casa Pauli casalis in comitatu Sabinensi 245 18.
Casa Pauli fundus in Sabinia 340 21; II 284 1.
Casa Perotę, Perotis, Prote 159 27, 229 18, 320 3 4, 323 2.
Casa Perote (de) castellum 323 27.
Casa Perotę fundus in Sabinis 39 19, 307 22.
Casa Putida 206 21.
Casa Raimperti in Terria 318 2.
Casa Raviniana 265 14.
Casa Sorabaria 326 26.
Casa Vetus in territorio Interocrino 359 2.
Casa Victoris fundus 337 20.
Casalamantis in territorio Sabinensi II 63 14, 70 5.
Casalamantis fundus 179 34, 200 42, 213 13, 336 5; II 283 38.
Casale 287 23.
Casale fundus qui et Monumenti Cupi 214 19.
casales comitum manuales 247 21.
Casaletus 326 23.
Casalia v. Petra.
Casalicclus in territorio Sabinensi II 74 18, 104 21.
Casalici in territorio Interocrino II 8 3, 281 19.
Casalici (de) curtis 154 21.
Casalicis pertinentia II 192 11, 193 5.
casalicium in Reate 305 15 19, 308 9, 310 20, 315 11, 317 8, 319 23, 320 21, 360 2; II 50 16. casalicia II 100 1.
Cąsalicle castellum in Fontanelle 244 15.
Casaliclus in territorio Amiternino 348 12.
Casaliclus ad S. Salvatorem II 188 30.
Casalictus in territorio Sabinensi II 68 26.
Casalinę v. Furca.
casalini de castellis II 268 21, 269 32.
casalini deserti 316 17.
Casalinus in comitatu Asisinato II 113 13.
Casalis II 45 13, 165 25, 188 21, 221 1.
Casalis in Amiterno 318 12, 322 4 7. in territorio Amiternino 309 12, 357 29.
Casalis in Collectario 354 14.
Casalis in territorio Interocrino II 175 39.
Casalis in territorio Sabinensi 364 31 33.
Casalis in Turrita II 128 13.
Casalis fundus II 45 19. in territorio Tuscanensi 174 7.
Casalis Malus 249 7, 260 10.
Casalliaris Torritę 277 34.
Casallie 322 19.
Casanova castellum in comitatu Pinnensi II 283 22.
Casapendula casalis 160 17.
Casaria v. Petra.
Casarice, Casarici, Casarise in Interocro 210 10, 211 19, 249 1, 353 29.
Casarici curtis in comitatu Reatino 324 2.
Casaricę fundus in massa Interocrina 176 10.
Casarina, Casarinę in territorio Sabinensi II 75 1, 88 15, 101 23, 102 26,

103 13, 115 26, 116 26, 181 6, 185 13, 189 13 29, 221 18.
Casarinę in territorio Fallagrinensi II 277 3.
Casarinę in castaldatu Pontano II 154 13.
Casarinę in Sumati II 48 21.
Casarinę casalis in Sabinis 331 11; II 64 22.
Kasarini II 214 4.
Casarinus in territorio Sabinensi 305 18.
Casarise *v.* Casarice.
Casarius 326 24.
Casarius in territorio Firmano 309 22.
Casarius fundus in territorio Balbensi 304 17.
casę mon. Farf. 297-300 *passim*.
casę vacuę 300 10.
Casę in territorio Firmano II 108 8.
Casę Contreisi in territorio Amiternino 233 18.
Casę Novę castellum in comitatu Firmano II 30 9, 31 31.
Casę Rabenianę in castaldatu Atrianensi 232 26.
Casę Ravinianę, postmodum Monte Pedito, curtis iuxta civitatem Atri 250 35.
Casę Surdę fundus 181 31, 215 13, 338 9.
Casi II 109 7.
Casi in territorio Teramnensi II 269 17.
Casianus fundus *v.* Cassianus.
Casilianum castrum in comitatu Tudertino II 266 5, 285 14. silva ipsius II 266 6.
Casinense, Cassinense monasterium 40 5, 56 3; II 76 1.
Cassanus fundus in territorio Tyburtino II 26 19.
Cassiani fundus *v.* Cassianus.
Cassiani (S.) curtis in Beruniano II 281 12.
Cassiani (S.) ecclesia in fundo Cassiani 296 4.
Cassiani (S.) ecclesia in Grecia II 52 21.
Cassiani (S.) monasterium II 211 13. abbas *v.* Rodulfus episcopus.
Cassiani (S.) regio Teramnensis civitatis II 262 3.
Cassianus in territorio Sabinensi 332 13, 333 8; II 45 32, 60 27, 61 4, 141 7, 280 26.
Cassianus, Cassiani, Casianus fundus 180 9 15 22, 201 14 20 28, 213 27 34, 214 1, 296 4, 336 19 25 33, 337 21; II 283 39.
Cassianus (S.) in civitate Reatina 315 11, 322 13. infra civitatem Reatinam 366 14. in territorio Reatino 148 16, 319 23; II 100 16, 116 15 18.
Cassicella in territorio Sabinensi II 280 37.
Cassinense monasterium *v.* Casinense.
Cassula fundus *v.* Casula.
castaldi 159 31; II 242 4.
Castanea fundus II 57 29.
Castaneę castellum II 260 5.
Castaneę Mons castellum II 285 38.
castanetum *v.* Angelus (S) in Merzano.
Castaniarii casalis in Scandrilia 247 25.
Castaniola in territorio Reatino II 100 1.
Castaniola Vallis in Sabinis 321 18.
Castaniolum in comitatu Firmano 256 20.
castella sive terrę comitales II 306 1.
Castellanus *v.* Petrus.
Castellanus episcopus *v.* Herimannus.
Castellanus fluvius 301 1; II 110 28, 111 16.
castellare II 43 14.
Castelliones 361 10.
Castellionis 285 5; II 148 14. finis II 127 3. pertinentia II 161 9. Castellione (de) *v.* Berlengarius, Farolfus.
Castellionis in territorio Reatino II 54 6 9, 101 9. in territorio Sabinensi 243 24; II 74 19, 104 18, 105 13, 118 6, 129 19.
Castellionis casalis in territorio Sabinensi 328 19, 331 30. molinum 328 21, 331 30.
Castellionis fundus 198 23, 328 5.
Castello (de) curtis in comitatu Apru-

tiensi, prope flumen Trontum 251 10.
Castello (de) furca in comitatu Esculano II 260 10.
Castellone in comitatu Asisi 253 4.
Castellum Altum II 157 11.
Castellum S. Angeli Romę II 172 31, 243 23, 244 9 15.
Castellum Petrosum in comitatu Camerino 252 28. Castello Petroso (de) castaldatus 345 21.
Castellum Vecclum in Corgnito 283 3 7.
Castellum Vecclum in territorio Sabinensi II 211 23, 215 25.
Castellum Vetus castrum in territorio Sabinensi II 284 16.
Castinus bonus homo 187 23.
Castorius II 23 23.
castrametatio II 5 10.
Castratianus II 109 8.
Castriensis comitatus 345 12.
Castrocianus in territorio Aprutiensi 356 13, 359 32.
Castrum mons II 266 13, 268 11.
Castule, Castuli ad S. Magnum 260 29, 276 18. morus una 260 30, 276 19. nux 260 30, 276 19.
Casula, Cassula fundus 180 10, 201 14, 213 28, 336 19; II 283 39.
Casule 154 26, 287 8; II 182 12, 184 27, 186 8 27, 187 24, 284 24.
Casule in territorio Asculano II 112 26.
Casule in comitatu Firmano II 139 28, 174 33.
Casule in massa Nautona 221 7.
Casulę in territorio Sabinensi 365 22; II 36 19, 63 5, 66 14 34, 69 20 23, 71 17, 74 25 34, 100 30, 102 20 34, 104 6, 117 20 26.
Casule fundus II 33 14.
Casulę poium II 33 22.
Casule, Casuli turris II 260 9, 285 40,
Casurinis (de) casalis in Sabinis 246 14.
Casus *v.* Primus.
catalogus antiquissimus abbatum mon. Farf. 301 24.
catholici II 248 32, 257 32.
Catianus in territorio Reatino 359 17,
Catilianus in comitatu Sabinensi 244 36.
Catilianus fundus 180 35, 201 41, 214 15, 337 6; II 283 39.
Catilini II 280 33.
Catilini in comitatu Pinnensi II 7 32, 175 22, 283 20.
Catillianus casalis in Sabinis 294 9.
Catini gualdus 57 27; II 77 24, 209 28.
Catini pertinentia II 56 29, 162 29, 163 14, 204 28, 213 11.
Catinianus fundus 181 38, 203 5, 215 20, 338 16.
Catino (de) mons II 151 13.
Catinum II 29 1, 122 27, 130 17, 151 4, 204 28, 212 13 20 22 25, 280 25 38. castellum, castrum, oppidum, podium 32 3, 349 16; II 122 5, 152 3, 153 3, 162 2, 173 35, 188 6, 203 31, 204 25, 219 3, 221 11 34, 222 9, 284 13, 287 12, 306 1. Catinensis castri domini II 204 25. Catino (de) bonihomines quidam II 212 12. homines II 219 3. *V. anche* Gregorius, Iohannes Bovis.
Catinus campus II 151 21 25.
Catonianus, Catunianus in Sabinis 299 20; II 281 3.
Catonianus casalis in Sabinis 294 34.
Catonianus fundus 180 25, 201 31, 214 5, 296 7, 336 36.
Catrabianus, Catraviana in territorio Perusino II 100 20, 108 n.
Catrablum in territorio Interocrino 358 34.
Catraviana *v.* Catrabianus.
Cattigianus casalis in massa Torana 209 16, 211 29.
Catula uxor Gualiperti servi mon. Farf. in Prętorio 269 2.
Catunianus *v.* Catonianus.
Cauco colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296 21. filii eius 296 21. uxor 296 21.
Cauculus filius Amuli 195 17.
Cauculus libertus 210 22.
Cauda Cavallina 358 19.
Cauda Moza (de) podium II 122 21, 181 1, 215 23.
causa fugitionis II 277 34. traditionis II 277 34.
Causaci filius Mauri servus mon. Farf. in Pretorio 270 4.

Causarius 165 2, 209 9.
causidici II 232 15, 233 17.
Causiperga uxor Ursi fratris Anseradi servi mon. Farf. in Pontiano 265 9.
Causipertus servus mon. Farf. in Forcone 263 5. uxor eius 263 5.
Causipertus filius Causuli servus mon. Farf. ad S. Balbinam 264 25.
Causula filia Goderadi servi mon. Farf. in Colomente 266 4.
Causula infans filia Ursi ortulani 268 10.
Causulę collis in comitatu Sabinensi 243 9.
Causulus coniux Guarnulę, pater Causiperti, servus mon. Farf. ad S. Balbinam 264 24.
cava v. Mincio (de).
Cava in territorio Sabinensi II 64 31. Cavę exilium II 307 4.
Cava Alta II 126 32.
Cava Alta fundus 328 4.
Cavallaria, Cavallus v. Caballaria, Caballus.
Cavallicali pratum 289 15.
Cavule in territorio Firmano II 108 12.
Cazanus in territorio Firmano et Asculano II 112 9 11.
Cazuti casalis in Sabinis 247 3.
Cecilia (S.) in territorio Amiternino 358 10.
Cecilia (S.) in Cerreto Malo II 161 21 23.
Cecilianus fundus v. Cicilianus.
Cecilię (S.) cardinalis v. Desiderius.
Cecilię (S.) curtis in Beruniano II 281 17.
Cecilię (S.) curtis in Macreto II 281 27.
Cęcilię (S.) ecclesia II 35 16, 42 3.
Cecilię (S.) ecclesia in Beruniano 154 30.
Cecilię (S.) ecclesia in Cerrito Malo II 123 3, 149 9, 280 17.
Cęcilię (S.) ecclesia in Culiano II 280 16.
Cecilię (S.) ecclesia in casali de Fulco II 34 11.
Cecilię (S.) ecclesia in Millanico 194 8.
Cęcilię (S.) ecclesia iuxta rivum Pandonis II 280 16.
Cęcilię (S.) ecclesia in Paterno II 280 15. in casale Paterno 167 30. in fundo Paterno 202 34, 215 7, 337 3.
Cecilię (S.) ecclesia in Terentiano II 63 29 30, 64 2, 91 7, 105 3, 280 16.
Cecus v. Iohannis Luponis casalis, Lambertus.
Cedeci in territorio Marsicano II 161 30.
cędes magna Romanorum II 321 21.
Celestini rivus 316 4, 354 1.
Celestinus [I] papa 93 19, 130 31.
cella mon. Farf. de Roma II 218 36.
Cella in territorio Balbensi 357 23.
Cella infra castaldatum Equanum et territorium Narnatinum II 46 23 28.
Cella Nova 315 2.
Cellararius casalis in Scandrilia II 262 17.
cellarię mon. Farf. II 294 29.
cellarium mon. Farf. II 312 12.
Cellarium II 189 15.
Celle 287 17 19
Cellę in Marsi II 282 12.
Celle infra ministerium de Nuce II 146 13.
Cellę in ducatu Spoletano II 262 5.
Cellę in Tancie 226 18.
Cellę Casa v. Casa Cellę.
Cellę fundus II 123 13, 146 9.
Cellę monasterium in Carzoli 250 16.
Cellense castrum II 320 8 10.
Cellonis mons in Pompeię II 65 19.
Celsignanus casalis iuxta Bledanum 206 28.
Celsus et uxor eius 204 31, 217 6, 341 17.
Celsus homo liber 298 24.
Celzus de Becto 284 16.
Cęlum Aureum v. Petri (S.) basilica, monasterium.
cęna sabbato octavę Pentecostis II 315 12.
Cenans, Cenantes rivus 309 27, 321 9.
Cencio Iohannis Madelmi II 257 27.
Cencius quidam II 157 14, 244 8.
Cencius pater Alberti II 301 15.
Cencius pater Alberti et Rustici II 261 15 20.
Cencius filius Baronis II 267 17.
Cencius filius Benefacti II 181 4.
Cencius de Berardo Oddonis II 302 1 20.
Cencius filius Crescentii de Octaviano II 143 8.

Cencius coniux Dodę, pater Giborgę et Rustici II 261 [11].
Cencius Taibrandi II 122 [19], 123 [6], 170 [13].
Cencius pater Tebaldi II 232 [12], 233 [5].
Cęnę Cipriani liber 326 [2].
Cęnę Domini festum II 298 [9].
Ceneraria Vallis II 70 [34], 97 [7], 104 [25].
cęnobitarium II 45 [6].
censualis terra 63 [25].
censura apostolica 182 [36], 184 [33]. ęquitatis II 234 [28]. imperialis II 4 [14].
census, incensus, pensio, tributus 126 [18], 195 [22 25], 207 [12 19 25], 210-211, 220 [33], 221 [4 9 14], 226 [24], 227-228, 229 [21 25], 230 *passim*, 233 [3 26 28], 234 [4 9 20], 235 [19 21], 246 [4], 247 *passim*, 254 [23], 291 [28], 304 [11 12 18 21], 308 [29], 326 *passim*, 328 *passim*, 330-333 *passim*; II 54 [29], 59-75 *passim*.
centenarii 170 [18].
Centum 150 [11], 330 [22], 333 [13], 355 [27], II 37 [6].
Centum in territorio Reatino 319 [16], 321 [21].
Centum in territorio Sabinensi II 59 [24], 61 [33], 63 [22], 69 [24], 72 [30], 74 [17], 75 [1], 102 [3], 104 [4], 105 [5].
Centum fundus 180 [3], 201 [7], 213 [21], 336 [12]; II 283 [39].
Centumcellensis civitas, urbs II 17 [1], 158 [9]. Centumcellense castrum II 12 [n]. Centumcellensis, Centucellensis comitatus 308 [13]; II 16 [n], 156 [17]. Centumcellense territorium II 18 [5]. Centumcellensis episcopus *v.* Valentinus. Centucellensis vir 302 [23].
cera II 298 [12]. cerei II 201 [16], 298 [12 13].
Cerasa (de) Vallis in comitatu Tudertino II 263 [17]. heremitorium II 263 [17].
Cerasum (ad) silva ad S. Stephanum 174 [2].
Cerciliole in massa Torana 223 [18].
cerei *v.* cera.
Cerenianum 167 [31].
Ceres 64 [27 31]; II 81 [27 31].
Cerestanum in comitatu Firmano 252 [12].
Cerestano (de) castellum II 174 [32], 284 [23]. curtis II 139 [27], 174 [32], 284 [23].
Cerfengus 261 [10], 277 [6].
Cerianus in comitatu Perosino II 108 [a].
Cernitula in curte de Saxa super ecclesiam S. Valentini 354 [27].
Cerolongus 259 [12].
Cerqueta II 113 [21].
Cerquetus *v.* Cerquitus.
Cerquilia II 261 [2].
Cerquitus II 183 [13], 184 [1 3 8], 186 [7], 187 [14], 188 [25], 190 [16], 261 [2].
Cerquitus in Campo territorii Sabinensis II 59 [29].
Cerquitus super flumen Mellinum 164 [32].
Cerquitus in Oriolo II 104 [29].
Cerquitus in castaldatu Pontano II 130 [24].
Cerquitus in territorio Sabinensi 366 [5]; II 27 [26], 66 [29], 68 [3 34], 70 [16], 71 [10], 102 [18], 103 [31], 124 [30].
Cerquitus casalis in territorio Sabinensi II 61 [9], 63 [2].
Cerquetus fundus in territorio Sabinensi 364 [19].
Cerquitus, Cerquetus Planus in territorio Sabinensi 293 [10]; II 97 [14], 103 [3].
Cerquitus Rotundus II 276 [4].
Cerquetus Rotundus de Bucciniano 284 [21].
Cerreta II 37 [11], 183 [19], 185 [27].
Cerreta in Sabinis II 98 [3].
Cerreta super Taze II 163 [18].
Cerreta fundus II 211 [31].
Cerretanus pater Iohannis servi mon. Farf. in Caniano 260 [8].
Cerreto (de) fontana II 214 [3].
Cerretulum II 182 [23].
Cerretus in Furcone 318 [9].
Cerretus in curte de Saxa 354 [26].
Cerretus in territorio Sabinensi II 128 [16]. *V. anche* Cerritus.
Cerretus Longus II 33 [2].
Cerretus Malus *v.* Cerritus.
Cerretus Monaciscus in Cesoni 291 [24]. in Cesonis II 54 [24].
Cerretus Planus, qui dicitur Fulgianus, in territorio Reatino 316 [28].

Cerri mons 322 29.
Cerri, Cerris (de) portus II 105 12, 148 16.
Cerri rivus 322 20.
Cerritula in Amiterno 249 7.
Cerritula in territorio Furconino 309 2.
Cerritus in comitatu Reatino II 47 22, 50 9.
Cerritus in territorio Sabinensi II 66 1. *V. anche* Cerretus.
Cerritus, Cerretus Malus II 123 1 3, 141 26, 149 10, 161 21, 280 17, 281 2, 306 2. castellum, castrum 285 22; II 122 15, 168 4, 171 1, 173 30, 192 25, 219 1. pusterula 285 30. Cerreti Mali curtis 285 22. pertinentia II 264 7. homines II 219 1.
Cerro (de) gualdus II 191 18 23. in territorio Sabinensi II 181 6.
Cerrus 234 19.
Cerrus Ianarius in comitatu Campanino II 39 2.
certamen magnum in Sorbiliano 349 27.
Certione in territorio Narnatino 359 21.
Cervariola in territorio Sabinensi 363 33 34; II 62 8.
Cervarium in territorio Reatino II 281 16.
Cervarus fundus in comitatu Narniensi II 276 7.
Cervia (de) villa in Ofiano II 192 2.
Cervianus in comitatu Centucellensi 308 13.
Cervinaria 5 14. in territorio Sabinensi 364 2.
Cervinaria fundus 179 28, 200 36, 213 8, 335 35; II 283 38.
Cesa *v.* Alpari, Coppari.
Cesa in Serrano II 72 10.
Cesa in Sumati II 36 14.
Cesa in pertinentia Tribuci II 188 28.
cesa domnica 287 7.
Cesa (de) mons II 182 36.
Cesa Arnonis II 54 6, 126 31, 184 23, 186 26, 187 28, 191 3 34. aquimola II 126 31.
Cesa Candida fundus 181 32, 202 40, 215 14, 338 10.
Cęsa Cardosa in territorio Reatino II 49 10, 50 7, 100 17.
Cesa Leonis II 186 18.
Cesa Meniola in territorio Novertino 362 17.
Cesa Reatina II 47 22.
Cesa Vetus in territorio Sabinensi II 39 36, 47 6, 70 12, 169 10 188 11.
Cesaranellus casalis in comitatu Sabinensi 245 19.
Cesaranus II 148 14, 222 17.
Cesaranus in territorio Tiburtino II 151 9.
Cesaranus campus in Forcone 249 24.
Cesaranus Caldanę fundus in territorio Tyburtino II 26 16.
Cesarianus casaliculus 148 21.
Cesarianus casalis 161 18, 167 27, 182 12.
Cesarianus curtis 156 6.
Cesarianus fundus 180 5, 201 9, 213 23, 336 14. in territorio Sabinensi II 284 1.
Cesarii (S.) curtis in Poli II 281 30.
Cesarii (S.) curtis in Sabinis 300 21.
Cesarii (S.) ecclesia in Lacu II 123 27.
Cesarii (S.) ecclesia in Poli II 153 19.
Cesarii (S.) ecclesia in comitatu Tiburtino II 149 16.
Cesarius (S.) in territorio Sabinensi II 149 1 3.
Cęse 194 27; II 108 18, 188 4.
Cęse in Coniolo II 74 3.
Cese in territorio Sabinensi 306 6; II 98 4.
Cese de Suscle in territorio Balbensi 357 24.
Cęsę mons 292 23; II 27 14, 60 1, 102 19.
Cesę montis rigus 292 23.
Cesę Surdę fundus 202 39.
Cesenanus fundus de Ciculis 161 14. *V. anche* Cesinanus.
Ceseranus 361 10.
Ceseranus in comitatu Furconino II 29 20, 58 20.
Ceserianus in territorio Aprutiensi 359 32.
Ceserianus in Sabinis 295 34.
Cesigii (S.) ecclesia in fundo Cassiano 337 21.

Cesigii, Cessigii (S.) ecclesia in fundo Cossiano, Cossigiano, Cossiiano 181 5, 202 12, 214 27; II 280 18.
Cesinanus Ciculi 153 16. *V. anche* Cesenanus fundus.
Cesinianus in Sabinis 299 12.
Cesinianus fundus 278 25, 296 10. olivetus 278 25.
Ceso *v.* Franco.
Cesoni 291 24; II 54 25.
Cesoni in territorio Interocrino II 281 20.
Cesonis curtis 154 13; II 97 25.
Cessigii *v.* Cesigii.
Kinzica in Pisa II 123 20, 171 23.
chorus mon. Farf. II 311 5.
Chrisanti (S.) curtis in Camarda II 281 31.
Chrisantus (S.) in comitatu Furconino II 29 21, 51 19.
chrisma II 138 8.
Chrisopolitanus patriarcha *v.* Ugo.
Christa (de) *v.* Iohannes presbyter.
Christiani, Christicolę 28 29, 61 19, 240 11 28, 300 34, 303 1; II 78 27.
Christianitas II 247 3.
Christianus Maguntinus archiepiscopus II 322 4.
Christianus monachus Farfensis 187 19.
Christinę (S.) curtis in Perosia II 282 25.
Christinę (S.) curtis in Ponte II 282 22.
Christinę (S.) ecclesia in Aquaclausa 284 7 10 15.
Cristinę (S.) ecclesia in territorio Collinensi II 176 27.
Cristinę (S.) ecclesia in Piro Rotundo 310 15.
Christofori (S.) ecclesia in Furcone 305 12.
Christoforo (S. de) mons 233 30.
Christophorus papa 97 4.
Christophorus scriniarius S. R. E. 183 20, 185 3.
Christoforus (S.) in comitatu Asisiensi II 156 14.
Christoforus (S.) in comitatu Narniensi II 276 17.
Christus Ihesus 81 9 15.
Chronica Hisidori episcopi 124 n, 132 24.
Chronica historia Pauli Orosii prębyteri 124 n, 129 8.
[Chronicon Farfense] 111 30 35, 112 14, 113 5, 115 7, 121 n, 239 6.
Chunipertus *v.* Cunipertus.
Chuonradus [I] rex 241 2.
Chuonradus [II] imperator 90 12; II 49 14, 98 6, 173 14, 279 28. *V. anche* pręceptum.
Corradus [III] rex 317 10.
Kyrie eleyson 182 28, 183 4 10.
Ciabatte *v.* Ursi casalis.
cibaria 62 28; II 79 27.
cibi delicati II 307 26.
ciborium, ciburium ex lapide oniccino mon. Farf. 29 27, 31 25.
Ciceranus in territorio Sabinensi 281 31, 314 12.
Ciciliani podium in territorio Sabinensi II 152 10.
Cicilianum castrum comitatus Tudertini II 267 21 22 24.
Cicilianus II 168 23, 182 9 21.
Cicilianus in comitatu Pinnensi II 7 33, 175 23, 283 20.
Cicilianus in territorio Reatino 366 16.
Cicilianus in territorio Sabinensi II 117 33, 280 19 32, 347 23.
Cicilianus casalis 159 12, 163 17.
Cicilianus casalis in massa Nautona 160 9.
Cicilianus casalis in Sabinis 154 28.
Cicilianus, Cecilianus fundus 179 37, 201 2, 213 16, 336 8; II 67 26, 283 38.
Cicinianus II 183 30.
Cicinianus in territorio Sabinensi 320 18; II 61 22, 62 3.
Cicinianus casalis 163 25.
Ciciranus 290 23.
Ciculana massa 185 21, 227 1, 228 8 14.
Ciculi, Eciculi 153 16, 154 28, 161 14, 249 28, 268 22, 353 8. gualdus 281 8, 340 14. Ciculani fines 153 11. Ciculanum territorium 317 14, 320 29, 356 7, 358 30; II 54 27. Ciculani II 51 14.

Cillonis mons II 222 [21].
Cilluli vadus 305 [28], 362 [10].
Cimbrianillus mons II 109 [1].
Cimbriano (de) rigus II 271 [6].
Cymbrianus in comitatu Asculano II 140 [5].
Cimbrianus in territorio Reatino 304 [9].
Cimbrianus castellum, castrum II 108 [23], 284 [34]. Cimbriano (de) castellum in comitatu Asculano II 175 [11].
Cimbrianus mons II 108 [23 26], 109 [1]. ecclesia II 108 [23]. podium II 108 [22].
Cimina uxor Dominici 262 [10].
cimiterium ecclesię S. Iohannis in comitatu Balbensi II 211 [2].
cimiterium fratrum mon. Farf. II 225 [13].
Cinnus mons II 167 [21].
Cipirianus, Cipriani fundus 180 [34], 201 [40], 214 [13], 296 [11], 337 [5].
cippi in pedibus II 272 [19].
Cippus Nerini, Niger in Furcone 320 [14], 321 [30].
cypressus tres prope basilicam S. Marie Farf. 4 [15], 6 [4 14], 8 [19 24], 122 [n], 133 [1].
Cipriani *v.* Cęnę liber.
Cipriani fundus *v.* Cipirianus.
Cipriani (S.) ecclesia 305 [28].
Cipriani (S.) ecclesia in Albiano II 280 [15].
Cipriani (S.) ecclesia in territorio Furconino 362 [10].
Cipriani (S.) ecclesia in Privati II 61 [25], 64 [13], 73 [12].
Ciprianus coniux Torundę servus mon Farf. in Bucizano 271 [17].
Ciprianus in territorio Sabinensi II 280 [17].
Ciprianus (S.) II 187 [11].
Ciprianus (S.) in casale Albiano 166 [18].
Ciprianus (S.) in Puzule 288 [11].
Circenianum 326 [27].
circumcisionis dies 30 [4].
Cyrinus primicerius, actionarius S. R. E. 186 [13], 293 [17].
cirographum 350 [1].
Cischanus fundus in comitatu Narniensi II 276 [13].
Cisiano (de) castellum in comitatu Reatino 248 [17].
Cisianum II 180 [20].
Cisianus fundus 215 [20].
Cisinianum in territorio Sabinensi II 280 [30], 281 [2].
Cisinianus, Cisiniani fundus 180 [31], 201 [37], 214 [10], 329 [5], 337 [2], 365 [25].
Cisterna 154 [18], 290 [26], 348 [24], 355 [34, 35]; II 35 [19], 60 [32], 64 [25 26 33], 103 [16], 117 [12], 141 [26], 152 [6 7], 162 [4].
Cisterna Minor II 61 [3].
Cisterna (de) curtis in comitatu Firmano 252 [15].
Cisternę casalis in Scandrilia 247 [30].
Cisternę mons 323 [15]; II 72 [3], 116 [5].
Cisternula 158 [20], 327 [29].
Cisternula silva 228 [14].
Cisternule in Sabinis 299 [32].
Cisternulę casales .XII. in Sabinis 294 [8 27].
Cisternulę casalis in Scandilia 161 [21].
Cisternulę fundus 180 [17], 201 [22], 213 [36], 336 [27].
Citernum de Corgnito 257 [30].
Citulus coniux Tacipergę servus mon. Farf. in Beliciano 273 [2]. filii eius 273 [3].
Civitas 291 [18]; II 54 [18], 186 [31].
Civitas in comitatu Furconino II 29 [22], 51 [20].
Civitas in territorio Sabinensi II 27 [8].
Civitas Veccla, Vetula II 122 [23], 171 [11], 174 [6], 284 [19]. portus marinus II 122 [23], 174 [6], 284 [20].
Civitate (De) Dei liber 326 [3].
Civitatem (ad) vocabulum 209 [11].
Civitatis Castellanę comitatus II 156 [15]. episcopus *v.* Petrus.
Civitella II 4 [28], 128 [20], 182 [32], 184 [34], 187 [8 16], 222 [24]. Civitellę pertinentia II 192 [10], 193 [4], 213 [20]. Civitellę *v.* Petrus.
Civitella in territorio Asculano 305 [34].
Civitella in territorio Sabinensi II 117 [27].
Civitella (de) casalis in territorio Rea-

tino II 27[28]. Civitellę casalis in territorio Sabinensi II 27[26].
Civitella castellum in territorio Sabinensi II 213[16].
Clanculani casalis 206[27].
Clani (ad) 365[9].
Clara relicta Berardi II 263[3].
Claranus casalis 328[2].
Clarenzulus pater Osenzuli servi mon. Farf. in Forfone 264[11].
Clarinum montis de Sino II 170[22].
Clarinum flumen II 190[22]. Clarino (de) aqua II 156[3].
Clarissimus 349[19 21 28 29], 350[26].
Clarissimus bonus homo 187[22].
Clariza uxor Benedicti Boni II 152[25].
Clarus rivus II 110[10], 111[15].
Clascinę campus 253[14].
Classani filii II 46[14].
Classianus casalis II 264[16].
Classicella 149[2], 169[14].
Classicella, Classicellę fundus 180[12], 201[17], 213[31], 336[22].
Claudia via II 234[5].
Claudius [I] imperator 81[18], 90[25].
Claudius [II] imperator 83[14 15 25], 92[17].
Claudus *v.* Lupulus.
claustrum mon. Farf. II 294[1]. munitum 31[1]. claustra 349[9].
clavis *v.* investitio.
Clepho, Clephus rex 86[7], 87[12 15].
Clemens monachus Farfensis II 263[30].
Clemens papa II 251[14].
Clemens [I] papa 91[5].
Clemens II papa II 244[30].
Clemens III papa II 179[13], 194[8].
Clemens (S.) in territorio Reatino 320[33]; II 100[2].
Clemens (S.) in comitatu Teatino II 140[16], 175[26].
Clementis (S.) cella iuxta rivum Lagiam II 153[16].
Clementis (S.) curtis in Narnia II 281[39].
Clementis (S.) curtis in Pinne II 181[22].
Clementis (S.) curtis in comitatu Teatino II 282[16].
Clementis (S.) ecclesia in Asera II 123[8], 169[17].
Clementis (S.) ecclesia in Cervinaria 364[4].
Clementis (S.) ecclesia de Confinio II 270[28].
Clementis (S.) ecclesia in Minione II 123[13].
Clementis (S.) ecclesia in comitatu Narniensi II 263[11].
Clementis (S.) ecclesia in comitatu Pinnensi II 99[1], 140[14], 175[23].
Clementis (S.) ecclesia in Ruzula II 186[24].
Clementis (S.) oratorium in comitatu Narniensi II 265[26].
Clenti, Clentis, Clienti 38[11], 307[1], 308[28], 325[5], 339[29], 354[18 19]; II 98[28], 137[19], 139[31], 174[36 37], 283[28], 284[27]. molina II 174[36]. Clenti (de) ministerium II 147[9] Clentis planum 308[22].
Clepetum 354[23].
Clerosus in castaldatu Interocrino II 33[28].
clerus, clerici, sacerdotes Eccl. Rom. 334[9]; II 158[6], 205[26], 234[26], 235[3 12 14], 237[1 5 6], 239[5], 244[20 22], 245[9]. clerici mon. Farf. II 298[18], 302[26].
Clesurulę 352[31], 359[13]. *V. anche* Monumenta.
Cletus papa 91[3].
Cleum 287[2].
Clevigianus 268[26].
Clienti *v.* Clenti.
Clius *v.* Clivus.
Clivianus II 205[3].
Clivianus in territorio Ciculano 320[30], 356[7].
Clivianus in comitatu Reatino 139[22].
Clividianus 281[8].
Clivus, Clius in territorio Reatino 304[11], 315[28], 319[36]; II 65[23].
Cloccius mons II 44[23 25].
Cloniacum, Cluniaci, Cluniense, Cluniacense cenobium, monasterium 39[26], 51[11], 56[13], 57[3 8 16]; II 76[11 35], 77[5 13], 296[28]. Cluniacensium cenobia 51[11]. Cluniensis ordo II 200[14]. religio 57[8 15]; II 77[5 12], 296[28].

Clopacus in territorio Amiternino 357[29].
Cluniacense monasterium *v.* Cloniacum.
Clusa *v.* Fontana.
Clusa Lunta fundus II 146[11].
Clusinus episcopus *v.* Iohannes.
Clusurule in territorio Amiternino 361[16].
coci mon. Farf. II 298[25].
Cocianus in territorio Reatino 163[27], 320[32].
Cocina II 180[18].
coclearia argentea mon. Farf. II 292[6].
coclearium .I. II 310[22].
Cocosia in territorio Asculano II 111[12].
Cocturus collis in comitatu Narniensi II 276[8].
cocus *v.* Grossolus.
Codex *v.* Iustiniani.
codices Farfenses 51[n], 124[n], 162[9]. exarati ab Alano abbate 18[18], 152[1]. *V. anche* libri.
Codici mons 356[34].
Codimundus de Furcone oblatus 222[29].
Coleperga uxor Straduli servi mon. Farf. ad S. Mennatem 267[3].
Colle (de) *v.* Benedictus, Iohannes.
Collebaianus *v.* Collis Baianus.
Collectara villa in Amiterno 249[25].
Collectarium in territorio Amiternino 233[20], 309[7 10], 310[6], 318[11], 322[6], 354[14], 357[29], 358[23 25], 359[29]; II 46[5], 58[14], 59[4], 101[17].
collegium monachorum Farf. 222[20].
Collem (ad) in castaldatu Falagrinensi II 52[26].
Collemente castellum in Amiternis II 175[38]. *V. anche* Colomente, Colomonte, Columento.
Colleplanus 354[28].
Colles II 277[22].
Colles in Furcone II 55[20].
Collicclus *v.* Colliclus.
Collicelli in fundo Tariano 327[3].
Collicellus 234[19], 326[24].
Collicellus in territorio Firmano 309[23].
Collicellus in comitatu Furconino II 29[21].
Collicellus in ministerio Trointensi 234[13].
Collicle in territorio Aprutiensi 359[33].
Colliclus II 109[15 33], 180[21], 261[27].
Colliclus, Collicclus in comitatu Sabinensi 243[7]. in territorio Sabinensi II 149[3], 181[7].
Collina II 31[20], 137[15].
Collina in comitatu Reatino 248[19].
Collina in fundo Tuliano 326[31].
Collinę 221[11], 248[12], 275[32]; II 99[8], 140[22].
Collinense territorium 304[26], 331[31]; II 53[30], 96[5], 127[7], 176[25], 190[34], 191[10], 198[31].
Collis II 109[2], 182[23].
Collis in territorio Furconino 233[14].
Collis in Narnia II 282[1]. in comitatu Narniensi II 45[1].
Collis in territorio Reatino 359[27].
Collis in territorio Sabinensi II 91[1], 141[9]. aquimolum II 91[1].
Collis fundus II 58[6], 145[2], 146[1].
Collis Altus 188[14]; II 266[7].
Collis Antiquus in territorio Sabinensi II 69[10].
Collis Baiani fundus II 56[28], 57[7].
Collis Baianus II 45[8], 279[10].
Collis Baianus, Collebaianus in Narnia II 282[1]. in territorio Narniensi II 97[30].
Collis Carbonis fundus II 45[18].
Collis Ferrarii in pertinentia de Musiniano II 148[22].
Collis de Ficu Nigra in castello S. Gemini II 267[12].
Collis Frigianus casalis 330[24].
Collis Longus in territorio Firmano II 112[12].
Collis Longus casalis in territorio Sabinensi 115[7].
Collis Longus castellum in territorio Sabinensi II 211[23], 215[25].
Collis Luparii fundus *v.* Luparii.
Collis Malus 226[11]; II 45[14].
Collis Monaciscus in territorio Furconino 317[29].
Collis de Nera, Nigra in territorio Sabinensi II 213[8], 229[25], 231[8].

Collis de Nera, Nerę castrum II 256 [27], 261 5 [13], 284 [12], 301 7, 302 5. domini eius II 301 [6], 302 4.
Collis de Nera, qui et Paccianus, fundus II 256 5, 257 [12].
Collis S. Pauli castellum in comitatu Narniensi II 265 [23].
Collis Saxuli fundus 326 [20].
Collis Sicci fundus II 57 5.
Collis Siccus II 57 4.
Collis Stacti Interamnes II 282 4.
Colle Stacti (de) castellum II 207 [15].
Colle Stacti (de) curtis II 207 [16].
Collis Stacti pertinentia II 207 [14]. in territorio Teramnano II 270 [12].
Collis Veneni casalis 165 [30]
Collis Veneri casalis 281 4.
Colliscipuli castellum, quod vocatur Torritulum, in comitatu Narniensi II 180 5.
Colliscipuli fundus, quod vocatur Torritulum, in comitatu Narniensi II 180 [8].
Colmare II 110 3. *V. anche* Marii collis.
Colmare (de) castellum II 109 [34].
Colmari in comitatu Asculano II 140 [10].
Colo filius Albini, frater Luponis, coniux Alepergę, servus mon. Farf. in Colomente 266 [10 12].
Colo filius Alonis servus mon. Farf. in Colomente 265 [34].
Colomella in territorio Amiternino 357 [28].
Colomella in territorio Furconino 362 9.
Colomella (ad) in Furcone 220 [27].
Colomente 265 [28], 318 [28 36]. *V. anche* Collemente, Colomonte, Columento.
Colomente in Furcone 354 [12], 358 [22]. molinum 354 [13].
Colomonte II 281 [26]. *V. anche* Collemente, Colomente, Columento.
Colomonte in Furcone 229 [13].
Columbanus (s.) 162 [6].
Columbę (S.) ecclesia II 95 4.
Columbę (S.) ecclesia in Capitiniano II 93 9, 96 [26], 97 [1], 280 [18].
Columbę (S.) ecclesia in Graminata 194 [15].
Columellę fundus II 57 [31].
Colummelli (de) curtis *v.* Columnellis.
Columnas (ad) in medio civitatis Teramnensis II 260 [31]. Columnę in urbe Interamnensi II 285 [10].
columnę Romę regione nona II 18 [22].
Columnella II 188 [11].
Columnellę 305 [27], 325 7; II 187 [35].
Columnellę in comitatu Sabinensi 245 [16]. in territorio Sabinensi 364 [19].
Columnellę (de) curtis 261 [29].
Columnellis, Colummelli (de) curtis 339 [21], 353 [13]. in comitatu Firmano II 177 [2]. in territorio Firmano II 7 [14], 283 4.
Columnellis (de) terra in Tribuco II 297 [14].
Columento (de) curtis in territorio Amiternino 340 [16]; II 8 [1]. *V. anche* Collemente, Colomente, Colomonte.
colonia 280 [6]. colonicia 228 3. coloni 256 [2]. mon. Farf. 293-300 *passim*.
Colonia II 110 [6].
Colonię rivus II 179 [28].
Coloniensis archiepiscopus *v.* Herimannus, Rainaldus.
Comes 250 7.
comes imperialis palatii 219 [10]; II 286 [23].
Comes liber 322 [31].
comites 360 7; II 118 [17], 119 [18], 213 [20], 224 [25], 229 5, 241 [6], 242 3 [13], 258 [15 23], 305 [14 24]. Sabinensis comitatus II 42 [33], 43 5.
Comitii (S.) ecclesia 194 [13].
commenditi mon. Farf. 219 [17].
Commodus Antoninus, Antonius imperator 82 [19], 91 [25].
Communalis *v.* Petra.
communio sacra II 220 [17], 225 [31], 299 [34].
Commusta rivus II 155 [23].
commutatio *v.* concambium.

compellatio per duas vices II 274[32].
Compeniuli II 131[2].
compositio amicabilis II 171[18].
compositio culpę II 43[20].
Computo (de) caput 158[28].
Computum Cuculi 158[26].
Conca in Sabinis II 98[5].
Concafossus servus mon. Farf. in monte S. Donati 259[27].
concambium, concambiatio, commutatio 249[8], 250[22], 251[21], 255[28], 291[22], 307[12 13], 308-310 *passim*, 347[5 25], 362[23]; II 25[5], 28[23 27], 268[16], 271[12].
Conchę in territorio Sabinensi II 156[28].
concilium II 155[33]. *V. anche* Agatense, Antiocenum, Lateranense, Toletanum.
concrematio messium II 272[9].
concubinę 45[1].
concurrens 87[9]; II 217[13]. *V. anche* epacta.
condicio II 230[27].
conducere II 264[30].
conductores in Sabinis 293-295 *passim*.
conductus 234[6].
Confecta mater Luponis II 111[28].
confessio facinorum II 200[15].
Confinium II 201[3], 270[28].
Confinium fundus II 268[23].
confirmatio, corroboratio imperialis abbatię II 107[2], 114[1], 120[21], 121[6], 295[10].
confirmatio pontificis II 234[12 21], 235[15], 237[8], 238[11], 239[5].
Conflenti, Conflentis in Sabinis 331[19], 364[6]; II 25[11], 92[1], 189[13 29].
Congionillus II 108[26].
congregatio ancillarum Dei in curte S. Benedicti in Silva Plana 324[4].
congregatio monasterii Ss. Cosmę et Damiani II 158[21], 159[23].
congregatio, conventus mon. Farf. II 131[16], 138[3], 172[11 20], 199[28], 206[15], 208[14], 217[14], 219[29], 226[21], 227[1 3], 277[24], 278[29], 279[21], 292[31], 293[32], 298[27], 300[4], 302[23], 307[6], 309[9], 312[3 8], 314[14].
Conioli II 51[1].
Coniolicampi in massa Torana 211[10], 227[18].
Coniolicampi casalis in massa Torana 228[29].
Coniuli Campus in territorio Reatino II 51[6].
Coniolus II 72[29], 74[3].
Conis dativus tutor Mainardi Brictuli II 271[11 23].
Coniuli *v.* Conioli.
Conius filius Odemundi II 48[23].
Cono pater Bonini et Rachisi II 153[26].
Cono filius Cononis II 161[20].
Cono pater Cononis, Iohannis et Tebaldi II 161[20].
Cono filius Gregorii, frater Sicconis II 127[27].
Cono pater Iohannis et Tebaldi II 149[8].
Cono frater clericus Farf. II 121[n].
Cono frater monachus Farf. II 121[n].
Conon papa 95[19]; II 237[4].
Conradus cardinalis S. R. E. II 314[13].
consecratio abbatis 199[39]; II 4[14], 201[12 18]. ecclesię 283[25]; II 135[1], 138[6], 202[5]. pontificis II 242[28 31], 243[17 20], 321[4].
Consenanum II 266[31]. *V. anche* Cosennanum.
consensus abbatis II 265[1 5].
consilium mon. Farf. II 318[22]. pręcipuum II 293[8].
consilium occultum II 243[5].
conspiratio populi II 294[15].
Constans pater Constantini imperatoris 132[3].
Constans imperator 84[9], 92[28].
Constantia iugalis Leonis qui vocatur Bioccus II 56[12].
Constantia mater Leonis pręsbyteri 282[5].
Constantini caballus Romę II 243[30], 244[19].
Constantiniana basilica *v.* Lateranensis. ecclesia *v.* Salvatoris, Romę.
Constantinopolis, Constantinopolitana, regia urbs 123[n], 239[13]; II 235[8], 236[14 18 25], 237[18 20], 244[11 14]. im-

peratot 302[30]. Constantinopolitana ecclesia II 235[25].
Constantinus 299[15].
Constantinus coniux Venerundę, pater Assentioli, homo mon. Farf. in Forcone 262[7]. filii et filię eius 262[8].
Constantinus pater Galli Dalmatii 83[29].
Constantinus filius Mauricii Cappadocis 86[10].
Constantinus [imperator] 96[23].
Constantinus [Magnus] imperator 83[26 29 34], 84[2 7], 92[34], 93[1 4 6 8]; II 233[25 32], 234[2 4 7], 239[14], 241[36], 250[15].
Constantinus [II] filius Heraclei imperator 86[21 23].
Constantinus [III] qui et Constans imperator 86[23], 95[5], 132[17].
Constantinus [III, IV?] imperator II 236[15].
Constantinus [IV, Pogonatus] imperator, princeps 86[28], 95[15], 123[n], 132[3]; II 236[20 32].
Constantinus [V, Copronimus] imperator 87[6], 95[34], 96[3], 136[20], 158[9]; II 237[23].
Constantinus notarius, bonus homo 187[23].
Constantinus, Costantinus papa 95[29]; II 237[15].
Constantiolus coniux Rotundę, homo mon. Farf. in Forcone 262[12]. filiaster eius 262[12].
Constantius quidam II 88[3].
Constantius [I] imperator 83[25], 84[2]; II 234[13].
Constantius [II] imperator 84[10], 93[3 5 7].
Constantius [II] comes, [III] imperator 85[1 3].
constitutio pontificis *v.* privilegium.
constitutio de testamento II 236[2], 242[8].
constitutio Berardi I abb. Farf. II 198[3]. Berardi II abb. Farf. II 199[26], 216[28], 218[17], 219[19], 220[7]. Bonifatii III papę II 206[1]. Bonifatii V papę II 236[2], 242[7]. congregationis mon. Farf. II 302[23]. Heinrici III imp. II 178[36]. Hugonis abb. Farf. II 76[30], 296[27], 299[20]. Ottonis III imp. II 9[8].
constitutum de campo et arcibus II 216[2].
constructio monasterii Farfensis 239[2].
Constructionis liber 124[n], 128[14], 131[20], 132[29], 238[33].
consuetudo II 43[7]. mala II 166[20].
consuetudo Ecclesię Romanę II 199[2], 236[30].
consuetudo mon. Farf. II 155[32], 215[7 17], 227[9], 268[26], 295[22], 311[11], 314[26].
consulatus 183[23].
consules Romanorum II 243[27].
Contreisi *v.* Casę.
contumacia II 274[8].
Conus pater Gisonis 251[9].
Conus pater Petri pręsbyteri II 277[18].
convenientia iniqua II 133[12 23].
convenientia per pignus et obsides II 230[31].
conventus *v* congregatio.
conversi .VIIII. mon. Farf. II 121[13].
Copaninus in comitatu Esculano 251[19].
Coperseta, Copersetus 229[17], 230[4 10 16], 234[11 21].
Coperseto (de) curtis in territorio Firmano 353[9].
copię Constantinopolitani imperatoris 302[31].
Coppari Cesa II 60[36].
Coppę castellum II 263[8].
Coppe podium in comitatu Narniensi II 265[22].
Copresa II 109[17].
Copula II 277[10].
Coranus mons 253[26].
Corbianus casalis in Sabinis 295[6].
Corbianus fundus 215[1]; II 58[10].
Corbiniana curtis in Sabinis 295[14].
Corbiniana massa *v.* Corviniana.
Corbinianus fundus in Sabinis 300[4].
Corbo de Drogo II 212[14].
Corbo filius Sabini II 150[26].
Corbonianus fundus 182[2], 203[8].
Corcianus in territorio Perusino II 100[21].

Cordale 166[5]. suptus montem S. Maroti 186[4].
Cordilianus 287[5 14].
Corentianus fundus II 58[11].
Corgnitum 256[22]; II 26[25]. Corgnito (de) turris II 41[18], 115[3]. *V. anche* Cornetum.
Corgnitum, Corgnito (de) castellum 283[2]; II 115[3], 163[29], 164[1], 275[1].
Corgnitum civitas II 86[16], 125[20], 163[29]. platea II 125[21].
Corigilianus in comitatu Perosino II 108[n].
Corilianus in territorio Sabinensi II 73[22]. *V. anche* Curilianus.
Corilianus casalis in Sabinis 293[21].
Corilianus fundus 202[23], 214[38], 337[31].
Corinthii 145[30].
Coriose gualdus 161[14].
Cornanus II 109[3].
Cornazanus, Cornatianus II 54[4], 115[19 25 28], 116[7], 117[33], 182[1 9], 183[31], 221[4], 280[26].
Cornecianus 326[27].
Cornelia via 122[a].
Cornelianus 151[13].
Cornelius papa 92[7]; II 252[12].
Cornella in territorio Furconino II 58[19].
Cornellę casę II 46[27].
Cornellę mons II 46[27].
Cornellus in territorio Summatino II 155[13].
Corneta villa in massa Torana 228[4 15].
Cornetana civitas, Corneti urbs II 153[21], 174[12]. muri II 174[12].
Corneto (de) curtis in Tore 249[31].
Cornetum, Cornitum 207[3 7], 211[36], 221[5], 305[12], 317[16 36], 339[13]; II 8[4], 33[24], 123[14], 158[2], 176[19], 281[24 35]. *V. anche* Corgnitum.
Corniale (de) casalis in Tribuco II 297[13]. pratum II 297[13].
Cornialetum de Sole * * 358[18].
Cornicla massa in territorio Sabinensi II 115[6]. *V. anche* Treigum.
Cornicle casalis in Sabinis 294[10].
Cornitum *v.* Cornetum.
Cornium in territorio Amiternino 352[22].
Cornu 320[13].
Cornu in Amiterno 318[29]. in territorio Amiternino 359[14].
Cornu castellum II 213[27].
Cornu mons II 270[16].
Cornu rivus II 266[32]. Cornu (de) aqua 319[13].
Cornu Bovesinum in villa Maina 310[11].
Cornu Iosep in comitatu Reatino II 167[21].
Cornu Molellum *v.* Stephanus.
Cornus in comitatu Reatino 249[10].
Corolianus, Corollianus II 4[28], 154[23], 182[8], 186[14], 188[4], 221[9].
Corolianus in pertinentia de Catino II 213[11].
Corolianus in Sabinis 332[19]. in comitatu Sabinensi 244[23 24]. in territorio Sabinensi II 27[25], 61[9 12], 65[31], 66[3 20], 67[36], 70[16 23 32], 71[12], 74[12].
corona de argento cum dalfinis .VIII. mon. Farf. 325[25]. de auro 325[24].
coronatio imperatoris 68[1]; II 84[4], 239[20], 242[23 24], 320[27], 322[15]. regis II 238[16]. *V. anche* unctio.
coronę arte pistoria compositę II 201[15].
Coronitum 287[15].
Corradus rex *v.* Chuonradus.
correctio fratrum II 201[23].
corroboratio imperialis abbatis II 108[3]. *V. anche* confirmatio.
Corsica insula II 237[30].
Corticella in cella de Coperseto 234[12].
Cortinius Minor in territorio Spoletano 310[14].
Corule 194[7].
Corvanianus curtis 186[17].
Corvara ripa in territorio Sabinensi II 72[28].
Corvaria *v.* Petra.
Corvarium in Cliviano II 205[11].
Corvarum castellum in comitatu Reatino 140[3].
Corvianus in territorio Sabinensi II 280[39].
Corvianus fundus 181[20], 202[28], 337[36]. *V. anche* Corbianus.

Corvię in territorio Amiternino 359 [4].
Corvillus germanus Eudonis 153 [21].
Corvini filii II 52 [13].
Corviniana, Corbiniana massa in Sabinis 297 [34], 300 [18].
Corvinus pater Symeonis 285 [26].
Corvinus pater Teuzonis 249 [25].
Corvinus rivus 309 [31].
Corvionis filii II 271 [17].
Corvo 289 [2].
Corvo (de) *v.* Iohannes.
Corvonis hęredes 245 [5 27]. confratres eius 245 [27].
Corvus 358 [17].
Corvus in Furcone 305 [11].
Cosarius rigus II 47 [14].
Cosce in territorio Sabinensi II 45 [33], 69 [17], 280 [24].
Coscia II 122 [26].
Coscia mons II 129 [26].
Coscianum II 191 [11].
Cose (de) piscaria II 170 [23].
Cosenianus II 109 [6 25].
Cosenianus, Cusinianus in castello Marthę II 109 [5], [21].
Cosennanum in comitatu Asculano II 140 [8], 175 [14]. *V. anche* Consennanum.
Cosennanum castrum II 284 [36].
Cosi mons II 140 [9], 175 [15], 284 [37].
Cosiniano (de) *v.* Leo, Stefanus.
Cosinianus casalis in Sabinis 294 [1].
Cosmę et Damiani (Ss.) ecclesia in Mica Aurea II 158 [12].
Cosmę et Damiani (Ss.) ecclesia in territorio Sabinensi II 152 [15].
Cosmę et Damiani (Ss.) monasterium in Mica Aurea II 10 [16], 11 [4 8], 13 [5], 14 [11], 16 [5], 17 [15], 18 [1], 124 [2 20], 125 [23], 157 [28], 158 [22], 159 [17], 164 [3 4]. *V. anche* abbas, ecclesia.
Cosmę (S.) mons 321 [33]; II 60 [13].
Cospianus in territorio Sabinensi II 40 [17], 73 [22].
Cossigianus *v.* Cossiianus.
Cossiianus in territorio Sabinensi II 280 [18].
Cossiianus, Cossigianus fundus 181 [5], 202 [11], 214 [27].
Costa (Montium) in territorio Sabinensi II 153 [24].
Costallia *v.* Martinus.
Costantinus *v.* Constantinus.
Costis (de) casalis in Sabinis 246 [24].
Cotecocianus casalis in Sabinis 298 [4].
Cottanillus in territorio Sabinensi II 99 [29].
Cottidianum evangelistarium cum tabulis deargentatis mon. Farf. II 291 [17].
Coxianus in territorio Sabinensi II 59 [27].
Cozanus II 97 [24].
Crassi casalis in Arci II 143 [11], 149 [30].
Crassianus *v.* Grassianus.
Crassis, Grassis (de) stagnum II 266 [19], 268 [18]. *V. anche* Naia.
Crassus II 143 [11], 149 [30]. *V. anche* Iohannes.
Crescentii filii II 141 [24].
Crescentii filius II 47 [26].
Crescentii de Bona hęredes 245 [34].
Crescentii Octaviani filii II 143 [18], 144 [13 21].
Crescentii comitis filii II 194 [24].
Crescentii casalis in Turri II 67 [11].
Crescentii de Martino casalis in Arci II 142 [26], 143 [12], 150 [1].
Crescentii 'Picti casalis in Petrolo II 70 [1].
Crescentii sandalarii casalis in Sabinis 246 [11].
Crescentii Stilluti casalis in Arci II 142 [26].
Crescentii Sabinensis Vallis II 127 [21], 183 [9].
Crescentio (de) *v.* Rainerius.
Crescentio *v.* Crescentius.
Crescentius 247 [17]; II 195 [10].
Crescentius filius Arduini II 141 [16].
Crescentius pater Beraldi II 270 [18].
Crescentius Bonizonis II 91 [9].
Crescentius a Caballo Marmoreo pater Theoderandę 62 [24]; II 79 [23].
Crescentius de Crescentio Frankitti II 197 [32].
Crescentius filius Datonis Rainerii II 148 [1].

Crescentius coniux Dodę II 180[29].
Crescentius pater Dononis II 161[31], 222[2].
Crescentius filius Duranti, coniux Marozę II 57[8].
Crescentius filius Farolfi II 96[8].
Crescentius filius Farolfi, pater Azolini II 141[26].
Crescentius pater Franconis II 148[20].
Crescentius Frankitti pater Crescentii II 197[32].
Crescentius de Iohanne Atrię pater Dalię II 127[9].
Crescentius patruus Iohannis 90[13].
Crescentius filius Landulfi II 47[31]. fratres eius II 47[32], 48[11].
Crescentius filius Miccię II 163[8].
Crescentius filius Octaviani, frater Oddonis 70[1], 76[28]; II 86[5].
Crescentius de Octaviano pater Rustici II 149[26 28].
Crescentius, Crescentio filius Octaviani, coniux Theodorę, pater Cencii, Guidonis et Iohannis II 143[7 16], 144[8 21].
Crescentius pater Ofridi II 213[13], 222[7].
Crescentius filius Ottonis comitis, frater Iohannis II 124[27].
Crescentius pater Petri 282[33].
Crescentius pater Rainerii advocati Martini pręsbyteri II 126[13].
Crescentius pater Rainonis II 135[7], 162[19].
Crescentius pater Rapizonis II 211[5].
Crescentius pater Remedii et Teuzonis II 153[22].
Crescentius filius Roccionis 293[2].
Crescentius pater Rustici II 168[11], 172[26], 196[11], 264[8], 278[9].
Crescentius comes 89[27], 90[2 7 15].
Crescentius comes filius Benedicti comitis 64[10 25], 65[15 21], 66[5], 67[4 6 11 19], 69[12], 70[7], 73[6], 74[20], 75[33], 76[8], 77[21]; II 81[10 25], 82[15 21], 83[15 17 22 33], 85[16], 86[11], 91[13].
Crescentius comes pater Iohannis patritii Romanorum 64[18], 65[13]; II 81[18], 82[12].
Crescentius comes germanus Oddonis 90[11].
Crescentius comes coniux Theodorę, pater Rogatę II 34[6 17], 97[8].
Crescentius diaconus S. R. E. 247[33].
Crescentius prętectus Urbis II 41[11], 53[14], 88[18]. germanus eius II 53[14]. *V. anche* placitum.
Crescentius pręsbyter 290[18]; II 33[25], 213[29]. consortes eius II 213[29].
Crescentius sandalarius *v.* Crescentii casalis.
Crescio 247[16].
Crescius de Duranto 363[25].
Crescius Sichardi pater Benedicti pręsbyteri II 301[16].
Cretaceus Mons II 109[17], 140[10], 175[18], 284[40]. podium II 109[17].
Cretaia in territorio Narnatino II 50[13].
Cretarium in territorio Amiternino 358[9].
Crete in territorio Sumatino 362[26].
crimen sacrilegii II 272[12].
crimen symoniacę hereseos 56[35]; II 76[32].
Cripta II 45[17].
Cripta in comitatu Firmano 255[4].
Cripta Machelmi *v.* Machelmi.
Cripta Pauperis in territorio Amiternino 358[4].
Cripta Terentiana *v.* Terentiana.
criptę *v.* Adelardi, Agonis Campus, Alicco, domus et curtis, Paganicus, Scorticlarii regio.
Criptę in fundo Corentiano II 58[12]. aquimolum II 58[11].
Criptę in territorio Teramnensi II 269[14].
Cripte ad campum Teuzonis II 189[31].
Cripte casalis 329[22].
Criptę fundus II 168[10]. in Sabinis 297[26].
Criptę Antiquę in territorio Sabinensi II 59[23].
Criptella in territorio Sabinensi II 67[18].
Criptula prope flumen Pharphę 153[19].
Criptula in territorio Sabinensi II 61[18], 280[26].

Criptulę 161[12], 290[15]; II 45[26], 183[35], 184[34], 187[13], 190[18].
Criptulę in Sabinis 299[34], 323[16], 332[48], 355[26]; II 69[2], 102[23], 117[28].
Criptulę casalis iuxta Farfam 331[8].
Criptule casalis in territorio Sabinensi 313[15] [18], 323[6].
Criptulę flumen II 218[37]. molendina II 218[37].
Criptulę fundus 180[35], 201[4] [41], 213[18], 214[15], 327[29], 336[9], 337[6]. in territorio Sabinensi 314[8]; II 283[39]. *V. anche* Cruptulę.
Crispa soror Ursi servi mon. Farf. in Pontiano, mater Lupę et Mauripergę 265[10].
Crispinianus in Sabinis 299[13].
Crispinianus fundus 180[31], 201[36], 214[10], 337[1].
Crispo *v.* Iohannes.
Crispolitus consanguineus Bricii et Euticii 122[n].
Crispus *v.* Iohannes.
Crispus pater Aleradi servus mon. Farf. in Beliciano 273[12].
Cristinę (S.) *v.* Christinę.
Critulus in comitatu Firmano 256[11].
Crucem (ad) 194[9]. in fundo Terentiano II 57[27].
cruces mon. Farf. 162[8]. crux de argento 325[28]. argentea minor II 291[12]. cruces argenteę maiores .II. II 291[12]. crucicula aurea II 309[21]. crux maior deaurata cum capulo et pomo II 309[13]. auri purissimi, longa plus unius brachii, circumdata gemmis 325[25]. cruces .II. de auro cum ligno Domini 325[27].
Crucetum, Crusetum via publica in territorio Sabinensi II 131[10], 184[13]. *V. anche* Crucis (S.) via.
Crucis Cerrus II 60[35], 72[33].
Crucis (S.) curtis in Aqua Sicca II 282[22].
Crucis (S.) curtis in Ophiano II 281[24].
Crucis (S.) ecclesia super rivum Angri II 101[4].
Crucis (S.) ecclesia in Aqua Sicca II 123[20].
Crucis, Iohannis Baptistę, Iohannis Evangelistę, Margaritę (Ss.) ecclesia ad Aquam Siccam II 162[9].
Crucis (S.) ecclesia in Bezano II 259[29], 285[34].
Crucis (S.) ecclesia in Fossule II 263[28], 285[27].
Crucis (S.) ecclesia in Fustiniano II 113[2].
Crucis (S.) ecclesia in castello de Iscla II 108[14].
Crucis (S.) ecclesia in Ocriclo II 123[17], 130[24].
Crucis (S.) ecclesia super Romam 194[27].
Crucis (S.) ecclesia in Scandrilia II 171[3].
Crucis (S.) ecclesia in Tancie 363[12].
Crucis (S.) monasterium in comitatu Reatino II 167[24].
Crucis (S.) oratorium sub colle Baiano II 45[10].
Crucis (S.) via in territorio Sabinensi II 152[22]. *V. anche* Crucetum.
crumena .I. imperialis mon. Farf. II 292[19].
Cruptulę fundus 180[1]. *V. anche* Criptulę.
Crusetum *v.* Crucetum.
Crux *v.* Barbarę (S.), Palerecta.
Crux 206[31], 322[20]; II 55[27].
Crux in territorio Amiternino 233[19].
Crux ad S. Ianuarium in Amiterno 232[23].
Crux S. Antię via publica in territorio Sabinensi II 148[27].
Crux (S.) inter Cardeta et Belonianum 285[8].
Crux (S.) in territorio Sabinensi II 152[21], 168[32].
Cubianns in castaldatu Equano II 157[2].
cubicularii Orientalis imperii 131[12].
cubicularius *v.* Leo, Narses
cubitus II 201[16].
Cuccura pedica de Burdonaria II 37[8].
Cuculi Fontana II 183[14]. *V. anche* Computum.

cuculla II 21 [1], 298 [16]. cucullę nigrę II 311 [5].
Cufi, Cuphi castellum, castrum 244 [6 8], 355 [22], 363 [19 26]; II 28 [28], 56 [6], 59 [28], 71 [24 28], 117 [10], 122 [10], 173 [35], 222 [7], 230 [15], 284 [17]. ecclesia ibi II 59 [28]. podium II 117 [10].
Cuphi fundus in comitatu Sabinensi 244 [27]. gualdus 244 [28].
Cula (de) Vallis in territorio Amiternino 361 [18].
Culianus in territorio Sabinensi II 280 [16].
Culianus casalis 156 [9]. in Sabinis 294 [25].
Culianus fundus 202 [33], 215 [7], 295 [7], 337 [33].
culpa solidorum .xx. II 113 [10]. culpę criminales II 298 [22]. incestuosę II 298 [23].
cultores 256 [2].
culvertę II 272 [21].
Cumana civitas 40 [22]. Cumanus episcopus *v.* Petrus.
Cumulus 260 [6]. in Amiterno 249 [9]. in territorio Amiternino 353 [34].
Cuna mater Opizonis II 267 [10].
Cunctarius pręsbyter, vir Occliavię pręsbyterę, pater Theodori 152 [8].
Cunensis episcopus *v.* Arnulfus.
Cungus de Corgnito 258 [9].
Cunipertus, Chunipertus rex 88 [1 6].
Cunipertus servus mon. Farf. in Beliciano 273 [13].
Cunipertus filius Bonosi scarionis servus mon. Farf. in Prętorio 268 [32].
Cunipertus frater Godeprandi, coniux Ildepergę, pater Godeprandi, Gudiperti, Pollę, Rodelindę, servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [26].
Cunipertus filius Mauricę servus mon. Farf. in Bucizano 271 [12].
Cunteramus 299 [30].
Cuntifridus conductor 293 [25].
Cuntula uxor Isimuldi filii Alboli servi mon. Farf. in Bucizano 272 [9].
Cupa *v.* Vallis.
Cupencus, Cupencum (ad) *v.* Acupencus.
Cupersetus 325 [6].
Cupersetus in Bacciano II 32 [22].
Cupresseta curtis 261 [26].
Cupresseto (de) curtis in comitatu Firmano 251 [26], 339 [20]; II 7 [13], 98 [29], 176 [39], 283 [3].
Cupressitus in Sabinis 293 [4].
Cuprinianus casalis in Caneria 210 [24].
Cupula *v.* Vallis.
Cupulo (de) rocca II 259 [33], 285 [35].
Cupulum vocabulum II 46 [6].
Cupum *v.* Monumentum.
Cupus rivus II 201 [4].
Curanus in territorio Sabinensi 314 [14]; II 61 [18], 63 [3]. Curano (de) ripa 282 [1].
Curcia mater Lętonis pręsbyteri II 259 [24].
curia castelli II 270 [1]. mon. Farf. II 318 [22]. imperatoris II 107 [4], 119 [18], 209 [4], 226 [6], 243 [3], 295 [19]. papati II 307 [8 11], 314 [10]. Rainaldi comitis II 233 [18]. Romanorum II 232 [12].
Curianus in territorio Sabinensi 316 [8]; II 88 [9], 104 [22].
Curianus casalis in territorio Sabinensi 313 [12 15 19].
Curianus fundus in Sabinis 295 [8].
Curilianus II 185 [5]. *V. anche* Corilianus, Curulianus.
Curilianus fundus 181 [15]. in territorio Sabinensi II 40 [16].
Currensis, Currensium *v.* Currisii.
Curri II 183 [21].
Currisii alveus II 34 [13], 264 [18], 297 [27]. aqua II 278 [13]. flumen, fluvius 285 [20], 321 [17 18], 332 [5 17 19 23], 333 [11], 347 [31], 348 [8], 363 [4]; II 34 [21 23], 53 [18], 68 [2], 71 [12], 74 [19], 90 [8 13], 102 [25], 125 [3], 126 [19], 129 [7 9 32], 131 [5 8 15], 141 [6], 142 [30], 143 [1 3 4 7], 150 [8 10], 168 [24], 187 [34], 198 [7], 209 [24], 218 [37], 264 [19 24]. molina *passim.* portus II 274 [31]. rivus 148 [23].
Currisii, Currensis, Currensium, Currise, Currisio (de), Currisis, Currisium castellum, castrum II 34 [25], 96 [14], 122 [11], 127 [29], 129 [17], 168 [21], 264 [10], 278 [12 13], 284 [15].

Currisii terra in Sabinis 246[26].
Currisium II 297[7].
Currus rima in territorio Sabinensi II 168[32].
cursus aquarum II 33[23].
Curtabraca *v.* Leo.
curticella prope flumen Tine in comitatu Pinnensi 250[30].
curtis comitalis *v.* Leoni. regia *v.* Horgum. Romana 126[18]; II 256[23 30].
Curtis in territorio Sabinensi II 104[11].
Curtulus colonus in casale Pacciano 293[21].
Curtus *v.* Iohannis casalis.
Curulianus II 40[11]. *V. anche* Corolianus.
Curvolus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296[23]. filii et nurus eius 296[23].
Curvus *v.* Rivus.
Cusianus II 48[5]. in territorio Sabinensi II 125[15].
Cusinianus *v.* Cosenianus.
Cutri II 71[11], 128[16], 183[19 35], 187[7], 220[33].
Cutri fundus 64[9], 328[5]; II 81[9].

Dacia 83[26].
Daculi casa in curte de Pontiano 295[25].
Daddonis filii II 52[4].
Dagari pater Luponis servus mon. Farf. in Pontiano 265[3].
Dagarinus castaldus et referendarius 164[17 20 23].
Dagibertus, Dagipertus abbas Farfensis 40[21], 41[8], 42[5 7], 99[5], 327[11 16 27], 328[9], 329[11].
dalfini de argento 325[25].
Dalia nobilissima femina filia Crescentii de Iohanne Atrię II 127[9]. filii eius II 127[10].
Dalmatia 83[22].
dalmatica optima mon. Farf. II 310[3]. dalmaticę .II. 325[34]; II 292[18].
Dalmatius iuvenis, frater Iuliani apostatę 83[30].
Damasus [I] papa 93[9], 130[28].
Damasus I papa 132[9].
Damasus [II] papa II 245[3].
Damiani (S.) ecclesia ad Aream ubi dicitur ad Crucem 194[8].
damna infra emunitatem Ecclesię II 272[11].
damnatio II 230[28].
damnum II 274[31 34 35].
Damulo colonus 148[27].
Danihel magister militum II 243[3 14].
Danihel monachus 298[17 32].
Danihel prębyter 298[28].
Danubius 123[n], 130[12].
dapifer *v.* Rogerius.
Dardanus II 278[3].
dat̄ b de Corgnito 257[14].
data II 152[17], 301[24]. de castellanis II 261[14]. *V. anche* oblationes.
Dathan II 200[10], 217[9].
daticum 189[26], 279[32].
datio 280[11]. pro monachico ordine intrando II 318[16].
Dato filius Rainerii II 186[11].
Dato filius Rainerii pater Crescentii II 148[1], 149[22].
Dato de Uhberto II 135[6].
Dato frater prębyter et monachus Farf. II 121[n].
Dato frater subdiaconus Farf. II 122[n].
Dato prębyter servus mon. Farf. in S. Xisto 259[2].
Dato servus mon. Farf. in S. Xisto 259[7].
Dato filius Remengardę servus mon. Farf. in S. Xisto 259[3].
Datonis podium in Arnaro II 187[10].
David filius Mauri servus mon. Farf. in Prętorio 270[5].
Davinia uxor Iohannis Ottonis II 131[3].
decani in Sabinis 294[2 5].
decanus *v.* Iohannes.
Decanus (locus) 207[17].
decarco vulgi populi Romę II 243[22].
Decempera 166[1 21], 281[6].
Decemianus fundus 326[21].
Decianę leges II 249[11].
decima, decimatio 57[25], 184[27], 223[6], 225[29]; II 77[22], 132[9 26], 133[8], 135[11],

137[38], 147[13 21 24], 155[29], 209[29], 218[33], 224[10], 265[11], 298[4 21 32], 312[17]. decima decimę II 218[34]. decimatę vini 280[19].
Decius pater Marconis II 100[19].
Decius imperator 83[2], 92[7 14]. *V. anche* Decianę leges.
Decorata mancipia mon. Farf. 267[34].
Decoratus servus mon. Farf. in Flacciano 268[16]. filii, uxor eius 268[16].
Decoratus frater Mauraldi servus mon. Farf. ad Volubrum 263[15]. filii eius 263[16]. uxor 263[15].
Decorosi casa de Ceseriano 296[1].
Decorosi casa in curte de Pontiano 295[23].
decretum, edictum electionis papę II 235[3 4], 236[24], 237[6], 238[10].
decretum fratrum mon. Farf. II 314[27].
decretum Ylarii papę 146[25]. Nycolai [II] papę II 245[17], 253[19]. Silvestri II papę 58[11]; II 78[9]. *V. anche* privilegia pontificum.
dedicatio altaris II 134[20]. ecclesiarum 138[13].
defensio imperatorum Langobardorum 197[32], 200[9]. regum Langobardorum 197[14], 199[20].
defensor primus *v.* Bonifatius.
defensores, ministri patrimonii Eccl. Rom. II 241[27].
Delicatuli casa in Corneto et in Massugiano 207[5].
delicię 62[29]; II 79[28].
Demetrii (S.) villa in Furcone 320[13], 321[29].
Demetrius vir Nerę Rainerii II 127[25].
Demetrius grammaticus 314[20].
Demetrius (S.) 264[12].
Demetrius (S.) in territorio Asculano II 112[18 25].
Dęmonis *v.* Petra,
denarii argenti 208[32], 209[4 8 14], 211[12], 228[23]. romanisci 211[20]. *V. anche* librę.
Dente muzo *v.* Belizo pręsbyter.
Denulfus abbas *v.* Adenulfus.
Deodatus 311[28].
Deodatus pater Adami iudicis II 154[4].
Deodatus filius Iohannis II 51[26].
Deodatus advocatus Iohannis III abb. Farf. 360[9].
Deodatus Carbinensis episcopus II 248[25].
Deodatus pręsbyter II 201[37].
Deodatus pręsbyter filius Mollicę II 50[1], 51[25].
depinctio *v.* Petri (S.) ecclesia iuxta castellum Catinense.
depopulationes II 259[13].
depositio pontificis II 234[14 16 19 21], 235[6 8], 236[12], 244[15 25 26], 245[6].
deprędationes II 119[2], 135[29], 230[13], 275[27], 321[25].
Derentanus rivus 352[29], 353[36], 359[13].
Deserti, Desertus *v.* Rivus.
Desideria filia Desuli servi mon. Farf. in Bucizano 272[14].
Desiderii (S.) cella mon. Farf. 230[2].
Desiderii (S.) curtis 261[27], 325[6], 339[19].
Desiderii (S.) curtis in comitatu Firmano 251[30], 353[11]; II 176[39]. in territorio Firmano II 7[12], 283[2]. ecclesia ibi 251[30].
Desiderius filius Bonosi scarionis, coniux Trudę, servus mon. Farf. in Prętorio 268[32].
Desiderius filius Lupuarę, frater Aldemarii et Alexandri, coniux Antildis, servus mon. Farf. in Colomente 266[13].
Desiderius cardinalis S. Cecilię II 247[32].
Desiderius rex 19[9], 88[22], 96[6], 155[16], 187[3], 188[29], 190[20], 205[39], 218[25], 224[20], 279[10 12], 295[15], 310[33], 335[25], 342[32]; II 173[13], 238[21], 279[26]. coniux eius 88[23]. *V. anche* pręceptum.
desolatio mon. Farf. 301[13]; II 295[21].
desolationes II 230[13].
Destructio mon. Farf. Hugonis abbatis 27[2], 28[17].
destructio mon. Farf. 32[1], 235[5], 238[24], 239[3], 242[12], 243[2].
destructiones II 230[13].
Desulus 352[23].
Desulus coniux Liupę, pater Deside-

riȩ, Gariperġȩ, Linudarȩ, servus mon. Farf. in Bucizano 272 [13].
Desulus coniux Lucioleȩ, pater Maionis, Marturiȩ, Maurȩ, Taciperge, servus mon Farf. in Prȩtorio 269 [7].
Detusiñ *v.* Henricus abbas.
Deusdedit papa 94 [25].
Deusdedit filius Formosi servus mon. Farf. in Narnate 275 [4].
dextrarii II 223 [34], 297 [30].
Diaboli rivus II 165 [28].
diabolus 113 [27], 183 [14]; II 119 [5], 225 [29].
diaconi Eccl. Rom. II 247 [32]. *V. anche* Benedictus, Mantius, Sergius.
diaconi tres mon. Farf. II 121 [12], 292 [32].
Diaconus II 235 [21].
Diadumenus imperator 82 [29].
Dialogorum liber 128 [22].
diaspides II 309 *passim.*
dicio regia II 153 [12].
Dicta Patrum liber 326 [4].
dictum *v.* planum.
dies Domini 119 [15].
dies memorialis *v.* lȩtaniȩ maioris.
dies operum II 218 [40], 219 [1-4].
dies tremendi examinis 56 [28]; II 76 [26].
Digna uxor Gaidonis servi mon. Farf. in Colomente 266 [8].
Dimidii collis 365 [2].
Diocletianȩ leges II 249 [12].
Diocletianus imperator 83 [22 24], 92 [24].
Dionisius papa 92 [15]; II 252 [18].
Diruta in Perosia II 282 [26]. in comitatu Perosino II 108 [n], 123 [22], 137 [12], 139 [12], 174 [20], 181 [15].
Discanus in territorio Reatino 319 [6].
disceptatio per pugnam II 17 [22], 22 [20], 23 [22].
dispositio Gregorii [I] papȩ II 241 [26].
dissensio, intentio in electione pontificis II 234 [17 25], 239 [11], 245 [9].
districtio II 230 [28]. *V. anche* ius districti.
Diula II 176 [7].
divastatio Hitalica ab Agarenis 238 [23], 324 [13].
divastationes II 166 [22], 272 [9], 321 [25].
Divinus mons 292 [7 12]; II 55 [8 12].
Divizo frater prȩsbyter et monachus Farf. II 121 [a].
doctrina extranea vilissima mon. Farf. II 215 [14].
doctorum sententiȩ 124 [4].
Doda uxor Azonis Iohannis II 142 [6].
Doda uxor Cencii II 261 [11].
Doda uxor Crescentii II 180 [29].
Doda uxor Franconis de Iohanne Uberti II 262 [25].
Doda mater Iohannis II 162 [26], 300 [18].
Doda mater Marronis II 213 [2].
Doda coniux Odonis II 151 [1].
Doda uxor Ottonis Octaviani 90 [2].
Doda uxor Sigizonis Iohannis II 48 [28].
Dodatus pater Berardi iudicis II 47 [10].
Dodo *v.* Iohannes Roccionis.
Dodo 249 [36]. filii eius 249 [36].
Dodo nepos Adenolfi II 46 [11].
Dodo filius Bonihominis II 157 [17].
Dodo filius Bonihominis Arimanni II 156 [10].
Dodo Dudati II 192 [18].
Dodo filius Iohannis II 150 [24].
Dodo pater Iohannis II 147 [28].
Dodo Marconiscus 285 [27].
Dodo filius Probonis II 58 [13].
Dodo filius Roccionis 293 [3].
Dodo pater Tebaldi II 192 [17].
Dodo clericus filius Beraldi de Iuvenale II 267 [2].
Dodo conversus Farf. II 218 [11].
Dodo iudex filius Azonis II 59 [3].
Dodo prȩsbyter et monachus Farf. II 217 [19].
Domatianus casalis in territorio Reatino 318 [20].
Domicianus *v.* Domitianus.
Dominatuli casa de Paciano 295 [33].
Dominica filia Barosi 262 [21].
Dominica filia Dominici servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 [22].
Dominica filia Sinderadi et Fareperġȩ 262 [18].
Dominica devota femina II 57 [3].
dominica quinquagesima II 315 [2].
Dominici casalis in Scandrilia II 191 [22].
Dominici Furis casalis II 90 [13].

Dominici Nerini casalis in vocabulo Gabiniano 244 10.
Dominici terra in Perrece II 201 5.
Dominicus 355 16, 363 36.
Dominicus pater Franconis II 37 3.
Dominicus filius Grilli II 300 12.
Dominicus filius Iohannis II 130 10.
Dominicus filius Iohannis Calvi 290 19.
Dominicus pater Iohannis II 37 12, 126 21.
Dominicus pater Martini et Sabini II 53 19.
Dominicus, qui vocatur Mincius, filius Donati II 179 18.
Dominicus filius Petri, coniux Lupę II 48 16.
Dominicus de Pruzano 287 27. filius eius 287 27.
Dominicus pater Rainerii pręsbyteri 283 5.
Dominicus Balbensis episcopus II 248 7.
Dominicus Cartaginensis episcopus II 252 32.
Dominicus coniux Ciminę, pater Sabbatini, homo mon. Farf. in Forcone 262 10.
Dominicus filius Goderisii homo mon. Farf. in Forcone 262 27.
Dominicus monachus filius Gisonis II 180 14.
Dominicus Gradiensis patriarcha II 248 1.
Dominicus pręsbyter filius Benedicti II 147 27.
Dominicus scanzolarius 288 14. filius eius 288 14.
Dominicus filius Aruisis servus mon. Farf. in Canzoniscis 264 34.
Dominicus filius Serenulę servus mon. Farf. in Forcone 263 11.
Dominicus coniux Teuderadę, pater Dominicę et Teudeldis, servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 22.
dominium seculare II 275 8.
Domitianus imperator 82 5, 91 7.
Domitianus in Sabinis 299 15; II 280 40.
Domitianus casalis 279 5.
Domitianus, Domicianus fundus 180 30, 201 35, 214 9, 296 10, 336 40.
Domnari casalis in Postmontem II 67 3, 69 4.
Domnaricum *v.* Iohannes.
Domnariscus collis II 187 36.
Domnarus 322 1.
Domnella diacona 64 7, 334 n; II 40 31, 81 7.
Domnellę Vallis II 222 11.
Domnellus 251 19. filius eius 251 19.
Domnica uxor Beraldi Crescentii II 270 18.
Domnica Vallis in Amiterno 317 24.
Domnici casalis in villa S. Viti II 69 29.
Domnicia mater Leonis 366 6.
Domnina filia Sinderadi servi mon. Farf. in Bucizano 272 12.
Domninus conductor 294 18.
Domnus papa *v.* Donus.
domus et curtis cum puteo aquę vivę et cripta post eam sinino opere cooperta, circumdata a pariete antiquo II 41 14.
domus quędam Romę II 97 2 3. *V. anche* Albericus princeps.
domus antiqua in Tiburtina civitate II 26 21.
domus lutea II 203 8.
domus hospitum, hospitale, hospitium mon. Farf. II 218 35, 298 28 30. ad usum infirmorum 30 15. ad saginandas aves vel gallinas II 298 1.
domusculta *v.* Lucianus fundus.
dona Focę imp. ecclesię B. Marię ad Martyres II 236 1.
Donadeus filius Azonis II 101 6.
Donadeus filius Bonihominis II 195 16, 196 4 7 18 26 27, 197 15 23 26.
Donadeus pater Tassonis II 180 23.
Donadeus, comes Tudertinus, filius Rainerii II 265 32.
donaria 39 12.
Donata mater Astulę infantis 268 9.
Donati (S.) castellum in territorio Sabinensi II 115 23, 116 11.
Donati (S.) cella in Agello 226 16.
Donati (S.) ecclesia in Agello II 280 19.

Donati (S.) ecclesia in Ciciliano 366[17]; II 280[19]. in fundo Ciciliano 179[37], 201[3], 213[17], 336[8]; II 67[27].
Donati (S.) ecclesia in Monticlo 194[14].
Donati (S.) fines 227[25].
Donati (S.) mons 253[12], 259[27].
Donatula mater Aruli, Astulfi, Ermetrusę, Ursuli servorum mon. Farf. in Prętorio 269[17].
Donatulus coniux Audulfę, pater Ansipergę, Doniperti, Honoratę, Honorati, servus mon. Farf. in Prętorio 269[15].
Donatus 229[23]; II 12[n]
Donatus pater Hugonis pręsbyteri II 51[2].
Donatus, qui vocatur Picinellus, pater Dominici II 179[19].
Donatus iumentarius, servus mon. Farf. ad Fistulam civitatis Marsicanę 261[1], 276[25].
Donatus pręsbyter II 126[29].
Donatus (S.) II 186[32].
Donatus (S.) in Ciciliano II 182[9 22].
Donatus (S.) in Molgia II 182[2].
Donatus (S.) in territorio Nocerino II 52[8].
Donatus (S.) in territorio Sabinensi II 115[24], 117[33].
Donipertus filius Donatuli servus mon. Farf. in Prętorio 269[16].
Dono filius Crescentii II 161[31], 222[2].
Dono filius Iohannis II 204[31].
Dono filius Iohannis, coniux Rogatę II 152[1].
Dono pater Iohannis II 130[16].
Dono pater Iohannis Villani 285[9].
Dono diaconus et monachus Farf. II 217[36].
Donodeus filius Benedicti Ubaldi 246[4].
Dononis adulterina 247[12].
donum II 201[22].
donum abbatię 68[12 16]; II 84[15 19].
Donus [I] papa 95[9].
Domnus [II] papa 97[21].
dormitorium mon. Farf. II 272[13].
dorsalis .I. mon. Farf. II 310[26]. leonatus II 309[15]. dorsalia pallii .II. iuxta altare II 292[26].
dotalicium ecclesię S. Silvestri in Sanguiniano II 88[15].
draco pestiferus 122[n], 123[n], 125[10 18], 127[2].
Drogus pater Carbonis II 212[14].
Dructemirus subdiaconus, notarius [Hlotharii imp.] 206[13].
Drusus Callicula privignus Augusti 81[18].
Duas Basilicas (ad) Ophide 223[20].
duces II 241[6], 242[3].
Dudatus pater Dodonis II 192[18].
Dulia in territorio Amiternino 362[2].
Dullę (de) villa 234[1].
Dullianum in comitatu Asculano II 140[9], 175[15], 284[37].
Duno filius Beraldi 253[16].
Duo Ludi in territorio Tyburtino II 26[4].
Durandus diaconus [notarius Hludovici et Hlotharii imp.] 178[7], 193[24].
Durantus pater Crescentii II 57[8].
Durantus pater Crescii et Martini 363[25].
Durantus pręsbyter 287[33]. filius eius 287[33].
Durantus scriniarius II 158[24].
Dussemus II 109[4].

Ebbo pater Iohannis II 151[5].
ebdomada *v.* quadragesimę.
ebdomadę operum 195[24], 210-211, 228[5]; II 219[6 7 9], 298[6].
ecclesia *v.* Burrelli casalis, Cimbrianus mons, Cufi castellum, Desiderii (S.) curtis, Farneta, Ferrata fundus, Melezole, Rescanianus, Verruclanum.
ecclesia S. *v.* Annianellum.
Ecclesia Christi, Dei 61[21], 235[26].
Ecclesia Romana, Sedes apostolica, catholica, Romana 105[3 7 13 17 20 25] 111[4 22 33], 114[4], 182[30 35], 183[32], 196[16], 197[5], 199[17], 241[15], 293[15]; II 234[24], 236[29], 237[3], 238[10], 245[10 27], 320[3]. patrimonium *v.* Sabinense. *V. anche* limina.
ecclesię 234[2].
ecclesię ablatę mon. Farfensi 296[3-17].

ecclesię duo *v.* Asisium, Burgus civitatis Firmanę.
Eciculi *v.* Ciculi.
Eddo II 49[28].
edicti pagina 164[27].
edictum electionis papę *v* decretum.
edictum regale II 153[10].
edictum, privilegium Constantini imperatoris II 233[25 31], 250[15 20].
edictum Langobardorum regum de arimannis 189[22].
edictum Ottonis imp. 146[30]; II 241[21].
edificia antiqua mon. Farf. 45[9].
Eduensis episcopus *v.* Aganus.
Egdo filius Acterii II 181[8].
Ephesus 5[4], 134[18]. Ephesi episcopus *v.* Felix.
Egidii (S.) ecclesia in Spina II 267[9].
Egyptiaca servitus II 308[32].
Egyptiola uxor Petri servi mon. Farf. 263[1].
Egubinus episcopus *v.* Rofredus. *V. anche* Eugubinus.
eguminus D. Salvatoris II 313[25].
Einricus *v.* Heinricus.
Eldericus pater Sintaris 360[n].
Eldericus filius Todorici servus mon. Farf. in Bucizano 271[17].
Eldezonis filius 288[4].
electio abbatis 138[16], 162[7 25], 178[1], 206[3], 207[28], 208[1], 209[25], 218[33], 225[40], 312[26], 342[37]; II 4[10], 108[4], 120[32], 121[1], 138[8], 178[30], 205[12], 206[11], 207[24], 210[2], 223[1], 224[32], 227[4], 286[34], 292[33], 294[13], 295[18], 305[33], 314[18].
electio pontificis II 235[15], 236[23], 237[3 4 15], 238[11], 239[5], 243[20], 244[10].
Elenus infans filius Godipergę servus mon. Farf. 267[31].
Elerosus 193[36].
Eletine *v.* Meletine.
Eleutherii (S.) *v.* Heleutherii.
Elie (S.) *v.* Helię.
Elisii II 203[8].
Elpericus filius Magnicisi servus mon. Farf. ad Isule 264[23].
Elperinus *v.* Hilperinus.
Elpiczo pater Saxonis iudicis II 157[14].
emendatio damni II 274[33 34].
emphiteosis 235[12], 285[14].
Emigdii (S.) cella 220[23 26].
Emilianus Maurus imperator 83[6].
Emindii (S.) ecclesia in Rofeliano II 108[21]. *V. anche* Mindii (S.).
Emindii (S.) podium in comitatu Asculano II 175[15], 284[38].
Emmianus in territorio Firmano 309[22].
Emmo patruus Alberti 287[30].
Emmo pater Gualkerii II 58[18].
Emmo Asculanus episcopus II 32[27], 33[7], 112[17].
Empulus filius Gaudiosę, frater Audulę et Prodeldis, coniux Teusculę, pater Ansipergę et Ursę, servus mon. Farf. ad S. Mennatem 266[29].
emunitas *v.* immunitas.
Endricus filius Godeladi 360[n].
Enricus v. Heinricus.
epacta 87[9]; II 217[13]. *V. anche* concurrens.
Episcopalis *v.* Rota.
episcopi II 124[14], 144[12], 158[1], 159[14]. episcopi .LVI. II 234[23].
episcopi Romani II 247[28].
Episcopii *v.* Laia.
episcopus quidam de ultramontanis partibus II 134[1].
Episcopus 286[31]. *V. anche* Albertus.
Episcopus pater Tresedii 250[25].
epistola B. abbatis Farfensis Rogerio comiti II 277[24].
epistola electionis Berardi II abb. Farf. II 121[1].
epistola Faroaldi [II] ducis Spoleti Iohanni [VII] papę 136[6].
epistola congr. Farf. ad Leonem IX papam II 131[17].
Epistolaris, Epistolarium mon. Farf. opertum pallio II 292[5]. argento ornatum domni Oddonis II 292[2]. domni Romani II 292[2], 310[21].
epistolę, mandata quę deportare debent liberti 210[21], 211[3].
epitaphium *v.* Sichardus abbas.
Eplum, Templa in Amiterno 318[13], 322[8].
Equanus castaldatus II 46[22], 50[11],

156 [31], 162 [8], 163 [17], 164 [15], 181 [9].
Equanum ministerium II 164 [26], 165 [5].
equi, caballi, pulli equorum, pulliclę 247 *passim*, 262-274 *passim*; II 320 [10], 321 [20]. equę II 312 [15]. equi, caballi prętium II 71 [6], 190 [9], 221 [1 6 32], 222 [12 23]. equus bonus 293 [28]; II 273 [12].
equitatio armata manu II 143 [23].
equites II 120 [3], 219 [10], 278 [11], 310 [14].
equites advenę, empticites II 310 [10], 313 [33].
equites mon. Farf. II 210 [3], 218 [26], 224 [29], 226 [23], 228 [35], 230 [16], 231 [26], 293 [30], 294 [5], 301 [28], 307 [1], 308 [11 20], 312 [10], 314 [16], 315 [22 25].
Equum castellum 194 [17].
Eraclius *v.* Heracleus.
Eraricus, Erarius rex Gothorum 85 [33], 130 [1].
Erfaldus filius Gualterii 321 [28].
Erfemarius 299 [30].
Erfo colonus mon. Farf. in Turano 297 [7]. filii eius 297 [7].
Erfonis casale 279 [5].
Eric II 322 [12].
Erimagnus pater Bonihominis II 163 [6].
Erinianus in Amiterno 303 [28].
Erizo iudex *v.* Polo.
Erlegozo 288 [10].
Erma (de) *v.* Iohannes pręsbyter et monachus.
Ermefridus 354 [24].
Ermefridus pater Palumbi servus mon. Farf. in Narnate 274 [24]. uxor eius 274 [24].
Ermenaldi filius 252 [21].
Ermenfridus frater Alberti Episcopi 286 [33].
Ermensis casa 322 [20].
Ermepertus filius Ermerfridi servus mon. Farf ad S. Mennatem 266 [28].
Ermeradus servus mon. Farf. in Bucizano 272 [30].
Ermerfridus coniux Marturię, pater Aletrudę, Boniperti, Ermeperti, Laudeperti, servus mon. Farf. ad S. Mennatem 266 [27].
Ermetrusa filia Donatulę servę mon. Farf. in Prętorio 269 [18].
Ermicisi servus mon. Farf. in Beliciano 273 [18].
Ermilinda uxor Ansuli servi mon. Farf. in Prętorio 270 [6].
Ermiperga mater Sindipergę infantis 268 [7].
Ermula mancipia mon. Farf. 267 [35], 268 [3].
Ermulus colonus mon. Farf. in Turano 297 [5].
Ermulus coniux Palumbę, pater Rodifusi, servus mon. Farf. ad Bisenie 264 [20].
Escagę, Scage II 211 [19], 214 [5]. Scage (de) *v.* Iohannes.
Escantianus 228 [21].
ęscaticum 279 [32].
Esclare 308 [24].
Esclitus in massa Torana 227 [19].
Escrotonius comes 89 [3].
Esculanus *v.* Franco.
Esculum *v.* Asculum.
Escurianus casalis in massa Nautona 198 [21].
Espalda mater Petri II 27 [30].
Establum 256 [10].
Establum, Stablum in territorio Asculano 310 [8], 317 [1].
Establum fundus 230 [4].
Ęta flumen 254 [30]; II 33 [19].
ętas mundi 81 [10].
ethnici, Pagani 122 [n].
Eudibertus castaldius de Furcone, oblatus 222 [26].
Eudo frater Corvilli *v.* Audo.
Eufemia uxor Iustuli 262 [19].
Eufemia, Eufimia ancilla Dei, relicta Lamperti 204 [40], 217 [17], 341 [24].
Eufemia mancipia mon. Farf. 267 [34].
Euferus presbyter et monachus 298 [8].
Eufimia *v.* Eufemia.
Eugenia (S.) 290 [24].
Eugenię (S.) curtis ad Bubeta 322 [2].
Eugenię (S.) ecclesia in Bubeta II 280 [20].
Eugenię (S.) ecclesia in Malliano II 280 [19]. in fundo Malliano 180 [17], 201 [2], 213 [35], 245 [35], 336 [27].

Eugenię (S.) ecclesia in territorio Sabinensi II 53 9.
Eugenię (S.) oratorium in Malliano 152 24, 153 22 27, 154 11.
Eugenius imperator 84 30.
Eugenius [I] papa 95 3.
Eugenius [II] papa 96 15, 186 20, 194 32. *V. anche* privilegium.
Eugenius III papa II 321 3 10.
[Eugubinus], Gubinus episcopus *v.* Rodulfus. *V. anche* Egubinus.
Eulalius [ordinatus papa sub intentione cum Bonifatio] II 234 18 21.
Eunipertus servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 26.
eunuchus *v.* Narses.
Eusanii (S.) ecclesia 203 14, 215 29.
Eusanius (S.) in Forcone 305 13.
Eusebia relicta Rainerii II 46 31.
Eusebius Alexandrię episcopus 134 14.
Eusebius papa 92 28.
Eustathii (S.) ecclesia in Platana, Romę II 18 17, 41 11, 88 17. *V. anche* pręsbyteri.
Eustatio (S.) a *v.* Sarracinus.
Euticianus papa 92 19.
Euticii (S.) curtis in Ponte II 282 22.
Euticii (S.) ecclesia ad Vepia II 123 19, 179 16.
Euticius (s.) 122 n; II 228 9. festivitas eius II 228 13.
Euticius (S.) in territorio Nocerino II 52 8.
evangelia, evangelium 103 11, 106 18, 114 12, 119 8, 125 5, 187 26, 237 12; II 227 2, 268 34, 311 25. *V. anche* Cottidianum, Textus.
Evaristus papa 91 9; II 251 18.
Everardus episcopus *v.* Heberardus.
Exactor omnium = Deus 237 10.
exactor Romanę curtis II 256 23 25 30.
exarchi II 242 1. Orientalis imperii 131 12.
Exceptio relationis Hugonis abb. Farf. 61 2; II 78 10.
Excletus 207 17.
excommunicatio II 138 10, 200 20, 216 3 26, 294 2, 310 31 33.
exconciliatio II 312 24.
excubia publica 280 10.
exercitus II 231 7 18, 232 6, 310 11, 320 6, 321 8 15. Farf. mon. II 135 30, 231 19. Frederici I regis II 321 15. Heinrici IV imp. II 172 24. papę II 309 3. Rogerii regis Sicilię II 321 9. Romanę urbis II 237 2 5; exercitus primates II 237 5. Siculi regis II 320 6. *V. anche* multitudo.
exenia, xenia 364 19, 365 5 16; II 297 21 34, 312 17.
exilium 351 17; II 234 14 21, 235 12, 236 14, 243 24 27, 244 30, 307 4.
expensa panis et vini *v.* regimen.
expoliatio altarium II 272 12. monasteriorum II 272 10.
expulsio de Urbe II 234 19.
Extrada II 109 28.
Eze 287 31.

Fabale (de) rigus 359 35.
faber *v.* Fileradus, Peccio, Petrus.
Fabianus papa 92 5; II 252 6.
Fabriani curtis in Casarici 353 29.
Fabrianus libertus 210 23.
Fabrice fundus II 211 33.
Fabricianus in territorio Sabinensi II 90 14.
Fabricianus casalis 182 13.
Fabricianus fundus II 58 1.
Fabrucianus in Sabinis 323 8; II 73 9.
Fabsicianus fundus 230 5.
facuĺę cerę *v.* pensio.
facultas faciendi guerram et pacem II 316 18.
Faganus casalis super vicum Foffianum 302 18.
Fagetum castellum in pede fluvii Aso iuxta mare 252 13.
Fagezone (de) podium in territorio Summatino II 155 12.
Fagi in territorio Teramnensi II 269 14.
Faida mater Iohannis II 113 9.
Faido pater Berardi pręsbyteri II 164 11.
Faido filius Leonis, pater Iohannis II 276 19.
Faido pater Purpurę II 213 2.
Fala in territorio Reatino II 49 8.

Falagrine 208[12], 249[4]; II 281[21]. Falagrinensis castaldatus II 52[25]. Falagrinense, Fallagrinense territorium 353[23]; II 277[1].

phalanges Hitalicę 242[2].

Falco filius Arnulfi II 53[23].

Falco filius Arnulfi de Magno 246[2].

Falcolus clericus 211[34].

Falconis *v.* Mons.

Faldus in Fistula iuxta rigum Garri II 49[6].

Faldus, Faldo (de) mons 331[15]; II 160[33 34].

Fallagrinense territorium *v.* Falagrine.

Fallum podium in ducatu Spoletano II 277[17].

Falti fundus 327[2].

Faltonianus in territorio Perusino II 100[24].

fames magna in Urbe 334[13 22].

familiares communes mon. Farf. II 298[26].

familię mon. Farf. 261[35]–277[15], 279[8], 297 *passim*.

famuli mon. Farf. 290[22]; II 230[16].

famulus Dei quidam II 272[17 25].

Fanalis fundus II 33[14].

Fanfaluca (de) Vallis in pertinentia Dirutę II 181[15].

Fani *v.* Mons.

Fanianus casalis in Valle 206[25].

Fano coniux Sindę, pater Mauri, servus mon. Farf. in Bucizano 272[5].

fanones .II. mon. Farf. II 310[26].

Fanum in territorio Asculano II 113[2].

Fara, Phara in territorio Sabinensi II 168[26], 223[31], 297[4], 300[8], 303[36]. castellum, castrum in territorio Sabinensi II 122[3], 126[18 24], 128[9], 129[6], 137[6], 139[5], 168[14 25], 172[15 25], 173[29], 195[17], 196[8], 218[26], 264[11], 278[21], 284[12], 299[1], 306[30], 315[15]. turris II 315[14]. pertinentia (de) II 168[22], 195[17], 196[28], 222[22 26], 300[8].

Fara, Phara Adami, filiorum Guarnerii iuxta flumen Sangrum in comitatu Teatino 250[26]; II 52[19], 98[34], 140[15], 175[25], 282[15], 283[30]. podium II 140[15].

Faraldisca silva 287[29].

Faraldus filius Gausperti, pater Ansperti, servus mon. Farf. in Opaco 270[26].

Farbezanus in territorio Asculano II 49[1].

Farę mons II 264[15].

Fareperga uxor Sinderadi, mater Dominicę 262[18].

Farfa, Pharfa, Pharpha fluvius 65[23], 148[18], 150[3 23], 153[19], 159[15], 320[6], 321[17 20], 322[28 29], 328[22], 330[9 28], 331[8 34 35 36], 333[4 5 6 7], 334[5], 347[31], 348[8], 352[18 29], 361[24 25], 364[8 9]; II 25[11], 37[3], 38[28], 64[12 13], 65[20], 67[33 34], 68[29], 72[4], 82[23], 127[3], 129[2 5], 152[5], 157[6], 170[21], 194[28 33], 195[2], 197[5], 209[24], 218[37], 281[5]. alveus 57[26]; II 37[3], 77[23], 137[2], 139[1], 173[26], 297[27]. aqua 331[20]; II 40[25]; *v. anche* Garrula. molendina *passim*.

Farfa, Farpha, Pharfa, Pharpha monasterium *passim*. castrum II 272[6], 273[10]. circuitus II 297[22]. monasterium novum in monte II 216[22 27 28 33], 218[20], 219 *passim*, 220[6], 321[2].

Fargetus fundus in comitatu Narniensi II 276[14].

Farianus fundus positus in Variano et in Tuliano 181[25].

Faringeta in territorio Sabinensi II 125[16].

Faripertus scario in Forfone, coniux Adeldis, pater Aleperti, Ildulę, Iohannis, Iustini, Rodę 263[22].

pharisei 109[16].

Farisinda mater Petri pręsbyteri II 211[17].

Farneta, Farnetta in comitatu Tudertino II 263[26], 285[26]. ecclesia ibi.

Faroaldus I dux Spoleti 86[5 11 12], 87[14 18 19].

Faroaldus, Faroald, Farualdus [II] dux Spoleti 7[1 2], 9[13], 64[4], 88[10 15], 126[12], 127[4], 132[32], 135[20], 136[7], 137[15], 139[21], 143[13], 147[30]; II 81[4], 205[3]. *V. anche* epistola, pręceptum.

Farolfi heredes II 181[3].

Farolfus, Farulfus filius Adelberti 293[8]; II 103 5.
Farolfus pater Berardi II 141[29].
Farolfus de Castellione II 36[22 25].
Farolfus pater Crescentii II 141[27].
Farolfus pater Crescentii et Gebbonis II 96 9.
Farolfus pater Guidonis II 28[30].
Farolfus gener Tederadę II 95 7.
Farulfus *v.* Farolfus.
Fasellus pater Ursuli servus mon. Farf. ad Volubrum 263[20].
Fassenaria curtis 41 5, 325[13].
Fatucli, Fatuccli castellum 363[14]; II 39[37], 64[29], 102[1], 142[2], 152[8].
Fatuccli rivus II 152[23]. *V. anche* Pedis de Fatuclo.
Faulo clericus germanus Autarii 174[10].
Faustini (S.) ecclesia in Pantana II 266[14].
Faustini (S.) ecclesia in comitatu Tudertino II 285[16].
Faustinus filius Arecausi habitator Pinguis 195[14].
Favensis episcopus *v.* Arduinus.
febris II 220[13].
Fecclianus 354[15].
Fecedini, Ficidini campus in territorio Ciculano 317[14], 353[8].
Fecline II 61[10 19], 104[31]. *V. anche* Feclini, Ficlini.
Fecline in territorio Firmano 309[21].
Fecline (de) curtis in comitatu Firmano 252[10].
Fecline (de) terra in Sabinis 293[24].
Feclini II 47[27], 185[25].
Feclini in territorio Sabinensi II 117[14].
Feclinulę in territorio Sabinensi 363[30]; II 66[27], 67[28]. *V. anche* Ficlinulę.
Feclinulę fundus 181[13], 202[19], 214[35].
fędus 303[6].
fegum 250[8]; II 28[34], 192[15], 218[28 30]. *V. anche* feudum.
Felcosa *v.* Macla.
Felecta in territorio Amiternino 361[4].
Felecte gualdus Reatinus 277[35].
Felecto (de) gualdus 317[25].
Felecto (de) silva 185[22].
Felectus casalis in Sabinis 294[9].
Felicetus in Caneria 230[18]. *V. anche* Filicetus.
Felicis (S.) curtis 261[30], 353[14].
Felicis (S.) curtis in Pedungano 251 5.
Felicis (S.) ecclesia 194[21].
Felicis (S.) ecclesia in Antiano II 280[20]. in casale Antiano 154[6]. in fundo Anciano, Antiano 179[36], 201[2], 213[16], 336 7.
Felicis (S.) ecclesia in territorio Aprutiensi 321[27].
Felicis (S.) ecclesia in Pedugano 308[31].
Felicis (S.) ecclesia in Silvanione 161[17]; II 280[21].
Felicisi servus mon. Farf. in Prętorio 270[14]. filii eius 270[14]. uxor 270[14].
Felicitas (s.) mater s. Alexandri 22 3, 198 7.
Felicitatis (S.) cella 210[6].
Felicitatis (S.) curtis 339[21].
Felicitatis (S.) curtis in comitatu Firmano II 177[2]. in territorio Firmano II 7[14].
Felicitatis (S.) curtis in Raviliano II 283 4.
Felicitatis (S.) ecclesia in fundo Fabriciano II 58[1].
Felix Ravennates archiepiscopus II 237[17].
Felix Ephesi episcopus 134[15].
Felix papa II 252[21].
Felix [I] papa 92[17].
Felix [II] papa 93 7; 234[14].
Felix II papa II 234[15].
Felix [III] papa 93[24].
Felix III papa 130[34], 131[8].
Felix [IV] papa 93[35]; II 319 5.
Felix IV papa 131 4.
Felix (S.) in territorio Asculano 309[30].
Felix (S.) in Quinza II 65[13], 68 7.
Felix (S.) in territorio Sabinensi II 103[28 36].
Feltranus *v.* Iohannes.
Feltrianus in territorio Asculano 309[19].
femina sublimis, pręcelsissima II 225[18 26].
feminę liberę *v.* liberarum feminarum copulatio.
femoralia II 298 17.

Fenaria *v.* Casa.
Fenestellę caput 158 33.
feni tempus 210 16 33.
Fenocletum castellum in comitatu Narniensi II 263 4.
Fenoclum in territorio Reatino II 27 29.
Fera *v.* Iohanne (de) casalis.
Feraldus filius Anserami servus mon. Farf. in Pontiano 265 13.
Ferensis episcopus *v.* Andulfus.
Ferentelli abbas *v.* Borianus.
Ferentensis comitatus vel territorium 316 18.
Feringianum *v.* Ferinianum.
Ferinianum, Feringianum pratum in territorio Reatino 319 12, 320 7, 322 14, 366 16.
Fermusuli casa in curte de Pontiano 295 27.
Ferone, quod vocatur Macla Mortua, in comitatu Narniensi II 265 21.
Ferrarii *v.* Collis.
Ferrarii in territorio Sabinensi II 115 16, 117 21.
Ferrarii casalis in Petrolo II 70 1
Ferrariis (de) clusa in Sabinis 247 3.
Ferrario in Cerquito 362 29. *V. anche* Furca.
Ferrarius, ferrarius *v.* Andreas, Baro, Bruno, Fulconis casalis, Iohannes, Leo.
Ferrata fundus in territorio Tyburtino II 26 14, 56 15. ecclesia ibi II 56 16.
Ferro (de) vallis sive clausura II 300 15.
Ferrucius (domnus) secundicerius S. S. II 194 10.
Ferulara ripa in territorio Sabinensi II 72 29.
Fesulanus episcupus *v.* Transmundus.
feudum II 316 16, 317 3. *V. anche* fegum.
Fianus fundus 202 29, 215 3.
Ficidini campus *v.* Fecedini.
Ficli (de) villa II 46 25.
Ficline in comitatu Sabinensi 244 18 19. *V. anche* Feclinę, Feclini.
Ficlini II 62 7, 191 23.
Ficlini in Novuliano 354 3.
Ficlini curtis in comitatu Sabinensi 245 33.
Ficlinulę 151 12.
Ficlinulę in territorio Sabinensi II 281 10. *V. anche* Feclinule.
Ficlinule fundus in Sabinis 297 23.
Ficoccla 220 14, 227 13.
Ficta *v.* Petra.
Ficu (de) casalis in territorio Reatino II 27 29.
Ficu Nigra (de) *v.* Collis.
Ficulnea Alba II 277 21.
fideicommissarius *v.* Adam pręsbyter, Franco, Guido, Ioseph monachus, Petrus Longizonis, Rainerius Azonis, Saxo Elpiczonis.
fideiussores 152 22, 187 6.
Fidelis frater clericus Farf. II 122 n.
fidelitas mon. Farf. II 301 27. imperatori II 219 32, 220 1, 305 18, 309 8.
fides II 215 4.
Figli (de) tenentia infra castaldatum Equanum et territorium Narnatinum II 46 23
Fignianus fundus 180 17, 201 22, 213 36, 336 27.
figuaidę 218 16, 342 23.
Philecta II 109 20 30, 110 2.
Philecta in territorio Asculano II 109 19.
Filecta in castaldatu Pontano II 130 26.
Philectum castellum in territorio Asculano II 111 21.
Fileperga mancipia mon. Farf. 268 5.
Fileradus pater Godiperti infantis 267 27.
Fileradus faber, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267 23.
Phili in comitatu Tudertino II 363 26.
filia cuiusdam boni hominis mon. Farf. II 273 10.
Filicetus in territorio Sabinensi 363 12. *V. anche* Felicetus.
filii laici legitimi masculi II 265 31 34.
filii vacantes 296 25 29.
Filiperga mater Filiperti infantis 267 29.
Filiperga mancipia mon. Farf. 267 35.
Filipertus servus mon. Farf. in Forcone 263 12. filię eius 263 12. uxor 263 12.
Filipertus infans filius Filipergę servus mon. Farf. 267 29.

Filipertus filius Teadipergę servus mon. Farf. in Prętorio 270 7.
Philippi et Iacobi (Ss.) ecclesia in Bucciniano II 66 9.
Philippi (S.) ecclesia in Quinza II 67 2, 103 30, 104 15.
Philippi et Iacobi (Ss.) apostolorum ecclesia in Quinza II 71 6.
Philippicus, qui et Bardans, imperator 87 1.
Philippus [I] imperator 83 1.
Philippus [II] imperator 83 1.
Findilianus, Findiliani fundus 181 29, 202 38, 215 11, 338 7.
Fingani, Fingiani campus in comitatu Reatino 249 14, 291 19; II 54 19.
finis annorum quatuor II 257 22.
finis litis II 264 33, 275 30, 278 20.
Fiola casalis 148 9, 149 4.
Firaldus filius Beraldi servus mon. Farf. in Colomente 266 6.
Firmana civitas 18 8, 151 21, 205 1, 217 16, 252 3, 254 18, 339 17 30, 341 25; II 7 10 21, 174 38, 176 36, 283 1. Firmanę civitatis murus 339 17; II 7 10, 176 36, 282 39. Firmanus, Firmensis comitatus 31 24, 32 5 10, 35 4 12 15, 46 n, 184 20, 205 35, 218 22, 251 26, 254 16, 261 33, 290 5, 301 7 14, 303 16 21, 311 30, 325 17, 339 38, 342 29, 343 22, 345 20, 353 10 17 19; II 30 2, 31 30, 98 26, 111 23, 137 18, 139 25, 174 29, 176 36, 271 19. Firmana ecclesia II 111 2. Firmana marchia, Marchia 33 7, 38 6 10, 39 1, 40 24, 42 13 23 25, 43 6, 44 2, 45 20 26, 47 21, 66 9, 283 30, 290 1, 303 7, 307 1, 324 24, 327 13, 333 19 20 28; II 83 3, 209 3, 259 10, 273 23, 305 1, 315 8 18. Firmanę marchię fines 43 6, 333 28. Firmanum territorium 153 18, 177 7, 203 31, 309 21, 313 13, 316 14, 353 10; II 7 9, 108 7, 111 23, 112 7 9, 155 26, 270 31, 282 38, 283 26. Marchisiani 38 21, 307 7. Firmanus episcopus 252 3 5, 255 2, 256 16. *V. anche* Amico, Oldericus. Firmani marchiones 254 4. marchisiani milites 38 7. Firmanę civitatis pręsbyter *v.* Maurus.
Firmani (S.) abbas 254 18.
Firmensis comitatus *v.* Firmanus.
Firminus filius Candidi servus mon. Farf. in Forfone 263 35.
Firmo advocatus episcopi Firmani 255 3.
Firmus pater Iohannis II 96 15.
Fiscilli (de) *v.* Bonipertus.
fiscus imperialis 178 26 32, 191 21, 225 35, 312 21, 346 15.
Fisianus, Fissianus fundus 201 16, 213 29, 336 21. in territorio Sabinensi II 284 3.
Fisinianus II 187 6, 188 26, 222 20.
Fisinianus, Fixinianus in territorio Sabinensi 365 13; II 69 14, 74 18, 75 3, 102 13 24, 105 2 4, 114 9 123 33.
Fisinianus casalis in territorio Sabinensi 355 27.
Fisinianus fundus 180 11. in territorio Sabinensi II 284 2.
Fissianus *v.* Fisianus.
Fista (de) *v.* Pes.
Fistula II 184 29, 187 12, 191 14 32.
Fistula in territorio Amiternino 309 6.
Fistula de civitate Marsicana 260 34, 276 23. via 260 35, 261 2, 276 24 26.
Fistula in territorio Sabinensi II 49 5, 96 13, 104 26, 280 14.
Fistum II 282 27.
Fitranus in Sabinis 297 29.
Fixinianus *v.* Fisinianus.
Flabianus *v.* Flavianus.
Flacceganus II 180 19.
Flacci castellum in territorio Tiburtino II 151 10.
Flaccianus II 110 5.
Flaccianus in territorio Asculano 319 21.
Flaccianus in Balva 268 14.
Flaccianus casalis 182 10.
Flaganellus fundus II 58 3.
Flagianensis iudex *v.* Gregorius.
Flagiano (de) in Collina II 31 21.
Flagianus in territorio Summatino II 155 15.
Flagrinensis terra 277 31.
Flaiano (de) pons II 198 22.
Flaianum II 198 28, 218 36, 269 6, 282 5.

Flaianum, Flaiano (de) castellum, castrum II 198[22 27 32].
Flaianus fundus in territorio Collinensi II 96[5].
Flaminea via II 58[3].
Flaminianus 318[21]; II 44[20], 104[23].
Flaminianus in territorio Sumatino 362[25].
Flaviani (S.) curtis in Prato Reatino II 281[17].
Flaviani, Flabiani (S.) ecclesia foris Pontem in territorio Reatino II 48[30]. in territorio Reatino 321[24].
Flaviani, Flabiani (S.) plebs II 123[12], 155[28].
Flavianus, Flabianus vicus 206[19]. in Viterbio II 281[35].
Flavius v. Haistulfus.
Flavius servus mon. Farf. in Prętoriano 268[24]. filii eius 268[24]. uxor 268[24].
flebotomarius quidam 33[10], 303[10].
Fleccus fossatus 322[30].
Flexi in territorio Reatino II 154[31].
Flodoico (de) hęredes II 165[20].
Flora uxor Petri 262[33].
Flora massa in Sabinis 295[12].
Floranus in comitatu Sabinensi 244[2]. in territorio Sabinensi II 74[24]. castellum 244[2].
Floranus casalis in Sabinis 330[10 11].
Florentia II 144[4]. Florentinus comitatus 345[12]. Florentini fines 164[4]. Florentinus iudex v. Bellincio.
Florentinus pręsbyter Farf. II 121[n].
Florentius frater pręsbyter Farf. II 122[n].
Florianus imperator 83[18].
Florianus II 109 10.
Florianus in territorio Firmano II 108[8].
Floriger liber, quartum opus Gregorii Catinensis 121[n].
Florulus filius Alberisis servus mon. Farf. in Narnate 275[10].
Florus actionarius Ecclesię 299[9].
Florus coniux Bonipergę homo mon. Farf. in Forcone 262[22]. filius eius 262[22].
Florus servus mon. Farf. in Marsi 276[1].
Florus servus mon. Farf. in [illegible] 260[17].
Flumen in finibus Cicalanis 253[illegible].
Flumen in territorio Furconino 30[illegible].
Flumen in Sumati II 91[5].
Flumine (de) curtis in Summati 25[illegible]. II 32[3].
Fluminensis Campus II 33[illegible].
Fluminis v. Pes.
Fluvio II 110[30].
Foca, Focas imperator 86[14], 94[16 21], 123[n]; II 235[24 27], 319[21]. V. [illegible] dona.
Foces II 187[35].
Focianus v. Fotianus.
foculares 279[8], 296–300 *passim*. absentes 296[28].
fodrum, fotrum II 6[3 12], 43[5], 119[11 17], 178[25], 261[5 13].
Foffianus vicus in territorio Veterbensi 229[5], 302[18 21].
Folge in territorio Sabinensi 363[22]. porta 363[22].
Folge massa II 113[6].
Folgia v. Paicla.
Foliana massa in territorio Sabinensi 363[17].
Folianus v. Follianus.
Follano (de) curtis in comitatu Firmano 252[12].
Folle (de) rivus 362[31].
Follia II 135[7].
Follianus II 259[27], 285[33].
Follianus, Folianus in territorio Sabinensi 355[23]; II 281[3].
Follianus casalis in Sabinis 323[9].
Follianus fundus 180[36], 201[3], 214[18], 259[9], 300[3], 337[12]. in territorio Sabinensi II 284[3].
Fons v. Ansarici, Cuculi, Orię, Palumbę, Rainonis, Vessanus.
Fons Antiqua in territorio Furconino 223[32], 226[8].
Fons campi Clascinę 253[14].
Fons Marmorea, Marmoreus II 150[10 13], 278[14].
Fons Marmorea in pertinentia Scandrilię II 48[29].
Fons Putida, Puza v. Fontana.

Fontana II 57[20].
Fontana Clusa 206[31].
Fontana Formę in territorio Sabinensi II 67[6].
Fontana ad Peritulum II 277[13].
Fontana de Pipiliano II 192[3].
Fontana, Fons Putida quę et Saturanus in territorio Sabinensi II 61[18], 62[26].
Fontana, Fons Puza in territorio Sabinensi 290[20]; II 88[9].
Fontana de Spoletinis in comitatu Narniensi II 276[8].
Fontana (de) terra in Sabinis 246[28].
Fontanella in Furcone 305[11].
Fontanellę in comitatu Sabinensi 244[14]. castellum 244[15].
Fonteianus in territorio Perusino II 100[22].
Fonte Puza (de) casalis in Sabinis 322[26].
Fontes in Sumati II 36[15].
Fonticellę in Sumati II 36[14], 48[21].
Fontorisi II 109[9].
Foranum, Furanum II 256[4]. Furano (de) pertinentia in territorio Sabinensi II 162[26].
Foranum in territorio Reatino 319[11], 366[15].
Foranum, Furanum castellum, castrum 245[36]; II 122[10], 173[35], 229[19 24], 256[27], 261[5 13 26], 284[13], 301[7], 302[5]. castri domini II 301[6], 302[4]. *V. anche* viri antiquissimi. Furano castro (de) *v.* Iohannes Guidonis.
Forasticus campus 289[15].
Forcę *v.* Furcia.
Forcella *v.* Furcella.
Forcone *v.* Furcone.
Forfone 263[22].
Forfone, Furfone in comitatu Balbensi II 140[18], 175[29]. in territorio Balbensi et Furconino 359[23]. in comitatu Furconino II 99[12]. in territorio Furconensi II 7[36]. in territorio Interocrino II 281[20].
Furfone (de) crux 358[16].
Forfungi II 214[6 7].
Forianum in territorio Sabinensi II 280[13]. *V. anche* Furianum.
Forianus fundus 181[16], 214[39], 337[32]. in territorio Sabinensi II 284[3]. *V. anche* Furianus.
forma 155[26], 160[11 17], 161[7]; II 29[4].
Forma 329[2 3], 359[24]; II 190[18].
Forma de Corgnito 258[4 5].
Forma in Furcone 321[29].
Forma in territorio Reatino 316[26], 319[20].
Forma in territorio Sabinensi 364[23].
formata *v.* bulla.
Formę *v.* Fontana.
formę casei 280[19].
Formello (de) rigus 330[8].
Formellum 364[31]; II 42[12], 122[27], 138[28], 176[23], 282[9].
Formellum in fundo Massę II 94[2], 97[9].
Formellum, Formello (de) massa 248[13]; II 179[29].
Formillum in territorio Sabinensi II 74[17].
Formosa filia Aideperti servi mon. Farf. in Colomente 266[1].
Formosa uxor Autuli Naculi servi mon. Farf. in Prętorio 269[11].
Formosa filia Benedicti servi mon. Farf. in Prętorio 270[10].
Formosa filia Bonosi scarionis in Pretorio 268[33].
Formosa uxor Carelli servi mon. Farf. in Prętorio 269[28].
Formosa uxor Gisolfi servi mon. Farf. ad S. Xistum 274[1].
Formosa uxor Goderadi servi mon. Farf. in Colomente 266[3].
Formosa uxor Gualefridi servi mon. Farf. in Prętorio 269[4].
Formosa mater Petri infantis 267[30].
Formosa uxor Romani Adenolfi II 45[7].
Formosa uxor Scaptolfi 341[22].
Formosa uxor Scaptolfi, mater Iohannis 204[36], 217[12].
Formosa uxor Teofani servi mon. Farf. in Beliciano 273[17].
Formosa uxor Urbani servi mon. Farf. in Sublongo 267[14].
Formosa mancipia mon. Farf. 268[2 3].
Formosę casalis II 222[8].

Flaianum, Flaiano (de) castellum, castrum II 198 $^{22\ 27\ 32}$.

Flaianus fundus in territorio Collinensi II 96 5.

Flaminea via II 58 3.

Flaminianus 318 ^{21}; II 44 ^{20}, 104 ^{23}.

Flaminianus in territorio Sumatino 362 ^{25}.

Flaviani (S.) curtis in Prato Reatino II 281 ^{17}.

Flaviani, Flabiani (S.) ecclesia foris Pontem in territorio Reatino II 48 ^{30}. in territorio Reatino 321 ^{24}.

Flaviani, Flabiani (S.) plebs II 123 ^{12}, 155 ^{28}.

Flavianus, Flabianus vicus 206 ^{19}. in Viterbio II 281 35.

Flavius *v.* Haistulfus.

Flavius servus mon. Farf. in Prętoriano 268 ^{24}. filii eius 268 ^{24}. uxor 268 ^{24}.

flebotomarius quidam 33 ^{10}, 303 ^{10}.

Fleccus fossatus 322 ^{30}.

Flexi in territorio Reatino II 154 ^{31}.

Flodoico (de) hęredes II 165 ^{20}.

Flora uxor Petri 262 33.

Flora massa in Sabinis 295 ^{12}.

Floranus in comitatu Sabinensi 244 ^{2}. in territorio Sabinensi II 74 ^{24}. castellum 244 ^{2}.

Floranus casalis in Sabinis 330 $^{10\ 11}$.

Florentia II 144 ^{4}. Florentinus comitatus 345 ^{12}. Florentini fines 164 ^{4}. Florentinus iudex *v.* Bellincio.

Florentinus pręsbyter Farf. II 121 ^{n}.

Florentius frater pręsbyter Farf. II 122 ^{n}.

Florianus imperator 83 ^{18}.

Florianus II 109 10.

Florianus in territorio Firmano II 108 ^{8}.

Floriger liber, quartum opus Gregorii Catinensis 121 ^{n}.

Florulus filius Alberisis servus mon. Farf. in Narnate 275 ^{10}.

Florus actionarius Ecclesię 299 9.

Florus coniux Bonipergę homo mon. Farf. in Forcone 262 ^{22}. filius eius 262 ^{22}.

Florus servus mon. Farf. in Marsi 276 ^{4}.

Florus servus mon. Farf. in Musini 260 ^{17}.

Flumen in finibus Ciculanis 153 ^{10}.

Flumen in territorio Furconino 305 ^{32}

Flumen in Sumati II 91 5.

Flumine (de) curtis in Summati 251 ^{25}; II 32 3.

Fluminensis Campus II 33 33.

Fluminis *v.* Pes.

Fluvio II 110 ^{30}.

Foca, Focas imperator 86 ^{14}, 94 $^{18\ 24}$, 123 ^{n}; II 235 $^{24\ 27}$, 319 ^{21}. *V. anche* dona.

Foces II 187 35.

Focianus *v.* Fotianus.

foculares 279 ^{8}, 296–300 *passim*. absentes 296 ^{28}.

fodrum, fotrum II 63 ^{12}, 43 5, 119 $^{12\ 17}$, 178 ^{25}, 261 5 13.

Foffianus vicus in territorio Veterbensi 229 5, 302 $^{18\ 21}$.

Folge in territorio Sabinensi 363 ^{22}. porta 363 ^{22}.

Folge massa II 113 ^{6}.

Folgia *v.* Paicla.

Foliana massa in territorio Sabinensi 363 ^{17}.

Folianus *v.* Follianus.

Follano (de) curtis in comitatu Firmano 252 ^{12}.

Folle (de) rivus 362 ^{31}.

Follia II 135 7.

Follianus II 259 ^{27}, 285 33.

Follianus, Folianus in territorio Sabinensi 355 ^{23}; II 281 3.

Follianus casalis in Sabinis 323 9.

Follianus fundus 180 ^{38}, 201 3, 214 ^{18}, 259 9, 300 3, 337 ^{12}. in territorio Sabinensi II 284 3.

Fons *v.* Ansarici, Cuculi, Orię, Palumbę, Rainonis, Vessanus.

Fons Antiqua in territorio Furconino 223 ^{32}, 226 ^{8}.

Fons campi Clascinę 253 ^{14}.

Fons Marmorea, Marmoreus II 150 ^{10} ^{13}, 278 ^{14}.

Fons Marmorea in pertinentia Scandrilię II 48 ^{29}.

Fons Putida, Puza *v.* Fontana.

Fontana II 57 20.
Fontana Clusa 206 31.
Fontana Formę in territorio Sabinensi II 67 6.
Fontana ad Peritulum II 277 13.
Fontana de Pipiliano II 192 3.
Fontana, Fons Putida quę et Saturanus in territorio Sabinensi II 61 18, 62 26.
Fontana, Fons Puza in territorio Sabinensi 290 20; II 88 9.
Fontana de Spoletinis in comitatu Narniensi II 276 8.
Fontana (de) terra in Sabinis 246 28.
Fontanella in Furcone 305 11.
Fontanellę in comitatu Sabinensi 244 14. castellum 244 15.
Fonteianus in territorio Perusino II 100 22.
Fonte Puza (de) casalis in Sabinis 322 26.
Fontes in Sumati II 36 15.
Fonticellę in Sumati II 36 14, 48 21.
Fontorisi II 109 9.
Foranum, Furanum II 256 4. Furano (de) pertinentia in territorio Sabinensi II 162 26.
Foranum in territorio Reatino 319 11, 366 15.
Foranum, Furanum castellum, castrum 245 36; II 122 10, 173 35, 229 19 24, 256 27, 261 5 13 26, 284 13, 301 7, 302 5. castri domini II 301 6, 302 4. *V. anche* viri antiquissimi. Furano castro (de) *v.* Iohannes Guidonis.
Forasticus campus 289 15.
Forcę *v.* Furcia.
Forcella *v.* Furcella.
Forcone *v.* Furcone.
Forfone 263 22.
Forfone, Furfone in comitatu Balbensi II 140 18, 175 29. in territorio Balbensi et Furconino 359 23. in comitatu Furconino II 99 12. in territorio Furconensi II 7 36. in territorio Interocrino II 281 20.
Furfone (de) crux 358 16.
Forfungi II 214 6 7.
Forianum in territorio Sabinensi II 280 13. *V. anche* Furianum.
Forianus fundus 181 16, 214 39, 337 32. in territorio Sabinensi II 284 3. *V. anche* Furianus.
forma 155 26, 160 11 17, 161 7; II 29 4.
Forma 329 2 3, 359 24; II 190 18.
Forma de Corgnito 258 4 5.
Forma in Furcone 321 29.
Forma in territorio Reatino 316 26, 319 20.
Forma in territorio Sabinensi 364 23.
formata *v.* bulla.
Formę *v.* Fontana.
formę casei 280 19.
Formello (de) rigus 330 8.
Formellum 364 31; II 42 12, 122 27, 138 28, 176 23, 282 9.
Formellum in fundo Massę II 94 2, 97 9.
Formellum, Formello (de) massa 248 13; II 179 29.
Formillum in territorio Sabinensi II 74 17.
Formosa filia Aideperti servi mon. Farf. in Colomente 266 1.
Formosa uxor Autuli Naculi servi mon. Farf. in Prętorio 269 11.
Formosa filia Benedicti servi mon. Farf. in Prętorio 270 10.
Formosa filia Bonosi scarionis in Pretorio 268 33.
Formosa uxor Carelli servi mon. Farf. in Prętorio 269 28.
Formosa uxor Gisolfi servi mon. Farf. ad S. Xistum 274 1.
Formosa uxor Goderadi servi mon. Farf. in Colomente 266 3.
Formosa uxor Gualefridi servi mon. Farf. in Prętorio 269 4.
Formosa mater Petri infantis 267 30.
Formosa uxor Romani Adenolfi II 45 7.
Formosa uxor Scaptolfi 341 22.
Formosa uxor Scaptolfi, mater Iohannis 204 36, 217 12.
Formosa uxor Teofani servi mon. Farf. in Beliciano 273 17.
Formosa uxor Urbani servi mon. Farf. in Sublongo 267 14.
Formosa mancipia mon. Farf. 268 2 3.
Formosę casalis II 222 8.

Formosi casalis II 222 [19].
Formosia filia Albini servi mon. Farf. in Colomente 266 [11].
Formosia uxor Lupardi servi mon. Farf. in Raiano 265 [2].
Formosianus servus mon. Farf. ad Volubrum 263 [17]. filię eius 263 [17]. frater 263 [18]. uxor 263 [17].
Formosula filia Formosi servi mon. Farf. in Sublongo 267 [13].
Formosus pater Iusarii 281 [29].
Formosus, Portuensis episcopus, papa 96 [30], 239 [14 17 22].
Formosus servus mon. Farf. in Narnate 274 [36]. filii eius 274 [36]. uxor 274 [36].
Formosus coniux Ansipergę, pater Bonipergę, Formosulę, Silvuli, servus mon. Farf. in Sublongo 267 [12].
Formosus pater Aruncię et Deusdedit, servus mon. Farf. in Narnate 275 [4]. uxor eius 275 [4].
Formule in Collectario 310 [7].
Fornanus in comitatu Firmano 256 [18].
Fornellum 355 [27]; II 102 [24].
Fornicaria cripta II 171 [4 9], 192 [29], 193 [1]. *V. anche* Fornicata.
Fornicata 148 [21]; II 186 [33], 189 [11]. in Sabinis 323 [8]. in territorio Sabinensi II 280 [21].
Fornicata casalis 150 [10].
Fornicata curtis 304 [24].
Fornicata, Fornicaria fundus, gualdus, traiectus in territorio Sabinensi 150 [20], 180 [5], 201 [10], 213 [24], 336 [15]; II 284 [2].
fortia Collis Stacti castelli II 207 [14].
Fortinulus fundus in territorio Tyburtino II 26 [17].
fortitudo II 273 [10].
Fortunati (S.) ecclesia in Mediana II 139 [18].
Fortunati (S.) ecclesia infra civitatem Interamnensem II 174 [18]. in territorio Teramnensi II 269 [18].
Fortunatus (S.) II 55 [29].
Fortunus infra civitatem Perosinam II 179 [21].
Forule in territorio Amiternino 220 [17].
Forum Reatinę civitatis 317 [8], 360 [1].
Forum Novum 154 [27], 161 [13].
Forum Novum massa 166 [2].
Foscelus *v.* Franconis casalis.
Fossa Martora *v.* Martora.
Fossam (ad) in territorio Reatino 309 [14].
Fossatelle in fundo Maliano 326 [10].
Fossę II 187 [35].
Fossę fundus II 36 [28].
Fossule in comitatu Tudertino II 263 [27], 285 [27].
Fotianus, Focianus in territorio Asculano II 110 [17]. Fociano (de) castellum in territorio Asculano II 110 [16].
Fracinetus in Carsule 223 [22].
Fracta fundus suptus via Flaminea II 58 [2].
Fractalis II 35 [24].
Fractus *v.* Pons.
Fradilli de Corgnito 258 [6].
Fraga mater Iohannis II 198 [16].
Fraimesidius filius Ingelrami 251 [23].
Framiscitus II 96 [1].
Franca filia Andreę, uxor Arnolfi 287 [31].
Franca mater Azonis et Guidonis 293 [4].
Franca mater Iohannis pręsbyteri et Sergię II 147 [25].
Franca uxor Roccionis 292 [27].
Frankitti casalis in Scandrilia 247 [22], 248 [4].
Frankittus pater Crescentii II 197 [32].
Frankictus pater Franconis II 175 [5].
Francia 88 [24], 171 [17], 176 [22], 206 [16], 226 [5]; II 238 [21]. Francorum fines 197 [21]. regna, regnum 197 [21], 199 [27], 200 [11]; II 22 [11]. imperatores 335 [25]. reges 28 [22], 199 [23], 240 [2]. Francię rex II 321 [7]. Franci 170 [12], 240 [18], 281 [11]; II 243 [6 12]. Francorum gens 312 [36]; II 243 [8]. natio 209 [19]. *V. anche* Gallia.
Franciscum (ad) in Sumati II 36 [12], 48 [21].
Franco II 47 [2].
Franco filius Adonis II 42 [7].
Franco filius Ampę II 36 [16].
Franco filius Apę 359 [11].

Franco pater Boni II 166 [6].
Franco Ceso 290 [27]. parentes eius 290 [28].
Franco filius Crescentii II 148 [20].
Franco ‚ilius Dominici II 37 [3].
Franco Esculanus 290 [17].
Franco filius Frankicti II 157 [5].
Franco filius Frasię II 44 [12].
Franco pater Iohannis II 151 [17].
Franco filius Iohannis de Inga II 48 [2].
Franco de Iohanne Uberti coniux Dodę II 262 [25].
Franco de Nicto 247 [10].
Franco filius Nonvolię II 49 [4], 53 [8], 91 [15].
Franco pater Petri pręsbyteri II 180 [3].
Franco filius Rainerii 248 [28]; II 275 [3].
Franco filius Sabini II 151 [3], 213 [31], 260 [22].
Franco filius Saxę II 58 [16]. uxor eius II 58 [17].
Franco nepos Stephani pręsbyteri 289 [7].
Franco de Uberto 282 [31]. confratres eius 282 [35].
Franco abbas 291 [6].
Franco de domna Rosa, nobilis vir, fideicommissarius Iohannis Muti II 140 [30].
Franco frater clericus Farf. II 122 [n].
Franco de Lardezano homo Cerreti Mali 285 [25].
Franco iudex 348 [4].
Franco pręsbyter II 128 [21], 199 [24].
Franco pręsbyter Farf. II 121 [n].
Franco pręsbyter filius Benedicti 288 [5].
Franco pręsbyter filius Ildebrandi Odelerii II 211 [28].
Franco pręsbyter filius Iohannis de Martino II 262 [22].
Franco pręsbyter filius Sabini II 130 [26].
Franco servus mon. Farf. in Marruce 259 [14].
Franco servus mon. Farf. in S. Xisto 259 [1].
Franco Collis Severiani servus mon. Farf. in S. Xisto 259 [6].
Franco vicecomes 313 [6].
Franco Bulzo (de) casalis in Sabinis 246 [23].
Franconis filii, servi mon. Farf. in S. Xisto 259 [2].
Franconis hęredes 245 [12].
Franconis casalis in Postmontem II 27 [10].
Franconis abbatis casalis 291 [6].
Franconis Fosceli casalis in comitatu Reatino II 125 [10].
Franconis de Iohannę Lantrudę casalis in territorio Sabinensi II 70 [20].
Franconis Sorractati casalis in territorio Sabinensi II 70 [21].
Franconofurd, palatium regium 178 [9].
Francus *v.* Iohannes monachus, Salomon.
Francus pater Ingebaldi II 60 [15].
Franzellioni casalis in comitatu Tiburtino II 151 [18].
Frascarium in comitatu Reatino 248 [27].
Frascarum in comitatu Reatino II 267 [27].
Frasia mater Franconis II 44 [20].
Frasilli de Corgnito 258 [1].
Frassanus in fundo Mariani 230 [5].
Frassenetum clausura in Rosia ad Decempera 166 [22].
Frasso (de) castellum II 122 [6], 127 [15], 129 [1]. castelli pertinentia II 129 [1].
Frassum II 171 [8], 192 [32].
Frassum iuxta viam Romanam II 63 [18].
Frassum in territorio Sabinensi 309 [15], 319 [31]; II 73 [8].
Frassum casalis de Puzalia II 49 [7].
Fratelli casalis in Sabinis 247 [5].
Fratellus bonus homo 187 [24].
Fratellus famulus mon. Farf. in Margine 260 [12].
Fratellus filius Auduli, frater Audiperti, pater Ittrutonis, homo mon. Farf. in Forcone 262 [28].
Fratellus libertus 210 [28].
Fratellus pater Albini, Anseldis, Benedicti, Teuprandi, servus mon. Farf. in Narnate 274 [22]. uxor eius 274 [22].
Fratellus coniux Aliosę, pater Baruncionis, patruus Anteldis, servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273 [21].
Fratellus coniux Camerinę, pater Bo-

nuli, servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264[14].
Fratium 326[27].
fratres .xx. mon. Farf. II 312[32]. quingenti II 132[37]. minores II 311[8]. .xii. pręcipui II 299[25 32]. utiles II 298[19]. *V. anche* monachi.
Fraupertus 173[32].
Fraxenaria in comitatu Firmano 255[24], 290[4].
Fraxineta fundus II 58[5].
Fraxinetum oppidum in Hitalię Provincialiumque confinio 240[9].
Fraxito (de) rigus 255[13].
Fredericus filius Warnerii marchionis II 294[22].
Fredericus diaconus S. R. E. bibliothecarius II 138[18].
Fredericus [I] rex II 321[15].
Fredericus [I] imperator II 322[3].
Fredericus [II] rex II 322[15]. filius eius II 322[15].
Fredo pater Sindolfi servus mon. Farf. in Bucizano 272[15].
Fresa relicta Roccionis II 53[6].
Fretianus II 108[19]. lacus II 108[19].
Fridigernus dux Ostrogothorum 130[14].
Fridugisus [archicancellarius Hludovici et Hlotharii imp.] 193[24].
Frigianus *v.* Collis casalis.
Frigida *v.* Aqua, Vallis, Villa.
Frigię in territorio Reatino II 65[26], 93[2].
frigium ex diversis vestibus mon. Farf. II 292[21]. vestis imperatoris II 292[20].
Frogerii filii 252[29].
Frondarium, Frundarium in territorio Reatino 310[3 21], 319[28], 320[32], 359[18].
Frontallus fundus 234[8].
Frontini, Frontinum in comitatu Reatino 139[24]; II 205[5].
Fronus, Frounus in territorio Amiternino 270[29], 309[7].
Frundarium *v.* Frondarium.
Fuke (de) collis in Sabinis 332[9].
Fucini ripa in territorio Marsorum II 160[32].
Fucinum II 148[20].
Fugianum fundus in comitatu Narniensi II 276[10].
fugitivi II 178[13].
Fuianum 287[6 11 13 14], 288[8].
Fuianus fundus 365[8].
Fulcardus II 262[16].
Fulchizo pater Liuzę 315[23].
Fulco pater Rainonis II 35[15].
Fulco (de) casalis in territorio Sabinensi II 34[13].
Fulcoaldus abbas Farfensis 17[13], 18[2], 98[9], 141[34], 142[26], 145[7], 148[10], 151[18], 277[22], 279[1].
Fulconis casalis in Cavallaria II 185[3 14].
Fulconis Ferrarii casalis in Cavallaria II 74[29].
Fulcualdus 294[6].
Fulculus filius Musii servus mon. Farf. in Narnate 275[7]. uxor eius 275[8].
Fulginea 167[4].
fulgur II 315[14]. fulguris maxima tempestas II 133[28].
Fulianus casalis ubi dicitur Spileum 206[24].
Fuliensis episcopus *v.* Azo.
Fulinge 253[6].
Fulinianus in Sabinis 299[22].
Fulinianus fundus 180[13], 201[18], 213[32], 336[23].
Fulinię 288[19].
Fullonica 235[6].
fulmen II 315[14].
Fundensis episcopus *v.* Martinus.
Fundi castellum II 122[14].
Fundi rocca in comitatu Reatino II 167[18].
Fundilianus casalis 167[33].
Fungię villa in massa Ciculana 228[15].
Fungita (de) caput 158[33].
Fur *v.* Azo, Dominici casalis, Petrus de Margine.
Furanum *v.* Foranum.
Furca in territorio Sabinensi 361[23].
Furca in territorio Teramnensi II 269[16]. *V. anche* Melonis.
Furca (de) castellum in territorio Perusino II 100[22].

Furca Casalinę in comitatu Spoletano II 268 3.
Furca de Ferrario 362 35.
Furca Luparia in territorio Furconino 362 4.
Furcata II 182 32.
furcę supplitium 64 34; II 82 1.
Furcelianum 308 22.
Furcia, Furce, Force in territorio Asculano 285 7, 309 25, 321 7; II 283 28. Furce (de) aqua 309 21, 321 8; II 271 1 3.
Furcię castellum II 284 34. in comitatu Asculano II 140 5, 175 11.
Furcella II 170 30.
Furcella, Furcilla in territorio Sabinensi II 40 1, 46 18, 56 8, 64 28 31, 103 18.
Furcella fundus ad Murella II 45 18.
Furcella, Forcella rigus 355 4, 356 1.
Furcellę rocca in territorio Sabinensi II 152 10.
Furcilla *v.* Furcella.
Furcone, Forcone 220 20, 222 29, 223 19, 226 8, 229 12, 249 23, 253 8, 261 35, 267 22, 305 11, 310 16, 317 22 24, 318 5 24, 320 16, 321 27, 340 13, 341 28, 354 12, 357 30; II 55 20. Furconinus comitatus 39 20, 184 20, 307 23, 324 2, 345 16; II 29 16, 51 8 15, 99 12. Furconini fines 341 30. Furconinum, Furconense territorium 223 31, 233 13 16 21, 304 1, 305 7 22 24 31, 308 16, 309 2 5, 315 5, 316 2 6, 317 29, 318 26 32, 320 11, 321 10, 340 13, 354 22, 356 24, 357 32, 358 15 22, 359 22, 361 7 20, 362 3 5 18; II 7 35, 58 19 24, 101 14. Furcone (de) *v.* Petrus. Furconinus iudex *v.* Berengerius.
Forcone, ad rium 261 36.
Furconinus filius Barauculi Otolfi scarionis 262 1.
Furconinus filius Sindifridi Otolfi scarionis 262 3.
Furconinus filius Guistruli ortulani, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267 25.
Furfone *v.* Forfone.
Furianum 165 30, 228 11, 232 11. *V. anche* Forianum.
Furianum in territorio Asculano 305 34, 309 17.
Furianum in territorio Reatino 315 13.
Furianus fundus 202 23 32, 215 6, 338 2. *V. anche* Forianus.
Fuscari coniux Albinę, homo mon. Farf. in Forcone 262 33.
Fuscari coniux Iannipergę, pater Leolę et Petrunię, servus mon. Farf. in Prętorio 269 21.
Fusco Barbalonga 258 5.
Fusco pater Iohannis 290 22.
Fusco pater Liotonis II 278 3.
Fusco pater Uberti II 277 4.
Fusco castaldus II 179 26.
Fusco colonus mon. Farf. in casale Bassiano 294 16.
Fusco pręsbyter filius Gisulfi 256 33.
Fuscula filia Candidi servi mon. Farf. in Forfone 263 36.
Fuscula infans filia Rodipergę 268 8.
Fusculus filius Pauli habitator Pinguis 195 15.
Fusio filius Remfredi, coniux Amę 284 1.
Fussi in territorio Tiburtino II 151 9.
Fustinianus in territorio Asculano II 113 1. podium II 113 1.
fustis II 3 15.
Fusulus porcarius 279 4.
Fusulus filius Petri servus mon. Farf. in Forfone 263 26.

G. filius Senebaldi, frater R. comitis II 307 23.
Gabelle casalis in Petrolo II 70 1.
gabiliarius *v.* Berardus.
Gabinianus 279 3; II 163 2, 257 13.
Gabinianus, Gavinianus in Sabinis 331 27. in comitatu Sabinensi 244 9. in territorio Sabinensi II 74 26, 115 11. castellum, castrum II 214 2, 260 23. Gabiniano (de) pantanum II 214 3. pertinentia II 214 1, 260 23. puteus II 149 1, 184 17, 261 7. homines 243 20.
Gabinianus casalis 161 9, 294 17.
Gabinianus fundus 180 41, 202 5, 214 21, 328 28, 330 17, 337 15.

Gabinianus rigus II 229 [27].
Gabis civitas II 42 [5].
Gabulle (de) petra 234 [2].
Gadeleupa mater Aderisis, Ansellę, Azulę, Gaidepergę, Gaifuli, Rimuli, servorum mon. Farf. in Narnate 275 [5].
Gagetanus episcopus *v.* Leo.
Gai fundus 181 [39], 203 [5], 215 [21], 338 [17].
Gaida mater Martini II 33 [5].
Gaidaldus servus mon. Farf. ad Bisenie 264 [21].
Gaidefridus filius Antuli servus mon. Farf. ad S. Mennatem 266 [32].
Gaidemari filius Albini servus mon. Farf. in Bucizano 271 [19].
Gaidemari filius Auderisis servus mon. Farf. in Narnate 275 [9].
Gaidemundus colonus in casale Pacciano 293 21.
Gaideperga uxor Armeperti Luponis servi mon Farf. in Pontiano 265 [4].
Gaideperga filia Gadeleupę servę mon. Farf. in Narnate 275 [6].
Gaideperga mater Gisulę infantis 268 [9].
Gaideperga filia Goduli servi mon. Farf. in Narnate 274 [33].
Gaideperga mater Isimundi infantis 267 [28].
Gaideperga mancipia mon. Farf. 267 [35].
Gaidepertus colonus mon. Farf. in Turano 297 [1]. filii eius 297 [2].
Gaideprandus filius Godeprandi fratris Cuniperti servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [28].
Gaiderisi servus mon. Farf. 275 [19]. fratres eius 275 [20]. mater 275 [20].
Gaiderisi filius Gaidonis servus mon. Farf. in Colomente 266 [8].
Gaiderisius 314 [17], 354 [7]; II 12 [n].
Gaiderisius filius Liuzę 309 [12], 315 [23], 319 [34], 333 [3].
Gaiderisius filius Opterami 347 [15].
Gaiderisius colonus mon. Farf. in Turano 297 [1]. filii eius 297 [1].
Gaiderisius conductor 299 [15].
Gaido 228 [21].
Gaido filius Bonę II 37 [5], 45 [24]. consortes eius II 45 [24].
Gaido pater Iohannis II 58 [21].
Gaido pater Pagani II 141 [2].
Gaido pater Rodaldi advocati 313 [13].
Gaido filius Sicconis II 130 [6] [19].
Gaido filius Tebaldi II 154 [22].
Gaido actionarius Ecclesię 294 [23].
Gaido pręsbyter 173 [1]. germani eius 173 [4].
Gaido servus mon. Farf. in Musini 260 [18], 276 [6]. filii eius 260 [18], 276 [6]. uxor 260 [18], 276 [6].
Gaido coniux Dignę, pater Anderadę, Gaiderisis, Gaipulę, Iannię, Luponis, servus mon. Farf. in Colomente 266 [8].
Gaidoaldus 204 [5], 216 [18], 340 [32].
Gaidonis Vallis in territorio Sabinensi II 129 [30].
Gaidualdus missus Karoli imperatoris et Pipini regis 173 [2]. *V. anche* placitum.
Gaiduli casa in curte de Pontiano 295 [25].
Gaifulus filius Gadeleupę servus mon. Farf. in Narnate 275 [5].
Gaimari collis pertinentia II 192 [11], 193 [6].
Gaipo 211 [19], 349 [19].
Gaipo pater Benedicti 364 [22].
Gaipo vir 328 [10], 331 [14].
Gaiprandi rivus 359 [2].
Gaiprandus 211 [5], 219 [23], 221 [21].
Gaiprandus filius Auduini, coniux Teudipergę, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [32].
Gaipula filia Gaidonis servi mon. Farf. in Colomente 266 [8].
Gaipulus colonus mon. Farf. in Turano 297 [4].
Gaipulus filius Benedicti servus mon. Farf. in Prętorio 269 [35].
Gaita uxor Teudini comitis Berardi II 168 [1].
Gaita uxor Valerini 280 [17].
Gaiteperga uxor Benedicti servi mon. Farf. in Prętorio 270 [10].
Gaiti uxor Teudelapi servi mon. Farf. in Forfone 264 [10].
Gaitruda mancipia mon. Farf. ad Saxam 265 [22].

Gaius *v.* Callicula, Iulius.
Gaius Claudius imperator 90[26].
Gaius papa 92[21].
Galazanum in comitatu Tudertino II 263[27], 285[26].
Galba imperator 81[26], 91[6].
Galbanus fundus II 57[31].
Galenanus in territorio Firmano II 108[9].
Galerius imperator 83[32].
Galianum *v.* Gallianum.
Galiardus *v.* Leo.
Galienus, Gallicanus imperator 83[7 14], 92[11 15].
Galiepertus 209[16].
Galignani fundus 181[37], 203[4], 215[19], 338[15].
Galinianus in territorio Sabinensi 352[13]; II 102[30].
Galitruda mater Iohannis clerici 311[27].
Gallensis episcopus *v.* Ugo.
Galleta fundus in Colle Baiano II 98[1]. *V. anche* Gallita.
Gallia, Galliȩ 3[4], 5[7], 10[4], 11[11], 13[10], 14[17], 20[10], 39[25], 51[n], 129[12], 131[24], 135[17], 165[21], 239[24], 240[14]. civitas 20[2], 163[34]. *V. anche* Francia.
Gallianellus in comitatu Firmano 255[22].
Gallianum, Galianum II 110[11], 123[26], 161[27], 184[32]. in comitatu Asculano II 140[6]. castellum II 161[27]. palatium II 161[28]. Galliano (de) territorium II 161[25].
Gallianum castrum in comitatu Balbensi II 210[24]. viri quidam de Galliano II 210[23].
Gallicanus imperator *v.* Galienus.
Gallita in fundo Collis Baiani II 57[8]. *V. anche* Galleta.
Gallorum in comitatu Amerino II 58[8].
Gallorum gualdus 279[2].
gallus argenteus mon. Farf. II 292[7], 310[23].
Gallus imperator 83[5], 92[9].
Gallus Dalmatius imperator 83[30], 84[15].
Galonianum, Galunianum 354[15]; II 190[8]. in Sabinis 293[1]. in territorio Sabinensi II 28[12 19], 32[19], 62[11 13], 69[7], 87[26], 96[17], 102[10].
Gambalii casalis in Petrolo II 69[34].
Gambȩfractȩ *v.* Stephanus.
Gangolfi, Gangulfi (S.) ecclesia in Coscia II 122[26], 129[25], 280[24].
Garda (de) castrum II 170[29].
Gardepertus 208[31].
Garelianus mons 303[2].
Garganus mons 41[23], 327[24].
Gari *v.* Azzo Leonis.
Garilianus flumen *v.* Liris.
Garimundus 223[16].
Gariperga filia Bonosi scarionis in Prȩtorio 268[33].
Gariperga filia Desuli servi mon. Farf. in Bucizano 272[15].
Garipertus monachus 298[18].
Garmundella Vallis *v.* Gramundella.
Garri rigus II 49[6].
Garrula aqua quȩ vocatur Pharpha 334[5]; II 67[32].
Gartiani *v.* Campus.
Gaspo conductor 294[15].
Gasulus frater Adaldi servus mon. Farf. in Prȩtorio 269[26].
Gattaria 326[24].
Gattini casalis in Arci II 143[13], 150[1].
Gattruda filia Teudiperti servi mon. Farf. ad S. Mennatem 267[2].
Gattus Secuta Romȩ II 96[20], 97[26]. aquimolum II 96[21]. aquimoli, aquȩ et sandali portio II 97[26].
Gaudentius frater prȩsbyter Farf. II 122[n].
Gaudentius prȩsbyter et monachus Farf. II 217[41].
Gaudiosa mater Empuli servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266[30].
Gaupertus servus mon. Farf. in Bucizano 272[31].
gausape altaris maioris mon. Farf. II 309[16].
Gausperga filia Leonis servi mon. Farf. in Sublongo 267[10].
Gausperga filia Mauri servi mon. Farf. in Bucizano 271[30].
Gausperga uxor Pauli filii Gualiperti servi mon. Farf. in Prȩtorio 269[3].

Gauspertus de Reate 187 [9].
Gauspertus monachus 298 [9 12 30].
Gauspertus pater Faraldi servus mon. Farf. in Opaco 270 [26].
Gauspertus filius Mauri servus mon. Farf. in Bucizano 271 [29].
Gauzlenus [archicancellarius Caroli II imp.] 226 [3].
Gavenianus in territorio Firmano II 112 [11].
Gavinianus *v.* Gabinianus.
Gaza (de) collis II 126 [32].
Gazo pater Hugolini 250 [8].
Gebbo pater Alberti II 122 [7], 128 [26].
Gebbo filius Farolfi II 96 [9].
Gebehardus Tridentinus episcopus cancellarius Heinrici V imp. II 287 [22].
Geizo filius Rainerii monachus Farf. II 275 [2].
Gelasius papa II 93 [26], 131 [3].
Gelata *v.* Vallis.
Gelatus *v.* Campus.
Gemellus servus mon. Farf. in Flacciano 268 [15]. filii eius 268 [15]. uxor 268 [15].
Gemina uxor Heinrici Rodulfi II 269 [8].
Gemina Vallis 158 [33], 244 [16], 328 [13], 355 [2], 363 [13]; II 152 [21]. gualdus 244 [16].
Gemini (S.) castaldatus in comitatu Narniensi II 267 [26].
Gemini (S.) castellum II 146 [2], 265 [28], 267 [13], 277 [19]. platea II 277 [19].
gemmę mon. Farf. 325 [19 20 22 26 29].
Gemmulus 204 [24], 216 [40], 341 [13].
Gemmulus oblatus ecclesię B. Petri in Pisia 167 [17].
Genesim (Super) libri .II. 325 [36].
Genestetum in Caneria 208 [10].
Genestritum *v.* Ginestretum.
Geniperitum II 214 [6].
Geniperitum in comitatu Reatino II 277 [2].
Gennonis casalis II 40 [10].
Gennonis casalis in Monte Opuli II 72 [13].
Gensericus rex Guandalorum 85 [8 19], 123 [n], 129 [25], 132 [12].
Gensmerus rex Guandalorum 123 [n].
Gentianus in territorio Furconino 354 [22].
Gentilis II 317 [7].
Gentilis, prior, abbas Farfensis II 322 [22 23].
Gentilis comes filius Senebaldi II 230 [1], 232 [26].
Gentilis diaconus et monachus Farf. II 217 [29].
Gentilis grandinatus II 278 [4].
Gentilis subdiaconus Farf. II 218 [5].
Genualdi casa in Marsi 159 [5].
Genuensis episcopus *v.* Ubertus.
Genzo vir 328 [11].
Genzonis casalis in Scandrilia II 191 [21].
Genzunis (de) casalis in Sabinis II 141 [28].
geometrię ratio II 201 [1].
Georgii (S.) cella 305 [21].
Georgii (S.) curtis in Prato Reatino II 281 [18].
Georgii (S.) ecclesia 304 [12].
Georgii (S.) ecclesia in Cerquito ad flumen Asum 362 [28].
Georgii (S.) ecclesia in Granuli II 110 [25].
Georgii (S.) ecclesia in territorio Interocrino II 176 [6].
Georgii (S.) ecclesia in Occlaniano II 109 [22].
Georgii (S.) ecclesia in Plagie 318 [19].
Georgii (S.) ecclesia sub muros civitatis Reatinę iuxta flumen Mellinum 304 [32]. in comitatu Reatino II 99 [10], 140 [24].
Georgii (S.) ecclesia in Ventiano II 109 [27].
Georgii (S.) monasterium 151 [2], 176 [15].
Georgii (S.) monasterium in civitate Reatina II 285 [5].
Georgii (S.) monasterium puellarum sub muros civitatis Reatinę 149 [16], 150 [6], 177 [4], 203 [28], 216 [4], 339 [4]; II 176 [3].
Georgio (de) *v.* Iohannes.
Georgium II 285 [40]. Georgio (de) *v.* Marię (S.) ecclesia. Georgio (in) monasterium *v.* Marię (S.).

Georgius pater Iohannis II 116 [20], 117 [1].
Georgius pater Rodulfi II 48 [4].
Georgius (S.) 255 [14], 347 [7], 352 [26], 359 [8]. molinum 347 [7].
Georgius (S.) intra civitatem Reatinam II 50 [15]. sub muro civitatis Reatinę 352 [15]. in territorio Reatino 315 [27], 317 [13], 318 [17].
Gerardus 210 [2].
Gerardus dux 89 [2].
Gerardus Reatensis episcopus II 248 [23].
Gerardus Rosellanus episcopus II 248 [18].
Gerbertus Ravennates archiepiscopus II 10 [11].
Gerflumen *v.* Heriflumen.
Gerimundus filius Benedicti servus mon. Farf. in Bucizano 271 [21].
Germani imperatores, reges II 132 [19].
Germani (S.) ecclesia in Burgo civitatis Firmanę 256 [17].
Germani (S.) ecclesia in foce de Sangro 193 [34].
Germaniciana curtis 154 [25], 163 [5], 279 [6]. in Sabinis 295 [17].
Germanicianum in territorio Sabinensi II 280 [37].
Germanicianus fundus 148 [7], 151 [15], 180 [8], 201 [12], 213 [26], 336 [18]. in territorio Sabinensi II 284 [3].
Germanus fundus II 33 [14].
Germanus prȩfectus Urbis II 235 [19].
Germulus coniux Ursȩ, homo mon. Farf. in Forcone 262 [30]. filius eius 262 [30].
Geroardus 311 [28].
Gertruda filia Albini servi mon. Farf. in Bucizano 271 [19].
Gervasii (S.) curtis 339 [17]. in comitatu Firmano 251 [33]; II 176 [37]. in territorio Firmano II 7 [11], 283 [1].
Gervinus pater Bonihominis II 165 [26].
Gervisa uxor Iohannis Tintonis II 126 [15].
Gervisa coniux Uberti Fusconis II 277 [4].
Gervisȩ, antiquitus S. Marci, campus in comitatu Asisi 253 [3].
Gesfredi filii 286 [30].
Gesfredus morator Reatinȩ urbis II 257 [28].
Geslerii filii *v.* Gislerii.
Gesta sanctorum 124 [n].
Gethulii (s.) festivitas II 298 [11].
Gethulii (S.) cella 149 [12].
Gethulii (S.) curtis in Sabinis, comitatu, territorio Sabinensi 42 [11], 63 [22], 64 3 [22], 74 [10], 191 [7], 329 [19], 333 [14], 345 [9], 346 [37]; II 6 [32], 24 [12 22 25], 60 [20], 61 [21], 68 [11], 71 [13], 74 [13], 80 [21], 81 3 [22], 91 [15], 98 [11], 104 [14], 137 [1], 138 [34], 190 [14], 195 [6].
Gethulii (S.) curtis ad Vallem Spolitinam II 187 [9].
Gethulii (S.) ecclesia 64 [22], 74 [26], 147 [31]; II 81 [22].
Gethulii (S.) ecclesia in Fornicata II 280 [21]. in fundo Fornicata 180 [6], 201 [11], 213 [25], 336 [16].
Gethulii (S.) ecclesia in Lavariano II 280 [22]. in fundo Lavariano 180 [42], 202 [7], 214 [12], 296 [14], 337 [16].
Gethulius (S.) II 186 [12], 187 [1]. Gethulii (S.) pertinentia II 187 [27].
Getulus colonus mon. Farf. in Prȩtoriolo 297 [16]. sibi .VII.
Gezianus in territorio Asculano II 111 [12].
Gezo *v.* Madelgerius.
Gezo filius Apȩ 359 [11].
Gezo pater Tedemarii II 180 [28].
Gezo pater Tedemiri 284 [29].
Gezo diaconus et monachus Farf. II 217 [27].
Gezonis de Remengarda filii II 197 [2].
Gezulus pater Pergonis habitatoris Pinguis 195 [13].
Gezunus pater Tedemarii II 194 [23].
Giberti filius 256 [10].
Giborga filia Cencii II 261 [10].
Giburga uxor Berardi Bruzonis II 129 [14].
Gignianus fundus 179 [38], 201 [4], 213 [17], 336 [9]. in territorio Sabinensi II 284 [3].
Gilianus 221 [13], 232 [19].
Gimillianus II 108 [18].

Ginestra II 280[27], 281[14].
Ginestra castellum II 122[20], 180[33], 215[22], 222[31].
Ginestra (de) pertinentia II 166[10].
Ginestretum, Genestritum 158[30], 168[5]. in territorio Firmano II 108[8].
Ginianus in Furcone 220[22 28].
Gypso vocatus Nerinus II 96[2]. fratres eius II 96[2].
Giraldus angaralis mon. Farf. II 300[24].
Giramba uxor Ofridi Crescentii II 213[13]
Girardi filii II 129[18].
Girardi Bosonis filii II 317[21].
Girardi filii servi mon. Farf. in S. Xisto 259[7].
Girardinus filius Sarraceni Rainerii Randonis II 317[12], 318[2].
Girardus filius Apę II 156[26].
Girardus, Gyrardus filius Beraldi II 128[23], 183[27].
Girardus filius Gregorii II 167[3].
Girardus filius Guiderolfi II 129[14].
Girardus filius Iohannis II 113[10].
Girardus filius Iohannis de Martino II 262[22].
Girardus Oddonis Tiniosi II 197[32].
Girardus pater Petri II 318[5].
Girardus pater Rainerii II 166[16].
Girardus comes 90[3]; II 198[19].
Girardus comes filius Girardi comitis II 156[19].
Girardus comes pater Girardi comitis II 156[20].
Girardus comes filius Rainerii II 124[7]. *V. anche* placitum.
Girardus diaconus et monachus Farf. II 217[27].
Gyrardus frater pręsbyter et monachus Farf. II 121[n].
Girardus pręsbyter, pręposítus 347[24].
Girardus servus mon. Farf. in S. Xisto 259[1].
Gironta uxor Adami Iohannis II 50[14].
Gisa uxor Leonis servi mon. Farf. in Sublongo 267[9].
Gisa mancipia mon. Farf. 268[5].
Giselbertus iudex de Camerino 360[n].
Gisepertus frater Berardi 289[2].
Gisiltruda, Gistruda mater Alahis 204[13], 216[26].
Gislebertus diaconus et monachus Farf. II 217[30].
Gislebertus Tusculanus episcopus II 248[23].
Gislerii, Geslerii filii 288[24 33], 289[4 9]; II 276[12].
Gislerius filius Bucconis, coniux Pamphilię II 129[13].
Gislerius comes filius Anastasii II 142[15].
Gislerius episcopus comitatus Auximani (?) 254[10].
Giso 318[24].
Giso nepos Adenolfi II 46[11].
Giso pater Alberici, Attonis et Dominici monachorum II 180[15].
Giso filius Coni 251[9]. homines eius 251[9].
Giso filius Gualkerii II 165[30]. consortes eius II 165[31].
Giso filius Gudeprandi civitatis Reatinę 231[4].
Giso filius Ilperini II 180[31].
Giso pater Lamberti 252[6].
Giso pater Tedmarii II 33[13].
Giso pater Teutonis et Transmundi II 151[26], 204[18].
Giso pater Transmundi II 170[31].
Giso clericus 252[19].
Giso prępositus ecclesię S. Marię de Georgio 256[13].
Gisolfi parentes 290[26].
Gisolfus 208[27], 290[25]; II 96[17], 102[12].
Gisolfus pater Baldonis et Gontonis 283[1].
Gisolfus de Furcone oblatus 222[27].
Gisolfus coniux Formosę, pater Isimundi, servus mon. Farf. ad S. Xistum 274[1].
Gisonis Vallis in territorio Sabinensi II 129[19].
Gistruda mater Alahis *v.* Gisiltruda.
Gisula infans filia Gaidepergę 268[8].
Gisulfus 341[2].
Gisulfus pater Fusconis pręsbyteri 256[33].
Gisulfus, Gysulfus, Gisulphus dux

14 $^{22\ 23}$, 15 4 $^{11\ 24}$, 16 7, 88 5 ^{14}, 140 ^{29}, 141 ^{29}, 142 $^{6\ 27}$, 143 7, 153 9; II 175 ^{33}, 282 ^{20}. *V. anche* pręceptum.
Gisulfus monachus 298 $^{14\ 27}$.
Gisulfus filius Aidelindę servus mon. Farf. in Forfone 264 3.
Gisulus servus mon. Farf. 352 ^{23}, 359 5.
Givius mons II 33 ^{15}.
Gizo pater Azonis et Petri II 40 ^{15}.
glandaticum 189 ^{27}, 350 ^{19}; II 68 ^{17}.
Gleronis, Gleruni rivus II 141 ^{11}, 182 ^{25}, 184 ^{33}, 187 ^{14}.
Gliletruda II 56 ^{8}.
Gloriosus pręsbyter II 317 ^{20}.
Goccius II 36 ^{23}.
Gocho *v.* Gregorius tribunus.
Goda uxor Guarnecausi servi mon. Farf. in Canzoniscis 264 ^{33}.
Goda filia Oupuli servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 ^{21}.
Goda uxor Sindifridi Otolfi scarionis 262 ^{2}.
Godaldus filius Sindoli servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273 ^{26}.
Godefridus colonus in casale Pacciano 293 ^{21}.
Godefridus frater Godeprandi, coniux Palumbę, servus mon. Farf. in Bucizano 271 ^{34}. filię eius 271 ^{35}.
Godefridus filius Gualefridi servus mon. Farf. in Prętorio 269 4.
Godefridus filius Leonis servus mon. Farf. in Sublongo 267 ^{10}.
Godeladus pater Endrici, Luponis, Madelgerii 360 $^{10\ n}$.
Godelapus filius Musii servus mon. Farf. in Narnate 275 7. uxor eius 275 ^{8}.
Godeldis filia Goduli servi mon. Farf. in Forfone 263 ^{32}.
Godeldis uxor Teudemari servi mon. Farf. ad S. Mennatem 267 4.
Godelinda mancipia mon Farf. infra casam in Forcone 268 ^{13}.
Godelprandus filius Tribuni servus mon. Farf. 275 ^{13}.
Godemarius pater Alduli servus mon. Farf. in Amiterno 321 ^{1}.
Godemarus de Senzano 260 ^{13}
Godemundus servus mon. Farf. in Colline 275 ^{32}. filii eius 275 ^{32}. uxor 275 ^{32}.
Godeperga uxor Alefridi Ursuli servi mon. Farf. in Colomente 265 ^{31}.
Godeperga uxor Basillonis servi mon. Farf. in Bucizano 272 7.
Godeprandus filius Aleradę, frater Alecisis et Godefridi, coniux Teudipergę, pater Liutprandi et Petri, servus mon. Farf. in Bucizano 271 ^{32}.
Godeprandus filius Cuniperti servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 ^{27}.
Godeprandus frater Cuniperti, coniux Adelperge, pater Aliprandi et Gaideprandi, servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 ^{27}.
Goderada filia Bonifę servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266 ^{35}.
Goderadus filius Teodori, coniux Formosę, pater Causulę, servus mon. Farf. in Colomente 266 3.
Goderisii filii, coloni mon. Farf. in Turano 297 5.
Goderisii casa de Ceseriano 295 ^{35}.
Goderisius de Massa 294 ^{18}.
Goderisius de Reate 167 $^{1\ 7\ 11\ 14\ 15}$.
Goderisius coniux Serenulę, pater Dominici, homo mon. Farf. in Forcone 262 ^{26}.
Goderisus monachus 298 ^{10}.
Goderuna uxor Aruisis servi mon. Farf. in Canzoniscis 264 ^{34}.
Godifredus Attelanensis episcopus II, 248 ^{11}.
Godifredus Perosinus episcopus II 248 ^{11}.
Godiperga mater Eleni infantis 267 ^{31}.
Godipertus colonus mon. Farf. 295 ^{12}.
Godipertus pręsbyter 228 ^{6}.
Godipertus servus mon. Farf. in Prętoriano 268 ^{22}. filii eius 268 ^{22}. uxor 268 ^{22}.
Godipertus infans filius Fileradi servus mon. Farf. 267 ^{27}.
Godius filius Ampę II 44 ^{22}.
Godo pater Ursi 290 ^{32}.

Godoaldus filius Maiorani, frater Romani et Hunaldi 178[22].
Godula uxor Sinderadi fratris Sindolfi servi mon. Farf. in Bucizano 272[11].
Godulus pater Anderadę, Arefusi, Gaidepergę, servus mon. Farf. in Narnate 274[32]. uxor eius 274[32].
Godulus coniux Lunicundę, pater Godeldi, Liutprandi, Teuduli, servus mon. Farf. in Forfone 263[31].
Gogi caput montis Alegię 277[27].
Goisberti mons *v.* Gosberti.
Goiusus casalis in Scandrilia II 262[16].
Gomanum flumen 359[35]; II 170[10].
Gomfo *v.* Gonfo.
Gondo pater Leonis II 67[1].
Gonfo, Gonpho, Gomfo in territorio Tuscie II 172[4], 176[33], 282[34].
Gonto filius Gisolfi habitator Corgniti 283[1].
Gonzo filius Abundii II 179[14].
Gonzolinus II 196[30].
Gordiani (S.) casalis in Postmontem II 62[4].
Gordiani (S.) ecclesia in fundo Apiciano 180[2]. in fundo Apiciano qui et Longitia 201[6], 213[20], 336[11]. *V. anche* in Longitia.
Gordiani (S.) ecclesia in Apreiano II 280[22].
Gordiani (S.) ecclesia in Longitia II 186[4], 187[4], 280[23]. *V. anche* in fundo Apiciano.
Gordiani (S.) ecclesia in Postmontem II 36[19], 63[33], 102[32], 280[23].
Gordiani (S.) ecclesia in Sabinis 333[9].
Gordianus [I] imperator 82[35].
Gordianus [II] imperator 82[35].
Gordianus, Gurdianus (S.) II 182[16], 190[30], 221[17].
Gordianus (S.) in Longitio II 182[6].
Gordianus (S.) in Postmontem II 69[23], 104[6].
Gordianus, Gurdianus (S.) in territorio Sabinensi 316[10], 365[17]; II 117[20 25].
Gorga *v.* Gurga.
Gorgianus in comitatu Balbensi II 166[3]. in territorio Balbensi 356[34].
Gorgianus in territorio Marsicano II 161[30].
Gosberti, Goisberti, Gosperti, Gusberti mons 191[12], 216[29], 229[23]: II 12[n], 137[10], 139[8], 158[7], 174[4], 284[19].
Gosbertus 288[31].
Gosbertus filius Bernardi II 207[13].
Gosbertus pater Ildizonis 258[1].
Gosianus II 108[18].
Gosianus castellum II 108[15].
Gosperti mons *v.* Gosberti.
Gospes *v.* Iohannes.
Gospulus servus mon. Farf, in monte S. Donati 259[31].
Gothi 84[35], 85[31], 123[n], 124[n], 128[24], 129[30 33], 130[11], 131[8 13], 133[7]; II 235[10]. Gothorum tempora 128[25 34], 129[6 7], 130[10 17].
Gottaria in territorio Asculano II 110[21].
Gottefredi, Gottifredi filius servus mon. Farf. in S. Maria in Paterniano 261[17], 277[13].
Gottifredi curtis in territorio Interocrino 353[30].
Gottifredus de Luca 245[6].
Gottifredus pater Maifredi II 49[11].
Gottifredus filius Sieradi 347[12].
Gottifredus abbas Farfensis II 322[8 10].
Gottifredus comes filius Ioseph civitatis Reatinę 302[1 5].
Gottifridus 252[19].
Gottula mancipia mon. Farf. infra casam in Forcone 268[13].
Gozo 252[26].
Gozo coniux Raptis II 48[9]. filii eius II 48[9].
Gozo frater subdiaconus Farf. II 121[n].
Gozonis comitis nepotes 253[20].
Gradiensis patriarcha *v.* Dominicus.
Gradolfus 187[9].
Gradolfus filius Mauri servus mon. Farf. in Prętorio 270[5].
Gradusula filia Tribuni servi mon. Farf. 275[14].
Gragiani Vallis 357[1]. *V. anche* Graianus.
Graiano (de) curtis 357[16].

Graianus, Gragianus 357[1]; II 75[n]. in comitatu Balbensi II 99[2], 140[17], 175[28]. in territorio Balbensi 340[12], 345[16], 356[16 21], 357[18 25]; II 7[35].
Graminata 194[15].
grammaticę v. Artis libri.
grammaticus v. Demetrius, Iohannes, Petri casalis.
Gramundella, Garmundella Vallis II 53[28], 189[32]. in territorio Sabinensi 284[22]; II 276[5].
granaria v. Marci (S.) evangelistę.
Granariolus II 108[16].
Granarius v. Mons.
grandinis maxima tempestas II 133[28].
Grandolfus pater Valerii habitatoris Pinguis 195[14].
Granianus fundus 181[7], 202[14], 214[29], 337[23].
Granica in territorio Sabinensi 57[26]; II 66[23], 69[9], 74[32], 77[23], 187[17], 298[30]. aquimola II 69[9], 298[30]. pastinum II 298[30].
Granica (de) campus II 209[24], 223[30].
Granicę campus ad S. Viti II 297[3]. olivetum II 297[4].
Granuli in territorio Asculano II 110[24].
Grappula in comitatu Tudertino II 267[24].
Grassanus v. Grassianus.
Grassi casalis II 222[13].
Grassiani collis II 70[7].
Grassianus, Grassanus, Crassianus in territorio Sabinensi II 27[11 21], 28[10], 59[33], 62[32], 67[20], 72[36], 101[23], 102[19], 182[35].
Grassianus casalis in Sabinis 292[20].
Grassianus, Grassiani, Grassiano (de) rigus 292[21]; II 27[13], 28[10], 59[34], 72[30].
Gratianus v. Iohannes archicanonicus.
Gratianus II 3[9], 5[34]. filii eius II 3[9], 5[34].
Gratianus abbas S. Marię in Minione II 16[n], 30[18], 86[15], 87[3].
Gratianus, consul Romanus, pater Theodorandę 65[25], 312[37]; II 82[25].
Gratianus pater Valentiniani [I] imperatoris 84[19].
Gratianus imperator 84[23], 122[n], 123[n], 130[27].
Gratianus magister militum II 243[4 5 14 16].
Gratianus monachus 298[25].
Gratiosa uxor Lupardi servi mon. Farf. in Bucizano 271[26].
Gratiosa filia Rimonis servi mon. Farf. in Colomente 265[29].
Gratiosus filius Gundiperti servus mon. Farf. in Narnate 274[27].
Gratiosus filius Maiuli servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273[25]. uxor eius 273[25].
Grazo pater Petri II 229[32].
Greci 81[12]; II 243[8].
Grecia, Grecię, Greci in territorio Reatino II 47[1 12], 49[9], 50[6], 51[29], 52[21], 100[15], 112[3], 115[9], 116[13]. molinum II 52[22 23], 116[14 17].
Grecię, Greccię castrum II 210[17], 284[16].
Grecię, Grecia (de) curtis II 52[24], 116[15 22], 147[30], 154[31].
Grecta filia Guarniperti servi mon. Farf. in Pontiano 265[7].
Grecula Rabicella in territorio Reatino II 47[15].
Gregoria sacra virgo 128[27]. habitatio eius Romę 128[28].
Gregorii collis in comitatu Narniensi II 276[14].
Gregorii (S.) curtis 291[26]; II 54[26].
Gregorii (S.) curtis de Ortezano 252[9].
Gregorii (S.) curtis in Pitiliano II 281[11].
Gregorii (S.) curtis in Prato Reatino II 281[18].
Gregorii (S.) curtis foris civitatem Reatinam 248[31].
Gregorii (S.) curtis in Travenano 339[39]; II 7[8], 282[37].
Gregorii (S.) ecclesia 163[30], 194[27].
Gregorii (S.) ecclesia in Acutiano II 280[22]. in fundo Acutiano 181[23], 202[31], 215[5], 338[1].
Gregorii (S.) ecclesia in Asera II 123[8], 169[18].

Gregorii (S.) ecclesia in comitatu Asisi 253 4.
Gregorii (S.) ecclesia de Colonia II 110 6.
Gregorii (S.) ecclesia in Flaminiano II 104 24.
Gregorii (S.) ecclesia in Fulinię 288 20.
Gregorii (S.) ecclesia in territorio Interocrino II 176 8.
Gregorii (S.) ecclesia in fundo Pacciano II 57 25.
Gregorii (S.) ecclesia in Paterno II 51 16.
Gregorii (S.) ecclesia in Petra Lata II 29 18.
Gregorii (S.) ecclesia in Pitiliano 156 1, 159 24, 165 5, 353 3.
Gregorii (S.) ecclesia in Salto 354 16 32.
Gregorii (S.) ecclesia ad puteum Valentini II 51 20.
Gregorius nepos Benedicti [VIII] papę 76 24.
Gregorius coniux Marię, pater Benedicti [VIII] papę II 96 4.
Gregorius pater Cononis et Sicconis II 127 28.
Gregorius pater Girardi II 167 4.
Gregorius de Iohanne Angeli II 300 10.
Gregorius pater Iohannis pręsbyteri II 56 19.
Gregorius pater Petri II 150 16.
Gregorius filius Rodulfi II 150 18.
Gregorius abbas Ss. Cosmę et Damiani in Mica Aurea II 17 21 26.
Gregorius advocatus Gregorii [IV] papę 186 24, 187 28.
Gregorius comes 90 9.
Gregorius diaconus 63 23; II 80 22. filii eius 63 23; II 80 22.
Gregorius diaconus filius Iuliani 331 1.
Gregorius doctor beatissimus *v.* Gregorius [I] papa.
Gregorius domnus, coniux Marozę II 141 18 20.
Gregorius homo liber 298 33.
Gregorius iudex Flagianensis II 163 19. consortes eius II 163 20.
Gregorius missus domni apostolici 293 24.
Gregorius monachus Farf. II 263 30, 300 7.
Gregorius [Catinensis] monachus Farf. 109 7; II 214 21, 217 18. *V. anche* cartarum, cartularum opus, Floriger, libellus brevior, liber prior et maior, volumina duo magna.
Gregorius nobilis vir, filius Ursi de Bene Passia, Male Passia II 95 24, 97 4.
Gregorius [I] papa, doctor beatissimus, sanctus 94 17, 124 3, 128 19, 130 20, 144 6; II 235 13, 239 4, 241 16 26, 246 28, 252 32, 253 3 6 16, 255 28, 319 7. *V. anche* dispositio, litterę.
Gregorius [II] papa 95 31.
Gregorius [III] papa 95 33.
Gregorius III papa II 237 22.
Gregorius [IV] papa 96 17, 186 11.
Gregorius IV papa 198 8.
Gregorius [V] papa 64 19; II 17 19 22, 24 14, 81 19, 82 22.
Gregorius V papa 365 32; II 3 6, 10 11, 18 15 18. *V. anche* placitum.
Gregorius [VI] papa 283 17; II 244 29. *V. anche* privilegium.
Gregorius VII papa II 159 7, 172 30, 192 6, 198 29, 238 30, 257 1. *V. anche* privilegium.
Gregorius IX papa II 322 17.
Gregorius pręsbyter Farf. II 218 13.
Gregorius pręsbyter et monachus Farf. II 217 18, 301 32, 302 18.
Gregorius primicerius 298 8.
Gregorius scriniarius S. R. E., missus Paschalis I papę 200 2.
Gregorius qui vocatur Gocho tribunus civitatis Hortanę 365 6.
Gregorius (S.) in Furcone 220 21, 357 31.
Gregorius (S.) de Lapideo 288 18.
Gregorius (S.) ad S. Mennatem 267 2.
Gregorius (S.) in Sabinis 295 10.
Grianus, Griianus in castaldatu Pontano II 123 18, 142 8.
Grifo 353 2; II 100 19.
Grifo servus mon. Farf. in monte S. Donati 259 30.

Grifonis *v.* Piscina.
Grilli in pertinentia Farę II 300 9.
Grillus pater Alberici et Dominici II 300 9.
Grimaldi filii 286 1.
Grimaldi Bricti casalis in Sabinis 246 18.
Grimaldus 318 27, 354 13, 358 24.
Grimaldus frater Adelberti de Pulverina 254 14.
Grimaldus filius Benedicti Ubaldi 246 4.
Grimaldus filius episcopi Firmani 252 5.
Grimaldus coniux Ingelradę II 99 25.
Grimaldus pater Iohannis 288 27.
Grimaldus frater Picconis et Probati 217 19, 341 28.
Grimaldus diaconus 220 30.
Grimaldus iudex II 317 21.
Grimaldus iudex filius Ribertonis, coniux Otę II 156 12.
Grimaldus iudex coniux Sigizę 289 13.
Grimaldus. presbyter 67 17; II 42 4, 83 28.
Grimerius castaldus 302 4.
Grimizo Hildeprandi, Ildebrandi comitis II 30 1 5, 31 33, 283 23.
Grimualdus dux Beneventanus 86 26.
Grimualdus dux Beneventanus germanus Radualdi 87 26.
Grimualdus dux Beneventanus filius Romualdi 88 3.
Grimualdus rex 87 31.
Grimualdus filius Allonis servus mon. Farf. in Caballari 271 3
Grippe, Grippi in Sabinis 290 25, 330 14, 348 25; II 72 3.
Grippię fundus in territorio Sabinensi 323 12.
Grippine in Sabinis 290 21.
Grisanti casa de Paciano 295 33,
Grisianus 318 22.
Griso filius Auderisis servus mon. Farf. in Narnate 275 9.
Griso Spoletanus 204 34, 217 9, 341 20.
Grisochoni (S.) ecclesia in castello de Attissa 193 31.
Grisonis filius 287 15.
Grolianus in territorio Asculano II 110 24.
Grossolus cocus, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267 23, 270 19.
Grossus 292 14.
Grotillum de Corgnito 257 19.
Grutarii in territorio Sabinensi 316 32.
guadia, guadimonium 152 22, 153 2, 164 26; II 124 9, 194 16.
guaita II 43 15. guaitę ad mare 229 26.
Gualabertus pater Alberici 282 25.
Gualabrunus 245 15.
Gualabrunus pater Alberici II 131 9, 148 8, 184 12.
Gualabrunus pater Iohannis II 213 1.
Gualafossa II 97 17.
Gualafossa pater Alberti 285 10; II 130 16.
Gualafossa germanus Bucconis 293 7; II 35 11.
Gualafossa filius Isę 366 19.
Gualafossa filius Totonis II 49 2.
Gualafossę filii II 103 8, 116 9 24.
Gualberti iudicis filii 250 77.
Gualcherius II 33 17.
Gualkerius filius Emmonis II 58 18 23.
Gualkerius pater Gueltonis et Gisonis II 165 30.
Gualkerius pater Mainardi II 273 22.
Gualkerius filius Ingelrami 232 8.
Gualda mater Sabini II 63 35.
Gualdarus pater Petri servi mon. Farf. in monte S. Donati 259 31.
Gualdatura *v.* Gualdaturum.
Gualdaturum, Gualdatura in Grecie II 51 29, 115 9, 116 16.
Gualdebertus 210 2.
Gualdefridus conductor 293 29.
Gualdefridus coniux Anseldis, pater Gualderici et Leonis, servus mon. Farf. in Canzoniscis 264 30.
Gualdefridus coniux Candulę servus mon. Farf. in Forfone 264 8. filii eius 264 8 9.
Gualdefridus filius Guarniperti servus mon. Farf. in Pontiano 265 7.
Gualdeperga mancipia mon. Farf. 267 34.

Gualdepertus monachus 298 [19] [26].

Gualderamus 220 [20].

Gualderamus coniux Rodipergę, pater Anserami, homo mon. Farf. in Forcone 262 [13].

Gualderamus servus mon. Farf. de Prętorio 259 [24].

Gualdericus filius Gualdefridi servus mon. Farf. in Canzoniscis 264 [31].

Gualdiciolus fundus II 57 [24].

Gualdileupa uxor Baruncelli servi mon. Farf. in Forfone 263 [27].

Gualdiperga filia Honesti servi mon. Farf. in Prętorio 270 [18].

Gualdipertus filius Iohannis, homo mon. Farf. in Forcone 262 [14]. uxor eius 262 [15].

Gualdipertus filius Guarniperti servus mon. Farf. in Pontiano 265 [7].

Gualdipertus filius Gundiperti servus mon. Farf. in Narnate 274 [28].

Gualdo pręnomine Amico 282 [1].

Gualdo filius Arduini 341 [2].

Gualdo grande (de) curtis in comitatu Reatino 249 [29].

Gualdonis collis II 108 [17].

Gualdramus servus mon. Farf. in Terria 259 [10].

Gualdula filia Sinderadi servi mon. Farf. in Bucizano 272 [12].

Gualdulus 317 [3].

gualdus exercitalis *v.* Puzalia. porcaricius et cerquaricius *v.* Longone. publicus pecorum *v.* Mollionice. sementaricius *v.* Canalis fundus.

Gualdus 288 [33]; II 108 [18], 276 [4].

Gualdus in territorio Marsicano II 161 [12].

Gualdus in comitatu Reatino 248 [17].

Gualdus in territorio Sabinensi 284 [21]; II 280 [24].

Gualdus in comitatu Sabinensi, iuxta campum S. Anatholię 245 [8].

Gualdus in territorio Sabinensi prope gualdum Tancię I 280 [39].

Gualdus fundus II 33 [15].

Gualdus Novus 165 [30], 281 [5]. pontilis 281 [6].

Gualdus Novus infra civitatem Reatinam 360 [4]. in territorio Reatino 318 [4], 322 [10], 323 [11].

Gualdus Novus Miccinus in territorio Reatino 322 [16].

Gualefridus servus mon. Farf. in Leporaria 260 [10].

Gualefridus filius Alefridi Ursuli servus mon. Farf. in Colomente 265 [32].

Gualefridus coniux Formosę, pater Godefridi, Izonis, Ursę, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [4].

Gualfredus filius Tebaldi II 267 [13].

Gualiperga filia Gualiperti servi mon. Farf. in Prętorio 269 [2].

Gualipertus bonus homo 187 [23].

Gualipertus coniux Catulę, pater Aidepergę, Gualipergę, Pauli, Pertuli, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [1].

Gualipertus filius Mauricę servus mon. Farf. in Forfone 264 [1].

Gualo coniux Inigardę servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274 [4]. filii eius 274 [4].

Gualtarius filius Rimonis 204 [6], 216 [20], 340 [34].

Gualtarus clericus 153 [18].

Gualterius pater Alberti II 266 [3].

Gualterius pater Amizonis et Erfaldi 321 [28].

Gualterius pater Guidonis 360 [n].

Gualterius Vidorini II 317 [25].

Gualterius comes Tudertinus, pater Albertini comitis II 268 [9].

Gualterius frater prębyter Farf. II 122 [a].

Gualterius frater subdiaconus Farf. II 122 [n].

Gualterius prębyter Leccamolinum, servus mon. Farf. ad flumen de S. Heramo 261 [4], 276 [28].

Gualucia coniux Isuli filii Teudaldi servi mon. Farf. in Prętorio 270 [1].

Gualzonis filii 251 [6].

Guandali 85 [8] [19], 123 [n], 124 [n], 129 [26], 133 [7]. guandalica clades 130 [32].

Guandelbertus, Guandelpertus, Wandelbertus abbas Farfensis 18 [1], 98 [10], 151 [16].

Guaningus 210 [5].

Guanizo II 64 34.
Guarakerii nepotes 261 14, 277 10.
Guarengo comes filius Lamberti, coniux Ardelendę II 162 15.
Guarinus filius Aifredi II 53 17.
Guarinus filius Sintaris civis Reatinus 360 n.
Guarmatia v. Warmatia.
Guarna uxor Magnicisi servi mon. Farf. ad Isule 264 23.
Guarnecausus coniux Godę servus mon. Farf. in Canzoniscis 264 32.
Guarnella uxor Mauricę servi mon. Farf. in Bucizano 271 11.
Guarnerii filii II 98 34, 175 26, 282 16.
Guarnerius, Guarneris dux et marchio II 271 33, 273 20. *V. anche* camera, prçeceptum, sigillum.
Guarnerius marchio II 305 14. *V. anche* Warnerius.
Guarnipertus filius Arnaldi, homo mon. Farf. in Forcone 262 32.
Guarnipertus coniux Ursę, pater Grectę, Gualdefridi, Gualdiperti, Luponis, servus mon. Farf. in Pontiano 265 6.
Guarnula uxor Causuli servi mon. Farf. ad S. Balbinam 264 25.
Guasta Cicer collis II 187 36.
Guaza v. Adelberga.
Guaza mater Rapizonis comitis II 260 12.
Guazonis filii cella in territorio Firmano 339 25; II 283 7.
Guazonis castellum in territorio Firmano II 7 17.
Gubinus [Eugubinus] episcopus v. Rodulfus.
Godeprandus pater Gisonis civitatis Reatinę 231 4.
Gudiperga uxor Teudelapi servi mon. Farf. in Bucizano 272 26.
Gudiperga mancipia mon. Farf. 268 1.
Gudipertus servus mon. Farf. 275 26. filii eius 275 27. uxor 275 26.
Gudipertus filius Bonosi scarionis, servus mon. Farf. in Prętorio 268 33.
Gudipertus filius Cuniperti servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 27.
Gudulus servus mon. Farf. in Beliciano 273 5. uxor eius 273 5.
Guelantus monachus Farf., prepositus S. Angeli 173 13, 176 3.
Guelto filius Gualkerii II 165 30. consortes eius II 165 31.
Guerneldis sanctimonialis ex natione Francorum filia Alderih 209 18.
guerra II 310 1, 316 18. *V. anche* facultas.
Guerra pater Azonis servi mon. Farf. ad Fistulam civitatis Marsicanę 260 35, 276 24.
Guerrami filii servi mon. Farf. in Segunzano et in Porciano 261 19, 277 15.
Guerro pater Amatonis II 4 26.
Guesi casalis II 188 18, 222 16. in Postmontem II 67 3.
Guicbertus v. Guigbertus.
Guiccio subdiaconus Farf. II 218 1.
Guicco pater Iohannis prçsbyteri II 145 1.
Guiderolfus coniux Lavinię, pater Girardi, Iohannis et Tebaldi II 129 15.
Guidipertus 220 25.
Guido pater Adelmodi II 31 35.
Guido filius Alberti 286 1.
Guido Ardemanni II 127 31, 128 4.
Guido de Ardemanno pater Rainerii II 142 20.
Guido pater Benonis II 53 16.
Guido filius Candonis II 186 10.
Guido filius Crescentii de Octaviano II 143 8.
Guido filius Farolfi II 28 30.
Guido filius Francę 293 3.
Guido Furconinus filius Gualterii 360 n.
Guido filius Guidonis comitis II 166 16 31.
Guido pater Iohannis II 142 20, 164 13, 261 26.
Guido pater Luponis 282 33.
Guido pater Maifredi II 192 18.
Guido filius Oldebaldi II 51 30.
Guido filius Petri II 112 14.
Guido filius Remenaldi 253 30.
Guido filius Siolfi 251 24.

Gualdepertus monachus 298[19][26].
Gualderamus 220[20].
Gualderamus coniux Rodipergę, pater Anserami, homo mon. Farf. in Forcone 262[13].
Gualderamus servus mon. Farf. de Prętorio 259[24].
Gualdericus filius Gualdefridi servus mon. Farf. in Canzoniscis 264[31].
Gualdiciolus fundus II 57[24].
Gualdileupa uxor Baruncelli servi mon. Farf. in Forfone 263[27].
Gualdiperga filia Honesti servi mon. Farf. in Prętorio 270[18].
Gualdipertus filius Iohannis, homo mon. Farf. in Forcone 262[14]. uxor eius 262[15].
Gualdipertus filius Guarniperti servus mon. Farf. in Pontiano 265[7].
Gualdipertus filius Gundiperti servus mon. Farf. in Narnate 274[28].
Gualdo pręnomine Amico 282[1].
Gualdo filius Arduini 341[2].
Gualdo grande (de) curtis in comitatu Reatino 249[29].
Gualdonis collis II 108[17].
Gualdramus servus mon. Farf. in Terria 259[10].
Gualdula filia Sinderadi servi mon. Farf. in Bucizano 272[12].
Gualdulus 317[3].
gualdus exercitalis *v.* Puzalia. porcaricius et cerquaricius *v.* Longone. publicus pecorum *v.* Mollionice. sementaricius *v.* Canalis fundus.
Gualdus 288[33]; II 108[18], 276[4].
Gualdus in territorio Marsicano II 161[12].
Gualdus in comitatu Reatino 248[17].
Gualdus in territorio Sabinensi 284[21]; II 280[24].
Gualdus in comitatu Sabinensi, iuxta campum S. Anatholię 245[8].
Gualdus in territorio Sabinensi prope gualdum Tancię I 280[39].
Gualdus fundus II 33[15].
Gualdus Novus 165[30], 281[5]. pontilis 281[6].
Gualdus Novus infra civitatem Reatinam 360[4]. in territorio Reatino 318[4], 322[10], 323[11].
Gualdus Novus Miccinus in territorio Reatino 322[16].
Gualefridus servus mon. Farf. in Leporaria 260[10].
Gualefridus filius Alefridi Ursuli servus mon. Farf. in Colomente 265[32].
Gualefridus coniux Formosę, pater Godefridi, Izonis, Ursę, servus mon. Farf. in Prętorio 269[4].
Gualfredus filius Tebaldi II 267[13].
Gualiperga filia Gualiperti servi mon. Farf. in Prętorio 269[2].
Gualipertus bonus homo 187[23].
Gualipertus coniux Catulę, pater Aidepergę, Gualipergę, Pauli, Pertuli, servus mon. Farf. in Prętorio 269[1].
Gualipertus filius Mauricę servus mon. Farf. in Forfone 264[1].
Gualo coniux Inigardę servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274[4]. filii eius 274[4].
Gualtarius filius Rimonis 204[6], 216[20], 340[34].
Gualtarus clericus 153[18].
Gualterius pater Alberti II 266[3].
Gualterius pater Amizonis et Erfaldi 321[28].
Gualterius pater Guidonis 360[n].
Gualterius Vidorini II 317[25].
Gualterius comes Tudertinus, pater Albertini comitis II 268[9].
Gualterius frater pręsbyter Farf. II 122[a].
Gualterius frater subdiaconus Farf. II 122[n].
Gualterius pręsbyter Leccamolinum, servus mon. Farf. ad flumen de S. Heramo 261[4], 276[28].
Gualucia coniux Isuli filii Teudaldi servi mon. Farf. in Prętorio 270[1].
Gualzonis filii 251[6].
Guandali 85[8][19], 123[n], 124[n], 129[26], 133[7]. guandalica clades 130[32].
Guandelbertus, Guandelpertus, Wandelbertus abbas Farfensis 18[1], 98[10], 151[16].
Guaningus 210[5].

Guanizo II 64[34].
Guarakerii nepotes 261[14], 277[10].
Guarengo comes filius Lamberti, coniux Ardelendę II 162[15].
Guarinus filius Aifredi II 53[17].
Guarinus filius Sintaris civis Reatinus 360[n].
Guarmatia *v.* Warmatia.
Guarna uxor Magnicisi servi mon. Farf. ad Isule 264[23].
Guarnecausus coniux Godę servus mon. Farf. in Canzoniscis 264[32].
Guarnella uxor Mauricę servi mon. Farf. in Bucizano 271[11].
Guarnerii filii II 98[34], 175[26], 282[16].
Guarnerius, Guarneris dux et marchio II 271[33], 273[20]. *V. anche* camera, pręceptum, sigillum.
Guarnerius marchio II 305[14]. *V. anche* Warnerius.
Guarnipertus filius Arnaldi, homo mon. Farf. in Forcone 262[32].
Guarnipertus coniux Ursę, pater Grectę, Gualdefridi, Gualdiperti, Luponis, servus mon. Farf. in Pontiano 265[6].
Guarnula uxor Causuli servi mon. Farf. ad S. Balbinam 264[25].
Guasta Cicer collis II 187[36].
Guaza *v.* Adelberga.
Guaza mater Rapizonis comitis II 260[12].
Guazonis filii cella in territorio Firmano 339[25]; II 283[7].
Guazonis castellum in territorio Firmano II 7[17].
Gubinus [Eugubinus] episcopus *v.* Rodulfus.
Godeprandus pater Gisonis civitatis Reatinę 231[4].
Gudiperga uxor Teudelapi servi mon. Farf. in Bucizano 272[26].
Gudiperga mancipia mon. Farf. 268[1].
Gudipertus servus mon. Farf. 275[26]. filii eius 275[27]. uxor 275[26].
Gudipertus filius Bonosi scarionis, servus mon. Farf. in Prętorio 268[33].
Gudipertus filius Cuniperti servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264[27].
Gudulus servus mon. Farf. in Beliciano 273[5]. uxor eius 273[5].
Guelantus monachus Farf., prepositus S. Angeli 173[13], 176[3].
Guelto filius Gualkerii II 165[30]. consortes eius II 165[31].
Guerneldis sanctimonialis ex natione Francorum filia Alderih 209[18].
guerra II 310[1], 316[18]. *V. anche* facultas.
Guerra pater Azonis servi mon. Farf. ad Fistulam civitatis Marsicanę 260[35], 276[24].
Guerrami filii servi mon. Farf. in Segunzano et in Porciano 261[19], 277[15].
Guerro pater Amatonis II 4[26].
Guesi casalis II 188[18], 222[16]. in Postmontem II 67[3].
Guicbertus *v.* Guigbertus.
Guiccio subdiaconus Farf. II 218[1].
Guicco pater Iohannis prębyteri II 145[1].
Guiderolfus coniux Lavinię, pater Girardi, Iohannis et Tebaldi II 129[15].
Guidipertus 220[25].
Guido pater Adelmodi II 31[35].
Guido filius Alberti 286[1].
Guido Ardemanni II 127[31], 128[4].
Guido de Ardemanno pater Rainerii II 142[20].
Guido pater Benonis II 53[16].
Guido filius Candonis II 186[10].
Guido filius Crescentii de Octaviano II 143[8].
Guido filius Farolfi II 28[30].
Guido filius Francę 293[3].
Guido Furconinus filius Gualterii 360[n].
Guido filius Guidonis comitis II 166[16 31].
Guido pater Iohannis II 142[20], 164[13], 261[26].
Guido pater Luponis 282[33].
Guido pater Maifredi II 192[18].
Guido filius Oldebaldi II 51[30].
Guido filius Petri II 112[14].
Guido filius Remenaldi 253[30].
Guido filius Siolfi 251[24].

Guido de Tebaldo Odonis II 267[3].
Guido I abbas Farfensis 66[16], 67[20], 68[12], 99[12], 293[8]; II 83[10 31], 84[15], 86[12], 87[4 12 24], 88[4 18 25], 91[3], 93[4 15], 95[3], 96[24], 97[12].
Guido [I? II?] abbas Farfensis II 101[12 21].
Guido II abbas Farfensis 99[13]; II 99[22], 105[29].
Guido, Vido III sacrista, abbas Farfensis 99[22]; II 293[22 30 33], 294[3 18 25], 295[4 11 23], 296[7 22], 299[27], 300[3 30 33], 301[10 28], 302[3], 303[20], 304[17 19], 305[9 20 28], 306[29 33], 309[1 11], 310[10 15], 311[16 29], 313[1 26], 314[14], 315[21], 320[21]. *V. anche* litterę, promissio, restitutio.
Guido de Azo angaralis mon. Farf. II 300[21].
Guido cardinalis S. Marię in Transtyberim II 247[31].
Guido comes pater Guidonis II 166[16].
Guido comes pater Tygrimi qui vocatur Tiniosus II 270[23].
Guido diaconus et monachus Farf. II 217[32].
Guido Tuscanensis episcopus II 275[4].
Guido Vulteranensis episcopus II 248[17].
Guido fideicommissarius Iohannis Muti II 140[31].
Guido frater diaconus Farf. II 121[n].
Guido frater puer et monachus Farf. II 122[n].
Guido imperator *v.* Guido princeps.
Guido notarius II 278[4].
Guido pręsbyter 289[1]; II 124[32], 153[30], 198[3].
Guido pręsbyter filius Attonis Arderadi II 270[11].
Guido pręsbyter pater Iohannis II 135[8].
Guido princeps Italię 89[9 10], 240[15, 21 23]. imperator 325[33]. *V. anche* pręceptum, sigilla.
Guidonis filii 249[30], 251[27], 252[20]; II 29[12], 51[14], 160[24], 162[6]. consortes II 162[7].
Guidonis filii bona II 215[24].
Guidonis qui et Leporis filii II 111[22].
Guidonis de Tebaldo filii II 266[20].
Guidonis casalis Taberneccię II 70[25].
Guidonisci II 181[2], 211[20].
Guidoniscus (locus) II 108[19].
Guidus de Allano pater Iohannis 288[9].
Guigbald [cancellarius Caroli Magni] 162[35].
Guigbertus, Guicbertus, Wigbertus episcopus ex Anglorum gente, abbas Farfensis 18[24], 155[7], 160[4], 163[22], 164[8].
Guilelmus abbas II 223[26].
Guilelmus comes Tudertinus, filius Rainerii II 265[32].
Guilelmus monachus Cluniacensis 57[3], 58[6]; II 76[35], 78[3].
Guilgeradi molę II 190[13].
Guilia filia Arduini, uxor Beraldi, qui Maco vocatur, filius Munaldi II 141[12], 158[30].
Guilio *v.* Guillo.
Guilipertus conductor 295[5].
Guiliprandus *v.* Guilliprandus.
Guillelmus filius Leonis II 212[18].
Guilliprandus, Guiliprandus filius Guillonis 204[8], 216[22], 340[36].
Guillo, Guilio pater Guilliprandi 204[8], 216[21], 340[35].
Guillotti casalis in Sabinis 246[29].
Guilmus 193[36].
Guimarius 243[8].
Guimarius filius Baronis 347[25].
Guimarius pater Bertulfi 243[20].
Guinelapus quidam 151[11].
Guinelapus conductor 299[11].
Guinelapus monachus 298[31].
Guinelapus servus mon. Farf. 275[16]. uxor eius 275[16].
Guineldę collis in territorio Sabinensi II 73[14], 104[8 16], 185[8], 187[30], 189[28], 222[23].
Guinezo filius Berardi II 150[28].
Guinezo filius Burrelli II 180[1]. consortes eius II 180[2].
Guinichis, Guinichisius, Guinichisus, Guinigis, Guinigisius, Guinigisus dux Spoleti 88[27 31], 167[2], 168[30], 169[22], 175[15 24], 185[19], 204[23 26],

216[38], 217[2 21], 276[11], 294[24], 341[11 29]. *V. anche* placitum.
Guinicisus colonus mon. Farf. 294[24].
Guinigis 210[5].
Guinigis, Guinigisius, Guinigisus dux *v.* Guinichis.
Guiniperga uxor Adaldi servi mon. Farf. in Prętorio 269[25].
Guiniperga uxor Sindonis 262[4].
Guiniperga uxor Ursi servi mon. Farf. ad S. Xixtum 274[9].
Guiniperga mancipia mon. Farf. 268[2].
Guinipertus 211[5].
Guinisius 286[3].
Guinisius pater Berardi II 44[5].
Guinisius pater Iohannis II 150[23].
Guinisius filius Nocherii II 157[10].
Guinisius pater Samsonis II 50[18].
Guinisius comes pater Petri comitis II 26[22].
Guinisius negotians coniux Saxę II 40[12].
Guinisus pater Senebaldi II 317[6].
Guinizo 289[8].
Guinizo filius Agati 287[16].
Guinizo filius Amiconis coniux Maię II 36[8].
Guinizo pater Ansonis II 262[18].
Guinizo filius Azonis II 128[15].
Guinizo filius Ildebrandi 288[30].
Guinizo pater Iohannis II 129[18].
Guinizo Morunto frater Amizonis 286[34].
Guinizo pater Samsonis 356[2].
Guinizo pater Taxilonis II 37[8].
Guinizo comes II 36[21]. *V. anche* placitum.
Guinizonis filii castellum in comitatu Firmano II 177[5].
Guiscardus pater Henrici II 316[4].
Guischetta castellum in fundo Hilica II 156[2].
Guisigothi 130[16].
Guistrulus ortulanus, pater Furconini, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267[25 26].
Guitemanni filii II 46[8].
Guittemanno servus mon. Farf. in S. Xisto 259[8].
Guittigis rex Gothorum 85[32], 123[n], 129[32 33], 131[8].
Guitto filius Sicconis II 130[6 19].
Guittones de Alberto II 197[31].
Gulganus in territorio Asculano II 48[25].
Gumbertus pater Petri 290[33].
Gumbertus Paurinensis episcopus II 248[27].
Gumpertus monachus 298[15].
Gumpulus affiliatus Lupardi scarionis in Prętorio, coniux Rodipergę 268[35].
Gumpulus servus mon. Farf. 275[25]. filii eius 275[26]. uxor 275[25].
Gundaldus coniux Prolę, homo mon. Farf. in Forcone 262[34]. filius eius 262[35].
Gundi ancilla Dei, mancipia mon. Farf. 267[33].
Gundiperga uxor Baruncelli 262[25].
Gundiperga uxor Luponis servi mon. Farf. in Forfone 263[33].
Gundiperga mancipia mon. Farf. 268[1].
Gundipertus, pater Albini, Gratiosi, Gualdiperti, Mainepergę, Teuderadi, Teudiperti, servus mon. Farf. in Narnate 274[26]. uxor eius 274[27].
Gundualdus pater Ariperti regis 87[29].
Gundualdus actionarius 279[1].
Gundula mancipia mon. Farf. 268[3].
Gundulus filiaster Iohannis coniugis Ildipergę, servus mon. Farf. in Colòmente 266[16].
Guntaritus rex Guandalorum 123[n].
Guntarius pręsbyter 278[26].
Guntramus servus mon. Farf. 275[15]. filii eius 275[15]. uxor 275[15].
Gunzo pater Buccionis II 95[4].
Gurdianus (S.) *v.* Gordianus.
Gurga, Gorga II 183[14]. in castaldatu Pontano II 154[14].
Gurga (de) collis II 221[13].
Gusberti mons. *v.* Gosberti.
Gutta uxor Lupuli servi mon. Farf. in Bucizano 271[31].
Gutta uxor Teudimundi servi mon. Farf. ad S. Xixtum 274[3].
Gutti (de) silva II 266[27].

Habitaculum in territorio Reatino II 128 [14]. castellum II 128 [14]. collis II 128 [14].
Habundii (S.) curtis *v.* Abundii.
Hadrianus papa *v.* Adrianus.
Hadriaticum mare 32 [18].
Haistulfus Flavius rex 88 [21], 96 [1], 149 [18], 163 [4], 172 [4], 188 [29], 190 [20], 205 [38], 218 [25], 224 [20], 277 [20], 310 [33], 335 [25], 342 [32]; II 173 [13], 279 [26]. *V. anche* capitulare, prçceptum.
Halaboldus abbas, missus Pipini regis 169 [16]. *V. ancbe* placitum.
Halais, Halaisus, Alahis filius Gisiltrudç 204 [12], 216 [26], 341 [2].
Halanus, Alanus abbas Farfensis 18 [10], 98 [11], 151 [23], 154 [8], 155 [6], 163 [9].
Halaricus, Alaricus rex 85 [9], 123 [n], 129 [17 27].
Halerardus germanus Ursi 160 [15].
Haroinus missus Pipini regis 169 [20]. *V. anche* placitum.
Haunepertus abbas Farfensis *v.* Aunepertus.
Hauto *v.* Atto, Audo.
Hauximanus comitatus *v.* Auximanus.
Heberardus, Everardus Pabenbergensis episcopus, archicapellanus Heinrici II imp. II 30 [35], 32 [13].
Hebrei 81 [11].
Hebremundus, Abremundus libertinus, monachus 298 [18 31].
Hebroardus comes palatii 169 [8]. *V. anche* placitum.
Heccideus dux 175 [15].
Henrici podium II 316 [27].
Henricus Alberici pater Petri II 318 [5].
Henricus filius Guiscardi II 316 [4].
Enricus pater Petri prçsbyteri II 279 [9].
Enricus filius Rodulfi II 318 [9].
Heinricus filius Rodulfi, coniux Gemmç, pater Munaldi, Senebaldi et Transarici II 269 [7].
Heinricus filius Transarici II 269 [30], 270 [2], 285 [31].
Henricus Detusiñ abbas Farfensis II 322 [20].
Henricus cancellarius Heinrici II imp. II 30 [34].
Einricus Yporigensis episcopus II 248 [28].
Heinricus Spoletanus episcopus II 248 [10].
Heinricus imperator, rex II 292 [11 15 20 27]. *V. anche* prçceptum.
Heinricus, dux Saxonum et Turingionum, rex 241 [4].
Heinricus I rex 90 [5].
Heinricus [II] rex 66 [10]; II 83 [4].
Heinricus II rex, I imperator 90 [6].
Heinricus [II] imperator, rex 68 [1 5], 75 [25], 77 [8], 253 [29], 291 [31]; II 16 [2], 29 [24 25], 30 [34 36], 31 [1], 32 [12 15], 37 [24], 38 [21], 40 [19], 46 [3], 55 [1], 84 [38]. *V. anche* placitum, prçceptum.
Heinricus II imperator, [III] rex 90 [18 19].
Heinricus [III] rex II 107 [2].
Heinricus III rex 90 [16].
Heinricus III rex, II imperator II 138 [31].
Heinricus [III] imperator, rex 90 [17]; II 119 [6], 120 [20], 173 [15], 178 [37], 279 [28]. *V. anche* prçceptum.
Heinricus III [IV] imperator 90 [21].
Heinricus [IV] rex II 167 [3], 171 [22], 246 [8 15].
Heinricus, Henricus IV rex II 153 [7], 169 [12], 172 [9]. *V. anche* placitum, prçceptum.
Heinricus IV rex, III imperator II 172 [10], 179 [1 3], 238 [30]. *V. anche* placitum.
Heinricus [IV] imperator, rex II 171 [16], 173 [1], 179 [6], 195 [14], 196 [8], 246 [9], 260 [15], 279 [29], 281 [37], 282 [34], 287 [16]. *V. anche* prçceptum.
Heinricus IV [V] imperator II 279 [11], 287 [21 24].
Heinricus [IV? V?] imperator II 274 [17].
Heinricus [V] imperator, rex 99 [20]; II 320 [20].
Heldebaldus pater Bernardi II 127 [26].
Heldebrandus S. R. E. archidiaconus II 157 [25]. *V. anche* placitum.
Helena *v.* Helina.
Helena imperatrix, mater Constantini Magni 83 [26].

Helenę (S.) cella vel curtis ad Bambanum 327 7.
Helenę (S.) ecclesia in Barbano II 59 25.
Helenę (S.) ecclesia in Migniano II 280 25. in fundo Migniano, Miniano 181 8, 202 15, 214 30, 243 27, 337 14; II 104 34.
Helenę (S.) ecclesia in territorio Sabinensi II 173 37.
Heleuther papa 91 25.
Heleutherii (S.) curtis in Colomonte II 281 27.
Heleutherii (S.) ecclesia in Canali 355 7; II 280 24. in casale Canali 159 22.
Heleutherii (S.) ecclesia in Catino II 280 25.
Heleutherii (S.) ecclesia in Lucclo 194 4.
Heleutherii (S.) ecclesia iuxta rigum Mutellę 332 27.
Heleutherii (S.) ecclesia ad Rivum in territorio Reatino 309 8.
Eleutherii (S.) ecclesia in territorio Sabinensi II 152 16, 163 12.
Heleutherii (S.) ripę in territorio Sabinensi 281 32.
Heleutherius patricius 94 25 27.
Heleuterius venerabilis pater 128 30.
Heleutherius (S.) 314 13.
Helias (S.) II 59 2.
Helias (S.) in Furcone 220 21.
Helię (S.) curtis 339 10, 347 7; II 36 6.
Helię (S.) curtis in Beruniano 319 8; II 281 12.
Helię (S.) curtis in comitatu Reatino 248 21. molendina 248 21.
Helię (S.) ecclesia in Beruniano 161 22.
Helię (S.) ecclesia in casale Capuani II 183 26.
Helię (S.) ecclesia in territorio Interocrino II 176 9.
Helię (S.) ecclesia in comitatu Pinnensi II 175 24.
Helię, Elie (S.) ecclesia in Tazano II 123 7, 169 17.
Helię (S.) mons 326 13.
Helina, Helena ancilla Dei 156 8, 173 32, 174 2 4, 189 7, 204 6, 216 19, 298 14 24, 340 33.
Heliogabalus imperator 91 32. Heliogabali sacerdos *v.* Aurelius Antoninus.
Helisachar [archicancellarius Hludovici I] 178 8.
Helisei Insula II 284 35. *V. anche* Insula.
Helisei (S.) Insula in comitatu Asculano II 140 7, 175 13.
Helmericus 233 27.
Helperinus, Elperinus *v.* Hilperinus.
Helpidii (S.) plebs in comitatu Firmano 256 19.
Henricus *v.* Heinricus.
Heracleus, Eraclius imperator 86 16 18 21, 95 11, 132 18; II 236 5.
Heracleus (S.) 288 22.
Heraclianus pater Heraclei imperatoris, regens Africam 86 16.
Heraclius [Constantinus] Augustus II 236 20.
Heraclonus imperator 86 18.
Heramo (S. de) flumen 261 3, 276 28.
Heramus (S.) in Interocro 275 30.
Herasmus Sennensis episcopus II 248 26.
Herasmus (S.) castellum II 122 13. in comitatu Reatino II 167 17.
herbaticum 189 26, 279 32, 350 19.
Herbeus filius Teudoni comitis II 154 26.
Herbeus filius Todini II 170 32.
Herbeus frater Todini comitis II 303 14.
Herbeus comes II 192 20, 194 15.
Herbosę Vallis in comitatu Narniensi II 276 9.
Herculanus consanguineus Bricii et Euticii 122 n.
Herculius *v.* Maximus imperator.
Herebertus *v.* Heribertus.
hęremita *v.* Stephanelli familia.
heremitorium *v.* Cerasa (de) Vallis, Hilex, Petri (S.) monasterium.
Herena [imperatrix] 96 23.
hęresis symoniaca 56 35; II 199 29, 202 5, 245 29.
hęretici II 225 29, 254 34.

Herpho missus Ottonis III imp. II 4^{6}, 5^{17}.
Herfualdus filius Romualdi, gener Leonis de Reate 174^{29}.
Heribertus, Herebertus cancellarius Ottonis III imp. II 4^{17}, 5^{28}, 9^{2}, 18^{11}.
Hericus castaldius de Furcone, oblatus 222^{27}.
Heriflumen, vulgo Gerflumen, in comitatu Centucellensi II 156^{18}. in territorio Tuscano II 123^{15}, 174^{5}, 281^{33}.
Herimanni filii II 51^{14}.
Herimannus archicancellarius S. R. E. Coloniensis archiepiscopus II 138^{18}.
Herimannus Castellanus episcopus II 248^{9}.
Herizo pater Burrelli 244^{17}.
Herizo levita 366^{7}.
Hermenfredus, Hirminfredus, Hyrminfridus 204^{13}, 216^{27}, 341^{3}. coniux eius 204^{13}, 216^{27}, 341^{3}.
Hermengarda 229^{18}.
Hermepertus abbas monasterii S. Vincentii 152^{17}.
Hermerisius II 12^{n}.
Hermetis (S.) ecclesia in Furca II 269^{16}.
Hernostrus *v.* Arnostrus.
Herodes II 217^{9}.
Heruli 123^{n}, 131$^{1\ 12}$.
Hesinus comitatus 253^{17}.
Hieremia vates 22^{15}.
Hieronimi presbyteri frater 363^{21}.
Hieronimus Bethlehemitanus episcopus 129^{13}.
Hieronimus frater presbyter et monachus Farf. II 121^{n}.
Hieronymus presbyter II 113^{7}.
Hierosolymę, Hierusalem 3^{7}, 61^{23}, 106^{8}, 135^{16}; II 78^{31}, 208^{29}. sepulcrum Domini 3$^{7\ 20\ 25}$, 4^{7}, 62^{6}, 131^{25}, 135^{17}. *V. anche* loca sancta.
Hiezechielem (Super) liber II 310^{8}.
Hylarii (s.) martyris corpus 22^{1}, 198^{6}.
Hilarii (S.) ecclesia in Ragiolo 360^{6}.
Hilarii (S.) ecclesia in urbe Tudertina II 263^{24}, 285^{23}.
Hilarius (S.) in Pacciniano 246^{7}.
Hilarus, Ylarius papa 93^{22}, 130^{33}, 146^{25}. *V. anche* decretum.
Hilciperga, Hilsperga coniux Hilderici castaldi 165^{28}, 168^{9}, 204^{14}, 216^{28}, 341^{14}.
Hildebadus rex Gothorum 85^{33}, 129^{33}.
Hildebaldus filius Ittę, pater Attonis II 56^{23}.
Hildebertus castaldius de Furcone, oblatus 222^{27}
Hildebrandus, Heldebrandus, Hildeprandus, Ildebrandus abbas Farfensis 37^{4}, 38$^{3\ 9\ 21}$, 39^{13}, 40^{24}, 42^{6}, 43$^{7\ 10\ 13}$, 45$^{20\ 28}$, 46$^{9\ n}$, 47^{2}, 99^{3}, 290^{1}, 306$^{14\ 26\ 32}$, 307$^{6\ 17}$, 324^{26}, 325^{16}, 326^{5}, 327$^{11\ 13}$, 329^{16}, 333$^{29\ 31}$, 343$^{18\ 21\ 31}$, 344^{2}. concubina eius 43^{14}. filii 41^{2}, 43^{15}, 290^{3}, 325^{14}, 327^{15}; *v. anche* Albertus. nurus 325^{12}. uxor *v.* Inga.
Hildebrandus S. R. E. subdiaconus et monachus II 247^{33}, 248^{30}.
Hildegerius presbyter filius Azonis II 52^{24}.
Hildemos pater Adelmodi II 31^{36}.
Hildeprandus 220^{5}, 227^{27}. *V. anche* Ildeprandus.
Hildeprandus nepos Benedicti presbyteri 204^{4}, 216^{18}, 340^{32}.
Hildeprandus Capuanus archiepiscopus II 248^{2}.
Hildeprandus comes pater Grimizonis II 30^{1}, 31^{33}, 283^{23}.
Hildeprandus, Hildebrandus dux [Spoleti] 88^{26}, 158^{13}, 159^{12}, 160^{22}, 163$^{8\ 11\ 14}$, 164^{7}, 165$^{5\ 15}$, 176$^{25\ 27}$, 203$^{18\ 38}$, 215^{34}, 216^{13}, 338^{28}, 340^{26}; II 133^{15}, 173^{27}, 280^{8}. *V. anche* placitum, pręceptum.
Hildeprandus rex 88^{19}.
Hilderici filii 291^{15}; II 54^{16}, 55^{26}. nepotes 291^{15}; II 54^{16}.
Hildericus 228^{15}, 294^{20}.
Hildericus pater Audulfi 205^{1}, 217^{18}, 341^{27}.
Hildericus filius Camponis 315^{22}.
Hildericus pater Iohannis II 32^{21}.
Hildericus pater Iohannis et Sintari 352^{21}.

Hildericus Reatinus 185 [14].
Hildericus abbas Farfensis 23 9 98 [19], 207 [31], 208 3, 209 [20 24], 210 7.
Hildericus Sabinus bonus homo 187 [24].
Hildericus castaldus 154 [19], 176 [1], 185 9, 195 [21], 210 [12 27], 211 [18], 243 5, 295 [20], 298 [13].
Hildericus gastaldus in Pontiano 298 [29].
Hildericus castaldus filius Tacipergę, coniux Hilcipergę 165 [26 27], 168 [8], 204 [13], 216 [27], 341 3.
Hilderjcus castaldus filius Teuderici, coniux Tacipergę 280 [20].
Hildericus clericus frater Valerini 280 [12 18].
Hildericus dux Spoleti 88 [17].
Hildericus missus Karoli Magni regis 281 [14 22].
Hildericus monachus 298 [10].
Hildericus sculdais 298 [26].
Hildericus vir 156 5.
Hilex 150 5, 166 7; II 108 [20].
Ilex in casale Toraniano 223 [27], 227 [22].
Hilex, Ilex in comitatu Tudertino II 263 [28], 285 [27]. heremitorium II 263 [28], 285 [27].
Hilianus fundus *v.* Usiianus.
Hilica, Ilica in territorio Summatino II 52 [28], 155 [16], 190 [21].
Ilica castellum in territorio Summatino II 122 [14], 155 [12].
Hilica fundus in territorio Montano II 156 [1].
[Hilperini], Ilperini filius, nepos Petri episcopi 251 4.
Ilperini filiorum castella II 215 [18].
Hilperino, Ilperino (de) castellum II 122 [20], 180 33, 215 [22], 222 [31].
Hilperinus, Ilperinus, Elperinus 251 4; II 151 [27], 204 [18].
Ilperinus pater Azonis II 197 [21].
Ilperinus pater Azzonis, Bonihominis, Gisonis et Pallonis II 180 [32].
Hilperinus cognomine Bonhomo II 52 [27].
Hilperinus pater Boni 255 [28].
Helperinus filius Iohannis II 151 [14].
Helperinus filius Maginardi, coniux Adelbergę II 155 7.
Elperinus filius Sifredi II 148 [6].
Hilperinus filius Tiburgę II 111 5.
Hilperinus pater Transmundi II 110 [14].
Hilperinus diaconus et monachus Farf. II 217 [31].
Hilsperga *v.* Hilciperga.
Hippoliti (S.) ecclesia, monasterium *v.* Yppoliti.
Hirclum castellum in territorio Asculano II 111 [20].
Hircule, Hirculi, Irculi in territorio Sabinensi II 63 [23], 68 [26], 74 [23], 104 9, 190 33, 225 5.
Hirminfredus, Hyrminfridus *v.* Hermenfredus.
Hisaucius II 236 [6].
Hisembardus missus Pipini regis 169 [20]. *V. anche* placitum.
Hisemundus episcopus 176 5.
Hisidorus episcopus *v.* Chronica.
Hispania 240 [8 12].
Historia Langobardorum 326 [1].
Historia Romanorum et Langobardorum 124 [n].
Historiarum liber .I. 326 3.
historię 238 [26].
historiographi 239 7.
Histria provincia II 238 3.
Histriani lacus II 126 [8].
Histrianus in territorio Teramnano II 126 4. castellum II 126 9. sancta II 126 [10]. *V. anche* Istriano (de), Istrianum.
histriones, istriones II 118 [20], 311 [10].
Hitalia *v.* Italia.
Hitherius [archicancellarius Caroli Magni] 162 35.
Hitta relicta Liotonis Iohannis Tintonis II 126 [15].
Hlotharius [I] rex II 242 [24].
Hlotharius, Lotharius [I] imperator 89 [1] 5, 96 [14 18], 183 [29], 185 [23], 192 7, 193 [24], 194 [29], 196 [14 19 37], 197 3, 198 [16 24], 206 [13 15], 207 [28], 209 [25], 224 [17], 226 5, 310 [31], 335 [26], 338 [26], 340 [22]; II 22 7, 133 [19], 173 [11], 242 33, 256 [1], 279 [27], 283 33. fratres eius II 243 [1]. *V. anche* placitum, pręceptum.

Hlotharius, Lotharius [II] rex 89[12], 304[5].
Lotharius [III] imperator II 320[26].
Hludovicus imperator 29[16]; II 5[12], 17[10], 132[18], 133[19], 286[25]. *V. anche* pręceptum.
Hludovicus, Hloduicus, Ludovicus [I] imperator 88[34], 89[1], 96[11 14 18], 176[12], 178[7 30], 183[22], 185[6 20], 186[9], 188[1], 189[32], 192[1 6], 193[23 26], 194[30], 196[18 25], 198[17], 200[6], 205[40], 224[17], 225[26], 310[30], 335[26], 340[7]; II 11[12], 173[11], 255[30], 279[27]. *V. anche* placitum, pręceptum.
Hludovicus, Hloduicus, Ludovicus [II] imperator 212[7 9], 219[2 20], 221[26 29], 223[14], 224[18], 310[31], 335[26]; II 173[11], 243[3 18], 255[33], 256[2] 279[27], 283[34]. *V. anche* placitum, pręceptum.
Ludovicus II imperator 89[5 6].
Hludovicus [III] rex 240[25], 241[1].
Hludovicus [III] imperator 241[6 10].
Homari casalis in Sabinis 246[27].
homines mon. Farf. 169[24], 234[4], 255[11 22], 261[35]-277[15], 293[27], 350[19]; II 43[7 9], 60[9 29], 61[7], 195[12], 218[39], 219[6 23], 272[29], 273[2 9], 274[32]. maiores II 302[26]. in Marchia 38[8]. minores II 302[27]. in Marchia 38[8].
homines liberi 298[5 21], 303[15].
homines minores 248[33]; II 212[27].
homines seniores II 212[27].
homines singuli *v.* Veneria Vallis.
Hominis Mortui collis in territorio Sabinensi II 72[16 31].
homo publicus 159[24].
Homodei II 297[5].
Homodei pater Petri II 162[28].
Homulus pręsbyter II 199[24].
Honesta uxor Auticisi servi mon. Farf. in Bucizano 272[20].
Honesta filia Honesti servi mon. Farf. in Prętorio 270[18].
Honestus 289[8].
Honestus coniux Ildulę, pater Gualdipergę, Honestę, Sindonis, Ursaldi, servus mon. Farf. in Prętorio 270[17].
Honorata filia Donatuli servi mon. Farf. in Prętorio 269[16].
Honorata mancipia mon. Farf. 267[33].
Honoratus abbas 223[3].
Honoratus coniux Lindulę homo mon. Farf. in Forcone 262[16]. filia eius 262[17].
Honoratus libertus 210[22].
Honoratus filius Alboli servus mon. Farf. in Bucizano 272[8].
Honoratus pater Audiperti, Palumbi, Teudimundi, servus mon. Farf. ad Salicem 267[19]. uxor eius 267[19].
Honoratus filius Donatuli servus mon. Farf. in Prętorio 269[16].
Honoria mater Azonis II 156[24].
Honorius imperator 84[31], 85[4], 123[a], 124[a], 129[17], 130[30]; II 320[1].
Honorius [I] papa 94[29]; II 236[3].
Honorius [II] papa II 314[6].
hora sexta II 314[31].
Horgum curtis regia 209[28].
Hormisda papa 93[32], 131[4].
Horrianus fundus 181[21].
Hortana, Ortana, (Hortona) civitas 194[6], 365[6]; II 6[33], 31[37], 43[30], 98[15], 137[7], 139[6], 173[37], 196[21]. castellum 365[10]. portus 365[10]. regio prima II 43[32]. tribunus *v.* Gregorius. Orte II 281[37]. Ortanus comitatus II 98[14], 127[12]. Ortanus *v.* Archidiaconus.
Hortelle *v.* Ortelle.
Hortonellę *v.* Ortonella.
hospitale *v.* Mulier Mala, Quatuor Capellę.
hospitium, mansio 233[29], 234[5].
Hosti 248[11].
hostii *v.* axis. hostium *v.* investitio.
Hubaldus pater Benedicti II 99[21].
Hubertus, Ubertus filius Nordonis II 122[8], 165[11].
Hubertus episcopus archicancellarius Ottonis I imp. 343[7].
Hubertus Furliensis episcopus 46[a].
Hubertus iudex 351[4].
Hubertus iudex mon. Farf. 347[29].
Hubertus iudex advocatus mon. Farf. 366[3].

Hubertus iudex langobardus, advocatus mon. Farf. II 22 [1 29], 23 [8 9 12 15 18 31], 24 [5], 87 [12 19], 88 [20].
Hubertus vicecomes 313 [6].
Hugo filius Alberici II 139 [13].
Hugo filius Alberici, coniux Tediradę II 100 [5].
Hugo pater Alberici 253 [28].
Hugo coniux Bonę II 128 [19].
Hugo pater Iohannis pręsbyteri II 163 [10].
Hugo filius Lętonis II 268 [20].
Hugo pater Stephani II 261 [11].
Hugo pater Tetaldi II 154 [24].
Hugo filius Teuzonis, pater Astaldi, Bertę et Serię II 41 [19 23].
Hugo abbas Farfensis 27 [3], 48 [12], 50 [n], 51 [n], 55, 56 [33], 61 [2], 73 [1], 99 [10], 250 [31], 253 [31], 257 [30], 290 [11], 291 [16 29], 292 [19]; II 3 [2 16], 4 [1 8 24], 5 [11 32], 6 [2 6 22], 14 [16 20], 16 [n], 17 [22 23 24 31 34], 18 [19 24], 24 [4 10 21], 25 [1 5 15], 26 [31], 27 [19 21 31], 28 [4 23], 29 [28], 31 [6], 32 [26], 33 [10 12 31], 34 [1 14], 35 [12 17], 36 [21], 37 [28], 38 [26], 39 [36], 40 [9], 41 [10 18], 42 [9 27 32], 43 [10], 47 [25], 48 [26], 52 [17 29 32], 54 [30], 56 [6], 57 [12], 59 [9], 67 [28], 70 [13], 75 [5 7 30], 78 [10], 86 [13], 124 [6 7], 133 [12 21], 134 [27], 195 [11], 223 [25], 296 [27], 299 [21]. neptis eius *v.* Oria abbatissa. *V. anche* constitutio, Destructio, Exceptio relationis, Querimonium, Relatio constitutionis.
Hugo comes 252 [2 29]. filius eius 252 [2].
Hugo Arelatensium sive Provincialium comes *v.* Hugo rex.
Hugo episcopus 252 [26]; II 4 [5], 5 [15], 6 [6].
Hugo iudex advocatus Berardi I abb. Farf. II 125 [21]
Hugo marchio II 5 [6], 14 [18], 15 [2], 159 [13].
Hugo pręsbyter filius Donati II 51 [2].
Hugo pręsbyter et monachus Farf. II 218 [12].
Hugo pręsbyter servus mon. Farf. in Petelline 261 [12], 277 [8]. fratres eius 261 [12], 277 [8].
Hugo de Burgundia, Arelatensium sive Provincialium comes, rex 33 [5], 34 [1], 38 [4], 42 [25], 43 [4], 89 [11 12], 233 [9], 242 [6], 303 [5 7 13 26], 304 [5], 306 [26 32], 333 [21]; II 14 [14]. *V. anche* pręceptum.
Hugo subdiaconus Farf. II 218 [6].
Hugo subdiaconus et monachus Farf. II 218 [6].
Hugo, Ugo (de) castellum II 122 [21], 181 [1], 215 [23], 222 [31].
Hugolinus filius Gazonis 250 [7].
Hugolinus pater Iohannis II 148 [2], 197 [30].
Hugolinus comes Tudertinus, filius Rainerii II 265 [32].
Hugonis filii II 52 [5].
Hungari, Hungariorum gens 240 [26], 241 [10].
Hunni 123 [n], 130 [11].
Husiianus fundus *v.* Usiianus.

Iacinti (S.) ecclesia in casali Cornicle 294 [11].
Iacinthi (S.) ecclesia in Gualdo II 280 [23].
Iacinthi (S.) gualdus 148 [18 22], 150 [12], 151 [4].
Iacobi (S.) cella vel curtis in territorio Reatino 319 [6].
Iacobi (S.) curtis 339 [10], 347 [6]; II 35 [29].
Iacobi (S.) curtis in Asera II 281 [12].
Iacobi (S.) curtis in Asisio II 282 [23].
Iacobi (S.) curtis in comitatu Reatino 248 [20]. in territorio Reatino 317 [11]. molendina 248 [21].
Iacobi et Philippi (Ss.) ecclesia *v.* Philippi.
Iacobi (S.) ecclesia II 35 [29], 50 [1].
Iacobi (S.) ecclesia in Colle 359 [28].
Iacobi (S.) ecclesia in territorio Interocrino II 176 [6].
Iacobi (S.) ecclesia in comitatu Reatino II 99 [10], 140 [24].
Iacobi (S.) apostoli monasterium 165 [26].
Iacobi (S.) monasterium in civitate Reatina II 285 [5]. prope civitatem Reatinam 281 [2].

Iacobi (S.) silva in territorio Reatino 316 [30].
Iacobi (S.) Vallis in territorio Reatino 321 [15].
Iacobo (S. de) molinum 281 [7].
Iacobus apostolus 61 [14]; II 78 [22].
Iacobus frater prȩsbyter et monachus Farf. II 121 [n].
Iacobus (S.) 165 [1].
Iacobus (S.) in Morriconis II 260 [11].
Iacta Coppa *v.* Iohannis casalis.
Iahulus pater Benedicti II 300 [16 20].
Ianarius *v.* Cerrus.
Ianaticum, Ianatecum molendinum in civitate Reatina II 93 [1]. in territorio Reatino 319 [27], 322 [11], 347 [13]. molinum maius 352 [16].
Iannax curtis 194 [19].
Iannes 134 [8].
Iannia filia Gaidonis servi mon. Farf. in Colomente 266 [9].
Iannia mater Iohannis 244 [17].
Iannia filia Iohannis coniugis Ildipergȩ servi mon. Farf. in Colomente 266 [16].
Ianniperga uxor Fuscaris servi mon. Farf. in Prȩtorio 269 [22].
Iannipertus filius Carelli servus mon. Farf. in Prȩtorio 269 [28].
Ianuarius prȩsbyter 289 [10].
Ianuarius (S.) in Amiterno 232 [24].
Ianule *v.* Septem.
Ianulȩ castellum 291 [21]; II 54 [21], 122 [13], 167 [17], 213 [29]. *V. anche* Baium.
Iaquinta uxor Scaptuli servi mon. Farf. in Forfone 263 [30].
Icianus 287 [6].
ydola II 228 [12 20].
ieiunium II 293 [8 29].
Yginus papa 91 [17].
Ihesus *v.* Christus.
Ylarius papa *v.* Hilarus.
Ildebaldus Sergiȩ *v.* Aldebaldus.
Ildebrandus *v.* Hildebrandus.
Ildebrandus pater Guinizonis 238 [30].
Ildebrandus filius Odelerii, coniux Rosȩ, pater Franconis prȩsbyteri II 211 [27].
Ildebrandus nepos Opizonis Cunȩ II 267 [10].
Ildebrandus prȩsbyter, servus mon. Farf. in Cerfengo 277 [6].
Ildeperga uxor Cuniperti servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [26].
Ildeprandus 250 [5]. *V. anche* Hildeprandus.
Ildeprandus coniux Lupȩ, pater Ildulȩ, Palumbȩ, Teupuli, servus mon. Farf. in Bucizano 271 [36].
Ildericus *v.* Hildericus.
Ildericus filius Rainardi 251 [33].
Ildigarda 257 [23].
Ildiperga uxor Benedicti servi mon. Farf. 263 [10].
Ildiperga uxor Iohannis patris Ianniȩ servi mon. Farf. in Colomente 266 [15].
Ildiperga filia Peringȩ servi mon. Farf. in Prȩtorio 270 [3].
Ildizo filius Gosberti 257 [33].
Ildo 221 [15].
Ildo prȩsbyter 357 [25].
Ildo servus mon. Farf. 359 [7].
Ildula filia Alefridi Ursuli servi mon. Farf. in Colomente 265 [32].
Ildula filia Carezoli servi mon. Farf. in Narnate 274 [20].
Ildula filia Fariperti scarionis in Forfone 263 [23].
Ildula uxor Honesti servi mon. Farf. in Prȩtorio 270 [17].
Ildula filia Ildeprandi servi mon. Farf. in Bucizano 272 [1].
Ildula filia Ittuli servi mon. Farf. in Prȩtorio 270 [16].
Ildula filia Mancionis servi mon. Farf. in Bucizano 271 [13].
Ildula filia Palumbi servi mon. Farf. in Prȩtorio 269 [24].
Ildulus filius Banilini servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 [25].
Ilex *v.* Hilex.
Ilianum in urbe Narniensi II 285 [31].
Ilica *v.* Hilica.
Ilice (de) planum 326 [25].
Illianus fundus *v.* Usiianus.
Ilperinus *v.* Hilperinus.
imagines sanctorum 239 [23].
Immonis terra in Furcone 318 [7].

immunitas, ęmunitas 218[6], 225[22], 311[5], 312[8], 342[13]; II 178[24], 272[11]. imperialis 197[33]. regia 197[15].
imperator II 226[10], 230[19 33], 295[10 11 15 31], 296[1 7], 304[15], 305[4], 307[2], 309[7], 310[30].
imperator • • II 244[29].
Imperatore (de) *v.* Petrus.
imperatores II 234[11]. antiqui II 230[24].
imperatrix (domina) 351[16].
Imponis filius 287[20].
impublicata res 279[17].
Incarnationis dominicę solemnitas II 120[22]. *V. anche* Natalis.
incartulati 256[2].
incendia II 135[29], 143[24], 204[10], 230[15], 315[16], 321[25]. domorum II 310[6]. mon. Farf. 31[1]. segetum et arearum II 257[3].
incensus *v.* census.
Incilianus 338[3].
incisio arborum et vinearum II 143[24], 310[16]. lignamentorum ad mansiones 226[20]. silvę II 135[9].
indiculum II 314[28].
indulgentia septem annorum II 303[24].
indutię 68[30]; II 19[2], 21[2], 22[33], 85[3], 135[20], 144[6 7].
Infans *v.* Leo.
infantes feminę servę mon. Farf. 268[7-11]. masculi servi mon. Farf. 267[27-31].
infernum 62[13 14]; II 79[12 13].
Inga coniux Hildebrandi abbatis Farf. 45[31], 46[12], 290[2], 325[15].
Inga mater Iohannis et Petri pręsbyteri II 48[2].
Inga (de) Criptę II 188[23].
Ingebaldi hortus 246[28 30].
Ingebaldus Franci II 60[15].
Ingebaldus pater Nictonis II 164[28].
Ingebaldus Francigena comes, filius Ingelberti, coniux Theoderandę, salichus 65[26], 312[36], 323[13 19]; II 82[26].
Ingelbertus pater Ingebaldi Francigenę 312[36].
Ingelbertus filius Iohannis de Amiterno 360[n].
Ingelbertus pater Lamberti 360[n].
Ingelbertus Bledę episcopus, missus Leonis IX papę II 125[28]. *V. anche* placitum.
Ingelrada uxor Grimaldi II 99[25].
Ingelramus 309[28], 321[9].
Ingelramus filius Azonis de Noveri 360[n].
Ingelramus pater Fraimesidii 251[33].
Ingelramus pater Gualkeri 252[8].
Ingerarda filia Ansefridi, uxor Bertulfi 243[19].
Ingerada mater Benedicti II 298[31].
Ingerlada uxor Iohannis Leonis II 47[5].
Ingezellus filius Petri 289[6].
Ingezo pater Raineri 247[2].
Ingezonis filii II 88[7].
Ingizo pater Rustici et Uberti II 161[6].
Ingizonis filii 243[16].
Ingo filius Ingonis 253[28].
Ingo pater Ingonis 253[28].
Ingo Balneoregis episcopus II 248[24].
Ingo pręsbyter 287[17], 288[2 12].
Ingoaldus, Ingualdus abbas Farfensis 21[9], 98[17], 178[12], 179[1 9], 184[1], 185[8], 186[6 14], 188[2], 189[33], 190[5 8 17], 192[3], 193[8], 194[30], 195[9 19 28], 196[5 14], 197[7 34], 199[16 18], 204[21], 216[36], 341[10].
Ingoberti filii II 46[11].
Ingobertus filius Adelolfi 360[n].
Ingonisis (de) casalis in Sabinis 246[35].
Ingualdus abbas Farf. *v.* Ingoaldus.
Inigarda uxor Gualonis servi mon. Farf. ad S. Xixtum 274[4].
inimicitia II 275[27].
iniuria turpissima et nefanda II 272[24].
Inno servus mon. Farf. in Loriano 259[9].
Inno servus mon. Farf. in S. Xisto 259[7].
Innocentius [I] papa 93[15], 130[28]; II 252[25].
Innocentius [II] papa II 320[24], 321[1].
Inquirinus notarius [Caroli Magni] 191[30].
Insarus pater Petri 290[16].
insidię II 143[25].

Iacobi (S.) silva in territorio Reatino 316 [30].
Iacobi (S.) Vallis in territorio Reatino 321 [15].
Iacobo (S. de) molinum 281 [7].
Iacobus apostolus 61 [14]; II 78 [22].
Iacobus frater prȩsbyter et monachus Farf. II 121 [n].
Iacobus (S.) 165 [1].
Iacobus (S.) in Morriconis II 260 [11].
Iacta Coppa *v.* Iohannis casalis.
Iahulus pater Benedicti II 300 [16 20].
Ianarius *v.* Cerrus.
Ianaticum, Ianatecum molendinum in civitate Reatina II 93 [1]. in territorio Reatino 319 [27], 322 [11], 347 [13]. molinum maius 352 [16].
Iannax curtis 194 [19].
Iannes 134 [8].
Iannia filia Gaidonis servi mon. Farf. in Colomente 266 [9].
Iannia mater Iohannis 244 [17].
Iannia filia Iohannis coniugis Ildipergȩ servi mon. Farf. in Colomente 266 [16].
Ianniperga uxor Fuscaris servi mon. Farf. in Prȩtorio 269 [22].
Iannipertus filius Carelli servus mon. Farf. in Prȩtorio 269 [28].
Ianuarius prȩsbyter 289 [10].
Ianuarius (S.) in Amiterno 232 [24].
Ianule *v.* Septem.
Ianulȩ castellum 291 [21]; II 54 [21], 122 [13], 167 [17], 213 [29]. *V. anche* Baium.
Iaquinta uxor Scaptuli servi mon. Farf. in Forfone 263 [30].
Icianus 287 [6].
ydola II 228 [12 20].
ieiunium II 293 [8 29].
Yginus papa 91 [17].
Ihesus *v.* Christus.
Ylarius papa *v.* Hilarus.
Ildebaldus Sergiȩ *v.* Aldebaldus.
Ildebrandus *v.* Hildebrandus.
Ildebrandus pater Guinizonis 238 [30].
Ildebrandus filius Odelerii, coniux Rosȩ, pater Franconis prȩsbyteri II 211 [27].
Ildebrandus nepos Opizonis Cunȩ II 267 [10].
Ildebrandus prȩsbyter, servus mon. Farf. in Cerfengo 277 [6].
Ildeperga uxor Cuniperti servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [26].
Ildeprandus 250 [5]. *V. anche* Hildeprandus.
Ildeprandus coniux Lupȩ, pater Ildulȩ, Palumbȩ, Teupuli, servus mon. Farf. in Bucizano 271 [36].
Ildericus *v.* Hildericus.
Ildericus filius Rainardi 251 [33].
Ildigarda 257 [23].
Ildiperga uxor Benedicti servi mon. Farf. 263 [10].
Ildiperga uxor Iohannis patris Ianniȩ servi mon. Farf. in Colomente 266 [15].
Ildiperga filia Peringȩ servi mon. Farf. in Prȩtorio 270 [3].
Ildizo filius Gosberti 257 [33].
Ildo 221 [15].
Ildo prȩsbyter 357 [25].
Ildo servus mon. Farf. 359 [7].
Ildula filia Alefridi Ursuli servi mon. Farf. in Colomente 265 [32].
Ildula filia Carezoli servi mon. Farf. in Narnate 274 [20].
Ildula filia Fariperti scarionis in Forfone 263 [23].
Ildula uxor Honesti servi mon. Farf. in Prȩtorio 270 [17].
Ildula filia Ildeprandi servi mon. Farf. in Bucizano 272 [1].
Ildula filia Ittuli servi mon. Farf. in Prȩtorio 270 [16].
Ildula filia Mancionis servi mon. Farf. in Bucizano 271 [13].
Ildula filia Palumbi servi mon. Farf. in Prȩtorio 269 [24].
Ildulus filius Banilini servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 [25].
Ilex *v.* Hilex.
Ilianum in urbe Narniensi II 285 [31].
Ilica *v.* Hilica.
Ilice (de) planum 326 [25].
Illianus fundus *v.* Usiianus.
Ilperinus *v.* Hilperinus.
imagines sanctorum 239 [23].
Immonis terra in Furcone 318 [7].

immunitas, ęmunitas 218 6, 225 22, 311 5, 312 8, 342 13; II 178 24, 272 11. imperialis 197 33. regia 197 15.
imperator II 226 10, 230 19 33, 295 10 11 15 31, 296 1 7, 304 15, 305 4, 307 2, 309 7, 310 30.
imperator • • II 244 29.
Imperatore (de) *v.* Petrus.
imperatores II 234 11. antiqui II 230 24.
imperatrix (domina) 351 16.
Imponis filius 287 20.
impublicata res 279 17.
Incarnationis dominicę solemnitas II 120 22. *V. anche* Natalis.
incartulati 256 2.
incendia II 135 29, 143 24, 204 10, 230 15, 315 16, 321 25. domorum II 310 6. mon. Farf. 31 1. segetum et arearum II 257 3.
incensus *v.* census.
Incilianus 338 3.
incisio arborum et vinearum II 143 24, 310 16. lignamentorum ad mansiones 226 20. silvę II 135 9.
indiculum II 314 28.
indulgentia septem annorum II 303 24.
indutię 68 30; II 19 2, 21 2, 22 33, 85 3, 135 20, 144 6 7.
Infans *v.* Leo.
infantes feminę servę mon. Farf. 268 7-11. masculi servi mon. Farf. 267 27-31.
infernum 62 13 14; II 79 12 13.
Inga coniux Hildebrandi abbatis Farf. 45 31, 46 12, 290 2, 325 15.
Inga mater Iohannis et Petri pręsbyteri II 48 2.
Inga (de) Criptę II 188 23.
Ingebaldi hortus 246 28 30.
Ingebaldus Franci II 60 15.
Ingebaldus pater Nictonis II 164 28.
Ingebaldus Francigena comes, filius Ingelberti, coniux Theoderandę, salichus 65 26, 312 36, 323 13 19; II 82 26.
Ingelbertus pater Ingebaldi Francigenę 312 36.
Ingelbertus filius Iohannis de Amiterno 360 n.
Ingelbertus pater Lamberti 360 n.
Ingelbertus Bledę episcopus, missus Leonis IX papę II 125 28. *V. anche* placitum.
Ingelrada uxor Grimaldi II 99 25.
Ingelramus 309 28, 321 9.
Ingelramus filius Azonis de Noveri 360 n.
Ingelramus pater Fraimesidii 251 33.
Ingelramus pater Gualkeri 252 8.
Ingerarda filia Ansefridi, uxor Bertulfi 243 19.
Ingerada mater Benedicti II 298 31.
Ingerlada uxor Iohannis Leonis II 47 5.
Ingezellus filius Petri 289 6.
Ingezo pater Raineri 247 2.
Ingezonis filii II 88 7.
Ingizo pater Rustici et Uberti II 161 6.
Ingizonis filii 243 16.
Ingo filius Ingonis 253 28.
Ingo pater Ingonis 253 28.
Ingo Balneoregis episcopus II 248 24.
Ingo pręsbyter 287 17, 288 2 12.
Ingoaldus, Ingualdus abbas Farfensis 21 9, 98 17, 178 12, 179 1 9, 184 1, 185 8, 186 6 14, 188 2, 189 33, 190 5 8 17, 192 3, 193 8, 194 30, 195 9 19 28, 196 5 14, 197 7 34, 199 16 18, 204 21, 216 36, 341 10.
Ingoberti filii II 46 11.
Ingobertus filius Adelolfi 360 n.
Ingonisis (de) casalis in Sabinis 246 35.
Ingualdus abbas Farf. *v.* Ingoaldus.
Inigarda uxor Gualonis servi mon. Farf. ad S. Xixtum 274 4.
inimicitia II 275 27.
iniuria turpissima et nefanda II 272 24.
Inno servus mon. Farf. in Loriano 259 9.
Inno servus mon. Farf. in S. Xisto 259 7.
Innocentius [I] papa 93 15, 130 28; II 252 25.
Innocentius [II] papa II 320 24, 321 1.
Inquirinus notarius [Caroli Magni] 191 30.
Insarus pater Petri 290 16.
insidię II 143 25.

Insigniç rocca 315 3.
institutio *v.* Adam Asculanus episcopus.
Insula filia Auderadç viduç in Sublongo 267 18.
Insula 339 32.
Insula in territorio Asculano II 110 2, 112 23.
Insula in territorio Firmano II 7 22, 283 11.
Insula in territorio Furconino 305 32.
Insula in territorio Sabinensi II 60 22
Insula (de) castellum II 109 25, 112 22.
Insula Helisei *v.* Helisei.
Insula de Verano II 284 30. in comitatu Firmano II 139 35, 175 4.
intentio II 265 3. *V. anche* dissensio, litis.
Interamnes, Teramnes 167 4, 339 14 29; II 7 20, 123 19, 282 3, 283 10. Interamnensis, Teramnana, Teramnensis, Teramnes civitas, urbs II 153 16, 157 20, 174 17, 209 14, 260 30, 262 2, 269 13, 285 9. castaldatus 357 7; II 114 15, 130 8. Teramnanum confinium II 49 22. Interamnes curtis 190 7. Teramnenses fines 190 11. Teramnanum, Teramnense territorium II 126 4, 269 11 19, 270 12. Teramnani territorii confinium II 269 11. *V. anche* Teramnanus fluvius, Teramnanus vocabulum.
Inter Casas in territorio Esculano II 200 26.
interdictio Berardi I abb. Farf. II 200 13.
Interocrina curtis 165 29, 195 21, 211 18. molina 211 22.
Interocrina massa 176 10, 185 13, 198 22, 210 10 22, 219 25, 221 22.
Interocrina porta Reate 166 24, 175 25, 281 7, 310 20, 317 12; II 36 2, 159 6, 169 21.
Interocrinus gualdus *v.* Campus Gartiani.
Interocrum 195 27, 249 1, 275 28, 281 2, 291 20; II 54 20. Interocrinus castaldatus 352 36; II 33 26, 167 15. Interocrinum territorium 308 18, 319 2, 320 19 31, 340 17, 352 32, 353 28, 358 32; II 8 2, 175 39, 176 13, 281 19.
interpellationes tres II 265 9.
Interria *v.* Terria.
interulç laneç II 298 17.
inundatio pluviç 69 7; II 85 11.
investitio per fustem II 3 15. per hostium et clavem II 179 9.
investitio, investitura imperialis abbatiç II 107 11, 209 6, 305 5.
investitum II 105 1.
Ioannes *v.* Iohannes.
Iobç fundus *v.* Iovis.
Iobi casalis in Arci II 142 29.
Iobianus, Iobinianus imperator 84 17, 123 11, 130 26.
Iobianus, Iubianus in territorio Sabinensi II 59 12 32, 60 10, 105 26. aquimola II 105 26.
Iobo II 142 29.
Ioboni servus mon. Farf. in S. Xisto 259 23.
Ioca uxor Bonizonis Landonis 284 13.
Iohanna Lantrudç II 70 20.
Iohanne Fera (de) casalis in Sabinis 246 20.
Iohannem (Super) liber 326 1.
Iohannes 185 16, 209 2 15, 211 31, 226 29, 227 3, 232 20, 247 18 19, 292 24, 313 9, 357 22; II 27 15, 97 30, 111 33.
Iohannes pater Adami II 50 14.
Iohannes Adç pater Nictonis II 124 33, 198 3.
Iohannes pater Adelberti 254 14.
Iohannes pater Adelberti et Leonis prçsbyteri II 46 1.
Iohannes pater Aifredi II 161 14.
Iohannes Alboni 290 14.
Iohannes de Amico et confratres 247 14.
Iohannes pater Anastasii II 164 29.
Iohannes filius Anastasii Neapolitani, coniux Stephaniç II 44 14.
Iohannes de Angelo II 300 11 15.
Iohannes Angeli pater Gregorii II 300 11.
Iohannes filius Arduini, frater Rozonis 246 5 9.
Iohannes de Arifuso II 48 1.

Iohannes frater Asterami et Teudini 204[34], 217[9], 341[20].
Iohannes Atrie pater Crescentii II 127[9].
Iohannes frater Azarelli II 261[16 21].
Iohannes filius Azonis 293[5]; II 34[4].
Iohannes frater Azonis et Lichefredi 350[2].
Iohannes pater Azonis II 142[5].
Iohannes Baldonis pater Bernonis 352[25], 359[6].
Iohannes Becca II 125[1], 198[4].
Iohannes pater Benedictę II 181[12].
Iohannes de Benedicto II 154[1].
Iohannes filius Benedicti, coniux Adelbergę 283[9].
Iohannes filius Benedicti, coniux Annę II 39[35] 40[7].
Iohannes (marchio) filius Benedicti comitis 64[10 11], 65[13 19], 67[8], 68[20], 69[16], 70[7], 73[6], 75[3 24 32]; II 81[10 11], 82[13 19], 83[15 18], 84[23], 85[20], 86[11], 91[13].
Iohannes pater Benedicti, Iohannis et Odolini II 165[7].
Iohannes pater Benedicti prębyteri II 164[19].
Iohannes pater Benedicti prębyteri et Iohannis II 167[11].
Iohannes filius Bonihominis Arimanni II 156[10].
Iohannes pater Bonucii II 161[15].
Iohannes Bonus 289[9].
Iohannes Bonus pater Mazolini 247[27], 248[5].
Iohannes Boni pater Rainerii II 211[5].
Iohannes Bovis de Catino II 29[1], 202[1]. filii eius II 29[5], 202[15].
Iohannes filius Brettonis II 33[4].
Iohannes consanguineus Bricii et Euticii 122[n], 128[17].
Iohannes Bufetta 251[21]. confratres eius 251[22].
Iohannes de Burello 245[23].
Iohannes de Calabria 314[19].
Iohannes Calvus pater Dominici 290[19].
Iohannes Capella 290[32].
Iohannes de Colle 364[27]. *V. anche* Iohannis casalis.
Iohannes filius Cononis II 149[8], 161[20].
Iohannes vocatus de Corvo, pater Trasonis 244[1]. filii eius 244[1], 246[1].
Iohannes Crassus 290[31]; II 55[28].
Iohannes filius Crescentii de Octaviano II 143[8], 144[8].
Iohannes nepos Crescentii 90[13].
Iohannes Crispo 290[21].
Iohannes pater Deodati II 51[26].
Iohannes filius Dodę II 162[26].
Iohannes filius Dodę pater Petri II 300[18].
Iohannes vocatus Dodo, filius Roccionis II 28[9].
Iohannes filius Dodonis II 147[28].
Iohannes pater Dodonis II 150[24].
Iohannes filius Dominici II 37[11].
Iohannes pater Dominici II 130[10].
Iohannes Domnaricum 243[25].
Iohannes filius Dononis II 130[16].
Iohannes pater Dononis II 152[1], 204[31].
Iohannes filius Ebbonis coniux Bertę II 151[5].
Iohannes de Faida II 113[8].
Iohannes filius Faidonis Leonis II 276[19].
Iohannes Feltranus *v.* Iohannis casalis.
Iohannes Fera II 143[3]. *V. anche* Iohanne (de) casalis.
Iohannes de Ferrario II 149[25].
Iohannes filius Frage II 198[15].
Iohannes filius Franconis II 151[16].
Iohannes Fusconis 290[21].
Iohannes filius Gaidonis II 58[21].
Iohannes de Georgio II 53[29], 116[20], 117[1].
Iohannes pater Girardi II 113[10].
Iohannes de Grimaldo 288[27].
Iohannes Gualabruni pater Nicolai II 212[32].
Iohannes filius Guiderolfi II 129[15].
Iohannes de Guido de Allano 288[8].
Iohannes de Guidone II 142[20].
Iohannes de Guidone pręsbytero pater Rainaldi II 135[8].
Iohannes filius Guidonis II 164[12]
Iohannes filius Guidonis de castro Furano II 261[26].

Iohannes filius Guinisii II 150 [23].
Iohannes Guinizonis II 129 [18].
Iohannes pater Helperini II 151 [14]
Iohannes filius Hilderici 352 [21]; II 32 [21].
Iohannes de Hugolino II 148 [2], 197 [30].
Iohannes filius Ianniȩ 244 [17].
Iohannes de Inga pater Franconis et Roperti II 48 [2].
Iohannes pater Ingelberti 360 [n].
Iohannes filius Iohannis II 153 [22], 164 [26], 165 [7], 166 [11], 167 [11]
Iohannes filius Iohannis de Martino II 262 [22].
Iohannes filius Iohannis Ottonis II 131 [4].
Iohannes filius Iohannis nobilis viri II 202 [6].
Iohannes pater Iohannis II 153 [23], 164 [26], 166 [11].
Iohannes pater Iohannis prȩsbyteri II 168 [8]
Iohannes de Itta II 127 [30 32], 212 [13].
Iohannes filius Lamberti de Amiterno 360 [n].
Iohannes germanus Leoniani et Luponis 226 [30].
Iohannes filius Leonis 363 [32]; II 130 [1].
Iohannes filius Leonis, coniux Ingerladȩ II 47 [4].
Iohannes pater Leonis 360 [n]; II 154 [1].
Iohannes pater Lideni II 213 [24].
Iohannes pater Liotolfi prȩsbyteri II 50 [27].
Iohannes filius Liuzȩ 315 [23].
Iohannes filius Luponis II 56 [7], 201 [8], 128 [4].
Iohannes nepos Luponis 311 [33].
Iohannes pater Luponis 246 [12 16 27].
Iohannes Luponis pater Bertȩ II 161 [17].
Iohannes Lupus II 301 [34], 302 [20].
Iohannes Madelmi pater Cencionis II 257 [27].
Iohannes Malliavaccam 287 [10].
Iohannes de Maroza 247 [14].
Iohannes pater Martini 246 [21].
Iohannes de Martino pater Attonis, Baronis, Franconis prȩsbyteri, Girardi et Iohannis II 262 [23].
Iohannes de Masso II 197 [2 15 26].
Iohannes Merconis 290 [32].
Iohannes filius Morini II 162 [22].
Iohannes Muti II 140 [31].
Iohannes Muza filius Rainerii 289 [6].
Iohannes de Nasso II 194 [23].
Iohannes de Nazano *v.* Iohannis casalis.
Iohannes filius Nectonis II 163 [3]. consortes eius II 163 [3].
Iohannes pater Nectonis II 127 [15].
Iohannes de Nicto 247 [11]; II 198 [24].
Iohannes filius Nictonis II 161 [8].
Iohannes Niger 288 [2].
Iohannes filius Octaviani II 141 [19].
Iohannes pater Octaviani II 161 [4].
Iohannes filius Odonis II 151 [1].
Iohannes pater Oddonis II 193 [15].
Iohannes filius Oddonis Iohannis Oddonis II 231 [7 10].
Iohannes Oddonis pater Octaviani comitis II 193 [19], 194 [9], 204 [14], 230 [1].
Iohannes Oddonis pater Oddonis II 149 [14].
Iohannes filius Oderisii II 181 [15].
Iohannes filius Otberti 255 [6].
Iohannes filius Ottonis comitis, frater Crescentii II 124 [27].
Iohannes filius Ottonis, coniux Daviniȩ, pater Iohannis, Ottonis et Rainerii II 131 [3].
Iohannes Palumbi 361 [17].
Iohannes Panis Calidus, Paniscaldus II 37 [14], 73 [16].
Iohannes filius Pauli prȩsbyteri 257 [10].
Iohannes filius Paulonis II 142 [21].
Iohannes de Petro II 154 [1].
Iohannes filius Petri II 156 [28], 211 [18].
Iohannes pater Petri II 36 [10], 57 [1], 164 [21].
Iohannes pater Petri prȩsbyteri II 276 [6].
Iohannes filius Petri de Respampino II 42 [1].
Iohannes Petri pater Nectonis II 128 [5].
Iohannes pater Petri, Rodulfi et Stephani II 150 [21].
Iohannes filius Petri, frater Trasonis II 50 [12].

Iohannes Pozoni 290 15.
Iohannes filius Rainerii II 52 23.
Iohannes de Rainerio pater Rainerii II 274 26.
Iohannes civitatis Reatinę 232 18.
Iohannes filius Remedii II 50 26.
Iohannes pater Rocii II 269 3.
Iohannes pater Rodulfi II 42 5.
Iohannes de Rodulfo 245 25. fratres eius 245 26. *V. anche* Iohannis casalis.
Iohannes filius Rodulfi de Reate 313 8.
Iohannes pater Romani pręsbyteri II 54 7.
Iohannes de Sabino 282 15. heredes eius et confratres 282 15.
Iohannes Sanguinarius II 24 24.
Iohannes de Scage pater Liotonis II 214 4.
Iohannes filius Scaptolfi 341 23.
Iohannes filius Scaptolfi et Formosę 204 37, 217 12.
Iohannes filius Senioricti II 261 9. filii et filię eius II 261 10.
Iohannes de Sicp II 148 16.
Iohannes filius Sigizonis 257 26.
Iohannes pater Sigizonis II 48 28.
Iohannes filius Sintari II 97 25.
Iohannes Sintonis pater Petri clerici II 36 5.
Iohannes pater Siolfi 251 14.
Iohannes filius Stephani II 42 8.
Iohannes pater Stephani carrarii 287 22.
Iohannes filius Tebaldi 246 8.
Iohannes pater Tedemarii II 44 11.
Iohannes filius Theodori, Todori II 26 1, 99 31.
Iohannes Tiniosus II 54 11, 131 6, 150 12. *V. anche* Iohannis casalis.
Iohannes Tinto coniux Gervisę, pater Liotonis II 126 14 22.
Iohannes pater Tresedii 250 32.
Iohannes Uberti pater Franconis II 262 25.
Iohannes de Ursa 289 3.
Iohannes pater Valentini II 49 29.
Iohannes Veneri II 162 13.
Iohannes Villanus 284 28.
Iohannes vocatus Villanus II 263 2.
Iohannes Villanus filius Dononis 285 9 15.
Iohannes Vulgarus 244 4.
Iohannes Zaidonis II 35 6.
Iohannes abbas Farfensis 248 33; II 67 26.
Iohannes I abbas Farfensis 98 21, 221 26, 222 23, 223 16, 224 1 14, 226 7 22 27, 227 7 9.
Iohannes II abbas Farfensis 98 28, 301 25.
Iohannes III abbas Farfensis 45 18 27, 46 8 n, 47 20, 48 5, 62 26, 74 6, 99 8, 335 5 13, 342 6, 343 17 24 30 35, 344 8 18, 346 34, 347 1 4, 348 9, 349 16, 350 25, 351 4 20 25, 352 7 20, 353 27, 354 21, 355 25, 356 2 32, 358 40, 360 8 16, 361 1 22, 363 28, 365 6; II 13 18 21, 14 3 4 10, 79 25. *V. anche* relatio.
Iohannes, archicanonicus S. Iohannis Portę Latinę, nomine Gratianus II 244 28. *V. anche* Gregorius [VI] papa.
Iohannes archipręsbyter II 201 36.
Iohannes bonus homo 187 22.
Iohannes cancellarius Ottonis II imp. 346 28.
Iohannes cardinalis S. Marci II 247 30.
Iohannes castaldus 247 16.
Iohannes castaldus de Terquini 257 4.
Iohannes clericus 252 19.
Iohannes clericus filius Galitrude 311 27.
Iohannes clericus dictus Vomme II 25 26.
Iohannes colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296 25. aviatici, filii, nurus, uxor eius 296 25 26.
Iohannes frater Atrianuli colonus mon. Farf. in Turano 297 6.
Ioannes comes 89 28, 90 4.
Iohannes conductor 299 11.
Iohannes conversus Farf. II 218 8 10.
Iohannes Langobardus conversus II 214 14.
Iohannes decanus 316 1, 320 20, 322 18.
Iohannes diaconus et monachus Farf. II 121 n, 217 15.

Iohannes Ravennatis ecclesię diaconus, nuntius Ottonis III imp. II 17 27.
Iohannes episcopus, cancellarius Berengarii I 312 31.
Iohannes episcopus [Aretinus] filius Accidei 226 12 14.
Iohannes Alatrinensis episcopus II 248 26.
Iohannes Clusinus episcopus II 248 16.
Iohannes Pinnensis episcopus II 248 8.
Iohannes Portuensis episcopus II 247 30.
Iohannes Sabinensis episcopus II 133 7, 134 5, 135 21, 244 25, 248 4. *V. anche* Silvester papa.
Iohannes Scillitanus episcopus II 253 3.
Iohannes Senensis episcopus II 248 16.
Iohannes Suane episcopus II 248 14.
Iohannes Taracinensis episcopus II 248 6.
Iohannes Tyburtensis episcopus II 248 4.
Iohannes Trebensis episcopus II 248 25.
Iohannes exarchus Ravenne II 237 9.
Iohannes ferrarius II 135 7.
Iohannes frater clericus et monachus Farf. II 121 n.
Iohannes frater pręsbyter Farf. II 122 n.
Iohannes frater pręsbyter et monachus Farf. II 121 n, 122 n.
Iohannes frater puer Farf. II 121 n.
Iohannes frater sacerdos et monachus Farf. II 121 n.
Iohannes frater subdiaconus Farf. II 121 n, 122 n.
Iohannes frater subdiaconus et monachus Farf. II 121 n.
Iohannes grammaticus, monachus Farf. II 211 16.
Iohannes pater Gualdiperti, homo mon. Farf. in Forcone 262 14.
Iohannes iudex II 204 25.
Iohannes iudex 282 20 21 24. confratres eius 282 20.
Iohannes iudex filius Azonis II 157 20.
Iohannes Hortanę civitatis iudex II 196 21.
Iohannes iudex Spoletinus 360 n.
Iohannes libertus 210 29.
Iohannes macellarius II 204 23.
Iohannes magister *v.* Iohannis m. campus.
Iohannes (marchio) *v.* Iohannes filius Benedicti comitis.
Iohannes miles pater Benedicti prębyteri II 43 29.
Iohannes monachus 298 26.
Iohannes monachus Farf. 169 21, 187 19, 310 27.
Iohannes monachus Farf. discipulus s. Romualdi 51 n.
Iohannes Francus monachus Farf. II 121 n.
Iohannes nobilis vir pater Iohannis II 202 6.
Iohannes notarius II 48 5.
Iohannes notarius Haistulfi regis 278 19.
Iohannes papa II 132 4. *V. anche* privilegium.
Iohannes [I] papa 93 33; II 319 5.
Iohannes I papa 131 4.
Iohannes [II] papa 94 3.
Iohannes II papa 131 6; II 319 6.
Iohannes [III] papa 94 11, 123 n; II 319 9.
Iohannes [IV] papa 94 33.
Iohannes [V] papa 95 17.
Iohannes [VI] papa 95 23.
Iohannes VI papa II 230 23, 240 24. *V. anche* privilegium.
Iohannes [VI? VII?] papa 126 5, 128 2, 136 4 7, 137 1, 143 12. *V. anche* privilegium.
Iohannes [VII] papa 95 25.
Iohannes [VIII] papa 96 26.
Iohannes [IX] papa 97 1.
Iohannes [X], Ravennas, papa 97 8, 241 15, 302 16 27, 303 6.
Iohannes [XI] papa 97 11, 241 18.
Iohannes [XII] papa 41 29, 42 9, 97 16, 329 10, 334 6 12 18.
Iohannes [XIII], Narnensis, papa 44 20, 45 18 22 25, 97 19.
Iohannes XIII papa II 243 21 25.
Iohannes [XIV], Papiensis episcopus, papa 349 25; II 244 13. *V. anche* Petrus episcopus.

Iohannes [XV] papa 62 [21], 63 [12], 74 [13]; II 79 [20], 80 [11].
Iohannes XV papa II 244 [21].
Iohannes XVI papa II 25 [1].
Iohannes XVII (*ma* XVIII) papa II 32 [17].
Iohannes [XVIII] papa 66 [17]; II 83 [11].
Iohannes [XIX] papa II 132 [13]. *V. anche* Romanus frater Benedicti papę.
Iohannes patricius 90 [14].
Iohannes patricius Romanorum II 34 [18], 88 [18]. *V. anche* placitum.
Iohannes filius Crescentii patricius, patritius Romanorum 65 [12], 66 [16], 67 [1]; II 82 [12], 83 [10 12].
Iohannes patricius et exarchus cognomento Palatinus II 237 [13].
Ioannes piscator 207 [21].
Iohannes pręfectus, nuntius Ottonis III imp. II 17 [28].
Iohannes prępositus mon. Farf. 291 [11]; II 121 [12 n], 151 [15], 301 [1].
Iohannes pręsbyter 221 [18 23], 227 [18], 284 [15], 290 [13 18], 293 [20], 298 [28], 355 [13]; II 30 [14], 31 [26], 49 [31], 201 [37 38]. Iohannis pręsbyteri consortes II 30 [14].
Iohannes peccator pręsbyter Farf. II 218 [15].
Iohannes pręsbyter filius Adę 284 [17]. II 276 [1].
Iohannes pręsbyter filius Aifredi II 142 [17].
Iohannes pręsbyter filius Aponis II 157 [2].
Iohannes pręsbyter filius Benefactę II 52 [30].
Iohannes pręsbyter Bibiaquam 244 [30]. fratres eius 244 [31].
Iohannes pręsbyter vocatus de Christa II 100 [28].
Iohannes pręsbyter filius France II 147 [25].
Iohannes pręsbyter filius Gregorii II 56 [19].
Iohannes pręsbyter filius Guicconis II 145 [1].
Iohannes pręsbyter filius Hugonis II 163 [9].
Iohannes pręsbyter filius Iohannis II 168 [8].
Iohannes pręsbyter filius Leonis 282 [16].
Iohannes pręsbyter filius Leonis Aciprandi 313 [23].
Iohannes pręsbyter filius Maionis II 48 [32].
Iohannes pręsbyter filius Martini II 162 [24].
Iohannes pręsbyter filius Rainonis II 53 [27].
Iohannes pręsbyter filius Totonis II 157 [9].
Iohannes pręsbyter et custos ecclesię [in Sumati] II 201 [38].
Iohannes pręsbyter et monachus vocatus de Erma II 56 [16].
Iohannes pręsbyter et monachus Farf. 350 [36], 366 [2]; II 217 [16 18 21 41].
Iohannes pręsbyter, monachus Farf. prior cellę B. Petri Apostoli 350 [30].
Iohannes primicerius II 97 [27].
Iohannes sculdasius 185 [11].
Iohannes servus mon. Farf. 359 [7].
Iohannes servus mon. Farf. in Clusurule 361 [19].
Iohannes servus mon. Farf. in Forcone 263 [4]. uxor eius 263 [4].
Iohannes servus mon. Farf. in Frono 270 [32]. filii eius 270 [33]. uxor 270 [32].
Iohannes filius Albini servus mon. Farf. in Colomente 266 [11].
Iohannes filius Boniperti de Fiscilli servus mon. Farf. in Narnate 275 [2].
Iohannes pater Boniperti, Iohannię, Teupulę, servus mon. Farf. in Narnate 274 [30]. uxor eius 274 [30].
Iohannes Cerretani servus mon. Farf. in Caniano 260 [8].
Iohannes Crispus servus mon. Farf. in Clusurule 361 [19].
Iohannes filius Fariperti scarionis in Forfone, servus mon. Farf. 263 [23].
Iohannes Gospes servus mon. Farf. de Prętorio 259 [25].
Iohannes coniux Ildipergę pater Iannię, vitricus Gunduli et Teupaldę, servus mon. Farf. in Colomente 266 [15].
Iohannes filius Iustulę servus mon. Farf. in Prętorio 269 [14].

Iohannes Maionus servus mon. Farf. in S. Xisto 258 [31].
Iohannes filius Meraldi, coniux Marię, servus mon. Farf. in Sublongo 267 [8].
Iohannes Mollegius servus mon. Farf. 233 [24].
Iohannes Pascone servus mon. Farf. in Loriano 259 [9].
Iohannes de Postcollem servus mon. Farf. 233 [23].
Iohannes filius Trosonis servus mon. Farf. in Amiterno 321 [1].
Iohannes subdiaconus Farf. II 121 [11].
Iohannes sutor II 23 [24].
Iohannes vir 328 [11].
Iohannes (S.) infra civitatem Amiterninam 220 [17].
Iohannes (S.) de Argentilla II 194 [3].
Iohannes (S.) in Asera 339 [12].
Iohannes (S.) in Ophiano II 115 [8].
Iohannes (S.) in territorio Reatino II 65 [29].
Iohannes et Paulus (Ss.) [Romę] 315 [18].
Iohannes (S.) in ducatu Spoletano II 55 [25].
Iohannes (S.) in Tazano 304 [10], 339 [8].
Iohannia filia Iohannis servi mon. Farf. in Narnate 274 [30].
Iohannis (s.) nativitatis dies II 309 [2].
Iohannis evangelistę sepulchrum 5 [5].
Iohannis filii 248 [30 33], 249 [12], 286 [30].
Iohannis Baronis filii II 60 [14].
Iohannis clerici filius 252 [19].
Iohannis Transarici filii, famuli mon. Farf. in Margine 260 [14].
Iohannis magistri campus in curte S. Gethulii II 71 [14].
Iohannis de Adone casalis in Criptulę II 45 [30].
Iohannis Alberti casalis in Scandrilia 247 [27], 248 [6].
Iohannis Amici casalis in territorio Sabinensi II 70 [18].
Iohannis Amizonis filiorum casa in territorio Narnatino II 50 [30].
Iohannis Anastasię casalis in Arci II 142 [27].
Iohannis Campanarii casalis II 183 [23].
Iohannis Capoccii casalis II 183 [23].
Iohannis de Carincio casalis in Sabinis 246 [21].
Iohannis Ceci casalis II 127 [33].
Iohannis de Colle casalis II 3 [11], 5 [35].
Iohannis Curti casalis in Grecię II 116 [14].
Iohannis Curti casalis in Gualdatura II 51 [31].
Iohannis Feltrani casalis in Arci II 142 [8].
Iohannis de Firmo casalis in castello Currisio II 96 [15].
Iohannis Iacta Coppa casalis in Monte Aureo II 74 [8].
Iohannis Longi casalis in Quinza II 61 [24].
Iohannis de Lupone Lantrudę casalis in territorio Sabinensi II 70 [17].
Iohannis Miccini casalis in Postmontem II 88 [2], 91 [1].
Iohannis de Nazano casalis in Arci II 142 [23], 143 [10], 149 [29], 297 [8]. furca II 150 [11].
Iohannis Pagani casalis in Arci II 142 [25].
Iohannis Prodę casalis in Sala II 96 [12].
Iohannis Ricci casalis in Scandrilia 247 [26].
Iohannis de Rodulfo casalis in Arci II 143 [10], 149 [29].
Iohannis Sabbonis casalis in Sabinis 246 [25].
Iohannis Sabinensis casalis in Campo S. Benedicti II 68 [32 33], 69 [18].
Iohannis Sannuti casalis in Sabinis 246 [33].
Iohannis Sclantati casalis in Criptulę II 45 [28].
Iohannis Stabilis casamentum in Quinza II 65 [18].
Iohannis de Stepho casalis in Arci II 143 [11], 149 [30].
Iohannis Tiniosi casalis in Campo S. Benedicti II 297 [12].
Iohannis Tiniosi casalis in territorio Sabinensi II 150 [12].

Iohannis de Uberto casalis in Pipiliano II 192 3.
Iohannis de Veccla casalis in Sabinis II 141 14.
Iohannis de Alkisio fons II 261 1.
Iohannis de Dominico furca in territorio Sabinensi II 126 21.
Iohannis Romani planum in territorio Sabinensi II 129 20.
Iohannis Caronis vallis in Salisano II 67 30.
Iohannis (S.) Portę Latinę archicanonicus *v.* Iohannes.
Iohannis (S.) casalis II 183 36.
Iohannis (S.) castellum in comitatu Firmano II 271 14 28.
Iohannis (S.) cella in comitatu Narniensi II 139 11, 174 16.
Iohannis (S.) curtis in Asera II 281 12.
Iohannis (S.) curtis in Balva II 281 22. in comitatu Balbensi II 175 29.
Iohannis (S.) curtis in Ginestra II 281 14.
Iohannis (S.) curtis de Monte II 281 13.
Iohannis (S.) curtis in Piscariis II 283 26.
Iohannis (S.) curtis in territorio Reatino II 65 22.
Iohannis (S.) curtis in Satriano II 282 23.
Iohannis (S.) curtis in Tazano 248 29, 323 29.
Iohannis (S.) curtis in Tezano II 281 13.
Iohannis (S.) curtis in Torello II 281 39.
Iohannis (S.) ecclesia II 191 13.
Iohannis Baptistę (S.) ecclesia ad Aquam Siccam *v.* Crucis (S.).
Iohannis Evangelistę (S.) ecclesia ad Aquam Siccam *v.* Crucis (S.).
Iohannis (S.) ecclesia ad Aream ubi dicitur ad Crucem 194 9.
Iohannis (S.) ecclesia in Asera 185 11; II 123 9, 169 18, 176 9.
Iohannis (S.) ecclesia suptus civitatem Assisinatem II 108 n. in comitatu Asisinato 252 33, 357 11; II 98 21, 113 15.
Iohannis (S.) ecclesia in comitatu Balbensi II 210 25 34. *V. anche* cimiterium.
Iohannis (S.) ecclesia in Barri II 123 29, 159 2.
Iohannis (S.) ecclesia in Bellari 194 26.
Iohannis (S.) ecclesia in Cangiano II 111 11.
Iohannis (S.) ecclesia de Carsano II 269 7.
Iohannis (S.) ecclesia in Colle Lucido II 109 30.
Iohannis (S.) ecclesia in Cornazano II 116 3, 280 26.
Iohannis (S.) ecclesia in Criptula II 280 26. in Criptulę II 45 29. in fundo Criptulę 337 7.
Iohannis (S.) ecclesia in comitatu Firmano 252 14.
Iohannis (S.) ecclesia in Ginestra II 280 27. in pertinentia de Ginestra II 166 9.
Iohannis (S.) ecclesia in Lacu II 123 27.
Iohannis (S.) ecclesia in podio Moiano 247 36.
Iohannis (S.) ecclesia in Molinulę Asisi 288 24.
Iohannis (S.) ecclesia in Monte II 51 12.
Iohannis (S.) ecclesia in curte de Mottiano 261 29.
Iohannis (S.) ecclesia in curte de Mozano 353 13.
Iohannis (S.) ecclesia in Paterno II 280 27. in fundo Paterno II 138 24.
Iohannis (S.) ecclesia in foce de Sangro 193 35.
Iohannis (S.) ecclesia in Satriano II 108 n, 139 14, 174 21.
Iohannis (S.) ecclesia in Scandrilia 247 29, 248 4; II 171 3.
Iohannis (S.) ecclesia in castello Sextirano II 112 28.
Iohannis (S.) ecclesia in Sumati II 123 23, 128 18.
Iohannis (S.) ecclesia in Tazano II 123 7, 169 17, 176 10.
Iohannis (S.) ecclesia in Taziano 347 13.
Iohannis (S.) ecclesia in Tizano 319 35.

Iohannis (S.) ecclesia in comitatu Tiburtino II 154[2].
Iohannis (S.) ecclesia in Torello II 47[3].
Iohannis (S.) ecclesia in Turillo II 265[18].
Iohannis (S.) ecclesia in Vallefreda II 56[20].
Iohannis (S.) ecclesia et monasterium in Valle Frigida II 142[12].
Iohannis (S.) ecclesia de Valle Superequana II 170[2 12].
Iohannis (S.) Baptistę et Evangelistę ecclesia in Valle Vennari II 166[1].
Iohannis (S.) ecclesia in Vennari II 123[28].
Iohannis (S.) fines 227[25].
Iohannis (S.) Baptistę et Iohannis (S.) Evangelistę monasterium in Acutiano 125[24].
Iohannis (S.) monasterium in territorio Carzulano II 176[16].
Iohannis (S.) monasterium de Monte II 306[11].
Iohannis (S.) monasterium in monte S. Iohannis II 160[18].
Iohannis et Yppoliti (Ss.) monasterium in Silva 32[6], 301[11].
Iohannis (S.) mons II 160[18].
Iohannis (S.) montis casalis in Scandrilia 247[30].
Iohannis (S.) plebs in comitatu Perusino II 100[9 11].
Iohannis (S.) pertinentia in territorio Sabinensi II 115[25].
Iohannis (S.) terra in comitatu Pinnensi II 170[9].
Iohannuli casa in curte de Pontiano 295[24].
Ionathan cardinalis S. R. E. II 314[14].
Iordanis nepos Ioseph monachi II 213[6].
Iordanis pręsbyter 230[21].
Iordanis servus mon. Farf. in Canali 259[13].
Iosep *v.* Cornu.
Ioseph filii 248[23]; II 29[12].
Ioseph pater Gottifredi comitis civitatis Reatinę 302[1].
Ioseph pater Octaviani II 34[6], 37[10], 51[32].
Ioseph pater Rainerii 248[28]; II 213[26].
Ioseph filius Rusticelli II 211[19].
Ioseph abbas 51[a].
Ioseph castaldius Reatinus 187[12].
Ioseph conversus et monachus Farf. II 218[8].
Ioseph dux Sabinensis 89[26].
Ioseph episcopus, missus Hludovici imp. 186[9]. *V. anche* placitum.
Ioseph monachus, patruus et fideicommissarius Iordanis II 213[5 7].
Ioseph pręsbyter et monachus Farf. II 217[36].
Iovis, Iove, Iobę fundus 181[10], 202[17], 214[22], 337[26]. in Sabinis 300[15]; II 284[3].
Yporegia civitas 242[2]. fossa, muri 242[3 4]. Yporigensis episcopus *v.* Einricus.
Yppoliti (S.) curtis 290[2], 325[14].
Hippoliti (S.) ecclesia 47[1].
Yppoliti (S.) ecclesia in Aviliano II 260[12], 263[18].
Yppoliti (S.) ecclesia in Netiano II 110[20].
Yppoliti (S.) ecclesia in comitata Tudertino II 285[19].
Yppoliti (S.) monasterium in Firmana civitate 18[8], 151[22], 153[17].
Yppoliti, Hippoliti et Iohannis (Ss.) monasterium in Silva 32[6], 301[11].
Ypponi regium 129[21]. Ypponensis episcopus *v.* Augustinus.
Irculi *v.* Hirculi.
Isa uxor Adami Petri II 48[19].
Isa mater Boni II 130[14].
Isa mater Bucconis et Gualafossę 366[19].
Isa uxor Mauri servi mon. Farf. in Bucizano 271[29].
Ysaac (s.) collega s. Laurentii 122[a], 128[17 25 31], 129[4], 130[19].
Isaiam (Super) mirificus liber mon. Farf. II 310[7].
Isari coniux Candidę, pater Isulę et Isuli, servus mon. Farf. in Forfone 264[6].

Iscla in comitatu Asculano II 140 6, 175 12.
Iscla (de) castellum, castrum II 108 14, 284 35.
Isclinianus in territorio Asculano 305 17.
Isclita fundus II 36 28.
Isemundus filius Palumbi servus mon. Farf. in Prȩtorio 269 24.
Iseperga filia Lupuli servi mon. Farf. in Bucizano 272 2.
Iseperga uxor Petri filii Palumbi servi mon. Farf. in Prȩtorio 269 24.
Ysidorus episcopus *v.* Chronica.
Isimuldus filius Alboli, coniux Cuntulȩ, pater Isipergȩ et Unaldi, servus mon. Farf. in Bucizano 272 8.
Isimundus filius Gaidepergȩ infans, servus mon. Farf. 267 28.
Isimundus filius Gisolfi servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274 2.
Isimundus filius Isualdi servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 13.
Isiperga filia Isimuldi servi mon. Farf. in Bucizano 272 9.
Iso pater Beraldi prȩsbyteri II 164 15.
Isolfus filius Isualdi servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 13.
Isolfus filius Lupuli, coniux Audipergȩ, servus mon. Farf. in Bucizano 272 1.
Isonis Pazi casalis in Albuciano II 72 27.
Israel populus II 308 31.
Istiianus 287 4.
Istriano (de) castrum II 269 4. *V. anche* Histrianus.
Istrianum in comitatu Sabinensi 244 9.
istriones *v.* histriones.
Isualdus coniux Aleradȩ, pater Isimundi, Isolfi, Mamulȩ, servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 12.
Isula filia Isari servi mon. Farf. in Forfone 264 7.
Isule ad S. Demetrium 264 22.
Isulus filius Isaris servus mon. Farf. in Forfone 264 7.
Isulus filius Teudaldi, coniux Gualucię, servus mon. Farf. in Prȩtorio 269 36.
Italia, Hitalia 3 12 24, 4 12, 5 3 10, 14 1, 28 30, 32 16, 45 21 26, 46 n, 50 n, 85 21, 86 4, 123 n, 124 n, 128 16 32, 129 1 16, 130 3 22 24 33, 131 2 10 14 15 27, 132 24, 135 11 18, 155 30, 171 17, 190 18, 199 9, 200 12, 206 15, 224 15, 233 9, 240 15 26, 241 11, 242 5, 300 35, 301 18, 310 28; II 9 10, 233 27, 234 8 11, 235 10, 236 8 10, 238 11, 239 4 27 30 34, 241 33 34, 242 9 18, 255 32, 321 15. Italię confinium, fines 196 35, 240 9. Italicum dominium II 238 14, 239 24, 242 18. Italię loca, partes, vocabula II 241 26 33, 242 13. Italicum regnum 28 24 27, 31 5, 32 22, 40 8, 240 3 6, 242 20, 301 19, 303 5, 345 26; II 8 10, 99 18, 177 17, 279 14, 286 3. Italicus populus 135 10. Italici, Hitali, Hitalienses 33 6, 240 21, 241 7 20 24 27, 242 9, 302 31. *V. anche* phalanges, militia.
Itimundus filius Rimonis servus mon. Farf. in Colomente 265 29.
Itta mater Hildebaldi II 56 23.
Itta mater Iohannis II 127 30 32, 212 13.
Itta uxor Iohannis Benedicti 67 18; II 83 29.
Itta iugalis Rainerii Remfredi 284 2.
Itta mater Rainonis II 53 27.
Itta ancilla Arcori comitis 288 9.
Itterada filia Iustulȩ soror Iohannis servi mon. Farf. in Prȩtorio 269 14.
Itto (de Reate?) 187 9.
Ittruto filius Fratelli Auduli, homo mon. Farf. in Forfone 262 29. filius eius 262 29. uxor 262 29.
Ittula uxor Mancionis servi mon. Farf. in Bucizano 271 13.
Ittulus filius Saxulȩ, pater Ildulȩ et Pergulȩ, servus mon. Farf. in Prȩtorio 270 16.
Itzeperga mancipia mon. Farf. 268 3.
Iubianus *v.* Iobianus.
Iuda perditus, traditor Domini 58 1, 139 14, 183 15; II 77 31, 118 23, 200 10, 201 30, 217 9, 304 9.
Iudei 122 n; II 208 28, 272 5.
Iudeus *v.* Azo.
iudex iniquus II 199 6.

iudex quidam II 232[33].
iudicatum 171[25 31].
iudices, sapientes 69[17 22 25], 173[8], 174[24], 175[12], 186[21], 350[5 25], 360[7]; II 3 9[14], 17[30], 23[21 27], 24 3[18], 26[30], 27[3], 36[25], 41[25], 85[21 26 29], 87[14 23], 88[24], 95[13], 124[10 17], 144[12 15], 158[2 7], 159[15], 233[11]. Langobardi 75[27]. mon. Farf. II 197[5], 233[2]. palatii 366[1]. sacri palatii v. Liozo. Romani, Romanorum 68[9], 75[26], 183[30]; II 14[19], 23[7 14 33], 84[12], 237[4 11]. Romani ducis 171[34]. Spoletani ducatus 148[2], 159[31], 164[11], 167[2], 168[30], 169[20].
iudicii dies 30[5], 325[20].
iudicium II 274[5].
iudicium tremendum II 119[4].
iuga, mensura 278[3 10].
Iulgianus v. Cerretus Planus.
Iuliani casa in curte de Pontiano 295[23].
Iuliani casalis in Sabinis 299[5], 300[20].
Iulianum 221[12].
Iulianum in finibus civitatis Reatinę 159[6].
Iulianus pater Gregorii diaconi 331[2].
Iulianus Salvius v. Salvius.
Iulianus diaconus 360[n].
Iulianus apostata imperator 83[31], 84[16], 93[9], 122[n], 130[26], 132[9].
Iulianus servus mon. Farf. in casale Tabulicii 276[1]. filii eius 276[1]. uxor 276[1].
Iulianus casalis in Turri II 69[25].
Iulianus fundus II 33[14].
Iulius Gaius Cęsar imperator 81[5], 85[23].
Iulius [I] papa 93[3].
iumenta publica 154[2], 155[2]. *V. anche* animalia, peculia.
iumentarius v. Donatus.
Iuncus collis in comitatu Narniensi II 276[15].
Iunianus casalis 151[11].
iuramentum II 33[3]. per evangelia II 23[4]. fidelitatis II 316[3]. sine asto II 23[34]. *V. anche* iusiurandum, sacramentum.
iurisperiti mon. Farf. II 197[14].
ius civile 127[20]. comitatus II 230[21]. consecrationis II 22[13]. districti II 38[1], 42[29], 43[2], 256[23 30], 257[11]; *v. anche* districtio. imperii 127[20], 219[20]; II 242[1]. patriarchii pontificalis 127[21]. placiti 38[1], 42[29 32], 43[2], 257[10], 261[5 13]. publicum II 237[14]. regale 127[10]. senatus 127[20].
Iusarius 314[11].
Iusarius filius Formosi 281[29].
Iuscianus fundus v. Iussianus.
iusiurandum testium II 197[27]. iurisiurandi vinculum 286[21]. *V. anche* iuramentum, sacramentum.
Iussianus, Iuscianus, Iustianus fundus 181[26], 202[34], 215[7], 338[3]. in territorio Sabinensi II 284[3].
iussio divalis, imperialis II 236[19 26 28 32], 237[21], 239[1 2 6], 286[5]. *V. anche* auctoritas, prçceptum.
Iusta filia Mancionis servi mon. Farf. in Bucizano 271[13].
Iusta mancipia mon. Farf. 267[36].
Iusta (S.) in Amiterno 317[5].
Iusta (S.) in Forcone 262[9].
Iustę (S.) curtis in Sextuno II 281[26].
Iustę (S.) ecclesia 185[14].
Iustę (S.) ecclesia in Cassiano II 280[35]. in fundo Cassiani, Cassiano 180[16], 201[21], 213[35], 296[5], 336[26].
Iustę (S.) ecclesia in Ripa II 110[19], 111[10].
Iustę (S.) villa in comitatu Furconino II 29[23].
Iusti (S.) arcus in territorio Interocrino 358[33].
Iusti (S.) monasterium de Tuscana II 12[8]. abbas II 12[8].
Iusti (S.) plebs 308[25].
Iustianus fundus v. Iussianus.
Iustina uxor Maiuli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273[23].
Iustina (S.) II 148[26], 221[9].
Iustine (S.) ecclesia in territorio Collinensi II 176[27].
Iustinę (S.) ecclesia in Vaccariccia II 153[18].

Iustinę (S.) fundus in Sabinis 323 7.
Iustini (S.) cella in Nautona 211 7, 221 9.
Iustini (S.) curtis in Basche 314 28.
Iustini (S.) curtis in Prato Reatino II 281 17.
Iustini (S.) ecclesia in territorio Interocrino II 176 10.
Iustiniani Codex II 144 16, 158 25.
Iustinianus (*ma* Iustinus II) imperator 94 13.
Iustinianus [I] imperator 85 29, 94 7 11, 123 n, 129 32, 130 5; II 144 16, 158 24, 235 7 9, 319 21.
Iustinianus [II] imperator 86 30 34, 95 17 26 27 29, 132 4 5 7; II 237 16. *V. anche* Iustinus.
Iustinus [*ma* Iustinianus II] imperator 95 19 22; II 237 19. *V. anche* sacra.
Iustinus [I] imperator 85 27 29, 93 33, 94 4, 123 n; II 319 21. soror eius 85 29.
Iustinus [II] imperator 86 1, 130 7, 132 23; II 319 21.
Iustinus filius Fariperti scarionis in Forfone, servus mon. Farf. 263 23.
Iustinus coniux Lupę servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274 8.
Iustinus (S.) 339 12.
iustitia II 194 3, 274 6.
iustitia consueta mon. Farf. II 312 25.
Iustula mater Iohannis, Itteradę, Prętoriani servorum mon. Farf. in Prętorio 269 14.
Iustulus coniux Eufemię, homo mon. Farf. in Forcone 262 19. filii eius 262 20.
Iustulus filius Teudaldi servus mon. Farf. in Prętorio 270 1.
Iustus 354 28.
Iuveccle mons 253 6.
Iuvenalis filius Beraldi de Iuvenale II 267 2.
Iuvenalis pater Beraldi II 267 3.
Iuvenalis colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297 13. se .VII.
Iuvenalis (S.) ecclesia in castello Hirclo II 111 20.
Iuvenalis (S.) ecclesia in Malliano II 280 20. in fundo Malliano 181 9, 202 16, 214 31, 220 10, 337 25.
Iuvenalis (S.) ecclesia in civitate Reatina 166 24.
Iuvenalis (S.) oratorium sub Colle Baiano II 45 9.
Ivianum II 185 10. in territorio Sabinensi II 59 11, 117 19.
Izo filius Gualefridi servus mon. Farf. in Prętorio 269 4.
Izo filius Mancionis servus mon. Farf. in Bucizano 271 13.
Izonis turris 318 30.

K... *v.* C...

Labarianus fundus *v.* Lavarianus.
Labornia *v.* Ripa.
Lacanianus, Laccanianus fundus 180 10, 201 15, 213 28, 336 20. in territorio Sabinensi II 284 4.
Laci (de) mons II 170 23.
Laculanus collis in territorio Sabinensi II 116 27.
Lacus 355 36; II 123 5 28.
Lacus in castaldatu Interamnensi 357 9.
Lacus in territorio Reatino II 155 2.
Lacus in Sabinis, territorio Sabinensi 331 16, 332 20; II 61 11, 88 1.
Lacus in comitatu Tiburtino II 151 16 17, 153 27 29, 154 3.
Lacus Longus 347 17. piscarię 347 17 20.
Lacus Maior 320 7, 347 16. piscarię 320 7, 347 17 20.
Lacus Maior in territorio Reatino II 65 25, 93 2.
Lacus Malus 317 26.
Ladeperga infans filia Bardę 268 8.
Lafrinianus II 182 17. in territorio Sabinensi 365 22; II 36 17 20, 45 32, 53 26, 68 21, 69 20 24, 74 22 26, 96 24, 104 6, 117 20 26.
Lagia rivus II 153 17.
Laia II 56 28, 125 15, 263 8, 266 13.
Laia castellum II 122 8.
Laia (de) castellum in comitatu Narniensi II 141 15. *V. anche* Sigizo (de).

Laia Episcopii II 229[27], 261[8].
laici mon. Farf. II 297[23], 302[26], 304[27].
Lambertus Cęcus II 13[23].
Lambertus filius Gisonis 252[6].
Lambertus pater Guarengonis comitis II 162[15].
Lambertus filius Ingelberti de Amiterno 360[n].
Lambertus pater Iohannis 360[n].
Lambertus de Spampina II 97[28].
Lambertus Mediolanensis archiepiscopus 242[5].
Lambertus rex 240[24]. imperator 89[10], 325[33]. *V. anche* pręceptum, sigilla.
Lamę de Corgnito 258[25].
Lamianum 156[6].
Lammule II 108[17].
Lamnianum 150[19].
Lamnianus fundus 180[37], 202[1], 214[17], 337[10].
Lamperga infans filia Lunicundę 268[9].
Lampertus, Lantpertus coniux Eufemię 204[40], 217[15], 341[25].
Lampula soror Lunicisis servi mon. Farf. in Raiano 264[36].
Lancianum in territorio Camerino II 7[7], 282[36].
Lancianum in comitatu Firmano et Camerino 339[9].
Lanciola II 34[30], 266[12], 268[14].
Lanciola silva II 266[21 25], 268[16]. in comitatu Tudertino II 285[11].
Landefridus filius Armefridi servus mon. Farf. in Narnate 274[35].
Landiculę mons 360[13].
Landinus pater Aifredi et Attonis 249[29].
Landinus pater Azolini II 159[1].
Lando pater Bonizonis 284[3].
Lando comes II 264[12].
Lando papa 97[7].
Landolfus filius Spincarii 283[10].
Landolfus, Landulfus coniux Taxię, pater Susannę 245[29]; II 99[26 27].
Landonis cerquetus 317[17].
Landuinus 249[36].
Landuinus abbas monasterii D. Salvatoris de Letenano II 42[28], 43[1 12].
Landulfi terra II 171[28].
Landulfus filius Adelberti pater Nicolai II 141[7].
Landulfus socer Carbuncelli II 169[4].
Landulfus coniux Matildę, pater Crescentii II 47[31], 48[7 11].
Landulfus pater Susannę *v.* Landolfus.
Landulfus Beneventanorum et Capuanorum princeps 302[28].
lanę 280[20].
Lanfredus germanus Scamperti 219[29].
Langobardia, Longobardia 190[32], 224[30], 311[13]; II 246[10]. Langobardi, Longobardi 86[2 4], 87[8 13 23], 88[33], 124[n], 131[14 21], 132[21 24], 133[5 6], 170[12], 172[5], 279[10], 281[11], 298[21]; II 23[34], 239[3]. Langobardi duces 87[13]. imperatores 28[23]. Langobardorum reges 188[28], 189[20], 190[19], 197[13], 199[19 21], 205[38], 218[25], 240[2], 279[10], 310[34], 335[24], 342[31]; II 22[23], 132[19], 230[24], 240[19]; *v. anche* pręceptum. regnum II 238[22]. tempora 187[17], 298[21]. *V. anche* Historia.
Langobardus *v.* Iohannes conversus.
Langrinianus casalis in Sabinis 331[11].
Lanianus II 182[31], 185[32], 186[5 20], 189[26], 191[36].
Lanianus in territorio Sabinensi II 41[33], 69[12], 71[36], 73[31], 74[33], 115[15], 123[33], 150[28], 166[14].
Lanianus casalis in Sabinis 332[26].
lanisterum II 69[31].
Lanius *v.* Campus.
Lanoxia rivus II 110[29].
Lantinianus Maior et Minor 362[34].
Lantpertus coniux Eufemię *v.* Lampertus.
Lantruda mater Iohannę II 70[20].
Lantruda mater Luponis II 70[17 19].
Lantruda ancilla mon. Farf. 318[15].
Lanzatora, Lanzatoria infra castaldatum Equanum et territorium Narnatinum II 46[23], 50[11].
Lanzolinus pater Riccardi II 260[24].
Lanzonis, Lanzoni filius 288[28 32], 289[4].
Lapideo (de) *v.* Gregorius (S.).
Lappianus in fundo Moliano 327[1].
lapsi 188[23].

Larcianus 206 [31].
Lardezanus pater Franconis 285 [25].
Larga Vallis in comitatu Reatino 248 [19].
Largizanus 266 [17].
Larianus 356 [26].
Larianus in territorio Reatino 309 [9], 321 [6].
Larinianus fundus 336 [21]; II 138 [26]. in territorio Sabinensi II 284 [4]. *V. anche* Lunirianus, Lurignianus, Lurinianus.
Lata *v.* Petra.
Lateranum II 320 [26], 322 [17]. Lateranensis basilica, quę et Constantiniana II 245 [20]. Lateranense palatium 186 [10]; II 38 [15], 88 [29], 144 [26], 157 [31]. patriarchium II 245 [20].
Lateranense concilium generale II 245 [13 17].
Latini nuntii II 6 [12].
Latiniani puteus in Interocro 275 [28].
Latinianus in Sabinis 299 [24].
Latinianus casalis in Sabinis 295 [2].
Latinianus fundus 180 27, 201 33, 214 [6], 336 [38].
Latrongianus fundus II 57 [30].
Latronis, Latronum aqua II 28 [16]. in Sabinis 293 [1]; II 69 [6].
latrunculi christiani 31 [31], 32 3.
Latus *v.* Vadus.
Laudepertus filius Ermerfridi servus mon. Farf. ad S. Mennatem 266 [28].
Laudiperga mancipia mon. Farf. 268 3.
Laudula mancipia mon. Farf. 267 [32].
launegildum, launechild 173 [11], 175 [20].
Laurentii (s.) solemnitas 106 3, 121 [6].
Laurentii (S.) in Damaso cardinalis *v.* Leo.
Laurentii (S.) casalis in territorio Sabinensi II 75 [4].
Laurentii (S.) castellum in Picta II 321 [6].
Laurentii (S.) castellum in Polesia II 284 [38].
Laurentii (S.) curtis in Aufigino II 281 [14].
Laurentii (S.) curtis in Balva II 281 [22]. in comitatu Balbensi II 175 [28].
Laurentii (S.) curtis in Gerflumen II 281 33.
Laurentii (S.) curtis in Macri II 281 [30].
Laurentii (S.) curtis in flumine Mellino II 281 [14].
Laurentii (S.) curtis in Narnia II 281 [39].
Laurentii (S.) curtis in Ocriclo II 282 [28].
Laurentii (S.) ecclesia in comitatu Aprutiensi 251 [14].
Laurentii (S.) ecclesia in fundo Arriano 181 [1], 202 [8], 214 [23], 337 [17].
Laurentii (S.) ecclesia in Aufigiano 165 [24].
Laurentii (S.) ecclesia in Balba II 123 [28].
Laurentii (S.) ecclesia in Bassiano II 280 [28].
Laurentii (B.) ecclesia in pertinentia castelli Bephi II 150 [25], 161'3.
Laurentii (S.) ecclesia in Calistiano II 280 [27].
Laurentii (S.) ecclesia in fundo Calistriano 179 [27], 200 35, 213 7, 335 [34].
Laurentii (S.) ecclesia in territorio Carcari II 156 [17].
Laurentii (S.) ecclesia in casali Castellione 328 [20], 331 [30].
Laurentii (S.) ecclesia in Catiliano 244 [36].
Laurentii (S.) ecclesia in Corule 194 7.
Laurentii (S.) ecclesia in Phili *v.* in Nephili.
Laurentii (S.) ecclesia in Gerflumine II 123 [15], 174 5.
Laurentii (S.) ecclesia in territorio Interocrino 353 [32].
Laurentii (S.) ecclesia in Nephili, Phili II 263 [26], 285 [26].
Laurentii (S.) ecclesia in Ocriclo II 123 [16], 130 [23].
Laurentii (S.) ecclesia in Ortelle 244 [39]; II 71 [20 29], 97 [22], 104 [36], 280 [28].
Laurentii (S.) ecclesia in Picte II 123 [12].
Laurentii (S.) ecclesia in fundo Prętoriolo 296 [12].
Laurentii (S.) ecclesia in Racaneta II 259 [28], 285 [34].
Laurentii (S.) ecclesia in Sala II 213 [30].
Laurentii (S.) ecclesia in Sextiniano II 109 [32].

Laurentii (S.) ecclesia in fundo Terris 336 13.
Laurentii (S.) ecclesia in Tophila 313 11 23, 314 1 4; II 280 29.
Laurentii (S.) ecclesia in Turri 321 16; II 280 28. in fundo Turri 180 4, 201 8, 213 22.
Laurentii (S.) monasterium in Abeno 261 24.
Laurentii (S.) monasterium in Macri II 31 23, 38 35, 39 10, 99 7, 140 22.
Laurentii (S.) monasterium in Picta II 168 3.
Laurentii (S.) monasterium in Polesio II 175 16.
Laurentii (S.) plebs 308 25.
Laurentii (S.) plebs in comitatu Firmano 255 27.
Laurentio (de) *v.* Petrus monachus.
Laurentium (S. ad) villa in territorio Sabinensi II 61 29, 72 21.
Laurentius consanguineus Bricii et Euticii 122 n.
Laurentius [ordinatus papa in contentione cum Simmacho] II 234 25.
Laurentius (s.) fundator monasterii Farfensis 98 4, 105 30, 106 21 27, 121 5 n, 122 n, 123 n, 124 n, 125 1 7 13 25 31, 126 7 24 33, 127 8 16 17 23 24, 128 4 17, 129 4, 130 19, 131 17 21, 132 15, 133 23, 135 9, 137 10.
Laurentius (S.) 228 18, 290 22 28, 354 19; II 33 17.
Laurentius (S.) iuxta fluvium Mellinum II 52 14.
Laurentius (S.) in Picte II 307 15.
Laurentius (S.) in territorio Sabinensi II 104 7, 105 8.
Lauretum 190 7.
Lauretum, Lauritum in comitatu Tudertino II 263 16, 285 24.
Lauri casalis 167 25.
Lauri curtis in comitatu Sabinensi 243 14 15, 245 5. *V. anche* Lori.
Lauri, Lauro, Laurum gualdus 181 18, 202 25, 214 41, 337 34. in territorio Sabinensi II 284 4.
Lauri mons 295 11.
Lauriano (de) cella 352 27.
Lauriano (de) curtis in territorio Reatino 319 30.
Laurianum 304 16; II 281 26. cella 304 16. *V. anche* Lorianum.
Laurianum in Amiterno 205 35, 218 22, 342 29. in territorio Amiternino 340 15.
Laurianum in comitatu Reatino 307 4. in territorio Reatino 165 25.
Laurianum curtis 228 26, 233 28.
Lauritum *v.* Lauretum.
Lauro gualdus *v.* Lauri.
Laurum in Ficoccla 220 15.
Laurum in valle Tybę 227 23.
Laurum gualdus *v.* Lauri.
lavaçrum sanctum II 235 16.
Lava Lutosa II 113 4.
Lavareta in Amiterno 320 28, 322 6.
Lavareta in comitatu Reatino 249 14.
Lavareta campus II 59 1. in territorio Amiternino 361 5.
Lavareta curtis in Amiterno 318 12, 322 6.
Lavarianus in territorio Sabinensi II 280 22.
Lavarianus, Lavariani fundus 180 41, 206 6, 214 21, 296 13, 337 15.
Lavatoria in comitatu Narniensi II 276 10.
Lavicanensis episcopus *v.* Petrus.
Lavina II 221 5.
Lavinia II 50 5.
Lavinia uxor Guiderolfi II 129 15.
Lavinia domna II 96 14.
Lazarus quatriduanus 238 14.
Lazarus diaconus 220 13.
Lazarus (S.) II 109 15.
Leccamolinum *v.* Gualterius prębyter.
Leciolę fundus in comitatu Narniensi II 180 11.
Lecto pater Burnengonis 258 25.
Ledericus frater prębyter et monachus Farf. II 121 n.
Leganillus, Leganellus 355 30; II 185 6, 186 5 24, 189 17. in territorio Sabinensi 365 29; II 65 7, 67 5, 73 5, 105 6.
Legaranus in territorio Sabinensi II 44 12.
legati, nuntii mon. Farf. II 107 2 12,

226 14 20, 233 15, 313 2 3, 314 6, 317 16. imperiales 347 10; II 13 22, 17 27, 209 7, 304 15. Iohannis X papę 302 29. Nycolai II papę II 144 5. Romanorum 334 16 19. *V. anche* missi.
leges *v.* Decianę, Diocletianę.
legislatores II 24 18.
Leianillus 330 21.
Leiano (de) terra in comitatu Sabinensi 245 22.
Leianus II 168 9. in territorio Sabinensi II 53 22, 87 26.
Lempedium in territorio Aprutiensi 359 31.
Lentiscum castellum, castrum in comitatu Teatino II 260 25, 283 30.
Lenzo prępositus ecclesię S. Marci II 317 18.
Leo 208 29, 314 1; II 47 2.
Leo quidam 211 15.
Leo filius Aciprandi, pater Iohannis prębyteri 313 14 16 25.
Leo pater Azę et Marię 282 27.
Leo pater Azonis et Iohannis 282 17.
Leo pater Azonis prębyteri II 37 1.
Leo Barbaplena 244 27.
Leo pater Benedictę II 40 5.
Leo pater Berardi II 300 10.
Leo filius Bezonis 350 9 16; II 30 16.
Leo filius Bezonis coniux Bertę II 35 2.
Leo vocatus Bioccus, coniux Constantię II 56 19.
Leo pater Bonini et Tintonis II 45 31.
Leo de Cosiniano 244 20.
Leo Curtabraca pater Stephanię 248 9.
Leo Domnicię 366 6.
Leo pater Faidonis II 276 19.
Leo Galiardus 290 29.
Leo pater Guillelmi II 212 18.
Leo Infans pater Berizonis II 131 5.
Leo de Iohanne II 154 1.
Leo pater Iohannis II 47 5, 130 2.
Leo filius Iohannis de Amiterno 360 n.
Leo pater Iohannis et Petri 363 32.
Leo Pazus II 128 3.
Leo filius Petri 363 31.
Leo frater Petri de Mennari 245 25.
Leo pater Petri 288 7; II 232 12, 320 25.
Leo puerulus filius Ragefredi 172 3.
Leo pater Rainerii II 262 6.
Leo de Reate 174 28, 175 5 7 19 21.
Leo de Roccio II 56 28.
Leo Scortialupum II 71 15.
Leo pater Spoletini 288 16.
Leo filius Teudemundi 160 16.
Leo pater Tintonis II 127 15, 128 7, 141 5.
Leo abbas monasterii S. Andreę ad Soractem tenet monasterium Farfense 44 27.
Leo advocatus mon. Farf. de parte Hlotharii imp. 199 42.
Leo archidiaconus missus Ottonis III imp. II 22 16 22, 23 2 37 20.
Leo archiprębyter II 199 23.
Leo cardinalis S. Laurentii in Damaso II 247 31.
Leo castaldius 185 27.
Leo comes, missus Hludovici imp. 186 9. *V. anche* placitum.
Leo cubicularius 313 2.
Leo de Maximo dativus iudex II 97 27.
Leo de Petro diaconus, coniux Mirę II 36 17.
Leo dux Sabinensis 89 17.
Leo episcopus, bibliothecarius S. R. E. 186 11.
Leo Gagetanus episcopus II 248 6.
Leo ferrarius II 138 30.
Leo ferrarius pater Petri II 42 17, 94 8, 97 11.
Leo [Leontius] imperator 132 4 5.
Leo [I] imperator 85 11 12.
Leo [II] imperator 85 12 19, 86 32.
Leo [III] imperator 87 5.
Leo [IV] imperator 87 7, 96 3, 158 11.
Leo [Isauricus] imperator 95 34.
Leo Porphirogenitus imperator 239 12.
Leo iudex 254 10; II 257 27.
Leo missus Caroli Magni 341 11.
Leo monachus 298 10 12 31.
Leo notarius II 12 n.
Leo [I] papa 93 21, 123 n, 129 25; II 252 24.
Leo I papa 130 32, 132 11 16, 133 8.
Leo [II] papa 95 13.
Leo II papa II 236 27.
Leo [III] papa 96 9, 168 31, 186 16.

Leo III papa II 239 [20], 242 [21]. *V. anche* placitum.
Leo [IV] papa 96 [20].
Leo IV papa II 242 [26], 243 [10].
Leo [V] papa 97 [3].
Leo [VI] papa 97 [9].
Leo [VII] papa 97 [12].
Leo [VIII] protoscriniarius, papa 97 [18], 334 [9 13 14], 335 [2].
Leo [IX] papa II 125 [29], 131 [16 17], 134 [15], 136 [8], 138 [19], 143 [19], 202 [1], 240 [25], 245 [4].
Leo IX papa II 176 [24], 282 [10]. *V. anche* privilegium.
Leo pręsbyter de Antiquo 244 [11].
Leo pręsbyter filius Constantię 282 [4].
Leo pręsbyter filius Iohannis, frater Adelberti II 46 [1].
Leo pręsbyter et monachus Farf. II 217 [24].
Leo protoscriniarius *v.* Leo [VIII] papa.
Leo sculdasius 174 [24]. *V. anche* placitum.
Leo servus mon. Farf. in Marsi 276 [4]. filii eius 276 [4]. uxor 276 [4].
Leo servus mon. Farf. in Musini 260 [17]. filii eius 260 [17]. uxor 260 [17].
Leo servus mon. Farf. in Terentiano 260 [20], 276 [8]. filii eius 260 [20], 276 [8]. uxor 260 [20], 276 [8].
Leo servus mon. Farf. in Terentiano 260 [22], 276 [10]. filii eius 260 [22], 276 [10]. uxor 260 [22], 276 [10].
Leo filius Aidelindę servus mon. Farf. in Forfone 264 [2].
Leo coniux Gisę, pater Gauspergę, Godefridi, Natalię, servus mon. Farf. in Sublongo 267 [9].
Leo filius Gualdefridi servus mon. Farf. in Canzoniscis 264 [31].
Leo filius Stefanonis servus mon. Farf. ad Fistulam civitatis Marsicanę 261 [1], 276 [25].
Leo subdiaconus pater Benedicti II 23 [24].
Leo vassus Hlotharii imp. 185 [23].
Leogniani, Leognianus fundus 181 [33], 202 [42], 215 [15], 338 [11].
Leola filia Fuscaris servi mon. Farf. in Prętorio 269 [22].
Leolus 317 [25].
Leone Sabinense (de) casalis *v.* Leonis.
Leoneca casalis 167 [27].
Leoni 261 [6], 277 [1]; II 33 [22]. curtis comitalis 261 [6], 277 [2].
Leoni in territorio Furconino 316 [2].
Leoniana, Leonina civitas nova Romę 315 [16]; II 242 [32]. muri 315 [17 19].
Leonianus germanus Iohannis et Luponis 226 [31].
Leonianus filius Vespuli 195 [17].
Leonianus coniux Teudiperge, pater Ansefridi, Palumbę, Petrunię, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [18].
Leonina civitas *v.* Leoniana.
Leonina curtis in comitatu Senensi II 7 [6], 174 [15], 282 [35].
Leoninus consul et dux monachus factus II 238 [4].
Leonis *v.* Cesa.
Leonis Cannetum *v.* Cannetum.
Leonis casalis de Cesa II 72 [10].
Leonis de Angelo casalis in Criptulę II 45 [29].
Leonis Gondonis casamentum in Quinza II 67 [1].
Leonis Parrę casalis in Serrano II 72 [17].
Leonis Sabinensis casalis II 42 [16].
Leonis Sabinensis, Leone Sabinense (de) casalis in Massa II 138 [29]. in fundo Massę II 94 [8], 97 [10].
Leonis fundus 181 [32], 202 [41], 215 [15], 338 [11].
Leonis vocabulum in territorio Reatino 230 [17].
Leonis Minoris fundus in territorio Utriculano II 210 [15].
Leonis (S.) ecclesia in castello Coseniano II 109 [6].
Leopardi (S.) curtis de Monte II 281 [15].
Leopardi (S.) ecclesia in territorio Interocrino II 176 [8].
Leopardi (S.) ecclesia in civitate Reatina II 169 [13]. in territorio Reatino 319 [36].
Leopardi (S.) ecclesia in Tazano II 123 [6], 169 [16].
Leopardus (S.) 339 [9].

Leopardus (S.) in territorio Reatino 315 [26].
Leporaria 260 [10].
Leporis *v.* Guidonis filii.
Lepozica fundus II 211 [30].
Lerinco 245 [20].
Lesianus in territorio Asculano II 110 [27].
Lestę mons II 55 [27].
Letaldus filius Letonis II 156 [30].
lętanię maioris, memorialis dies II 305 [2].
Letanus *v.* Adelpertellus.
Letenanus II 42 [29].
Letianum II 180 [19].
Leto pater Arduini pręsbyteri II 163 [16].
Lęto pater Berardi et Hugonis II 268 [18].
Leto pater Letaldi II 156 [30].
Leto filius Martini II 181 [13].
Leto Montanarius pater Teuzonis 287 [34].
Lęto (de) castellum *v.* Letonis.
Lęto frater subdiaconus et monachus Farf. II 121 [n].
Lęto Curcię pręsbyter II 259 [24].
Lętonis filii II 52 5, 164 [24]. nepotes II 164 [24].
Letonis, Leto (de) castellum II 35 [20], 122 [17], 180 [24], 222 [32].
Letulus homo II 268 [20].
Leucii (S.) curtis in Apinianicis II 282 [12]. prope cellam S. Marię in Apinianici 188 [19].
Leucii (S.) curtis in comitatu Marsicano 250 [12]; II 99 4, 140 [18], 175 [34]. in territorio Marsicano 319 9.
Leucii (S.) curtis in Transaquas II 7 37, 282 [12].
Leucii (S.) ecclesia extra portam civitatis Firmanę 254 [24]. *V. anche* campanę, libri, ornamenta.
Leucii (S.) ecclesia in territorio Marsicano II 26 33, 27 5.
Leucii (S.) ecclesia in Secontiano 260 [25].
Leucius (S.) 261 [13], 277 9.
Leufonus abbas monasterii S. Salvatoris 174 [23 24].
Leugianellus fundus 180 [42].
Leupari casa de Ceseriano 296 [2].
Leutherius filius Leutherii II 148 [23].
Leutherius pater Leutherii II 148 [23].
Leutherius missus mon. Farf. 200 4.
Levaranus in comitatu Sabinensi 243 [13].
lex II 17 [23], 23 [25 32], 43 [19], 124 [10], 147 [21], 210 [32], 232 [21 23], 241 [13], 256 [28]. Langobardorum 177 [42]; II 20 [1], 22 [2 5 10 20 24], 23 [11 15 18 32], 87 [18]. privata II 249 [8]. romana 348 4; II 20 3, 87 [17]. de adulterio ancillę Dei II 43 [18]. de adulterio maritatę II 43 [17]. de furto II 43 [17]. de homicidio II 43 [16]. de homine vulnerato II 43 [16]. de incendio II 43 [17]. de traditione II 43 [17]. « episcopus aut abbas qui pertinet » &c. 68 [14]; II 84 [17]. « numquam stat tertium genus » 65 7; II 82 [8]. « post terminum datum » II 233 [10]. « qui contra aliquem petit » II 256 [13]. « terram censualem nullus potest » &c. 63 [25]; II 80 [24].
libellus 250 [12], 256 33, 257 [9 10 22 24], 258 [5 15], 308 [19], 349 [18]; II 60 [21]. in tribus personis II 12 9, 14 [8].
libellus brevior Gregorii Catinensis 112 [14].
Liber commemoratorius mon. Farf. II 172 [23].
liber prior et maior Gregorii Catinensis 115 4.
liberarum feminarum copulatio cum servis 177 [41].
Liberati (S.) ecclesia in Calicla II 51 [17].
Liberatoris (S.) ecclesia in Petra Lata II 29 [19].
liberi homines *v.* homines.
Liberius papa 93 5; II 234 [13].
libertas mon. Farf. 126 [11 17], 148 3, 183 [28 35], 179 9, 212 [8], 221 [27], 335 7; II 120 [14], 132 [15], 204 5, 207 [26], 215 [32], 226 [10], 229 [13], 230 [23], 240 [13], 241 [2 11], 242 [6], 256 [1], 275 [16], 279 [25], 314 [25]. populi mon. Farf. II 295 [6].
liberti 145 [2 24 27], 210 [12 28].
libertini 280 9.
libertinus *v.* Hebremundus.
Libertinus pręsbyter et monachus Farf. II 121 [n].

librȩ II 309 *e passim*. argenti 171[20], 174[33], 226[25], 231[3], 304[12], 305[24], 316[5], 321[26], 356[9]; II 48[27], 113[20], 115[5 26], 117[28], 118[1], 127[11 12], 128[6], 142[14 16], 143[15], 144[10], 148[1], 149[5], 150[14], 152[25], 153[6], 166[29], 182[10], 191[19 23], 192[17], 203[28], 232[2], 243[2], 276[18], 301[31], 302[17]. monetati II 270[10]. auri 223[9], 283[28], 330[5], 346[23]; II 3[21], 4[31], 8[26], 18[8], 24[7 28], 25[13], 30[30], 32[9], 34[16], 38[14], 43[25], 48[13], 53[5], 71[7], 88[29], 95[22], 115[22], 144[26], 149[21], 150[6], 158[19], 165[23], 169[2 29], 178[39], 179[12], 193[12], 199[13], 212[29], 213[22], 237[15], 274[22], 287[19]. obrizi 191[20], 350[24]. denariorum II 159[28]. papiensium II 171[21], 174[11], 194[21], 318[27]. suptilium papiensium II 143[15], 150[5]. lucensis monetȩ II 210[21], 275[15]. papiensis monetȩ II 316[25]. suptilium nummorum II 125[7], 198[14].

libri mon. Farf. 21[5], 29[28], 44[29], 170[6], 325[36], 326[1-4]; II 118[11], 272[12], 307[17], 309-310 *passim*, 313[29]. .IIII. cooperti argento et deaurati 325[28]; *v. anche* codices, Gregorius Catinensis, Liber commemoratorius. ecclesiȩ S. Leucii 254[24]. S. Petri 289[18]. Ss. Rufi et Benedicti II 50[4].

Licetta (de) rocca II 160[31].

Lichefredus frater Azonis et Iohannis 350[2].

Licianus II 48[6].

Licianus fundus in territorio Trointensi 229[16].

Liciniani rivus II 28[6].

Liciniano (de) collis 330[12].

Licinianus II 35[28].

Licinianus in territorio Sabinensi II 59[26], 104[25].

Licinius imperator 83[36], 84[6].

Lidenus filius Iohannis II 213[23]. consortes eius II 213[24].

Lidinus filius Maifredi II 51[24].

lignamentorum incisio ad mansiones *v.* incisio.

lignaticum 350[19].

lignum crucis Christi 3[20], 325[27].

Limara super pontem Lucanum II 151[8].

Limes in territorio Furconino 356[24].

Limes in Sabinis 321[34].

Limes campus in territorio Tiburtino II 151[11].

Limes Grossus II 55[13].

Limes Maior in territorio Reatino 316[26], 319[20].

limina apostolorum 3[10], 5[21], 10[9], 11[15], 121[10], 122[8], 197[4]; II 247[1].

Limisanum, Limisianum II 162[5], 184[20], 191[5 16], 221[4]. homines (de) II 219[4].

Limisanum casalis II 148[12].

Limisanum, Limisianum castellum, castrum in territorio Sabinensi II 122[11], 148[10], 213[2], 219[4], 284[13].

Lindolfus 253[7].

Lindula uxor Honorati 262[16].

Lindulȩ casa de colle Pertussi 295[31].

Lingla 185[23], 186[6]. in Reate 205[34], 218[21], 342[28]. in territorio Reatino 309[10].

Linudara filia Desuli servi mon. Farf. in Bucizano 272[15].

linus 207[17].

Linus papa 91[1].

Liodo filius Mauricȩ servus mon. Farf. in Prȩtorio 269[6].

Lioto pater Alberti II 161[10].

Lioto filius Fusconis II 278[3].

Lioto filius Iohannis Tintonis, coniux Hittȩ II 126[15 16].

Lioto prȩsbyter filius Iohannis de Scage II 214[4]. consortes eius II 214[5].

Lioto servus mon. Farf. in S. Xisto 259[2].

Liotolfus prȩsbyter filius Iohannis II 50[27].

Liotolfus prȩsbyter et monachus Farf. II 121[11].

Liozo, Liuzo iudex sacri palatii 360[8].

Liozo prȩsbyter Farf. II 217[17].

Lippianus fundus in territorio Tiburtino II 56[14].

Lirinensium monasteria 162[5], 199[26]; II 22[12].

Liris flumen, vulgo Garilianus 32 [20].
lis II 264 [32 33], 265 [2]. litis termini II 274 [4 5].
Lisanus collis 287 [33 34 35].
Lisinia (locus) 163 [25].
Lispulus colonus in casale Pacciano 293 [20].
Litardus pater Petri II 302 [1 21].
litterę Argiri Berardo abbati mon. Farf. II 202 [23].
litterę Gregorii [I] papę II 235 [16 20], 252 [33], 253 [37 16].
litterę Guidonis III abb. Farf. ad imperatorem II 295 [11 31].
littus v. mare.
Liuda II 102 [12].
Liuduinus diaconus de Furcone, oblatus 222 [28].
Liuneperti casalis in Carboniano II 63 [36].
Liupa mater Azonis et Peccionis 287 [13].
Liupa uxor Desuli servi mon. Farf. in Bucizano 272 [14].
Liuprandus colonus mon. Farf. in Turano 297 [3].
Liupulus servus mon. Farf. in Flacciano 268 [18]. filii eius 268 [19]. uxor 268 [18].
Liuspertus pręsbyter habitator Acutiani 163 [30].
Liusuli gener servus mon. Farf. in Leoni 261 [6], 277 [1].
Liuto servus mon. Farf. 352 [24], 359 [6].
Liutoni casalis de Albuciano II 45 [25].
Liutpertus rex 88 [7].
Liutprandus pręsbyter 204 [7], 216 [21], 340 [35].
Liutprandus pręsbyter germanus Bertonis 168 [20].
Liutprandus rex 88 [12 19], 95 [32], 147 [32], 205 [38], 218 [25], 224 [19], 335 [25], 342 [32]; II 26 [26], 173 [12], 279 [26]. *V. anche* pes, pręceptum.
Liutprandus filius Godeprandi servus mon. Farf. in Bucizano 271 [33].
Liutprandus filius Goduli servus mon. Farf. in Forfone 263 [32].
Liutus pater Todini II 317 [6].
Liutulus filius Bonipergę, frater Benedictę, coniux Audisindę, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [20].
Liuutguardus archicancellarius Caroli Magni 191 [30].
Liuza uxor Camponis abbatis 323 [26].
Liuza filia Fulchizonis, mater Gaiderisii, Iohannis, Octerami, Sintari 309 [13], 313 [28], 315 [22 24], 319 [34], 333 [3].
Liuzo v. Liozo.
Lobia II 35 [29].
loca mon. Farf. in Marchia II 315 [8].
loca sancta Hierosolymę 3 [8 21].
loca sanctorum in Tudertino comitatu II 263 [20].
locopositus marchio v. Roccio.
Locus Antiquus in comitatu Perosino 284 [12].
Lophoniscis (de) molinum II 153 [28].
Logianus fundus in Sabinis 297 [22].
Longa v. Macla, Petra.
Longe Purum in territorio Interocrino 352 [33].
Longę Vallis fundus v. Vallis Longę.
Longi v. Iohannis casalis.
Longini filii II 147 [18].
Longinus filius Azonis II 108 [6], 147 [12].
Longinus pater Azonis 251 [29].
Longinus filius Longini 347 [2].
Longinus pater Longini 347 [2].
Longinus pater Raimburgę II 292 [13].
Longitia, Longitium II 182 [6], 186 [4], 187 [3].
Longitia in territorio Sabinensi II 280 [23].
Longitia casalis 151 [8].
Longitia fundus v. Apicianus.
Longitianus 163 [27].
Longitium v. Longitia.
Longizo pater Petri II 151 [11].
Longobardia, Longobardi v. Langobardia, Langobardi.
Longoia fundus in comitatu Narniensi II 179 [18].
Longoię fundus in territorio Sabinensi II 101 [1].
Longone gualdus Spoletanus qui dicitur porcaricius et cerquaricius 277 [29].
Longoni serra II 277 [13].

Longulę II 57 [7].
Longum *v.* Pratum.
Longus *v.* Campus, Lacus.
Loniamuna in territorio Sabinensi 220 [8].
Lonianus in territorio Sabinensi II 25 [2].
Lopardi casalis in Sabinis 247 [6].
Lorenianum *v.* Lorinianum.
Loretulum *v.* Loritulum.
Loretum II 109 [27].
Lori castellum in comitatu Sabinensi 245 [28].
Lori curtis in comitatu Sabinensi 245 [27]. in territorio Sabinensi II 173 [36]. *V. anche* Lauri.
Lorianum 38 [13], 239 [9]; II 205 [10]. *V. anche* Laurianum.
Lorianum in Amiterno II 99 [12]. in Amiternis II 140 [26], 175 [36]. in territorio Amiternino II 7 [38].
Lorianum in comitatu Reatino 140 [1].
lorica mon. Farf. II 309 [26].
Loriniani Vallis II 184 [26].
Loriniano (de) rivus II 264 [18].
Lorinianum II 182 [27], 187 [26], 188 [28].
Lorinianum, Lorenianum in territorio Sabinensi 333 [16]; II 66 [10], 72 [24], 105 [14 18].
Lorinianus casalis II 71 [34].
Lorito, Luritu (de) castellum II 175 [8], 284 [31].
Loritulum Postmontem 330 [29].
Loritulum, Loretulum in territorio Sabinensi 355 [20]; II 73 [8].
Loritum podium in comitatu Narniensi II 265 [21].
Lornianus in territorio Sabinensi II 73 [20].
Loronianus in territorio Sabinensi II 117 [31].
Loterii pręsbyteri casalis in Campo S. Benedicti II 183 [34]. castellum vetulum II 183 [34].
Loterius, Lotherius *v.* Lotharius.
Lotharii filii 63 [21]; II 80 [20].
Lotharingi 240 [18].
Lotharius pater Adelberti II 32 [23].
Lotharius, Lotherius, Loterius filius Attonis II 37 [4], 40 [9], 44 [1], 52 [31].
Lotharius rex, imperator *v.* Hlotharius.
Lotherius de Suavi II 197 [31].
Lubricum flumen II 33 [18 21], 282 [29].
Luca II 191 [28]. aquimolum II 191 [28].
Luca casalis in Sabinis 294 [32].
Luca (de) *v.* Gottifredus.
Lucam (Super) liber 326 [1].
Lucana *v.* Lucania.
Lucananus fundus 365 [26].
Lucania, Lucana 29 [17], 340 [6]; II 260 [27]. in comitatu Teatino II 7 [34], 98 [33], 175 [25], 282 [15], 283 [30]. in finibus Teatinę sive Vocitanę 193 [6]. civitas 42 [2], 329 [14].
Lucanianum in territorio Sabinensi II 280 [38].
Lucanianus fundus 180 [32], 201 [38], 214 [11], 337 [3].
Lucanus pons II 151 [8].
Luccianus fundus *v.* Lucianus.
Luccigianus fundus *v.* Lucigianus.
Luccio (de) casalis in Sabinis 246 [21].
Lucciolo colonus 149 [1].
Lucciolum *v.* Luciolum.
Lucclus 194 [4].
Lucefridus filius Luceradi servus mon. Farf. in Prętorio 269 [9].
Lucensis episcopus *v.* Anselmus.
lucensis moneta *v.* libbrę.
Luceradus, Luceradius filius Stalarii 352 [28], 359 [10].
Luceradus cavallarius 159 [8].
Luceradus coniux Alepergę, pater Lucefridi et Palumbi, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [8].
Lucerius abbas Farfensis 17 [7], 98 [8], 147 [26], 148 [4 8].
Lucerius imperator 85 [16].
Lucia uxor Beliciani servi mon. Farf. in Beliciano 273 [4].
Lucia filia Prodę II 53 [25].
Lucia (S.) casalis in Scandrilia II 262 [17].
Luciano (de) curtis in comitatu Senogallię 253 [15]. homines 253 [16]. *V. anche* Luzano (de).
Lucianus in territorio Sabinensi II 280 [11].
Lucianus, Luccianus fundus 182 [3], 203 [9], 215 [24], 338 [20]. in territorio Sabi-

nensi II 284 4. domusculta 182 3, 203 9, 215 24, 338 20.
Lucida v. Vallis.
Lucidi casa in curte de Pontiano 295 21.
Lucidus collis II 109 31.
Lucię (S.) casalis in Sabinis 246 24.
Lucię (S.) curtis in Ciciliano II 7 33, 175 23, 283 20.
Lucię (S.) curtis in monte Martiano II 282 6.
Lucię (S.) curtis in montanis filiorum Tresedii 251 2.
Lucię (S.) curtis in Pinne II 281 23. in comitatu Pinnensi II 98 32, 140 13.
Lucię (S.) ecclesia II 188 17, 189 20.
Lucię (S.) ecclesia de Bacciano II 62 13, 73 3, 102 9.
Lucię (S.) ecclesia in Bucclano II 270 27.
Lucię (S.) ecclesia in Coseniano II 109 25.
Lucię (S.) ecclesia in curte S. Gethulii II 74 14. aquimoli communales II 74 14.
Lucię (S.) ecclesia in Lafriniano II 68 22.
Lucię (S.) ecclesia in Lucciolo II 39 34.
Lucię (S.) ecclesia in Monte Aureo II 105 25, 221 30.
Lucię (S.) ecclesia in monte Marciano II 54 1.
Lucię (S.) ecclesia in territorio Sabinensi II 152 14.
Lucię (S.) ecclesia in Tribuco II 53 2.
Lucię (S.) ecclesia in Turri II 110 16.
Lucię (S.) oratorium sub colle Baiano II 45 10.
Lucigianus, Luccigianus fundus 181 22, 202 30, 215 3, 337 38.
Lucii casalis in Arci II 143 11.
Lucinę (S.) ecclesia in Luciolo II 280 29.
Lucinianum II 191 20.
Luciola uxor Desuli servi mon. Farf. in Prętorio 269 7.
Luciolum, Lucciolum in territorio Sabinensi II 39 33, 103 31, 280 29.
Luciolus filius Scaptuli servus mon. Farf. in Forfone 263 30.
Lucipertus filius Lunicisis servus mon. Farf. in Raiano 265 1.
Lucius v. Otho imperator.
Lucius papa 92 9, 143 32.
Luco (de) castellum in territorio Asculano II 111 6.
Luco (de), Lucus castellum in territorio Sabinensi II 152 9, 162 1, 180 30, 221 34, 222 9, 287 13. Luco (de) castelli pertinentia in territorio Sabinensi II 128 25.
Luco (de) pertinentia II 165 2.
Luconiolus in comitatu Perosino II 100 13.
Lucratianus casalis 167 27.
Luculi casa de Ceseriano 296 1.
Luculus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296 20. filii eius 296 20. uxor 296 20.
Luculus castellum quod vocatur Tufus II 160 29.
lucus II 228 12 23.
Lucus 350 7; II 212 20 22 25, 276 2.
Lucus in territorio Asculano II 110 26.
Lucus in territorio Sabinensi, in Sabinis 247 9, 284 13, 321 36; II 204 28.
Lucus castellum in territorio Sabinensi v. Luco (de).
Ludi Duo v. Duo Ludi.
Ludoicus Nicerinus episcopus II 248 9.
Ludovicus imperator v. Hlodovicus.
Lumbricata fundus II 36 27.
Lumbricitum in fundo Agelli II 57 33.
Lumbriculum 220 6.
Lumento monasterio (de) curtis in comitatu Firmano II 177 12.
Lumeranum II 185 26.
Lumeranum in comitatu Firmano II 139 32.
Lumeranum in territorio Sabinensi II 74 2, 87 26, 157 16.
Lumeranum castrum II 271 10.
Lumerianus fundus in territorio Sabinensi II 284 4.
luminariorum concinnatio II 39 16.
Lumirianus fundus II 147 1.
Lumitiano (de) curtis in fundo Lumiriano II 147 1.
Lunari 220 24.

Lunę Vallis in Fara II 297 4. *V. anche* Luno (de).
Luni II 237 30.
Luni casalis in Arci II 149 30.
Lunianum II 97 24.
Lunianum in territorio Reatino 320 32, 359 17.
Lunianum in territorio Sabinensi 363 7; II 63 10.
Lunianum castellum II 122 12, 196 14. in comitatu Reatino II 167 16, 176 11, 192 13, 193 7.
Lunicisi frater Lupardi et Lampulę, coniux Teudipergę, pater Luciperti, Lupę, Ursi, servus mon. Farf. in Raiano 264 36, 265 1.
Lunicunda mater Armilię et Lampergę infantum 268 10.
Lunicunda uxor Goduli servi mon. Farf. in Forfone 263 32.
Lunicunda mancipia mon. Farf. 268 4.
Lunirianus fundus 201 16. *V. anche* Larinianus, Lurignianus, Lurinianus.
Luno (de) Vallis II 264 16. *V. anche* Lunę.
Lupa filia Boniperti de Fiscilli servi mon. Farf. in Narnate 275 2.
Lupa filia Crispę sororis Ursi servi mon. Farf. in Pontiano 265 10.
Lupa uxor Dominici Petri II 48 17.
Lupa uxor Ildeprandi servi mon. Farf. in Bucizano 271 36.
Lupa uxor Iustini servi mon. Farf. ad S. Xixtum 274 8.
Lupa filia Lunicisis servi mon. Farf. in Raiano 265 1.
Lupa uxor Sabboli servi mon. Farf. in Frono 270 29.
Lupa uxor Teuteperti servi mon. Farf. in Sublongo 267 11.
Lupa mater Toderici coniugis Anseradę servi mon. Farf. in Bucizano 271 27.
Lupa uxor Urserami servi mon. Farf. in Prętorio 269 30.
Lupa mancipia mon. Farf. 267 33, 268 2.
Lupa, Lupę Vallis in territorio Sabinensi II 90 4 10, 168 32.
Lupardus 227 31.
Lupardus pater Sabini II 72 17.
Lupardus scario in Prętorio, coniux Vettulę, pater Audonis, Luponis, Petri 268 34, 271 18.
Lupardus coniux Gratiosę, pater Ursę et Ursi, servus mon. Farf. in Bucizano 271 25.
Lupardus frater Lampulę et Lunicisis, coniux Formosię, servus mon. Farf. in Raiano 264 36, 265 2.
Lupari furca in territorio Torense 250 5.
Luparia *v.* Furca.
Luparii Collis fundus in comitatu Narniensi II 276 10.
Luparinum 158 30.
Lupę Vallis *v.* Lupa.
Lupicini II 123 4.
Lupicini in territorio Sabinensi II 170 17.
Lupicio filius Ursi fratris Anseradi servus mon. Farf. in Pontiano 265 9.
Lupina Vallis in comitatu Perosino II 108 a.
Lupo 211 29, 221 3, 227 27, 314 7.
Lupo frater Acerisi, Atterisi 204 35, 217 10, 341 21.
Lupo filius Antionis 195 17.
Lupo filius Barauculi Otolfi scarionis 262 1.
Lupo pater Benedicti 362 36.
Lupo filius Bertę 293 2.
Lupo, vocatus Berto, filius Benedicti II 157 18.
Lupo Confectę pater Adę pręsbyteri II 111 28.
Lupo filius Godeladi 360 a.
Lupo filius Guidonis habitator Corgniti 282 33.
Lupo germanus Iohannis et Leoniani 226 31.
Lupo pater Iohannis II 56 7, 128 4, 161 17, 201 8.
Lupo patruus Iohannis 311 23.
Lupo Lantrudę II 70 17 18.
Lupo Marcisi II 112 10.
Lupo de Mozano II 40 13.
Lupo filius Peponis 289 5.
Lupo pater Petri II 130 11.

Lupo filius Sindifridi Otolfi scarionis 262 3.
Lupo conductor 299 19 34.
Lupo dux Spoleti 88 20, 148 14 26, 150 1 22, 163 13, 176 30 31, 203 20 21, 215 36, 338 31 32. *V. anche* prçceptum.
Lupo frater monachus Farf. II 121 n.
Lupo frater prçsbyter et monachus Farf. II 121 n.
Lupo homo mon. Farf. in Forcone 262 20. uxor eius 262 21.
Lupo homo mon. Farf. in Forcone 262 35. filii eius 262 36. uxor 262 36.
Lupo coniux Rateldis, homo mon. Farf. 294 15.
Lupo libertus 210 23.
Lupo magister *v.* Luponis casalis.
Lupo monachus 298 11 13 14 31.
Lupo monachus Farf. 63 8; II 80 7.
Lupo notarius pater Luponis servi mon. Farf. sub S. Salvatore de Verongiano 261 5, 276 30.
Lupo prçsbyter II 40 13, 201 36.
Lupo prçsbyter de Mozano 244 25. filius, mater, soror eius 244 26.
Lupo prçsbyter servus mon. Farf. in Amiterno 354 1.
Lupo prçsbyter servus mon. Farf. in Monte S. Donati 260 1.
Lupo prçsbyter filius Sabboli servus mon. Farf. in Frono 270 29.
Lupo servus mon Farf. 352 23 24, 359 5.
Lupo servus mon. Farf. in Clusurule 361 19.
Lupo servus mon. Farf. in Narnate 275 11. soror eius 275 11.
Lupo servus mon. Farf. ad Saxam 265 25. uxor eius 265 25.
Lupo servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274 6.
Lupo servus mon. Farf. in S. Xisto 259 1.
Lupo servus mon. Farf. in casale Tabulicii 276 3. filii eius 276 3. uxor 276 3.
Lupo filius Anserami servus mon. Farf. in Pontiano 265 13.
Lupo frater Colonis, coniux Ansipergç, servus mon. Farf. in Colomente 266 11.
Lupo filius Dagari, coniux Ampergç, pater Armeperti, servus mon. Farf. in Pontiano 265 3.
Lupo filius Gaidonis servus mon. Farf. in Colomente 266 8.
Lupo filius Guarniperti servus mon. Farf. in Pontiano 265 7.
Lupo coniux Gundipergç servus mon. Farf. in Forfone 263 33. filius eius 263 34.
Lupo filius Lupardi scarionis servus mon. Farf. in Prçtorio 268 36.
Lupo filius Luponis notarii servus mon. Farf. sub S. Salvatore de Verongiano 261 5, 276 30.
Lupo filius Mancionis servus mon. Farf. in Bucizano 271 13.
Lupo filius Mauricç servus mon. Farf. in Forfone 264 1.
Lupo filius Teudelapi servus mon. Farf. in Bucizano 272 27.
Lupo (de) Iohannis casalis in Sabinis 246 12 16 26.
Lupo Pazo (de) casalis in Arci II 142 28.
Lupoliscus *v.* Pacus.
Lupolo (de) rigus *v.* Lupulo.
Luponis filius 288 20.
Luponis casalis de S. Reparata II 65 5, 69 35.
Luponis Ansç casalis in territorio Sabinensi II 68 11, 70 24.
Luponis Cçci casalis in Albuciano II 72 26.
Luponis magistri casalis in Meiana II 88 13, 102 5.
Luponis Miciliani casalis in territorio Sabinensi II 70 19.
Luponis de Petrono casalis in Sala II 96 11.
Lupualdus filius Auderadç viduç servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 24.
Lupuara mater Aldemarii, Alexandri et Desiderii servorum mon. Farf. in Colomente 266 13.
Lupuara filia Lupuli servi mon. Farf. in Bucizano 271 32.
Lupula uxor Aricauri servi mon. Farf. in Beliciano 273 14.

Lunę Vallis in Fara II 297 [4]. *V. anche* Luno (de).
Luni II 237 [30].
Luni casalis in Arci II 149 [30].
Lunianum II 97 [24].
Lunianum in territorio Reatino 320 [32], 359 [17].
Lunianum in territorio Sabinensi 363 [7]; II 63 [10].
Lunianum castellum II 122 [12], 196 [14]. in comitatu Reatino II 167 [16], 176 [11], 192 [13], 193 [7].
Lunicisi frater Lupardi et Lampulę, coniux Teudipergę, pater Luciperti, Lupę, Ursi, servus mon. Farf. in Raiano 264 [36], 265 [1].
Lunicunda mater Armilię et Lampergę infantum 268 [10].
Lunicunda uxor Goduli servi mon. Farf. in Forfone 263 [32].
Lunicunda mancipia mon. Farf. 268 [4].
Lunirianus fundus 201 [16]. *V. anche* Larinianus, Lurignianus, Lurinianus.
Luno (de) Vallis II 264 [16]. *V. anche* Lunę.
Lupa filia Boniperti de Fiscilli servi mon. Farf. in Narnate 275 [2].
Lupa filia Crispę sororis Ursi servi mon. Farf. in Pontiano 265 [10].
Lupa uxor Dominici Petri II 48 [17].
Lupa uxor Ildeprandi servi mon. Farf. in Bucizano 271 [36].
Lupa uxor Iustini servi mon. Farf. ad S. Xixtum 274 [8].
Lupa filia Lunicisis servi mon. Farf. in Raiano 265 [1].
Lupa uxor Sabboli servi mon. Farf. in Frono 270 [29].
Lupa uxor Teuteperti servi mon. Farf. in Sublongo 267 [11].
Lupa mater Toderici coniugis Anseradę servi mon. Farf. in Bucizano 271 [27].
Lupa uxor Urserami servi mon. Farf. in Prętorio 269 [30].
Lupa mancipia mon. Farf. 267 [33], 268 [2].
Lupa, Lupę Vallis in territorio Sabinensi II 90 [4] [10], 168 [32].
Lupardus 227 [31].
Lupardus pater Sabini II 72 [17].
Lupardus scario in Prętorio, coniux Vettulę, pater Audonis, Luponis, Petri 268 [34], 271 [18].
Lupardus coniux Gratiosę, pater Ursę et Ursi, servus mon. Farf. in Bucizano 271 [25].
Lupardus frater Lampulę et Lunicisis, coniux Formosię, servus mon. Farf. in Raiano 264 [36], 265 [2].
Lupari furca in territorio Torense 250 [5].
Luparia *v.* Furca.
Luparii Collis fundus in comitatu Narniensi II 276 [10].
Luparinum 158 [30].
Lupę Vallis *v.* Lupa.
Lupicini II 123 [4].
Lupicini in territorio Sabinensi II 170 [17].
Lupicio filius Ursi fratris Anseradi servus mon. Farf. in Pontiano 265 [9].
Lupina Vallis in comitatu Perosino II 108 [n].
Lupo 211 [29], 221 [3], 227 [27], 314 [7].
Lupo frater Acerisi, Atterisi 204 [35], 217 [10], 341 [21].
Lupo filius Antionis 195 [17].
Lupo filius Barauculi Otolfi scarionis 262 [1].
Lupo pater Benedicti 362 [36].
Lupo filius Bertę 293 [2].
Lupo, vocatus Berto, filius Benedicti II 157 [18].
Lupo Confectę pater Adę pręsbyteri II 111 [28].
Lupo filius Godeladi 360 [n].
Lupo filius Guidonis habitator Corgniti 282 [33].
Lupo germanus Iohannis et Leoniani 226 [31].
Lupo pater Iohannis II 56 [7], 128 [4], 161 [17], 201 [8].
Lupo patruus Iohannis 311 [23].
Lupo Lantrudę II 70 [17] [18].
Lupo Marcisi II 112 [10].
Lupo de Mozano II 40 [13].
Lupo filius Peponis 289 [5].
Lupo pater Petri II 130 [11].

Lupo filius Sindifridi Otolfi scarionis 262 3.

Lupo conductor 299 19 34.

Lupo dux Spoleti 88 20, 148 14 26, 150 1 22, 163 13, 176 30 31, 203 20 21, 215 36, 338 31 32. *V. anche* prçceptum.

Lupo frater monachus Farf. II 121 n.

Lupo frater prçsbyter et monachus Farf. II 121 n.

Lupo homo mon. Farf. in Forcone 262 20. uxor eius 262 21.

Lupo homo mon. Farf. in Forcone 262 35. filii eius 262 36. uxor 262 36.

Lupo coniux Rateldis, homo mon. Farf. 294 15.

Lupo libertus 210 23.

Lupo magister *v.* Luponis casalis.

Lupo monachus 298 11 13 14 31.

Lupo monachus Farf. 63 8; II 80 7.

Lupo notarius pater Luponis servi mon. Farf. sub S. Salvatore de Verongiano 261 5, 276 30.

Lupo prçsbyter II 40 13, 201 36.

Lupo prçsbyter de Mozano 244 25. filius, mater, soror eius 244 26.

Lupo prçsbyter servus mon. Farf. in Amiterno 354 1.

Lupo prçsbyter servus mon. Farf. in Monte S. Donati 260 1.

Lupo prçsbyter filius Sabboli servus mon. Farf. in Frono 270 29.

Lupo servus mon Farf. 352 23 24, 359 5.

Lupo servus mon. Farf. in Clusurule 361 19.

Lupo servus mon. Farf. in Narnate 275 11. soror eius 275 11.

Lupo servus mon. Farf. ad Saxam 265 25. uxor eius 265 25.

Lupo servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274 6.

Lupo servus mon. Farf. in S. Xisto 259 1.

Lupo servus mon. Farf. in casale Tabulicii 276 3. filii eius 276 3. uxor 276 3.

Lupo filius Anserami servus mon. Farf. in Pontiano 265 13.

Lupo frater Colonis, coniux Ansipergç, servus mon. Farf. in Colomente 266 11.

Lupo filius Dagari, coniux Ampergç, pater Armeperti, servus mon. Farf. in Pontiano 265 3.

Lupo filius Gaidonis servus mon. Farf. in Colomente 266 8.

Lupo filius Guarniperti servus mon. Farf. in Pontiano 265 7.

Lupo coniux Gundipergç servus mon. Farf. in Forfone 263 33. filius eius 263 34.

Lupo filius Lupardi scarionis servus mon. Farf. in Prçtorio 268 36.

Lupo filius Luponis notarii servus mon. Farf. sub S. Salvatore de Verongiano 261 5, 276 30.

Lupo filius Mancionis servus mon. Farf. in Bucizano 271 13.

Lupo filius Mauricç servus mon. Farf. in Forfone 264 1.

Lupo filius Teudelapi servus mon. Farf. in Bucizano 272 27.

Lupo (de) Iohannis casalis in Sabinis 246 12 16 26.

Lupo Pazo (de) casalis in Arci II 142 28.

Lupoliscus *v.* Pacus.

Lupolo (de) rigus *v.* Lupulo.

Luponis filius 288 20.

Luponis casalis de S. Reparata II 65 5, 69 35.

Luponis Ansç casalis in territorio Sabinensi II 68 11, 70 24.

Luponis Cçci casalis in Albuciano II 72 26.

Luponis magistri casalis in Meiana II 88 13, 102 5.

Luponis Miciliani casalis in territorio Sabinensi II 70 19.

Luponis de Petrono casalis in Sala II 96 11.

Lupualdus filius Auderadç viduç servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 24.

Lupuara mater Aldemarii, Alexandri et Desiderii servorum mon. Farf. in Colomente 266 13.

Lupuara filia Lupuli servi mon. Farf. in Bucizano 271 32.

Lupula uxor Aricauri servi mon. Farf. in Beliciano 273 14.

Lupula filia Aruisis servi mon. Farf. in Canzoniscis 264 34.
Lupula filia Ursuli de Oleno servi mon. Farf. in Narnate 274 19.
Lupuli v. Poppę.
Lupuli familia in Tegoria 353 33.
Lupulo, Lupolo (de) rigus 284 19; II 276 2.
Lupulus servus mon. Farf. in Marciliano 265 17.
Lupulus filius Aidulę, coniux Tacipergę, servus mon. Farf. in Beliciano 273 1. filia eius 273 2. frater 273 2.
Lupulus infans filius Bonipergę servus mon. Farf. 267 27.
Lupulus Claudus servus mon. Farf. in Amiterno 320 23.
Lupulus coniux Guttę, pater Auderisis, Audiperti, Autę, Lupuarę, servus mon. Farf. in Bucizano 271 31.
Lupulus pater Isepergę et Isolfi servus mon. Farf. in Bucizano 272 1.
Lupulus filius Musii servus mon. Farf. in Narnate 275 7. uxor eius 275 8.
Lupulus mons 284 19; II 276 2.
Lupus v. Iohannes.
Lupus Pazus v. Lupo (de) casalis.
Lupus coniux Albinulę, pater Amiternini et Sabbuli, servus mon. Farf. in Prętorio 270 8.
Luranus in comitatu Amiternino 345 15.
Luranus Campus in castaldatu Pontano II 130 15.
Lurianus 356 28 29 30.
Lurignianus, Lurinianus fundus 180 12. *V. anche* Larinianus, Lunirianus.
Luritu v. Lorito (de).
Lusianus in Sabinis 297 26. gualdus, silva 297 27.
Lusianus casalis in Sabinis 295 5.
Lusianus fundus 181 16, 202 24, 214 40, 337 33. in Sabinis 300 3.
Lussianus casalis 167 26.
Luterii casa in curte de Pontiano 295 27.
Lutosa v. Lava.
Lutulum 357 9.
Lutulum in comitatu Asisi 253 1.
Luxemus II 109 3.
Luxoviensium monasteria 162 5, 199 27; II 22 11.
Luzano (de) curtis in comitatu Senogalliensi II 98 23, 137 24, 139 21, 174 26, 284 21. *V. anche* Luciano (de).

Maccla, Macclę v. Macla, Maclę.
macellarius v. Iohannes.
Macenili serra 309 31.
Macerata (de) vadus II 260 32.
Macerę in Puzalia II 49 3.
Maceretum in territorio Amiternino 358 59.
Maceri (de) fossa in Puzalia II 148 8.
Macerianus in Sumati II 91 6, 97 11.
Maceriatinis (de) terra 339 34. in territorio Firmano II 7 24, 283 13.
Macerulę fundus 180 20 22, 201 26 27, 213 39, 214 1, 336 31 32.
Macharius subdiaconus et monachus Farf. II 218 10.
Machelmi Cripta 139 25; II 205 6.
machinę v. macinarum paria, manicię.
Macianus 354 30.
macinarum paria II 163 23, 169 7.
Macla II 281 25
Macla in territorio Sabinensi II 280 37.
Maccla (de) casalis in Petra Dęmonis II 297 15.
Macla, Maccla (de) castellum II 151 3, 193 16.
Macla (de) silva II 108 17.
Macla, Maccla Felcosa II 90 1, 171 6, 192 31, 205 5. in comitatu Reatino 139 25.
Macla Longa II 33 2, 46 19, 90 5.
Macla Mortua, quę vocatur Ferone, in comitatu Narniensi II 265 20.
Macla Petrosa II 90 6.
Macla Rotunda II 151 24.
Macle II 185 12, 187 14.
Maclę in territorio Amiternino II 59 1.
Maclę, Macclę in comitatu Reatino II 44 10, 50 19, 125 10.
Maclę in territorio Sabinensi II 149 11, 153 19.
Maclę collis II 58 9.

Maclę pertinentia in territorio Asculano II 48 [25].
Macclę rivus 362 [30].
Maco *v.* Beraldus.
Macretum II 281 [27].
Macri II 281 [30].
Macri in comitatu Campanino II 38 [36]. in finibus Campanię II 31 [23], 99 [8], 140 [22].
Macrinus imperator 82 [29], 91 [31].
Macunule casalis in Sabinis 294 [8].
Madelandiscum Trivium in territorio Firmano II 109 [29].
Madelandus servus mon. Farf. in Cerfengo 261 [11], 277 [7].
Madelgerius, qui et Gezo, filius Godeladi 360 [n].
Madelmus pater Iohannis II 257 [28].
Mado *v.* Benedicti casalis.
Mafianus in territorio Aprutiensi 359 [32].
Magianus in territorio Sabinensi II 53 [23].
Magina *v.* Villa.
Maginardus pater Helperini II 155 [7].
magise tempus 195 [23].
Magise in fundo Petroriolo 355 [22].
Magise in territorio Sabinensi II 71 [27], 117 [8].
Magisi II 109 [12].
magister *v.* Iohannis campus, Luponis casalis.
magister vestis *v.* Argiros.
Magna *v.* Villa.
Magnanus (locus) 163 [26].
magnates II 295 [17]. curię Heinrici III imp. II 119 [18]. *V. anche* Roma.
Magnentius imperator 84 [11].
Magnicisi coniux Guarnę, pater Elperici et Magniperti, servus mon. Farf. ad Isule 264 [22].
Magniperga uxor Aleperti filii Fariperti scarionis 263 [24].
Magnipertus filius Magnicisi servus mon. Farf. ad Isule 264 [23].
Magno 340 [31].
Magno (de) *v.* Arnulfus.
Magno nepos Benedicti prębyteri 204 [4], 216 [17].
Magnus (S.) 260 [29], 276 [18].
Magulus coniux Alipergę, servus mon. Farf. in Prętoriano 268 [23]. filii eius 268 [23].
Maguntinus archiepiscopus *v.* Christianus.
Maia uxor Guinizonis Amiconis II 36 [8].
Maialina, Maialinę, Maialini, Maialinus in Sabinis 293 [10], 331 [16], 355 [36]; II 64 [27]. *V. anche* Calvisia (de).
Maialinę, Maialini, Maialino (de), Maialinus mons 64 [27], 291 [7], 293 [12], 328 [14]; II 97 [14 16], 103 [3 8], 141 [9], 142 [3].
Maianilus 158 [23]. lacus 158 [22]. vadus 158 [22].
Maianum in territorio Asculano II 113 [2].
Maiavilla (de) aqua 362 [30].
Maię via in territorio Sabinensi II 105 [17].
Maifredi filii 249 [18].
Maifredi filius 251 [33].
Maifredi hęredes II 57 [16].
Maifredus 286 [3].
Maifredus filius Alberti Sclavonis 287 [23].
Maifredus filius Gottifredi II 49 [11].
Maifredus Guidonis II 192 [18].
Maifredus pater Lidini II 51 [24].
Maifredus pater Salomonis et Transarici II 51 [7].
Maifredus pater Transarici II 29 [6].
Maifredus prębyter et monachus Farf. II 217 [19].
Maina *v.* Vallis, Villa.
Mainardus II 112 [19].
Mainardus filius Alberti 284 [30], 285 [2].
Mainardus filius Bricțuli II 271 [11 18 22].
Mainardus filius Gualkerii, pater Adelberti II 273 [22].
Mainardus pater Odonis 288 [25], 289 [1].
Mainardus filius Rolandi 251 [28].
Mainardus comes 252 [14].
Mainardus diaconus et monachus Farf. II 300 [31].
Mainardus Urbinensis episcopus II 248 [10].
Mainardus frater monachus Farf. II 121 [n].

Mainari privignus Unaldi servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264[19].
Mainari pater Ursuli servus mon. Farf. in Beliciano 272[32].
Mainellus servus mon. Farf. ad Salicem 267[20]. frater eius 267[21]. uxor 267[21].
Maineperga filia Gundiperti servi mon. Farf. in Narnate 274[28].
Maineperti casa in Corneto et in Massugiano 207[4].
Mainepertus 234[18].
Mainerius pater Berardi comitis 319[5].
Mainerius filius Otę II 55[19].
Mainerius pater Tebaldi 247[25].
Maino mons II 34[31].
Mainolinus servus mon. Farf. in Canali 260[3].
Mainsinda *v.* Maisinda.
Mainula *v.* Vallis.
Mainuli casa de Ceseriano 295[35].
Maino frater clericus et monachus Farf. II 121[n].
Maio 322[1].
Maio pater Iohannis pręsbyteri II 48[32].
Maio pater Petri II 130[7].
Maio Tiniosus abbas S. Silvestri 289[3].
Maio frater monachus Farf. II 121[n].
Maio libertus 210[23].
Maio servus mon. Farf. in S. Xisto 259[7].
Maio filius Adaldi servus mon. Farf. in Prętorio 269[26].
Maio filius Bonosi scarionis servus mon. Farf. in Prętorio 268[33].
Maio filius Desuli servus mon. Farf. in Prętorio 269[7].
Maio (de) Vallis in comitatu Narniensi II 276[11].
Maiolus libertus 210[30].
Maionis casalis in pertinentia de Rocca II 182[26].
Maionis collis II 184[10].
Maionis (de) terra in comitatu Sabinensi 245[23].
Maionus *v.* Iohannes servus.
Maior *v.* Lacus, Mons, Petra, Silva.
Maior porta Romę II 96[23]. Utriculanę civitatis II 210[11 12].
Maior Vallis 168[5].
Maior via in territorio Sabinensi II 104[28].
Maioranus II 49[8]. *V. anche* Maiorianus.
maiores *v.* homines.
Maioriani homines 203[13], 215[28].
Maiorianus 316[2].
Maiorianus 203[34], 204[1], 215[28], 216[10 15], 340[24 29]. filii eius 203[35], 216[10], 340[24]. uxor 203[34], 216[10], 340[24].
Maiorianus, Maioranus pater Godoaldi, Hunaldi et Romani 178[18 21 27 31].
Maiorianus imperator 85[13].
Maiorinus conductor 296[18], 297[17]. filii eius 296[19]. uxor 296[18].
Maiorinus servus mon. Farf. in monte S. Donati 259[30].
Maisinda, Mainsinda (uxor Guinichis ducis?) 217[20], 341[29].
Maiulinus ortulanus, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267[24].
Maiulus servus mon. Farf. in Frono 270[33]. filii eius 270[33]. uxor 270[33].
Maiulus coniux Iustinę, pater Gratiosi et Maiuriani, servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273[23].
Maiurianus filius Maiuli, coniux Rimildis, servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273[23]. filii eius 273[24].
Maius flumen II 194[30], 195[12].
Mala Mors II 157[4].
Mala Mors in comitatu Reatino II 29[8], 44[6 10], 50[19], 115[12].
Mala Morte (de) pertinentia II 51[13].
Malbertus filius Petri habitator Corgniti 282[32].
Malepascia, Malepassia *v.* Ursus canonicus pręsbyter.
Malianum, Malianus *v.* Mallianum, Mallianus.
Malisis rivus in territorio Firmano II 108[10 11].
Malliano (de) curtis in comitatu Sabinensi 244[33]. castellum 244[33].
Malliano (de) pertinentia II 213[20].
Mallianum in territorio Sabinensi II 280[20].

Mallianum, Malianum castellum in territorio Sabinensi II 213 [15].
Mallianus, Malianus casalis 152 [24], 153 [5 7 22 27], 154 [11], 327 [30]. in Sabinis 294 [13].
Mallianus, Malianus, Malliani fundus 180 [16], 181 [8], 201 [21], 202 [15], 213 [35], 214 [31], 336 [26], 337 [25]. in comitatu Sabinensi 245 [35]. in Sabinis, in territorio Sabinensi 220 [10], 300 [13]; II 284 [5].
Mallia Vacca *v.* Adę casalis.
Malliavaccam *v.* Iohannes.
Malloni in territorio Furconino 362 [7].
mallus publicus 189 [15].
Malpertiscus casalis in Quinza II 184 [5].
Malta castellum II 180 [16].
Maltinianus in castaldatu Equano II 157 [1], 181 [9]. in ministerio Equano II 165 [5]. in ducatu Spoletano II 213 [4].
malum facere II 264 [29].
Malus *v.* Casalis, Collis, Lacus.
Mambres 134 [8].
Mamenacus in territorio Balbensi 356 [21], 357 [22].
Mamiliani (S.) curtis in Tuscana II 281 [32].
Mamiliani (S.) ecclesia in Mariliano, territorio Tuscanensi 174 [11].
Mamula filia Isualdi servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [13].
Mamula filia Mancionis servi mon. Farf. in Bucizano 271 [13].
Manases filius Tebaldi, pater Tebaldi II 153 [25].
Manases camerarius, nuntius mon. Farf. II 317 [17].
Mancianus 207 [23].
Mancianus in Flaiano II 282 [6].
Mancianus fundus in territorio Collinensi II 53 [31].
Mancinus *v.* Azo.
Mancio abbas, missus Pipini 169 [19]. *V. anche* placitum.
Mancio coniux Ittulę, pater Ildulę, Iustę, Izonis, Luponis, Mamulę, servus mon Farf. in Bucizano 271 [12].
Mancionis collis in Furcone 318 [10].
mancipia 137 [34], 144 [25]. mon. Farf. 265 [21], 268 [12]. quę bene laborant 267 [32-36]. quę mediocriter laborant 268 [1-5]. veteranę 268 [5].
Manco 285 [28 30].
mancosi, mancusi 168 [17], 171 [20 22], 175 [9], 190 [12], 223 [26]. aurei II 39 [24], 41 [30].
mandata *v.* epistolę.
mandatum Ottonis [I] imp. 343 [31].
mandatum pauperum II 298 [10].
Mandrię in massa Nautona 221 [7].
Mandrilis in territorio Sabinensi II 69 [10], 105 [8].
manentes 204 [17], 216 [33].
Maneperga filia Urbani servi mon. Farf. in Sublongo 267 [14].
Manfredus filius Azonis II 59 [3].
Mangonis murus in territorio Furconino 361 [8 9].
Manianum 232 [6].
manicię, machinę 173 [11], 175 [20]. *V. anche* macinarum paria.
Manicone, Manichone (de) aqua II 123 [10], 169 [19], 176 [6], 285 [6].
Manilla in comitatu Esculano 251 [22 24].
manipulum cum squillis aureis mon. Farf. II 292 [25], 310 [4]. stolę maioris II 309 [32].
Maniseus pater Tebaldi II 153 [30].
Manisi in castaldatu Equano II 163 [19], 164 [15].
Manisis (de) *v.* Cambia, Purum.
Mannarus II 300 [14].
Mannonis filius 245 [11].
Mannonis casalis in territorio Sabinensi II 101 [8], 105 [25].
mansio *v.* hospitium.
Mansiolus filius Arborioli 195 [16].
mansionatica 234 [6].
Mantatianus fundus II 147 [8].
Mantius diaconus S. R. E. II 247 [33].
Mantua 303 [5]; II 238 [1].
Mantua (in Sabinis?) 326 [28].
mantus prętiosus holosericus auroque textus II 203 [26].
manualia mon. Farf. 248 [3]; II 209 [26], 218 [27 29], 223 [29-32], 224 [1], 297 [16 18 20], 312 [5], 315 [21 32].
Manulus filius Boniperti de Fiscilli servus mon. Farf. in Narnate 275 [1].

manumissio 144[26], 145[25].
manus 304[22].
Maocus pater Petri 287[20].
mappula 199[41].
mappula super altare mon. Farf. II 292[13].
Marana (de) castellum in comitatu Reatino 249[8].
Maranella in territorio Sabinensi II 64[15].
Marcelli et Marcellini (ss.) festivitas II 321[18].
Marcelli (S.) ecclesia in Carboniano II 64[17], 280[36]. in fundo Carboniano 338[20].
Marcelli (S.) ecclesia in Verruclano 253[1].
Marcelli (S.) furca II 277[9].
Marcelli (S.) rivus II 97[19], 103[11].
Marcelli (S.) rigus in Meiana II 88[12]. aquimola II 88[12].
Marcellianellus fundus 201[5], 336[10]. *V. anche* Marcianellus.
Marcellianus in territorio Sabinensi II 68[3].
Marcellina Vallis infra civitatem Narniensem II 180[6].
Marcellini (S.) ecclesia in casale Sepiciano 296[17].
Marcellinulus servus manualis mon. Farf. 207[11].
Marcellinus [I] papa 92[23].
Marcellinus [II] papa 92[26].
Marchia *v.* Firmana.
marchiones II 241[6], 242[3].
Marchisano (de) casalis in pertinentia S. Reparatę II 202[9].
Marchisanus *v.* Petrus.
Marchisianis (de) casalis in territorio Sabinensi II 117[3].
Marci (S.) cardinalis *v.* Iohannes.
Marci (S.), postmodum Gervisę, campus in Verruclano 253[2].
Marci (S.) cella Spoleti 210[3]. suptus muros civitatis Spoletinę 326[12].
Marci (S.) collis 287[21].
Marci (S.) curtis in Spoleto II 282[20].
Marci (S.) ecclesia II 317[15 19]. prępositus *v.* Lenzo.
Marci (S.) ecclesia suptus castellum de Atissa 194[10].
Marci (S.) ecclesia in Guilmo 193[36].
Marci (S.) ecclesia in Spoleto 253[9]. iuxta Spoletanam civitatem II 7[2]. in comitatu Spoletano II 98[18], 139[15], 174[23]. in ducatu Spoletano 345[22].
Marci (S.) Evangelistę granaria 288[11].
Marci (S.) Evangelistę monasterium iuxta muros Spoletanę civitatis 29[16], 176[33], 190[2], 191[10], 203[24], 215[40], 338[35], 357[3].
Marci (S.) evangelistę terrę 286[29]-289[9].
Marcianellus casalis 160[11], 161[23].
Marcianellus fundus 180[1], 213[19]. *V. anche* Marcellianellus.
Marciani, Martiani fundus 180[24], 201[9], 214[3], 296[7], 336[34].
Marcianum 326[28]; II 109[7].
Marcianum in Sabinis 299[25]. in territorio Sabinensi II 281[6], 282[38].
Marcianus casalis in Sabinis 294[31].
Marcianus, Martianus mons II 54[1], 282[7].
Marciliano (de) casalis II 42[6].
Marciliano (de) planum in territorio Sabinensi II 181[7].
Marcilianum 265[17].
Marcilianum in comitatu Sabinensi 243[20]. in territorio Sabinensi II 62[33], 70[6], 104[17], 105[12], 118[5]. gualdus 243[20]. pertinentia 243[21].
Marcilianum castellum, castrum II 122[4], 127[19], 183[6], 229[33], 284[13]. in comitatu Sabinensi 243[24]. turris II 229[32].
Marcilianus casalis in Sabinis 331[26].
Marcilianus fundus 180[10], 201[15], 213[29], 336[20]; II 256[5], 257[13]. in territorio Sabinensi II 284[6].
Marcillanus casalis in Sabinis 294[17].
Marcisus pater Luponis II 112[10].
Marco germanus Aschari II 130[30].
Marco filius Decii, coniux Azę II 100[19].
Marconiscus *v.* Dodo.
Marcus Aurelius Bassianus *v.* Antoninus imperator.

Marcus papa 93[1]; II 234[19]. *V. anche* acta.
Marcus (S.) 234[2]; II 35[28].
mare 193[34], 251[13], 252[14], 254[30 31]; II 100[23], 110[12 33], 111[29 31], 123[15]. magnum II 156[18]. ultra mare II 320[17], 321[7]. maris litora, littus 230[6], 353[20]; II 284[31]. *V. anche* guaita.
Marella in territorio Sabinensi 284[22]; II 276[5].
Margarita de Corgnito 256[29].
Margarita in comitatu Reatino II 29[15], 51[22].
margaritę 325[22].
Margaritę casalis 174[15].
Margaritę (S.) ecclesia ad Aquam Siccam *v.* Crucis (S.).
Margaritę (S.) ecclesia in Moiano II 35[4], 280[36].
Marghisianus in territorio Sabinensi II 117[12].
Margianus in territorio Firmano II 7[27].
Margine 260[12]. in Amiterno 318[31], 320[36], 352[27]. in comitatu Furconino II 29[22]. in territorio Furconino 308[17], 316[2], 361[7]. Margine (de) *v.* Aldo, Petrus Fur.
Mari (S.) casalis in Scandrilia 247[30].
Mari (S.) ecclesia in campo Catino II 151[22].
Mari (S.) ecclesia in curte de Solestano 261[34], 353[18].
Maria mater Adenolfi II 47[7].
Maria mater Adenulfi 282[22].
Maria filia Benedicti servi mon. Farf. in Prętorio 270[10].
Maria iugalis Beraldi Rolandi II 265[16].
Maria uxor Gregorii, mater Benedicti [VIII] papę II 96[4].
Maria uxor Iohannis Meraldi servi mon. Farf. in Sublongo 267[8].
Maria filia Leonis 282[26].
Maria filia Norduli servi mon. Farf. in Narnate 274[26].
Maria filia Oupuli servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266[21].
Maria filia Palumbi servi mon. Farf. in Prętorio 269[24].
Maria filia Pauli servi mon. Farf. in Colomente 265[35].
Maria uxor Sabiniani servi mon. Farf. in Frono 270[31].
Maria mancipia mon. Farf. 267[35].
Maria mancipia mon. Farf. ad Saxam 265[22].
Maria (S.) Maiore (a) *v.* Petrus iudex.
Maria (S.) in Apinianico, Apinianicis 261[20], 345[14]; II 175[34].
Maria (S.) super Azanum 287[3] 288[3].
Maria (S.) in Bereccle II 157[12].
Maria (S.) in Canneto II 34[8].
Maria (S.) in Cassiano II 141[6].
Maria (S.) in Casule II 139[27], 174[33], 284[23]. castellum II 284[24].
Maria (S.) in Ciciliano II 168[22].
Maria (S.) in Clenti II 139[31], 174[36], 284[26]. castellum II 284[27]. molendina II 284[27].
Maria (S.) de Colle Macro 285[5].
Maria (S.) in Graiano 345[16].
Maria (S.) in Loriano II 7[38], 205[10].
Maria (S.) in Lurano 345[15].
Maria (S.) ad S. Mennatem 266[34].
Maria (S.) de Minione II 41[20], 284[18].
Maria (S.) in Muris 339[36]; II 7[25].
Maria (S.) super Ortucle 260[32], 276[21].
Maria (S.) in Pantana II 139[30], 174[35], 284[26].
Maria (S.) in Paterniano 261[17], 277[13].
Maria (S.) iuxta Pisiam II 176[31].
Maria (S.) in Pisile II 61[8].
Maria (S.) in Salecto 261[13], 277[10].
Maria (S.) de Solestano 345[19].
Maria (S.) Spoletana 286[31].
Maria (S.) Stablamonensis II 265[12].
Maria (S.) in Strata II 139[30], 174[35], 284[26].
Maria (S.) inde Tazano 250[28].
Maria (S.) Transaquas 261[20].
Mariani (S.) cella in Camerino II 153[15].
Mariani (S.) curtis in territorio Camerino II 282[37].
Mariani (S.) ecclesia in Camerino II 123[11].
Marię (s.) altare mon. Farf. 64[13]; II 81[13].
Marię (s.) festum 211[9 26], 221[6], 230[14];

II 163[21], 169[6], 193[29], 194[1], 201[15]. vigilia 64[11]; II 81[11]. *V. anche* Assumptionis dies, reliquię.

Marię (S.) in Transtiberim cardinalis *v.* Guido.

Marię (S.) basilica, cenobium, ecclesia, monasterium Acutiani 4[16], 6[6 19], 7[12], 8[4 13 20], 10[22], 11[33], 12[23] 169[18] *e passim.*

Marię (S.) parva basilica extra muros monasterii Farfensis ad mulierum conventus 30[20].

Marię (S.) casa 152[20].

Marię (S.) casalis in Sabinis 246[36].

Marię (S.) de Sanctis casalis II 264[20].

Marię (S.) cella in Apinianici 188[18].

Marię (S.) cella in Clienti II 137[19]. iuxta flumen Clentis 38[10], 307[1].

Marię (S.) de Coperseta cella, curtis mon. Farf. 229[17], 230[3 10 16], 234[11 21].

Marię (S.) cella de Corneto 221[4].

Marię (S.) cella in Diruta II 137[12], 139[11], 174[20].

Marie (S.) cella in Lauriano, Loriano 38[13], 307[4].

Marię (S.) cella in Mediana II 139[17].

Marię (S.) cella de Minione, in Minione 191[12], 216[29], 302[25], 339[1]; II 10[15], 11[7], 12[8], 13[11], 14[7], 16[8], 17[10 32], 26[23], 124[3 21], 139[8], 153[20]. iuxta fluvium Minionem 339[1]; II 6[35], 98[17], 137[9]. gualdus 299[22], 302[24], 339[1]; II 7[1], 12[8], 98[17], 137[9], 139[8], 174[3], 284[18].

Marię (S.) cella in comitatu Narniensi II 139[10], 174[16].

Marię (S.) cella in Ophida II 137[22].

Marię (S.) cella Romę in cripta Agonis II 176[21], 282[7].

Marię (S.) cella de Sarzano 356[33].

Marię (S.) cella in Solestano 38[11], 307[2].

Marię (S.) cella de Biterbo 302[20]. infra castrum Viterbense 191[11], 338[37].

Marię (S.) matris Domini curtis 325[9], 339[25].

Marię (S.) curtis in Apinianicis II 7[37], 282[12].

Marię (S.) curtis in Caprariciis 340[17]; II 281[28].

Marię (S.) curtis in Casalicis II 281[29].

Marię (S.) curtis de Casarici 249[1].

Marię (S.) curtis in Catilini II 7[32], 175[22], 283[20].

Marię (S.) curtis contra fluvium Clentis 339[29].

Marię (S.) curtis in Collebaiano II 282[1].

Marię (S.) curtis in Columnelle 325[7].

Marię (S.) curtis in Corneto 339[13]; II 176[19], 281[23].

Marię (S.) curtis de Cuperseto 325[6].

Marię (S.) curtis in Cupresseto II 98[29].

Marię (S.) curtis in Diruta II 282[26].

Marię (S.) matris Domini curtis in comitatu Firmano 255[5]; II 177[6]. in territorio Firmano II 7[17], 283[7].

Marię (S.) curtis in Fisto II 282[27].

Marię (S.) curtis in vico Flabiano II 281[34].

Marię (S.) curtis in Forfone 359[23]; II 7[36], 281[20].

Marię (S.) curtis in Graiano 340[11], 356[16], 357[18]; II 7[35].

Marię (S.) curtis Interamnes 339[29]; II 7[20], 283[10].

Marię (S.) curtis in Lauriano II 281[26].

Marię (S.) curtis in Manciano II 282[6 37].

Marię (S.) curtis in Mediana 339[14].

Marię (S.) curtis in Meiana II 282[4].

Marię (S.) curtis in Minione II 281[31].

Marię (S.) curtis in Mociano, Motiano 339[23]; II 7[15], 177[4], 283[5].

Marię (S.) curtis in Mura, Muris 39[9]; II 177[9], 283[14].

Marię (S.) curtis in Nanciano 185[24].

Marię (S.) curtis in Ocriclo II 282[27].

Marię (S.) curtis in Ofida II 282[28 30].

Marię (S.) curtis in Oliveto II 282[25].

Marię (S.) curtis de Ortatiano II 177[7].

Marię (S.) curtis in Salto II 281[15].

Marię (S.) curtis in Salustano *v.* in Solestano.

Marię (S.) curtis in Solestano, Salustano 340[4]; II 7[27], 283[16].

Marie (S.) in Strada curtis 39[9].
Marię (S.) curtis in Tybere II 281[29].
Marię (S.) curtis in Tore II 8[4].
Marię (S.) curtis in Transaquas 188[20]; II 282[13].
Marię (S.) curtis in Turano 191[7].
Marię (S.) curtis in Turrita 249[3]; II 281[28].
Marię (S.) curtis in Vico Novo 186[18], 295[14], 299[4].
Marię (S.) curtis in Viterbio II 281[34].
Marię (S.) ecclesia 194[24 25]; II 33[20].
Marię (S.) ecclesia ad Monumentum in Agustianillo II 185[22].
Marię (S.) ecclesia in Aqua Sonula 194[26].
Marię (S.) ecclesia in Asiniano II 147[5].
Marię (S.) ecclesia in castello de Attissa 193[30].
Marię (S.) ecclesia in Aventino 194[25].
Marię (S.) ecclesia iuxta fluvium Avertinum 194[12].
Marię (S.) ecclesia in Aviliano II 263[18]. a foris castelli Aviliani II 285[20].
Marię (S.) ecclesia in Bacciano 220[8].
Marię (S.) ecclesia in comitatu Balbensi II 30[22].
Marię (S.) ecclesia in Basiano II 280[31]. in fundo Basiano 182[2], 338[19].
Marię (S.) ecclesia in Basilicę 193[32].
Marię (S.) ecclesia in Bassano II 269[16].
Marię (S.) ecclesia de Beloniano II 271[26].
Marię (S.) ecclesia in Caldarię 194[7].
Marię (S.) ecclesia in Campo 207[12].
Marię (S.) ecclesia in Cannito II 280[33].
Marię (S.) ecclesia in Caparassa 194[11].
Marię (S.) ecclesia in Carapelle 194[3].
Marię (S.) ecclesia in Casali II 175[39].
Marię (S.) ecclesia in Casalicis II 8[2].
Marię (S.) ecclesia in Casi II 269[16].
Marię (S.) ecclesia in Cassiano II 60[27], 61[5].
Marię (S.) ecclesia in Catilini II 280[33].
Marię (S.) ecclesia in campo Catino II 151[22].
Marię (S.) ecclesia in Cazano II 112[9].
Marię (S.) ecclesia in Cese 194[27].
Marię (S.) ecclesia in Ciciliano 347[23]. infra castellum Cicilianum II 267[25].
Marię et Silvestri (Ss.) ecclesia in Ciciliano II 280[32].
Marię (S.) ecclesia in Ciciniano 320[18].
Marię (S.) ecclesia in Cimbriano II 109[1].
Marię (S.) ecclesia in fundo Cisiniano 180[32], 201[37], 214[11], 337[2], 365[25].
Marię et Silvestri (Ss.) ecclesia in Cisiniano II 280[30].
Marię (S.) ecclesia de Colle Baiano II 279[9]. sub Colle Baiano II 45[8].
Marię (S.) ecclesia in Collemente II 175[38].
Marię (S.) ecclesia in Colliclo II 109[33].
Marię (S.) ecclesia in territorio Collinensi iuxta murum castelli extra posita II 176[26].
Marię (S.) ecclesia infra castellum Collis Macri II 271[25].
Marię (S.) ecclesia in Columento II 8[1]. in curte de Columento 340[16].
Marię (S.) ecclesia in Conflenti 331[20].
Marię (S.) ecclesia in Copanino 251[20].
Marię (S.) ecclesia in curte de Coperseto 353[11].
Marię (S.) ecclesia in curte de Cupresseto 261[26].
Marię (S.) ecclesia in Corgnito II 275[7].
Marię (S.) ecclesia in Diruta II 123[22].
Marię (B.) ecclesia in curte Fabriani 353[29].
Marię (S.) ecclesia in Fagi II 269[14].
Marię (S.) ecclesia iuxta castrum de Flaiano II 198[27]. ad pontem de Flaiano II 198[21].
Marię et Alexandri (Ss.) ecclesia in vico Flaviano 206[20].
Marię (S.) ecclesia in Forfone II 99[12], 140[17], 175[29].
Marię (S.) ecclesia in Formello 248[13];

II 163[21], 169[6], 193[29], 194[1], 201[15]. vigilia 64[11]; II 81[11]. *V. anche* Assumptionis dies, reliquię.
Marię (S.) in Transtiberim cardinalis *v.* Guido.
Marię (S.) basilica, cenobium, ecclesia, monasterium Acutiani 4[16], 6[6 19], 7[12], 8[4 13 20], 10[22], 11[33], 12[23] 169[18] *e passim.*
Marię (S.) parva basilica extra muros monasterii Farfensis ad mulierum conventus 30[20].
Marię (S.) casa 152[20].
Marię (S.) casalis in Sabinis 246[36].
Marię (S.) de Sanctis casalis II 264[20].
Marię (S.) cella in Apinianici 188[18].
Marię (S.) cella in Clienti II 137[19]. iuxta flumen Clentis 38[10], 307[1].
Marię (S.) de Coperseta cella, curtis mon. Farf. 229[17], 230[3 10 16], 234[11 21].
Marię (S.) cella de Corneto 221[4].
Marię (S.) cella in Diruta II 137[12], 139[11], 174[20].
Marie (S.) cella in Lauriano, Loriano 38[13], 307[4].
Marię (S.) cella in Mediana II 139[17].
Marię (S.) cella de Minione, in Minione 191[12], 216[29], 302[25], 339[1]; II 10[15], 11[7], 12[n], 13[11], 14[7], 16[n], 17[10 32], 26[23], 124[3 21], 139[8], 153[20]. iuxta fluvium Minionem 339[1]; II 6[35], 98[17], 137[9]. gualdus 299[22], 302[24], 339[1]; II 7[1], 12[n], 98[17], 137[9], 139[8], 174[3], 284[18].
Marię (S.) cella in comitatu Narniensi II 139[10], 174[16].
Marię (S.) cella in Ophida II 137[22].
Marię (S.) cella Romę in cripta Agonis II 176[21], 282[7].
Marię (S.) cella de Sarzano 356[33].
Marię (S.) cella in Solestano 38[11], 307[2].
Marię (S.) cella de Biterbo 302[20]. infra castrum Viterbense 191[11], 338[37].
Marię (S.) matris Domini curtis 325[9], 339[25].
Marię (S.) curtis in Apinianicis II 7[37], 282[12].
Marię (S.) curtis in Caprariciis 340[17]; II 281[28].
Marię (S.) curtis in Casalicis II 281[19].
Marię (S.) curtis de Casarici 249[1].
Marię (S.) curtis in Catilini II 7[32], 175[22], 283[20].
Marię (S.) curtis contra fluvium Clentis 339[29].
Marię (S.) curtis in Collebaiano II 282[1].
Marię (S.) curtis in Columnelle 325[7].
Marię (S.) curtis in Corneto 339[13]; II 176[19], 281[23].
Marię (S.) curtis de Cuperseto 325[6].
Marię (S.) curtis in Cupresseto II 98[29].
Marię (S.) curtis in Diruta II 282[26].
Marię (S.) matris Domini curtis in comitatu Firmano 255[5]; II 177[6]. in territorio Firmano II 7[17], 283[7].
Marię (S.) curtis in Fisto II 282[27].
Marię (S.) curtis in vico Flabiano II 281[34].
Marię (S.) curtis in Forfone 359[23]; II 7[36], 281[20].
Marię (S.) curtis in Graiano 340[11], 356[16], 357[18]; II 7[35].
Marię (S.) curtis Interamnes 339[29]; II 7[20], 283[10].
Marię (S.) curtis in Lauriano II 281[26].
Marię (S.) curtis in Manciano II 282[6 37].
Marię (S.) curtis in Mediana 339[14].
Marię (S.) curtis in Meiana II 282[4].
Marię (S.) curtis in Minione II 281[31].
Marię (S.) curtis in Mociano, Motiano 339[23]; II 7[15], 177[4], 283[5].
Marię (S.) curtis in Mura, Muris 39[9]; II 177[9], 283[14].
Marię (S.) curtis in Nanciano 185[24].
Marię (S.) curtis in Ocriclo II 282[27].
Marię (S.) curtis in Ofida II 282[28 30].
Marię (S.) curtis in Oliveto II 282[25].
Marię (S.) curtis de Ortatiano II 177[7].
Marię (S.) curtis in Salto II 281[15].
Marię (S.) curtis in Salustano *v.* in Solestano.
Marię (S.) curtis in Solestano, Salustano 340[4]; II 7[27], 283[16].

Marie (S.) in Strada curtis 39[9].
Marię (S.) curtis in Tybere II 281[29].
Marię (S.) curtis in Tore II 8[4].
Marię (S.) curtis in Transaquas 188[20]; II 282[13].
Marię (S.) curtis in Turano 191[7].
Marię (S.) curtis in Turrita 249[3]; II 281[28].
Marię (S.) curtis in Vico Novo 186[18], 295[14], 299[4].
Marię (S.) curtis in Viterbio II 281[34].
Marię (S.) ecclesia 194[24 25]; II 33[20].
Marię (S.) ecclesia ad Monumentum in Agustianillo II 185[22].
Marię (S.) ecclesia in Aqua Sonula 194[26].
Marię (S.) ecclesia in Asiniano II 147[5].
Marię (S.) ecclesia in castello de Attissa 193[30].
Marię (S.) ecclesia in Aventino 194[25].
Marię (S.) ecclesia iuxta fluvium Avertinum 194[12].
Marię (S.) ecclesia in Aviliano II 263[18]. a foris castelli Aviliani II 285[20].
Marię (S.) ecclesia in Bacciano 220[8].
Marię (S.) ecclesia in comitatu Balbensi II 30[22].
Marię (S.) ecclesia in Basiano II 280[31]. in fundo Basiano 182[2], 338[19].
Marię (S.) ecclesia in Basilicę 193[32].
Marię (S.) ecclesia in Bassano II 269[16].
Marię (S.) ecclesia de Beloniano II 271[26].
Marię (S.) ecclesia in Caldarię 194[7].
Marię (S.) ecclesia in Campo 207[12].
Marię (S.) ecclesia in Cannito II 280[33].
Marię (S.) ecclesia in Caparassa 194[11].
Marię (S.) ecclesia in Carapelle 194[3].
Marię (S.) ecclesia in Casali II 175[39].
Marię (S.) ecclesia in Casalicis II 8[2].
Marię (S.) ecclesia in Casi II 269[16].
Marię (S.) ecclesia in Cassiano II 60[27], 61[5].
Marię (S.) ecclesia in Catilini II 280[33].
Marię (S.) ecclesia in campo Catino II 151[22].
Marię (S.) ecclesia in Cazano II 112[9].
Marię (S.) ecclesia in Cese 194[27].
Marię (S.) ecclesia in Ciciliano 347[23]. infra castellum Cicilianum II 267[25].
Marię et Silvestri (Ss.) ecclesia in Ciciliano II 280[32].
Marię (S.) ecclesia in Ciciniano 320[18].
Marię (S.) ecclesia in Cimbriano II 109[1].
Marię (S.) ecclesia in fundo Cisiniano 180[32], 201[37], 214[11], 337[2], 365[25].
Marię et Silvestri (Ss.) ecclesia in Cisiniano II 280[30].
Marię (S.) ecclesia de Colle Baiano II 279[9]. sub Colle Baiano II 45[8].
Marię (S.) ecclesia in Collemente II 175[38].
Marię (S.) ecclesia in Colliclo II 109[33].
Marię (S.) ecclesia in territorio Collinensi iuxta murum castelli extra posita II 176[26].
Marię (S.) ecclesia infra castellum Collis Macri II 271[25].
Marię (S.) ecclesia in Columento II 8[1]. in curte de Columento 340[16].
Marię (S.) ecclesia in Conflenti 331[20].
Marię (S.) ecclesia in Copanino 251[20].
Marię (S.) ecclesia in curte de Coperseto 353[11].
Marię (S.) ecclesia in curte de Cupresseto 261[26].
Marię (S.) ecclesia in Corgnito II 275[7].
Marię (S.) ecclesia in Diruta II 123[22].
Marię (B.) ecclesia in curte Fabriani 353[29].
Marię (S.) ecclesia in Fagi II 269[14].
Marię (S.) ecclesia iuxta castrum de Flaiano II 198[27]. ad pontem de Flaiano II 198[21].
Marię et Alexandri (Ss.) ecclesia in vico Flaviano 206[20].
Marię (S.) ecclesia in Forfone II 99[12], 140[17], 175[29].
Marię (S.) ecclesia in Formello 248[13];

II 94 1 19, 97 9, 122 27, 138 28, 176 23, 282 9.
Marię (S.) in Fullonica ecclesia in Fulinge 253 6.
Marię (S.) ecclesia in Galazano II 263 27, 285 26.
Marię (S.) de Georgio ecclesia 256 14.
Marię (S.) ecclesia in castello Gosiano II 108 15.
Marię (S.) ecclesia in Gottaria II 110 22.
Marię (S.) ecclesia in Graiano 357 19; II 75 8, 99 2, 140 16, 175 28.
Marię (S.) ecclesia iuxta civitatem Hortanam 194 6.
Marię (S.) ecclesia in castello de Insula II 109 26.
Marię (S.) ecclesia ad Columnas in urbe Interamnensi II 285 10.
Marię (S.) ecclesia in Loriano 140 1; II 99 11, 140 26, 175 36.
Marię (S.) ecclesia in monasterio de Lumento II 177 12.
Marię (S.) ecclesia in Lupicinis II 123 4, 170 17.
Marię (S.) ecclesia in fundo Manciano II 53 30.
Marię (S.) ecclesia in Massa ad Formellum II 42 12.
Marię (S.) ecclesia in fundo Massę de Vestiario II 31 18.
Marię (S.) ecclesia in Mediano II 7 4, 98 19, 174 19.
Marię (S.) ecclesia in Meiana 357 7.
Marię (S.) ecclesia in Metiano II 109 13.
Marię (S.) ecclesia de Minione, Mignone, in Minione 229 24, 345 12; II 30 19, 123 13, 125 24, 157 29, 158 7 18, 159 9 13, 164 8, 166 19. *V. anche* prępositus, rector.
Marię (S.) ecclesia in Moiano 252 35.
Marię (S.) ecclesia in Monte II 263 11.
Marię (S.) ecclesia in fundo de Monte Aureo II 180 10.
Marię (S.) ecclesia in Monticlo 194 14.
Marię (S.) ecclesia in Nebiano II 109 35.
Marię (S.) ecclesia in Ocriclo II 123 16, 130 23, 154 11.
Marię (S.) ecclesia in Ophiano 249 32.
Marię (S.) ecclesia in castello de Ophida II 108 13.
Marię (S.) ecclesia in villa de Orta II 180 18.
Marię (S.) ecclesia de fundo Ortiscano II 57 34.
Marię (S.) ecclesia in Pantana II 266 14.
Marię (S.) ecclesia in Pensile II 280 34.
Marię (S.) ecclesia in Pisile 323 6, 355 25; II 54 13, 68 1, 71 8, 74 15, 102 22.
Marię (S.) ecclesia in Plana II 40 6.
Marię (S.) ecclesia in Plano II 280 33.
Marię (S.) ecclesia in Rancione II 159 32, 160 8.
Marię (S.) in Oliveto ecclesia in Rasuro II 210 22.
Marię (B.) (S.) ecclesia Romę 128 26; II 96 22, 99 5, 137 16, 140 19. in Scorticlaro II 8 5. in Thermis Alexandrinis II 18 20, 24 17, 161 18. ad Martyres, Martyrum omnium II 235 28, 236 17; tegulę ęreę II 236 17; *v. anche* dona Focę imp., reliquię.
Marię (S.) ecclesia in Rota 194 12.
Marię (S.) ecclesia in territorio Sabinensi II 152 13.
Marię (S.) ecclesia in Saliano II 280 32.
Marie (S.) ecclesia in fundo Salisiano 215 23.
Marię (S.) ecclesia ad Saltum II 123 19, 164 25.
Marie (S.) ecclesia in Sartiano 357 26.
Marię (S.) ecclesia in Sarzano II 99 3, 140 17, 175 30. in curte de Sarzano 250 1.
Marię (S.) ecclesia in Scandrilia 247 34.
Marię (S.) ecclesia iuxta fluvium Sevellam 194 2.
Marię (S.) ecclesia ad Sixtum II 154 18.
Marię (S.) ecclesia in Solemniano II 147 5.
Marię (S.) ecclesia in Strata 255 8.
Marię (S.) ecclesia in Terentiano 150 18, 331 5; II 280 30.
Marię (S.) ecclesia iuxta fluvium Trontise 308 20.
Marię (S.) ecclesia in Turiano II

280^{31}. in fundo Turiano 180^{38}, 202^{2}, 214^{17}, 337^{11}.
Marię (S.) ecclesia in fundo Turano 328^{25}.
Marię (S.) ecclesia in Turrita II 67^{23}, 116^{3}. in curte de Turrita 353^{28}.
Marię (S.) ecclesia in Valle 194^{1}.
Marię (S.) ecclesia in fundo Vasiano 203^{8}.
Marię (S.) ecclesia in Vico Novo II 280^{31}.
Marię (S.) ecclesia in Biterbio II 174^{1}. in civitate Veterbensi II 6^{35}. infra civitatem Veterbensem II 98^{16}, 137^{8}, 139^{7}.
Marię (S.) de Minione gualdus *v.* Marię (S.) cella.
Marię (S.) de Sanctis gualdus in territorio Sabinensi II 168^{30}.
Marie (S.) monasterium in Aventino monte 40$^{2\ 12}$.
Marię (S.) monasterium iuxta fluvium Clentis 325^{4}; II 98^{28}. castellum II 98^{28}.
Marie (S.) monasterium in Consenano II 266^{31}.
Marię (S.) monasterium in Diruta II 108^{11}.
Marie (S.) Farfensis monasterium *passim.*
Marię (S.) monasterium in comitatu Firmano II 98^{26}, 139^{25}, 174^{30}.
Marię (S.) monasterium in Georgio II 260^{7}, 285^{39}. munitiones II 260^{8}.
Marię (S.) monasterium in Insula 339^{32}; II 7^{22}, 283^{11}.
Marię (S.) monasterium in Lauriano 340^{15}.
Marię (S.) monasterium de Minione, in Minione 29^{16}, 216^{7}; II 31^{39}.
Marię (S.) monasterium in Monte II 265^{25}.
Marię (S.) in Pisile monasterium intro civitatem Narniensem II 265^{26}.
Marię (S.) monasterium in Pantana II 285^{16}.
Marię (S.) monasterium in Porcili II 270^{21}.
Marię (S.) monasterium puellarum in Sextuno 340^{19}.
Marię (S.) oratorium in Matenano monte 301^{21}.
Marię (S.) oratorium in castello S. Victorię 32^{28}.
Marię (S.) platea in Ocricclo II 154^{7}.
Marię (S.) podium in Pantana II 266^{9}, 285^{15}.
Marie (S.) pratarię in territorio Sabinensi II 168^{28}.
Marię (S.) terra in Sabinis 246^{30}.
Marię (S.) terra episcopii Spoletini 326^{15}.
Marię (S.) vinea de Corgnito 257$^{11\ 13\ 16\ 18\ 21}$, 258$^{14\ 18\ 19}$.
Mariano (de), Marianum castellum in Pinne II 122^{23}. in comitatu Pinnensi II 285^{4}.
Marianum in territorio Firmano II 283^{16}.
Marianus, Mariani fundus 179^{28}, 181^{36}, 203^{2}, 213^{8}, 215^{18}, 230^{4}, 338^{14}. in territorio Sabinensi II 284^{5}.
Marianus (S.) II 188^{27}.
Marii collis II 284^{39}. *V. anche* Colmari.
Marii collis in comitatu Asculano II 175^{17}.
Mariilinata in urbe Narniensi II 285^{29}.
Marilianus in territorio Tuscanensi 174^{12}.
Marinę (S.) curtis de Ortatiano, in Ortatiano 325^{10}, 339^{26}; II 7^{18}, 283^{8}.
Marinę (S.) ecclesia in Corneto 317^{36}.
Marinę (S.) ecclesia ad Ferrarios II 115^{16}, 117^{22}.
Marinę (S.) ecclesia in castello Podio II 112^{7}.
Marinę (S.) ecclesia in Vaccaricia II 123^{3}, 153^{17}.
Marinę (S.) monasterium in territorio Firmano 177^{8}, 203^{32}; II 7^{9}, 282^{39}. *V. anche* Silvestri (S.).
Marini casalis in territorio Sabinensi II 70^{21}.
Marini fundus [non longe a civitate Tyburtina] II 56^{10}.

Marini locus non longe a civitate Tyburtina II 25[24].
Marini Vallis II 190[7].
Marinianus II 186[7].
Marinianus in territorio Sabinensi 317[28]; II 70[5], 73[21], 74[34], 104[1 21].
Marinus nobilis vir de Turre II 53[11].
Marinus [I] papa 96[27], 229[6].
Marinus [II] papa 97[14].
Marioaldi fratris Auduli casa in Corneto et in Massugiano 207[6].
Maris *v.* Campus.
Marix (?) coniux Candidi servi mon. Farf. in Forfone 263[35].
Marmor, Marmora, Marmores II 270[6], 285[31]. in confinio territorii Teramnani et Reatini II 49[23], 269[12 23]. Marmora (in) castellum II 269[32]. curia II 270[1]. curtis II 270[7].
Marmorea *v.* Fons.
Marmoris monasterium II 297[32], 298[6]. piscatores II 297[32]. *V. anche* Salvatoris (S.).
Maronis (S.) mons II 55[30].
Maroti, Marotis (S.) curtis 39[5], 307[11], 325[10], 339[26]. in comitatu Firmano 252[9]; II 177[6]. in territorio Firmano II 7[18], 283[7].
Maroti, Baroti (S.) ecclesia in Amiterno 318[13], 322[8].
Maroti (S.) ecclesia in fundo Decemiano 326[22].
Maroti (S.) mons 186[4].
Marotia *v.* Maroza.
Maroza mater Azonis et Tebaldi II 192[4].
Maroza uxor Crescentii Duranti II 57[9].
Maroza mater Iohannis 247[15].
Maroza mater Rainerii II 48[11].
Marotia filia Theodorę, mater Iohannis et Alberici 241[17].
Maroza (domna) relicta Gregorii, filia Octaviani II 141[18].
Marozę filii II 47[29].
Marro filius Dodę II 213[2].
Marrubia 287[1 5 16 18 19].
Marrubia Aqua in ducatu Spoletano II 212[32].
Marrubię flumen 357[6].
Marrucę 259[14], 352[31], 359[13].
Marrucę in territorio Amiternino 228[24], 230[19], 315[9], 359[9], 361[18].
Marruce (de) curtis 291[17]; II 54[17].
Marscanus fundus II 168[10].
Marsi 159[4], 163[12], 276[4], 281[3]; II 123[24], 157[22], 158[30], 282[11]. Marsi, Marsicana civitas 260[34], 276[23]; II 26[32] Marsicanus comitatus 39[21], 250[11], 307[24], 345[13]; II 99[3], 140[16], 175[53]. Marsorum provincia 10[13]. Marsicanum, Marsorum territorium 188[20], 319[9]; II 7[36], 26[28 33], 27[6], 160[31], 161[11 25], 164[21]. Marsicani comites II 160[22]. Marsiensis episcopus *v.* Pandolfus.
Marta Maior 257[9].
Martanę *v.* Poppę.
Martanus mons et turris in comitatu Tudertino II 266[3], 285[13].
Marte in territorio Summatino II 155[14].
Martę, Marthę castellum vocatum Cosenianum II 109[5 21].
Martę foces 258[26].
Martelliscus *v.* Transbertus.
Martellus pater Berardi 287[26].
Martianelli casalis in territorio Tuscanensi 173[18].
Martiani fundus *v.* Marciani.
Martianus Firmanus episcopus 3[12 23].
Martianus imperator 85[5].
Martianus mons *v.* Marcianus.
Martini filii II 141[23].
Martini Campus II 180[18].
Martini casa de Ceseriano 296[1].
Martini casalis II 183[23].
Martini filii casalis II 190[19].
Martini de Iohanne casalis in Sabinis 246[20].
Martini pręsbyteri casalis in Cerreto Malo II 161[22].
Martini collis II 183[12].
Martini (s.) dies 168[16].
Martini (S.) aquimolum II 183[30].
Martini (S.) Burgus in Perusia II 123[21].
Martini (S.) cella in Valle 210[5].
Martini (S.) collis II 28[22].

Martini (S.) collis in territorio Sabinensi II 56[5], 62[1].
Martini (S.) collis in Scandrilia II 96[10].
Martini (S.) crux II 34[32].
Martini (S.) curtis 154[29], 325[12]; II 109[11], 284[28].
Martini (S.) curtis de Aquatine, in Aquatinis 325[5], 339[32]; II 7[23], 283[12].
Martini (S.) curtis super Asulam 339[33]. in Monte super Asulam II 7[23].
Martini (S.) curtis in Cesonis II 281[20].
Martini (S.) curtis in comitatu Firmano II 139[33], 175[1].
Martini (S.) curtis in territorio Interocrino II 176[2].
Martini (S.) curtis in Monte II 283[12].
Martini (S.) curtis in Ofida II 282[29].
Martini (S.) curtis in Orzano II 282[21].
Martini (S.) curtis in Perosia II 282[25].
Martini (S.) ecclesia II 33[20], 46[30], 48[15], 267[15].
Martini (S.) ecclesia in Acutiano II 47[9]. super Acutianum II 91[2], 93[6 8], 101[11].
Martini (S.) ecclesia ad collem Aimonis II 142[18].
Martini (S.) ecclesia in Carsule II 123[5], 170[19].
Martini (S.) ecclesia in plano Clentis ubi dicitur Aquatinę 308[21].
Martini (S.) ecclesia in Corgnito II 125[21]. prope Castellum Vecclum 283[37].
Martini (S.) ecclesia in Monte ubi dicitur Casa Putida 206[21].
Martini (S.) ecclesia in castello Equo 194[17].
Martini (S.) ecclesia in Extrada II 109[28].
Martini (S.) ecclesia in fundo Flaganello II 58[3].
Martini (S.) ecclesia in Galliano II 123[25], 161[26].
Martini (S.) ecclesia in pertinentia castelli Monticelli II 185[31].
Martini (S.) ecclesia de Morro II 278[7].
Martini (B.) ecclesia in monte Mutilla II 119[23]. iuxta verticem montis Mutillę II 300[5 26].
Martini (B.) ecclesia in civitate Narniensi, regione S. Severini II 57[32].
Martini (S.) ecclesia infra civitatem Perosinam II 179[20].
Martini (S.) ecclesia in Ponticello II 123[1], 280[35].
Martini (S.) ecclesia in Rescaniano II 280[35].
Martini (S.) ecclesia in Sabinis 322[2]. in territorio Sabinensi II 116[27], 152[13].
Martini (S.) ecclesia in Salliano II 280[34]. in fundo Salliano 181[15], 202[23], 296[15], 314[38], 337[31].
Martini (S.) ecclesia iuxta fluvium Sevellam 194[1].
Martini (S.) ecclesia in comitatu Spoletano II 139[16], 174[24].
Martini (S.) ecclesia super Vallem Transaquanam II 278[30], 279[5 7]. prępositus, prior *v.* Benedictus.
Martini (S.) ecclesia in Tresto 194[22].
Martini (S.) ecclesia in Troniano II 259[30], 285[34].
Martini (S.) ecclesia in Valentera II 112[26].
Martini (S.) ecclesia in Valle 193[33].
Martini (S.) ecclesia in Valeriano II 280[34]. in fundo Valeriano 181[20], 202[27], 215[1], 337[36].
Martini (B.) monasterium iuxta mare in curte de Brezano II 110[33], 111[2].
Martini (S.) mons II 271[4].
Martini (S.) confessoris oratorium in Motilla monte 18[16], 151[26].
Martini (S.) podium II 266[8]. silva II 266[8].
Martini (S.) podium in comitatu Tudertino II 285[14].
Martini (S.) rivus II 29[10 14], 44[7 8], 50[22 25], 160[26].
Martini (S.) vinea in Petra Dęmonis II 297[16].
Martiniani casa in curte de Pontiano 295[27].
Martinianus 299[15].

Martino (de) collis in Tribuco II 297[14].
Martinuli casa de Ceseriano 295[34].
Martinus Agitii 290[23].
Martinus filius Andreę 288[6].
Martinus pater Arnulfi II 212[30].
Martinus pater Azonis II 300[13].
Martinus Costallia II 28[21].
Martinus pater Crescentii II 142[26], 143[12], 150[1].
Martinus filius Dominici II 53[19].
Martinus de Duranto 363[25].
Martinus de Gaida II 33[4].
Martinus pater Iohannis II 262[23].
Martinus pater Iohannis pręsbyteri II 162[24].
Martinus pater Letonis et Rainerii II 181[13].
Martinus filius Offilonis habitator Capraricę 195[13].
Martinus Riconis 62[31]; II 79[30]. consortes eius 62[31]; II 79[30]. filii 62[31]; II 79[30].
Martinus Rivaliosi II 266[22].
Martinus Fundensis episcopus II 248[14].
Martinus Turonensis episcopus 129[10].
Martinus libertus 210[29].
Martinus [I] papa 95[1]; II 236[8 12].
Martinus pręsbyter religiosus II 126[12].
Martinus pręsbyter filius Benedicti 288[5].
Martinus sartor 246[29].
Martinus servus mon. Farf. in Flacciano 268[19]. filii eius 268[20]. uxor 268[19].
Martinus filius Banilini servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266[25].
Martinus (S.) 198[22].
Martinus (S.) in Reatinis 247[35].
Martinus (S.) in territorio Sabinensi 365[21].
Martyrius qui pręfuit monasterio apud eccl. B. Petri 3[13 23].
Martyrum omnium ecclesia v. Marię (B.) ad Martyres Romę.
Martyrum passiones liber 124[n].
Martius v. Atto.
Martius servus mon. Farf. in Terria 259[10].
Marto (de) casalis in Sabinis 246[20].
Martora, Martorę Fossa II 105[27]. in fundo Moranula 331[23].
Martore in territorio Novertino 362[15].
Martuli casa in territorio Sabinensi 220[12].
Marturia filia Desuli servi mon. Farf. in Prętorio 269[8].
Marturia uxor Ermerfridi servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266[28].
Marualdi casa in curte de Pontiano 295[22].
Marus v. Maurus.
Marus (S.) in Plano de Polo II 191[27].
Marzanellus in territorio Asculano II 113[3].
Marzulanum II 190[1], 191[13], 298[32]. in pertinentia de Caminata II 161[5].
Masinianus in Amiterno 321[13].
Masinianus, Massinianus casalis 165[11]. in massa Turana 207[2], 221[3].
Masinianus fundus 278[24].
Massa (de) v. Goderisius.
Massa 294[18 22].
Massa in Formello 248[13]. ad Formellum II 42[12].
Massa in comitatu Narniensi II 139[10]. in territorio Narnatino 359[21].
Massa in Sabinis 330[3], 333[5]. in territorio Sabinensi II 27[18], 137[5], 138[27], 139[3], 281[9].
Massa (de), Massę rigus 292[27]; II 60[4].
Massacium in territorio Sabinensi 364[7]; II 60[22], 67[25].
Massarellus filius Ucellonis II 268[5].
Massarus filius Bonizonis, frater Petri et Rainerii 256[32].
Massarus filius Teutonis II 151[25], 204[17].
Massę fundus II 93[28], 94[7 13], 97[9], 138[22].
Massę de Vestiario fundus II 31[19]. *V. anche* Vestario domnico (de) massa.
Massę mons II 67[33].
Massę rigus v. Massa (de).
Massenianus 326[25].
Massensis terra in territorio Sabinensi II 65[20].

Massinianus casalis *v.* Masinianus.
Massisis (de) terra in territorio Sabinensi 361 24.
Masso (de) *v.* Iohannes.
Masso famulus et confrater mon. Farf. II 103 33.
Massugianum 207 7.
Matenano (de) fundus 304 19. castellum 304 19.
Matenanum castellum 308 30, 353 22. comitatus Firmani 325 17.
Matenanus mons 32 12, 36 4, 48 7, 301 16; II 98 27, 174 30. castellum 301 15.
Matenianum II 180 20.
Materanellus 278 29.
Materne casalis in territorio Biterbensi 329 29.
Maternio casalis in Pantanione 227 11.
Maternus 194 5.
Maternus in territorio Asculano 310 9.
Maternus in comitatu Perosino II 100 13.
Maternus in Postmontem II 45 31, 93 5, 96 8.
Matheus subdiaconus, abbas Farfensis II 322 16.
Matilda uxor Landulfi II 47 32, 48 8 11.
Matilda marchionissa II 163 28. *V. anche* placitum.
Matilicana Vallis 198 20.
Matrice (de) *v.* Pedis flumen.
Matrone *v.* Casa.
Matturello (de) casalis in Sabinis 246 31.
Matturianum 232 11.
matutina II 296 13.
Maura uxor Bonifę servi mon. Farf. ad S. Mariam 266 34.
Maura filia Desuli servi mon. Farf. in Prętorio 269 7.
Maura filia Mauri servi mon. Farf. in Bucizano 271 30.
Maura soror Mauri et Pipini servorum mon. Farf. in Prętorio 270 5.
Maura uxor Otolfi scarionis 261 36.
Maura uxor Palumbi Rimonis servi mon. Farf. in Colomente 265 30.
Maura uxor Pauli servi mon. Farf. in Colomente 265 34.
Maura filia Produli servi mon. Farf. in Bucizano 271 9.
Maura ancilla Dei, mancipia mon. Farf. 267 32.
Mauraldus frater Decorati servus mon. Farf. ad Volubrum 263 16.
Mauri (S) ecclesia in monte Pallano 194 13.
Maurianula *v.* Moranula.
Maurica 204 24, 216 40, 341 13.
Maurica servus mon. Farf. ad S. Heramum 275 31. filii eius 275 31. uxor 275 31.
Maurica coniux Aidepergę, pater Liodonis, Mauri, Rosę, servus mon. Farf. in Prętorio 269 5.
Maurica coniux Guarnellę pater Cuniperti et Roderici, servus mon. Farf. in Bucizano 271 11.
Maurica coniux Unipergę, pater Aldulę, Gualiperti, Luponis, Ursi, servus mon. Farf. in Forfone 263 36.
Mauricius imperator 86 9, 94 18; II 235 15, 319 21.
Mauricius servus mon. Farf. ad Saxam 265 23. filii eius 265 23. uxor 265 23.
Maurigena provincia 3 5, 17 7, 131 24, 147 26.
Mauriperga filia Crispę sororis Ursi servi mon. Farf. in Pontiano 265 11.
Mauriperga mancipia mon. Farf. 267 36.
Maurisso libertus 210 22.
Mauro colonus 148 27.
Mauroaldus, Maurualdus abbas Farfensis 20 17, 98 15, 166 12, 168 3 10 23, 169 31, 171 20, 281 1 14.
Maurorum exercitus 123 n, 129 26.
Maurualdus abbas *v.* Mauroaldus.
Maurus filius Barauculi Otolfi scarionis 262 1.
Maurus filius Petri Zoppi 291 1.
Maurus clericus oblatus ecclesię B. Petri in Pisia 167 19.
Maurus, Marus pręsbyter Firmanę civitatis 204 40, 217 15, 341 25.
Maurus servus mon. Farf. ad S. Severum 274 11. filii eius 274 12. uxor 274 11.
Maurus coniux Alepergę servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274 5.

Maurus filius Fanonis servus mon. Farf. in Bucizano 272[5].
Maurus coniux Isę, pater Aderisis, Gauspergę, Gausperti, Maurę, Mauri, servus mon. Farf. in Bucizano 271[28].
Maurus frater Maurę et Pipini, pater Agatis, Alonis, Causacis, David, Gradolfi, servus mon. Farf. in Prętorio 270[3].
Maurus filius Mauri servus mon. Farf. in Bucizano 271[29].
Maurus filius Mauricę servus mon. Farf. in Prętorio 269[6].
Maurus filius Naculi servus mon. Farf. in Prętorio 269[11].
Maurus coniux Rodeldis, pater Rodiperti, servus mon. Farf. in Bucizano 271[10].
Maurus mons 240[12].
Maurus (S.) in Tasciniano 244[13].
Maxentius, Maxensius imperator 83[35], 84[5], 92[27].
Maximi campus 325[15].
Maximi casalis in territorio Interocrino 359[1].
Maximi casalis in Punzano 353[3].
Maximi (S.) ecclesia in furca Melonis II 269[15].
Maximi (S.) episcopium 305[26], 362[9]. via 305[26], 362[9].
Maximi (S.) podium in comitatu Reatino II 167[16], 176[12], 192[14], 193[8].
Maximianus [Maximinus] imperator 91[33], 92[3 5].
Maximianus imperator 83[24 34 35], 84[6], 92[24].
Maximila *v.* Boniza.
Maximini campus 290[3].
Maximinus imperator 84[1]. *V. anche* Maximianus, Maximus.
Maximo (de) *v.* Leo.
Maximo (S. a) podium II 122[13].
Maximus [imperator] 85[7], 92[12].
Maximus [Maximinus] imperator 82[34].
Maximus, cognomento Herculii, imperator 83[27], 84[6].
Maximus casalis 291[25]; II 54[25].
Maxiolus 174[3].
Mazanus in Postmontem II 103[1].
Mazanus in territorio Sabinensi II 65[9], 70[2], 73[30].
Mazoclus pater Petri II 275[4].
Mazolini de Iohanne Bono casalis in Scandrilia 247[27], 248[5].
Mazone filius Spoletini 288[17].
Mecilarianus 318[28].
Mediana in Interamnes 339[14].
Mediana in Sabinis 330[27]. in territorio Sabinensi II 281[1]. *V. anche* Meiana, Miana.
Mediana in comitatu Spoletano II 139[17].
Mediana casalis in Sabinis 296[17].
Mediana fundus 179[34], 185[10 23], 200[41], 201[15 29], 213[13 28], 214[2], 336[5 20 34]. in territorio Sabinensi II 284[5].
Medianula casalis 156[9].
Medianum II 7[4].
Medianum in comitatu Narniensi II 174[19]. castellum II 174[19].
Medianum in comitatu Spoletano II 98[19].
Medianum filum suptus portam Interocrinam 176[1].
Medianus vadus in finibus Florentinis 164[5].
medicinę ars 306[13].
medicus *v.* Alboin.
Mediolanum, Mediolana civitas 129[10], 130[30], 168[11], 241[25]; II 234[19]. Mediolanę civitatis fines 168[11]. Mediolàni muri 241[26]. Mediolanum territorium 168[13]. Mediolanensis archiepiscopus *v.* Lambertus. episcopus *v.* Ambrosius.
Megistus pater Theodori II 237[26].
Meiana 290[13]; II 185[24], 189[28].
Meiana Interamne II 282[4]. in castaldatu Interamnensi 357[7].
Meiana in territorio Sabinensi 316[9], 330[25]; II 64[22], 73[12], 88[11 13], 97[21], 102[5 18], 103[5]. *V. anche* Mediana, Miana.
Meiana curtis II 43[4 13].
Meianula in Sabinis 333[13]. *V. anche* Mianula.
Meianula (de) aqua 158[19].
Meianula casalis in Sabinis 331[22]. in territorio Sabinensi 313[15 18].

Melesianus II 108[16].
Meleteianus fundus II 146[9].
Meletine, Eletine in Amiterno 318[14], 322[8].
Melezole in comitatu Tudertino II 263[27], 285[27]. · ecclesia ibi II 263[27], 285[27].
Melinus mons in territorio Perusino II 100[20]. *V. anche* Milinus.
Melis *v.* Argiros.
Mella uxor Sinderadi filii Sindoli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273[29].
Melleta in territorio Sabinensi II 168[27].
Melleti furcellus II 89[2].
Mellinus fluvius 154[16], 160[5], 165[1 18], 177[6], 203[30], 216[6], 304[28], 305[13 19], 311[25], 339[6], 353[5], 359[1]; II 55[28], 167[18 23], 169[20], 176[5], 192[12], 193[6], 281[14]. alveus 160[5]. molinum 160[5].
Melonis furca in territorio Teramnensi II 269[15].
Meltiades papa 92[30].
membranę mon. Farf. II 114[4]. antiquissimę 242[30]. autenticę 193[30].
Memorię 339[27].
Memorię in comitatu Firmano II 177[8]. in territorio Firmano II 7[19], 283[9].
Memorię (de) curtis in comitatu Firmano 252[11].
Menefolgetum in fundo Collis II 146[1].
Meniola *v.* Cesa.
Mennai pater Roccionis de Reate 313[8].
Mennai casa in territorio Sabinensi 220[11].
Mennari 243[30]. Mennari (de) *v.* Petrus.
Mennates (S.) 266[27].
Menocla (de) curtis in comitatu Firmano 252[1]. *V. anche* Minocla.
mensa *v.* Antimi (S.).
Menzonis casalis in Peculiare II 191[6].
Meraldus coniux Beneventę, pater Iohannis, servus mon. Farf. in Sublongo 267[7].
Merangone (de) ripę 328[13].
mercatus II 33[20]. *V. anche* Quatuor Capellę.
merces II 156[8].
Merco filius Ansefredi, coniux Annę II 53[20].
Merco pater Iohannis 290[33].
Merco pater Petri et Sabini II 114[n].
Merco abbas 251[5].
Merconis casalis de Albuciano II 45[26].
Merconis casalis in Petriolo II 117[23].
Mercoranus fundus in territorio Tyburtino II 26[15].
Mercoris rivus II 149[2].
Merculi casa in Corneto et in Massugiano 207[4].
Mercurii Vallis fundus in comitatu Narniensi II 276[9].
Mercurii (S.) ecclesia 194[23].
Merdarius rivus 266[20].
Meresburch II 32[16].
meretrices 44[19], 45[8].
Meritę curtis in comitatu Perosino II 108[n].
Meriti fundus in comitatu Perusino II 100[8].
Merualdus missus Guinichis ducis 175[25], 176[2]. *V. anche* placitum.
Merulus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296[26]. affiliatus eius 296[27]. filii 296[26].
Merzanus in comitatu Firmano 252[17].
Meso (de) collis 318[16]; II 32[31].
Meso (de) molę, molendinum II 190[20], 268[19].
Meso (de) mons II 90[9].
Messenanum 287[8].
messes, messis II 272[9], 312[18], 315[20]. messurę tempus 195[23], 210[15 32].
Mestrianus in territorio Asculano 309[19].
Meta (de) *v.* Rodulfus.
metatus 159[8].
Metetianus fundus II 147[3].
Metiano (de) curtis in ducatu Spoletano II 115[14].
Metulę in territorio Furconino 358[15].
Mevana 122[n]. episcopus *v.* Vincentius.
Mezanelli, Mezanellum castrum in comitatu Tudertino II 266[7], 285[14]. silva ipsius II 266[7].
Mezanelli (de) via antiqua II 266[18].
Mezanellum in territorio Interocrino 353[31].
Mezanellum castrum *v.* Mezanelli.
Mezecius Augustus tyrannus 86[26].

Mezianum II 109[12].

Miana II 182[8], 188[29]. in territorio Sabinensi II 60[33], 61[26], 71[22], 72[26], 73[32], 91[11], 102[14 21], 117[24 29]. *V. anche* Mediana, Meiana.

Mianula II 222[5]. in territorio Sabinensi 355[20]. *V. anche* Meianula.

Mica Aurea *v.* Cosmę et Damiani (Ss.) monasterium.

Micaŗ filii servi mon. Farf. in Marruce 259[15].

Miccia mater Crescentii II 163[8].

Miccinus *v.* Gualdus Novus, Iohannis casalis.

Miccio 292[24].

Miccio notarius regionarius, prior vestiarii Ecclesię 157[9 16].

Miccirini casalis in Petrolo II 69[36].

Michahel filius Theophili imperator 239[13].

Michahelis Archangeli (S.) basilica 278[23].

Michahelis (S.) ecclesia II 87[7].

Michahelis Archangeli (B.) (S.) ecclesia 282[28]; II 131[1].

Michahelis Archangeli (S.) ecclesia super fluvium Mellinum 339[5]; II 176[4]. ecclesia, monasterium iuxta civitatem Reatinam foris pontem, super fluvium Mellinum 42[20], 48[10], 160[2], 165[18], 177[5], 203[29], 216[5]. *V. anche* Angeli (S.).

Michahelis Archangeli (S.) ecclesia de Minione II 125[25]. *V. anche* Angeli (S.).

Michahelis (S.) ecclesia in fundo Mogiano II 35[24].

Michahelis (S.) ecclesia in Nebiano II 109[35].

Michahelis (S.) ecclesia infra montem de Oliano II 34[27].

Michahelis (B.) ecclesia in castello Pinniolę II 112[30].

Michahelis Archangeli (S.) ecclesia in Tancia II 134[18]. *V. anche* Angeli (S.).

Michahelis Archangeli (S.) ecclesia in Terentiano 150[19].

Michahelis Archangeli (S.) monasterium *v.* ecclesia super fluvium Mellinum.

Michahelis (B.) (S.) oratorium in monte Gargano 41[23], 327[25].

Michahelis Archangeli (S.) oratorium in Reate 153[21].

Micilianus pater Luponis II 70[19].

Micilianus in territorio Interocrino 308[18].

Micio coniux Aiduarę, pater Aipuli et Miciolę, servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273[34].

Miciola filia Micionis servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273[35].

Mictio II 27[15].

Mignianus in territorio Sabinensi II 280[25].

Mignianus fundus 181[8], 202[15], 214[30], 337[24]. in territorio Sabinensi II 284[6].

Migno fluvius *v.* Minio.

miles quidam Carbonis II 273[11].

Milganus 206[30].

Miliano (de) rigus 255[15].

Milianus in pertinentia Catini II 56[29]. in territorio Sabinensi II 73[18], 128[23], 166[11].

Milinus mons in comitatu Perosino II 108[illegible]. *V. anche* Melinus.

miliarium II 237[27], 238[6].

Miliarium in Amiterno 354[7].

Miliarium in massa Interocrina 210[11].

milites II 272[15], 273[11], 305[19], 320[8 10]. mon. Farf. 43[15], 75[10], 301[2 15]; II 134[2], 196[17], 331[9], 272[8]. imperatoris 68[17], 334[15]; II 84[20]. papę 42[9], 68[17], 329[17]; II 84[20].

militia Italorum 29[1].

Millanicus 194[8].

Milo 64[7]; II 81[7].

Milo (de) Vallis in territorio Sabinensi II 170[18].

Milobonum II 170[26].

Mincio (de) cava in Sabinis 246[32].

Mincius *v.* Dominicus Donati.

Mindii (S.) ecclesia in territorio Furconino 354[24]. *V. anche* Emindii (S.).

Mingerada filia Abbonis 366[7].

Minianus casalis in Sabinis 294[30].
Minianus fundus in territorio Sabinensi II 104[33].
Minio, Migno, Minionis fluvius 29[16], 173[19], 191[12], 216[7 29], 339[1], 345[13]; II 7[1], 10[15], 11[7], 98[17], 123[14], 137[9], 139[8], 281[31], 284[18]. Minione (de) cella, gualdus *v.* Marię (S.) cella.
Minioli casa de colle Pertusso 295[30].
ministerialis S. Angeli 304[31].
ministerii divini celebratio II 201[21].
Ministeriolum in territorio Sumatino 362[27].
ministri palatii II 301[25]. reipublicę 219[10]; II 286[24].
Minocla in territorio Firmano II 108[9]. *V. anche* Menocla.
minores *v.* homines.
Minulus servus mon. Farf. de Prętorio 259[23].
Mira uxor Leonis de Petro II 36[18].
miraculum II 133[31].
Mirtetum in territorio Sabinensi 355[26]; II 74[17], 102[23].
Misanus in comitatu Spoletano II 268[34].
Miscianum, Misianum II 259[27], 285[32].
Missalis maior mon. Farf. II 310[20]. cum tabulis argenteis II 291[13]. domni Oddonis II 291[13]. Missales duo operti pallio II 292[4].
missarum, missę cantatio, decantatio 351[21]; II 134[23], 309[10]. missę sollemnitatum II 296[13]. dominicę Ascensionis II 226[14]. octavę Pentecostis II 315[18].
missi comitales II 3[12]. ducales *v.* Adelbertus, Merualdus. mon. Farf. 157[12], 233[28]; II 160[6], 212[6]; *v. anche* Leutherius, Manases, Rainerius prębyter. imperiales 185[19], 219[10], 224[27], 295[4], 351[16]; II 107[12], 243[17], 286[23]; *v. anche* Adalardus, Aladramnus, Ardemannus, Arnostus, Gaidualdus, Herpho, Iohannes diaconus, Iohannes pręfectus, Ioseph episcopus, Leo archidiaconus, Leo comes, Pandulfus princeps et marchio, Petrus comes, Petrus Papiensis episcopus, Rainerius Vercellensis episcopus, Richardus dux, Rupertus, Teubaldus episcopus. papales 295[4]; II 314[8]; *v. anche* Gregorius, Gregorius scriniarius, Ingelbertus episcopus. regii *v.* Ardemannus, Gaidualdus, Halaboldus, Haroinus, Hildericus, Hisembardus, Mancio, W. Romanorum II 237[6]. *V. anche* legati.
misterium *v.* unctionis.
mitra .I. mon. Farf. II 292[22], 310[7].
Mizi *v.* Molinum.
Mizouculi rivus 310[21].
Mocarca in territorio Asculano II 48[24].
Mocianus *v.* Motianus.
Modeldis mater Sindifridi servi mon. Farf. in Bucizano 271[23].
Modericus prębyter filius Bonifę servus mon. Farf. ad S. Mennatem 266[34].
Modianum 159[7].
Modium II 185[29].
modius II 28[24] *e passim.* teatinus II 52[15].
Modoricus filius Produli servus mon. Farf. in Bucizano 271[9].
Mogianus in territorio Sabinensi II 128[22].
Mogianus castellum II 122[16].
Mogianus fundus II 33[23 25].
Moiano (de) planum II 35[8].
Moiano (de) rivus II 264[6].
Moianus 221[13], 287[2]; II 30[17].
Moianus in Monte 252[35].
Moianus in Sabinia 340[22]. in territorio Sabinensi II 35[4], 157[16], 280[36].
Moianus fundus in Sabinis 300[1].
Moianus gualdus in Sabinis 163[15], 295[3], 340[22].
Moianus, Moiano (de) podium in territorio Sabinensi II 168[5], 173[32], 284[17]. in Scandrilia 247[36]. pertinentia II 197[1].
Moiorinus servus mon. Farf. in monte S. Donati 259[29].
Moyses II 308[30]. Moysis lex II 249[20].
molarum utile par .I. 152[11].
Molatianus in Sabinis 323[18]. in territorio Sabinensi II 62[31].

molendina, molę, molina, aquimoli molentes 292[7 12], 331[18]; II 33[23], 45[11], 50[25], 55[9 12], 124[33], 169[20], 183[16 24], 184[35], 198[4 5]. aquimoli communales II 74[14]. molendina mon. Farf. 366[18]; II 218[37 38], 223[32], 312[6]. molinum ante, suptus portam Interocrinam 166[23], 175[25], 176[2], 185[22], 281[6], 317[12]; II 36[2], 169[21]. infra civitatem Reatinam 248[29]. in comitatu Reatino 248[36]. molinum maius in territorio Reatino II 65[25]. *V. anche* Iacobi (S.), Ianaticum, Lophoniscis (de), Martini (S.), Meso (de), Todici *e passim.*
molendinarii Farfenses 65[23]; II 82[23].
Molge II 148[11].
Molgia II 182[2], 183[13].
Moliana, Moliano, Mollano (de), Molianus curtis 41[4], 323[24], 325[13], 326[11 32], 339[35], 358[18]. in comitatu Firmano 252[16], 255[29]. in territorio Firmano II 7[24], 175[4], 283[13]. *V. anche* Mollianus, Mulianus.
Molianus fundus 326[10], 327[1], 347[3].
Moliginis *v.* Petra.
molina *v.* molendina.
Molina in territorio Novertino 362[17].
Molinarii in territorio Marsicano II 161[13].
Molini alveus II 129[23].
Molinulę in Asisi 288[24 33].
Molinum Mizi in Amiterno 321[2].
Mollano (de) curtis *v.* Moliana.
Molle in territorio Sabinensi II 60[22].
Mollegius *v.* Iohannes.
Mollianico (de) *v.* Mollionico.
Mollianus in comitatu Firmano 290[4]. *V. anche* Moliana.
Mollica mater Deodati pręsbyteri II 50[2], 51[26].
Mollionice gualdus publicus pecorum Spoletanorum 277[30].
Mollionico, Mollianico (de) serra II 155[19 24].
monachi S. Angeli 247[8].
monachi Farfenses 40[16], 67[8], 167[1], 169[7], 185[25], 200[4], 254[4], 291[14 30], 292[4], 301[2 12 15], 324[16]; II 297[23]. .xv. II 121[3]. ydiotę 350[35]. pessimi 327[21]. *V. anche* fratres.
monachi regulares 40[15], 324[15].
monachi seculares II 12[9].
monachus quidam mon. Farf. II 143[17], 144[1], 272[13].
monachus quidam canonicus clericus, servitor Dagiperti abbatis 327[22].
Monacianus, Monatianus fundus 180[11], 201[16], 213[29], 336[21].
Monacisca *v.* Rota.
Monacisca curtis in Manilla prope flumen Asum 251[22].
Monacisca curtis iuxta flumen Tenna 252[15].
Monaciscus *v.* Collis, Sublongus.
Monaldus filius Rapizonis II 267[18].
monasteria Romę adiacentia 39[28].
monasteria regalia infra fines Tuscię et Firmanę marchię 43[5], 333[27].
Monasteriolo (de) curtis in Summati II 32[3].
Monasteriolum 318[21].
monasterium *v.* Vallantis.
monasterium in territorio Balbensi II 99[15].
monasterium apud ecclesiam B. Petri 3[14].
Monatianus fundus *v.* Monacianus.
moneta romana II 12[n]. quę in Roma expenditur II 194[1]. s. Petri II 12[n].
monilia muliebria 45[8].
monimini scriptum II 32[19].
Mons II 306[11].
Mons super Asulam in territorio Firmano II 283[12].
Mons ubi dicitur Casa Putida 206[21].
Mons in comitatu Narniensi II 263[11], 265[25].
Mons in territorio Reatino II 281[13].
Mons in territorio Sabinensi II 73[9], 103[22], 166[12].
Mons Aionis castellum II 260[6], 285[38].
Mons Altus II 285[39].
Mons Alperti fundus II 147[7]. castellum II 147[7].
Mons Aureus II 3[10], 5[34], 171[7], 182[1], 188[16], 191[8 14], 192[31], 221[29], 222[13].

Mons Aureus in Amiterno 304[3], 317[19]. castellum 304[3], 317[19].
Mons Aureus in territorio Sabinensi 355[9], 365[27]; II 59[12], 60[11], 62[34], 66[18], 72[23], 73[13], 74[7], 101[3], 102[2], 104[12], 105[22 24].
Mons Aureus, Montis Aurei castellum 251[13], 356[5]; II 122[9]. *V. anche* Monte Aureo (de).
Mons Aureus fundus 213[23]. in territorio Sabinensi II 284[6]. *V. anche* Monte Aureo (de).
Mons Bardonis II 237[31].
Mons Calvus 154[3], 155[4], 234[3], 305[14].
Mons Capriolus fundus in comitatu Perosino II 100[7].
Mons Divinus *v.* Divinus.
Mons Falconis in territorio Firmano 316[14].
Mons Falconis, Montisfalconis curtis 35[15], 325[4], 339[28]. in comitatu Firmano 303[20]. in territorio Firmano II 7[20], 177[9], 283[10].
Mons Fani 330[2].
Mons Givius *v.* Givius.
Mons Granarius 194[15], 347[10]; II 283[25].
Mons Maior 354[17]; II 57[15].
Mons Maior fundus II 211[31].
Mons Niger 320[5].
Mons Niger iuxta Cesam Reatinam II 47[21]. in territorio Reatino II 50[9], 51[23].
Mons Niger in territorio Sabinensi II 170[15].
Mons de Nove II 110[11].
Mons de Nove castrum II 260[3], 285[37].
Mons Operis, Operus 331[34]; II 219[3], 262[24], 304[1]. Monte Operis (de) homines II 219[3].
Mons Operis castrum in territorio Sabinensi II 284[13]. ripa castelli II 262[24].
Mons Operis fundus in Sabinia 340[21]. in territorio Sabinensi II 284[4].
Mons Opuli, Montopolum II 182[31 33], 187[16], 191[25], 220[31], 299[12]. in territorio Sabinensi II 72[12], 156[26], 157[10].
Mons, Montis Opuli castellum, castrum II 122[9], 306[32].
Mons Palumbus *v.* Palumbus.
Mons Peditus II 98[32].
Mons Pesclosus II 51[11].
Mons Polisię *v.* Polisia (de).
Mons Ponzuli II 55[26].
Mons Prandonis II 284[39]. in comitatu Asculano II 140[10], 175[18].
Mons Rotundus *v.* Rotundus.
Mons Sanctus 308[26].
Mons Saxum et Vulpium in Tuscana 308[11].
Mons Siccus II 187[25].
Mons Silicis II 238[1].
Mons Tanus 353[11]; II 109[19]. castellum 353[11]. podium II 109[18].
Montalianum II 306[3]. Montaliano (de) homines II 219[1].
Montalianum castellum II 122[17], 160[17], 219[1]. castrum in territorio Sabinensi II 284[15].
Montana *v.* Petra.
montana loca in Sabinis II 306[3].
Montanariis (de) casalis in territorio Sabinensi II 149[11].
Montanarius *v.* Leto.
Montani (S.) curtis in Perosia II 282[25].
Montani (S.) ecclesia in comitatu Perosino II 137[13].
montania in comitatu Reatino II 267[28].
Montanianus 150[24]; II 182[17], 184[34].
Montanianus in territorio Sabinensi 328[22], 331[29]; II 69[32]. aquimolum 328[22], 331[29].
Montanianus fundus 180[36], 201[42], 214[15]. in territorio Sabinensi II 284[5].
Montanum territorium II 156[1].
Montanus (S.) in territorio Asculano II 110[22].
Montanus (S.) in comitatu Perosino II 108[n].
Monte (de) *v.* Pes.
Monte Aureo (de) castellum in Prętorio 249[17].
Monte Aureo (de) fundus in comitatu Narniensi II 180[8 11].

Montebellum in comitatu Firmano 255 [4].
Monte Granario (de) curtis in comitatu Firmano 252 [18].
Monteliano (de) castellum in territorio Carzulano II 176 [16].
Monte Pedito, antiquitus Casę Ravinianę, curtis iuxta civitatem Atri 251 [1].
Monte Pedito, Peditto (de), Montis Pediti, Peditum curtis in comitatu Pinnensi 340 [9]; II 7 [31], 140 [13], 175 [21], 283 [19]. castellum 340 [9]; II 7 [32], 175 [21], 283 [19].
Monte Pelisco, Polisco, Pulisco (de) curtis in comitatu Auximano 252 [21], 253 [27], 340 [3]; II 7 [5], 98 [2], 137 [25], 139 [20], 174 [25], 283 [24].
Monte Prandonis (de) castellum in territorio Firmano II 111 [24].
Monterarii, Montorarii de Corgnito 257 [6 8 12]. via 257 [12].
Monterianum 255 [24].
Monte Sicco (de) castellum in territorio Firmano II 112 [8].
Monte S. Silvestri (de) curtis 194 [20].
Monte Tano (de) castellum in curte Cupresseta 261 [27].
Montiani casalis *v.* Motiani.
Montianum in territorio Sabinensi II 280 [10].
Montianus fundus 181 [24], 337 [8]. in territorio Sabinensi II 284 [6].
Monticello (de) curtis 194 [20].
Monticellum castellum in comitatu Teatino 250 [20].
Monticellus in territorio Reatino II 65 [30].
Monticellus in territorio Perusino II 100 [25], 108 [8].
Monticellus in territorio Sabinensi 314 [1].
Monticlus 194 [14].
Montirone 287 [27].
Montis vocabulum in Paciano 355 [10].
Montis Alberti castellum II 284 [32]. in comitatu Firmano II 175 [6].
Montisfalconis curtis *v.* Mons Falconis.
Montis Opuli castrum *v.* Mons Opuli.
Montis Pediti, Peditum curtis *v.* Monte Pedito (de).
Montium *v.* Costa.
Montone in comitatu Firmano 251 [2].
Montone in comitatu Perosino II 108 [8].
Montopulum *v.* Mons Opuli.
Montorarii *v.* Monterarii.
Montorium II 125 [15], 183 [15]. castellum II 183 [16]. rocca II 125 [15].
Montorium in territorio Sabinensi 352 [10]; II 69 [11], 70 [11].
Montoronum 288 [5].
Monumenta Antiqua inter montem Massę et Pompeię II 67 [33].
Monumenta Clesurulę 352 [31], 359 [12].
Monumenti Cupi fundus 180 [29], 203 [3], 337 [12]. qui et Casale 214 [19].
Monumento (de) *v.* Campus.
Monumentum 161 [11], 305 [27]; II 55 [29], 185 [22].
Monumentum in territorio Furconino 362 [7 9].
Monumentum in territorio Reatino 316 [26], 319 [20], 322 [24].
Monumentum Album in Gabiniano II 115 [11].
Monumentum Antiquum 154 [14], 352 [17]. in Sabinis 333 [3].
Monumentum Caput in gualdo Terviliano 159 [11].
Monumentum Carnarilis in territorio Reatino II 65 [23].
Monumentum Cupum in Toccie 244 [31].
Monumentum Longum 159 [15].
Monzani finis II 207 [18].
Moppulus ortulanus, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267 [24].
Moptianus, Muptianus fundus 202 [9], 214 [24].
Moranula, Maurianula 150 [25]; II 221 [20]. *V. anche* Morianulę, Muranula.
Moranula in territorio Sabinensi 364 [20]; II 69 [4], 105 [5 14 26], 115 [14].
Moranula fundus *v.* Morianulę.
morator Reatinę urbis *v.* Gesfredus.
Morazanus in territorio Sabinensi II 73 [6].

Morcus collis in comitatu Reatino II 277[2].
morgincap donationis II 127[24].
Morgizanus in comitatu Firmano 256[7]. incolę 256[8].
Mori *v.* Campus.
Morianulę, Moranula fundus 180[38], 202[2], 214[18], 300[10], 337[11]. in Sabinis 331[22]. in territorio Sabinensi II 284[6]. *V. anche* Muranula.
Morianus II 45[15].
Morianus pater Pincionis 258[16].
Moricellus in territorio Sabinensi II 71[11]. *V. anche* Muricellus.
Moricentum *v.* Muricentum.
Moricla (de) casalis in territorio Reatino II 116[16].
Morico (de) cava in Terrentiano II 42[2].
Morico, Moricus filius Adelberti Mainardi II 272[4], 273[27], 274[1].
Morico filius Baldonis II 130[1].
Moricus pater Ursi II 68[33], 69[18], 103[24].
Morinus pater Iohannis II 162[23].
Morinus pater Nectonis II 167[9].
Morinus filius Petri II 211[17].
Moro de Ripule servus mon. Farf. in monte S. Donati 259[31].
Moronis (S.) collis II 58[28].
Moronti filii II 50[31].
Morontus pater Petri II 266[24].
Morra (de) curtis 325[3].
Morreconis mons II 204[26].
Morretianum 326[26].
Morricone (de) oppidum II 260[4].
Morriconi in comitatu Esculano II 260[11].
Morru in comitatu Firmano II 139[34], 175[2]. *V. anche* Murrus.
Morrus II 180[20], 278[7].
Morta II 284[25].
Morta in comitatu Firmano II 139[29], 174[34].
Morta castellum II 260[5], 285[38].
Morta mons II 260[5].
Mortua *v.* Macla.
Mortui *v.* Hominis collis.
Mortula II 165[28].
mortuorum *v.* oblationes.
Morunto *v.* Guinizo.
morus una *v.* Castule ad S. Magnum.
mos antiquus Eccl. Rom. II 235[4]. mon. Farf. II 298[11].
Moseleum *v.* Musileum.
Mosenanum 287[9].
Mosica in territorio Asculano 310[8].
Mosieum in territorio Asculano 316[35].
Mosinum in territorio Sabinensi 315[14].
Mosoleum *v.* Musileum.
Motiani, Montiani casalis in Sabinis 299[5], 300[19].
Motiano, Mottiano (de) curtis 261[28]. in comitatu Aprutiensi 340[6]; II 7[30], 175[20], 283[18], 285[1].
Motianus 339[23].
Motianus, Mocianus in territorio Firmano II 7[15], 177[4], 285[5].
Motianus, Mocianus fundus 202[32], 215[5], 338[1].
Motilla *v.* Mutilla.
Mottiano (de) curtis *v.* Motiano.
Motulus 207[9].
Moza 291[23], 359[24]; II 54[23], 114[8].
Moza in castaldatu Interocrino II 33[26]. in territorio Interocrino 352[34], 353[1], 359[3].
Mozano (de) *v.* Campus, Lupo.
Mozano (de) castellum in territorio Sabinensi II 40[16].
Mozano (de) curtis 251[31], 353[12]; II 284[40]. in comitatu Asculano II 7[29], 175[19].
Mozanus 318[23], 354[23].
Mozanus in comitatu Firmano 251[31].
Mozanus in territorio Novertino 262[15].
Mozanus in comitatu Sabinensi 243[13] [16], 244[12], 245[4]. in territorio Sabinensi II 73[21], 99[29], 125[13]. castellum II 73[22].
Mozanus in territorio Teramnano II 126[7].
Mozanus fundus in Sabinis 300[2].
Mr̃o II 284[29].
Muccianus, Mucianus, Mucciani fundus 181[3], 337[18]; II 138[23]. in territorio Sabinensi II 62[20].

Muliano (de) curtis 344 [5]. *V. anche* Moliana, Mollianus.
Mulianus curtis 46 [n].
mulier quędam II 272 [18].
Mulier Mala in comitatu Tudertino II 263 [25], 285 [25]. hospitale II 263 [24], 285 [25].
mulieres *v.* prohibitio transeundi. mulierum conventus *v.* Marię (S.) parva basilica.
multitudo equitum peditumque II 310 [14]. *V. anche* exercitus.
multitudo fidelium imperii 222 [20].
Multrinianus in comitatu Firmano 256 [18].
Munaldi filius 252 [24], 288 [20].
Munaldus pater Beraldi qui vocatur Maco II 141 [12].
Munaldus filius Heinrici Rodulfi II 269 [9], 318 [10].
Munaldus filius Munaldi et frater Origonis clerici 252 [24].
Munaldus pater Munaldi et Orrigonis clerici 252 [24].
Munaldus comes filius Anastasii II 142 [15].
mundiburdium 177 [38], 335 [20]; II 4 [25].
munitiones *v.* Marię (S.) monasterium in Georgio.
Munuli casa in Marsi 159 [5].
Muptianus fundus *v.* Moptianus.
Mura 39 [10]; II 109 [7].
Mura in comitatu Firmano II 177 [9].
Muranula fundus in territorio Sabinensi 316 [13]. *V. anche* Morianulę.
Muranulę in territorio Sabinensi II 117 [12].
Murella II 45 [18], 183 [23], 186 [18].
Murella in territorio Sabinensi II 61 [4].
Murellę 220 [1].
Murelli in territorio Sabinensi II 44 [13].
Murellus servus mon. Farf. in Prętorio 259 [21].
Murgianum 339 [37].
Murgianum in comitatu Firmano II 177 [1].
Muri 339 [36].
Muri in territorio Firmano II 7 [26], 283 [14].
Muri Antiqui in Sabinis 293 [5].
Murianus II 45 [17].
Muricellus II 183 [14]. *V. anche* Moricellus.
Muricentum, Moricentum II 48 [26], 185 [8], 191 [20].
Muricentum in Liciniano II 59 [26].
Moricentum in comitatu Sabinensi 46 [n], 243 [28].
Muricentum casalis in territorio Sabinensi 327 [8].
Muricinus Antiquus II 36 [7].
Murrus 287 [20], 339 [24].
Murrus in Asculo 166 [21].
Murrus in comitatu Firmano 256 [19]; II 177 [4]. in territorio Firmano II 7 [16], 283 [6]. *V. anche* Morru.
murus antiquus in Ripa II 24 [31]. Romę 315 [21].
Murus Novus penes muros Ravennę 46 [n]; 343 [16].
Musa uxor Palumbi servi mon. Farf. in Prętorio 269 [23].
Musca (de) *v.* Nycolai (S.) ecclesia.
Muscini in territorio Sabinensi 305 [35]; II 67 [21].
Muscini castrum in territorio Sabinensi II 170 [14].
Muscinum in territorio Sabinensi 316 [12].
Muscinum castellum II 122 [18].
Musę rigus 365 [1].
musellatio II 272 [18].
Musianus 207 [9].
Musianus fundus 203 [1].
Musigianus casalis in territorio Sabinensi II 40 [25].
Musilei Vallis in territorio Viterbensi 289 [12].
Musileum II 188 [31].
Moseleum in territorio Reatino 148 [17].
Musileum, Mosileum, Mosoleum in territorio Sabinensi 331 [1]; II 62 [28], 66 [31], 73 [34].
Musileum fundus 180 [9], 201 [13], 213 [27], 336 [18]. in territorio Sabinensi II 284 [5].
Musini 260 [17], 276 [6].
Musiniano (de) pertinentia in territorio Sabinensi II 148 [22].

Musinianus II 126[32], 185[15].
Musinus fundus 215[17], 338[13].
Musio bonus homo 187[22].
Musius pater Fulculi, Godelapi, Lupuli, Teudiperti, servus mon. Farf. in Narnate 275[6]. uxor eius 275[7].
Mussini 151[6].
Mussini fundus 181[35].
Mustiola (S.) 287[3].
Mutella 290[16].
Mutella, Mutilla in Sabinis, in territorio Sabinensi 331[1]; II 88[10], 104[20], 280[10].
Mutella fundus 179[29], 200[38], 213[9], 336[1]; II 138[26]. in territorio Sabinensi II 284[5].
Mutella, Mutilla, Motilla mons 18[15], 151[25], 299[9], 320[11]; II 119[24], 264[15], 306[6]. molendina II 119[24].
Mutella (de), Mutellę rivus 322[27]. 331[3], 333[1].
Mutellę serra II 129[7].
Mutus pater Iohannis II 140[32].
Muza *v.* Iohannes Rainerii.

Naculus coniux Autę, pater Autuli, Mauri, Teuduli, servus mon. Farf. in Prętorio 269[10].
Naculus frater Urserami servus mon. Farf. in Prętorio 269[31].
Naia II 266[18], 268[18]. molendinum II 268[18]. *V. anche* Crassis (de) stagnum.
Nancianum in finibus Camertulę 185[24].
Naricus flumen, fluvius 122[n], 286[7]; II 114[16], 207[17], 212[4], 170[13].
Narnate infra comitatum Reatinum II 270[15].
Narnate (de) curtis in Amiterno II 140[27].
Narnate (de) curtis in territorio Carzulano II 176[18].
Narnatina massa 230[18].
Narnia, Narnate 163[28], 274[16], 279[9 16], 339[14]; II 85, 99[13], 281[38], 282[26]. Narnia, Narniensis civitas, urbs II 57[32], 165[16], 180[6], 265[19 27], 285[28]. Narnatinus castaldatus 310[5]. Narniensis comitatus 184[20]; II 44[29], 45[1], 47[3], 57[13], 98[2], 129[27], 137[10], 139[9], 141[15], 153[17], 174[15], 179[17 31], 263[0], 265[16 19], 267[16 8], 276[7]. Narnatinum, Narniense territorium 319[13], 359[20]; II 46[22], 50[11 27], 98[1]. Narniensis episcopus *v.* Rodulfus. Narnensis *v.* Iohannes XIII papa.
Narses eunuchus, cubicularius Iustiniani imperatoris, patricius Romanorum 94[9], 123[n], 130[7]; II 235[9].
Nasso (de) *v.* Iohannes.
Natalia filia Leonis servi mon. Farf. in Sublongo 267[10].
Natalię (S.) ecclesia *v.* Adriani.
Natalis II 300[14].
Natalis filii servi mon. Farf. 318[36].
Natalis servus mon. Farf. de Interria 259[19].
Natalis, Nativitatis Domini dies, festum 30[3], 211[8 26], 221[5], 230[13], 325[19], 365[16]; II 61[32], 62[17 22], 102[15]. *V. anche* Incarnationis dies.
Nativitatis s. Marię dies 30[5], 330[19].
Naudiperga uxor Romualdi servi mon. Farf. in Bucizano 272[22].
Nautona, Notona massa in finibus Reatinis 159[9], 160[8], 163[11], 198[20], 211[4 8], 221[6], 229[14].
naves II 36[31].
Nazano (de) rivus 364[25 35].
Nazanus II 185[6], 186[5 24], 220[32]. Nazano (de) *v.* Iohannis casalis.
Nazanus in territorio Sabinensi 355[31], 365[29]; II 54[11], 65[7], 68[15], 70[11], 73[5], 91[4], 113[14], 117[16], 164[20].
Nazanus, Nazani, Nazano (de) casalis 356[25 28]. in territorio Sabinensi 328[16], 331[9].
Nazarii (S.) curtis in Vallantis II 281[11].
Nazarii (S.) ecclesia II 55[7].
Nazarii (S.) ecclesia in Ardano 194[2].
Nazarii (S.) ecclesia in Vallanti 221[23], 292[5]. in curte Vallantis 353[1], 358[33].
Neapolitanus *v.* Anastasius.
Nebianus, Nibianus, Nivianus in comitatu Firmano II 177[1]. in terri-

torio Firmano 339[20], 352[34]; II 7[13], 109[35], 110[4].
Nebinum in territorio Interocrino 352[34].
Necto pater Benedicti prȩsbyteri II 148[4].
Necto pater Benedicti prȩsbyteri et Iohannis II 163[3].
Necto filius Iohannis II 127[15].
Necto, Nicto de Iohanne Adȩ II 124[33], 198[3].
Necto de Iohanne Petri II 128[5].
Necto filius Morini II 167[8].
Necto pater Petri prȩsbyteri II 130[29].
Necto angaralis mon. Farf. II 300[24].
Negia fluvius II 48[25].
Negia Aleiana aqua II 277[14].
negotians *v.* Guinisius.
Nelianus in territorio Reatino 310[3].
Nemorię 325[11].
Nempini casalis 279[7]. familię, foculares, pertinentia eius 279[8].
nenię II 311[10].
Nepesina civitas II 127[10].
Nepotianum 150[25].
Nepotianus consul, imperator 84[13], 93[2].
Nera (de) *v.* Collis.
Nera filia Rainerii, uxor Demetrii II 127[22], 128[9].
Nerei (S.) curtis in Colomonte II 281[27].
Nerei (S.) ecclesia in Tisingano II 58[31].
Nereus (S.) in Tisingano II 58[30].
Nerfe II 157[12].
Nergo colonus mon. Farf. in Turano 296[2]. filius, nepotes eius 296[2].
Nerina silva in territorio Narnatino 319[13].
Nerini pons 320[13], 321[29], 358[16].
Nerinus *v.* Gypso.
Nerinus filius Bonohominis II 160[27].
Nerinus pater Dominici 244[10].
Nero filius Bernardi 257[17].
Nero pater Pagani II 275[4].
Nero filius Pagani Neronis II 275[4].
Nero imperator 81[22], 90[26], 91[2].
Nero subdiaconus Farf. II 218[5].
Nerula castellum, castrum II 222[30], 278[12 15 18 25 27].
Nerulę pertinentia II 264[13]. in territorio Sabinensi II 150[9 13].
Nerva consul 82[9]. imperator 82[7], 91[9].
Nespulo (de) aqua II 65[10].
Netianus in territorio Asculano II 110[19].
neumę *v.* cantuum.
Nevulus pater Benedicti II 301[4].
Nibianus, Nivianus *v.* Nebianus.
Nicbla in castaldatu Interocrino II 33[27].
Nicerinus episcopus *v.* Ludoicus.
Nicolai (s.) corporis translatio Barum II 320[15].
Nycolai (S.) curtis in Colle Stacti II 282[4].
Nycolai (S.) curtis in Macla II 281[25].
Nycolai (S.) ecclesia in Aviliano II 260[13], 263[21], 285[20].
Nycolai (S.) ecclesia in Cerrito Malo II 123[1].
Nicolai (S.) confessoris ecclesia in Cerreto Malo II 141[25].
Nycolai et Silvestri (Ss.) ecclesia in Cerrito Malo II 281[2].
Nycolai (S.) ecclesia in Criptis II 269[15].
Nycolai (S.) ecclesia in urbe Interamnensi II 285[10].
Nycolai (S.) ecclesia de Lanciola, cella mon. Farf. II 268[14]. in silva Lanciola II 285[11].
Nycolai (S.) ecclesia in Macla II 280[36]. in pertinentia castelli de Maccla II 151[3], 153[19].
Nicolai (S.) ecclesia in Marzulano II 190[1], 298[31].
Nycolai (S.) ecclesia in castello de Monte Prandonis II 111[24].
Nycolai (S.) ecclesia de Musca II 199[21].
Nycolai (S.) ecclesia in comitatu Narniensi, castaldatu S. Gemini II 267[5].
Nycolai (S.) ecclesia in Postmontem II 66[17].

Nycolai (S.) ecclesia ad Sacerdotes II 123 [2], 148 [15].
Nycolai (S.) ecclesia in regione S. Cassiani infra civitatem Teramnensem II 262 [2].
Nycolai (S.) monasterium in comitatu Narniensi, castaldatu S. Gemini II 267 [1 11 14 20]. abbas *v.* Carbo.
Nicolaus filius Iohannis Gualabruni II 212 [32].
Nicolaus filius Landulfi Adelberti II 141 [8].
Nicolaus pater Rocconis II 129 [30].
Nicolaus iudex II 317 [9], 318 [4].
Nycolaus [I] papa 96 [24]; II 243 [20].
Nicolaus [II] Allobros, dictus Burgundio, papa II 143 [20], 144 [28], 150 [3], 245 [6 19], 247 [25], 253 [19], 256 [22].
Nicolaus II papa II 198 [24], 240 [26], 307 [9]. *V. anche* breve, decretum, placitum, privilegium.
Nycolaus prępsbyter filius Sabini II 150 [26].
Nicolaus prępsbyter et monachus Farf. II 217 [21].
Nycolaus (S.) 256 [24].
Nycolaus (S.) de Carcere II 232 [16].
Nicolaus (S.) de Forfungi II 214 [7].
Nicto filius Ingebaldi II 164 [28].
Nicto de Iohanne Adę *v.* Necto.
Nicto pater Iohannis II 161 [3], 198 [25].
Nicto Sproccus *v.* Benedictus.
Nicto monachus 298 [15].
Nictonis Caroci et confratrum casalis in Sabinis 247 [13].
Nictonis de Lupone Lantrudę casalis in territorio Sabinensi II 70 [18].
Nictus pater Franconis et Iohannis 247 [10 11].
Nigitianus fundus in Sabinis 297 [21]. mola 297 [22].
Niger *v.* Cippus, Mons, Rivus.
Niger *v.* Iohannes.
Nigra *v.* Piscina.
Nigra (de) *v.* Collis.
Nymphę massa II 237 [23].
Ninus in territorio Asculano II 110 [21].
Nithardus 210 [5].
Nivianus *v.* Nebianus.
nobiles homines II 24 [19].
nobilis quidam Romanus 66 [4]; II 82 [32].
Noccla, Nocla in territorio Sabinensi II 27 [25], 61 [9], 68 [2], 70 [16], 71 [12], 72 [10], 74 [12], 91 [9], 102 [24], 148 [22].
Noccla casalis in territorio Sabinensi II 70 [25].
Noceri fundus in territorio Tyburtino II 26 [14].
Nocerinum territorium II 52 [1].
Nocherius pater Guinisii II 157 [10].
Nocla *v.* Noccla.
Nocrę rigus II 184 [19]. Nocrę rivi via II 184 [16].
Nocturnale perfectum mon. Farf. II 310 [7].
Nolanus in Auretino II 161 [11].
nomenculator, numiculator *v.* Theodorus, Theophilactus.
nomina 297 [12-18].
Nonantulę monasterium 31 [6], 242 [22].
Nonvolia pater Franconis II 49 [4], 53 [8], 92 [1].
Nonvolio Bufo servus mon. Farf. 249 [6].
Nordepertus abbas Farfensis 98 [24], 230 [29].
Nordo pater Huberti II 122 [8], 165 [11]. herèdes eius II 165 [15].
Nordo (de) casalis in comitatu Narniensi II 263 [13].
Nordulus pater Auflę, Marię, Rodepergę, Stefanię, servus mon. Farf. in Narnate 274 [25]. uxor eius 274 [25].
Norico nepos Opizonis Cunę II 267 [10].
Noricus *v.* Victor [II] papa.
Normię massa II 237 [24].
notarius *v.* Adam, Avdacher, Benedictus, Constantinus, Dructemirus, Guido, Inquirinus, Iohannes, Leo, Lupo, Octeramus, Petrus, Totemannus.
Notona massa *v.* Nautona.
Novaria 242 [1]. Novariensis ępiscopus II 167 [4]. *V. anche* Oddo.
Nove (de) *v.* Mons.
Novę Casę *v.* Casę Novę.
Noveri 317 [2].
Noveri in territorio Interocrino II 281 [21].

Noveri in comitatu Reatino 249[9]. in territorio Reatino II 47[11].
Novertini casalis in Scandrilia 247[32].
Novertinum territorium 302[2], 362[13]; II 50[3], 51[28].
Novule 288[32].
Novulianus in Amiterno 354[3].
• nuale vocabulum in Clividiano 281[9].
Nucarius rivus 305[35], 316[13].
Nuce (de) ministerium II 147[1].
Nucella super fluvio Pharpha 330[28].
Nucella in territorio Sabinensi II 67[14].
Nucellę aqua II 64[31].
nuces II 312[12].
Nucis Vallis II 90[4].
Numentanus pons 40[4].
Numerianus imperator 83[20].
Numianus episcopus v. Willelmus.
numiculator v. nomenculator.
Numiliani fossatus 158[25]
Numisiano (de) fossatus 174[4].
nuntii v. legati, teutonici.
Nursia in castaldatu Pontano II 130[3].
Nursinus Campus in castaldatu Pontano II 130[25], 154[12].
nusca aurea feminea mon. Farf. II 292[9]. nuschę .III. aureę femineę II 309[22].
nux una v. Castule ad S. Magnum.
Nux fundus II 146[9].

obędientia II 268[28 34].
obedientię fratrum mon. Farf. II 209[36], 224[8].
Obianus saltus in comitatu Perusino II 100[13].
oblatę in modum ҫoronę arte pistoria compositę II 201[15].
oblati 188[22], 222[30], 225[31], 312[17]; II 178[15].
Oblatianus in Amiterno 318[13], 322[7].
oblatio II 201[9].
oblatio fidelium 126[22], 127[23], 128[8], 137[13], 143[32], 184[27], 223[2].
oblatio, traditio personalis II 263[29], 265[17].
oblationes, bona, data mortuorum 57[25], 184[28]; II 62[18 23], 77[22], 118[26], 133[9], 135[12], 137[38], 155[31], 209[25], 210[33], 218[27 33], 223[33], 229[11], 265[12], 297[29]. vivorum II 210[33], 229[11].
obligationes II 156[1], 273[1]. festivitatum II 298[21]. mortuorum II 298[20].
obsequia cellarum mon. Farf. II 312[16]. ebdomadarum II 214[23]. locorum II 312[16].
obsessio, obsidio Penestrini montis 67[4 10]; II 83[15 21]. Romę 334[21]; II 172[28], 239[3].
obsides II 230[32], 231[25], 232[10 18], 233[15], 257[3 22], 273[3].
obstupefactio corporis II 134[7].
Occanianus in territorio Firmano II 108[10].
Occiani fundus in Sabinis 296[5].
Occiano (de) campus in territorio Furconino 233[21].
Occianus in Scandilia 161[20].
Occianus, Ocianus fundus 180[18], 201[23], 213[37], 336[28].
Occidens 135[17]. occidentalia loca II 233[27]. occiduę partes II 131[21]. occidentalis respublica 130[16].
occisio hominum II 143[25]. hominum captorum II 272[10].
Occlanianus II 109[8 23].
Occliavia pręsbytera uxor Cunctarii pręsbyteri, mater Theodori 152[8].
Occus servus mon. Farf. in fundo Paterno 326[9].
Ocdilo v. Odilo.
Ocellionum mons in territorio Sabinensi II 115[25].
Ocenum 194[18].
Ocianus fundus v. Occianus.
Oclinione in territorio Perusino II 100[20].
Ocpaldi filiorum mons in territorio Firmano II 112[13].
Ocre in territorio Furconino 305[8].
Ocre (de) curtis in territorio Furconino 316[6].
Ocre (de) lacus 305[12]. furca de lacu 305[12].
Ocresia in territorio Teramnensi II 269[18].

Ocriclum II 123 [16], 282 [27].
Ocriclum, Ocricclum in castaldatu Pontano II 130 [22], 154 [6 11]. platea *v.* Marię (S.), Silvestri (S.).
Octaviani filii II 318 [13].
Octavianisca consanguinitas II 293 [14].
Octavianus II 139 [24], 174 [29].
Octavianus filius Alberici principis Romanorum *v.* Iohannes [XII] papa.
Octavianus pater Crescentii II 143 [8 16].
Octavianus pater Crescentii et Oddonis 70 [2], 76 [28]; II 86 [6], 149 [26].
Octavianus filius Iohannis II 161 [3].
Octavianus filius Ioseph II 51 [32].
Octavianus filius Ioseph, coniux Rogatę II 30 [15], 31 [25], 34 [6 16], 37 [10], 42 [10 22], 97 [8].
Octavianus pater Ottonis II 89 [1].
Octavianus filius Oddonis Iohannis Oddonis II 231 [27].
Octavianus filius Transarici II 270 [4].
Octavianus dictus Victor II 321 [29].
Octavianus comes filius Iohannis Oddonis II 193 [19], 194 [4 9 13], 197 [9], 204 [14], 230 [1 8], 231 [23 26 28 30], 232 [9 24]. filius eius II 193 [23], 232 [2]. frater II 193 [28].
Octavianus (domnus) pater Iohannis et Marozę II 141 [19].
Octavianus Augustus imperator 81 [7 13 18].
Octavium *v.* Octavum.
Octavius senator pater Octaviani imperatoris 81 [7].
Octavo (de) castellum in comitatu Reatino 323 [29].
Octavum 161 [18], 228 [20].
Octavum in comitatu Asculano II 140 [9].
Octavum in massa Nautonā 221 [7].
Octavum, Octavium in territorio Reatino 318 [15], 319 [36], 320 [2], 361 [13]; II 46 [17].
Octeramus notarius 185 [12].
Octeramus, Opteramus filius Liuzę 309 [13], 315 [23], 319 [34], 333 [3].
Octi uxor Petri Iohannis II 36 [10].
Octianus 228 [12].
Octo comes *v.* Otto.
Oddo pater Berardi II 302 [1 21].
Oddo filius Baroncelli Berardi II 267 [26].
Oddo filius Iohannis II 193 [15].
Oddo pater Iohannis II 149 [14], 193 [19], 194 [9], 230 [1].
Oddo filius Iohannis Oddonis II 149 [13].
Oddo filius Octaviani, frater Crescentii 70 [1 5], 76 [28]; II 86 [5 9], 149 [28].
Oddo Oddonis Tiniosi II 197 [32].
Oddo filius Rainucii Oderisii II 263 [32].
Oddo filius Rustici Crescentii II 264 [9].
Oddo Tiniosi pater Girardi et Oddonis II 197 [33].
Oddo Cloniacensis abbas, archimandrita monasteriorum Romę adiacentium 39 [26].
Oddo .pręsbyter, Longobardus genere, abbas Farfensis II 223 [2 18], 224 [28 34], 226 [2 15]. *V. anche* promissio.
Oddo comes 90 [7 8 10].
Oddo comes [Sabinensis] II 47 [25]. *V. anche* placitum.
Oddo comes germanus Crescentii 90 [11].
Oddo comes filius Iohannis Oddonis, pater Iohannis et Octaviani II 197 [9], 230 [8], 231 [1 7 22 27], 232 [4 6 17], 233 [1 4 14 22], 241 [13 26], 255 [30], 256 [9 21 25], 257 [5 23 24 27].
Oddo (domnus) II 291 [14 16], 292 [1].
Oddo Novariensis episcopus II 248 [28].
Oddo imperator *v.* Otto.
Oddo pręsbyter et monachus Farf. II 217 [16 28].
Oddolinus filius Tebaldi II 267 [17].
Odelerius pater Ildebrandi II 211 [28].
Odelprandus 227 [21]; II 12 [n].
Odelprandus clericus 233 [11].
Odelprandus pręsbyter 220 [18].
Odelricus Beneventanus archiepiscopus II 248 [3].
Odelricus Firmanus episcopus II 248 [12].
Odelsinda 249 [31]. filii eius 249 [31]. confratres 249 [31].
Odemundi filii II 156 [5], 170 [25], 190 [23].
Odemundus pater Conii et Rainerii II 48 [22 23].
Odemundus filius Transmundi II 204 [13].
Odemundus diaconus et monachus Farf. II 217 [32].
Odenachus [imperator] 83 [13].
Oderisius Adulterinus II 196 [30].

Oderisius filius Arnolfi, coniux Tederandę II 162 31.
Oderisius pater Iohannis II 181 15.
Oderisius filius Rainaldi II 160 14. uxor eius II 160 15.
Oderisius de Rainuccio II 301 4.
Oderisius pater Rainucii II 263 31.
Oderisius filius Rainucii Oderisii II 263 32.
Oderisius comes 250 9; II 30 23, 99 14, 140 29.
Oderisius comes filius Berardi comitis II 154 25, 160 13.
Oderisius comes filius Rainaldi comitis II 26 29, 27 3. *V. anche* placitum.
Odilo, Ocdilo monachus, abbas Cluniacensis 51 n, 57 3, 58 6, 68 4; II 76 35, 78 3, 84 7, 223 26.
Odimundus frater monachus Farf. II 121 n.
Odmundus abbas Ss. Cosmę et Damiani in Mica Aurea II 158 16, 159 9 11 22.
Odo coniux Dode, pater Iohannis et Petri II 151 1.
Odo, Oudo filius Mainardi 288 25, 289 1.
Odo pater Rainerii II 266 24 27.
Odo pater Tebaldi II 267 3.
Odolinus filius Iohannis II 165 6.
Odonis filii 287 2, 288 4.
Odonis de Trevi filius 288 23.
Odonis comitis filius 287 25.
Odovacer, Odovacrus rex 85 21, 93 19, 130 34.
Oducius pater Bulgarelli et Rodulfi comitum Tudertinorum II 265 33.
offensa II 262 18.
offertiones II 272 21.
offertoria .VIII. mon. Farf. II 292 22.
officia ecclesiastica II 298 21.
officinę S. M. Farfensis 29 24, 30 27.
Offilo pater Martini habitatoris Capraricę 195 13.
Offo 258 26.
Offonis comitis filius 255 30.
Ophiani fundus 337 38.
Ophiano (de) castrum vetus II 176 16, 221 18.
Ofianum, Ophianum II 192 1, 221 18, 281 24, 306 3. Ophiani castaldatus II 51 3. pertinentia II 29 9 13, 44 9, 50 21, 51 9, 54 8. castellum II 51 9.
Ophiano (de) homines II 219 1.
Ofianum, Ophianum in comitatu Reatino 249 32. in territorio Reatino II 51 25, 99 30, 100 17, 101 28, 115 8. castellum antiquum 249 33.
Ophianum castellum II 122 17, 160 17, 219 1. castrum in territorio Sabinensi II 284 16.
Ofida, Ophida 325 7; II 101 14, 137 22, 226 9 12, 282 28. in comitatu Asculano II 7 29. castellum II 7 29.
Ofidę pertinentia II 108 16. prępositus *v.* Beraldus III abbas Farfensis.
Ophida, Ofidę castellum, castrum II 108 13, 284 34. in comitatu Asculano II 140 6, 175 12, 260 9.
Ophida civitas II 260 9.
Ophida curtis in comitatu Asculano 311 26.
Ophidę mons II 108 16.
Ophidę vocabulum in Furcone 223 30.
Ofigianus 317 36.
Ofigianus in massa Torana 227 35.
Ophiniani campus in Amiterno 310 15, 317 6.
Ofinianus in territorio Amiternino 358 3.
Ofreducius Petri Girardi II 318 5.
Ofredus filius Alberici II 46 21.
Ofredus filius Rustici II 210 17.
Ofriducius comes II 275 25. homines eius II 275 29.
Ofridus filius Crescentii, coniux Girambę II 213 12, 222 6.
Ofridus filius Rapizonis II 267 18.
Ofridus comes II 231 19.
Oldebaldus II 100 16.
Oldebaldus pater Berardi et Guidonis II 51 30.
Oldericus servus mon. Farf. in fundo Paterno 326 9.
Olderisii filii 249 17.
olei *v.* pensio.
Oleno (de) *v.* Ursulus.
Oleti casalis in massa Interocrina 185 13.

Oliano (de) mons II 34 [26].
Olianus in territorio Firmano II 112 [11].
Olianus in territorio Reatino 304 [20], 319 [2], 320 [20].
Olianus fundus II 146 [10].
Olibrius imperator 85 [16].
Olimpius cubicularius et exarchus 95 [1]; II 236 [9].
olivarum talię in Sabinis 294 *passim*.
olivetum *v.* Granicę campus, Porporaria, Tribilianus casalis.
Oliveto (in) *v.* Marię (S.) ecclesia.
Olivetum 194 [24].
Olivetum in Perosia II 282 [25].
Olivetum castellum in territorio Sabinensi II 122 [19], 170 [15].
Olivula 228 [12].
Olivula fundus 180 [18], 201 [24], 213 [38], 336 [29]. in territorio Sabinensi II 284 [7].
Olonna curtis 312 [34].
Olonna fluvius 168 [13].
Oloza in comitatu Asisi 253 [3].
Omari casalis in Canali II 72 [11].
Onciaria terra II 110 [4].
Onianum in pertinentia castelli Terraniani II 183 [13].
Onorelda uxor Stephani Ottonis II 165 [4].
Onuphulum villa in Valle Superequana II 170 [4].
Opacum 270 [26].
opera, operę 207 [25], 304 [21]; II 297 [20]. boum 234 [16 20], 235 [18]. manuum 234 [15 20], 235 [18].
Operis, Operus *v.* Mons.
Opetani *v.* Opi.
Opi in territorio Balbensi 356 [21], 357 [25]. Opitani, Opetani 305 [29], 362 [13 22].
Opi (de) campus 356 [19], 557 [16].
Opi villa in territorio Balbensi 357 [16].
Opilius pręfectus 82 [29].
Opizo filius Cunę, patruus Ildebrandi, Noriconis et Rodulfi II 267 [10].
Opizo Bebiensis episcopus II 248 [27].
Opligianus, Oppligianus in Amiterno 352 [30], 354 [2]. in territorio Amiternino 316 [4].
oppidulum quoddam *v.* Tuscia.
Oppligianus *v.* Opligianus.
Optapertus homo mon. Farf. in Forcone 262 [5].
Optavianus filius Sarraceni Rainerii Randonis II 317 [12], 318 [2].
Opterami filii 249 [17].
Opteramus pater Gaiderisii et Rainerii 347 [16].
Opteramus Liuzę *v.* Octeramus.
Opteramus conductor 294 [23], 295 [9], 300 [7].
Opteramus servus mon. Farf. 275 [18]. filius eius 275 [18]. uxor 275 [18].
Opteramus servus mon. Farf. ad Volubrum 263 [19]. filii eius 263 [19]. uxor 263 [19].
Opteramus filius Teodori servus mon. Farf. in Colomente 266 [3].
Optianus in Sabinis 299 [31].
Optiperga uxor Teodori servi mon. Farf. in Colomente 266 [2].
Optuli casalis II 54 [25].
Opuli *v.* Mons.
opus plumarium congregationis ancillarum Dei 324 [5].
Oqualis in territorio Novertino 362 [16].
Orationalis cum tabulis eburneis mon. Farf. II 292 [2], 309 [27].
orationes II 293 [9].
Orbeca *v.* Orbica.
Orbenianus in territorio Novertino 362 [16].
Orbentis in territorio Marsicano II 161 [13].
Orbica 259 [11]. Orbeca in territorio Amiternino 361 [17].
Orbitulum II 33 [22].
Orcilianus fundus 202 [10], 214 [26]. in territorio Sabinensi II 284 [7].
Orclange II 191 [7 20]. *V. anche* Oriclangi.
Orclanię casalis in Sabinis 293 [28].
Orclanium in territorio Sabinensi 327 [8]. *V. anche* Oreclanium.
Orcle civitas 316 [17]. Orclanus comitatus vel territorium 316 [16]. Orclano (de) territorium 206 [29].
Ordeolus fundus 179 [29], 200 [37], 213 [9],

336[1]. in territorio Sabinensi II, 284[7].
Ordiales *v.* Cancelli.
ordinati mon. Farf. II 269[27], 279[1].
ordinatio archiepiscopi Ravennas II 236[31]. cellarum II 138[2]. clericorum 283[33]. monachorum 283[26]; II 138[1]. pontificis II 234[17 26 28], 235[3 5 23], 236[22 24 26], 237[3], 239[1 2], 242[20]. prȩsbyterorum II 138[1].
Oreclanium, Oreclanum II 48[5], 59[26], 185[8]. in comitatu Sabinensi 243[28]. *V. anche* Orclanium.
Oretinum, Oritinum II 157[13]. in comitatu Marsicano 250[15]. *V. anche* Auretinum.
organa mon. Farf. II 311[8].
Orgiale in Aqua Canali 224[2].
Oria coniux Teudini comitis II 161[24].
Oria abbatissa, neptis Hugonis abb. Farf. II 375[n].
Orialis in territorio Novertino 362[16].
Orialis fundus trans fluvium Tyberis II 26[6].
Oricclagni fundus 181[6].
Oriclangi in territorio Sabinensi II 280[38]. *V. anche* Orclange.
Orię Fontis rivus in territorio Firmano II 108[10].
Orienne II 157[12].
Oriens 5[6], 13[23], 106[8], 129[32].
Orientale imperium 130[25], 131[12].
Orilgianus fundus II 57[30].
Oriolus in territorio Sabinensi II 104[29].
Oritino, Ortuno (de) villa 261[16], 277[11]. *V. anche* Oretinum.
ornamenta, ornatus S. M. Farfensis 21[4], 22[7], 30[8], 45[7], 198[10]; II 118[11], 224[21], 225[4], 228[32], 291-92 *passim*, 307[16], 309-310 *passim*, 311[3], 313[18 28]. ex auro et argento 20[19], 166[13]. ornamentum missȩ officii 63[6 10], 74[12]; II 80[5 8]. pontificale II 132[14].
ornamenta ecclesię S. Leucii 254[24].
ornatus in ęre Romę II 236[16 18].
Ornecta mons II 50[23].
Ornetulus fundus II 146[11].
Orosius *v.* Chronica.
Orrea fundus via Ardeatina II 234[5].
Orrianum 166[5].
Orrigo clericus filius Munaldi et frater Munaldi 252[24].
Orsianum, Ursianum 288[26 27 29], 289[5].
Orta (de) villa II 180[17].
Ortana civitas *v.* Hortana.
Ortatianum 325[11], 339[27].
Ortatianum in comitatu Firmano II 177[7]. in territorio Firmano II 7[18], 283[8].
Ortelle, Hortelle in comitatu Sabinensi 244[29], 246[5]; II 30[13], 31[26]. in territorio Sabinensi 363[24]; II 57[9], 71[18 29], 74[27], 97[22 29], 98[14], 104[35], 137[7], 139[6], 280[14 28].
Ortensus pater Amati II 197[22].
Ortezanum in comitatu Firmano 252[9].
Ortisanum *v.* Ortisianum.
Ortisanus casalis 182[11].
Ortiscanus fundus II 58[1].
Ortisianum, Ortisanum 150[25]; II 189[3 33], 190[9 24], 220[33], 221[22 27]. podium II 189[34]. *V. anche* Ortosianum.
Ortisianum, Ortisanum in territorio Sabinensi II 59[19], 102[28], 103[27], 105[19], 148[29].
Ortisianus fundus 201[39], 214[13], 337[4]. in territorio Sabinensi II 284[7].
Ortonella, Hortonellę podium in comitatu Teatino II 99[1], 175[26], 282[16].
Ortosianum II 190[11]. *V. anche* Ortisianum.
Ortucle suptus S. Mariam 260[32], 276[21].
Ortuno (de) *v.* Oritino.
Ortus 261[2], 276[27].
ortus pro infirmis mon. Farf. II 297[33].
Orzanum in Spoleto II 282[21].
Osanus II 55[29].
Osciano (de) vallis in territorio Reatino 320[34].
osculum in manibus II 272[23]. pacis II 172[22].
Osenzulus filius Clarenzuli servus mon. Farf. in Forfone 264[10].
Osimanus comitatus *v.* Auximanus.

Ossianus iuxta civitatem Reatinam II 159[6]. molinum II 159[6].
Ostiensis episcopus *v.* Petrus.
Ostrogothi 130[15].
Ota uxor Grimaldi Ribertonis II 156[12].
Ota mater Mainerii II 55[19].
Ota, Outa, Otę mons 292[29], 331[12], 335[32]; II 181[13], 182[35], 184[9], 188[5]. in territorio Sabinensi II 28[16], 32[20], 64[18 23], 70[30], 96[18], 102[11], 103[14].
Otectianus II 110[4].
Oteramisca Vallis in castaldatu Pontano II 154[14].
Otbertus pater Iohannis 255[6].
Otho imperator *v.* Otto.
Otolfus 267[21].
Otolfus scario 274[12].
Otolfus coniux Maurę, pater Barauculi, scario in Forcone 261[36].
Ottinus servus mon. Farf. in monte S. Donati 259[28].
Otto pater Hautonis *v.* Atto.
Otto pater Iohannis II 131[3].
Otto filius Iohannis Ottonis II 131[3].
Otto pater Rainerii II 142[31].
Otto pater Stephani II 165[3].
Otto comes 90[15]; II 87[13].
Otto comes pater Crescentii et Iohannis II 124[27].
Otto, Octo comes filius Octaviani, coniux Dodę II 89[1], 91[2].
Otho Lucius imperator 81[28].
Otto imperator 146[28]; II 241[20], 287[2]. *V. anche* edictum, pręceptum.
Otto [I] imperator 334[8], 335[6 8], 343[6 12]; II 243[26]. *V. anche* mandatum, placitum, pręceptum.
Otto I imperator 44[3], 45[21], 89[23], 290[8], 349[6]; II 13[19], 179[11], 283[34].
Otto [II] imperator 347[10].
Otto, Otho II imperator 45[24], 89[24], 90[1], 290[9], 344[13], 346[27 31], 349[5]; II 14[2]. *V. anche* placitum, pręceptum.
Otto [III] imperator 64[19], 366[1]; II 3[4 8], 32[1], 81[19], 88[22].
Otto III imperator 48[2], 74[20], 90[1], 346[35]; II 3[22 23], 4[19 21], 5[2 27 30], 6[17], 9[1 4 8], 14[15], 17[3 4], 18[11 13 16 18], 24[14]. *V. anche* placitum, pręceptum.
Oddo [IV] imperator II 322[13].
Otriculi *v.* Utriculi.
Ottuli casalis 291[25].
Otulo (de) vadus II 170[25 28].
Otuperga uxor Todorici servi mon. Farf. in Bucizano 271[16].
Oudo *v.* Odo Mainardi.
Oupa mancipia mon. Farf. 267[35].
Oupulus coniux Trudę, pater Attulę, Godę, Marię, Rodiperti, servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266[20].
Outa mons *v.* Ota.
Ovellana in massa Torana 228[29]. salices 228[31].
Ovellana Vallis fundus II 211[33].
Overniva lacus II 155[19].
Ovidius [liber] II 310[8].

Pabenbergensis episcopus *v.* Heberardus.
Paca Vallis II 45[16].
pacca lardi 152[13].
Pacciano (de) mons 355[12].
Paccianus in Sabinis 293[1], 330[30]. in territorio Sabinensi II 28[13], 70[23], 213[9], 256[26]. *V. anche* Pacianus.
Paccianus in massa Toccię 352[12].
Paccianus casalis in Sabinis 293[19].
Paccianus fundus II 57[25]. in territorio Sabinensi II 284[9].
Pacciniano (de) terra in comitatu Sabinensi 246[7].
Pacianus 261[8], 277[4]. rigus 261[8], 277[4].
Pacianus in Sabinis 295[32]. in territorio Sabinensi 355[10] *V. anche* Paccianus.
Pacianus fundus 213[30]. qui Collis de Nera II 256[4], 257[12].
Pacilianus casalis 151[3].
Pacilianus fundus 180[15], 201[20], 213[34], 336[25]. in territorio Sabinensi II 284[8].
Paclanę 207[18].
pactiones II 273[1].
pactum promissionis II 265[7].

Pacus in Amiterno 322[4].
Pacus in territorio Sabinensi II 170[15].
Pacus Lupoliscus in Furcone 318[8].
Padaldus servus mon. Farf. in Casa Matrone 265[26].
Paduanus comitatus 261[22].
Padule, Padules, Paludes in territorio Reatino 309[9], 319[26], 339[9]; II 65[27], 111[8], 281[26].
Padum flumen 29[2], 32[19].
Paflagonię dux v. Argiros.
Paganecus v. Paganicus.
Pagani II 78[26], 272[5]. *V. anche* Agareni.
Paganica in comitatu Furconino II 29[21], 51[18].
Paganica aqua 361[8].
Paganica (de) pratum in territorio Reatino II 47[14].
Paganica (de) rivus 358[17].
Paganica (de) vadus in territorio Furconino II 58[25].
Paganicus II 160[24].
Paganicus, Paganecus in Noveri 317[2]. in territorio Novertino 302[4], 362[15]; II 50[3], 51[28].
Paganicus in territorio Reatino II 47[11].
Paganicus, Paganecus in Turano 318[1 34]. locus in territorio Torense 250[2]. in territorio Turano 354[10], 358[20]. criptę 250[2].
Paganecus, Paganeco (de) casalis in massa Torana 223[23], 224[7].
Paganecus fundus II 33[15].
Paganellus II 164[16]. consortes eius II 164[17].
Paganellus nepos Attonis filii Sigizonis 253[21]. consortes eius 253[21].
Paganellus, Paganus filius Audonis II 317[13], 318[3].
Paganellus pater Rolandi II 262[7].
Paganus v. Iohannis casalis, Paganellus, Teuzo.
Paganus filius Gaidonis II 141[2].
Paganus filius Neronis, pater Neronis II 275[4].
Paganus pater Teuzonis 244[7].
Pagonianus 278[29].
Paicla Folgia II 57[5].
Palatianus fundus II 211[30].
Palaticus v. Iohannes patricius et exarchus.
palatium 160[1 27], 164[8 16 22 26], 175[15] II 301[25]. palatii potestas 164[8].
palatium v. Acupencus, Aqui, Aquisgrana, Franconoford, Gallianum, Papia, Ticinum, Tophia. publicum v. Carilegum.
palatium mon. Farf. ad placita et iudicia tenenda 31[3]. regale 30[16].
palatium imperatorium Romę 223[14].
Palatium regio civitatis Spoletanę II 317[23].
Palazata (S.) 288[23].
Paldo nobilis vir consanguineus Tasonis et Tatonis 9[32 33], 12[29], 15[28], 16[3], 140[16], 141[25], 142[20], 145[32].
Palentiana casalis in territorio Biterbensi 329[28].
Palentianę vicus 186[1].
Palentianus in Sabinis 297[28].
Palerecta II 277[7]. Crux II 277[7].
Palerisi 299[33].
Pallanus mons 194[13].
pallium cum leonibus mon. Farf. II 292[17]. rotatum II 292[16]. pallii brachia .III. II 292[19], 310[25].
Pallo filius Ilperini II 180[31].
Pallor fluvius, rigus 284[33], 285[7 8]; II 271[16].
Palmę 186[18].
Palmę in Sabinis 295[15], 299[4]. in territorio Sabinensi II 281[6].
Palombara fundus II 212[1].
Palpa in territorio Reatino II 101[4].
Paludes v. Padule.
Palumba uxor Aideperti servi mon. Farf. in Colomente 265[36].
Palumba uxor Alonis filii Mauri servi mon. Farf. in Prętorio 270[4].
Palumba uxor Ermuli servi mon. Farf. ad Bisenie 264[21].
Palumba uxor Godefridi fratris Godeprandi servi mon. Farf. in Bucizano 271[35].
Palumba filia Ildeprandi servi mon. Farf. in Bucizano 272[1].

Palumba filia Leoniani servi mon. Farf. in Prętorio 269[19].
Palumba uxor Rimonis servi mon. Farf. in Colomente 265[28].
Palumba uxor Teudaldi filii Teudelapi servi mon. Farf. in Bucizano 272[27].
Palumba (de) collis II 157[6].
Palumba (de) podium II 126[31], 157[6].
Palumbaria 221[13].
Palumbę fontana in comitatu Campanino II 39[15].
Palumbę, Palumbi molę II 186[27], 221 7[23].
Palumbę filiorum podium in territorio Sabinensi II 137[2].
Palumbi aqua in castaldatu Pontano II 154[10].
Palumbi casa in Corneto et in Massugiano 207[4].
Palumbi casa in curte de Pontiano 295[24].
Palumbi maioris casa in curte de Pontiano 295[22].
Palumbi casa in territorio Sabinensi II 220[12].
Palumbi molę *v.* Palumbę.
Palumbisci casalis in Scandrilia 247[31].
Palumbuli casalis 360[11].
Palumbuli casa in Corneto et in Massugiano 207[5].
Palumbulus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296[24]. filius et nurus eius 296[24]
Palumbus 204[9], 216[22], 294[22], 340[36].
Palumbus quidam 174[16]. frater et genitrix eius 174[16].
Palumbus pater Berizonis 243[22].
Palumbus barbanus Gaidonis prębyteri 173[4].
Palumbus pater Iohannis 361[17].
Palumbus filius Saxuli habitator Capraricę 195[12].
Palumbus diaconus 150[20].
Palumbus Surensis episcopus II 248[8].
Palumbus prębyter 227[23].
Palumbus servus mon. Farf. in Caballari 271[5]. filii eius 271[5]. uxor 271[5].
Palumbus servus mon. Farf. ad S. Heramum 275[30]. filii eius 275[30]. uxor 275[30].
Palumbus servus mon. Farf. de Prętorio 259[22].
Palumbus filius Aliperti servus mon. Farf. in Bucizano 272[29].
Palumbus filius Ermefridi servus mon. Farf. in Narnate 274[24].
Palumbus filius Honorati servus mon. Farf. ad Salicem 267[19].
Palumbus filius Luceradi servus mon. Farf. in Prętorio 269[9].
Palumbus coniux Musę, pater Ildulę, Isemundi, Marię, Petri, Teudeldis, servus mon. Farf. in Prętorio 269[23].
Palumbus filius Petri servus mon. Farf. in Narnate 275[3].
Palumbus filius Rimonis, coniux Maurę, servus mon. Farf. in Colomente 265[29].
Palumbus nepos Sabboli servus mon. Farf. in Frono 270[30]. filii eius 270[30]. uxor 270[30].
Palumbus filius Teadipergę servus mon. Farf. in Prętorio 270[7].
Palumbus coniux Teudę, patruus Rattulę et Sindulę, servus mon. Farf. in Sublongo 267[15].
Palumbus de Vico servus 250[14]. filii et filię eius 250[15].
Palumbus de Vico servus mon. Farf. de Secontiano 260[24], 276[11]. filii eius 260[24], 276[12]. uxor 260[24], 276[12].
Palumbus mons 154[15].
Palumbus mons in castaldatu Interocrino II 33[29].
Paluti casalis terra in Sabinis 247[1].
Pamphili (S.) ecclesia in Misciano, Misiano II 259[25], 285[33].
Pamphilia uxor Gislerii Bucconis II 129[13].
Panarisii 285[33], 286[21].
Pancratii (S.) curtis iuxta montem Çoranum 253[25].
Panchratii (S.) ecclesia 193[32].
Pancratii (S.) ecclesia in Corviano II 280[38]. in fundo Corviano 181[20], 202[28], 215[2], 337[37].

Pancratii (S.) ecclesia ad Gualdum prope gualdum Tancię II 280[39].
Pancratii, Pangratii (S.) ecclesia in territorio Sabinensi 319[25]; II 152[12].
Pancratius (S.) 149[8], 150[4], 173[31], 290[27]; II 271[5].
Pando 279[7].
Pando Reatinus pater Pauli 164[3 18 26].
Pando homo liber 298[32].
Pandolfus *v.* Pandulfus.
Pandolfus Marsiensis episcopus II 248[7].
Pandonis rigus II 182[8], 280[16].
Pandulfus abbas Farfensis II 322[21].
Pandulfus, Pandolfus princeps et marchio, missus Ottonis [I] imp. 46[n], 89[25], 343[31]. *V. anche* placitum.
Pane Caldo (de) casales in Arci II 142[25]. *V. anche* Iohannes.
panes II 312[12].
Pangratii (S.) *v.* Pancratii.
panicum II 69[30].
Panicus in comitatu Pinnensi 250[29].
Paniolo (de) curtis infra comitatum Ausimum II 147[9].
Paniscaldus *v.* Iohannes.
panni 168[17], 171[21]. prętiosissimi II 215[11].
Pannonia 84[17 21], 87[8], 123[n], 130[34]. inferior 83[2]. tribunus scutariorum *v.* Valentinianus [I] imperator.
pannosus quidam 241[30].
Pantaleymon (S.) ecclesia II 36[26].
Pantaleonis (S.) ecclesia II 108[20].
Pantana 161[19], 259[16]; II 266[9 14], 284[26].
Pantana in comitatu Firmano II 139[30], 174[35].
Pantana Montis Opuli II 191[21].
Pantana in massa Nautona 221[7].
Pantana in territorio Sabinensi II 156[26].
Pantana in comitatu Tudertino II 285[15].
Pantana de Urreco II 170[28].
Pantana (de) castellum II 260[1], 285[36].
Pantanione 227[11].
Pantanula II 37[4], 182[20], 183[20], 187[27 29], 188[5], 189[14 16 23 28], 190[31].
Pantanula in territorio Sabinensi II 64[21], 65[2], 69[3 7], 70[8], 73[20], 74[11], 88[10 13], 103[13 29], 116[25], 117[25].
Pantanula casalis 156[8]. in Sabinis 331[11].
Pantanula (de) rivus 321[35].
Pantanum in territorio Amiternino 233[16].
Pantanum in Collectario II 59[4].
Pantanum in territorio Furconino 362[6 19].
Pantanum in territorio Perusino II 100[27].
Pantanum in Sabinis 332[13].
Pantanum suptus Serranum II 59[31].
Pantheon templum Romę II 235[28]. tegulę erreę *v.* Marię (S.) ecclesia ad Martyres.
papa, apostolicus 299[7], 351[15 17]; II 213[20].
papa quidam 66[3]; II 82[31].
Papanianum 326[28].
Papcianum 156[6].
Papia 38[3], 68[2], 219[3], 242[8], 306[26]; II 84[5], 242[25]. palatium regium 219[3]. Papiensis episcopus *v.* Petrus diaconus cancellarius, Iohannes [XIV] papa. *V. anche* Ticinum.
papienses *v.* librę.
Paracaseum, Paracaseo (de) casalis in Arci II 143[12], 150[1]. in castro Arci II 297[8].
Paractalis consanguineus Bricii et Euticii 122[n].
paradisus 120[5].
paramenta ecclesię mon. Farf. II 272[13]. paramentum abbatile ad missam canendam 325[34].
paramenta ecclesię S. Petri 289[18].
Pararia *v.* Parraria.
Parasolem in territorio Esculano II 200[26].
Paraṭiatis (S.) ecclesia in comitatu Firmano 254[27].
Paratinis (de) terra in comitatu Firmano 251[32]. in territorio Firmano 339[18]; II 7[11], 176[38], 283[2].
paratum super vineam 280[16].
Parenti in Carsule 223[21].
Pareti in Prętorio 317[5].

parietini destructi II 41 [12].
Parisius civitas Galliarum 20 [10], 165 [21]; II 238 [16].
Parma II 237 [31].
Parra mater Leonis II 72 [17].
Parraria, Parrara in territorio Reatino 226 [28]; II 49 [12], 169 [22]. molinum 226 [28]; II 169 [22].
Parrara (de) terra in territorio Reatino II 169 [22].
Pararia (de) vadus II 55 [30].
parrochię II 155 [32].
Parrucia (de) casalis in pertinentia S. Reparatę II 202 [8].
Parrucia (de) casalis in territorio Sabinensi II 117 [3].
Pa{s}calis *v.* Paschalis.
Pascanum II 67 [24].
Paschalis, Pascalis [I] papa 96 [13], 183 [30 33], 186 [20], 188 [31], 199 [10 34 41], 335 [28]; II 22 [9].
Paschalis I papa 184 [1]; II 240 [25], 283 [32]. *V. anche* placitum, privilegium.
Paschalis [II] papa 99 [21]; II 320 [20].
Paschalis II papa 248 [15].
Paschalis coniux Radileupę servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273 [31].
Paschę dies 211 [9 26], 221 [6], 230 [14], 365 [16]. maioris II 61 [32], 62 [17 23], 69 [16].
Pasclum in castaldatu Narnatino 310 [5].
Pasco et fratres famuli mon. Farf. in Margine 260 [15].
Pascone *v.* Iohannes servus.
pascua publica 189 [25], 205 [27], 218 [10], 279 [31], 342 [18].
pascuum *v.* Alegia mons.
Pasianus II 109 [4].
Passari casalis in territorio Sabinensi II 125 [12].
Passeranus, Passerianus in comitatu Firmano 252 [4], 254 [9], 256 [18].
Passiani 277 [29].
Passianus fundus 181 [30], 202 [28], 215 [12], 338 [8].
Passiniani filii 292 [14]; II 55 [15].
Passivi pręsbyteri casalis in comitatu Centucellensi 308 [15].
Pastina in territorio Summatino II 155 [15].
Pastina fundus II 57 [34].
patena deaurata mon. Farf. 325 [23]. patenę 162 [9]. .XII. 325 [24]. argenti duo II 292 [7], 310 [23].
Patenaria (de) curtis in comitatu Auximano 253 [27].
paterentia II 318 [18].
Paterni fundus in Sabinis 300 [12 14].
Paterniani (S.) ecclesia in fundo Ariano 200 [37], 335 [36].
Paterniani (S.) ecclesia in fundo Mariano 179 [28], 213 [8].
Paternianus 261 [17], 277 [13].
Paternianus (S.) II 221 [3].
Paternianus (S.) in territorio Reatino II 28 [5].
Paternio II 187 [5], 285 [38].
Paternio in Sabinis 332 [7]. in territorio Sabinensi 364 [16]; II 56 [18], 104 [3 13], 117 [18]. aquimolum 332 [7].
Paternio casalis 154 [24], 163 [6].
Paternio fundus 179 [38], 201 [7], 213 [21], 336 [12]. in territorio Sabinensi II 284 [7].
Paterno (de) curtis in comitatu Reatino 324 [1].
Paterno fundo (de) curtis infra territorium Camertulum 326 [7].
Paterno (de) villa in territorio Sabinensi II 152 [17].
Paternus 291 [23], 292 [6 11], 317 [3]; II 54 [23], 55 [8 11], 110 [1], 185 [4], 188 [4], 191 [28].
Paternus in Eciculis 154 [28].
Paternus in comitatu Firmano 256 [11].
Paternus in comitatu Furconino II 29 [17], 51 [16].
Paternus in territorio Interocrino 352 [35].
Paternus in Marsi II 157 [22]. in comitatu Marsicano 250 [15].
Paternus in territorio Novertino 362 [14].
Paternus in Sabinis 294 [4], 333 [17]. in comitatu Sabinensi 243 [30 31]. in territorio Sabinensi 316 [9]; II 61 [11], 62 [25], 63 [27], 68 [6], 75 [5], 105 [23], 280 [15 27], 281 [7 9].
Paternus casalis 167 [30].

Paternus casalis in Sabinis 150[17], 294[6]. molendinum 150[17].
Paternus casalis et fundus, qui et Bussianus 329[6].
Paternus castellum II 213[28].
Paternus fundus 181[3 13 19], 202[9 20 26], 214[25 36 42], 336[12], 337[19 30 35]; II 33[14], 138[23].
Paternus fundus infra territorium Camertulum 326[7].
Paternus fundus in Sabinis 295[7], 300[2], 332[6]. in territorio Sabinensi II 284[8].
Paternus fundus positus in Variano et Inciliano, in Culiano, Tuliano 181[25], 202[33], 215[6], 338[2].
Paternus episcopus II 252[21].
Paternus imperator 92[18].
patibulum II 243[28].
Patres sancti 112[8], 119[1 17], 120[5], 162[6]. Patrum auctoritates 238[18]. sententię 124[11]. *V. anche* Dicta liber.
patria II 297[18].
Patricia, Patrocia uxor Theophanii comitis 217[16], 341[26].
patricii II 242[1]. Orientalis imperii 131[11]. patricius domni apostolici 351[15].
Patricii *v.* Vicus.
Patricius mons II 260[6], 285[39].
patrimonium Eccl. Rom. II 239[31], 241[27 33 34], 242[10]. *V. anche* Sabinense.
Patrinianus fundus in territorio Sabinensi II 284[7].
Patrinio 290[24]; II 260[6].
Patrinio in territorio Firmano II 112[12].
Patrinio fundus 201[3], 213[17], 336[8].
Patrinionis rigus II 271[6].
Patrocia *v.* Patricia.
patrocinium imperiale II 4[13], 287[6], 307[37]. tuitionis (studitionis) 149[14].
Pauli Casa *v.* Casa Pauli.
Pauli casa de colle Pertusso 295[30].
Pauli casa in curte de Pontiano 295[24].
Pauli Vallis in Silva Plana 305[22].
Pauli (S.) *v.* Collis castellum.
Pauli (S.) casalis in Scandrilia 247[23].
Pauli (S.) castellum in comitatu Reatino 249[34].
Pauli (S.) curtis in Pirello II 282[20].
Pauli (S.) curtis in comitatu Spoletano 252[33].
Pauli (S.) ecclesia in Quinquaginta 357[10].
Pauli (S.) ecclesia in Ripalda II 109[32].
Pauli et Thomę (Ss.) ecclesia in vocabulo Sala et Achiniano II 262[21], 263[1].
Pauli (S.) ecclesia super fluvium Sevellam 194[1].
Pauli (S.) ecclesia in comitatu Spoletano II 98[20], 139[16], 174[23].
Pauli (S.) monasterium II 248[5]. episcopus et abbas *v.* Ailardus.
Pauli (S.) Maioris monasterium Romę 40[3].
Pauli (S.) plebs in comitatu Firmano 256[19].
Pauli (S.) Vallis II 262[6].
Pauli (S.) Vallis in territorio Torense 250[6].
Paulo pater Iohannis II 142[21].
Paulus pater Fusculi habitatoris Pinguis 195[15].
Paulus Orosius *v.* Chronica.
Paulus filius Pandonis Reatini 164[3].
Paulus coniux Taxilę 185[20], 204[24], 208[13], 216[39], 341[13].
Paulus pater Ursi II 171[26].
Paulus apostolus 17[17], 48[13], 49[18], 81[24], 90[28], 104[2 6], 110[9], 126[28], 127[11], 145[30], 302[33]; II 246[34], 247[14 25], 254[33]. *V. anche* Apostolus.
Paulus monachus 298[19 29].
Paulus [I] papa 96[3], 196[12]; II 132[4], 138[4], 177[35], 240[24]. *V. anche* privilegium.
Paulus prępsbyter pater Iohannis 257[10].
Paulus filius Auderadę viduę servus mon. Farf. in Sublongo 267[18].
Paulus filius Gualiperti, coniux Gauspergę, servus mon. Farf. in Prętorio 269[3].
Paulus coniux Maurę, pater Marię et Scantrudę, servus mon. Farf. in Colomente 265[34].

Paulus filius Produli servus mon. Farf. in Bucizano 271[9].
Paulus filius Rimonis servus mon. Farf. in Colomente 265[29].
Paulus (S.) 287[36], 326[17].
Paulus (S.) in Quinquaginta 288[17].
Paulus (S.) in Serule 287[26].
pauperes quidam 250[31].
Pauperi in Amiterno 232[23], 320[27]. in territorio Amiternino 358[29].
Pauperi (de) collis 227[5]. *V. anche* Remundatus.
Pauperis *v.* Cripta.
pauperum *v.* mandatum.
Paurinensis episcopus *v.* Gumbertus.
paviliones II 321[20].
pax II 264[33], 275[30], 278[20]. *V. anche* facultas.
Pax Sanctorum in Cornelia via 122[n].
Pazus *v.* Isonis casalis, Leo, Lupo (de) casalis, Seniorictus.
Pecagianus fundus 230[3].
peccator *v.* Iohannes prẹsbyter.
peccatorum remissio II 217[1], 218[21].
Peccio 286[2].
Peccio filius Liupę 287[13].
Peccio faber 289[3].
Pecculus filius Benedicti Saxonis, famulus Benedicti VIII papę II 96[7].
pecora mon. Farf. 154[1], 155[3], 293–294 *passim*.
pecorarius *v.* Ruccio.
Pectinus in territorio Amiternino 358[11].
Pectorina 162[4]; II 36[1].
Pectorina in territorio Reatino 321[15].
peculia publica 154[2], 155[3]. *V. anche* animalia, iumenta.
Peculiaris II 191[6].
pecunia viatica II 208[35].
Pedarea castellum II 165[29].
Pedicinulus fundus II 211[32].
Pedis de Fatuclo rivus II 162[3]. *V. anche* Fatuccli.
Pedis de Matrice flumen II 155[23].
pedites II 310[14]. advenę II 310[10].
Peditus *v.* Mons.
pedones 76[23].
Pedonianus, Peduganus, Pedunganus in comitatu Aprutiensi 251[6]; II 7[31], 175[20], 283[18], 285[2]. in territorio Aprutiensi 308[31].
Peduganus, Pedunganus *v.* Pedonianus.
Pelagius [I] papa 94[9]; II 319[8].
Pelagius [II] papa 94[15]; II 239[1], 319[7].
Pelagius II papa 132[25].
Pelegrinus coniux Aldę servus mon. Farf. in Casa Raviniana 265[14].
Pelestrina 227[15].
Peligrimus cancellarius Heinrici II imperatoris II 32[13].
Peliscis (de) casalis in Scandrilia II 191[22].
Pelisco (de) *v.* Monte.
Pelisi casalis in Scandrilia 247[28].
pelliculę agninę II 298[17].
Pello servus mon. Farf. in S. Xisto 259[6].
Pellurio *v.* Theodorus cubicularius.
Peltinus in territorio Balbensi 230[20], 356[10], 357[27].
Peltinus, Peltino (de) campus in territorio Balbensi 304[15], 357[24].
pęna obligationis 226[25]. periurii II 231[32], 232[1].
Pendigianus fundus 180[4], 201[9], 213[22], 336[14].
Pendinum 158[29].
Penestrinus mons 67[5], 68[21]; II 83[16], 84[24]. turres 67[5]; II 83[16]. *V. anche* obsessio.
Peneta II 221[6].
Peneta in territorio Sabinensi II 63[32], 64[1].
pęnitentia remissionis II 299[34].
Pensile II 35[22]. molinum II 35[27]. *V. anche* Pesile, Pinsile.
Pensile in territorio Reatino II 281[15].
Pensile in territorio Sabinensi II 280[34].
pensio II 22[29, 32], 23[18], 230[28]. *V. anche* census, quarta, quinta.
pensio canapę 274[14]. candelarum, facularum cerę 353[22], 357[13]. olei 353[21]. pulli 274[14]. vini 357[14].
pensio Ecclesię danda 195[31], 196[5, 6, 10, 16], 197[9], 199[37]. rationibus ecclesiasticis 182[31, 35], 183[3, 27, 35].
pensio monasterio S. Bibianę 195[4, 5, 10].
pensio mon. Farf. solvenda 64[16],

274 [14], 302 [13 19 22 24], 304 [16], 305 [5], 316 [6], 352-360 *passim*; II 81 [16], 102-105 *passim*, 117-118 *passim*, 182-192 *passim*, 278 [15]. pensiones libellorum II 312 [19].
Pensio fundus in territorio Tyburtino II 26 [10].
Pentecosten, Pentecostes dies 222 [5]; II 322 [1]. Pentecostis octava II 315 [13]. *V. anche* vestis.
Penti casalis in territorio Sabinensi II 40 [26].
Penti fundus 328 [4].
Pepo pater Luponis 289 [5].
Perbusanus casalis in Sabinis 294 [2].
Perctarit rex 88 [1].
Perculfus filius Bertonis oblatus S. M. Farfensi 168 [19 23 26], 169 [2]. uxor eius, germana Ageris 168 [26].
Perdolfus filius Aciprandi, coniux Ursę, servus mon. Farf. in Prętorio 269 [12].
Perecce *v.* Perrece.
Peregrini (S.) cella penes urbem Corneti II 153 [21], 174 [13].
Peregrini (S.) curtis in Balva II 281 [22].
Peregrini (S.) curtis in Tuscana II 281 [32].
Peregrini (S.) ecclesia II 41 [21], 87 [7].
Peregrini (S.) ecclesia in comitatu Balbensi II 30 [22], 99 [14], 140 [28], 175 [29].
Peregrini (S.) ecclesia in Corneto II 123 [14].
Peregrini (S.) ecclesia de Minione II 125 [25].
Peregrini (S.) monasterium in comitatu Balbensi 250 [10]; II 32 [4], 140 [29].
Peregrini (S.) monasterium in territorio Torense 250 [7].
Peregrinus monachus 298 [18].
Peregrinus coniux Albanę servus mon. Farf. in Beliciano 273 [10]. filii eius 273 [11].
Peregrinus (S.) in Campo Lurano II 130 [15].
Peregrinus (S.) in territorio Tuscanensi II 115 [2].
Perelasius 166 [17].
Perella in territorio Furconino 304 [1].
Perella (de) mons in territorio Sabinensi II 125 [16].
Pereto (de) casalis in comitatu Sabinensi 243 [7].
Pereto (de) curtis in comitatu Sabinensi 245 [21].
Peretus II 190 [27]. *V. anche* Peritus.
Peretus montis Alęgię 277 [26].
Peretus in Sabinis II 98 [4].
Peretus in Sumati II 36 [13].
Perga filia Petrunacis servi mon. Farf. in Narnate 274 [29].
Perga uxor Teudiperti servi mon. Farf. ad S. Mennatem 267 [2].
Perga mancipia mon. Farf. 267 [33].
Pergo 204 [7], 216 [21], 340 [35].
Pergo filius Gezuli habitator Pinguis 195 [13].
Pergula filia Ittuli servi mon. Farf. in Prętorio 270 [16].
Pergula filia Urserami servi mon. Farf. in Prętorio 269 [31].
Pergula infans filia Ursi ortulani 268 [10].
Perillus II 155 [19].
Peringa coniux Teudispergę, pater Barintę, Ildipergę, Scampuli, servus mon. Farf. in Prętorio 270 [2].
Peritus II 123 [26], 281 [24]. Perito (de) territorium II 151 [20].
Peritus in territorio Sabinensi II 70 [33]. *V. anche* Peretus.
Peritulus II 277 [13].
Peritulus in comitatu Reatino II 267 [28].
periurium II 231 [29], 232 [4 30].
permissio edificandi podium II 264 [26].
Perosia *v.* Perusia.
Perotę, Perotis *v.* Casa.
Perrece, Perecce in comitatu Asculano II 116 [1], 201 [4].
Perpinianus in Sabinis 298 [3].
Perpinianus casalis in Sabinis 299 [6], 300 [21].
Persi 123 [n].
Persiceta fundus in territorio Tyburtino II 26 [13].
Pertefusus quidam 221 [14].
Perterada mancipia mon. Farf. 268 [4].
pertica *passim*.

Perticara castellum in comitatu Narniensi II 265[23].
Perticatulę fundus 180[14], 201[19], 213[33], 336[24]. in territorio Sabinensi II 284[8].
Pertinax prefectus, imperator 82[21]. *V. anche* Severus Septimus imp.
Perto pater Zoti infantis 267[30].
Perto abbas Farfensis 98[20], 212[5 15 27], 216[37], 217[39], 219[24 31], 220[4 32], 341[15].
Perto caballarius, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267[22]. uxor eius 267[23].
Perto libertus 210[29].
Pertullianus casalis in Sabinis 294[4].
Pertulus servus mon. Farf. in Flacciano 268[17]. filii eius 268[18]. uxor 268[18].
Pertulus coniux Aidepergę servus mon. Farf. in Forfone 264[5]. filii eius 264[6].
Pertulus filius Allonis servus mon. Farf. in Caballari 271[4].
Pertulus filius Gualiperti servus mon. Farf. in Prętorio 269[2].
Pertulus filius Ursuli de Oleno servus mon. Farf. in Narnate 274[19].
Pertussus *v.* Pilus.
Pertussus collis 295[29].
Pertusum (ad) pusterula Romę II 167[2].
Perusia, Perosia II 123[21], 282[24]. Perusina, Perosina civitas 122[n]; II 100[10 26], 179[20], 210[19]; muri II 210[19]. Perusinus, Perosinus comitatus 284[6]; II 100[7], 108[n], 137[12], 139[11], 160[1], 174[20], 181[14]. Perusinum territorium II 100[18]. Perosinus *v.* Rainerius. episcopus *v.* Godifredus.
Perusinus lacus II 100[12 22].
Perzo (de) castellum 357[2].
pes *passim*. Liutprandi regis II 26[26]. publicus 219[26], 220[2].
Pes de Fista Torritę 277[33].
Pes Fluminis in comitatu Reatino 284[26]. lacus 284[29]. piscaria 284[25].
Pes de Monte iuxta castellum de Mozano II 40[16].
Pesa (de) furca II 277[8].
Pesauriensis episcopus *v.* Petrus.
Pesclosus *v.* Mons.
Pescluli in territorio Sabinensi II 168[29].
Pesiano (de) rivus 322[20].
Pesianus casalis in territorio Pinnensi 304[7].
Pesile 291[10]. *V. anche* Pensile, Pinsile.
Pesile in civitate Reatina II 285[6].
• peta in territorio Furconino 309[6].
Petelline 261[12], 277[8].
Peteriolum in territorio Sabinensi II 103[36], 104[9].
Peterolo (de) casalis 320[6].
Peterolum 320[2]; II 183[36], 187[3 15].
Peterolum in territorio Sabinensi II 118[3].
Peterolus 246[25].
Petesa in comitatu Reatino 248[34].
Petesia 232[19].
Petia de Albina in finibus Veterbensium 206[31].
Petianus 153[13].
Petianus in territorio Reatino 319[3].
Petię latę in territorio Balbensi 357[16].
Petiianus casalis in Sabinis 294[30].
Petinanus casalis in territorio Biterbensi 329[27].
Petiniani fundus in Sabinis 296[8].
Petinianus fundus 180[29], 201[34], 214[8], 336[39].
Peto pater Candolfi II 156[28].
Petra 329[3]; II 186[13].
Petra in territorio Summatino II 155[13].
Petra Aldonis II 127[1 4], 183[13], 184[24].
Petra de Alegie II 170[24].
Petra Balda in territorio Sabinensi II 211[24], 215[26].
Petra Casalia in Sabinis 292[23].
Petra Casaria II 27[14], 60[1].
Petra Communalis II 277[8].
Petra Corvaria 353[4].
Petra Dęmonis II 297[14], 299[3]. Petra Dęmone (de) homines II 218[40].
Petra Dęmonis, Dęmonum castellum II 122[16], 303[2 24 36], 306[32]. in territorio Sabinensi II 168[6], 171[1], 173[31], 192[23], 218[40].

Petra Ficta in territorio Amiternino 361 [4].
Petra Fixa II 90 [5].
Petra Fixa in comitatu Firmano 255 [15].
petra de Gabulle *v.* Gabulle.
Petra Lata 318 [30]; II 277 [21].
Petra Lata in comitatu Furconino II 29 [18]. in territorio Furconino II 58 [26].
Petralonga in comitatu Firmano 254 [29].
Petra Maior II 35 [23].
Petra Maior in territorio Sabinensi 365 [19].
Petra Maior in Tribuco II 53 [1].
Petra Moliginis II 277 [7].
Petra Montana fundus in comitatu Narniensi II 179 [31].
Petra Rea II 90 [8].
Petra Rea fundus in comitatu Narniensi II 276 [12].
Petrarum in comitatu Narniensi II 179 [31].
Petri Maionis filii II 130 [7].
Petri Petronacis filii 290 [31].
Petri casa de colle Pertusso 295 [30].
Petri Alboni casalis in Petrolo II 69 [34].
Petri Altrudę casalis in Petrolo II 69 [36], 71 [3].
Petri Anglerię casalis in Criptulę II 45 [27].
Petri Asonis casalis iuxta fontem in castaldatu Ophiani II 51 [3].
Petri ferrarii casa in Corneto et in Massugiano 207 [6].
Petri de Leone ferrario casalis II 42 [17]. in Massa II 138 [30]. in fundo Massę II 94 [8], 97 [10].
Petri grammatici casalis II 40 [10].
Petri porcarii casa in Corneto et in Massugiano 207 [5].
Petri presbyteri casa II 35 [25].
Petri pręsbyteri casalis in Arci II 142 [24].
Petri Pulcrę casalis in Petrolo II 69 [33].
Petri Rotrudę casalis in Albuciano II 45 [25].
Petri de Stephano casalis II 125 [2], 198 [5].
Petri (s.) *v.* moneta.
Petri (b.) apostoli corpus 335 [3].
Petri et Pauli app. festum 351 [18].
Petri (s.) sollenitas 67 [5]; II 83 [16].
Petri (s.) possessio II 233 [24 27].
Petri (S.) basilica 278 [23].
Petri (S.) basilica maior II 13 [20].
Petri (B.) basilica ad Celum Aureum II 10 [13].
Petri (S.) basilica coniuncta monasterio Farfensi 30 [11].
Petri (S.) apostoli basilica Romę II 18 [19].
Petri (S.) cella 149 [12].
Petri (S.) cella in Classicella 169 [14].
Petri (S.) curtis in casale Antoniano II 281 [35].
Petri (S.) curtis in casale Arnone II 281 [32].
Petri (S.) curtis in Casa Murata II 282 [2].
Petri (S.) curtis in Cervario II 281 [15].
Petri (S.) curtis in Colle II 282 [1].
Petri (S.) curtis in Cornito II 281 [35].
Petri (S.) curtis in Falagrine II 281 [21].
Petri (S.) curtis Interamne II 282 [5].
Petri (S.) curtis in Monte Granario 347 [11]; II 283 [25].
Petri (S.) curtis in Ofida II 282 [29].
Petri (S.) curtis in Pedoniano II 283 [18], 285 [2].
Petri (S.) curtis in Pensile II 35 [21], 281 [15].
Petri (S.) curtis in Pesile 291 [9].
Petri (S.) curtis in Pisia II 282 [30].
Petri (S.) curtis in Pompeiano II 283 [28].
Petri (S.) curtis vocata Salla 66 [24]; II 82 [30 34].
Petri (B.) ecclesia 3 [14].
Petri (S.) ecclesia 194 [21], 289 [18].
Petri (S.) ecclesia in Albiano II 143 [5].
Petri (S.) ecclesia in fundo Anciano 202 [17].
Petri (S.) ecclesia in fundo Antiano 214 [32], 337 [26].
Petri (S.) ecclesia in fundo Atriani 181 [10].
Petri (S.) ecclesia in fundo Auriclano 202 [13], 214 [28], 337 [22].
Petri (S.) ecclesia in Bangiara 194 [25].

Petri (S.) ecclesia in monasterio S. Barbarę II 270[26].
Petri (S.) ecclesia in Bezano II 301[10].
Petri (S). ecclesia in Brezano II 261[17 25].
Petri (S.) ecclesia in Buci 194[5].
Petri (S.) ecclesia in Carsule 227[2], 316[21]; II 123[5], 170[19].
Petri (S.) ecclesia infra fundum Casale 174[7].
Petri (S.) apostoli ecclesia in Casa Moraria II 198[17].
Petri (S.) ecclesia in fundo Casamurata II 146[5].
Petri (S.) ecclesia in Cassicella II 280[37].
Petri (S.) ecclesia in Catino II 122[27], 150[17], 280[38].
Petri (B.) apostoli ecclesia iuxta castellum Catinense in diverticulo 348[15], 350[6 27]. aula 350[28]. cella 350[28 30]. depinctio 351[1]. muri 350[32].
Petri (S.) ecclesia in fundo Classicellę 180[13], 201[18], 213[31], 336[23].
Petri (B.) ecclesia ad Collem II 52[26]. in fundo Collis II 145[2].
Petri (S.) apostoli ecclesia in castello Corgnito II 275[2 13].
Petri (S.) ecclesia iuxta castellum Corgniti II 159[12 23], 164[1 5].
Petri (S.) ecclesia in Corneto II 123[14]. extra muros civitatis Cornetanę II 174[12].
Petri (S.) ecclesia in castello Coseniano II 109[6 22].
Petri (B.) ecclesia inter Duos Ludos II 26[4].
Petri (S.) ecclesia in Eleroso 193[36].
Petri (S.) ecclesia in mon. Farf. II 293[6].
Petri et Pauli (Ss.) ecclesia in mon. Farf. 351[18].
Petri (S.) ecclesia in Germaniciano II 280[37]. in fundo Germaniciano 180[8], 201[13], 213[26], 336[18].
Petri (S.) ecclesia iuxta civitatem Hortanam 194[6].
Petri (S.) ecclesia in Laureto, Laurito II 263[16 19], 285[34].
Petri (S.) ecclesia in Lucaniano II 280[38]. in fundo Lucaniano 180[33], 201[39], 214[12], 337[4].
Petri (S.) ecclesia in Oliveto 194[24].
Petri (S.) ecclesia in Oriclangi II 280[37]. in fundo Oricclagni 181[6].
Petri (S.) ecclesia in Pedoniano II 7[30], 175[20].
Petri (B.) ecclesia in Pensile, Pinsile II 35[22], 176[13].
Petri (S.) ecclesia in Petrorio II 28[29].
Petri (S.) ecclesia in casali de Petroro 366[9].
Petri (S.) ecclesia in Pisia 167[17 20], 339[7].
Petri (S.) ecclesia in civitate Pisia II 176[29].
Petri (S.) ecclesia in Planici 194[3].
Petri (S.) ecclesia in Pompeiano II 123[21], 162[17].
Petri (S.) ecclesia in Pompiniano 316[19].
Petri (S.) ecclesia in atrio S. Angeli super Pontem Fractum 165[10 12].
Petri (S.) ecclesia in Reate 168[29].
Petri (S.) apostoli ecclesia in fundo Riolo II 43[31].
Petri (S.) ecclesia Romę 239[22].
Petri (B.) apostoli ecclesia Romę II 136[5], 206[1], 236[4], 237[27], 238[7], 255[32]. tabulę ęreę II 236[4].
Petri (S.) ecclesia in Salisano II 60[5]. in casali Salisano 330[7].
Perri (S.) ecclesia in foce de Sangro 193[35].
Petri (S.) ecclesia in Sardinaria 356[12]. in curte de Sardinaria 261[30], 353[15]
Petri (S.) ecclesia in pertinentia Scandrilię II 196[29].
Petri (S.) ecclesia in Valle 255[2]; II 263[15 19].
Petri (S.) ecclesia in Vallibus II 268[24].
Petri (S.) ecclesia in Verolaso 194[22].
Petri (S.) ecclesia in fluvio Viride 194[17].
Petri (S.) de Roma finis in monte Cacuno 209[6].
Petri (S.) monasterium 284[9 16].

Petri (S.) monasterium ad Cęlum Aureum II 107 [5].
Petri (S.) monasterium in Classicella 149 [2].
Petri (S.) in Monteriano monasterium puellarum in comitatu Firmano 255 [23].
Petri (S.) monasterium in Pesile II 285 [6].
Petri (S.) monasterium in comitatu Tudertino II 285 [22 24]. heremitorium II 285 [21].
Petri (S.) monasterium in Valle II 263 [15 19], 285 [17].
Petri (S.) monasterium in Vallibus II 268 [25]. abbas *v.* Valentinus.
Petri (S.) podium II 222 [30].
Petri (B.) Apostoli porta Romę 315 [16].
Petri (S.) porta Spoletanę civitatis 326 [13].
Petri (S.) Porta, regio in civitate Perosina II 179 [21].
Petri (S.) rigus II 266 [28].
Petri (S.) de Roma rivus in monte Cacuno 109 [14].
Petri (S.) silva in Sabinis 331 [26].
Petri (S.) terra in Sabinis 331 [4].
Petrilegolum fundus in comitatu Narniensi II 180 [14].
Petriolum II 182 [32].
Petriolum in comitatu Narniensi II 180 [8].
Petriolum in territorio Sabinensi II 62 [15 20 30], 65 [5], 66 [19], 71 [27], 117 [8 22].
Petriolus fundus II 145 [3]. in territorio Sabinensi 363 [18].
Petro monachus 298 [15].
Petro (S. de) casalis in Sabinis 246 [19].
Petroccio (de) casalis II 42 [16]. in Massa II 138 [29]. in fundo Massę II 94 [8], 97 [10].
Petroiulus in territorio Reatino 305 [7].
Petrolanum II 188 [4 35], 190 [15].
Petrolianum 326 [25].
Petrolum in territorio Sabinensi II 69 [33], 104 [13].
Petronax pater Petri 290 [31].
Petronax filius Rodonis servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273 [33].
Petronia mancipia mon. Farf. 267 [34].
Petronianus in massa Ciculana 227 [1], 228 [8 16].
Petronianus in territorio Sabinensi II 280 [9].
Petronianus in territorio Summatino II 155 [15].
Petronianus casalis 168 [1].
Petronilla (S.) 286 [32]. pertinentia eius 286 [32].
Petronillę (S.) ecclesia in Agello maiori 357 [9].
Petronillę (S.) ecclesia in Spoleto 253 [11].
Petronis filii II 317 [22].
Petronus pater Luponis II 96 [11].
Pętroriolum in Sabinis 330 [20], 331 [10]. in territorio Sabinensi II 61 [14], 72 [13].
Petroriolum fundus in territorio Sabinensi 355 [21].
Petrorium 308 [23].
Petrorium in territorio Sabinensi II 28 [29]. via publica II 28 [31].
Petrorium castellum in Amiternis II 175 [35].
Petroro (de) casalis in territorio Sabinensi 366 [9].
Petrorum casalis 349 [18], 350 [7 27].
Petrosa *v.* Macla.
Petrosa serra 328 [12].
Petrosa Vallis in territorio Reatino 319 [15].
Petrosum castellum in comitatu Camerino II 98 [25], 139 [23], 174 [28], 284 [21]. *V. anche* Castellum Petrosum.
Petrosus mons 320 [10].
Petrunaci pater Adeleupę, Alipergę, Pergę, Petri, servus mon. Farf. in Narnate 274 [28]. uxor eius 274 [29].
Petrunia filia Alboli servi mon. Farf. in Bucizano 272 [8].
Petrunia filia Fuscaris servi mon. Farf. in Prętorio 269 [22].
Petrunia filia Leoniani servi mon. Farf. in Prętorio 269 [19].
Petrus 210 [2], 227 [3], 247 [17, 18], 292 [24], 314 [15], 354 [24]; II 27 [15].
Petrus quidam 186 [1], 206 [22].
Petrus et confratres 247 [19].

Petrus pater Adalberti II 35 14.
Petrus pater Adami II 48 18.
Petrus pater Adelberti prȩsbyteri II 142 6.
Petrus de Amato II 212 14.
Petrus de Amizo de Salisano II 202 11.
Petrus filius Ardingi 251 7.
Petrus filius Ascherisii 243 29.
Petrus de Azone Fure II 204 24.
Petrus Baroccio 290 13 14.
Petrus filius Baronis II 267 16.
Petrus pater Benedicti prȩsbyteri II 57 3.
Petrus Berardi pater Tancredi II 318 4.
Petrus de Berardo Stephani II 179 28.
Petrus filius Bernardi II 160 12.
Petrus de Bonio 257 22, 258 15.
Petrus filius Bonizonis, frater Massari et Rainerii 256 32.
Petrus Bonus patruus Rozonis 245 33.
Petrus pater Carbuncelli II 169 4.
Petrus Castellanus II 135 6.
Petrus Civitellȩ pater Tebaldi II 197 31.
Petrus filius Crescentii habitator Corgniti 282 33.
Petrus pater Dominici II 48 17.
Petrus Espaldȩ II 27 30.
Petrus de Furcone filius Rodepaldi 217 19, 341 28.
Petrus Girardi pater Ofreducii II 318 5.
Petrus filius Gizonis, frater Azonis II 40 14.
Petrus filius Grazonis II 229 32.
Petrus filius Gregorii II 150 15.
Petrus pater Guidonis II 112 14.
Petrus filius Gumberti 290 33.
Petrus Henrici Alberici II 318 5.
Petrus filius Hominisdei II 162 28.
Petrus de Imperatore 245 9.
Petrus pater Ingezelli 289 6.
Petrus Insari 290 16.
Petrus de Iohanne Dodȩ II 300 18.
Petrus filius Iohannis II 57 1, 150 21, 164 21.
Petrus pater Iohannis II 128 3, 154 2, 156 29.
Petrus filius Iohannis, coniux Octi II 36 10.
Petrus pater Iohannis de Respampino II 42 1.
Petrus pater Iohannis et Morini II 211 18.
Petrus pater Iohannis et Trasonis II 50 12.
Petrus filius Leonis 288 7.
Petrus pater Leonis 363 31.
Petrus filius Leonis, frater Iohannis 363 32.
Petrus Leonis dictus Anacletus [papa] II 320 24.
Petrus pater Leonis diaconi II 36 17.
Petrus Leonis Romanus II 232 11 32, 233 38. *V. anche* placitum.
Petrus filius Litardi II 302 1 21.
Petrus filius Luponis II 130 11.
Petrus pater Malberti 282 33.
Petrus de Maoco 287 20.
Petrus Marchisanus 246 31.
Petrus filius Mazocli II 275 3.
Petrus de Mennari frater Leonis 245 24.
Petrus filius Merconis II 114 11.
Petrus de Moronto II 266 24.
Petrus filius Odonis II 151 1.
Petrus filius Pinzonis II 165 9. consortes et nepotes eius II 165 9.
Petrus de Pontio II 153 28.
Petrus Rainerius II 67 21.
Petrus filius Rainerii II 47 17, 275 3.
Petrus pater Rainonis prȩsbyteri II 166 13.
Petrus pater Raptonis II 129 20.
Petrus de Remengarda 289 8.
Petrus Roscii 317 25.
Petrus filius Sabini II 162 30.
Petrus pater Sabini prȩsbyteri II 44 18.
Petrus filius Saxonis II 47 23.
Petrus filius Siolfi II 155 8.
Petrus filius Stauraci 204 31, 217 6, 341 17.
Petrus pater Taibrandi II 128 11.
Petrus filius Taurelli 298 25.
Petrus filius Teuzonis II 165 1.
Petrus filius Topranii II 48 30.
Petrus de Transtybere II 257 31.
Petrus filius Ucellonis II 268 5.

Petrus filius Ursi Vergani 257 [18].
Petrus Zoppus pater Mauri 291 [1].
Petrus abbas monasterii S. Angeli et S. Benedicti in Taizano II 57 [10].
Petrus abbas Farfensis 29 [7], 31 [12], 32 [5], 35 [10], 98 [27], 232 [16], 233 [3, 10], 234 [10], 300 [36], 301 [10 23]. sepultura eius 301 [21]. *V. anche* Petrus Spoletanus episcopus.
Petrus filius Rainerii comitatus Reatini, advocatus Hugonis abb. Farf. II 23 [6].
Petrus apostolus 81 [19 24], 128 [19], 131 [9], 133 [26], 134 [12], 137 [28], 157 [14], 158 [4], 183 [6 14], 184 [34], 302 [33]; II 246 [34], 247 [14 24], 249 [24], 250 [14], 251 [7], 254 [5 8 32], 255 [2 4 6 7 9 11 13]. *V. anche* Petrus papa.
Petrus bonus homo 187 [24].
Petrus cancellarius Ottonis imp. *v.* Petrus Papiensis episcopus.
Petrus clericus de Camerino 204 [32], 217 [7], 341 [18].
Petrus clericus filius Iohannis Sintonis, coniux Bonizę II 36 [5].
Petrus colonus mon. Farf. in casale Miniano 294 [21].
Petrus comes 90 [10]; II 47 [25], 300 [12]. *V. anche* placitum.
Petrus comes, missus Ottonis [I] imp. 46 [n], 343 [32]. *V. anche* placitum.
Petrus comes filius Guinisii comitis II 26 [22].
Petrus conductor 299 [11].
Petrus diaconus *v.* Petrus Papiensis episcopus.
Petrus diaconus pater Benedicti II 213 [9].
Petrus diaconus et monachus Farf. II 217 [32].
Petrus dux Ravenna 186 [13].
Petrus episcopus *v.* Romanus.
Petrus episcopus 251 [3]. fratres eius 251 [4]. nepos *v.* Ilperini filius.
Petrus episcopus archicancellarius Ottonis II imp. 346 [29].
Petrus Aprutiensis episcopus II 248 [18].
Petrus Aretinus episcopus 223 [3].
Petrus Civitatis Castellanę episcopus II 248 [9].
Petrus Cumanus episcopus [archicancellarius Ottonis III imp.] II 4 [17], 5 [28], 9 [2], 18 [12].
Petrus Lavicanensis episcopus II 247 [29].
Petrus Ostiensis episcopus II 247 [29].
Petrus diaconus, Papiensis, Papigensis episcopus, cancellarius, missus Ottonis II imp. 46 [n], 47 [11], 343 [23], 360 [6]. *V. anche* Iohannes [XIV] papa, placitum.
Petrus Pesauriensis episcopus II 248 [19].
Petrus Spoletanus episcopus, abbas Farfensis 207 [28], 209 [26]. *V. anche* Petrus abbas.
Petrus Vultranensis episcopus II 248 [17].
Petrus faber 247 [10].
Petrus Fur de Margine, germanus Aldonis, famulus mon. Farf. in Margine 260 [13].
Petrus ferrarius *v.* Petri casa, casalis.
Petrus filius Longizonis, fideicommissarius Azonis II 151 [11].
Petrus frater prębyter Farf. II 121 [n].
Petrus frater prębyter et monachus Farf. II 121 [n].
Petrus frater sacerdos et monachus Farf. II 121 [n].
Petrus frater subdiaconus Farf. II 121 [n].
Petrus grammaticus *v.* Petri casalis.
Petrus homo mon. Farf. in Forcone 262 [14].
Petrus Berardi homo Cerreti Mali 285 [25].
Petrus coniux Florę homo mon. Farf. in Forcone 262 [33].
Petrus iudex pater Belizonis 257 [32].
Petrus iudex a S. M. Maiore II 257 [29].
Petrus Sabinensis iudex II 196 [21].
Petrus monachus 298 [24].
Petrus monachus Farf. 187 [19].
Petrus monachus dictus de Laurentio II 135 [5].
Petrus de Furcone germanus Adalberti et Teuponis, oblatus 222 [28].
Petrus papa 90 [23], 92 [32]. *V. anche* Petrus apostolus.

Petrus piscator in Reate 154 ^{32}.
Petrus porcarius *v.* Petri casa.
Petrus prȩfectus Urbis II 243 ^{22}.
Petrus prȩpositus S. Angeli II 46 ^{15}.
Petrus prȩpositus mon. Farf. II 274 ^{29}.
Petrus prȩsbyter 245 ^{24}, 282 ^{31}, 353 ^{2}; II 24 ^{23}, 49 ^{31}, 124 ^{23}, 142 ^{24}.
Petrus prȩsbyter filius Ampȩ II 44 ^{21}.
Petrus prȩsbyter de Cono II 277 ^{18}.
Petrus prȩsbyter filius Enrici II 279 ^{8}.
Petrus prȩsbyter Farisindȩ II 211 ^{17}.
Petrus prȩsbyter filius Franconis II 180 ^{3}.
Petrus prȩsbyter de Furcone, oblatus 222 ^{27}.
Petrus prȩsbyter de Inga II 48 ^{1}.
Petrus prȩsbyter filius Iohannis II 276 ^{6}.
Petrus prȩsbyter filius Nectonis II 130 ^{28}.
Petrus prȩsbyter de Ringa II 260 ^{27}.
Petrus prȩsbyter et monachus Farf. II 217 $^{15\ 22}$.
Petrus de Rosa prior scolȩ sandalariorum II 274 ^{27}.
Petrus scario de Sublongo 273 ^{6}.
Petrus scriniarius notarius atque regionarius S. R. E. II 38 ^{16}, 39 ^{28}.
Petrus servus mon. Farf. 359 ^{7}.
Petrus servus mon. Farf. 275 ^{22}. nepotes eius 275 ^{23}. uxor 275 ^{23}.
Petrus servus mon. Farf. ad S. Mennatem 267 ^{6}. filii eius 267 ^{6}. uxor 267 ^{6}.
Petrus servus mon. Farf. in Terentiano 260 ^{21}. filii et uxor eius 260 ^{22}.
Petrus servus mon. Farf. in Terentiano 260 ^{21}, 276 ^{8}. filii et uxor eius 260 ^{21}, 276 ^{8}.
Petrus filius Aideperti servus mon. Farf. in Colomente 266 ^{1}.
Petrus filius Alberisis servus mon. Farf. in Narnate 275 ^{10}.
Petrus filius Albini servus mon. Farf. in Colomente 266 ^{11}.
Petrus Aponis servus mon. Farf. de Prȩtorio 259 ^{25}.
Petrus filius Auderadȩ viduȩ servus mon. Farf. in Sublongo 267 ^{17}.
Petrus filius Benedicti servus mon. Farf. in Prȩtorio 270 ^{10}.
Petrus pater Bonellȩ, Palumbi, Teupuli, servus mon. Farf. in Narnate 275 ^{2}. uxor eius 275 ^{2}.
Petrus coniux Egyptiolȩ servus mon. Farf. in Forcone 262 ^{36}. filia eius 263 ^{1}.
Petrus infans filius Formosȩ servus mon. Farf. 267 ^{30}.
Petrus filius Godeprandi servus mon. Farf. in Bucizano 271 ^{33}.
Petrus Gualdari servus mon. Farf. in monte S. Donati 259 ^{30}.
Petrus filius Lupardi scarionis servus mon. Farf. in Prȩtorio 268 ^{36}.
Petrus filius Palumbi, coniux Isepergȩ, servus mon. Farf. in Prȩtorio 269 ^{23}.
Petrus filius Petrunacis servus mon. Farf. in Narnate 274 ^{29}.
Petrus filius Romualdi servus mon. Farf. in Bucizano 272 ^{22}.
Petrus coniux Rosȩ, pater Adileupȩ, Adonis, Fusuli, Simpulȩ, servus mon. Farf. in Forfone 263 ^{25}.
Petrus filius Scaptuli servus mon. Farf. in Forfone 263 ^{30}.
Petrus coniux Ursȩ, pater Audeperti, servus mon. Farf. in Prȩtorio 270 ^{12}.
Petrus filius Urserami, coniux Bonipergȩ, servus mon. Farf. in Prȩtorio 269 ^{30}.
Petrus tribunus II 36 ^{29}.
Petrus (S.) 66 ^{26}, 153 ^{13}, 226 ^{5}, 278 ^{24}.
Petrus (S.) in Aliano II 110 ^{23}.
Petrus (S.) in Casule II 112 ^{25}.
Petrus (S.) in Cornio 352 ^{22}.
Petrus (S.) in Corviȩ 359 ^{4}.
Perrus (S.) in territorio Esculano II 271 ^{26}.
Petrus (S.) in Furcone 305 ^{14}.
Petrus (S.) de Galenano II 108 ^{9}.
Petrus (S.) de Groliano II 110 ^{23}.
Petrus (S.) suptus curtem comitalem in Leoni 261 ^{7}, 277 ^{3}.
Petrus (S.) in loco Montis Granarii 347 ^{11}.
Petrus (S.) in Ponticello II 126 ^{7}.
Petrus (S.) de Roma 208 ^{21}.
Pezanus 232 ^{12}.
Pezanus in castaldatu Reatino 303 ^{29}.

Pharpha, Pharfa *v.* Farfa.
Phi- *v.* Fi-
Piccarella II 36[7], 89[2].
Picco 341[3].
Picco 248[10]. confratres, fratres eius 248[10].
Picco frater, germanus Grimaldi et Probati 217[18], 341[28].
Picco germanus Probati 167[22], 171[23], 206[35].
Picinellus *v.* Donatus.
Pico filius Benedicti, coniux Bonizę 283[9]; II 54[5].
Piconis filii 253[23].
Picox 257[22].
Picta, Picte, Pitte 185[18]; II 123[12], 168[3], 307[15], 321[16].
Picte curtis II 280[18].
Picti *v.* Crescentii casalis.
Pictium de Sinu mons II 155[21].
Piculus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297[13]. sibi .IV.
Pietatis *v.* Arcus.
Pigatianum in territorio Ticinensi 168[14].
pignora, pignera II 159[8], 197[11 18 28], 218[31], 232[11 18], 233[15], 257[22], 309[33], 310[20].
pignus II 193[28], 196[1 2], 221[24], 222[21], 224[22], 228[32], 230[32], 305[15], 309[13], 316[26 29].
Pii (S.) ecclesia in territorio Balbensi 357[18].
Pila, Pile in Amiterno 352[26], 354[8 23], 359[8].
Pila in territorio Perusino II 100[25].
Pila (de) pusterula Romę II 212[11].
Pila (de) serra II 52[3].
Pilatus II 217[9], 304[9].
Pile in comitatu Reatino 249[21].
Pile casalis 206[28].
Pile (de) castellum II 122[15], 156[7].
Pile (de) villa in comitatu Furconino II 29[17].
Piligrimus archiepiscopus et cancellarius Heinrici II imp. 69[32], 76[27]; II 86[4].
Pilionum fundus in comitatu Narniensi II 180[12].
Pillo servus mon. Farf. ad Saxam 265[26]. uxor eius 265[26].
Pillo filius Anseradi servus mon. Farf. in Bucizano 272[24].
Pillo filius Sindoli servus mon. Farf. ad S. Xistum 273[36].
Pilum (ad) in Istiiano 287[5].
Pilus Pertussus casalis 206[26].
Pilus Scriptus in comitatu Tudertino II 263[16].
Pimpianus iuxta Quinzam II 34[2].
Pincio 257[16], 258[12]. *V. anche* Poppa, Rota Pincionis.
Pincio Moriani 258[16].
Pincius pater Berardi II 301[34], 302[20].
Pinco (de) casalis super castellum Currensium II 168[20].
Pincto (de) serra 357[17].
Pinea casalis in Sabinis II 141[28].
Pingia II 180[19].
Pingia in territorio Sabinensi II 130[11].
Pingui 195[16], 211[21], 221[19].
Pingui in territorio Interocrino 358[33].
Pinianus II 188[27], 189[11].
Pinianus in Sabinis 332[24]. in territorio Sabinensi II 61[35], 68[29], 73[10], 115[13].
Pinianus casalis 153[29], 154[5].
Pinianus fundus 179[27], 200[36], 213[7], 335[35]. in territorio Sabinensi II 284[8].
Pinitus fundus 348[28].
Pinna in territorio Firmano II 112[13].
Pinnaroli casalis in Sabinis 246[34].
Pinne II 122[21], 281[22]. Pinnensis civitas 250[30]. comitatus 184[21], 250[27], 340[8], 345[18]; II 7[31], 98[32], 99[2], 140[13], 170[6], 175[21], 283[19], 285[2]. Pinnense territorium 232[26], 304[7]. Pinnensis episcopus *v.* Iohannes.
Pinniolę castellum in territorio Asculano II 112[30].
Pinsilis in comitatu Reatino II 176[13]. *V. anche* Pensile, Pesile.
Pinti II 182[21], 222[14].
Pinti in territorio Sabinensi II 125[9 17].
Pinto pater Berardi II 156[6].
Pintulus servus mon. Farf. in Clevigiano 268[28]. filii eius 268[28]. uxor 268[28].

Pinzo, Ponzo pater Berardi servi mon. Farf. 261[9], 277[5].
Pinzo pater Petri II 165[9].
Pipiliani fundus II 138[25]. *V. anche* Pipilianus.
Pipilianus II 192[2], 221[31].
Pipilianus in territorio Reatino 366[17].
Pipilianus in territorio Sabinensi II 115[24].
Pipilianus casalis 182[5].
Pipilianus, Pippilianus fundus 203[11], 215[26], 338[23]. in territorio Sabinensi II 284[9]. *V. anche* Pipiliani.
Pipinus, Pippinus prȩsbyter filius Tanicisi 204[5], 216[19], 340[33].
Pipinus [Brevis] rex Francorum 88[29]; II 238[15 19 27], 239[17]. filii eius II 238[17], 239[18].
Pipinus, Pippinus rex filius Caroli Magni 88[30], 169[15 18], 173[3], 325[31], 341[15]; II 132[18], 242[21]. *V. anche* prȩceptum, sigilla.
Pipinus frater Maurȩ et Mauri servus mon. Farf. in Prȩtorio 270[5].
Pippilianus *v.* Pipilianus.
Pippinus *v.* Pipinus.
piratȩ 240[10].
Pirellum in Spoleto II 282[21].
Piro *v.* Benedictus.
Pirus Rotundus in territorio Spoletano 310[14].
Pisa in castaldatu Pontano II 129[22].
Pisa civitas *v.* Pisia.
Piscaria II 32[30], 33[1 3].
Piscaria (de) flumen II 165[28].
piscariȩ *passim.* mon. Farf. in ducatu Spoletano 169[23 29].
Piscariȩ in Esculo II 283[26].
piscatio 204[19], 216[34]; II 109[18], 110[12].
piscator *v.* Aunefridus, Petrus, Sindulus. piscatores II 297[32]. in monasterio Marmoris II 297[32]. Tyberis 239[22]. *V. anche* Repastum, Secundinum, Septepontium.
Piscator summus II 245[31].
Piscatrix mater Benedicti II 257[28].
pisces 169[24]; II 319[17]. minores 347[21]. perfecti II 279[3]. publici 347[20 21]. *V. anche* redditus piscium.
Piscina in territorio Marsicano II 161[29].
Piscina Grifonis in Campo Reatino II 100[2].
Piscina Nigra in casale Rubgano 229[3].
piscinȩ ad linum macerandum 207[17].
Piscinȩ in territorio Reatino II 47[13].
Pisia 167[18 20], 339[7].
Pisia, Pisa civitas in territorio Tusciȩ II 123[20], 176[28 31], 282[30 31]. *V. anche* sextarius.
Pisile in comitatu Narniensi II 265[26].
Pisile in Sabinis 323[6]. in territorio Sabinensi 355[26]; II 54[13], 61[8], 68[1], 71[8], 74[15], 102[22]. molinum II 54[14], 68[1].
Pisiniole fundus 221[21].
pistor *v.* Ursus, Valerius. pistores mon. Farf. II 298[25].
pistoria ars II 201[15].
Pitilianus 228[10], 281[8].
Pitilianus in territorio Reatino 155[31], 159[24], 353[2]; II 281[12]. qui et Servilianus 165[4].
Pitriolum in territorio Sabinensi. II 71[1].
Pitte *v.* Picta.
Pitum in territorio Asculano II 111[13].
Pius papa 91[21], 236[17].
Pizo II 204[24].
Pizo pater Benedicti 247[12].
Pizo (de) podium II 122[20], 181[1], 215[23].
Pizum S. Mariȩ in Nursia II 130[3].
Pizum de Sena in territorio Asculano II 111[17].
Placidia, Placida Augusta 85[3], 130[29]; II 234[18]. *V. anche* prȩceptum.
Placidus Berolanensis episcopus II 248[26].
Placidus subdiaconus Farf. II 218[2].
placitum 150[12], 151[3 9], 153[7 8], 164[16 21 24], 186[6], 208[11], 328[7], 347[6 9 12 30]; II 17[27], 24[18], 27[31], 28[2], 32[26], 35[17], 88[5], 91[4], 196[24].
Adalardi missi Karoli Magni 175[2].
Adelberti missi et Ingelberti episcopi II 125[19].
Alberici consulis et ducis II 95[3].
Amizonis comitis Auximani 254[12].

placitum Ardemanni et Gaidualdi missorum Karoli imperatoris et Pipini regis 173[4].
Arnosti missi Heinrici II imp. 291[29]; II 46[3 13], 54[15].
Benedicti [VIII] papę 69[15]; II 85[19]. *V. anche* Heinrici [II].
Crescentii prefecti Urbis 41[10]. *V. anche* Iohannis patricii.
Girardi comitis filii Rainerii II 124[1].
Gregorii V papę et Ottonis III imp. 64[20 27]; II 18[15 n], 81[20 27], 88[22].
Gregorii VII papę II 159[10].
Guinichis ducis 167[2], 168[30].
Guinizonis comitis II 36[21].
Halaboldi abbatis missi Pipini regis 169[15].
Haroini *v.* Mancionis.
Hebroardi comitis palatii 169[8].
Heinrici [II] et Benedicti [VIII] papę 68[8 25]; II 84[11 28].
Heinrici IV regis II 169[12].
Heinrici IV imp. II 171[14], 179[6].
Heldebrandi S. R. E. archidiaconi II 157[24].
Hildeprandi ducis 159[27 30], 160[23].
Hisembardi *v.* Mancionis.
Hlotharii [I] imp. 209[30].
Hlotharii [I] imp. et Paschalis [I] papę 199[11]; II 22[8].
Hludovici [I] imp. 186[9].
Hludovici [II] imp. II 243[13].
Iohannis patricii et Crescentii prefecti Romanorum II 88[17 n].
Iosephi episcopi et Leonis comitis 186[10].
Leonis [III] pape 169[26].
Leonis sculdasii 174[20].
Mancionis abbatis, Haroini et Hisembardi missorum Pipini regis 169[19].
Matildę marchionissę II 163[28].
Nycolai II papę II 144[4], 150[3].
Oddonis et Petri comitum II 47[25].
Oderisii comitis II 26[28].
Ottonis comitis et Rainerii episcopi II 87[12].
placitum Ottonis [I] imp. 343[11].
Ottonis II imp. 45[30].
Ottonis III imp. II 14[19 n], 124[4].
Pandulfi principis et marchionis, missi Ottonis [I] imp. 46[n], 344[11].
Paschalis [I] papę *v.* Hlotharii [I] imp.
Petri Leonis et Tebaldi Cencii II 232[15].
Petri comitis *v.* Oddonis.
Petri comitis, missi Ottonis [I] imp. 46[n], 344[11].
Petri Papiensis episcopi 360[5].
Rainaldi comitis Senebaldi II 233[14].
Rainerii comitis II 171[10].
Rainerii episcopi *v.* Ottonis comitis.
Rainerii marchionis et ducis II 41[17].
Roccionis rectoris comitatus Sabinensis 313[5].
Romani ducis 171[33].
Ruperti missi Ottonis III imp. 366[1]; II 3[8].
Supponis comitis 175[15].
Tebaldi Cencii *v.* Petri Leonis.
Teubaldi episcopi Aretiensis 254[1].
placitum magnum II 95[16].
plaga et ferita 348[2].
Plage *v.* Plagie, Plaia.
Plage in comitatu Asisinato II 56[23].
Plage in territorio Sabinensi II 163[11].
Plagia in Pingui 221[19].
Plagianus fundus II 57[31].
Plagię 185[26]; II 221[24].
Plagie, Plage in comitatu Reatino II 29[16], 51[21]. in territorio Reatino 305[20], 318[18]; II 27[28], 123[9], 169[19].
Plagie de Cocosia in territorio Asculano II 111[12].
Plaia ad Margaritam de Corgnito 256[29]. suptus ripam ecclesię S. Marię in Corgnito II 275[7].
Plaia in castaldatu Equano II 164[16].
Plaia in castaldatu Pontano II 130[13].
Plaia, Plage de Putiniano in territorio Tuscię II 172[1], 176[33], 282[33]. *V. anche* Putinianum.

Plaię 154 [22], 166 [9].
Plaię in comitatu Reatino 248 [21 32].
Plana *v.* Silva.
Plana in territorio Sabinensi II 37 [2], 40 [6], 103 [25], 168 [24]. aquimolum II 37 [2].
Plana (de) castellum in comitatu Sabinensi 323 [28].
Planella II 113 [21].
planeta alba mon. Farf. II 309 [19]. diarodina II 309 [18]. diaspidis albi II 309 [26]. purpurę nigrę II 309 [14]. planeta .I. II 309 [25 27], 310 [25]. planetę .II. II 309 [22]. planetę .XIII. II 292 [17].
Planeze 317 [34].
Planici 194 [4].
Plano (de) *v.* Salvator (S.).
Plano (de) gualdus in territorio Interocrino 352 [33].
Planum 168 [5], 288 [2].
Planum in territorio Sabinensi II 280 [33].
Planum castellum et villa 234 [1].
Planum de Aso *v.* Asus fluvius.
Planum de Polo *v.* Polo (de).
planum dictum II 301 [18].
Planumaius fundus II 146 [11].
Planus *v.* Pons.
Platana *v.* Eustachii (S.) ecclesia.
Platanianus fundus 365 [9]; II 36 [27].
Plaure in territorio Teramnensi II 269 [17].
Plausia in comitatu Perosino II 108 [n].
Plenasella II 57 [24].
Plotenano (de) curtis in comitatu Firmano II 139 [26], 174 [31], 284 [22]. castellum II 139 [27], 174 [31], 284 [22].
plumarium *v.* opus.
Plumbiolę aqua 158 [21].
pluvia terrę rubeę II 320 [13].
pluvialis, pluviale mon. Farf. 325 [36]. albus diaspidis II 309 [23]. purpurę clavatę II 309 [14]. purpurę nigrę II 309 [23]. rubeus II 309 [24]. viridis II 309 [24]. pluviales .III. II 310 [26]. .XIII. II 292 [18].
Podium II 284 [39].
Podium castellum in territorio Asculano II 112 [6], 140 [10], 175 [17].
Podium castrum in comitatu Firmano 255 [6].
Poiolum castellum 290 [28]. turris 290 [29].
Polesia, Polesium in comitatu Asculano II 175 [16], 284 [38].
Polesia (de), Polisię mons II 110 [9], 271 [2].
Poli II 153 [20], 281 [30].
Poli (S.) colles in territorio Firmano II 112 [14].
Polimartii comitatus vel territorium 316 [18].
Polisco (de) *v.* Monte.
Polisię *v.* Polesia (de).
Polla filia Cuniperti servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [27].
Polla mancipia mon. Farf. 268 [4].
Pollechę caput II 90 [9].
Pollianus in territorio Asculano II 111 [11].
Pollianus, Polliani fundus 181 [32], 202 [41], 215 [14], 338 [10].
Pollotri curtis 194 [19].
Polo, Pudo, qui et Erizo, iudex sacri palatii 360 [n].
Polo (de) Planum II 191 [27]. in Sabinis II 141 [13].
Polocronius actionarius Ecclesię 300 [9 17].
Pomarium in territorio Asculano II 111 [13]
Pomarolus in territorio Sabinensi II 63 [23].
Pometta filia Bernardi II 262 [15]. hęredes eius II 262 [15].
Pompeiana massa infra urbem Romam 195 [1].
Pompeianus 8 [11]; II 123 [21], 162 [17].
Pompeianus in Clenti II 283 [29].
Pompeianus in Sabinis 298 [2]. in territorio Sabinensi II 63 [25].
Pompeianus fundus 179 [27], 200 [35], 213 [7], 335 [35]. in territorio Sabinensi II 284 [7].
Pompeię in Conflenti II 25 [11].
Pompeię in Sabinis 333 [3]. in territorio Sabinensi 352 [17], 364 [7]; II 65 [19], 92 [1].

Pompeię casalis in territorio Sabinensi 361[23].
Pompeię mons II 64[7], 67[31 34].
Pompigianus 161[15], 226[30].
Pompinianus 168[28].
Pompinianus in territorio Reatino 316[19].
pomum crucis mon. Farf. II 309[14].
ponga imperatoris mon. Farf. II 310[4].
pons *v.* Lucanus, Nerini, Numentanus, Salarius, Sebastiani (S.).
Pons 258[3 20 22 25], 291[23]; II 34[30], 54[23].
Pons in territorio Reatino II 48[31].
Pons Fractus Reate 163[23], 165[10], 297[27], 315[27], 322[10]; II 35[30], 101[13], 149[17]. molinum II 101[13].
Pons Marmoreus II 53[11].
Pons Planus in urbe Narniensi II 285[30]. turris II 285[30].
Pontanus (castaldatus?) 256[8].
Pontanus castaldatus II 129[22], 130[2 12 14 22], 142[8], 154[5], 164[12], 179[15].
Ponte II 282[22].
Ponte in territorio Spoletano 310[13].
Pontiana curtis 186[19], 243[5]. *V. anche* Pontiano (de), Pontianus.
Pontiana Vallis in territorio Sabinensi II 163[5].
Pontianellus fundus 180[14 19], 201[19 24], 213[32 38], 336[24 29]. in territorio Sabinensi II 284[8].
Pontiani rivus 148[25].
Pontianillus II 221[34].
Pontiano (de) curtis in Sabinis 295[20]. *V. anche* Pontiana, Pontianus.
Pontiano (in) curtis 300[22].
Pontianus 163[27], 228[12], 265[3], 298[29]; II 185[4].
Pontianus de Sabinis 166[2]. in territorio Sabinensi II 96[14], 148[5], 281[4 7].
Pontianus casalis in territorio Sabinensi II 40[23].
Pontianus, Pontianum curtis 154[20], 156[5] 176[7]. *V. anche* Pontiana, Pontiano (de).
Pontianus fundus 159[19], 328[6], 337[7].
Pontianus gualdus 148[24].
Pontianus papa 92[1].
Ponticelli, Ponticello (de) rigus 292[30]; II 97[18], 103[10].
Ponticello (de) castellum II 142[19]. castelli pertinentia II 185[30].
Ponticellus 234[19], 326[29]; II 108[19], 123[1], 171[7], 192[32]. Ponticelli pertinentia in territorio Sabinensi II 126[20]. territorium II 53[12].
Ponticellus in Amiterno 304[19], 318[14], 322[8]. in territorio Amiternino 220[18].
Ponticellus de Corgnito 257[2 4].
Ponticellus in castaldatu Reatino 308[4]. in territorio Reatino 315[29], 317[31 32].
Ponticellus in comitatu Sabinensi 282[10]. in territorio Sabinensi II 150[17], 280[35]. *V. anche* Ponticillus.
Ponticellus in territorio Teramnano II 126[7].
Ponticillus in territorio Sabinensi II 280[15]. *V. anche* Ponticellus.
Ponticlus II 186[31], 194[28].
Ponticulus fossatus 148[20].
Pontio *v.* Ponzo pręsbyter.
Pontio pater Petri II 153[28].
Pontio servus mon. Farf. in Orbica 259[11].
Pontius (S.) in territorio Perusino II 100[25].
Ponzanillus in territorio Sabinensi II 164[27].
Ponzanus II 261[1].
Ponzanus in territorio Sabinensi II 22[27], 124[25].
Ponzanus fundus in territorio Collinensi II 127[7].
Ponzippa 260[4].
Ponzo 246[25].
Ponzo pater Berardi *v.* Pinzo.
Ponzo, Pontio pręsbyter, servus mon. Farf. in Cerfengo 261[10], 277[6].
Ponzuli *v.* Mons.
Popcoranius casalis in territorio Asculano 310[11].
Popenianus in territorio Asculano II 110[20].
Popilionensis episcopus *v.* Tegrinus.
Popli 317[27].
Poplito in territorio Spoletano 310[14].

Poplito, Puplito (de) curtis 291 [18]; II 54 [18].
Poplito (de) villa in Amiterno II 29 [16]. *V. anche* Puplitus.
Poplitus in comitatu Reatino 249 [14 20].
Poplus 289 [9].
Poplus filiorum Adenolfi II 113 [23].
Poppa Pincionis de Corgnito 257 [20].
Poppę Lupoli de Corgnito 258 [10].
Poppę Martanę de Corgnito 257 [5].
Poppletus fundus II 147 [3].
Poptianus in Sabinis 299 [17]. *V. anche* Puptianus fundus.
Popularis terra in territorio Utriculano II 210 [14].
Populi serra II 90 [8].
populus mon. Farf. II 226 [21], 228 [4], 293 [12 28], 294 *passim*, 295 [3 5 23], 302 [26], 303 [1], 304 [25], 305 [24], 306 [5], 310 [11 28 35], 313 [7 33], 314 [16 25], 315 [4 9 34]. populi fidelitas II 295 [6]. libertas II 295 [6].
Porcanum *v.* Porcianum.
Porcarenis vinea 208 [22].
porcarius *v.* Petri casa.
Porchę, Porke castellum, castrum II 108 [25], 284 [36]. in comitatu Asculano II 140 [8], 175 [14].
porci 280 [20]. lardales 221 [1], 227 [20].
Porcianum 261 [18], 277 [14].
Porcianum, Porcanum in territorio Reatino 316 [24], 319 [18 19].
Porcili II 171 [6], 192 [31].
Porcili in Ophiano II 100 [17].
Porcilis castrum in territorio Tyburtino II 270 [20].
Porcini collis II 189 [36].
Porculę 233 [2]. turris 233 [2].
Porculę casalis in castaldatu Amiternino 233 [1].
Porfirius prębyter et monachus Farf. II 217 [30].
Porphirogenitus *v.* Leo.
Porporaria, Purpuraria 182 [7], 203 [13], 215 [28], 338 [25]; II 284 [9]. olivetum 203 [13], 338 [25]; II 284 [9].
Porraria in territorio Asculano 310 [1].
portaticum 280 [2].
Portę Latine *v.* Iohannis (S.)
Portella II 97 [19], 103 [10].
Portelle fundus II 146 [8].
Portelle, Portella (de) rigus 292 [25]; II 27 [16], 60 [2], 64 [11].
Portica in Summati II 32 [3 28].
Portica (de) mons II 44 [3].
Portilionis fundus in comitatu Ortano II 127 [11]. aquimolum II 127 [10].
Portus, Portuensis civitas 239 [14], 248 [11]. Portuensis episcopus *v.* Formosus papa, Iohannes.
portus II 109 [18], 110 [12], 111 [31]. *V. anche* portaticum, redditus portuum.
Posporianum in territorio Aprutiensi 359 [33].
possessio II 22 [32], 23 [19]. triginta annorum 67 [14]; II 83 [25].
Posseta II 108 [17].
Posta (de) collis II 33 [1].
Postcollem 233 [23].
Postinianus *v.* Pustinianus.
Postmontem 330 [29]; II 197 [4], 284 [39]. pertinentia II 186 [15].
Postmontem in comitatu Asculano II 140 [9], 175 [17].
Postmontem in pertinentia Farę II 196 [29].
Postmontem in territorio Sabinensi II 27 [8], 28 [20], 34 [8 19], 36 [18], 45 [31], 61 [22 36], 62 [2], 63 [32], 64 [3], 66 [16], 67 [2], 69 [23 26], 70 [2], 72 [6], 73 [24 30 34], 74 [31], 88 [2], 92 [2], 93 [4], 96 [8], 101 [10], 102 [22 31], 103 [1], 104 [5 20], 114 [9], 123 [32], 127 [16], 280 [23], 281 [1].
Postmontem, Postmonte (de) castellum, castrum in territorio Sabinensi 365 [23]; II 60 [7], 61 [30], 67 [16], 69 [21], 74 [31], 103 [34], 114 [12], 218 [26], 264 [23], 284 [15].
Postumius imperator 83 [9].
Pote (de) Vallis in territorio Perusino II 100 [26].
Potentinus fluvius 254 [16]; II 34 [31 32].
potestas *v.* palatium.
potestates seculares II 275 [21].
Potiti (S.) castellum II 163 [7].
Potiti (S.) curtis in Marsi II 282 [11].
Potiti (S.) ecclesia sub castello S. Potiti II 163 [7].
Potiti (S.) ecclesia in Tupho II 123 [24].
Potitus (S.) in territorio Marsorum II 160 [32].

potus pigmentorum II 307[26].
Pozella in territorio Amiternino 361[17].
Pozonus pater Iohannis 290[15].
Praccle 287[28].
Pracla mons 305[13].
pragmaticon imperatoris 343[29].
pragmaticum Zenonis imperatoris 131[15].
prandia II 298[7].
Prandonis *v.* Monte (de) castellum.
Prata 219[27].
Prata in comitatu Aprutiensi 251[13].
Prata in castaldatu Pontano II 154[12 15].
Prata in Sabinis 333[14].
Prata casalis in Sabinis 294[31].
Prata fundus 180[24], 201[30], 214[4], 336[35].
Pratale II 113[21].
Pratalia fundus in territorio Camerino 330[2].
Pratella in Collectario II 59[6].
Pratellę *v.* Zesea.
Pratellę fundus II 147[4].
Pratellum 308[24].
Pratum in Amiterno II 163[27].
Pratum (ad) in comitatu Asisio II 111[32].
Pratum in comitatu Sabinensi 243[10], in territorio Sabinensi II 104[32], 297[5].
Pratum fundus II 146[12]. in comitatu Narniensi II 180[13].
Pratum Domnicum in territorio Amiternino 358[27].
Pratum Longum 185[16].
Pratum Longum in territorio Reatino 320[8],
pratum magnum *v.* Campana in territorio Torense.
Pratum Publicum fundus in territorio Tyburtino II 26[8].
Pratum Reatinum in territorio Reatino II 281[18].
Pratus in castaldatu Pontano II 154[19].
pręcaria scripta, libelli 250[5], 251[6], 254[22]; II 218[31].
pręcepta ducum, imperatorum, regum 222[41], 223[7]; II 4[12], 6[25], 14[6 7], 32[6], 158[4 20], 241[12], 242[6], 274[18], 296[9], 304[15], 310[27].
pręcepta concessa mon. Farf. II 215[32], 310[27]. regalia II 124[19].
pręceptio apostolica II 3[2].
pręceptum Adelchis regis 279[13].
Berengarii imp. 310[22], 335[27].
Caroli imp. 295[16]; II 5[12], 17[10], 133[19], 230[24], 279[27].
Caroli Magni 161[24], 163[2], 165[16], 168[7], 170[10], 176[19], 177[2], 187[3], 188[30], 190[13], 197[16 27], 199[24], 200[10], 203[26], 204[1 16], 205[40], 212[18], 216[2 15 32], 218[28], 224[16], 281[11], 295[16], 310[29], 335[26], 241[6]; II 11[11], 173[11].
Caroli et Pipini 325[32].
Karoli II imp. 224[9], 335[27].
Carolimanni (*ma* Caroli Crassi) imp. 229[8].
Chuonradi [II] imp. II 98[6], 173[14], 279[28].
Desiderii regis 153[17], 155[16], 187[3], 188[29], 190[20], 205[40], 218[28], 224[20], 279[10], 295[15], 310[33], 335[25]; II 173[13], 279[26].
Faroaldi [II] ducis Spoleti 135[22], 137[17].
Gisulfi ducis 153[9]; II 175[33], 282[20].
Guarnerii ducis et marchionis II 273[20].
Guidonis et Lamberti imperatorum 325[33].
Haistulfi regis 150[2 3 4 6], 163[4], 188[29], 190[20], 205[40], 218[28], 224[20], 277[19], 310[33], 335[25]; II 173[13], 279[26].
Heinrici imperatoris II 292[27].
Heinrici [II] imp. 254[1]; II 16[3], 29[25], 31[1 34].
Heinrici [III] imp. II 138[32], 173[15], 279[28].
Heinrici IV regis II 153[9].
Heinrici [IV] imp. II 173[1], 260[14], 279[11 29], 281[37], 282[35], 287[17].
Hildeprandi ducis Spoletani 158[13], 159[3 13 23 25 26], 160[2 6 7], 163[8 14], 164[7], 165[15], 176[27], 203[18 38], 215[34], 216[14], 338[29], 340[28]; II 133[16], 173[28], 280[9].
Hlotharii [I] imp. 183[29], 192[6],

194 31, 197 3, 198 14 24, 204 27, 208 1 14, 212 20, 213 3, 215 30, 216 9, 217 2 37, 218 28, 224 17, 310 31, 335 26, 340 23; II 22 7, 133 20, 173 11, 236 2, 279 27, 283 33.
prçceptum Hludovici imp. II 5 12, 17 10, 133 20, 286 25.
 Hludovici [I] imp. 176 12, 179 7, 188 3 11 18 28, 189 31, 192 6, 196 24, 197 17 28, 199 7, 203 15 33, 204 16 29, 205 16 40, 208 14, 212 18, 218 28, 224 17, 310 30, 335 26, 340 7; II 11 12, 173 11, 255 30, 256 2, 279 27.
 Hludovici [II] imp. 212 9, 219 7, 221 29, 224 18, 310 31, 335 26; II 173 11, 255 33, 279 27, 283 34.
 Hugonis regis II 14 13.
 Lamberti imp. *v.* Guidonis.
 Liutprandi regis 147 32, 205 40, 218 28, 224 19, 310 33, 335 25, II 173 12, 279 26.
 Luponis ducis 148 13 17, 150 21, 163 14, 176 31, 203 21, 215 37.
 Ottonis imp. II 287 2.
 Ottonis I imp. 290 9, 335 6 8; II 5 13, 179 11, 283 34.
 Ottonis II imp. 290 9, 344 13.
 Ottonis III imp. 346 33; II 3 23, 4 21, 5 32, 6 2 17, 9 8, 17 4, 32 1.
 Pipini regis 204 29, 217 4, 341 15.
 Placidç Augustç et Valentiniani II 234 24.
 Rainerii comitis II 171 10.
 Ratgisi regis 188 29, 205 40, 218 28, 224 19, 310 33, 335 25; II 173 13, 279 26.
 Rogerii Taxionis comitis II 277 23.
 Theodicii ducis 153 30, 154 23 31, 156 2, 163 7, 186 29.
prçcum II 43 7.
Precumatus in castaldatu Pontano II 130 25.
prçda II 119 2, 272 9 30, 273 5 6 8 14, 321 19.
prçdones II 273 7.
prçfectus Urbis II 158 26, 159 15. *V. anche* Crescentius, Germanus, Iohannes, Petrus.
prçhensa, presa 211 14, 223 23, 227 19.
prçiudicium factum mon. Farf. ab actoribus S. Romanç Ecclesiç 293-300 *passim*.
prçlati mon. Farf. II 297 26, 315 9.
Prepi 348 27.
Prepi in territorio Sabinensi II 63 31 36, 101 2, 117 24.
prçpositi II 277 35.
prçpositura quçdam in Marchia II 209 3,
prçpositus S. Angeli in Tancia II 298 8.
prçpositus mon. Farf. II 297 25, 298 22 23. castri vel villç II 319 15. in Biterbo 227 12.
prçpositus S. Mariç in Minione II 166 23.
presa *v.* prehensa.
prçsbyteri capellanii II 147 17.
prçsbyteri S. Eustathii in Platana II 18 16, 22 14 21 27, 23 1 21 23 28, 24 2 3, 41 11, 88 17 25 28.
prçsbyteri mon. Farf. II 298 18. prçsbyteri .IIII. II 292 32.
prçsbyteri in Stablamone II 262 7.
prçstaria 39 10, 223 2, 255 18, 307 15; II 49 32, 178 13, 268 15. *V. anche* scriptum.
Prçteriolum *v.* Prçtoriolum.
Pretetole, Pretetulç *v.* Prçtitulum.
Pretitulum 327 28.
Prçtitulum in territorio Firmano II 108 11.
Prçtitulum, Pretetole (de), Pretetulç castellum in Pinne II 122 22. in comitatu Pinnensi II 170 6, 285 3.
prçtium *v.* boves, equi, pulli caballini.
prçtium redemptionis hominum II 310 17.
Prçtorianum in Ciculi 268 22.
Prçtorianus filius Iustulç servus mon. Farf in Prçtorio 269 14.
Prçtorii fundus 181 37, 203 3, 215 19, 338 15. *V. anche* Prçtorium.
Prçtorii massa 165 8.
Prçtorioli fundus 202 4, 214 20, 337 13. in Sabinis 300 14. *V. anche* Prçtoriolum.
Prçtoriolum, Prçtorolum 151 11, 278 29.
Prçtoriolum, Prçteriolum in Sabinis 296 18, 297 11. in territorio Sabinensi II 65 3 281 4.

Prętoriolum casalis in Sabinis 293 [25].
Prętoriolum fundus 180 [40], 181 [10], 202 [17], 214 [33], 296 [12], 300 [16], 337 [27]. *V. anche* Prętorioli.
Prętorium 259 [21], 268 [31], 358 [23 25].
Prętorium in Amiterno 317 [5]. in territorio Amiternino 233 [6 13], 309 [5], 310 [6 17].
Prętorium, Prętorium in territorio Balbensi 357 [21], 357 [3 23].
Prętorium in territorio Firmano II 283 [11].
Prętorium in comitatu Reatino 249 [17].
Prętorium Sabinense 153 [16]. in Sabinis 297 [31]. in territorio Sabinensi II 281 [8].
Prętorium castellum 356 [5].
Prętorium castrum in Amiterno II 285 [4]. *V. anche* Prętorium mons.
Prętorium, Prętorio (in) curtis in comitatu Firmano 339 [31]; II 175 [1]. in territorio Firmano II 7 [22].
Prętorium fundus 202 [21], 214 [36]. in Sabinis 166 [19]. in territorio Sabinensi II 284 [9]. *V. anche* Prętorii.
Prętorium mons in Amiterno 317 [15]. castellum 317 [16 18]. *V. anche* Prętorium castrum.
Prętorolum *v.* Prętoriolum.
Prętur̄ianus filius Carelli servus mon. Farf. in Prętorio 269 [28].
Prętur̄ium *v.* Prętorium.
primicerius S. R. E. *v.* Cyrinus, Iohannes.
primus defensor Eccl. Rom. *v.* Bonifatius.
Primus casalis in territorio Reatino II 27 [28].
Primus Casus in castaldatu Pontano II 164 [12].
prior mon. Farf. II 223 [4], 298 [10 19 24 28]. priores II 299 [25].
prior vestiarii *v.* Miccio notarius, vestiarii Ecclesię.
Priscianus [liber] valde bonus mon. Farf. II 310 [6].
Privatis 42 [11]; II 182 [26].
Privatis in Sabinis 293 [6]. in territorio Sabinensi II 34 [4], 35 [13], 61 [25], 63 [35], 64 [9], 69 [19], 70 [10], 73 [11], 102 [35], 115 [26].
Privatis fundus 181 [27], 202 [36], 215 [9], 329 [20], 338 [5]. in territorio Sabinensi II 284 [8].
Privatus casalis 163 [25].
privilegia Eccl. Rom. II 237 [21].
privilegia, constitutiones, decreta pontificum 223 [1], 225 [5], 311 [30]; II 31 [22], 158 [4 20], 241 [10], 249 [1 5 7 10], 274 [18].
privilegium Adriani [I] papę 156 [12], 163 [12], 176 [30], 182 [20], 184 [25], 188 [30], 203 [21], 215 [37], 335 [28], 338 [32].
Adriani I papę II 132 [4], 177 [35], 283 [32].
Benedicti [VIII] papę II 31 [17], 37 [16], 38 [25], 93 [14], 137 [5].
Eugenii [II] papę 194 [31].
Gregorii [VI] papę 283 [17].
Iohannis papę II 132 [4].
Iohannis VI papę II 230 [23].
Iohannis [VI? VII?] papę 126 [8], 128 [2], 137 [1], 143 [12].
Leonis IX papę II 135 [34], 136 [8], 138 [21 27], 202 [1], 282 [10].
Nycolai II papę II 307 [10].
Paschalis I papę 183 [34], 184 [1], 188 [30], 335 [28]; II 22 [9], 283 [32].
Pauli [I] papę II 132 [4], 138 [4], 177 [35].
Sergii IV papę II 86 [15].
Stephani IV papę 179 [9], 188 [30], 195 [29], 335 [28]; II 133 [17], 256 [6], 283 [32].
probatio per antiquiores viros II 256 [19 24 27].
Probatulus servus mon. Farf. in Clevigiano 268 [29]. filii, uxor eius 268 [29].
Probatus 227 [23].
Probatus frater, germanus Grimaldi et Picconis 206 [34], 217 [18], 341 [27].
Probatus germanus Picconis 167 [22], 171 [22].
Probatus filius Tiangronis, frater Ravennonis 278 [22].
Probatus diaconus, abbas Farfensis 19 [14 16], 98 [12], 155 [20], 156 [3 12], 158 [15], 159 [9], 160 [10], 161 [6 30], 163 [2 29], 279 [25].
Probatus castaldius 181 [18], 202 [26], 214 [41], 337 [34].
Probatus castaldus Reatinę civitatis 7 [19].

Probatus diaconus *v.* Probatus abbas.
Probatus servus mon. Farf. in Forcone 263 [13]. filia eius 263 [13]. coniux 263 [13].
Probo pater Dodonis II 58 [13].
Probus imperator 83 [19].
Proculi (S.) ecclesia in urbe Ameria II 263 [23], 285 [22].
Proculi (S.) oratorium super castellum S. Gemini II 265 [27].
Proculus consanguineus Bricii et Euticii 122 [n].
Proculus (S.) 326 [29].
Proda mater Benedicti II 149 [17].
Proda mater Iohannis II 96 [12].
Proda mater Lucię II 53 [25].
Proda infans filia Ursi ortulani 268 [10].
Proda uxor Ursi ortulani 267 [25].
Prodeldis soror Empuli servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266 [30].
Prodo pater Sabini II 69 [35], 117 [23].
Prodonis casalis II 148 [11].
Produlus coniux Arileupę, pater Maurę, Modorici, Pauli, Rodici, servus mon. Farf. in Bucizano 271 [8].
professio Beraldi III abb. Farf. II 226 [27].
professio monachorum II 200 [16].
Propheta 6 [30], 106 [8 15]; II 251 [22]. *V. anche* Psalmista.
prophetia II 216 [14].
prohibitio mulieribus transeundi per vias secus mon. Farf. 149 [5], 150 [5].
Prola uxor, Gundaldi 262 [35].
promissio Beraldi III abb. Farf. II 227 [11 n]. Guidonis III abb. Farf. II 296 [18]. Oddonis abb. Farf. II 223 [18], 224 [23].
promissiones II 156 [1].
Propetianus, Propezanus 39 [8], 307 [13].
proscriptio I 274 [7].
protoscriniarius S. R. E. *v.* Leo.
proverbium 37 [17], 250 [33], 306 [24]; II 106 [10], 294 [30], 295 [8], 296 [6], 312 [20]. vulgi 115 [23].
provincia mon. Farf. II 298 [19].
Provincialium confinium. 240 [9]. comes *v.* Hugo rex.
Pruzano (de) *v.* Dominicus.
Psalmista, Psalmographus 5 [1], 62 [1], 109 [18], 238 [3]; II 78 [32]. *V. anche* Propheta.
Psalterium mon. Farf. II 309 [25].
publica res, publicum, puplicum 126 [21], 127 [19], 128 [10], 161 [15], 177 [42], 178 [28].
Publicum *v.* Pratum.
pueri duo mon. Farf. II 121 [13].
*pugillus (mensura) 306 [3-9].
Pulcra mater Petri II 69 [33].
Pulgianus fundus 201 [9], 213 [23], 336 [15]. in territorio Sabinensi II 284 [9].
Puliani casalis in fundo Turano II 71 [32].
Pulianisis, Pulianise (de) casalis II 3 [11], 5 [35].
Pulianus in territorio Sabinensi II 59 [20].
Pulianus casalis in territorio Sabinensi 364 [26].
Pulisco (de) *v.* Monte.
pulli *v.* pensio.
pulli caballini pretium II 188 [32].
pulliclę *v.* equi.
Pulliani fundus in Sabinis 350 [15].
Pulverina mater Adalberti et Grimaldi 254 [14].
Pulvinum II 221 [25].
Punzanus in territorio Reatino 353 [3].
Pupa uxor Sindoli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273 [36].
Puplito (de) *v.* Poplito.
Puplitus, Pupletus in Amiterno 352 [26], 359 [8]. *V. anche* Poplito (de) villa.
Puplitus infra civitatem Perosinam II 179 [27].
Puptianus, Poptiani fundus 180 [29], 201 [35], 214 [8], 296 [9], 336 [40].
Pupula filia Candidi servi mon. Farf. in Forfone 263 [35].
Pupulus vocabulum montis Alegię 277 [26 34].
Pura casalis in Sabinis 294 [9].
purpura clavata II 309 [15]. nigra II 309 [14 23].
Purpura filia Faidonis II 213 [2].
Purpuraria *v.* Porporaria.
Purum in castaldatu Pontano II 130 [24].
Purum Campanum in castaldatu Equano II 163 [17].
Purum de Manisis in castaldatu Equano II 162 [14].

Pusanus in territorio Reatino II 52[13].
Puscillę infra civitatem Perusinam II 179[28].
pusterula *v.* Pila (de).
Pustinianus in territorio Sabinensi 348[26]; II 68[12], 73[17], 96[16], 161[7], 185[29].
Puterniosus lacus in comitatu Ortano II 127[11].
puteus *v.* Gabinianus, Latiniani, Valentini.
Puteus in territorio Sabinensi 158[26]; II 129[19].
Putialia *v.* Puzalia.
Putida *v.* Fons.
Putinianum, Putignanum, quod vocatur Plage, in territorio Tuscię II 171[29], 176[33]. via publica II 172[1]. *V. anche* Plaia.
Puza *v.* Fontana.
Puzalia II 163[15], 171[5], 192[30].
Puzalia in comitatu Reatino II 29[8], 449[10], 49[2 6], 50[18], 93[10], 99[10], 140[25].
Puzalia in territorio Sabinensi II 148[7].
Puzalia in Turano 318[1].
Puzalia, Putialia gualdus exercitalis iuxta massam Toranam 208[19], 211[13], 219[31], 223[23], 227[20].
Puzalia Maior II 156[29].
Puzalia Minor II 101[3].
Puzanus in territorio Amiternino 233[17].
Puzaroli casalis in Currisio II 297[7].
Puzola *v.* Aqua.
Puzule 288[10].
Puzum in territorio Narnatino II 50[31].

quadragesimale tempus II 134[28].
quadragesimę ebdomada prima II 172[8].
Quadragesimus in territorio Reatino 226[12].
Quadrivium II 220[26].
Quaduciolus frater Audeperti servus mon. Farf. in Canzoniscis 264[31].
qualitas iuris II 232[23]. rei II 232[23].
quantitas danda pro ordinatione pontificis II 236[22], 237[15].
Quarania (de) mons 322[25].
Quarazanus fundus in territorio Collinensi 304[26], 328[23], 331[31].
Quarta fundus II 57[22].
quarta, quartus pensio 316[23 32], 319[17], 321[21], 363[5].
Quarto (de) campus in territorio Reatino 322[22].
Quarto (de) mons 361[12 14].
Quartus in territorio Reatino 163[26], 320[34].
Quatuor Capellę in comitatu Tudertino II 263[19], 285[19]. hospitale II 263[19], 285[19]. mercatus II 285[19].
querimonium Beraldi abb. Farf. Guarnerio duci II 271[31]. Hugonis abb. Farf. ad imperatorem 73[1].
Quietum flumen II 201[25].
Quillianus 163[27].
quinquagesima *v.* dominica.
Quinquaginta 288[17], 357[11].
quinta pensio 363[6], 365[13].
Quintanione casalis, vicus 230[32].
quinti collectio II 256[26], 257[11].
Quintianus 206[23].
Quintianus in territorio Reatino 316[21].
Quintianus fundus II 33[15].
Quintianus, Quinzanus vicus 232[20]. in territorio Biterbensi 329[29].
Quintilianus in Reate 205[34], 218[21], 342[23]. in comitatu Reatino II 47[19].
Quintilianus in territorio Sabinensi II 281[4].
Quintilius, frater Claudii, imperator 83[15].
Quintum 228[18].
Quintum in Carsule 226[9].
Quinza in territorio Sabinensi 316[11]; II 34[3], 61[23], 63[5 15 19 21 25], 65[13 17 18], 67[1], 68[7 17], 70[31 36], 71[5], 73[24], 103[21 29], 104[11 15], 105[9], 117[13], 184[5], 188[14], 219[2]. aquimolum II 188[15]. Quinza (de) homines II 219[2].
Quinza fundus 327[28].
Quinzanus *v.* Quintianus.
Quirici (S.) curtis in fundo Vinioli II 282[2].
Quirici (S.) ecclesia in fundo Petriolo II 145[3], 146[4].

Quirici (S.) terra in Perrece II 201 6.
Quirici (S.) terra in comitatu Reatino II 167 21.
Quiricus (S.) 251 8 15, 318 22.
Quirini (S.) ecclesia in fundo Cellę II 123 12.

R. comes II 305 16.
R. comes II 224 18. socer eius II 224 19.
R. comes pater Adenolfi [abbatis Farfensis] II 308 12, 309 4.
R. Senebaldi comes frater G. II 307 23.
R. monachus Farfensis II 279 8.
Rabaldo (de) casalis in Sabinis 246 18.
Rabenianę v. Casę.
Rabertus filius Beraldi II 267 17.
Rabicella v. Grecula.
Racaneta, Racanita II 259 27, 285 33.
Rachisus filius Cononis II 153 26..
Racifusus germanus Auteperti 207 23.
Racipertus filius Tanuli conductor 299 26 28 30 31.
Racipertus coniux Sindulę servus mon. Farf. in Forcone 263 7. filii eius 263 8.
Raco 227 15, 299 35.
Raconis filius 252 29.
Raconis iudicis filius 287 12.
Ractaldus pater Beruardi et Salomonis, saligus 360 n.
Raculus servus mon. Farf. 275 19. filii eius 275 19. uxor 275 19.
Radagisus, Raadgisus Scitha rex Gothorum 123 n, 129 14.
Radicaria, Radicara in territorio Reatino 322 21, 361 12.
Radicaria (de), Radicarię aqua 316 24, 319 19, 322 23, 361 13.
Radileupa uxor Paschalis servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273 32.
Radiperga uxor Aldeperti servi mon. Farf. in Pontiano 265 5.
Radipertus servus mon. Farf. 275 21. uxor eius 275 21.
Raditus castellum in ducatu Spoletano II 277 16.
Radoaldus rex 87 28.
Radualdus dux Beneventanus 86 24, 87 16.
Radualdus servus mon. Farf. 275 21. fratres eius 275 22. uxor 275 22.
Radualdus servus mon. Farf. in Musini 260 18, 276 7. filii eius 260 19, 276 7. uxor 260 19, 276 7.
Raduinus filius Adaldi servus mon. Farf. in Prętorio 269 26.
Raffredus, Ratfredus abbas Farfensis 34 1, 41 6, 42 5, 98 30, 303 13, 305 31, 306 10; II 12 4.
Ragambaldus abbas Farfensis 20 1, 98 13, 163 33, 164 14 31, 165 7.
Raganello (de) fossatus II 207 16.
Ragefredus vir pater Leonis 171 24, 172 2.
Ragenisburg civitas 281 27.
Ragiaria 221 20.
Ragiolo (de) villa 352 30, 359 14.
Ragiolum 259 16. in territorio Amiternino 360 5 n, 361 6. turris 360 6.
Raianus 264 36.
Raibonis casalis II 183 24.
Raimbaldi filii 250 6.
Raimbaldus 290 17.
Raimburga coniux Adami Deodati II 154 4.
Raimburga (domna) filia Longini II 292 13.
Raimperti v. Casa.
Raimpertus libertus 210 29.
Rainaldi comitis filii II 222 30.
Rainaldi comitis filius 250 11.
Rainaldi terra II 172 3.
Rainaldus II 112 22.
Rainaldus pater Berardi II 266 29.
Rainaldus pater Berardi comitis II 51 14.
Rainaldus pater Berardi et Oderisii II 160 14.
Rainaldus de Iohanne de Guidone prębytero II 135 7.
Rainaldus filius Rainucii Oderisii II 263 32.
Rainaldus Trotte II 317 6.
Rainaldus prior, abbas Farfensis II 205 19, 207 2 6 12 32, 209 8, 294 11 20 21 26 32 34, 306 4 8 13 15.

Rainaldus Coloniensis archiepiscopus, cancellarius Frederici [I] imp. II 322 3.
Rainaldus comes 347 8; II 151 19, 215 20, 264 13.
Rainaldus comes pater Oderisii comitis II 26 29 32, 27 3.
Rainaldus comes filius Senebaldi II 233 16 21, 256 16, 257 16 21. *V. anche* curia, placitum.
Rainaldus comes Auriculanus II 215 27.
Rainaldus prior *v.* Rainaldus abbas.
Rainaldus subdiaconus et monachus Farf. II 218 3.
Rainardus II 317 7.
Rainardus pater Ilderici 252 1.
Rainardus comes 362 30.
Raineri de Ingezo casalis in Sabinis 247 2.
Rainerii filii 76 22; II 46 13, 129 24.
Rainerii filius 248 25.
Rainerii de Odo filii II 266 24 27.
Rainerius *v.* Petrus.
Rainerius 66 16, 355 16; II 83 10.
Rainerius filius Arduini 245 1.
Rainerius filius Attonis 349 28; II 52 20, 179 16.
Rainerius coniux Azę, pater Bonefatii II 54 3.
Rainerius pater Azonis II 169 10.
Rainerius pater Berardi 284 24 28; II 261 3 15 20.
Rainerius filius Berardi Attonis II 49 18, 55 23.
Rainerius filius Berardi Rainerii II 261 3.
Rainerius pater Bonę 282 24.
Rainerius filius Bonizonis, frater Massari et Petri 256 32.
Rainerius pater Cancionis et Iohannis II 52 23.
Rainerius de Crescentio 245 36.
Rainerius pater Datonis II 148 1, 149 22, 186 11.
Rainerius pater Donadei, Guilelmi, Hugolini, Saracini comitum Tudertinorum II 265 32.
Rainerius coniux Eusebię II 46 31.
Rainerius pater Franconis 248 28.
Rainerius pater Franconis, Geizonis monachi et Petri II 275 2.
Rainerius filius Girardi II 166 16 31.
Rainerius filius Girardi comitis II 124 7.
Rainerius Guidonis de Ardemanno II 142 19.
Rainerius pater Iohannis II 274 26.
Rainerius filius Iohannis Boni II 211 5.
Rainerius pater Iohannis Muza 289 6.
Rainerius filius Iohannis Ottonis II 131 4.
Rainerius filius Ioseph II 213 26.
Rainerius filius Leonis II 262 6.
Rainerius de Maroza II 48 10.
Rainerius filius Martini II 181 13.
Rainerius pater Nerę II 127 23.
Rainerius filius Odemundi II 48 23.
Rainerius filius Opterami 347 16.
Rainerius filius Ottonis II 142 31.
Rainerius Perosinus II 257 30.
Rainerius pater Petri II 47 17.
Rainerius pater Petri comitatus Reatini II 23 6.
Rainerius filius Rainerii II 262 3.
Rainerius pater Rainerii II 262 3.
Rainerius pater Rainucii II 222 3.
Rainerius Randonis pater Sarraceni II 317 12.
Rainerius filius Remfredi qui Amico vocatur 284 3.
Rainerius filius Rodulfi 243 17 18.
Rainerius nepos Rodulfi 243 15.
Rainerius pater Saxonis II 167 3.
Rainerius qui vocatur Suppo filius Remfredi, coniux Ittę 284 1.
Rainerius filius Tedemarii II 129 28.
Rainerius pater Tedemari II 50 8.
Rainerius de Teuzo pater Belizonis II 198 29.
Rainerius Todini II 318 12.
Rainerius filius Zaczonis, coniux Roccię II 210 15, 211 7.
Rainerius abbas Ss. Cosmę et Damiani in Mica Aurea II 124 1 4 16, 125 22 26.
Rainerius filius Crescentii advocatus Martini pręsbyteri II 126 13.
Rainerius comes 90 2.
Rainerius comes filius Saxonis comitis II 174 7.

Rainerius comes filius Saxonis comitis, coniux Stephanię II 156 15.
Rainerius comes pater Saxonis comitis II 171 9, 174 9. *V. anche* placitum, pręceptum.
Rainerius diaconus et monachus Farf. II 217 29 34.
Rainerius dux *v.* Rainerius marchio.
Rainerius dux Sabinensis 89 18.
Rainerius Sabinensis episcopus II 87 14. *V. anche* placitum.
Rainerius Vercellensis episcopus, missus Heinrici IV imp. II 179 8.
Rainerius filius Azonis, eius fideicommissarius II 151 11.
Rainerius iudex 286 2.
Rainerius marchio II 16 4.
Rainerius marchio et dux II 41 17 28. *V. anche* placitum.
Rainerius Iohannis de Rainerio patronus scolę sandalariorum II 274 26.
Rainerius pręsbyter filis Audonis II 317 13, 318 2.
Rainerius pręsbyter filius Dominici 283 5.
Rainerius pręsbyter, clericus, nuntius mon. Farf. II 317 18.
Rainerius pręsbyter et monachus Farf. II 217 31 34.
Rainerius servus mon. Farf. in S. Xisto 259 6.
Rainerus 247 18.
Rainerus pater Salomonis II 159 29.
Rainerus filius Sigenolfi 247 9.
Raino filius Benedicti, coniux Tederadę 283 9.
Raino de Crescentio II 135 7.
Raino de Crescentio pater Rainonis II 162 18.
Raino filius Fulconis II 35 15.
Raino filius Ittę, pater Iohannis presbyteri et Simeonis II 53 27.
Raino filius Rainonis de Crescentio II 162 18.
Raino pręsbyter filius Petri II 166 12.
Rainonis fontana II 185 22.
Rainuccius pater Berardi et Oderisii II 301 4.
Rainucius filius Oderisii, pater Oddonis, Oderisii, Rainaldi et Senebaldi II 263 31.
Rainucius filius Rainerii II 222 3.
Rainucius filius Rainucii II 317 14, 318 3.
Rainucius pater Rainucii II 317 14.
Ramianus pater Rustici II 169 5.
Rampo pater Azonis II 41 32.
Rampo vir 328 11.
Ramponis filius 252 13.
Ramponis casalis ad S. Laurentium II 72 22.
Rancione in comitatu Perosino II 159 32, 160 8.
Rando pater Rainerii II 317 12.
Randuisius pręsbyter Farf. II 218 13.
Randuisus comes pater Teudini comitis II 170 1 11.
Rangiolus rivus II 111 29.
Ranute in Furcone 317 24.
Raonis iuxta mare 193 33.
Rapinalis in territorio Reatino II 47 15.
Rapiniano (de) *v.* Sigenolfi casalis.
Rapinianus rivus II 142 31, 150 11.
Rapinule in castaldatu Pontano II 130 4.
Rapizo II 100 16.
Rapizo filius Attonis II 46 30, 52 20.
Rapizo pater Baroncii, Monaldi, Ofridi et Suppolini II 267 19.
Rapizo filius Crescentii II 211 5.
Rapizo pater Rapizonis comitis II 263 14.
Rapizo filius Tebaldi II 267 17.
Rapizo comes II 268 25, 285 18.
Rapizo comes filius Guazę II 260 12.
Rapizo comes Tudertinus filius Rapizonis, oblatus II 263 13 29, 265 30. heredes eius II 265 30 34.
Raptis mulier Gozonis II 48 9.
Rapto filius Petri II 129 20.
raptus per vim II 273 11.
Rapunianus in territorio Firmano II 112 11.
Rapuzanus 287 10.
Rasinum in comitatu Reatino II 167 22.
Rastellus II 285 29.
Rasurum iuxta muros civitatis Perosinę II 210 19.

Ratchisus rex *v.* Ratgisus.
Rateldi uxor Luponis hominis mon. Farf. 294 [15].
Ratfredus abbas Farfensis *v.* Raffredus.
Ratgisus, Rathgisus, Ratchisus rex Langobardorum 88 [20 22], 95 [35], 188 [29], 205 [38], 218 [25], 224 [19], 335 [25], 342 [32]; II 173 [13], 279 [26]. *V. anche* prȩceptum.
Ratildi filius Ursuli servus mon. Farf. in Bucizano 271 [15].
Ratilianus collis 310 [18].
Ratini casalis II 40 [10].
Ratinus 260 [26], 276 [15]; II 278 [32].
Ratinus casalis in comitatu Sabinensi 245 [16].
rationes ecclesiasticȩ *v.* pensio.
Rattaldi filii 249 [7].
Ratterius filius Ratterii II 163 [14].
Ratterius pater Ratterii II 163 [14].
Ratto 322 [1].
Rattula nepos Palumbi servi mon. Farf. in Sublongo 267 [16].
Rattulus filius Rodipergȩ servus mon. Farf. in Bucizano 271 [14].
Rattulus filius Ursuli de Oleno servus mon. Farf. in Narnate 274 [19].
Rauduisi filii 249 [13].
Raudisius advocatus Rainaldi comitis 347 [9].
Ravenna 29 [3], 46 [n], 68 [2 5], 85 [13 14 15 17], 130 [30]; II 84 [5 8], 234 [18 27], 236 [29], 237 [9 17]. urbs 343 [13]; aula regia penes muros 343 [13]; mȩnia, muri 343 [13 15]; rivus 343 [15]. Ravennas ecclesia II 236 [29]. ecclesiȩ archiepiscopus II 236 [29]; papa dictus II 207 [22]; *v. anche* Felix, Gerbertus; diaconus *v.* Iohannes. Ravennas exarchatus II 238 [2]. dux *v.* Petrus. *V. anche* Iohannes [X] papa.
Ravennate monasterium 56 [5]; II 76 [3].
Ravenno 217 [17], 341 [26].
Ravenno frater Probati filius Tiangronis 278 [22].
Raviliano (de) curtis 261 [31], 353 [15].
Ravilianus 339 [22].
Ravilianus in comitatu Firmano II 177 [3]. in territorio Firmano II 7 [15], 283 [4].
Raviolo (de) rigus II 113 [15].
Raviolus in territorio Firmano II 111 [30].
Raziperga uxor Theophanii 217 [17], 341 [27].
Rea *v.* Petra.
Reate, Reatina civitas, urbs 7 [18], 19 [11], 31 [23], 35 [10], 38 [13], 40 [23], 42 [12 21], 48 [10], 149 [17], 150 [7], 153 [21], 154 [22 29], 159 [7], 160 [3 24], 161 [4], 163 [24], 164 [5], 165 [19], 166 [4], 167 [1], 168 [29], 174 [28], 177 [5 6], 187 [9], 203 [30], 205 [34], 210 [19 36], 216 [2], 218 [21], 221 [11], 231 [4], 232 [18 28], 248 [26], 281 [2], 284 [27], 291 [13 25], 301 [7], 302 [1 8], 304 [32], 305 [15], 306 [9], 308 [8], 310 [20], 311 [25], 313 [9], 315 [1 11 26], 316 [27], 317 [8], 320 [15], 321 [22], 322 [13], 324 [19], 334 [17], 339 [5 6], 342 [28], 352 [15], 356 [23], 360 [1], 366 [13]; II 29 [15], 50 [15], 51 [21], 54 [25], 65 [27], 93 [1], 99 [32], 159 [5], 169 [13], 176 [4], 226 [19], 257 [28], 285 [5], 316 [28], 321 [9]. Reatinȩ civitatis fines 204 [15]; territorium 277 [21]; muri 149 [17], 160 [23], 177 [5], 185 [9], 203 [29], 216 [4], 302 [8], 304 [32], 308 [9], 311 [24], 315 [26], 316 [27], 317 [8], 320 [14], 321 [5 22], 339 [5], 352 [15], 356 [22]; II 29 [15], 176 [4]; pons 160 [3], 302 [9], 321 [6]; II 170 [20]; porta 185 [22]; turris 185 [10], 302 [7], 305 [19], 306 [8]. Reatinus castaldatus 227 [30], 232 [28], 303 [29], 308 [3]. comitatus 37 [1], 38 [12], 39 [20], 139 [22], 184 [20], 191 [9], 248 [16], 284 [26], 290 [5], 291 [32], 307 [3 22], 323 [28], 345 [13]; II 7 [33], 23 [6], 29 [7], 31 [28], 46 [32], 47 [18], 49 [23], 50 [6 18], 51 [8], 55 [24], 99 [9], 101 [12], 111 [15], 115 [12], 116 [3 13], 125 [9], 140 [23], 147 [29], 167 [15], 170 [16], 192 [9], 193 [4], 211 [22], 267 [27], 270 [15], 277 [1 5]. Reatinum confinium II 44 [12], 263 [7]. Reatini fines 159 [9], 188 [12], 216 [30], 277 [25], 279 [16 17 20 27 30], 341 [5]. Reatinus pagus 209 [21]. Reatinum territorium 148 [16], 158 [16], 160 [6], 165 [8 25], 179 [4], 204 [17], 216 [33], 224 [2], 226 [11], 229 [18], 230 [17], 304 [9 27], 305 [18], 309 [8 14], 310 [2 4], 314 [27], 315 [10 12 24 29], 316 [19 23], 317 [11 20 31], 318 [3 17], 319 [3 4 8 10 15 16 22 26 28 33], 320 [20 32], 321 [4 14 20 24], 322 [15 17 28],

341 [7], 348 [22], 353 [2 35], 356 [26], 359 [17 27], 360 [1], 361 [12 20]; II 8 [3], 27 [27], 44 [5], 46 [2 16], 47 [10], 48 [31], 49 [7 11], 50 [9], 51 [2 23], 52 [11], 54 [8], 65 [21], 67 [22], 97 [23], 99 [31], 100 [15], 123 [6], 128 [13], 150 [29], 154 [28], 170 [18 22], 176 [35], 269 [11], 281 [11]. Reatini territorii confinium II 269 [11]. Reatinę res 322 [21]. Reatinum episcopium 160 [25], 173 [30], 317 [17]. Reatinus episcopatus 64 [5]; II 81 [5]. Reatinus, Reatensis episcopus 317 [17]; II 47 [18]; *v. anche* Gerardus, Sinualdus, Teuderadus, Teuto. Reatina ecclesia 173 [30]. Reatini 41 [14]. Reatini homines 277 [36], 279 [18]; Reatinorum hominum silva 277 [36]. Reatinus civis *v.* Sintari; consul *v.* Beraldus. Reatinę urbis morator *v.* Gesfredus.

Reate terra regis 305 [16]. plateę iuxta terram regis 305 [15].

Reatensis episcopus *v.* Reate.

Reatina, Reate (de) curtis 160 [8], 233 [26].

Reatina Vallis in comitatu Reatino 248 [19]. in territorio Reatino 319 [15].

Reatini in Scandrilia 247 [36].

Reatini casalis in Sabinis 246 [23].

Reatini casalis in Scandrilia 247 [28], 248 [4].

Reatinum flumen, quod venit a Reate 284 [26 27], 302 [10], 316 [29], 320 [34], 322 [23]; II 155 [12], 266 [33].

Reatinum monasterium II 317 [16].

Reatinus campus 304 [20], 308 [6], 317 [33], 319 [11], 320 [22].

Reatinus gualdus *v.* Felecte.

rebelles Hitalienses 241 [24].

Recanata (de) plaia in castaldatu Equano II 162 [11].

reclinatio capitis ad episcopum, ad synodum II 147 [18].

rector S. Marię in Minione II 166 [24].

Recunii, Recuna casa in Prata 219 [27], 221 [20].

redditus, tributum II 230 [27], 256 [23 29], 257 [11]. piscium II 297 [31]. portuum II 209 [29], 224 [11], 298 [4], 312 [6].

redemptionis hominum *v.* prętium.

reędificatio mon. Farf. 303 [17].

refectiones fratrum mon. Farf. II 298 [6].

refectorium mon. Farf. 222 [7]; II 315 [15].

referendarius *v.* Dagarinus, Theopertus.

refutatio 347 [22], 348 [7], 350 [5 25].

refutatio abbatię II 295 [10 32], 314 [7 15].

refutatio posituræ et condicionis II 279 [6].

regia urbs *v.* Constantinopolis.

Regiana *v.* Rigiana.

regimen abbatis mon. Farf. II 209 [25].

regimen, sive expensa panis et vini, fratris permanentis Mutillę II 300 [6].

Regina 294 [8].

regionarius Eccl. Rom. *v.* Benedictus, Petrus.

Regipertus dux Taurinensium 88 [8 9].

Regis terra in Furcone 318 [7].

Regium II 238 [1].

Regizo Sabinensis episcopus II 199 [14], 205 [14], 206 [19 24].

Regula s. Benedicti 19 [2], 50 [10], 145 [18], 155 [9], 162 [7 26], 176 [23], 178 [3], 188 [22], 206 [6], 218 [35], 342 [39], 351 [12]; II 87 [3], 138 [9], 178 [32], 199 [31], 207 [9], 227 [10], 286 [36], 292 [34], 295 [22 28], 296 [21], 311 [34].

relatio Iohannis III abb. Farf. 349 [1].

Relatio constitutionis mon. Farf. Hugonis abb. II 75 [7].

reliquię in S. Angelo in Tancia II 133 [26 30], 134 [4 6 11], 135 [28]. in ecclesia B. Marię ad Martyres Romę II 235 [9]. in mon. Farf. 351 [28]; II 313 [31]; ligni crucis II 313 [30]; s. Marię II 313 [30].

Remedii casalis in Quinza II 61 [23].

Remedius quidam 233 [6].

Remedius pater Amatonis II 53 [26].

Remedius filius Crescentii II 153 [22].

Remedius pater Iohannis II 50 [26].

Remenaldus pater Guidonis 253 [30].

Remengarda mater Datonis servi mon. Farf. 259 [3].

Remengarda mater Gezonis II 197 [2].

Remengarda mater Petri 289 [8].

Remfredus, Remfridus, qui Amico vocatur, filius Aze, pater Carlucionis et Rainerii 284 [4 11].

Remfredus pater Fusionis et Rainerii 284[1].
remissio *v.* peccatorum, penitentia.
Remundati collis in territorio Reatino II 65[23].
Remundatus a Pauperi collis in Reatino campo 308[8]. *V. anche* Pauperi (de).
Rentianus casalis 150[25].
Reparata (S.) in Petriolo II 65[5], 69[35].
Reparata (S.) in territorio Sabinensi II 116[19].
Reparatę (S.) curtis in territorio Sabinensi II 117[2].
Reparatę (S.) pertinentia II 202[8].
Repasti curtis in territorio Reatino II 155[1].
Repastum, Ripastum 284[30]; II 281[25], 297[32], 306[3]. piscatores II 297[32].
Repastum, Rępastu (de), Ripastum castellum, castrum II 122[14], 298[5]. in territorio Reatino II 154[28], 176[35]. in territorio Sabinensi II 284[15].
Repastum fundus II 211[8].
Repiciani fundus 180[22].
Res (de) curtis inter fluvium Sangrum et Ocenum 194[18].
Rescangianus *v.* Rescanianus.
Rescaniano (de) rigus II 48[16].
Rescaniano (de) villa in territorio Sabinensi II 152[18].
Rescanianus, Rescangianus 366[6]; II 185[3].
Rescanianus in Sabinis 332[25]. in comitatu Sabinensi 227[10 16], 245[19]. in territorio Sabinensi 282[19 29]; II 3[8], 47[8], 48[16], 58[17], 68[9], 87[15], 88[1], 100[29], 116[23 27], 124[25] 212[16], 222[10], 280[35]. ecclesia II 100[30], 124[25].
Rescanianus fundus 328[2].
Resianus fundus in territorio Sabinensi 306[6].
Respampino (de) *v.* Iohannes Petri.
Resquinius servus mon. Farf. in villa de Oritino, Ortuno 261[16], 277[12]. filii eius 261[16], 277[12].
restitutio bonorum Guidonis III abb. Farf. II 300[3], 302[3].
Resurrectionis festum 325[19].
retia mon. Farf. 169[23].
Revoluta (A la), Revolta in territorio Tuscię II 171[27], 176[31], 282[32]. via publica II 171[27].
rex II 213[20]. reges II 241[6].
Rhenus flumen 123[n].
Riana, Riiana 281[32]; II 53[11], 60[22], 61[17], 63[24], 126[19 22], 129[4 8], 141[7], 264[14].
Riana fluvius II 129[3], 168[33], 183[29], 184[31]. rivus 31[4]. molinum II 183[29], 184[31]. *V. anche* Rigiana.
Rianus in territorio Reatino II 47[16].
Rianus Campus in territorio Reatino II 47[13].
Riberto pater Grimaldi iudicis II 156[12].
Ricardus conversus Farf. II 218[7].
Riccardus filius Lanzolini II 260[24].
Riccius pater Iohannis 247[26].
Richardus 245[32]. confratres eius 245[32].
Richardus filius Richardi de Amiterno 360[n].
Richardus de Amiterno pater Richardi 360[n].
Richardus dux missus Hlotharii imp. 204[27], 217[2].
Rico pater Martini 62[31]; II 79[30].
Rico pater Rolandi II 49[28].
Riello (de) vinea 207[18].
Riga in comitatu Balbensi 249[36].
Rigiana, Regiana 314[6 9 14]; II 48[18].
Rigiana flumen II 168[26]. *V. anche* Riana.
Rigianus fundus 180[13], 201[18], 213[32], 336[23].
Rigus Siccus *v.* Rivus.
Riguzani rigus II 46[26].
Riiana *v.* Riana.
Rimannus pater Ugonis II 158[29].
Rimeperga filia Benedicti servi mon. Farf. in Prętorio 269[35].
Rimfredus monachus Farf. II 121[n].
Rimichis 153[28].
Rimicisi servus mon. Farf. in Narnate 274[33]. filii eius 274[33].
Rimildis uxor Maiuriani filii Maiuli servi mon. Farf. ad S. Xixtum 273[24].

Rimiperga mancipia mon. Farf. 267 32.
Rimo 220 15.
Rimo pater Gualtarii 204 6, 216 20, 340 34.
Rimo abbas Farfensis 32 26, 33 1 7, 34 1, 98 29, 301 29, 302 6 17, 303 8 13. parentes eius 337, 303 8.
Rimo castaldus 158 32, 159 2, 160 26.
Rimo prȩsbyter filius Assentioli, homo mon. Farf. residens ad S. Iustam 262 8.
Rimo coniux Palumbȩ, pater Airolfi, Gratiosȩ, Itimundi, Palumbi, Pauli, servus mon. Farf. in Colomente 265 28.
Rimula mancipia mon. Farf. 267 35.
Rimulus filius Aidelindȩ servus mon. Farf. in Forfone 264 3.
Rimulus filius Gadeleupȩ servus mon. Farf. in Narnate 275 5.
Rimulus filius Urserami servus mon. Farf. in Prȩtorio 269 31.
Rinco libertus 210 22.
Ringa mater Petri prȩsbyteri II 260 27.
Riolus fundus intra civitatem Hortanam II 43 31, 44 1.
Ripa II 201 7, 284 33.
Ripa in territorio Asculano II 110 18, 111 9, 112 32, 140 8, 175 14.
Ripa urbis Corneti II 153 21.
Ripa in comitatu Firmano II 137 20, 140 4, 175 10.
Ripa in territorio Sabinensi II 24 30.
Ripa in territorio Tuscano II 174 14.
Ripa castellum in territorio Asculano II 108 25, 109 23. turris II 109 24.
Ripa castrum iuxta mare in comitatu Firmano 255 1. portus 255 1.
Ripa Alba in Tuscana 308 11.
Ripa Albella, Alvella in territorio Tuscano 191 13, 216 29; II 137 10, 139 9, 158 8, 174 4, 284 19. portus maris 191 13, 216 29; II 137 10, 139 9, 158 8, 174 4, 284 19.
Ripa Blanca in urbe Narniensi II 285 29.
Ripa Bornia, Ripȩ de Bornia castellum, castrum in comitatu Tudertino II 266 5, 285 13. silva ipsius II 266 5.
Ripa Caprella de Corgnito 256 22.
Ripa Labornia fundus II 268 21.
Ripalda II 109 33.
Ripalda in territorio Sabinensi II 117 15.
Ripastum *v.* Repastum.
ripaticum 280 3.
Ripȩ II 185 4, 270 27.
Ripȩ in territorio Sabinensi II 63 3 9, 68 19 23 29, 105 19.
Ripȩ castrum II 284 36.
Ripȩ vadus II 266 22
Ripȩ de Bornia *v.* Ripa Bornia.
Ripula in comitatu Firmano II 174 32, 284 23. castellum II 174 32, 284 23.
Ripule 326 23; II 109 8. Ripule (de) *v.* Moro.
Ripuli podium II 109 9.
Rivaimini vocabulum in Aquiliano 231 9.
Rivaliosus pater Martini II 266 22.
Rivo (de) castellum II 170 30.
Rivus suptus Tampilianum 209 10.
Rivus Curvus 154 2, 155 4, 159 16, 362 33.
Rivus Curvus Firmanus 362 32.
Rivus Curvus gualdus in finibus Reatinis 188 13, 204 15, 216 31, 341 6.
Rivus Deserti, Desertus in massa Turana 220 1, 223 24.
Rivus Niger II 171 7, 193 1.
Rivus, Rigus Siccus 360 11; II 60 23, 73 16, 184 31, 191 34.
Rivus Tortus II 127 22, 131 12, 148 29 183 9, 184 15, 220 33.
Robolis II 35 28.
Robore (de) mons 356 34.
Rocca II 214 6, 219 2, 303 36, 306 1. homines (de) II 219 2. pertinentia II 182 26.
Rocca in comitatu Reatino II 277 3.
Rocca in Sabinis 39 19, 307 21. in territorio Sabinensi 364 8 9; II 64 5 9 29, 65 21, 67 20, 72 28, 97 15 17, 103 4 6 8, 115 18 23, 137 5, 139 3, 151 23 25, 281 5.
Rocca castellum II 25 6 7.
Rocca Monacisca castrum in territorio Sabinensi II 284 14.
Rocca Monastica II 299 2.

Rocca Senebaldi *v.* Senebaldi.
Roccari casalis II 188 [18].
Roccari casalis Postmontem II 64 [4].
Roccia uxor Rainerii Zaczonis II 210 [16].
Roccio filius Arduini 244 [7], 245 [9].
Roccio de Arifuso II 48 [1].
Roccio pater Crescentii et Dodonis 293 [3].
Roccio coniux Francę 292 [28]. filii eius 292 [27].
Roccio coniux Fresę II 53 [6].
Roccio pater Iohannis vocati Dodo II 28 [9], 32 [18]. filii eius II 32 [17].
Roccio pater Leonis II 56 [28].
Roccio filius Mennai de Reate 313 [8].
Roccio filius Roccionis II 56 [3]. fratres eius II 56 [4].
Roccio pater Roccionis II 56 [3].
Roccio pater Rodilandi II 166 [17].
Roccio diaconus et monachus Farf. II 217 [41].
Roccio locopositus marchio et rector comitatus Sabinensis 313 [5]. *V. anche* placitum.
Roccionis casalis in Mala Morte II 44 [11].
Roccionis de Angelo casalis in territorio Sabinensi II 61 [27].
Rocco filius Nicolai II 129 [30].
Rocii de Iohanne casarinum II 269 [3].
Rocius pater Aiulfi et Azonis II 130 [21].
Roctianus vicus super fluvium Olonna in territorio Mediolano 168 [13].
Roda filia Fariperti scarionis in Forfone 263 [23].
Roda mancipia mon. Farf. 267 [36], 268 [4].
Rodaldi castellum ad Prętitulum II 108 [11].
Rodaldus filius Gaidonis advocatus mon. Farf. de territorio Firmano 313 [13].
Rodaldus vicecomes 254 [15]. *V. anche* Rodoaldus.
Rodelandus archidiaconus II 201 [36].
Rodeldis uxor Mauri servi mon. Farf. in Bucizano 271 [10].
Rodeldis uxor Sindolfi filii Fredonis servi mon. Farf. in Bucizano 272 [16].
Rodelinda filia Barosi servi mon. Farf. in Narnate 274 [22].
Rodelinda filia Cuniperti servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [27].
Rodelinda, Rodilinda uxor Hautonis filii Attonis 204 [10], 226 [23], 340 [37].
Rodelinda soror Sindolfi servi mon. Farf. in Largizano 266 [19].
Rodepaldus pater Petri de Furcone 217 [19], 341 [28].
Rodeperga filia Banilini servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 [26].
Rodeperga filia Norduli servi mon. Farf. in Narnate 274 [25].
Rodericus filius Mauricę servus mon. Farf. in Bucizano 271 [12].
Rodicus filius Produli servus mon. Farf. in Bucizano 271 [9].
Rodifusus filius Ermuli servus mon. Farf. ad Bisenie 264 [21].
Rodilandus filius Roccionis II 166 [17], 167 [1].
Rodileupa mancipia mon. Farf. 268 [2].
Rodilinda *v.* Rodelinda.
Rodimundus pręsbyter 211 [11].
Rodiperga mater Fusculę infantis 268 [8].
Rodiperga uxor Gualderami, mater Anserami 262 [14].
Rodiperga uxor Gumpuli affiliati Lupardi scarionis, servi mon. Farf. in Prętorio 268 [36].
Rodiperga mater Rattuli servi mon. Farf. in Bucizano 271 [14].
Rodiperga uxor Unaldi servi mon. Farf. ad S. Demetrium 264 [19].
Rodiperga ancilla Dei 173 [32].
Rodiperga mancipia mon. Farf. 267 [35].
Rodipertus libertus 210 [23].
Rodipertus filius Mauri servus mon. Farf. in Bucizano 271 [10].
Rodipertus filius Oupuli servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 [21].
Rodo coniux Audę, pater Petronacis, servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273 [33]. filię eius 273 [33].
Rodoaldus vicecomes 308 [19]. *V. anche* Rodaldus.
Rodolfus *v.* Rodulfus.
Rodonis heredes 364 [29]; II 25 [27].

Rodopertus frater Rodorici 173 [20].
Rodoricus frater Rodoperti 173 [25].
Rodoricus filius Baruncelli servus mon. Farf. in Beliciano 273 [8]. uxor eius 273 [9].
Rodula uxor Teupuli servi mon. Farf. in Caballari 271 [2].
Rodulfi filii 243 [23], 244 [12].
Rodulfi heredes 243 [7].
Rodulfus II 297 [6].
Rodulfus II 264 [21]. fratres eius II 264 [21].
Rodulfus pater Adami II 139 [18], 228 [10].
Rodulfus de Aspra 245 [28].
Rodulfus filius Berardi II 267 [15].
Rodulfus de Bonino II 267 [3].
Rodulfus filius Georgii II 48 [4]. fratres eius II 48 [4].
Rodulfus pater Gregorii II 150 [18].
Rodulfus pater Heinrici, Enrici II 269 [8], 318 [10].
Rodulfus filius Iohannis II 42 [5], 150 [21].
Rodulfus, Rodolfus pater Iohannis II 143 [11], 149 [30].
Rodulfus pater Iohannis de Reate 313 [8].
Rodulfus de Meta II 300 [16].
Rodulfus nepos Opizonis Cunę II 267 [10].
Rodulfus pater Rainerii 243 [17].
Rodulfus patruus Rainerii 243 [15].
Rodulfus pater Tedemarii II 48 [4].
Rodulfus de Tofia II 300 [17].
Rodulfus filius Transarici II 270 [5].
Rodulfus pater Transarici II 165 [20].
Rodulfus filius Oducii, comes Tudertinus II 265 [33].
Rodulfus Gubinus episcopus II 248 [20].
Rodulfus Narniensis episcopus, abbas mon. S. Cassiani II 211 [12].
Rodulfus iudex 363 [15].
Rodulfus monachus Farf. II 121 [n].
Rodulfus prȩsbyter filius Azonis de Carsano II 269 [1].
Rodulfus rex 241 [20 23], 242 [5].
Rodulfus servus mon. Farf. 318 [15].
Rofelianus II 108 [22].
Rofenianus *v.* Rofinianus.
Roffredi filii II 46 [14].
Rofianus, Rufianus in territorio Sabinensi II 221 [20], 280 [40].
Rofianus casalis in Sabinis 294 [28].
Rofianus, Rufianus fundus 180 [21], 201 [26], 213 [40], 336 [31]. in Sabinis 296 [6].
Rofinianus, Rufinianus 364 [25]; II 162 [31], 191 [29].
Rofinianus, Rofenianus rivus II 108 [12], 110 [27].
Rofinianus, Rufinianus Minor in territorio Sabinensi 364 [32]; II 117 [29].
Rofredus comes Campaninus II 243 [21 25], 244 [5].
Rofredus Egubinus episcopus II 248 [14].
Rogata uxor Dononis Iohannis II 152 [1].
Rogata senatrix, filia Crescentii et Theodorę, coniux Octaviani II 30 [15], 31 [25], 34 [6 16], 37 [10], 42 [12], 97 [8].
Roge *v.* Rogię.
Rogerius Taxionis comes II 277 [23], 278 [2]. *V. anche* prȩceptum.
Rogerius dapifer II 278 [3].
Rogerius rex Siculorum II 321 [1 9].
Rogerius subdiaconus Farf. II 218 [6].
Rogia 354 [28].
Rogię, Roge in territorio Furconino 305 [28], 362 [11]; II 29 [17].
Roianus *v.* Ruianus.
Rolandi filii 251 [16].
Rolandi filiis (de) curtis in comitatu Firmano II 140 [2]. *V. anche* Rothlandi.
Rolandus pater Beraldi comitatus Narniensis II 265 [16].
Rolandus pater Mainardi 251 [28].
Rolandus Paganelli II 262 [6].
Rolandus filius Riconis II 49 [28].
Rolandus abbas Farfensis II 321 [4].
Rolandus Sutriensis episcopus II 248 [5].
Roma, Romana civitas, urbs, Urbs 3 [10], 5 [20], 7 [3 10], 8 [7], 109 [16], 11 [11 20 22 24], 12 [16], 29 [3], 31 [22], 33 [9 12], 35 [12], 37 [6], 39 [28 29], 40 [18], 47 [17], 64 [20 25 28], 65 [2], 68 [5], 69 [15 27], 74 [22], 75 [31], 76 [2], 81 [5 12 19], 83 [3], 84 [19 31 34], 85 [5 8 22], 90 [23], 99 [20], 106 [5], 122 [n], 123 [n], 128 [27], 129 [17 20 25 30], 130 [4], 132 [12], 140 [19], 157 [20], 168 [31], 186 [10], 194 [28 34], 198 [8], 199 [11], 208 [22], 209 [14], 212 [1],

240[19], 241[16], 248[3], 299[2], 301[6], 303[9], 306[16], 312[38], 314[30], 315[1], 324[17], 332[2], 334[8 14], 343[10], 345[25], 346[32], 364[13]; II 4[20], 5[6 30], 8[6 10], 9[4], 12[1], 17[15], 18[14 24], 24[16], 27[22], 30[37], 44[15], 53[6], 58[12], 81[20 25 28], 82[3], 84[1], 85[19 31], 96[18], 97[1 26], 99[4], 114[10], 119[6 12], 125[23], 136[4], 137[16], 140[19], 144[4], 159[8], 161[18], 167[2], 172[28], 176[21], 177[16], 194[2], 212[10], 218[36], 232[14], 234[4 19], 236[15 31], 237[1 11 14 27], 238[6], 239[3], 242[18 21 24 29], 243[10 19 26], 244[4 7], 246[20], 282[7], 286[3], 287[25], 312[31], 320[14 26], 321[16]. Romanę civitatis monarchia 241[16]. Romanus comitatus 184[21]. Romana loca 106[9]. Romanus orbis 283[20]. Romanę partes II 107[7]. Romana, Romanorum respublica 156[30], 157[21], 196[15]. Romani 8[21], 63[7], 68[18], 74[7], 123[n], 241[14], 334[9 12 16], 335[1]; II 13[6], 80[6], 84[21], 233[16], 242[27], 243[12 20], 321[19], 322[3 5 7]. Romanorum civitates 241[14]; imperium 170[11]; prędia in Tribuco 63[31]; II 80[30]; tempora 128[15 34], 130[21], 131[11], 132[13]. Romanus populus II 235[14], 237[1 5 6], 239[5], 243[22 28], 245[9]; populi vulgus II 243[22 28]. Romani cives II 219[30]; Romanorum civium magnates II 216[23 34]. Romanorum maiores II 158[2]. Romani cives maiores et nobiliores II 172[29]; optimates 183[30]; primates, proceres 197[26], 199[12]. *V. anche* senatus *e passim*.

Romaianus in castaldatu Equano II 157[1].

Romana porta Reate II 93[3].

Romana synodus 68[5], 144[10]; II 84[8], 134[13 16], 135[20].

Romana via 320[1 3 10]; II 53[10], 63[18], 129[3], 170[21].

romanati auri optimi 286[27]; II 212[8].

Romangella in comitatu Perosino II 108[n].

Romani pontificatus sedes 239[18].

Romani pontifices 239[8], 242[27]; II 4[3], 16[4], 22[12], 230[25], 258[16].

Romani casa de colle Pertusso 295[29].

Romania 189[1], 190[32], 199[40], 200[13], 224[30], 311[13].

Romanis (de) casalis in Sabinis 247[1].

Romanus filius Adenolfi, coniux Formosę II 45[7].

Romanus frater Benedicti papę, postea Iohannes XIX papa 76[23].

Romanus pater Iohannis II 129[20].

Romanus filius Maiorani, frater Hunaldi et Godoaldi 178[18 27 32].

Romanus consul et dux *v.* Romanus senator.

Romanus (domnus) II 292[2].

Romanus dux 171[33]. *V. anche* placitum.

Romanus episcopus nomine Petrus II 136[3].

Romanus quidam nobilis 66[4].

Romanus papa 96[33].

Romanus pręsbyter filius Iohannis II 54[7].

Romanus prior Farfensis II 217[15], 225[10].

Romanus consul et dux, senator Romanorum II 40[21 29], 41[7].

Romanus servus mon. Farf. 359[7].

Romanus servus mon. Farf. in monte S. Donati 259[29].

Romanus servus mon. Farf. de Interria 259[20].

Romanus filius Auderisis servus mon. Farf. in Narnate 275[9].

Romę templum Romę II 236[5]. tabulę ęreę II 236[4].

Romo (de) casalis in Sabinis 246[35].

Romualdi casa de Ceseriano 295[34].

Romualdus pater Herfualdi 174[29], 175[8 16 18 22].

Romualdus dux Beneventanus 88[3].

Romualdus filius Gisulfi dux Beneventanus 88[14].

Romualdus coniux Naudipergę, pater Anseradi, Ansifridi, Petri, servus mon. Farf. in Bucizano 272[21].

Romualdus (s.) 50[n], 51[n].

Ronconiscus in comitatu Narniensi II 98[2].

Ropertus filius Iohannis de Inga II 48[2].

Ropertus colonus mon. Farf. in Turano 297 7. filius eius 297 7.
Ropertus, Rupertus comes, missus Ottonis III imp. 366 1; II 3 7. *V. anche* placitum.
Rosa 290 15.
Rosa filia Auduini servi mon. Farf. in Prętorio 269 32.
Rosa filia Banilini servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 26.
Rosa uxor Benedicti Petri diaconi II 213 10.
Rosa uxor Ildebrandi Odelerii II 211 28.
Rosa filia Mauricę servi mon. Farf. in Prętorio 269 6.
Rosa mater Petri prioris scolę sandalariorum II 274 27.
Rosa uxor Petri servi mon. Farf. in Forfone 263 25.
Rosa ancilla Dei II 40 14.
Rosa (domna) mater Franconis II 140 30.
Rosarii caput 158 28.
Rosarium casalis in Sabinis 294 29.
Rosarum fundus via Ardeatina II 234 3.
Roscius pater Petri 317 25.
Rosellanus episcopus *v.* Gerardus.
Rosia 165 2, 166 21.
Rosia gualdus in casali Terbiliano 328 18, 331 25.
Rosianus 354 31.
Rosula mancipia mon. Farf. 267 36.
Rosulus 317 4.
Rota 194 13.
Rota de Corgnito 258 9.
Rota Episcopalis de Corgnito 258 11.
Rota Iohannis Sigizonis de Corgnito 257 26.
Rota Monacisca de Corgnito 258 12 23.
Rota Pincionis de Corgnito 257 15 27.
Rota de Ponte de Corgnito 358 17 19.
Rota Teufredisca de Corgnito 257 28 29.
Rota vadu Venenula de Corgnito 257 13.
Rote 308 23; II 284 20.
Rote in comitatu Firmano II 139 35.
Rotę in comitatu Reatino II 50 7.
Rote (de) castellum in comitatu Firmano II 175 3.
Rote (de) curtis in comitatu Firmano 252 20. *V. anche* Rotis (de).
Rotellę, Rotellum castellum in comitatu Asculano II 175 17, 284 29.
Rotellę curtis 339 34. in territorio Firmano II 283 13.
Rotellum *v.* Rotellę.
Rotfredus 150 7.
Rotharius rex 86 19, 87 23 28.
Rothlandi filiis (de) curtis in comitatu Firmano II 175 7, 284 32. castellum II 175 7, 284 33. *V. anche* Rolandi.
Rotindi filia Teuteperti servi mon. Farf. in Sublongo 267 11.
Rotis (de) curtis in territorio Firmano II 7 24. *V. anche* Rote (de).
Rotruda mater Petri II 45 26.
Rotunda filia Alefridi Ursuli servi mon. Farf. in Colomente 265 32.
Rotunda uxor Constantioli 262 12.
Rotundus *v.* Campus, Pirus.
Rotundus mons II 45 2.
Rotundus Mons in comitatu Narniensi II 276 15.
Rotundus Mons in territorio Sabinensi II 168 28, 264 23.
Rovetinum castellum in territorio Esculano et Firmano II 270 32.
Rozo de Arduino 245 35, 246 5.
Rozo nepos Petri Boni 245 33.
Rozolinus pater Ardengonis, Bononis et Tyburi II 197 33.
Rubganus casalis in territorio Veterbensi 229 3.
Rubicinus fundus in comitatu Narniensi II 276 12.
Ruccio pecorarius 289 7.
Ruphi (S.) curtis in Noveri II 281 21.
Rufi et Benedicti (Ss.) ecclesia in Paganico II 50 2, 51 27. campanile II 50 4. *V. anche* libri.
Rufianus *v.* Rofianus.
Rufini (S.) ecclesia in Ratino 260 26, 276 15. de vocabulo Ratino II 278 31, 279 2.
Rufinianus *v.* Rofinianus.
Rufinianus fundus in Sabinis 297 30.
Rufus imperator 92 31.

Rugaria 219[26].
Rugiani 188[16].
Rugianus II 188[9]. *V. anche* Ruianus.
Rugianus in territorio Sabinensi II 74[3].
Ruianus II 88[1], 131[13], 148[10 26], 184[19], 189[31], 191[24], 214[2]. *V. anche* Rugianus.
Ruianus, Roianus rigus II 229[26], 261[7].
Rumildi filius Teudaldi servus mon. Farf. in Prętorio 269[36].
Rumualdus servus mon. Farf. in Beliciano 273[15]. filii eius 273[16]. uxor 273[16].
Runco in comitatu Firmano 252[10].
Runtii (S.) ecclesia *v.* Arontii.
Rupertus missus Ottonis III imp. *v.* Ropertus.
Rupinus 287[6].
Rupti *v.* Sancti.
Ruptus mons II 111[18].
Rusclo (de) campus II 154[30].
Rusia locus 153[13].
Rustica *v.* Villa.
rustici *v.* villani.
Rusticellus pater Ioseph II 211[20].
Rustici (S.) campus in comitatu Reatino 249[2].
Rusticus 282[24]. confratres eius 282[24].
Rusticus de Anna II 163[12].
Rusticus filiis Azonis II 167[11].
Rusticus filius Baruncelli II 262[9]. avus eius II 262[13].
Rusticus pater Baruncelli II 197[22].
Rusticus filius Cencii II 261[10 16 20]. nepotes eius II 261[16 21].
Rusticus filius Crescentii II 168[11 25], 172[25], 196[11].
Rusticus de Crescentio pater Berardi II 278[9 11].
Rusticus filius Crescentii de Octaviano II 149[25], 150[5 7]. fratres eius II 150[5]. genitrix II 150[5].
Rusticus filius Crescentii pater Oddonis II 264[8].
Rusticus filius Ingizonis II 161[5].
Rusticus pater Ofredi II 210[17].
Rusticus de Ramiano II 169[4].
Rusticus pater Senebaldi et Ugolini II 212[21].
Rusticus pater Ugolini II 222[10].
Rusticus diaconus et monachus Farf. II 217[25].
Rusticus pręsbyter et monachus Farf. II 217[26].
Rusticus subdiaconus Farf. II 218[4].
Ruta (de) campus in territorio Sabinensi II 117[12].
Ruta (de) casalis in territorio Sabinensi II 103[34].
Rutilianus 318[29].
Rutilianus in territorio Amiternino 358[1].
Ruzula II 186[5 23], 189[25].
Ruzulę in territorio Sabinensi 354[34].

S. ecclesia *v.* Annianellum.
S. P. Q. R. II 9[8].
Sabarolis (de) casalis in Sabinis 246[34]. silva 246[34].
Sabbatina soror Carelli servi mon. Farf. in Prętorio 269[28].
Sabbatinus filius Dominici 262[11].
Sabbo 290[13]; II 34[2].
Sabbo pater Iohannis 246[25].
Sabbolus coniux Lupę, pater Luponis pręsbyteri, patruus Palumbi, servus mon. Farf. in Frono 270[29].
Sabbonis casalis in casale S. Laurentii II 75[4].
Sabbulus filius Lupi servus mon. Farf. in Prętorio 270[9].
Sabelli, Sabellus II 123[18], 282[26].
Sabelli in castaldatu Pontano II 154[14 17].
Sabinę, Savinę, Sabinia 8[1 4 9 15], 10[21], 12[22], 16[6], 32[7], 35[4], 38[14], 39[15], 41[9], 42[12], 44[1 9 10], 47[19], 62[25], 65[3], 69[16], 141[28], 150[16], 154[28], 166[19], 211[24], 246[11], 263[14], 277[22], 289[21], 292[19], 293[16], 301[12], 303[16], 307[5 19 21], 321[16 32], 322[11 26], 323[5 7 16 18], 327[17], 330[9] 340[20], 346[17]; II 79[24], 82[4], 85[20], 98[3], 132[5], 141[13 28], 281[10].
Sabinensis comitatus 42[7], 46[11], 62[24], 65[27], 184[19], 191[8], 243[6], 282[7] 283[30], 313[6], 323[27], 343[18]; II 5[33], 30[13], 31[13 24], 37[27], 42[33], 79[23], 82[27], 129[22],

173 8, 230 5 19; Sabinensis comitatus rector *v.* Roccio. Sabinense confinium II 263 6. Sabinenses fines 197 8 35. Sabinensis pagus 193 8. Sabinensis provincia 4 14, 5 10, 19 17, 121 10, 123 n, 125 11, 155 21. Sabinensis regio 122 n. Sabinense territorium 7 12, 36 3, 128 6, 136 10, 137 3 11, 156 14, 162 2, 170 21, 176 18, 189 1, 199 39, 220 7 9, 222 6, 226 16, 281 31, 282 3 12 18 29, 283 13, 284 18, 303 22, 304 25, 305 17 35, 306 1, 309 15, 313 3 10 29, 314 8 12 16, 315 14, 316 8 31, 317 28, 319 24 31, 320 9 17, 323 11, 327 6 31, 328 8 11, 329 23, 344 19, 345 8, 347 22, 348 25, 352 8 17, 354 34, 355 7, 361 23, 363 1 7 16 29, 364 16, 365 17, 366 4 8 12; II 6 30, 24 30, 25 2, 27 7 25, 28 8, 31 7, 34 1 8 12, 35 3, 36 16, 37 2, 39 33, 40 5 15, 41 33, 44 12 19, 45 33, 47 6 8 23, 49 5, 53 9 21 24, 56 5, 58 22, 59 10, 87 25, 93 12, 98 9, 99 23 28, 100 28, 101 9, 114 16, 115 4 8 13 15, 116 5 19 23, 117 8, 123 32, 124 24, 126 2 18, 128 22, 129 18 26 30, 130 11 27, 131 9, 137 1, 138 33, 141 1 17, 147 26 32, 148 5 7 21 25, 149 9, 150 8 16 19 27 31, 151 12, 152 3, 153 2 24, 154 23, 156 25 27, 157 8 15, 161 7, 162 20 21 24 27, 163 5 9, 164 20 23 27, 165 8, 166 8 12 14, 167 8 10 13, 169 11 31, 170 16 18, 173 23, 180 30, 181 5 11, 192 22, 211 21, 213 8 14 31, 229 19, 232 29, 242 11, 259 1, 262 12, 264 1, 280 6, 283 31, 284 12 17, 287 12. Sabinensis territorii viri II 123 31, 229 18. Sabinensis episcopatus 245 4; II 134 19 26 38. Sabinense episcopium II 133 27 33, 134 12, 199 21; altariolum II 134 12. Sabinensis episcopus *v.* Anastasius [IV] papa, Iohannes, Rainerius, Regizo. Sabinenses 42 9, 329 18. Sabinenses homines 297 33; II 45 33. Sabinensium marchio *v.* Theobaldus.

Sabinę (S.) ecclesia in Catoniano II 281 3. in fundo Catoniano 180 26, 201 32, 214 5, 336 37.

Sabinense patrimonium Ecclesię Romanę 182 29.

Sabinensis *v.* Crescentii vallis, Iohannis casalis, Leonis casalis.

Sabinensis fluvius II 143 5.

Sabini casalis de Pacciano II 70 23.

Sabini Gualdę casalis in Privati II 63 35.

Sabini Lupardi casalis in Serrano II 72 17.

Sabini Prodonis casalis in Petriolo II 117 23, in Petrolo II 69 35.

Sabini (S.) abbas 255 25.

Sabini (S.) curtis 339 80. in comitatu Firmano II 174 38. in territorio Firmano II 7 21, 283 10.

Sabini (S.) curtis in Passerano 252 4, 255 9, 256 17.

Sabini (S.) ecclesia II 109 36.

Sabini (S.) ecclesia in Agutiano II 59 16.

Sabini (S.) ecclesia in fundo Catoniano 296 8.

Sabini (S.) ecclesia in fundo Flaganello II 58 4.

Sabini (S.) ecclesia in Folliano 323 9, 355 24; II 281 3. in fundo Folliano 180 39, 202 3, 214 18, 337 12.

Sabini (S.) ecclesia in comitatu Reatino 139 27.

Sabini (S.) ecclesia de Turano II 205 7.

Sabini (S.) plebs de lacu Perusino II 100 12.

Sabinia *v.* Sabinę.

Sabinianus papa 94 19.

Sabinianus servus mon. Farf. de Prętorio 259 22.

Sabinianus uxor Marię servus mon. Farf. in Frono 270 31.

Sabinus 290 17, 314 1, 355 13.

Sabinus filius Annę II 179 30.

Sabinus pater Benedicti pręsbyteri II 56 17.

Sabinus pater Bosonis II 40 4, 103 25.

Sabinus pater Brunonis, Corbonis et Nycolai pręsbyteri II 150 26.

Sabinus filius Dominici II 53 19.

Sabinus, Savinus pater Franconis II 151 4, 213 31, 260 22.

Sabinus pater Franconis pręsbyteri II 130 27.

Sabinus pater Iohannis 282 [15].
Sabinus filius Merconis II 114 [a].
Sabinus pater Petri II 162 [30].
Sabinus frater clericus Farf. II 121 [n].
Sabinus libertus 210 [30].
Sabinus prȩsbyter filius Petri II 44 [18].
Sabinus prȩsbyter et monachus Farf. II 121 [n].
Sabinus (S.) 287 [24]; II 191 [35].
Sabinus (S.) in territorio Reatino II 47 [12].
Sabinus (S.) in territorio Sabinensi 363 [23].
Sabulus servus mon. Farf. 318 [23].
Sacanus fundus in comitatu Narniensi II 180 [11].
Saccum (ad) in Campo de Occiano 233 [22]. via publica 233 [22].
sacerdotes .XL. mon. Farf. II 121 [12].
Sacerdotes in territorio Sabinensi II 105 [13], 123 [2].
Sacerdotis casalis II 148 [14].
Sacerdotis ripȩ in Sabinis 333 [15].
sacra Iustini [Iustiniani II] imp. II 237 [19].
sacramenta 65 [16]; II 80 [15], 269 [19] 273 [1].
sacramentalia II 22 [17], 23 [14 30], 24 [1].
sacramentum 187 [13 26], 285 [22 31]; II 22 [17], 165 [12], 209 [17], 212 [13 23], 230 [2], 231 [25 33], 232 [28], 257 [23], 306 [14 24], 312 [8], 318 [28]. per appositam personam II 232 [19 22]. calumniȩ II 232 [16 19 22 25]. coniurationis II 294 [15]. evangeliorum II 215 [4]; super evangelia II 227 [2]; super evangelia et reliquias sanctorum 351 [28], 352 [2]. fidelitatis II 232 [2], 268 [34], 273 [2], 278 [16]. per fustem crucis II 305 [8]. per librum sanctȩ Regulȩ II 292 [34]. *V. anche* iuramentum, iusiurandum, sponsio, testimonium.
sacramentum Berardi II abb. Farf. II 209 [19], 215 [8], 219 [33].
sacramentum Dominicum II 225 [31].
sacrificium [missȩ] II 298 [36].
sacrista, sacristanus mon. Farf. 64 [13]; II 81 [13], 298 [35]. *V. anche* Guido III abbas.
sacristia mon. Farf. II 298 [34].
Saculus servus mon. Farf. de Prȩtorio 259 [23].
Saffolus 188 [14].
Sagi vicus *v.* Urbana fundus.
Sala 149 [9], 356 [13]; II 44 [3], 189 [6 10], 262 [26], 276 [6].
Sala in comitatu Firmano II 139 [33].
Sala in territorio Sabinensi 284 [22]; II 72 [15], 96 [11], 115 [13 27], 116 [21], 123 [34], 163 [9], 213 [30].
Sala fundus II 147 [2].
Sala et Achinianum II 262 [22].
Salabentum 194 [16].
Salambona 198 [18].
Salambona, Salabona, Salabonȩ, Salambonȩ (de) curtis in comitatu Camerino 252 [27], 253 [22], 339 [39]; II 7 [7], 98 [23], 137 [25], 139 [22], 174 [26], 282 [36].
Salaria massa 279 [9].
Salaria publica 185 [12].
Salaria via 149 [8], 314 [29 30], 359 [14].
Salarioli casa de colle Pertusso 295 [31].
Salarius pons II 95 [26], 161 [19].
Salarola in territorio Sabinensi 364 [31].
Salecla in territorio Reatino II 155 [1].
Salectus 261 [13], 277 [10].
Salernitanus archiepiscopus *v.* Alfanus.
Salezanus post collem 270 [20].
Salianus 140 [4]; II 189 [27].
Salianus in pertinentia de Catino II 163 [13].
Salianus in territorio Sabinensi II 280 [32]. *V. anche* Sallianus.
Salianus in Spoleto II 282 [21].
Salianus casalis in Sabinis 294 [11].
Salianus fundus 357 [5].
Salice (de) rocca *v.* Salicis.
Salice (de) vallis in territorio Amiternino 358 [1].
salicha lex 312 [38].
salichi 222 [26]. *V. anche* Beruardus, Ingebaldus comes, Ractaldus, Salomon, Theoderanda matrona.
Salichi imperatores, reges II 132 [19].
Salicis casalis 206 [27].
Salicis (de) casalis 170 [1].
Salicis, Salice (de) rocca in territorio

Sabinensi II 122[16], 168[6], 173[31], 211[23], 215[25].
Salicitus in Amiterno II 163[27].
Salicta in territorio Sumatino 362[25].
Salictus fundus in territorio Utriculano II 210[14].
salinarium filum II 96[23].
Salinę II 41[22].
Salinę fila in Portu et Hosti 248[12]. *V. anche* Burdonaria, Cuccura, Vetus pedica.
Saliora in castaldatu Pontano II 154[22].
Salisani mons 291[9], 292[25]; II 27[16], 60[3], 64[6], 72[27].
Salisano (de) gualdus II 209[28], 224[7], 297[22].
Salisanum, Salisianum castellum, castrum 323[11]; II 122[4], 126[27], 127[26], 142[5], 149[24], 183[28], 219[2], 284[14].
Salisanus, Salisianus 291[7]; II 182[35], 202[12], 299[2], 303[36], 306[1]. Salisani pertinentia II 126[25], 142[4], 186[25]. Salisano (de) homines II 219[2]. *V. anche* Petrus de Amizo.
Salisanus, Salisianus, Salissianus in Sabinis 39[19], 293[10], 307[21], 333[5 6]. rocca 293[11]. in territorio Sabinensi 220[8], 314[16]; II 27[11 21], 28[9 19], 32[19], 34[2 5], 35[15], 59[33], 62[12], 63[1 11], 64[5 19], 67[29], 68[30], 72[27 35 36], 73[1], 96[17], 97[15], 101[22], 102[10 19], 103[3 25], 105[2], 114[n], 117[30], 141[9]. castellum II 103[26]. rocca 293[11]; II 64[5], 72[28].
Salisanus casalis in Sabinis 292[20], 330[6 8 14].
Salisiani rigus 352[18].
Salisianus, Salisiani fundus 182[1], 203[7], 215[22], 338[18]. in territorio Sabinensi 323[11], 329[24].
Salita II 183[7].
Salita in territorio Sabinensi II 127[20].
Salit Macina in territorio Asculano II 108[17], 110[18], 111[8].
Salix 267[19].
Salix Martini Rivaliosi II 266[22].
Salla curtis S. Petri 66[24]; II 82[30 32].
Sallana Vallis montis Alegię 277[27].
Sallianus in territorio Sabinensi II 280[34]. *V. anche* Salianus.
Sallianus, Salliani fundus 181[14], 202[22], 214[37], 337[30]. in Sabinis 296[14], 300[15].
Sallum in territorio Asculano II 111[17].
salmę piscium II 279[3].
Salomon [propheta] 49[15].
Salomon pater Azę 284[3].
Salomon Francus 204[25], 217[1], 341[14].
Salomon filius Maifredi II 51[7].
Salomon filius Ractaldi saligus 360[n].
Salomon filius Raineri II 159[29], 160[2].
Salostanus *v.* Solestanus.
Salsule fundus II 33[15].
Saltus 354[16 31], 358[34]; II 123[19].
Saltus in ministerio Equano II 164[26].
Saltus in territorio Reatino II 28[5], 281[15].
Saltus flumen 353[4].
Saltus fundus 354[33].
Salustanus *v.* Solestanus.
Salustiano (de) rigus II 35[1].
Salustianus fundus II 34[29].
Salvator in territorio Sabinensi II 104[21].
Salvator (D.) (S.) 287[15]; II 188[30], 313[25].
Salvator (S.) in Marmore II 285[31].
Salvator (S.) de Plano 284[31], 285[2].
Salvator (S.) de Verongiano 261[4], 276[29].
Salvatoris vocabulum II 186[1].
Salvatoris (D.) altare mon. Farf. II 292[15].
Salvatoris (S.) cella iuxta fluvium Asum II 137[22].
Salvatoris (D.) cella in territorio Furconino 318[26].
Salvatoris (S.) cella Romę 37[6].
Salvatoris (S.) cella in civitate Teramnana II 153[15].
Salvatoris (S.) curtis 287[17], 304[23].
Salvatoris (S.) curtis in Cantalupo II 283[26].
Salvatoris (S.) curtis sub muro civitatis Firmanę 339[16]; II 7[10], 176[36], 282[39].

Sabinus pater Iohannis 282[15].
Sabinus filius Merconis II 114[a].
Sabinus pater Petri II 162[30].
Sabinus frater clericus Farf. II 121[n].
Sabinus libertus 210[30].
Sabinus prȩsbyter filius Petri II 44[18].
Sabinus prȩsbyter et monachus Farf. II 121[n].
Sabinus (S.) 287[24]; II 191[35].
Sabinus (S.) in territorio Reatino II 47[12].
Sabinus (S.) in territorio Sabinensi 363[23].
Sabulus servus mon. Farf. 318[23].
Sacanus fundus in comitatu Narniensi II 180[11].
Saccum (ad) in Campo de Occiano 233[22]. via publica 233[22].
sacerdotes .XL. mon. Farf. II 121[12].
Sacerdotes in territorio Sabinensi II 105[13], 123[2].
Sacerdotis casalis II 148[14].
Sacerdotis ripȩ in Sabinis 333[15].
sacra Iustini [Iustiniani II] imp. II 237[19].
sacramenta 65[16]; II 80[15], 269[19] 273[1].
sacramentalia II 22[17], 23[14 30], 24[1],
sacramentum 187[13 26], 285[22 31]; II 22[17], 165[12], 209[17], 212[13 23], 230[2], 231[25 33], 232[28], 257[23], 306[14 24], 312[8], 318[28]. per appositam personam II 232[19 22]. calumniȩ II 232[16 19 22 25]. coniurationis II 294[15]. evangeliorum II 215[4]; super evangelia II 227[2]; super evangelia et reliquias sanctorum 351[28], 352[2]. fidelitatis II 232[2], 268[34], 273[2], 278[16]. per fustem crucis II 305[8]. per librum sanctȩ Regulȩ II 292[34]. *V. anche* iuramentum, iusiurandum, sponsio, testimonium.
sacramentum Berardi II abb. Farf. II 209[19], 215[8], 219[33].
sacramentum Dominicum II 225[31].
sacrificium [missȩ] II 298[36].
sacrista, sacristanus mon. Farf. 64[13]; II 81[13], 298[35]. *V. anche* Guido III abbas.
sacristia mon. Farf. II 298[34].
Saculus servus mon. Farf. de Prȩtorio 259[23].
Saffolus 188[14].
Sagi vicus *v.* Urbana fundus.
Sala 149[9], 356[13]; II 44[3], 189[6 10], 262[26], 276[6].
Sala in comitatu Firmano II 139[33].
Sala in territorio Sabinensi 284[22]; II 72[15], 96[11], 115[13 27], 116[21], 123[34], 163[9], 213[30].
Sala fundus II 147[2].
Sala et Achinianum II 262[22].
Salabentum 194[16].
Salambona 198[18].
Salambona, Salabona, Salabonȩ, Salambonȩ (de) curtis in comitatu Camerino 252[27], 253[22], 339[39]; II 7[7], 98[23], 137[25], 139[22], 174[26], 282[36].
Salaria massa 279[9].
Salaria publica 185[12].
Salaria via 149[8], 314[29 30], 359[14].
Salarioli casa de colle Pertusso 295[31].
Salarius pons II 95[26], 161[19].
Salarola in territorio Sabinensi 364[31].
Salecla in territorio Reatino II 155[1].
Salectus 261[13], 277[10].
Salernitanus archiepiscopus *v.* Alfanus.
Salezanus post collem 270[20].
Salianus 140[4]; II 189[27].
Salianus in pertinentia de Catino II 163[13].
Salianus in territorio Sabinensi II 280[32]. *V. anche* Sallianus.
Salianus in Spoleto II 282[21].
Salianus casalis in Sabinis 294[11].
Salianus fundus 357[5].
Salice (de) rocca *v.* Salicis.
Salice (de) vallis in territorio Amiternino 358[1].
salicha lex 312[38].
salichi 222[26]. *V. anche* Beruardus, Ingebaldus comes, Ractaldus, Salomon, Theoderanda matrona.
Salichi imperatores, reges II 132[19].
Salicis casalis 206[27].
Salicis (de) casalis 170[1].
Salicis, Salice (de) rocca in territorio

Sabinensi II 122[16], 168[6], 173[31], 211[23], 215[25].
Salicitus in Amiterno II 163[27].
Salicta in territorio Sumatino 362[25].
Salictus fundus in territorio Utriculano II 210[14].
salinarium filum II 96[23].
Salinę II 41[22].
Salinę fila in Portu et Hosti 248[12]. *V. anche* Burdonaria, Cuccura, Vetus pedica.
Saliora in castaldatu Pontano II 154[22].
Salisani mons 291[9], 292[25]; II 27[16], 60[3], 64[6], 72[27].
Salisano (de) gualdus II 209[28], 224[7], 297[22].
Salisanum, Salisianum castellum, castrum 323[11]; II 122[4], 126[27], 127[26], 142[5], 149[24], 183[28], 219[2], 284[14].
Salisanus, Salisianus 291[7]; II 182[35], 202[12], 299[2], 303[36], 306[1]. Salisani pertinentia II 126[25], 142[4], 186[25]. Salisano (de) homines II 219[2]. *V. anche* Petrus de Amizo.
Salisanus, Salisianus, Salissianus in Sabinis 39[19], 293[10], 307[21], 333[5 6]. rocca 293[11]. in territorio Sabinensi 220[8], 314[16]; II 27[11 21], 28[9 19], 32[19], 34[2 5], 35[15], 59[33], 62[12], 63[11], 64[5 19], 67[29], 68[30], 72[27 35 36], 73[1], 96[17], 97[15], 101[22], 102[10 19], 103[3 25], 105[2], 114[n], 117[30], 141[9]. castellum II 103[26]. rocca 293[11]; II 64[5], 72[28].
Salisanus casalis in Sabinis 292[20], 330[6 8 14].
Salisiani rigus 352[18].
Salisianus, Salisiani fundus 182[1], 203[7], 215[22], 338[18]. in territorio Sabinensi 323[11], 329[24].
Salita II 183[7].
Salita in territorio Sabinensi II 127[20].
Salit Macina in territorio Asculano II 108[17], 110[18], 111[8].
Salix 267[19].
Salix Martini Rivaliosi II 266[22].
Salla curtis S. Petri 66[24]; II 82[30 32].
Sallana Vallis montis Alegię 277[27].
Sallianus in territorio Sabinensi II 280[34]. *V. anche* Salianus.
Sallianus, Salliani fundus 181[14], 202[22], 214[37], 337[30]. in Sabinis 296[14], 300[15].
Sallum in territorio Asculano II 111[17].
salmę piscium II 279[3].
Salomon [propheta] 49[15].
Salomon pater Azę 284[3].
Salomon Francus 204[25], 217[1], 341[14].
Salomon filius Maifredi II 51[7].
Salomon filius Ractaldi saligus 360[n].
Salomon filius Raineri II 159[29], 160[2].
Salostanus *v.* Solestanus.
Salsule fundus II 33[15].
Saltus 354[16 31], 358[34]; II 123[19].
Saltus in ministerio Equano II 164[26].
Saltus in territorio Reatino II 28[5], 281[15].
Saltus flumen 353[4].
Saltus fundus 354[33].
Salustanus *v.* Solestanus.
Salustiano (de) rigus II 35[1].
Salustianus fundus II 34[29].
Salvator in territorio Sabinensi II 104[21].
Salvator (D.) (S.) 287[15]; II 188[30], 313[25].
Salvator (S.) in Marmore II 285[31].
Salvator (S.) de Plano 284[31], 285[2].
Salvator (S.) de Verongiano 261[4], 276[29].
Salvatoris vocabulum II 186[1].
Salvatoris (D.) altare mon. Farf. II 292[15].
Salvatoris (S.) cella iuxta fluvium Asum II 137[22].
Salvatoris (D.) cella in territorio Furconino 318[26].
Salvatoris (S.) cella Romę 37[6].
Salvatoris (S.) cella in civitate Teramnana II 153[15].
Salvatoris (S.) curtis 287[17], 304[23].
Salvatoris (S.) curtis in Cantalupo II 283[26].
Salvatoris (S.) curtis sub muro civitatis Firmanę 339[16]; II 7[10], 176[36], 282[39].

Salvatoris (S.) curtis in Furcia II 283 28.
Salvatoris (S.) curtis Interamne II 282 3.
Salvatoris (S.) curtis in Memoriis 339 27; II 7 19, 177 8, 283 9.
Salvatoris (S.) curtis in Nemorię 325 11.
Salvatoris (S.) curtis in Ophida 325 7; II 7 28. ad flumen Lubricum II 282 29.
Salvatoris (S.) curtis in comitatu Reatino 248 35, 324 1.
Salvatoris (S.) curtis in Saliano II 282 21.
Salvatoris (D.) curtis ad Sestunum 352 32.
Salvatoris (S.) curtis in Tuscana II 281 32.
Salvatoris (D.) (S.) ecclesia 292 7; II 55 9, 160 29.
Salvatoris (S.) ecclesia in Asculo II 123 11.
Salvatoris (D.) ecclesia in villa Asiniano 304 15.
Salvatoris (S.) ecclesia in Cangiano II 111 10.
Salvatoris (S.) ecclesia in Cantalupo II 123 2.
Salvatoris (D.) ecclesia in Caprilia II 108 20.
Salvatoris (S.) ecclesia in Capriolo 331 6; II 74 4.
Salvatoris (S.) ecclesia in campo Catino II 151 21.
Salvatoris (S.) ecclesia in Cerritula 309 3.
Salvatoris (D.) ecclesia in comitatu Firmano II 31 31. *V. anche* iuxta flumen Potentinum.
Salvatoris (S.) ecclesia in Galliano II 123 25.
Salvatoris (S.) ecclesia Interamnes II 123 18. infra civitatem Interamnensem II 174 18.
Salvatoris (S.) ecclesia in territorio Interocrino II 176 7.
Salvatoris (S.) ecclesia in Marmora II 269 23 28.
Salvatoris (D.) ecclesia in comitatu Pinnensi II 283 21.
Salvatoris (D.) ecclesia in casali Popcoranio 310 11.
Salvatoris (S.) ecclesia in fundo Portelle II 146 7.
Salvatoris (D.) ecclesia iuxta flumen Potentinum 254 17. *V. anche* in comitatu Firmano.
Salvatoris (S.) ecclesia in castello Ripa II 109 24.
Salvatoris (S.) ecclesia Romę II 137 16, 140 20.
Salvatoris ecclesia, quę et Constantiniana, Romę II 236 13.
Salvatoris (D.) ecclesia in Saliano 190 3. iuxta fundum Salianum 357 5. xenodochium 190 3.
Salvatoris (S.) ecclesia in Scandrilia II 171 3.
Salvatoris (S.) ecclesia in curte S. Salvatoris 304 23.
Salvatoris (S.) ecclesia in Sextiliano II 101 7.
Salvatoris (D.) ecclesia in Sextuno 358 32.
Salvatoris (S.) ecclesia in Spoleto 253 10. in comitatu Spoletano II 7 3, 98 18, 139 16, 174 23.
Salvatoris (S.) ecclesia in Vallantis II 8 3, 176 1.
Salvatoris (D.) (S.) monasterium 151 7, 168 4, 174 18 23, 245 11, 296 15, 314 29, 315 2; II 34 23, 155 27, 318 14 18.
Salvatoris (S.) monasterium de Acupicte II 285 6.
Salvatoris (S.) monasterium in comitatu Asculano iuxta fluvium Asum II 140 5, 175 11. in Aso II 284 33.
Salvatoris (S.) monasterium de Brixia 186 27.
Salvatoris (S.) monasterium in Cantalupo II 140 3, 175 9.
Salvatoris (D.) monasterium proximum Farfensi 222 8.
Salvatoris (S.) monasterium puellarum in comitatu Firmano II 137 19.
Salvatoris (D.) monasterium de Letenano et Boiano II 42 29, 43 19 21 22 24 25.
Salvatoris (D.) monasterium ad Mar-

mora II 49[22 26]. in Marmora II 269[10 31], 270[3 6].
Salvatoris (S.) monasterium non procul a civitate Spoletana 177[3], 203[26], 216[2], 339[3].
Salvatoris (D.) oratorium sub colle Baiano II 45[9].
Salvatoris (D.) oratorium adiunctum ecclesię S. M. Farfensis 21[23], 198[4]. cripta 198[5].
Salvatoris (D.) oratorium Romę II 96[19]. in Thermis Alexandrinis II 18[23].
Salvatoris (S.) pertinentia II 187[28].
Salvatoris (D.) res in territorio Sabinensi II 264[4].
Salvatoris (D.) terra in Sabinis 292[14], 322[1], 330[12]; II 55[14], 60[15].
Salvius Iulianus imperator 82[23].
Samaritulus servus mon. Farf. ad puteum Latiniani 275[28]. filii eius 275[29]. uxor 275[28].
Sambucetus in territorio Sabinensi II 116[6].
Samena in Pingui 221[19].
Samfo pręsbyter 268[12].
Samnii provincia 14[1], 15[17], 140[25], 141[12]. partes II 175[30], 282[17].
Samso II 91[10].
Samso filius Guinizonis 356[2].
Samson II 33[34].
Samson filius Guinisii II 50[17].
sancta *v.* Histrianus.
Sancti Dei II 254[23 29 33].
Sancti Rupti in pede montis Rotundi, comitatu Narniensi II 45[2].
Sanctis (de) *v.* Marię (S.) casalis, gualdus.
Sanctis (de) casalis in Fara II 297[6].
Sanctis (de) Vallis in Fara II 297[3].
sanctorum *v.* solemnia.
Sanctus *v.* Mons.
sandalariorum *v.* scola.
sandalarius *v.* Crescentius.
sandali portio *v.* Gattus Secuta.
Sangrinianus *v.* Sanguinianus.
Sangrone 253[18]. parentes eius 253[18].
Sangrus flumen 193[35], 194[18], 250[26]; II 52[19].
Sanguinanus *v.* Sanguinianus.
Sanguinarius *v.* Iohannes.
Sanguinianus II 183[20], 221[18].
Sanguinianus in territorio Reatino II 100[3].
Sanguinianus, Sanguinanus, Sangrinianus in territorio Sabinensi 305[18]; II 64[21], 88[14], 103[13], 117[25].
Sanguinetus in territorio Amiternino 359[30].
Sannutus *v.* Iohannis casalis.
Sansi in comitatu Asisiensi II 156[14].
Sanso conductor 299[33].
Sanulus servus mon. Farf. de Interria 259[19].
sapientes *v.* iudices.
Saracinus, comes Tudertinus, filius Rainerii II 265[31]. filii eius laici legitimi masculi II 265[31].
Sardinaria, Sarnaria (de) curtis 261[30], 353[14]. in comitatu Aprutiensi 251[4]; II 7[30], 98[31], 140[12], 175[20], 283[18], 285[1]. in territorio Aprutiensi 356[12], 359[31].
Sardo (de) casalis in Campo S. Benedicti II 297[12].
Sardone in territorio Sabinensi II 129[26].
Sarengo commanens in finibus Mediolanę civitatis 168[10].
Sarilo marchio 89[16].
Sarilo marchio, abbas Farfensis 42[23 24], 43[1 8 11], 99[7], 333[19 20 22 30 32], 334[1].
Sarnaria *v.* Sardinaria.
Saraceni II 12[1], 242[29 32]. *V. anche* Agareni.
Sarracenus filius Rainerii Randonis, pater Girardini et Optaviani II 317[11], 318[2].
Sarracenus actionarius Ecclesię 295[3], 300[1 7].
Sarracenus monachus Farf. II 214[13].
Sarracinus a S. Eustatio II 194[22].
Sartianus *v.* Sarzanus.
Sartofagum 209[11].
sartor *v.* Martinus.
Sarzano (de) curtis in comitatu Balbensi 250[1].
Sarzanus, Sartianus in comitatu Balbensi II 99[3], 140[17], 175[30]. in

territorio Balbensi 304[14], 356[33], 357[26]. cella 304[13].
Satranus campus 260[31], 276[20].
Satriano (de) serra II 113[25].
Satrianus in Asisio II 282[24]. in comitatu Asisinato II 56[26], 100[4], 108[n], 113[20], 123[22], 139[15], 174[22].
Satulli casa II 35[25].
Satulus coniux Albisindę, pater Venatoris, servus mon. Farf. in Prętorio 270[11].
Saturanus, qui et Fons Putida, in territorio Sabinensi II 61[18].
Savinę v. Sabinę.
Savinus v. Sabinus.
Saxa 265[21].
Saxa mater Boni et Franconis II 58[16].
Saxa iugalis Guinisii negotiantis II 40[12].
Saxa in territorio Reatino 323[3].
Saxa (de) curtis in comitatu Amiternino et Furconino 324[3]. in territorio Furconino 354[22 26]. in comitatu Reatino 249[18].
Saxa (de) Vallis in fundo Montis Agelli 326[19], 327[5].
Saxę castellum in Amiterno 259[5].
Saxo pater Attonis prębyteri II 259[24].
Saxo pater Benedicti II 96[6].
Saxo pater Petri II 47[23].
Saxo filius Rainerii II 167[3].
Saxo pater Sigenolfi 251[24].
Saxo comes filius Rainerii comitis II 171[9 15], 174[9].
Saxo comes pater Rainerii comitis II 156[15], 174[7].
Saxo iudex romanus, filius Elpiczonis, fideicommissarius Cencii II 157[13].
Saxones 123[n], 240[18], 241[4]. Saxonum dux v. Heinricus.
Saxonis filii 290[26].
Saxonis generatio 256[12].
Saxula mater Ittuli servi mon. Farf. in Prętorio 270[16].
Saxuli v. Collis fundus.
Saxulus pater Palumbi habitatoris Capraricę 195[12].
Saxum Pensile, Saxus Pesilis, Sessu Pesile in territorio Asculano II 111[13], 140[11], 175[19], 285[1].
Saxum Vulpium v. Mons.
Scadus in territorio Reatino 319[22].
Scage v. Escagę.
Scaina via in territorio Reatino II 65[26].
Scalatus rigus 331[13], 335[3 33], 356[1], 363[10]; II 64[24 30], 103[15 19].
Scalellę II 36[1].
Scalellę de Osano II 55[28].
Scama v. Scamarus.
Scamara 318[27].
Scamara, Scammara pater Scamperti 204[6], 216[20], 340[34].
Scamara servus mon. Farf. 263[14].
Scamarus, Scama filius Scamperti 204[35], 217[10], 341[21].
Scambertus pater Scamari v. Scampertus.
Scambertus filius Scattolfi 154[12].
Scammara v. Scamara.
Scamora 354[14], 358[25].
Scamoreni campus in territorio Amiternino 358[6].
Scampertus 208[24], 209[4 23], 221[8].
Scampertus germanus Lanfredi 219[29].
Scampertus filius Scamarę 204[7], 216[20], 340[34].
Scampertus, Scambertus pater Scamari 204[35], 217[10], 341[21].
Scampulus filius Peringę servus mon. Farf. in Prętorio 270[3].
scandalum in Rom. Eccl. II 238[31].
Scandilia 161[20 21], 167[33].
Scandilia in Sabinis 294[27].
Scandilianus 154[9].
Scandilianus casalis 182[6].
Scandilianus fundus 179[38], 201[4], 203[12], 213[18], 215[27], 336[9], 338[24]. in territorio Sabinensi II 284[9].
Scandrilia 247[21 35], 248[3]; II 191[21], 194[14], 297[16], 299[3], 303[36], 306[2]. in territorio Sabinensi II 96[3], 104[4], 262[12 13]. gualdus II 191[21]. Scandrilię pertinentia II 48[29], 196[29], 264[3]. Scandrilia (de) homines II 218[40].
Scandrilia castellum in territorio Sabinensi II 122[16], 168[7], 171[1 3], 173[30], 192[25], 218[40].
Scantianus, Scanzanus 208[12], 287[22].

Scantruda filia Pauli servi mon. Farf. in Colomente 265 [35].
Scanzanus *v.* Scantianus.
scanzolarius *v.* Dominicus.
Scapligianus 140 [6], 149 [9].
Scaplianus, Scapplianus in Postmontem II 28 [20]. in territorio Sabinensi II 72 [34].
Scaplianus, Scapplianus casalis 330 [15]. Postmontem II 61 [36], 62 [10], 63 [4].
Scaplianus fundus 180 [3], 201 [6], 213 [20], 336 [11]. in territorio Sabinensi II 284 [10].
Scaptolfus 185 [26].
Scaptolfus, Scaptulfus, Scatolfus, coniux Formosę, pater Iohannis 204 [36], 217 [11], 341 [22].
Scaptolfus Reatinus gener Leonis 175 [6 10 14 22].
Scaptolfus pater Takeprandi 232 [21].
Scaptolfus advocatus monasterii Farfensis 173 [1 10 13].
Scaptolfus castaldus Reatinus, pater Alefridi 161 [4].
Scaptulfus 298 [11].
Scaptulfus coniux Formosę *v.* Scaptolfus.
Scaptulus coniux Iaquintę, pater Lucioli, Petri, Stephani, Taculi, servus mon. Farf. in Forfone 263 [29].
scapulare abbatis Farf. II 298 [16].
scapularia II 272 [15 16].
Scarnatoris, Scarnatorum rivus II 149 [2], 184 [18].
Scarpa Veccla *v.* Azonis casalis.
scaticum 189 [27].
Scatolfus *v.* Scaptolfus.
Scattolfus pater Scamberti 154 [12].
Scattulus 299 [6], 300 [20].
Scilarus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297 [14]. se .iv.
Scillitanus episcopus *v.* Iohannes.
Scintilla in fundo Gabiniano 328 [28].
Scintilla in territorio Sabinensi II 60 [26].
Scintillaris .i. liber mon. Farf. 325 [36].
Scintillę casalis fundus in Sabinis 323 [17].
Scitha *v.* Radagisus rex.
Sclantatus *v.* Iohannis casalis.
Sclarianus fundus II 146 [10].
Sclavi rivus II 29 [10].
Sclavo pater Alberti 287 [24].
Scleta II 184 [2], 185 [1].
Scleta in territorio Sabinensi II 130 [28].
Scletus casalis in territorio Sabinensi II 40 [25].
Scodalupum casalis II 184 [27].
Scoianum II 266 [4].
Scoianum castellum in comitatu Tudertino II 285 [13].
scola mon. Farf. II 228 [1], 294 [11].
scola sandalariorum II 274 [26 27]. patronus *v.* Rainerius Iohannis. prior *v.* Petrus de Rosa. scolenses maiores et minores II 274 [29].
Scopellus fundus in comitatu Narniensi II 276 [13].
Scoplani 285 [33].
Scoplis (de) terra in comitatu Sabinensi 245 [23].
Scoplum II 123 [16], 220 [34]. aquimolum II 220 [34].
Scopplum in Amiterno 320 [26].
Scoplum Interamne II 282 [3].
Scopplum Iohannis Veneri in castaldatu Equano II 162 [13].
Scopplum in castaldatu Pontano II 154 [9].
Scopplum in castaldatu Teramnano II 130 [0].
scorta 38 [19].
Scortialupum *v.* Leo.
Scorticlarii, Scorticlarus regio IX Romę 332 [2], 364 [14]; II 8 [6], 18 [24], 44 [15], 53 [7], 58 [12], 176 [22], 282 [8]. arcus quatuor cum cubitellis suis 332 [3], 364 [15]. columnę II 18 [22]. cripta sinino opere 332 [3], 364 [14]. criptę II 8 [6], 18 [22], 27 [24], 99 [5], 282 [8].
Screpitus casalis in territorio Tuscanensi 173 [16].
scripta *v.* prępcaria.
scripta mon. Farf. 46 [27]. autentica II 241 [10].
scriptitatio terrarum II 313 [31].
scriptum Berardi I abb. Farf. Argiro II 203 [3].

scriptum prȩstariȩ II 266 [1 15].
scriptum, carta tertii generis, tertium genus 63 [7], 64 [24], 65 [4 7], 67 [20], 74 [8 28], 75 [2 6 23], 363 [16]; II 22 [28], 24 [33], 80 [6], 81 [24], 82 [5], 83 [31], 127 [14], 128 [20], 129 [31], 229 [23], 261 [23], 264 [22].
scriptum trium personarum II 17 [15].
Scriptura sacra 61 [13], 63 [33], 103 [7], 117 [13]; II 78 [21], 80 [32], 240 [5], 258 [4], 308 [18 26], 311 [22 26].
Scripturȩ divinȩ libri mon. Farf. II 118 [13].
Scriptus *v.* Pilus.
Scrira Vallis 326 [26].
Scrufula (de) gualdus 347 [26]. in territorio Sabinensi II 181 [6].
Sculcula II 284 [40].
Sculcula in comitatu Asculano II 140 [11], 175 [18].
Sculcula castellum II 109 [15], 111 [25], 122 [3], 125 [13]. turris II 125 [14].
Sculculȩ fossatus II 50 [22].
Scuranum territorii Collinensis II 190 [34]. aquimolum II 190 [35].
Scurianus casalis 211 [4].
Scurusȩ caput 158 [21].
scutella argentea mon. Farf. II 292 [7], 310 [23].
Sebastiani (S.) casalis in Scandrilia 247 [32].
Sebastiani (S.) curtis in Flaiano II 282 [6].
Sebastiani (S.) ecclesia in Collina, Colline II 31 [20], 99 [8], 140 [22]. in territorio Collinensi II 176 [26], 191 [10].
Sebastiani (S.) ecclesia in Petriolo II 62 [16 21 31], 69 [36].
Sebastiani (S.) ecclesia in Prȩtoriolo II 281 [3]. in fundo Prȩtoriolo 181 [11], 202 [18], 214 [33], 337 [27].
Sebastiani (S.) ecclesia in Petroriolo 330 [20]; II 61 [15].
Sebastiani (S.) ecclesia in comitatu Reatino 139 [27].
Sebastiani (S.) ecclesia de Turano II 205 [7].
Sebastiani (S.) ecclesia in Vallanti II 176 [2].
Sebastiani (S.) pons 292 [16]; II 55 [16].
Sebastianus prȩsbyter Farf. II 218 [12].
Sebastianus (S.) in Flaiano II 218 [36].
Sebastianus (S.) in territorio Sabinensi 363 [25].
Sebia II 50 [5].
Seccanus casalis in comitatu Centucellensi 308 [16].
Secenȩ familia in Cumulo 353 [35].
Secenalis in territorio Narnatino II 50 [30].
Seconsanus in territorio Marsicano II 164 [22].
Secontianus, Secuntianus 260 [24], 276 [11].
Secretianus in Marsi II 158 [30].
Sectinianus 291 [6]; II 182 [23], 186 [25], 190 [19], 221 [2].
Sectinianus in Sabinis 293 [9]. in territorio Sabinensi II 96 [17], 97 [13], 102 [10], 103 [2], 115 [19 26], 128 [24], 141 [9], 142 [1]. *V. anche* Septinianus.
Secundi (S.) ecclesia in Trepunzo II 269 [17].
Secundilianus 151 [14].
Secundilianus casalis 182 [14].
Secundinȩ (S.) ecclesia in Aviliano II 260 [13], 263 [22], 285 [21].
Secundinum in Marsi 159 [4]. piscatores 159 [4].
Secundus consul 93 [2].
Secunzianus *v.* Secontianus.
Securi casa in comitatu Centucellensi 308 [15].
securitas II 272 [7], 273 [6].
Sedes apostolica, sancta 133 [32], 157 [11], 195 [3], 196 [4]. S. Sedis secundicerius *v.* Ferrucius.
seditio 68 [18]; II 84 [21].
Segianus in territorio Firmano II 7 [16].
segregatio a consortio fratrum mon. Farf. II 319 [19].
Segunzanus 261 [18], 277 [14].
Selipons in Sabinis 297 [36].
Selvanione *v.* Silvanione.
sementis communiter ponenda 211 [17].
sementis tempus 195 [22], 210 [15 32].
semicintium, semicinctia com squillis aureis mon. Farf. II 292 [24], 310 [5].
seminatio II 312 [18], 315 [20].
Semonclaria in territorio Nocerino II 52 [7].

Semones in castaldatu Pontano II 154 [13].
semunclum II 69 [30].
Sena (de) *v.* Pizum.
Senaldi casalis 315 [4]; II 35 [28].
Senator homo mon. Farf. in Forcone 262 [5].
senatus Romanus II 234 [26], 235 [14], 239 [22]. senator *v.* Romanus. senatrix *v.* Rogata.
Sendebaldus 348 [11].
Senebaldi comitis filii II 160 [26].
Senebaldi rocca II 171 [5], 192 [29]. in comitatu Reatino 248 [22]. Senebaldi roccę pertinentia II 180 [26].
Senebaldus filius Benefacti II 263 [1].
Senebaldus pater G. et R. comitis II 307 [23].
Senebaldus pater Gentilis comitis II 230 [2].
Senebaldus Guinisi II 317 [6].
Senebaldus filius Heinrici Rodulfi II 269 [8], 318 [10].
Senebaldus pater Rainaldi comitis II 253 [17].
Senebaldus filius Rainucii Oderisii II 233 [32].
Senebaldus filius Rustici II 212 [20].
Senebaldus comes II 149 [19].
Seneizanus 354 [32].
Senensis comitatus II 7 [6], 174 [14], 282 [35]. Senensis episcopus *v.* Iohannes.
seniores *v.* homines.
Senioricti filii 285 [27]; II 48 [10], 141 [23].
Senioricti casalis ad S. Iustinam II 184 [27].
Senioricti casalis in Sabinis 246 [17].
Seniorictus 287 [9].
Seniorictus filius Arduini 63 [27 29]; II 80 [26 28].
Seniorictus pater Attonis II 58 [32].
Seniorictus pater Azarelli et Iohannis II 261 [10].
Seniorictus pater Bonini II 150 [15].
Seniorictus pater Carboncelli II 162 [20].
Seniorictus Pazus II 150 [17].
Senizo (de) castellum in Furcone 318 [9].
Senizo (de) lacus 318 [6].
Senizum 359 [23].
Sennensis episcopus *v.* Herasmus.
Senogallię, Senogalliensis comitatus 253 [15]; II 98 [22], 137 [24], 139 [21], 174 [25], 284 [20]. Senogaliensis episcopus *v.* Theodicus.
sententia s. Augustini II 118 [22].
Sentianus in Amiterno 320 [35]. in territorio Amiternino 347 [6].
Sentianus in territorio Sabinensi II 117 [19], 280 [12].
Sentianus fundus 181 [26], 202 [35], 215 [8], 338 [4]. in territorio Sabinensi II 284 [10].
Sentianus fundus in territorio Tyburtino II 26 [18].
Senzanus 260 [12 13]. Senzano (de) *v.* Godemarus.
Sepianus 153 [15].
Sepicianus casalis in Sabinis 296 [16].
Sepicianus fundus 201 [28], 214 [2], 336 [33].
Septem Ianule in comitatu Reatino II 267 [27].
Septem Ianule ara, curtis, rocca II 316 [7], 317 [4].
Septemillanus casalis in Sabinis 294 [10].
Septempontium *v.* Septepontium.
Septem Tribię in territorio Sabinensi 306 [6].
Septenianus in territorio Asculano II 109 [14], 111 [12].
Septepontium 281 [9]. piscaria 281 [9].
Septepontium, Septepontius, Septempontium in territorio Reatino 149 [15], 152 [16], 156 [4], 165 [8], 179 [4], 204 [18], 216 [33], 341 [8], 347 [18]. piscatores 341 [7], 347 [19].
Septimiliana II 256 [24]. homines (de) II 256 [24].
Septiminus homo mon. Farf. in Forcone 262 [23]. uxor eius 262 [24].
Septinianus in territorio Sabinensi II 181 [11], 281 [1]. *V. anche* Sectinianus.
Septinianus, Septiniani fundus 182 [4], 203 [10], 215 [25], 338 [21 22 23]; II 138 [25].
Septuagesimę dominica II 319 [17].
sepulcra hominum II 198 [33].
sepulcrum *v.* Campo abbas, Iohannis evangelistę.
sepulcrum Domini *v.* Hierosolimę.

sepultura *v.* Petrus abbas Farfensis.
sepultura asini II 299 35.
Sepus in territorio Amiternino 357 34.
Sera in castaldatu Teramnano II 114 15.
Seraganus fundus in comitatu Perosino II 100 15.
Serancis (de) casalis in Sabinis 246 15.
Seranianum in comitatu Firmano II 177 5.
Serenula mater Dominici servi mon. Farf. 263 11.
Serenula uxor Goderisii 262 27.
Sergia uxor Adenolfi Marię II 47 7.
Sergia filia France II 147 25.
Sergia mater Ildebaldi II 46 30, 52 20.
Sergius maior II 26 2.
Sergius bibliothecarius S. R. E. advocatus Paschalis I papę 199 14 42.
Sergius Rom. Eccl. diaconus *v.* Sergius [III] papa.
Sergius iudex 313 7.
Sergius [I] papa 95 21; II 237 13.
Sergius [II] papa 96 18.
Sergius II papa II 242 24.
Sergius [III] diaconus Rom. Eccl., papa 97 5, 241 17, 239 15.
Sergius IV papa II 86 14 15. *V. anche* privilegium.
Seria filia Hugonis Teuzonis II 41 19.
Seriniano (de) curtis 288 18.
Seriole fundus 181 35, 203 2, 215 17, 338 13.
Serra 190 10; II 211 19.
Serra curtis 194 19.
Serra mons 305 29, 362 11 20.
Serranus II 4 27, 59 30 31, 63 2, 68 10, 70 16, 71 11, 72 10 16, 74 35, 75 2, 102 36, 104 2 19, 105 20, 123 32, 125 8, 126 28, 128 16, 141 2, 182 21, 183 19 21, 184 33, 186 31 34, 187 2 13 17 18 26, 188 1 3, 189 1, 190 17, 195 1, 197 4, 220 28, 221 6 16, 222 15.
Serranus casalis 159 21. territorii Sabinensis II 141 17. in territorio Sabinensi II 40 23.
Serranus fundus 64 6, 328 6, 337 7; II 81 6.
Serule 287 26.
Serulę curtis 190 6.
Servandi casa in curte de Pontiano 295 25.
servi mon. Farf. 177 41, 249 5 14 19 20 21, 258 19-277 15, 303 16. qui se extraxerunt a servitio mon. Farf. 268 21, 273 20, 275 12, 276 14. servus in Solestano 316 36.
servi S. Marię Spoletanę 286 31.
Serviliani fundus *v.* Servilianus.
Servilianus in territorio Sabinensi II 280 12.
Servilianus qui et Pitilianus 165 5.
Servilianus, Serviliani fundus 180 40, 181 34 36, 202 5, 203 1 3, 214 20, 215 16 18, 337 14, 338 12 14. in Sabinis 296 13.
servitium II 268 3 4 5.
servorum copulatio cum liberis feminis 177 41.
Sesanus in territorio Amiternino 361 2 3.
Seseranum II 187 36.
Sessu Pesile *v.* Saxum Pensile.
Sestrinus curtis 194 19.
Sestuni, Sestunum *v.* Sextuni, Sextunum.
Seturianus 166 6.
Sevella fluvius 194 1.
Severę (S.) civitas II 156 22. castellum II 156 21. portus II 156 23.
Severę (S.) curtis iuxta mare in Tuscana II 281 33.
Severę (S.) ecclesia iuxta mare II 123 15.
Severę (S) ecclesia in civitate S. Severę II 156 21.
Severę (S.) ecclesia in territorio Tuscano II 174 6.
Severianus collis in Amiterno 259 6.
Severini (S.) curtis in territorio Sabinensi 320 9. ecclesia 320 10.
Severini (S.) plebs II 271 2.
Severini (S.) regio civitatis Narniensis II 57 32.
Severinus papa 94 31.
Severinus (S.) in comitatu Firmano 255 12 16. strata 255 12 16.
Severinus (S.) in territorio Marsicano II 161 12.

Severus 357 [29].
Severus imperator 83 [33].
Severus imperator Ravennę 85 [14].
Severus Annius Antoninus imperator 82 [17].
Severus Antoninus imperator 91 [29].
Severus Marcus imperator 91 [17 19].
Severus Septimus imperator 91 [23].
Severus Septimus, Pertinax vocatus, imperator 82 [24].
Severus servus mon. Farf. de Interria 259 [18].
Severus servus mon. Farf. de Prętorio 259 [24].
Severus servus mon. Farf. in S. Xisto 259 [7].
Severus (S.) 274 [10], 359 [36].
sextarius 325 [23]. pisanus II 176 [34], 282 [34].
Sextilianus, Sistilianus, Sixtilianus in territorio Sabinensi II 36 [9], 52 [31], 53 [16], 54 [11], 66 [14], 101 [5], 113 [14], 117 [16], 125 [18], 185 [16], 187 [2], 222 [27]. castellum II 101 [5].
Sixtilianus podium in territorio Sabinensi 283 [13]. portus 283 [14].
Sextinianus II 109 [32].
Sextiranus castellum in territorio Asculano II 112 [27].
Sexto (de) Vallis in territorio Reatino 316 [29].
Sextuni, Sestuni curtis in Interocro 291 [20]; II 54 [20].
Sextunum 185 [13], 279 [14]; II 281 [28]. curtis, massa in Sextuno 279 [13].
Sextunum in territorio Interocrino 340 [19], 352 [32], 358 [31].
Sexus Pesilis *v.* Saxum Pensile.
Sibianus casalis in massa Nautona 160 [8], 165 [7].
Sibilla uxor Andree Tiburtini II 319 [3].
siccitas aquę 69 [6]; II 85 [10].
Sicco (de) *v.* Monte.
Sicco pater Gaidonis et Guittonis II 130 [6 19].
Sicco filius Gregorii, frater Cononis II 127 [27].
Siccus *v.* Collis, Mons, Rivus.
Sicha mater Attonis II 130 [1].
Sichardus pater Crescii II 301 [16].
Sichardus abbas Farfensis 21 [19], 22 [12], 98 [18], 198 [2], 199 [4 16], 200 [20], 204 [21], 205 [19], 206 [18], 207 [27]. epitaphium eius 22 [12].
Sicharius 209 [2].
Sikeprandus 354 [28].
Sicifridus 276 [13].
Siciliç dux *v.* Argiros. rex II 320 [7]; *v. anche* Rogerius. Siculi regis exercitus *v.* exercitus.
Siciporus pater Aliprandi 204 [33], 217 [9], 341 [19].
Sico pater Iohannis II 148 [16].
Sico prçsbyter II 48 [13], 187 [2].
Siconis collis II 222 [13].
Sicprandiscis (de) casę II 46 [25 29].
Sictianus in Bephi II 161 [3].
Siculinus 362 [25].
Siefredus II 112 [3].
Siefridus filius Sienolfi II 39 [34].
Sienolfus pater Siefredi II 39 [35].
Sieradus pater Gottifredi 347 [12].
Sifredi filii 287 [25].
Sifredus pater Aczolini et Elperini II 148 [6].
Sifredus comes 253 [17]. parentes eius 253 [18].
Sigefredus pater Teutonis 250 [34].
Sigeguinus archicancellarius Heinrici IV imp. II 179 [2].
Sigenolfi de Rapiniano casalis in Sabinis 246 [13].
Sigenolfus pater Raineri 247 [9].
Sigenolfus filius Saxonis 251 [23].
Sigenolfus comes filius Berardi comitis II 149 [11].
Sigezo frater subdiaconus Farf. II 122 [n].
Sigezonis vadus II 277 [12].
Sigilla in comitatu Perosino II 100 [13].
sigilla .II. de auro Caroli et Pipini pertinentia mon. Farf. 325 [31]. Guidonis et Lamberti imperatorum 325 [32]. prçceptorum 45 [5]. cum prçceptis .VII. II 310 [26]; *v. anche* bulla. plumbea prçceptorum 45 [6].
sigillum Guarnerii ducis II 274 [25].
Siginolfus filius Benedicti II 159 [4].

Siginolfus frater monachus Farf. II 121[n].
Sigismundi (S.) curtis 325[9], 339[18]. in comitatu Firmano 252[1]; II 176[37]. in territorio Firmano II 7[11], 283[1].
Sigiza uxor Grimaldi iudicis 289[14].
Sigizo II 104[4].
Sigizo pater Attonis 252[28], 253[21].
Sigizo pater Iohannis 257[27].
Sigizo filius Iohannis coniux Dodę II 48[27].
Sigizo (de), Sigizonis castellum in comitatu Narniensi II 141[16], 265[22]. *V. anche* Laia (de).
Sigizonis filii 256[34], 257[31].
Signantis mons 292[26]; II 27[17].
Sigualdus episcopus Spoletanus 189[33], 190[58].
Silex 314[19].
Silex de Corgnito 258[26].
Silex in territorio Sabinensi II 157[15].
Silex fundus 327[31].
Silice (de) rigus 355[14].
Silicis *v.* Mons.
Siliglani *v.* Silignanus fundus.
Silignanus in territorio Sabinensi II 280[10].
Silignanus, Siliglani fundus 181[6], 202[13], 214[29], 337[23].
Silva 301[11].
Silva in comitatu Firmano 32[7].
Silva in territorio Sabinensi II 66[1].
Silva Maior in Sabinis 321[19].
Silvanianus fundus 179[36], 200[1], 213[15], 336[6].
Silvanione, Selvanione in territorio Sabinensi 161[16]; II 280[21].
Silva Plana 232[9].
Silva Plana in comitatu Camerino 252[27].
Silva Plana in comitatu Firmano 255[4].
Silva Plana in Furcone 229[13]. in territorio Furconino 305[22], 318[22 23], 324[4], 362[4]; II 101[18].
Silva Plana in comitatu Reatino 249[19].
Silva Plana (de) curtis in comitatu Camerino 253[20].
silvę II 266[5-8].
Silvę Candidę episcopus *v.* Benedictus, Umbertus.
Silverius papa 94[6], 131[7]; II 235[1], 319[6].
Silvester 355[13].
Silvester pater Adelberti II 56[27].
Silvester abbas monasterii Ss. Cosmę e Damiani in Mica Aurea II 13[15], 14[11].
Silvester papa II 134[21].
Silvester papa II 244[26]. *V. anche* Iohannes Sabinensis episcopus.
Silvester [I] papa 84[4], 92[32 34], 147[8]; II 233[26 33], 234[8], 238[23], 239[15].
Silvester II papa 58[9]; II 5[7], 14[17], 16[n], 78[7], 124[5]. *V. anche* decretum.
Silvester pręsbyter et monachus. Farf. II 217[27].
Silvestri (S.) casalis in Sabinis 246[15].
Silvestri (S.) collis in Ocricclo II 154[6].
Silvestri (S.) curtis infra civitatem Firmanam 339[30]; II 7[21], 174[37].
Silvestri (S.) curtis in fundo Monte Alperti II 147[6].
Silvestri (S.) curtis in Ocriclo II 282[28].
Silvestri (S.) curtis in Perito II 281[24].
Silvestri (S.) curtis in Sumati II 281[20].
Silvestri et Martini (Ss.) diaconia [Romę] 315[19].
Silvestri (S.) ecclesia 194[23].
Silvestri (S.) ecclesia in Cerrito Malo II 122[27].
Silvestri (B.) confessoris ecclesia in Cerreto Malo II 141[25].
Silvestri et Nycolai (Ss.) ecclesia in Cerrito Malo II 281[2].
Silvestri (S.) ecclesia in Cesiniano 299[12]. in fundo Cesiniano 296[11].
Silvestri (S.) ecclesia in Ciciliano 347[24].
Silvestri et Marię (Ss.) ecclesia in Ciciliano II 280[32].
Silvestri (S.) ecclesia in Cisiniano II 281[2]. in fundo Cisiniano 180[32], 201[38], 214[11], 337[3].

Silvestri et Marię (Ss.) ecclesia in Cisiniano II 280[30].
Silvestri (S.) ecclesia in Civitate Vecla II 171[12].
Silvestri (S.) ecclesia infra civitatem Firmanam 252[2], 254[19]. turris 254[19].
Silvestri (S.) ecclesia in casali Iohannis Miccini Postmontem II 88[2], 90[34].
Silvestri (S.) ecclesia in Mediana II 281[1].
Silvestri (S.) ecclesia in Meiana II 88[11], 97[21].
Silvestri (S.) ecclesia in curte de Monte S. Silvestri 194[20].
Silvestri (S.) ecclesia in comitatu Narniensi II 44[28].
Silvestri (S.) ecclesia in Ocriclo II 123[17], 154[7]. platea II 154[8].
Silvestri (S.) ecclesia in Ortisiano II 189[34].
Silvestri (S.) ecclesia in Perito II 123[26]. in territorio de Perito II 151[19].
Silvestri (S.) ecclesia in casali Popcoranio 310[12].
Silvestri (S.) ecclesia in Poptiano 299[18]. in fundo Poptiani 296[9].
Silvestri (S.) ecclesia in casale Porculę 233[1].
Silvestri (S.) ecclesia in Postmonten II 281[1].
Silvestri (S.) ecclesia in Sanguiniano II 88[15]. *V. anche* dotalicium.
Silvestri (S.) ecclesia in Summati II 32[1 23], 33[32].
Silvestri (S.) monasterium 289[3].
Silvestri et Marinę (Ss.) monasterium 339[15].
Silvestri (S.) monasterium in territorio Firmano 177[7], 203[31]; II 7[9], 282[38].
Silvestrini II 269[5].
Silvo Torceculum 257[8].
Silvo (de) filiorum casalis in comitato Reatino II 125[10].
Silvulę in comitatu Asisinato II 56[25], 113[22 26].
Silvulus filius Formosi servus mon. Farf. in Sublongo 267[12].
Symeon II 270[8].
Symeon Corvini 285[26]. nepotes eius 285[27].
Simeon filius Rainonis II 53[27].
Symeon pręsbyter II 199[24].
Symeon (S.) 289[13].
Simeonis (S.) collis in territorio Sabinensi II 163[4].
Symeonis (S.) curtis in Narnia II 281[38].
Symeonis (S.) ecclesia in comitatu Narniensi II 44[29].
Symeonis (S.) monasterium in comitatu Narniensi II 265[24], 276[17].
Symeonis (S.) oratorium II 41[13].
Simphroniensis episcopus *v.* Simproniensis.
Similianus in territorio Sabinensi II 28[27].
Simillianus casalis in Sabinis 294[10].
Simmachus papa 90[30], 131[4]; II 234[25], 235[1].
Symon Magus II 200[10].
Simplicius papa 93[23], 130[33].
Simproniensis, Simphroniensis episcopus II 134[39]. *V. anche* Benedictus.
Simpula filia Petri servi mon. Farf. in Forfone 263[26].
Simpula filia Teadipergę in Prętorio 270[7].
simulacra fracta II 320[2].
Sinanus in territorio Balbensi 304[14].
sinaxis vespertina mon. Farf II 227[17].
Sinda serva mon. Farf. in Forcone 262[5].
Sinda uxor Fanonis servi mon. Farf. in Bucizano 272[5].
Sindepertus 208[28].
Sindepertus servus mon. Farf. in Ponzippa 260[4].
Sinderadus 220[20].
Sinderadus filius Vespuli 195[18].
Sinderadus coniux Farepergę, pater Dominicę, homo mon. Farf. in Forcone 262[17]. filius eius 262[18].
Sinderadus servus mon. Farf. in Terentiano 260[20], 276[8].
Sinderadus filius Beraldi servus mon. Farf. in Colomente 266[6].

Sinderadus frater Sindolfi, coniux Godulę, pater Autulę, Domninę, Gualdulę, Todori, servus mon. Farf. in Bucizano 272[11].

Sinderadus filius Sindoli, coniux Mellę, servus mon. Farf. ad S. Xixtum 273[28]. filii eius 273[29].

Sinderisius conductor 229[20 21 24 25 29].

Sindifridus filius Otolfi scarionis, coniux Godę, pater Furconini et Luponis, frater Barauculi, homo mon. Farf. in Forcone 262[2].

Sindifridus filius Modeldi servus mon. Farf. in Bucizazo 271[22].

Sindiperga infans filia Ermipergę 268[7].

Sindiperga mater Teudelapi servi mon. Farf. in Salezano 270[21].

Sindipertus conductor 294[33].

Sindo coniux Guinipergę, homo mon. Farf. in Forcone 262[4]. filii eius 262[5].

Sindo servus mon. Farf. 275[24]. filii eius 275[25]. uxor 275[24].

Sindo filius Honesti servus mon. Farf. in Prętorio 270[18].

Sindolfus 158[24], 229[15].

Sindolfus homo mon. Farf. in Forcone 262[5].

Sindolfus filius Fredonis, coniux Rodeldis, servus mon. Farf. in Bucizano 272[15]. filius eius 272[16].

Sindolfus frater Sinderadi, pater Aipulę, servus mon. Farf. in Bucizano 272[10].

Sindolus coniux Aidę, pater Aideperti, Godaldi, Sinderadi, servus mon. Farf. ad S. Xistum 273[26].

Sindolus filius Alepergę, frater Alefridi, Rodelindę, Ursę, coniux Aidepergę, servus mon. Farf. in Largizano 266[17].

Sindolus coniux Pupę, pater Pillonis, servus mon. Farf. ad S. Xistum 273[36].

Sindonis filius 252[11].

Sindula nepos Palumbi servi mon. Farf. in Sublongo 267[16].

Sindula uxor Raciperti servi mon. Farf. 263[7].

Sindulus piscator 149[14].

Sinebaldus II 50[20].

Singla 166[6].

Sinibaldi comitis heredes II 181[2].

Sinicio casalis in Sabinis 294[8].

Sinildis filia Aideperti servi mon. Farf. in Colomente 266[1].

sininum opus II 41[15].

Sino (de) mons II 170[23].

synodus, sinodus II 138[4], 147[19 21], 205[25]. in basilica B. Petri ad Celum Aureum II 10[12]. generalis II 310[31]. episcoporum habita sub Ottone imperatore 146[29]. in basilica S. Petri maioris II 13[19]. *V. anche* Romana.

Sintari 287[21].

Sintari filii 248[30 33], 249[12].

Sintari filius Elderici, pater Guarini, civis Reatinus 360[n].

Sintarisca rocca in comitatu Reatino II 167[22].

Sintarius filius Sindę, coniux Ursę, homo mon. Farf. in Forcone 262[6].

Sintarus 207[13], 230[20]; II 12[n].

Sintarus pater Adelberti 347[16].

Sintarus filius Hilderici 352[21].

Sintarus pater Iohannis II 97[25].

Sintarus filius Liuzę 309[12], 313[28], 315[23], 319[33].

Sinto pater Iohannis II 36[6].

Sinto vir 328[11], 331[14].

Sinu (de) *v.* Pictium.

Sinuald rex Herulorum 123[n].

Sinualdus Reatinus episcopus 159[29], 160[24].

Sinualdus de Furcone oblatus 222[29].

Siolfus coniux Aderadę, pater Petri et Siolfi II 155[8].

Siolfus pater Guidonis 251[24].

Siolfus filius Iohannis 251[14].

Siolfus pater Petri et Siolfi II 155[8].

Siolfus filius Siolfi II 155[8].

Siolfus frater subdiaconus et monachus Farf. II 121[n].

Siractis mons *v.* Soratis.

Syri (S.) curtis Interamne II 282[3].

Syria, Siria provincia 106[28], 121[8], 122[n], 128[16 32], 130[23]. Siri 131[2].

Siricius papa 93 [11], 130 [28].
Sirico colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297 [15]. sibi .VII.
Siricus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296 [29]. filii eius 296 [29 30]. uxor 296 [29].
situla argentea aquę benedictę mon. Farf. II 292 [8], 310 [24].
Sisiniani, Sisiani, Sisinianus fundus 181 [38], 203 [4], 338 [16].
Sisinnianus casalis in Foro Novo 154 [27].
Sisinnius papa 95 [27].
Sistilianus, Sixtilianus v. Sextilianus.
Sixtus in castaldatu Pontano II 154 [18].
soca mensura = pedes .C. 277 [32].
Solanus in comitatu Firmano 256 [18].
Solarium 339 [23].
Solarium in comitatu Firmano II 177 [3]. in territorio Firmano II 7 [15], 283 [4].
Soldo II 205 [9].
Soldo servus mon. Farf. in Orbica 259 [11].
Soldo servus mon. Farf. in S. Xisto 259 [2].
Soldulus clericus 204 [7], 216 [21].
Soldulus colonus mon. Farf. in Turano 297 [6]. filii eius 297 [7].
Sole * * 358 [18].
Solecocto de Corgnito 256 [28].
solemnia pręcipua mon. Farf. II 307 [27], 311 [2]. solemnitates sanctorum II 298 [8].
Solemnianus II 147 [5].
Solemnianus fundus II 147 [3].
Solestano (de) cella 233 [4], 352 [25].
Solestano (de) curtis in comitatu Asculano 251 [17], 261 [33], 353 [18]; II 98 [30].
Solestanus, Salostanus 38 [11], 233 [4].
Solestanus, Salustanus secus civitatem Asculanam 307 [2]. in comitatu Asculano 340 [4], 345 [19]; II 7 [27], 283 [16]. in territorio Asculano 310 [8], 316 [15 36].
solidi argenti 209 [10 17], 211 [20], 228 [9], 306 [5], 308 [28]; II 34 [15]. auri 171 [19], 182 [32], 308 [28]. denariorum II 163 [22], 169 [7]. denariorum papiensium II 298 [9]. nummorum 334 [4].
Solinianus 163 [26].
Sommacianus v. Summacianus.
Sondulus clęricus 340 [35].
Sonula v. Aqua.
Soppe in territorio Summatino II 155 [14].
Sorabaria v. Casa.
Soratis, Siractis mons 44 [22]; II 40 [26].
Sorbellus in Salisano II 114 [n].
Sorbilianus 349 [27]; II 40 [8], 53 [20], 182 [18], 183 [36], 186 [9], 187 [8 31], 190 [17], 197 [4], 220 [31], 221 [16 21].
Sorbilianus in Sabinis 328 [30], 331 [33 35]. in territorio Sabinensi 355 [18]; II 60 [24], 68 [4 20], 70 [3 14], 71 [9], 114 [13], 123 [33], 130 [20], 156 [25]. podium II 70 [14], 71 [9].
Soreccianus fundus II 146 [12].
Sorractati v. Franconis casalis.
Sossii (S.) ecclesia 194 [4].
Sother papa 91 [23].
Spampina (de) v. Azo, Lambertus.
Sparta v. Aqua.
Spartiano (de), Sparzani, Sparziani, Sparzano (de) ministerium in comitatu Firmano II 30 [4], 31 [33], 98 [29]. in comitatu Pinnensi II 283 [23].
spata una II 167 [1].
Spata (de) collis II 277 [6 15]. castellare II 277 [6].
Spatianus rigus 315 [2].
speculum orbis II 240 [2].
Spelturanus II 67 [24].
Spenetus fundus 308 [23].
Spenianus in massa Torana 227 [25].
Spenterianus in territorio Reatino 315 [25].
Spento abbas Farfensis 98 [25], 231 [1].
Spenturanus in territorio Reatino 322 [16].
Spileum 206 [25].
Spina II 35 [29].
Spina in comitatu Todino II 267 [9].
Spincarius pater Landolfi 283 [10].
Spineta II 188 [12], 222 [3].
Spineta casalis iuxta locum Turanum comitatus Sabinensis 245 [17].
Spineta (de) rivus II 155 [22].
Spinetulum in comitatu Asculano II 140 [9], 175 [15].
Spinetulum, Spinitulo (de), Spinitulum castellum, castrum II 33 [22], 284 [37]. in territorio Asculano II 112 [16 24].

Spinosa Vallis in castaldatu Equano II 163[19].
Spiritus Sanctus 62[7], 134[21], 222[10], 238[7 18]; II 79[6], 250[27], 254[29].
Spoletanus quidam 185[17].
Spoletinus de Leo pater Azonis, Mazonis, Zapponis 288[16].
Spoletum II 282[20], 321[24]. Spoletum, Spoleti, Spoletana civitas, urbs 9[19], 29[19], 86[11 29], 87[18 32], 88[10 17 18 20 25 26 27], 122[n], 128[24 32], 164[11], 167[4], 169[20], 177[1 3], 203[27], 210[4], 216[3], 253[9], 281[5], 286[7 30], 288[15], 326[13 14], 338[35], 339[3]; II 7[2], 212[5], 317[23], 321[25]. Spoletanę civitatis muri 29[19], 177[1], 190[2], 191[10], 203[24], 215[40], 286[30], 288[15], 326[12 14], 338[35], 357[4]; regio *v.* Palatium. Spoletanus comitatus 252[32]; II 7[2], 98[18], 114[15], 139[15], 174[23], 268[2]. Spoletanus, Spoletinus ducatus 7[3], 47[20], 88[16], 162[2], 169[23], 189[25], 190[33], 191[10], 224[31], 311[13], 342[17], 345[21]; II 49[22], 50[11], 52[1], 55[23], 115[14], 126[4], 129[21], 142[7], 154[5], 156[31], 173[7], 212[31], 213[3], 238[3], 262[4], 268[10], 269[11], 277[5]; Spoletani ducatus fines 205[27], 218[10], 342[17]. Spoletani duces 64[4], 148[1], 159[32]; II 81[4]. Spoletani ducatus populus 148[2]. Spoletani fines 277[25]. Spoletanę partes 334[15]. Spoletanum territorium 310[12]. Spoletani 302[31]; Spoletanorum gualdus publicus pecorum *v.* Mollionice. Spoletanus gualdus qui dicitur porcaricius et cerquaricius *v.* Longone. Spoletinum episcopium 326[15 16]. Spoletanus episcopus *v.* Heinricus, Petrus abbas Farfensis, Sigualdus.
Spoletinis (de) *v.* Fontana.
spolia militum II 320[9 10].
Spolitina Vallis II 187[10].
Spongia (de) pertinentia II 90[2].
sponsio super corpus Petri ap. 335[3]. tactu vestis principalis altaris mon. Farf. II 206[11]. *V. anche* sacramentum.
Sposę filius servus mon. Farf. in Ratino 260[27], 276[16].
Spriianus in Sabinis 298[3].
Sprinco rivus 282[8].
Sproccus *v.* Benedictus.
Sputarellus pręsbyter 257[25].
squillę *v.* campanę.
Staberanus in territorio Sabinensi II 71[15].
Staberianus fundus 201[14], 213[27], 336[16].
Stabilis *v.* Iohannis casamentum.
Stablamone *v.* Stablonensia.
Stabla Publica 150[11].
Stablata fundus II 98[2].
Stablonensia, Stablamone (in) castella duo in comitatu Amerino seu Tudertino II 262[8], 285[23]. *V. anche* pręsbyteri, viri.
Stablum *v.* Establum.
Stacti *v.* Collis.
Staffiles 326[16].
Stafilis II 127[1].
Stafilum (ad) in campo Reatino 308[7].
Stalarius filius Stalarii 352[28].
Stalarius pater Aliperti, Luceradii, Stalarii, Statii, servus mon. Farf. 352[29], 359[10].
Stalarus servus mon. Farf. in monte S. Donati 260[1].
Staliani collis in massa Torana 227[8].
Stalianus in massa Torana 224[5].
Stalianus casalis in massa Torana 211[31].
stallatorum locus 322[21].
Stalplianus 209[15].
Staquanus in castaldatu Equano II 157[1], 181[9]. in ducatu Spoletano II 213[4].
Starnaris (de) petia in Sabinis 246[24].
Statianus in Sabinis 298[1].
Statius filius Stalarii 359[9].
statutum mon. Farf. II 319[17].
Stauracus, Sturacus pater Petri 204[31], 217[6], 341[17].
Stephanelli hęremitę familia in Cumulo 353[34].
Stephani fossatus II 44[7].
Stephani (b.) festivitas II 120[23].
Stephani (S.) casalis in Laniano II 74[33].
Stephani (S.) casalis in Petra Dęmonis II 297[15].

Stephani (S.) casalis in territorio Sabinensi II 74 ^{20}.
Stephani (S.) cella in comitatu Teatino II 137 ^{23}.
Stephani (B.) (S.) cęnobium in finibus Beneventanis 204 ^{10}, 216 ^{24}, 340 ^{38}.
Stephani (S.) curtis in Ocriclo II 282 ^{28}.
Stephani (S.) curtis in Amelia II 282 ^{3}.
Stephani (S.) ecclesia II 160 ^{30}, 186 ^{22}.
Stephani (S.) ecclesia in Acusclo 161 ^{20}.
Stephani (S.) ecclesia in pertinentia de Catino II 213 ^{12}.
Stephani (S.) ecclesia in Celle II 146 ^{13}.
Stephani (S.) ecclesia iuxta Cervariolam 363 ^{34}.
Stephani (S.) ecclesia in Confinio II 270 ^{28}.
Stephani (S.) ecclesia in Coroliano II 221 ^{10}.
Stephani (S.) ecclesia in Domitiano 299 ^{17}; II 280 ^{40}. in fundo Domitiano 180 ^{30}, 201 ^{36}, 214 ^{9}, 296 ^{10}, 337 ^{1}.
Stephani (S.) ecclesia in Feclinulę II 66 ^{27}.
Stephani (S.) ecclesia in Galliano II 123 ^{25}.
Stephani (S.) ecclesia ubi dicitur Gallorum II 58 ^{9}.
Stephani (S.) ecclesia in monte Iuveccle 253 ^{5}.
Stephani (S.) ecclesia in fundo Lamniano 337 ^{10}.
Stephan (S.) ecclesia in Laniano II 69 ^{12}, 71 ^{36}, 73 ^{31}. in casali Laniano 332 ^{27}.
Stephani (S.) ecclesia in Lucana II 7 ^{33}.
Stephani (S.) ecclesia in territorio Narnatino II 50 ^{28}.
Stephani (S.) ecclesia in Ocriclo II 123 ^{17}, 130 ^{23}.
Stephani (S.) ecclesia in Prato II 104 ^{32}.
Stephani (S.) ecclesia in Raone iuxta mare 193 ^{33}.
Stephani (S.) ecclesia in Rofiano II 280 ^{40}. in fundo Rofiano 180 ^{21}, 201 ^{27}, 213 ^{40}, 296 ^{6}, 336 ^{32}.
Stephani (S.) ecclesia in territorio Sabinensi II 152 ^{14}.
Stephani (S.) ecclesia in Sectiniano 293 ^{9}; II 97 ^{13}, 103 ^{2}.
Stephani (S.) ecclesia in Septiniano II 280 ^{40}.
Stephani (S.) ecclesia in gualdo ad S. Stephanum 173 $^{22\ 27}$.
Stephani (S.) monasterium II 277 ^{32}.
Stephani (S.) monasterium in Lucana, Lucania 29 ^{17}, 193 $^{6\ 18\ 28}$, 198 ^{15}, 340 ^{6}; II 98 ^{33}, 140 ^{5}, 175 ^{24}, 260 ^{26}, 282 ^{14}, 283 ^{29}.
Stephani (S.) monasterium Romę 299 ^{1}.
Stephani (S.) oratorium Romę 33 ^{12}.
Stephani (S.) de Monte Sancto plebs 308 ^{26}.
Stephania II 96 ^{18}.
Stephania uxor Arpaionis servi mon. Farf. in Colomente 266 ^{4}.
Stephania iugalis Iohannis Anastasii II 44 ^{14}.
Stephania filia Leonis Curtabraca 248 ^{9}.
Stefania filia Norduli servi mon. Farf. in Narnate 274 ^{26}.
Stephania uxor Rainerii Saxonis II 156 ^{16}.
Stephania uxor Ursi II 37 ^{6}.
Stephano, Stefano pater Leonis servi mon. Farf. ad Fistulam civitatis Marsicanę 261 ^{1}, 276 ^{25}.
Stephanus 208 ^{26}, 210 ^{4}, 363 ^{31}; II 12 ^{n}.
Stefanus de Alberto II 268 ^{4}.
Stephanus coniux Benefactę II 48 ^{3}.
Stephanus pater Berardi II 179 ^{28}.
Stephanus pater Candonis pręsbyteri II 44 ^{4}.
Stephanus de Carsano 243 ^{18}.
Stephanus Cornu Molellum 257 ^{28}.
Stephanus de Cosiniano 244 ^{20}.
Stephanus Gambęfractę II 25 ^{25}.
Stephanus filius Hugonis II 261 ^{11}.
Stephanus filius Iohannis II 150 ^{20}.
Stephanus pater Iohannis et Stephani II 42 ^{8}.
Stephanus filius Ottonis, coniux Onoreldę II 165 ^{3}.
Stephanus pater Petri II 125 ^{2}, 198 ^{5}.
Stephanus habitator Romę 244 ^{10}.

Stephanus filius Stephani II 42 8.
Stephanus de Teuzo II 268 4.
Stephanus filius Ucellonis II 268 5.
Stephanus Zeldonis II 26 3.
Stephanus abbas S. Andreę apostoli II 126 29, 127 6.
Stephanus actionarius Ecclesię 294 27.
Stephanus carrarius filius Iohannis 287 21.
Stephanus colonus mon. Farf. in Turano 297 4. filius eius 297 4.
Stephanus diaconus Farf. II 217 42.
Stephanus Troianus episcopus II 248 21.
Stephanus, Stefanus papa 144 3; II 252 14.
Stephanus [I] papa 92 11.
Stephanus [II] papa 96 1.
Stephanus II papa II 238 13, 239 16.
Stephanus [III] papa 96 5.
Stephanus III papa II 239 19.
Stephanus [IV] papa 96 11, 186 20, 188 31, 335 28; II 256 6.
Stephanus IV papa 179 9, 195 29; II 240 24, 255 31, 283 32. *V. anche* privilegium.
Stephanus [V] papa 96 29.
Stephanus [VI] papa 96 32.
Stephanus [VII] papa 97 10.
Stephanus VII papa 241 18.
Stephanus [VIII] papa 97 13.
Stephanus IX papa II 198 19, 245 5 27.
Stephanus pręsbyter 248 9 11, 289 16.
Stephanus pręsbyter patruus Franconis 289 7.
Stephanus filius Baruncelli servus mon. Farf. in Beliciano 273 7. filius eius 273 8. uxor 273 8.
Stephanus filius Scaptuli servus mon. Farf. in Forfone 263 30.
Stephanus filius Vituli scarionis servus mon. Farf. in Narnate 274 17.
Stephanus vestararius II 244 6.
Stephanus (S.) 173 22 27 28, 174 1, 228 14; II 35 1, 185 33.
Stephanus (S.) in Carsulę 185 17.
Stephanus (S.) in Laniano II 185 32.
Stephanus (S.) infra civitatem Reatinam 360 3.
Stephanus (S.) in territorio Sabinensi II 105 13.
Stephanus (S.) Maior [Romę] 315 17.
Stephus pater Iohannis II 143 12, 149 30.
stella argentea et cristallina lucifera deaurata mon. Farf. II 292 9, 309 19.
stellarum casus II 320 17.
Stercoriolus rivus in Puzalia II 163 15.
sterquilinium II 225 13, 299 36.
Stibilianus in Amiterno 322 4; II 101 15. in territorio Amiternino 357 30.
Stiphoni fundus II 58 11. aquimola II 58 11.
Stilgianus fundus II 57 20.
Stilluti casalis in Arci II 142 25. *V. anche* Crescentii.
stola maior mon. Farf. II 309 21 31. cum squillis aureis II 292 24, 310 4. stolę .xxiiii. II 292 26. stolę cum manipulo II 292 25. .vi. textę auro cum manipulis suis II 292 23.
Strada *v.* Strata.
Stradulus filius Teudiperti, coniux Colepergę, servus mon. Farf. ad S. Mennatem 267 3.
Strasiani 277 29.
strata, via *passim.*
Strata, Strada 39 9. in comitatu Firmano 255 8; II 139 30, 174 35, 284 26.
strator 86 14.
Strianus fundus in comitatu Narniensi II 180 9.
Strionum fundus in comitatu Narniensi II 180 12.
Stroncone, Struncone II 168 9, 281 39.
Struncone in ducatu Spoletano II 154 8.
Stronconi castellum II 211 29.
Stuphia in territorio Furconino 305 33.
stuprum 42 8, 63 21, 329 17; II 80 21.
Sturacus v. Stauracus.
Sturna in territorio Asculano II 111 11.
Suane episcopus *v.* Iohannes.
Suani vallis in territorio Reatino 323 5.
Suavis pater Loterii II 197 32.
Suavis conversus Farf. II 218 9.
Suavis vir germanus Berardi II 124 31, 197 34.

subdiaconi Eccl. Rom. II 248[31]. *V. anche* Hildebrandus.
subdiaconi .III. mon. Farf. II 292[33]. .XV. II 121[12].
Subinianus 317[3].
Sublacenses monachi 55[16]; II 75[22].
Sublongus 267[7], 273[6], 318[27]. Sublongo (de) scario *v.* Petrus.
Sublongus in territorio Furconino 357[32].
Sublongus curtis in comitatu Amiternino et Furconino 324[6].
Sublongus Monaciscus campus magnus in comitatu Reatino 249[22].
Submanum II 285[36].
Submanum in comitatu Esculano II 260[2 10].
Submanum in comitatu Tudertino II 263[25], 285[25].
Subripula 365[9].
Subripula fundus II 36[27].
substantię monasterii Farfensis 258[29]–277[15].
Subvena in territorio Asculano 306[2].
Sucilianus casalis in territorio Reatino 165[7].
Suesanus episcopus *v.* Benedictus.
Suevi 240[17].
Sumati, Summati II 123[23], 155[15], 164[18]. in comitatu Esculano 251[25]. in territorio Asculano II 32[2 25], 33[32], 36[11], 48[20], 52[28], 91[5], 97[11], 111[14], 128[18], 200[26]; piscarię II 128[15]. in territorio Interocrino II 281[21].
Sumatinum, Summatinum territorium 362[24]; II 32[28], 155[10].
Sumati ad flumen 318[20].
Summacianus, Sommacianus in territorio Aprutiensi 356[12], 359[33].
Sunile (de) curtis in comitatu Firmano 252[6].
Sunsa casalis 169[32]. in territorio Biterbensi 329[26].
Superequana Vallis II 161[25], 166[2], 170[2].
supplicia II 243[29], 244[16 18], 272[20].
Suppo *v.* Rainerius Remfredi.
Suppo abbas Farfensis 99[14], 289[11]; II 106[14], 107[13], 108[17 n], 111[4], 113[27], 114[n], 119[20 21], 120[17], 121[2 8].
Suppo comes palatii 175[13]. *V. anche* placitum.
Suppolinus filius Rapizonis II 267[19].
Suptus Ripas in territorio Sabinensi II 105[18].
Surdę *v.* Casę fundus.
Surensis episcopus *v.* Palumbus.
Surianum II 237[30].
Surinę casalis 207[18].
Surrines casalis 169[32].
Susanna filia Landolfi, Landulfi 245[29]; II 99[26].
Susanna (s.) soror s. Laurentii 106[4], 122[n], 125[23], 127[18 29], 128[18].
Suscle in territorio Balbensi 357[24].
sutores pannorum mon. Farf. II 298[24]. pellium II 298[24].
Sutriensis, Sutrinus episcopus *v.* Benedictus VII papa, Rolandus.

tabernaculum Dei in deserto 110[31], 111[2].
Tabernecclę in territorio Sabinensi II 70[25].
Tabernula in territorio Aprutiensi 359[33].
Tabernulę fundus in comitatu Narniensi II 180[18].
tabula altaris mon. Farf. II 310[25], 312[20]. maior altaris maioris II 309[17]. maior argentea et deaurata ante altare principale II 291[9]. minor altaris maioris II 309[18]. minor super altare principale II 291[11].
Tabula fundus II 58[5].
Tabula (de) portus in territorio Reatino II 154[29], 155[3].
tabulę ęreę *v.* Petri (B.) apostoli ecclesia Romę, Romę templum.
Tabulicii casalis 276[1].
Tacconis casalis in Currisio II 297[7].
Takeprandus pater Aldonis 353[25].
Takeprandus filius Scaptolfi 232[21].
Taciana curtis *v.* Tatiana.
Tacilo 210[3].
Taciperga 298[13 24].

Taciperga uxor Cituli servi mon. Farf. in Beliciano 273 3.
Taciperga filia Desuli servi mon. Farf. in Prętorio 269 8.
Taciperga mater Hilderici castaldi 165 28, 168 8, 204 14, 216 27, 341 4.
Taciperga uxor Hilderici castaldi 280 21.
Taciperga uxor Lupuli filii Aidulę servi mon. Farf. in Beliciano 273 1.
Tacipertus conductor 294 29.
Tacitus imperator 83 17.
Taco servus mon. Farf. in Cerolongo 259 12.
Taculus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297 13. nomina eius 297 12.
Taculus servus mon. Farf. in Flacciano 268 20. filii eius 268 20. uxor 268 20.
Taculus filius Scaptuli servus mon. Farf. in Forfone 263 30.
Tagianus in territorio Reatino 160 7. *V. anche* Tazanus.
Taibrandus pater Cencii II 122 19, 123 6, 170 13.
Taibrandus filius Petri II 128 11.
Taimonis heredes 245 13.
Taizanus in comitatu Narniensi II 57 13.
Taizanus mons II 57 27.
Talari servus mon. Farf. in Caballari 271 7. uxor eius 271 7.
Talaricus coniux Audulę servus mon. Farf. in Salezano 270 22. filius eius 270 23.
Talianus 207 9 10.
Talianus casalis in massa Torana 211 33.
Taliata in comitatu Reatino II 267 27.
talię *v.* olivarum.
Talietus 326 20.
Talli gualdus 161 22.
Talliata *v.* Terra.
Talmonianus II 109 7.
Talusano (de) curtis in comitatu Firmano II 140 2, 175 8.
Tampilianus 207 8, 209 9, 221 14, 228 5. molinum 209 9.
Tancia, Tancies in territorio Sabinensi 247 8, 354 35, 363 10 14; II 39 37, 64 28, 67 20, 101 23, 129 29, 133 11, 137 4, 139 3, 142 1, 150 20, 182 35, 187 23, 189 24, 199 16, 280 7.
Tancię castellum 354 35, 355 5, 363 10 14; II 122 19, 170 15.
Tancię fundus in territorio Sabinensi 328 12.
Tancię gualdus 150 4, 158 16, 163 11, 167 29, 173 29, 176 26, 181 28, 202 36, 203 16, 215 10 31, 338 6 27, 363 11; II 98 12, 133 16 19, 173 26, 280 8 39, 284 10.
Tancię mons 226 17 18 23; II 6 8, 134 19.
Tancię rivus II 152 8 16 26. molina II 152 16.
Tancię rocca II 67 20, 152 19, 212 20, 284 16.
Tancredus Petri Berardi II 318 4.
Tanicisus pater Pippini pręsbyteri 204 5, 216 18, 340 33.
Tanicunda uxor Albini fratris Luponis servi mon. Farf. in Colomente 266 10.
Tanicunda uxor Alderadi Bonifę servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266 36.
Tanildis quędam 163 17.
Tanulus pater Raciperti conductoris 299 26.
Tanus *v.* Mons.
tapetia .xv. mon. Farf. II 292 26.
Taracinensis episcopus *v.* Iohannes.
Taranus in comitatu Sabinensi 244 1, 245 2. in territorio Sabinensi II 99 28. Tarano (de) *v.* Tebaldus.
Taranus castellum in comitatu Sabinensi 245 29.
Tariano (de) castellum in comitatu Firmano II 139 28, 174 34, 284 24.
Tarianus 151 13.
Tarianus fundus 327 3.
Tascinianus in comitatu Sabinensi 244 13.
Taselgardi comitis filii II 110 31.
Taso nobilis vir frater Tatonis 9 32, 10 1, 12 14 30, 15 29, 140 16, 145 32.
Tasselgardus 251 30.
Tassenara fundus II 211 32.
Tasso II 222 32.
Tasso filius Donadei II 180 23.
Tatanus fundus II 33 14.

Tatiana, Taciana, Tatianus curtis 163 [13, 31], 176 [29], 203 [20], 215 [36], 338 [31].
Tato dux Spoleti 86 [21], 87 [30].
Tato nobilis vir frater Tasonis 9 [33], 10 [1], 12 [14, 30], 15 [29], 140 [16], 145 [33].
Taurellus homo liber, pater Petri 298 [25].
Taurianus 150 [24].
Taurinatium dux *v.* Agilulfus.
Taurinensium dux *v.* Regipertus.
Taurum de Bezano in castaldatu Equano II 162 [12].
Taxia uxor Landulfi II 99 [27].
Taxila coniux Pauli 185 [20], 208 [13].
Taxilo filius Guinizonis II 37 [8].
Taxio pater Rogerii comitis II 277 [23].
Taxo II 122 [17].
Taxolus pater Bucioli habitatoris Pinguis 195 [14].
Tazanus, Tazianus 250 [28], 339 [8], 347 [14].
Tazanus in comitatu Reatino 248 [25, 29], 323 [30]. in territorio Reatino 304 [10]; II 65 [23], 123 [7], 169 [17], 176 [10]. Tazano (de) gualdus in territorio Reatino 359 [19]. *V. anche* Tagianus, Tezanus.
Taze in castaldatu Equano II 163 [18].
Tazianus *v.* Tazanus.
Teadiperga mater Filiperti, Palumbi, Simpulę servorum mon. Farf. in Prętorio 270 [7].
Teate 212 [1]. Teatinus comitatus 184 [21], 250 [17], 340 [6]; II 98 [33], 137 [23], 140 [14], 175 [24], 260 [24], 282 [14], 283 [29]. Teatini, Teatinę fines 193 [5], 198 [16]. Teatinum territorium II 52 [18]. Teatinensis episcopus *v.* Atto.
teatinus *v.* modius.
Tebaldi filii II 48 [7], 97 [20], 103 [12], 129 [24], 160 [23], 266 [23].
Tebaldi heredes II 165 [16].
Tebaldi de Mainerio casalis in Scandrilia 247 [25].
Tebaldus II 50 [5].
Tebaldus filius Alberti 285 [33].
Tebaldus pater Arduini 286 [34], 287 [29].
Tebaldus pater Berardi II 131 [14].
Tebaldus coniux Bonizę II 48 [9].
Tebaldus filius Bucconis, coniux Theodorę II 129 [11].
Tebaldus Cencii Romanus II 232 [12], 233 [5]. *V. anche* placitum.
Tebaldus filius Cononis II 149 [7], 161 [20].
Tebaldus Dodonis II 192 [17].
Tebaldus pater Gaidonis II 154 [22].
Tebaldus pater Gualfredi II 267 [14].
Tebaldus filius Guiderolfi II 129 [15].
Tebaldus pater Guidonis II 266 [20].
Tebaldus pater Iohannis 246 [8].
Tebaldus pater Manasis II 153 [25].
Tebaldus filius Manasis Tebaldi II 153 [26].
Tebaldus de Maniseo II 153 [30].
Tebaldus de Maroza II 192 [4].
Tebaldus pater Oddolini, Rapizonis et Tebaldi II 267 [18].
Tebaldus Odonis pater Guidonis II 267 [3].
Tebaldus de Petro Civitellę II 197 [31].
Tebaldus de Tarano 243 [31], 245 [2]. filius eius 243 [31].
Tebaldus filius Tebaldi II 267 [18].
Tebaldus filius Adelberti de Marsi, advocatus Hugonis abb. Farf. II 26 [31].
Tebaldus comes Tudertinus II 265 [33]. filii eius II 265 [33].
Tebaldus conversus et monachus Farf. II 218 [11].
Tebaldus diaconus mon. Farf. II 301 [3].
Tebaldus filius Bonefatii dux 89 [13].
Tebbertus iudex II 317 [20].
Teclę (S.) ecclesia 194 [26].
tecta plumbea S. M. Farfensis 29 [26].
Tedemari filii 251 [8].
Tedemarii filii II 202 [15].
Tedemarii Gezonis res II 180 [28].
Tedemarius Gezuni II 194 [23].
Tedemarius filius Iohannis II 44 [11].
Tedemarius filius Rainerii II 129 [28].
Tedemarius filius Rodulfi II 48 [3].
Tedemarius filius Tedemarii II 149 [23].
Tedemarius pater Tedemarii II 149 [23].
Tedemarus II 300 [17].
Tedemarus filius Rainerii II 50 [7].
Tedemarus filius Tedemari II 50 [8].
Tedemarus pater Tedemari II 50 [8].
Tedemirus filius Gezonis 284 [29].

Tederada mater Albini II 95 7.
Tederada uxor Rainonis Benedicti 283 11.
Tederanda uxor Oderisii Arnolfi II 163 1.
Tederanda ancilla Dei II 24 29.
« Te Deum laudamus » cantus II 314 29.
Tedgerius castaldius 229 13.
Tedimarii filii II 129 24.
Tedimarius pater Berardi II 125 11.
Tedirada iugalis Hugonis Alberici II 100 5.
Tedmarius 362 22.
Tedmarius filius Gisonis II 33 13.
Tedmarius filius Tedmarii 251 13.
Tedmarius pater Tedmarii 251 14.
Teduinus comes 360 n; II 27 27, 28 1.
Teduinus comes filius Berardi comitis 348 10 21.
Tegora territorii Reatini II 67 22.
Tegori 260 5.
Tegoria in territorio Amiternino 353 33.
Tegoria (de) curtis in Amiterno 249 5.
Tegrinus Popilionensis episcopus II 248 24.
tegulę ęreę *v.* Marię (S.) ecclesia ad Martyres Romę.
tela pallii .I. mon. Farf. II 292 18, 310 3.
Telesphorus papa 91 15.
teloneum 280 2 11. mercatorum 223 5, 225 28; II 209 30, 218 37, 224 12, 298 5, 312 7. pontum 223 6, 225 29. portuum 280 4; II 257 12.
Tembe monasterium in Portica II 32 29.
Temmarii filii II 46 13.
tempestas maxima II 133 28.
Templa *v.* Eplum.
templa eversa II 320 2.
templum II 228 21.
tempus *v.* feni, magise, messes, sementis, vindemię.
tempus possessionis II 232 24.
tendę solidorum .XX. 150 14.
Tenebellus rivus in territorio Sabinensi II 116 20.
Tenianus in territorio Perusino II 100 21.
Tenna, Tine flumen 250 31, 252 16, 255 13, 256 9, 362 34.
Tennę, Tinnę duo 325 4, 339 37; II 7 26, 177 10, 283 15.
tentorium Henrici [IV] regis Romę II 167 2.
Teodinus filius Berardi II 270 14.
Teodorus coniux Optipergę, pater Aidolfi, Goderadi, Opterami, Teusoli, servus mon. Farf. in Colomente 266 2.
Teofani coniux Formosę servus mon. Farf. in Beliciano 273 17.
Teophanius 220 29.
Teophanus comes (Spoleti?) 210 3.
Teole in Sabinis 293 9.
Teramnanus fluvius II 126 5 8.
Teramnanus vocabulum in Cardeto II 260 31.
Teramnes *v.* Interamnes.
Terande ad Vallem in ministerio Equano II 165 5.
Terandus pręsbyter Farf. II 218 12.
Teranianus *v.* Terranianus.
Terbilianus *v.* Tervilianus.
Terdona II 321 16. Tertonensis episcopus II 167 5.
Terentiana Cripta in territorio Sabinensi II 73 28.
Terentianus, Terrentianus 150 18, 260 20, 276 8; II 35 16, 42 2.
Terentianus in Sabinis 331 4, 333 10. in territorio Sabinensi 365 13; II 27 18, 63 28 30, 64 1, 66 24, 69 5 15, 91 7, 102 27, 104 19, 105 3, 280 7 17 30.
Terentianus casalis in Sabinis 330 23.
Terentianus fundus II 57 26.
Termenarium 358 34.
Termine 291 19; II 54 19.
Terminotus in comitatu Narniensi II 276 15.
Ternanus fundus in massa Flora 295 12.
Terniani casalis in Scandrilia 247 22.
Ternianus fundus 179 35.
Terquini (de) *v.* Iohannes castaldus.
Terra Albella *v.* Albella.
terra censualis *v.* censualis.
terra regis *v.* Reate.
terra repromissionis 62 3; II 79 2.

Terra Talliata castrum in territorio Esculano et Firmano II 270 32.
Terranianus in territorio Sabinensi II 131 10, 148 29, 184 12, 185 17, 188 7, 190 9, 191 26, 219 3. Terraniani pertinentia II 221 1, 222 1, Terraniano (de) homines II 219 3.
Terranianus, Teranianus castellum, castrum 245 12 21; II 122 4, 127 24, 128 10, 148 10 25, 149 7 20 23, 153 14, 162 27, 163 2, 173 34, 181 17, 182 36, 185 19, 188 9, 211 25, 284 13. Terraniano castro (de) homines quidam II 211 25.
terraticum 279 25, 280 3.
terrę comitales *v.* castella.
terrę rubeę *v.* pluvia.
Terrentianus *v.* Terentianus.
Terria, Interria in Amiterno 259 10 18, 318 2. in territorio Amiternino 362 2.
Terria villa in territorio Sabinensi II 28 22, 56 5, 62 1.
Terricla II 35 18.
Terris fundus 336 13.
tertii generis, tertium genus *v.* scriptum.
tertium missum in refectorio II 312 13.
Tertonensis episcopus *v.* Terdona.
Tervilianus in Sabinis 294 24. *V. anche* Tribilianus.
Tervilianus, Terbilianus casalis in territorio Sabinensi 306 1, 328 18, 331 24.
Tervilianus, Terbilianus fundus 180 39, 181 31, 202 4 40, 214 19, 215 13, 337 13, 338 9.
Tervilianus gualdus 159 11.
Tesei filii II 285 35.
Tesenanus in comitatu Firmano 252 8.
Tesinum, Tesinus, Tessin, Tixinus flumen 285 1 2; II 109 20 26 36, 113 4 25 26, 126 6, 207 18 19, 270 14. molina II 109 36.
Tesius casalis 230 10.
Tessin *v.* Tesinum.
Testa, Texta in territorio Sabinensi 149 9, 364 1.
Testa, Texta fundus 180 3, 201 7, 213 20, 336 12. in territorio Sabinensi II 284 10.
Testamentum novum ac vetus 145 3; II 217 11.
Teste, Testes in territorio Sabinensi II 61 29, 66 29, 67 16, 72 18, 73 15, 103 34.
testes falsi II 23 27.
testimonium sacramenti II 226 30.
Tetaldus filius Hugonis II 154 24.
Tetaldus pręsbyter et monachus Farf. II 218 15.
Tetricus senator 83 12.
Teubaldus episcopus Aretiensis, missus Heinrici [II] imperatoris 253 32, 254 10. *V. anche* placitum.
Teuda uxor Palumbi servi mon. Farf. in Sublongo 267 16.
Teuda filia Ursuli de Oleno servi mon. Farf. in Narnate 274 19.
Teuda uxor Ursuli Opterami 263 21.
Teudaldus coniux Audelindę, pater Isuli, Iustuli, Rumildis, Teuderici, servus mon. Farf. in Prętorio 269 35.
Teudaldus filius Teudelapi, coniux Palumbę, servus mon. Farf. in Bucizano 272 27.
Teudelabius dux Spoletanus 86 12, 87 18.
Teudelapus coniux Gaiti servus mon. Farf. in Forfone 264 9. filii eius 264 10.
Teudelapus coniux Gudipergę, pater Luponis et Teudaldi, servus mon. Farf. in Bucizano 272 26.
Teudelapus filius Sindipergę, coniux Autę, servus mon. Farf. in Salezano 270 20. filii eius 270 21.
Teudelapus filius Tribuni servus mon. Farf. 275 13.
Teudelasus *v.* Theodelasus, Theudelasius.
Teudeldi uxor Anseradi fratris Ursi servi mon. Farf. in Pontiano 265 10.
Teudeldi filia Dominici servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 13.
Teudeldi filia Palumbi servi mon. Farf. in Prętorio 269 24.
Teudeldis uxor Aroli servi mon. Farf. in Bucizano 272 3.
Teudelinda filia Ursi fratris Anseradi servi mon. Farf. in Pontiano 265 9.

Teudemari filius Teudiperti, coniux Godeldis, servus mon. Farf. ad S. Mennatem 267 3.
Teudemarus monachus 298 16 30.
Teudemundus 293 18.
Teudemundus nepos Acerisi *v.* Theodemundus.
Teudemundus pater Leonis 160 16.
Teudemundus homo liber 298 24.
Teudemundus monachus 298 9.
Teudeperti casa de colle Pertusso 295 20.
Teudeperti casa in curte de Pontiano 295 27.
Teuderada filia Banilini servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 26.
Teuderada uxor Dominici servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 22.
Teuderada filia Vituli scarionis in Narnate 274 17.
Teuderadi casa in curte de Pontiano 295 25.
Teuderadus 165 9.
Teuderadus Reatinus episcopus 226 26.
Teuderadus filius Banilini servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266 25.
Teuderadus filius Gundiperti servus mon. Farf. in Narnate 274 27.
Teuderadus filius Vituli scarionis servus mon. Farf. in Narnate 274 17.
Teuderanda uxor Beraldi servi mon. Farf. in Colomente 266 5.
Teudericini saxi 158 31.
Teudericuli casa de Ceseriano 296 1.
Teudericus pater Hilderici castaldi 280 21.
Teudericus servus mon. Farf. in Flacciano 268 16. filii eius 268 17. uxor 268 17.
Teudericus servus mon. Farf. in casale Tabulicii 276 2. filii eius 276 2. uxor 276 2.
Teudericus filius Beraldi servus mon. Farf. in Colomente 266 6.
Teudericus filius Teudaldi servus mon. Farf. in Prętorio 270 1.
Teuderis quidam 161 4.
Teuderisi servus mon. Farf. 275 23. filii eius 275 24. uxor 275 24.
Teuderisii casa in curte de Pontiano 295 25.
Teudicius dux *v.* Theodicius.
Teudimundus nepos Acerisi *v.* Theodemundus.
Teudimundus filius Antonini, coniux Guttę, servus mon. Farf. ad S. Xistum 274 2.
Teudimundus filius Baruncelli servus mon. Farf. in Forfone 263 28.
Teudimundus filius Honorati servus mon. Farf. ad Salicem 267 20.
Teudini comitis filii 248 20, 249 13 34.
Teudinus frater Astemari *v.* Theodinus.
Teudinus filius Beraldi II 167 13.
Teudinus comes 347 8.
Teudinus comes pater Berardi comitis II 52 10.
Teudinus comes filius Berardi comitis et Zitę, coniux Gaitę II 167 24.
Teudinus comes coniux Orię II 161 23.
Teudinus comes filius Randuisi comitis II 169 31, 170 10.
Teudiperga mancipia mon. Farf. 268 4.
Teudiperga uxor Gaiprandi filii Auduini servi mon. Farf. in Prętorio 269 33.
Teudiperga uxor Godeprandi servi mon. Farf. in Bucizano 271 33.
Teudiperga uxor Leoniani servi mon. Farf. in Prętorio 269 18.
Teudiperga uxor Lunicisis servi mon. Farf. in Raiano 265 1.
Teudiperga uxor Peringę servi mon. Farf. in Prętorio 270 2.
Teudiperga mater Ursuli infantis 267 28.
Teudipertus castaldius 185 18.
Teudipertus ortulanus, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267 24.
Teudipertus filius Gundiperti servus mon. Farf. in Narnate 274 27.
Teudipertus filius Musii servus mon. Farf. in Narnate 275 7. uxor eius 275 8.
Teudipertus coniux Pergę, pater Gat-

trudę, Straduli, Teudemari, servus mon. Farf. ad S. Mennatem residens ad S. Gregorium 267[1].
Teudipertus coniux Teupę servus mon. Farf. in Bucizano 272[28].
Teudo 287[10].
Teudo monachus S. Salvatoris 151[7].
Teudonus comes pater Berardi et Herbei II 154[26].
Teudori casa in curte de Pontiano 295[22].
Teuduinus comes 250[32], 291[9].
Teuduinus comes filius Berardi comitis 356[4].
Teuduli ara in territorio Amiternino 358[4].
Teudulus filius Goduli servus mon. Farf. in Forfone 263[32].
Teudulus filius Naculi servus mon. Farf. in Prętorio 269[10].
Teuferius monachus 298[29].
Teufredisca *v.* Rota.
Teupa filia Beraldi servi mon. Farf. in Colomente 266[7].
Teupa uxor Teudiperti servi mon. Farf. in Bucizano 272[28].
Teupalda filiastra Iohannis coniugis Ildipergę servi mon. Farf. in Colomente 266[16].
Teupertus monachus 298[27].
Teupo de Furcone germanus Adalberti et Petri 222[28].
Teuponis casa in curte de Pontiano 295[26].
Teuprandus 294[20].
Teuprandus quidam 208[23].
Teuprandus germanus Trasonis 209[7].
Teuprandus filius Fratelli servus mon. Farf. in Narnate 274[23].
Teuprandus filius Vituli scarionis servus mon. Farf. in Narnate 274[16].
Teupula filia Iohannis servi mon. Farf. in Narnate 274[31].
Teupulus servus mon. Farf. in Forfone 263[28]. uxor eius 263[29].
Teupulus filius Ildeprandi servus mon. Farf. in Bucizano 271[36].
Teupulus filius Petri servus mon. Farf. in Narnate 275[3].
Teupulus coniux Rodulę servus mon. Farf. in Caballari 271[2]. filia eius 271[3].
Teuscula uxor Empuli servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266[30].
Teuscunda mancipia mon. Farf. 268[5].
Teusolus filius Teodori servus mon. Farf. in Colomente 266[2].
Teutepertus coniux Lupę, pater Andreę, Autuli, Rotindis, servus mon. Farf. in Sublongo 267[10].
Teuto pater Bonini et Massari II 151[26], 194[5], 203[32], 204[5] [17].
Teuto filius Gisonis II 151[26], 204[18].
Teuto filius Sigefredi 250[34].
Teuto filius Valentionis habitator Pinguis 195[15].
Teuto abbas Farfensis 98[23], 229[1]; II 12[8].
Teuto bonus homo 187[23].
Teuto conductor 293[28].
Teuto episcopus 151[10], 298[7].
Teuto, Theoto Reatinus episcopus 163[10], 187[1].
Teuto prębyter 278[26].
Teuto servus mon. Farf. in Leporaria 260[11].
Teutonici 68[19], 240[18]; II 84[22]. Teutonici nuntii II 6[11]. teutonica lingua 241[26]. Teutonicus *v.* Leo [IX] papa.
Teutonus Calvus 293[19].
Teuza filia Adenolfi II 34[3].
Teuza mater Benedicti prębyteri II 164[22].
Teuzę filii II 42[4].
Teuzo pater Abbonis II 149[6].
Teuzo de Askerisio pater Berizonis 244[22].
Teuzo pater Bardonis 289[5].
Teuzo de Berizo II 135[6].
Teuzo filius Corvini 249[25].
Teuzo filius Crescentii II 153[22].
Teuzo pater Hugonis II 41[19].
Teuzo filius Letonis Montanarii 287[34].
Teuzo Paganus 363[19]. filii eius 244[18]. heredes 244[7].
Teuzo pater Petri II 165[1].
Teuzo pater Stephani II 267[4].

Teuzo comes Sabinensis 89[21].
Teuzo Urbivetanus episcopus II 248[16].
Teuzo frater monachus Farf. II 121[n].
Teuzo pręsbyter filius Ansę II 39[32].
Teuzo pręsbyter et monachus Farf. II 121[n].
Teuzon mons in territorio Perusino II 100[26].
Teuzonis Campus II 189[31].
Teuzonis casalis in territorio Sabinensi II 70[22].
Teuzonis filii II 47[26].
Teuzonis filius 252[30]. confratres eius 252[31].
Teuzus pater Rainerii II 198[30].
Tevaldi ministerium 308[24].
Texta *v.* Testa.
Textus evangelii mon. Farf. II 309[16]. cum crucifixo argenteo II 291[15]. cum tabulis deargentatis II 291[16]. cum tabulis eburneis II 291[14]. maior II 309[29]. evangeliorum opertus pallio II 292[4].
Tezano (de) curtis 304[26].
Tezanus in territorio Collinensi 331[32].
Tezanus in territorio Reatino II 65[29], 281[13]. *V. anche* Tazanus.
Thechinulę fundus 337[29].
Thedaldus dux 304[6].
Theobaldus marchio Sabinensis 42[9], 44[15], 329[18].
Theodatus rex Gothorum 85[32], 131[7]; II 235[2].
Theodemundus, Theudemundus 163[15], 176[28], 203[18], 215[34], 338[29 30].
Theodemundus, Teudemundus, Teudimundus nepos Acerisi et Luponis 204[36], 217[11], 341[22].
Theoderanda filia Crescentii a Caballo Marmoreo, uxor Benedicti comitis 62[23 28], 63[5 14 21 30]; II 79[22 27].
Theoderanda, Theodoranda matrona, filia Gratiani consulis, uxor Ingebaldi Francigenę, vivens lege salicha 65[25], 312[37], 323[19]; II 82[25].
Theoderici casalis in Arci II 142[27].
Theodericus II 142[27].
Theodericus pater Hilderici 341[3].
Theodericus, Theodoricus rex 85[18], 93[29 35], 131[4 14]; II 234[27].
Theoderisius quidam 153[14].
Theodicius, Teudicius dux Spoleti 88[25], 153[29], 154[23 31], 156[1], 163[6], 164[15 17], 186[29]. *V. anche* prę-ceptum.
Theodicus Senogaliensis episcopus II 248[20].
Theodinus, Teudinus frater Astemari et Iohannis 204[34], 217[9], 341[20].
Theodolinda colona mon. Farf. in Prętoriolo 297[15]. filia eius 297[15].
Theodora II 202[7].
Theodora uxor Crescentii comitis II 34[17].
Theodora relicta Crescentii de Octaviano II 143[7].
Theodora mater Marotię 241[16].
Theodora uxor Tebaldi Bucconis II 129[12].
Theodora Augusta II 235[7].
Theodora comitissa II 198[20].
Theodora imperatrix 83[27].
Theodoranda *v.* Theoderanda.
Theodori (S.) curtis in Orte II 281[38].
Theodori (S.) ecclesia in civitate Hortana II 6[34], 31[37], 43[30], 98[15], 137[7], 139[6], 173[37].
Theodori (S.) ecclesia in Lutulo 252[35]. iuxta Lutulum 357[8].
Theodoricus rex *v.* Theodericus.
Theodorus Cunctarii et Occliavię filius, habitator Urbis Veteris 152[6 9].
Theodorus pater Iohannis II 26[1].
Theodorus maior filius Megisti II 237[25].
Theodorus, qui et Pellurio, imperialis cubicularius II 236[11].
Theodorus episcopus 186[12].
Theodorus exarchus II 237[7].
Theodorus nomenculator Sedis apostolicę 183[21], 185[5].
Theodorus [I] papa 94[35]; II 236[6].
Theodorus [II] papa 96[34].
Theodorus patricius 94[36].
Theodorus cognomento Calliopam patricius et exarchus II 236[7 10].
Theodorus primicerius II 237[16].

Theodorus (S.) in civitate Hortana 365 [11].
Theodosius pater Theodosii [I] imperatoris 84 [28].
Theodosius [I] imperator 84 [28 33], 130 [27].
Theodosius [II] imperator 84 [34], 85 [2], 132 [11], 139 [20].
Theodosius [III] imperator 87 [4].
Theodosius filius Mauricii imperator 86 [9].
Theophanius, Theuphanus coniux Razipergę 217 [27], 341 [26].
Theophanius, Theufanius comes coniux Patricię, Patrocię 217 [16], 341 [25].
Theophanius imperator [Theophania imperatrix] 89 [29].
Theophilactus *v.* Benedictus IX papa.
Theophilactus numiculator S. R. E. 186 [13].
Theophilus pater Michahelis imperatoris 239 [13].
Theopertus referendarius Haistulfi regis 278 [19].
Theoto Reatinus episcopus *v.* Teuto.
Thermę *v.* Alexandrinę.
thesauri, thesaurus mon. Farf. 35 [7 9 11], 301 [6], 325-326 *passim.*
Theudelasius, Theodelasus, Teudelasus 204 [9], 216 [23], 340 [36].
Theudemundus *v.* Theodemundus.
Theufanius comes *v.* Theophanius.
Theuphanus *v.* Theophanius.
Tholomei (S.) ecclesia in fundo Foriano 181 [16], 337 [32]. *V. anche* Bartholomei.
• Tholomei (S.) ecclesia in Sabinis 249 [19].
Thomas (s.) Maurigena exortus provincia, abbas, restaurator monasterii Farfensis 3 [2 4 24], 4 [23], 6 [26], 8 [33], 9 [19], 10 [23], 11 [20 24], 12 [22 28], 13 [13], 14 [20 25], 15 [29], 16 [5 11 15], 17 [1 6 8], 64 [6], 98 [5], 123 [n], 126 [12], 127 [4], 128 [3], 131 [25 29], 132 [20 27], 133 [6], 135 [16 28], 136 [11 14], 137 [1], 140 [4 10 18 19 28], 141 [1 21 27 33], 142 [4 7 13 21 28], 143 [5], 145 [33], 146 [2], 147 [15 21 25 26], 301 [25], 327 [10]; II 81 [6], 132 [28], 175 [32], 282 [19].
Thomas (S.) 163 [28].
Thomas (S.) in Frascario 248 [26].
Thomę (S.) curtis in Pisia II 282 [31].
Thomę (S.) curtis in comitatu Reatino 323 [30].
Thomę (S.) ecclesia 339 [8].
Thomę (S.) ecclesia in Asera II 123 [8], 169 [18].
Thomę (S.) ecclesia in Bivaro II 123 [27], 151 [28].
Thomę (S.) apostoli ecclesia in castello Bivaro II 204 [20].
Thomę (S.) apostoli ecclesia in territorio Carzulano II 176 [15].
Thomę (S.) ecclesia in Quintiliano et in Pontiano II 281 [4].
Thomę (S.) ecclesia in comitatu Reatino 248 [18].
Thomę (S.) apostoli ecclesia in territorio Reatino 316 [20].
Thomę (S.) ecclesia in podio Ripuli II 109 [9].
Thomę (S.) ecclesia in Rocca II 97 [15], 103 [4], 281 [4].
Thomę et Pauli (Ss.) ecclesia in vocabulo Sala et Achiniano II 262 [21], 263 [1].
Thomę (S.) ecclesia in Salisano 293 [11].
Thomę (S.) ecclesia in territorio Tuscię II 176 [29].
Thomę (S.) ecclesia in Vivario II 281 [5].
Thomę (S.) monasterium in territorio Carsulano II 285 [7].
Tiangro pater Probati et Ravennonis 278 [22].
Tyba, Tybe Vallis 153 [15], 166 [7], 168 [5], 186 [3], 220 [19], 227 [22], 320 [2].
Tyberiolus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 297 [13]. se .IV.
Tyberis flumen, fluvius 148 [25], 159 [17], 239 [20], 285 [20], 304 [25], 331 [28], 347 [27]; II 26 [7], 36 [29 30], 127 [2], 152 [5], 188 [25], 229 [28], 261 [8], 281 [29]. Tyberis alveus II 96 [20], 100 [9 14]; aquimolum II 96 [21]. litora II 36 [31]. piscarię II 36 [31]. portus II 36 [31].
Tyberius [I] imperator 81 [13 16], 90 [25].
Tyberius [II] imperator 86 [4].

Tyberius [Absimerus] imperator 86[33], 95[24 26], 132[4 5], 139[19].
Tyberius [Constantinus] imperator 86[10], 94[17], 123[11], 128[22], 132[23]; II 236[20], 319[21].
Tyberius filius Iustiniani [II] imperator 86[34].
Tibertisca terra infra comitatum Reatinum II 270[17].
Tibula uxor Auduini servi mon. Farf. in Prętorio 269[32].
Tiburga mater Hilperimi II 111[5].
Tyburtina, Tiburtina civitas II 25[14 24], 26[20 21], 31[29], 56[10], 99[6], 137[14], 140[20], 151[6], 176[19] Tiburtinę civitatis muri II 26[20]; regio *v.* Vicus Patricii. Tiburtinus comitatus II 149[16], 151[16 18], 154[3]. Tyburtinum territòrium II 270[20]. Tiburtinus *v.* Andreas. *V. anche* viri nobiles. Tyburtensis episcopus *v.* Iohannes.
Tyburtina via II 237[27].
Tyburus de Rozolino II 197[33].
Ticcianus fundus II 57[22].
Ticinum 86[3], 87[8], 240[27]. civitas II 238[20]. Ticinense territorium 168[14]. Ticinum palatium 278[20]. *V. anche* Papia.
Tico servus mon. Farf. in monte S. Donati 259[29].
Tygrimus, qui vocatur Tiniosus, filius Guidonis comitis II 270[23].
timor maximus in Urbe II 320[14].
Tina mancipia mon. Farf. 268[4].
Tina Vallis in comitatu Reatino II 167[19].
Tine flumen *v.* Tenna.
Tiniosus *v.* Iohannes, Maio abbas, Tygrimus.
Tiniosus 286[2].
Tiniosus pater Iohannis II 297[12].
Tiniosus pater Oddonis II 197[33].
Tinnę duo *v.* Tennę.
Tinto *v.* Iohannes.
Tinto pater Carębonę II 195[18 20].
Tinto filius Leonis II 127[13], 128[7], 141[5].
Tinto filius Leonis frater Bonini II 45[30].
Tintuli casa de Paciano 295[32].
Tintus pater Bonini II 300[17].
Tirenum mare 32[18].
Tisinganus in territorio Amiternino II 58[30].
Titinanus casalis in Sabinis 294[2].
Tituli 188[15].
titulum in absida ecclesię S. M. Farfensis 127[18].
Titus, Tytus imperator 82[3 5], 91[4].
Tiula uxor Baruncelli servi mon. Farf. in Caballari 271[1].
Tixinus *v.* Tesinum.
Tizanus in territorio Reatino 319[33].
Toccie in comitatu Sabinensi 244[31]. Tocciani 244[32].
Toccię castellum in Sabinis 322[12]. in comitatu Sabinensi 246[10]. in territorio Sabinensi 366[12].
Toccię massa 322[12], 352[12]; II 57[2].
Tocco (de) castelli pertinentia II 165[27].
Toccum II 282[13].
Todericus filius Lupę, coniux Anserade, pater Anseradi, servus mon. Farf. in Bucizano 271[27].
Todici molinum in Puzalia II 93[12].
Todinus II 196[15].
Todinus filius Beraldi II 192[7], 193[3].
Todinus pater Herbei II 170[32].
Todinus de Liuto II 317[5].
Todinus pater Rainerii II 318[12].
Todinus pater Ursi 287[32].
Todinus comes 285[28]; II 210[26].
Todinus comes filius Berardi, frater Herbei II 303[11].
Todinus comitatus *v.* Tudertinus.
Todora uxor Attonis Benedicti 283[11].
Todora uxor Bosonis Sabini II 40[4].
Todorici fons in Ragiolo 361[6].
Todoricus coniux Otupergę, pater Elderici, servus mon. Farf. in Bucizano 271[16].
Todorus pater Iohannis II 99[31].
Todorus filius Sinderadi, coniux Autę, servus mon. Farf. in Bucizano 272[12].
Tophani Campus in territorio Sabinensi II 34[22], 63[26].

Tophanius filius Aimeradi II 112 5.
Tophanius pater Petri II 48 30.
Tophanus filius Azonis II 108 22.
Tophya in territorio Sabinensi II 168 26. Tofia (de) *v.* Rodulfus.
Tophia castellum, castrum II 222 30, 257 26. palatium II 257 26.
Tophila in territorio Sabinensi 313 15 19 20, 314 2; II 127 15, 280 29.
Tophyla (de) castellum in territorio Sabinensi 313 11 20, 314 4.
Toletanum concilium 143 20, 144 33, 145 24.
Toligianus 161 7.
Tolosana civitas 17 2, 147 22.
Toloseę mons II 46 23.
Torana, Turana massa 107 2, 208 18 20, 209 22, 211 10 13 28, 219 31, 220 6 31, 221 2 15 17, 223 17 23, 224 4, 227 7 18 24, 228 4 28.
Toranianus 151 1.
Toranianus casalis 223 26, 227 22. in Lumbriculo 220 6.
Toranus, Turanus fluvius 249 33, 250 4, 315 5, 348 24; II 28 5 6, 35 24 26 30, 36 1.
Torceculum *v.* Silvo.
Tore 249 30, 339 13; II 8 4, 176 19, 281 23. Torense, Turanum territorium 250 1, 354 9, 358 20.
Torelianus 354 30.
Torelianus fundus II 147 8
Torellus in Narnia II 282 1. in cocomitatu Narniensi II 47 3.
Torestanus conversus et monachus Farf. II 218 9.
Torme in territorio Interocrino 352 35.
Tornanum 287 8 9.
Tornaria in territorio Sabinensi 57 26, 363 4; II 77 23, 209 23, 223 29 aquimolum 363 4.
Tornaricię castellum in comitatu Teatino II 283 30.
Torpelianus II 109 4.
Torrens in territorio Reatino 319 29; II 55 25.
Torricla in massa Nautona 221 8.
Torrita II 211 19. *V. anche* Turrita.
Torrita in comitatu Firmano 252 11.
Torrita planities montis Alegię 277 33, 278 8.
Torritulum castellum, quod vocatur Collíscipuli, in comitatu Narniensi II 180 4.
Torritulum fundus, quod vocatur Collíscipuli, in comitatu Narniensi II 180 7.
Tortitianus in Postmontem II 101 10.
Tortus *v.* Rivus.
Torunda uxor Cipriani servi mon. Farf. in Bucizano 271 18
Totadomna ancilla Dei II 292 14.
Totalis II 36 29.
Totemannus notarius 164 29.
Totila, Baduila rex Gothorum 85 34, 123 n, 130 2 8; II 235 11.
Toto pater Gualafossę II 49 2.
Toto pater Iohannis pręsbyteri II 157 9.
Totonis filii II 29 12, 50 21, 51 15.
Totonis castellum II 49 3.
Totonis silva 319 9.
Totuli familia in Tegoria 353 33.
Totulus servus mon. Farf. in Beliciano 272 33.
trabes ex Apenninis alpibus II 132 6.
Tracię fines 130 13.
traditio corporalis *v.* oblatio.
Traianus imperator 82 9 11, 91 10 11.
Tralianus in comitatu Firmano 256 16. *V. anche* Trolianus.
transactum II 268 17.
Transaquána Vallis II 278 30.
Transaquas 261 20.
Transaquas, Transaqquas in Marsi II 282 13. in territorio Marsicano 188 20; II 7 37, 161 28. piscarię II 161 29.
Transaquas, Transaquę, Tresaqua (de) curtis in comitatu Marsicano 250 11; II 99 4, 140 19, 175 34.
Transaquas villa in territorio Marsicano II 26 29.
Transarici casalis in Sabinis 246 13.
Transarici Vallis in territorio Sabinensi II 67 18.
Transaricus filius Berardi II 263 3.
Transaricus germanus Berardi Attonis II 56 2.

Transaricus pater Heinrici II 269[30], 285[32].
Transaricus, Transericus filius Heinrici Rodulfi II 269[8], 318[10].
Transaricus pater Iohannis 260[14].
Transaricus filius Maifredi II 29[6], 31[28], 51[7].
Transaricus pater Octaviani et Rodulfi II 270[5 9].
Transaricus de Rodulfo II 165[20].
Transaricus comes Tudertinus II 265[34]. filii eius laici legitimi masculi II 265[34].
Transbertus pater Adelberti 252[18 20]. filius eius 252[18].
Transbertus maritus sororis Camponis abbatis 39[3], 307[10].
Transbertus Martelliscus 251[11]. confratres eius 251[11].
Transbertus servus mon. Farf. in S. Xisto 259[2].
Transericus *v.* Transaricus.
Transmundus 245[22]; II 122[18], 194[6].
Transmundus Adulterinus II 192[15].
Transmundus filius Gisonis II 151[26], 170[30], 204[18].
Transmundus filius Hilperini II 110[14].
Transmundus pater Odemundi II 204[13].
Transmundus comes 250[17 32]; II 285[3].
Transmundus comes filius Attonis comitis II 170[4].
Transmundus conversus Farf. II 218[9].
Transmundus dux 89[22].
Transmundus dux et marchio 254[21].
Transmundus dux Spoleti 86[29].
Transmundus dux Spoleti, comes Campanus 87[32], 88[10].
Transmundus filius Faroaldi dux Spoletanus 88[15], 147[29], 148[6].
Transmundus Fesulanus episcopus II 248[13].
Transmundus frater clericus Farf. II 122[n].
Transmundus marchio *v.* dux.
Transmundus prȩsbyter Farf. II 218[13].
translatio *v.* Nicolai (s.).
Transtyberim II 125[23], 247[32], 257[31]. Transtybere (de) *v.* Petrus.
Transulus famulus mon. Farf. in Margine 260[12].
Transversa aqua 148[24]. *V. anche* Aqua Traversa.
trapezitȩ II 245[29].
Trari casalis in Sabinis 297[35].
Trasari frater Autaris servus mon. Farf. in Bucizano 272[25].
Traso filius Iohannis de Corvo 246[1].
Traso filius Petri, frater Iohannis II 50[12].
Traso germanus Teuprandi 209[7].
Traso conductor 293[23].
Traso frater prȩsbyter Farf. II 122[n].
Traso frater prȩsbyter et monachus Farf. II 121[n].
Traso servus mon. Farf. in Cerolongo 259[72].
Traso servus mon. Farf. ad Saxam 265[25]. uxor eius 265[25].
Trasonis casalis II 221[5].
Trasonis casalis in Petrolo II 69[34].
Trasonis confratres 245[27]. hȩredes 245[27].
Traspidum 29[2].
Travenano, Trevenano (de) (in) curtis in Camertula 207[24]. in comitatu Camerino 252[23], 253[24], 339[39]; II 98[24], 139[22], 174[27]. in territorio Camerino 354[15 29]; II 7[8], 282[37]. homines (de) 253[24].
Traversa *v.* Aqua.
Trebensis episcopus *v.* Iohannes.
Trebere *v.* Treveri.
Trebilianus in territorio Asculano 309[30].
Trebule II 281[25].
Trebule in territorio Reatino 310[4], 322[28].
Trebule in territorio Sumatino 362[25].
Trebulȩ castellum II 122[20], 180[33], 215[22], 222[30].
Trebulecia curtis 228[22]. *V. anche* Tribuliciȩ.
Trecalio de casa Ermensi 322[20].
Trefurco, Treforco (de) gualdus 291[26]; II 54[25]. in territorio Interocrino 352[34].

Tregio (de) casalis in territorio Reatino 320 [22].
Tregio, Tregione (de) castellum II 122 [14]. in territorio Summatino II 155 [11].
Treia in territorio Reatino 319 [3].
Treigum massa II 115. *V. anche* Cornicla.
Tremane fundus II 147 [2].
Tremulum II 47 [20].
Trepunzum in territorio Teramnensi II 269 [17].
Tresaqua *v.* Transaquas.
Tres Casę II 123 [10], 281 [29].
Tres Casę in Sumati II 164 [18].
Tresedius pater Adami 252 [23].
Tresedius filius Episcopi 250 [24].
Tresedius filius Iohannis 250 [32], 251 [1]. filii eius 251 [1]. nepotes 251 [2].
Trestus 194 [22].
Trescuncum castrum II 260 [1], 285 [35].
Tres Virgines II 73 [4 19], 74 [21], 123 [34], 182 [31], 185 [6 7], 188 [1], 189 [25].
treugua II 265 [1].
Treuguanus (domnus) II 317 [20].
Trevenano (de) curtis *v.* Travenano.
Trevenanus fundus 354 [15].
Treveri, Trebere in comitatu Furconino II 29 [17], 51 [16].
Trevi (de) *v.* Odonis filius.
Tribię *v.* Septem.
Tribilianus in territorio Sabinensi II 62 [33], 74 [19], 104 [17], 105 [12 23], 118 [5], 141 [10], 182 [19 24 30 33], 190 [16], 219 [3]. portus II 190 [16]. Tribiliano (de) homines II 219 [3]. *V. anche* Tervilianus, Trivilianus.
Tribilianus casalis 167 [31]. oliveta 167 [32].
Tribilianus castellum, castrum II 122 [10], 230 [15].
Tribilianus fundus in territorio Sabinensi II 284 [11].
Tribiolus in territorio Sabinensi II 72 [24].
Tribucum II 123 [32], 148 [23], 187 [33], 223 [32], 297 [13], 299 [1], 304 [1]. aquimolum II 187 [33]. rocca II 304 [1]. Tribuco (de) pertinentia II 148 [23], 157 [7], 162 [22], 184 [25], 188 [28], 221 [26]. Tribuci pons II 190 [20]. aquimolum II 190 [20]. Tribuco (de) homines II 219 [4]. Tribucani II 52 [32].
Tribucum, Tribuci, Tribuco (de) castellum, castrum 62 [31], 63 [8 23 27], 64 [24 34], 67 [3], 68 [27], 69 [16], 70 [2], 73 [2], 74 [7 28], 75 [31], 76 [1 9 15 18], 77 [1], 355 [29]; II 31 [13], 40 [19 29], 51 [1], 68 [3], 70 [16], 71 [11], 75 [3], 79 [30], 80 [7 22 25], 81 [24 33], 83 [14], 85 [20], 86 [6], 98 [11], 122 [3], 124 [29], 137 [2], 139 [1], 141 [4], 143 [14 17], 150 [2], 173 [25], 187 [22], 194 [25], 195 [5], 219 [4], 278 [21], 284 [14], 306 [31]. molinum II 187 [22]. rocca 62 [32]; II 52 [3], 79 [31], 143 [14]. Tribuci castella duo II 24 [26].
Tribulicię casalis in territorio Sabinensi 282 [4], 328 [1]. *V. anche* Trebulecia.
tribunus *v.* Gregorius. scutariorum *v.* Valentinianus [I] imp.
Tribunus fidelis Haistulfi regis 278 [14].
Tribunus coniux Agnetulę, pater Candidę, Godelprandi, Gradusulę, Teudelapi, servus mon. Farf. 275 [13]. nepotes eius .XVII. 275 [14].
tributum *v.* redditus. mon. Farf. 282 [11].
Tricase, Tricasi II 148 [10 26].
Tricasius II 131 [13], 184 [20].
Tricianus Campus II 34 [29].
Tridentinus episcopus *v.* Gebehardus.
triduum II 293 [8].
Trigi (de) *v.* Ubimpulus.
triginta annorum *v.* possessio.
Trinitatis (S.) ecclesia in Avezano II 148 [19].
Trinitatis (S.) ecclesia in Marsi II 123 [24].
Trinitatis (S.) ecclesia intra castellum Spinitulum II 112 [24].
Trinnanum 288 [10].
Trinulus servus mon. Farf. 233 [23].
Trisei filii II 260 [1].
Trissilis 188 [17].
Trivilianus in comitatu Sabinensi 243 [23]. in territorio Sabinensi II 162 [21]. *V. anche* Tervilianus, Tribilianus.

Transaricus pater Heinrici II 269 [30], 285 [32].

Transaricus, Transericus filius Heinrici Rodulfi II 269 [8], 318 [10].

Transaricus pater Iohannis 260 [14].

Transaricus filius Maifredi II 29 [6], 31 [28], 51 [7].

Transaricus pater Octaviani et Rodulfi II 270 [5 9].

Transaricus de Rodulfo II 165 [20].

Transaricus comes Tudertinus II 265 [34]. filii eius laici legitimi masculi II 265 [34].

Transbertus pater Adelberti 252 [18 20]. filius eius 252 [18].

Transbertus maritus sororis Camponis abbatis 39 [3], 307 [10].

Transbertus Martelliscus 251 [11]. confratres eius 251 [11].

Transbertus servus mon. Farf. in S. Xisto 259 [2].

Transericus *v.* Transaricus.

Transmundus 245 [22]; II 122 [18], 194 [6].

Transmundus Adulterinus II 192 [15].

Transmundus filius Gisonis II 151 [26], 170 [30], 204 [18].

Transmundus filius Hilperini II 110 [14].

Transmundus pater Odemundi II 204 [13].

Transmundus comes 250 [17 32]; II 285 [3].

Transmundus comes filius Attonis comitis II 170 [4].

Transmundus conversus Farf. II 218 [9].

Transmundus dux 89 [22].

Transmundus dux et marchio 254 [21].

Transmundus dux Spoleti 86 [29].

Transmundus dux Spoleti, comes Campanus 87 [32], 88 [10].

Transmundus filius Faroaldi dux Spoletanus 88 [15], 147 [29], 148 [6].

Transmundus Fesulanus episcopus II 248 [13].

Transmundus frater clericus Farf. II 122 [a].

Transmundus marchio *v.* dux.

Transmundus prȩsbyter Farf. II 218 [13].

translatio *v.* Nicolai (s.).

Transtyberim II 125 [23], 247 [32], 257 [31]. Transtybere (de) *v.* Petrus.

Transulus famulus mon. Farf. in Margine 260 [12].

Transversa aqua 148 [24]. *V. anche* Aqua Traversa.

trapezitȩ II 245 [29].

Trari casalis in Sabinis 297 [35].

Trasari frater Autaris servus mon. Farf. in Bucizano 272 [25].

Traso filius Iohannis de Corvo 246 [1].

Traso filius Petri, frater Iohannis II 50 [12].

Traso germanus Teuprandi 209 [7].

Traso conductor 293 [23].

Traso frater prȩsbyter Farf. II 122 [a].

Traso frater prȩsbyter et monachus Farf. II 121 [a].

Traso servus mon. Farf. in Cerolongo 259 [72].

Traso servus mon. Farf. ad Saxam 265 [25]. uxor eius 265 [25].

Trasonis casalis II 221 [5].

Trasonis casalis in Petrolo II 69 [34].

Trasonis confratres 245 [27]. hȩredes 245 [27].

Traspidum 29 [2].

Travenano, Trevenano (de) (in) curtis in Camertula 207 [24]. in comitatu Camerino 252 [23], 253 [24], 339 [39]; II 98 [24], 139 [22], 174 [27]. in territorio Camerino 354 [15 29]; II 7 [8], 282 [37]. homines (de) 253 [24].

Traversa *v.* Aqua.

Trebensis episcopus *v.* Iohannes.

Trebere *v.* Treveri.

Trebilianus in territorio Asculano 309 [30].

Trebule II 281 [25].

Trebule in territorio Reatino 310 [4], 322 [28].

Trebule in territorio Sumatino 362 [25].

Trebulȩ castellum II 122 [20], 180 [33], 215 [22], 222 [30].

Trebulecia curtis 228 [22]. *V. anche* Tribulicię.

Trecalio de casa Ermensi 322 [20].

Trefurco, Treforco (de) gualdus 291 [25]; II 54 [25]. in territorio Interocrino 352 [34].

Tregio (de) casalis in territorio Reatino 320 [22].
Tregio, Tregione (de) castellum II 122 [14]. in territorio Summatino II 155 [11].
Treia in territorio Reatino 319 [3].
Treigum massa II 115. *V. anche* Cornicla.
Tremane fundus II 147 [2].
Tremulum II 47 [20].
Trepunzum in territorio Teramnensi II 269 [17].
Tresaqua *v.* Transaquas.
Tres Casę II 123 [10], 281 [29].
Tres Casę in Sumati II 164 [18].
Tresedius pater Adami 252 [23].
Tresedius filius Episcopi 250 [24].
Tresedius filius Iohannis 250 [32], 251 [1]. filii eius 251 [1]. nepotes 251 [2].
Trestus 194 [22].
Trescuncum castrum II 260 [1], 285 [35].
Tres Virgines II 73 [4 19], 74 [21], 123 [34], 182 [31], 185 [6 7], 188 [1], 189 [25].
treugua II 265 [1].
Treuguanus (domnus) II 317 [20].
Trevenano (de) curtis *v.* Travenano.
Trevenanus fundus 354 [15].
Treveri, Trebere in comitatu Furconino II 29 [17], 51 [16].
Trevi (de) *v.* Odonis filius.
Tribię *v.* Septem.
Tribilianus in territorio Sabinensi II 62 [33], 74 [19], 104 [17], 105 [12 23], 118 [5], 141 [10], 182 [19 24 30 33], 190 [16], 219 [3]. portus II 190 [16]. Tribiliano (de) homines II 219 [3]. *V. anche* Tervilianus, Trivilianus.
Tribilianus casalis 167 [31]. oliveta 167 [32].
Tribilianus castellum, castrum II 122 [10], 230 [15].
Tribilianus fundus in territorio Sabinensi II 284 [11].
Tribiolus in territorio Sabinensi II 72 [24].
Tribucum II 123 [32], 148 [23], 187 [33], 223 [32], 297 [13], 299 [1], 304 [1]. aquimolum II 187 [33]. rocca II 304 [1]. Tribuco (de) pertinentia II 148 [23], 157 [7], 162 [22], 184 [25], 188 [28], 221 [26]. Tribuci pons II 190 [20]. aquimolum II 190 [20]. Tribuco (de) homines II 219 [4]. Tribucani II 52 [32].
Tribucum, Tribuci, Tribuco (de) castellum, castrum 62 [31], 63 [8 23 27], 64 [24 34], 67 [3], 68 [27], 69 [16], 70 [2], 73 [2], 74 [7 28], 75 [31], 76 [1 9 15 18], 77 [1], 355 [29]; II 31 [13], 40 [19 29], 51 [1], 68 [3], 70 [16], 71 [11], 75 [3], 79 [30], 80 [7 22 25], 81 [24 33], 83 [14], 85 [20], 86 [6], 98 [11], 122 [3], 124 [29], 137 [2], 139 [1], 141 [4], 143 [14 17], 150 [2], 173 [25], 187 [22], 194 [25], 195 [5], 219 [4], 278 [21], 284 [14], 306 [31]. molinum II 187 [22]. rocca 62 [32]; II 52 [3], 79 [31], 143 [14]. Tribuci castella duo II 24 [26].
Tribulicię casalis in territorio Sabinensi 282 [4], 328 [1]. *V. anche* Trebulecia.
tribunus *v.* Gregorius. scutariorum *v.* Valentinianus [I] imp.
Tribunus fidelis Haistulfi regis 278 [14].
Tribunus coniux Agnetulę, pater Candidę, Godelprandi, Gradusulę, Teudelapi, servus mon. Farf. 275 [13]. nepotes eius .XVII. 275 [14].
tributum *v.* redditus. mon. Farf. 282 [11].
Tricase, Tricasi II 148 [10 26].
Tricasius II 131 [13], 184 [20].
Tricianus Campus II 34 [29].
Tridentinus episcopus *v.* Gebehardus.
triduum II 293 [8].
Trigi (de) *v.* Ubimpulus.
triginta annorum *v.* possessio.
Trinitatis (S.) ecclesia in Avezano II 148 [19].
Trinitatis (S.) ecclesia in Marsi II 123 [24].
Trinitatis (S.) ecclesia intra castellum Spinitulum II 112 [24].
Trinnanum 288 [10].
Trinulus servus mon. Farf. 233 [23].
Trisei filii II 260 [1].
Trissilis 188 [17].
Trivilianus in comitatu Sabinensi 243 [23]. in territorio Sabinensi II 162 [21]. *V. anche* Tervilianus, Tribilianus.

trivium *v.* Ancillarum Dei Campus.
Trivium in territorio Firmano II 111[27]. *V. anche* Madelandiscum.
Trivium in castaldatu Reatino 308[10].
Trivius in Carsule 227[32].
Trofarelli casalis in territorio Reatino 318[19].
Troia 77[8], 253[30], 292[1]; II 55[3]. Troianus episcopus *v.* Stephanus.
Trointense ministerium 234[12], 323[22].
Trointense territorium 229[15], 230[1].
Trointus fluvius *v.* Trontus.
Trolianus in comitatu Firmano II 139[36], 175[5], 284[30]. littus maris II 140[1], 175[6], 284[31]. portus II 140[1], 175[6], 284[31]. *V. anche* Tralianus.
Tronianus II 259[30], 285[34].
Tronianus infra castaldatum Equanum et territorium Narnatinum II 46[23].
Troso pater Iohannis servus mon. Farf. in Amiterno 321[1].
Troticisus monachus 298[11].
Trontus, Trointus, Trontise fluvius, flumen 251[12], 308[20 37]; II 48[25], 110[10 13 26], 111[15 28 29], 113[5], 155[22], 156[4], 170[26], 190[22]. Tronto (de) focis II 140[11], 175[19], 284[40]. insula 308[19].
Trotta mater Rainaldi II 317[7].
Truda uxor Desiderii filii Bonosi scarionis in Prętorio 268[32].
Truda uxor Oupuli servi mon. Farf. ad rivum Merdarium 266[21].
Trullum in Currisio II 187[34]. aquimolum II 187[34].
Truncamanticum *v.* Ursi casalis.
truncatio capitis II 234[16].
Trutinum flumen 359[35].
Tubelli pratum 318[29].
Tudertina urbs II 263[24], 285[23]. Tudertinus, Todinus comitatus II 260[11], 263[14], 267[8 9 21], 268[11], 285[10]. Tudertini comites II 265[29-34], 266[9 15]; *v. anche* Albertinus, Bulgarellus, Donadeus, Gualterius, Guilelmus, Hugolinus, Rapizo, Rodulfus, Saracinus, Tebaldus, Transaricus. Tudertinum territorium II 100[7]. Tudertinus episcopus *v.* Arduinus.
Tufi in territorio Reatino II 3.
Tuphis (de) via 220[2].
Tufulę in territorio Asculano II 110[19], 111[8].
Tuphus, Tufus II 123[25], 282[15].
Tufus in territorio Carsulano II 156[11], 157[18].
Tufus castellum II 160[29]. *V. anche* Luculus.
Tuianus in territorio Interocrino 352[34].
tuitio 346[2]; II 22[23], 178[25]. imperialis II 240[18].
Tulianus *v.* Tullianus.
Tulianus casalis 151[5].
Tulliani fundus in Sabinis 300[12].
Tullianum castellum 304[27].
Tullianus, Tulianus in comitatu Sabinensi 243[11 26]. in territorio Sabinensi 181[25]; II 67[8], 281[10].
Tullianus, Tulianus fundus 181[2], 202[8], 214[24], 326[20], 337[17].
Tullioli casa de Ceseriano 295[36].
tumultus rusticanorum II 295[2].
tunica .I. mon. Farf. II 309[19]. de xamitu albo II 309[26]. reginę II 309[16]. tunicę .III. II 310[26]. .III. de sirico 325[35]. .XX. II 292[18].
Turana Vallis 219[21].
Turanum territorium *v.* Tore.
Turanus 317[35], 318[34], 355[30]; II 112[2], 171[5], 182[14 19 28], 184[21], 185[7 11], 186[5 11 24], 192[29], 205[8], 220[29], 221[19], 222[11].
Turanus in Sabinis 297[1]. in comitatu Sabinensi 191[8], 245[17]. in territorio Sabinensi 365[4 28]; II 60[11 17], 62[24 26], 73[4], 74[8], 102[26], 104[18].
Turanus castaldatus II 29[8].
Turanus fluvius *v.* Toranus.
Turanus fundus 328[26]; II 71[31].
Turbidillus rigus II 264[26].
Turcilingui 131[1].
Turellę casalis II 187[7].
Turianus, Aturianus 122[8], 125[10]; II 182[30].
Turianus in Sabinis 332[16 21 23]. in territorio Sabinensi II 280[31].

Turianus, Turiani fundus 180[37], 181[39], 202[1], 203[6], 214[17], 215[21], 300[9], 337[11], 338[17]. in territorio Sabinensi II 284[10].
turibulum, turribulum argenteum mon. Farf. II 310[2 21]. argenteum turritum II 309[28]. aureum II 309[30]. turibula .II. de argento 325[34]. argentea tria II 292[5].
Turillum in comitatu Narniensi II 265[18].
Turingionum rex *v.* Heinricus.
turmę iumentorum 154[1], 155[1].
Turoni 129[13]. Turonensis episcopus *v.* Martinus.
Turranianus casalis 151[9].
turribulum *v.* turibulum.
Turricella II 180[24].
Turricella in territorio Sabinensi II 163[11], 166[8].
Turricella castellum II 122[18], 222[32]. iuxta flumen Lubricum II 33[21].
Turre (de) *v.* Marinus.
Turres II 51[9].
Turris II 189[6], 221[25].
Turris in territorio Asculano II 110[16], 112[29].
Turris suptus Civitatem in territorio Sabinensi II 27[8].
Turris infra civitatem Gabis II 42[5].
Turris in釋Paternione II 56[19].
Turris in Sabinis 321[16], 332[11]. in territorio Sabinensi II 66[15], 67[10], 68[14], 69[14 25], 115[4], 280[28].
Turris in villa Transaquas II 26[29].
Turris casalis 148[27]. in Centum II 37[5].
Turris castellum II 182[13]. in comitatu Narniensi II 263[5 8]. in comitatu Tudertino II 285[13].
Turris antiqua civitas in territorio Sabinensi II 59[22].
Turris fundus 180[4], 201[8], 213[21]. in comitatu Narniensi II 276[13]. in territorio Sabinensi II 284[10].
Turrita II 281[28]. *V. anche* Torrita.
Turrita in fundo Montis Agelli 326[18].
Turrita in comitatu Reatino 249[3]; II 67[23], 116[3]. in territorio Reatino II 128[13].
Turrita, Torrita (de) curtis 353[27]. in Amiterno II 140[27]. in territorio Carzulano II 176[18]. in comitatu Furconino II 99[13].
Turrita gualdus 153[31].
Turso colonus 148[15].
Tuscana 308[11]; II 12[8], 281[31]. Tuscanensis, Tuscanus comitatus 184[21], 345[12]; II 16[n]. Tuscana marchia II 124[8]. Tuscanense, Tuscanum territorium 173[17], 174[6 12], 216[7 28]; II 16[n], 17[12], 18[4], 115[2], 137[8], 139[7], 174[3], 284[18]. *V. anche* Tuscia. Tuscanensis episcopus *v.* Guido.
Tuscia 22[2], 43[2], 47[20], 190[32], 200[12], 224[31], 311[13]. Tuscię fines 43[6], 333[27]. partes 198[6]. territorium II 176[28], 282[30]. oppidulum quoddam 43[2], 333[23]. *V. anche* Tuscana.
Tusculana II 322[2]. Tusculanus episcopus *v.* Gislebertus.
tutor *v.* Conis.

Ubaldinus oblatus 156[3].
Ubaldus pater Benedicti 246[3].
Ubertus *v.* Hubertus.
Uhbertus pater Datonis II 135[6].
Ubertus pater Franconis 282[31].
Ubertus filius Fusconis coniux Gervisę II 277[4].
Ubertus filius Ingizonis II 161[5].
Ubertus pater Iohannis II 192[3], 262[25].
Ubertus clericus canonicus, frater Theobaldi marchionis Sabinensis 44[16].
Ubertus episcopus 255[28].
Ubertus Genuensis episcopus II 248[24].
Ubertus iudex II 152[13].
Ubertus pręsbyter 287[36].
Ubimpulus de Trigi servus mon. Farf. de Prętorio 259[26].
Ucello pater Massarelli, Petri et Stephani II 268[5].
Udo filius Aderami 287[22].
Ugo *v.* Hugo.
Ugo filius Rimanni II 158[29].

Ugo Camerinensis episcopus II 248 13.
Ugo Gallensis episcopus II 248 22.
Ugo Chrisopolitanus patriarcha II 248 1.
Ugo (de) castellum *v.* Hugo.
Ugolinus filius Rustici II 112 21, 222 10.
Ulmetto (de) casalis ad Tres Virgines II 189 26.
Ulmi 288 1.
Ulmo (de) ministerium II 147 6.
ultramontani II 320 17.
Umbertus episcopus Silvę Candidę II 247 29.
umbilicus orbis 62 2; II 79 1.
Unaldus filius Antuli servus mon. Farf. ad S. Mennatem 266 32.
Unaldus filius Isimuldi servus mon. Farf. in Bucizano 272 9.
Unaldus coniux Rodipergę, servus mon. Farf. ad S. Demetrium 264 19.
Unce casalis in Sabinis 294 8.
uncię argenti 315 15.
unctio imperatoris II 321 17; *v. anche* coronatio. regis II 238 16, 239 18.
unctionis misterium II 225 9 12 32.
Unda suptus muros civitatis Reatinę 320 15, 321 5 22, 356 27 30. in territorio Reatino II 97 24.
Uniperga uxor Anseradi filii Romualdi servi mon. Farf. in Bucizano 272 24.
Uniperga uxor Maurice servi mon. Farf. in Forfone 264 1.
Unnala filia Antuli servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266 33.
Urbana 230 24; II 182 31, 186 35, 187 16, 189 12 29. Urbana (de) *v.* Bernengarius.
Urbana in territorio Sabinensi II 59 17, 62 33, 67 4, 72 4, 102 26, 104 28, 105 30, 113 14, 281 6. aquimola II 59 18, 72 4.
Urbana, quę vocatur Atrianum, in territorio Sabinensi II 167 13.
Urbana fundus in territorio Sabinensi II 284 11.
Urbana fundus, qui et vicus Ai, Sagi 179 31, 200 38, 213 10, 336 2. aquimola 179 32, 200 39, 213 11, 336 3.
Urbanus Romę episcopus (papa ?) 122 n.
Urbanus [I] papa 91 33.
Urbanus coniux Formosę, pater Alepergę, Manepergę, Ursuli, servus mon. Farf. in Sublongo 267 14.
Urbinensis episcopus *v.* Mainardus.
Urbivetanus episcopus *v.* Teuzo.
urbs regia *v.* Constantinopolis.
Urbs Vetus castrum *v.* Viterbium.
Urreco (de) *v.* Pantana.
Ursa uxor Agilis servi mon. Farf. 263 6.
Ursa filia Auticisis servi mon. Farf. in Bucizano 272 20.
Ursa mater Benedicti II 26 1.
Ursa uxor Benedicti servi mon. Farf. in Prętorio 269 34.
Ursa filia Empuli servi mon. Farf. ad S. Mennatem 266 31.
Ursa uxor Germuli servi mon. Farf. 262 30.
Ursa filia Gualefridi servi mon. Farf. in Prętorio 269 5.
Ursa uxor Guarniperti servi mon. Farf. in Pontiano 265 7.
Ursa mater Iohannis 289 3.
Ursa filia Lupardi servi mon. Farf. in Bucizano 271 26.
Ursa uxor Perdolfi filii Aciprandi servi mon. Farf. in Prętorio 269 13.
Ursa uxor Petri servi mon. Farf. in Prętorio 270 12.
Ursa soror Sindoli servi mon. Farf. in Largizano 266 19.
Ursa uxor Sintarii 262 6.
Ursa uxor Ursuli filii Auticisis servi mon. Farf. in Bucizano 272 21.
Ursaldus filius Honesti servus mon. Farf. in Prętorio 270 18.
Ursano (de) curtis in comitatu Asisi 252 34.
Ursę vadus in Furcone 317 23.
Urseramus frater Naculi, coniux Lupę, pater Pergulę, Petri, Rimuli, servus mon. Farf. in Prętorio 269 29.
Urseramus filius Ursuli servus mon. Farf. in Bucizano 271 15.
Ursi casa in territorio Reatino 322 30.
Ursi casalis in Centu II 61 34.
Ursi Ciabatte casalis II 35 10.

Ursi diaconi casalis in Postmontem II 72[7].
Ursi Morici casalis, collis in Campo S. Benedicti II 68[33], 69[18], 103[24].
Ursi prȩsbyteri casalis in castello Currisio II 96[15].
Ursi Truncamanticum casalis in Criptulȩ II 45[27].
Ursi Caput Torzuli filius 287[28].
Ursi prȩsbyteri filius 290[20].
Ursi de Paulo terra II 171[26].
Ursianum *v.* Orsianum.
Ursipertus 174[5].
Ursula infans filia Ursi ortulani 268[10].
Ursula mancipia mon. Farf. 268[3].
Ursuli *v.* Butu.
Ursuli fundus 180[19].
Ursulus colonus mon. Farf. in Prȩtoriolo 297[14]. filius eius 297[15].
Ursulus filius Albini servus mon. Farf. in Bucizano 271[19].
Ursulus pater Alefridi servus mon. Farf. in Colomente 265[31].
Ursulus coniux Alepergȩ, cognatus Rattuli, pater Ratildis et Urserami, servus mon. Farf. in Bucizano 271[14].
Ursulus filius Auticisis, coniux Ursȩ, servus mon. Farf. in Bucizano 272[20]. filii eius 272[21].
Ursulus filius Donatulȩ, servus mon. Farf. in Prȩtorio 269[17].
Ursulus filius Faselli, coniux Teudȩ, servus mon. Farf. ad Volubrum 263[20]. filii eius 263[21].
Ursulus filius Mainari servus mon. Farf. in Beliciano 272[32].
Ursulus de Oleno, pater Lupulȩ, Pertuli, Rattuli, Teudȩ, servus mon. Farf. in Narnate 274[18]. uxor eius 274[18].
Ursulus infans filius Teudipergȩ, servus mon. Farf. 267[28].
Ursulus filius Urbani servus mon. Farf. in Sublongo 267[74].
Ursus *v.* Almericus abbas Farf.
Ursus 355[12].
Ursus quidam 227[6], 234[11].
Ursus, Arsus 204[35], 217[10], 341[21]. uxor eius 204[35], 217[10], 341[21].
Ursus pater Andreȩ II 51[29].
Ursus pater Arimodi infantis 267[31].
Ursus de Aza 289[8].
Ursus Godonis 290[31].
Ursus germanus Haleradi 160[15].
Ursus coniux Stephaniȩ II 37[6].
Ursus filius Todini 287[32].
Ursus Verganus pater Petri 257[19].
Ursus canonicus prȩsbyter, dictus de Bene Pascia, Male Passia, pater Gregorii, camerarius Iohannis III abb. Farf. 63[9]; II 14[8], 80[8], 95[24], 97[4].
Ursus homo mon. Farf. in Forcone 262[27].
Ursus ortulanus pater Causulȩ, Pergulȩ, Prodȩ, Ursulȩ infantum 268[11].
Ursus ortulanus, coniux Prodȩ, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267[25].
Ursus pistor, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267[24].
Ursus monachus 298[12 31].
Ursus prȩsbyter 207[16], 288[26], 292[17]; II 55[17].
Ursus servus mon. Farf. in Beliciano 273[17].
Ursus frater Anseradi et Crispȩ, coniux Causipergȩ, pater Lupicionis et Teudelindȩ, servus mon. Farf. in Pontiano 265[8 10 11].
Ursus coniux Auteldi servus mon. Farf. in Prȩtorio 270[15].
Ursus filius Banilini servus mon. Farf. ad rivum Merdarium 266[25].
Ursus coniux Guinipergȩ servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274[9].
Ursus filius Lunicisis servus mon. Farf. in Raiano 265[1].
Ursus filius Lupardi servus mon. Farf. in Bucizano 271[26].
Ursus filius Mauricȩ servus mon. Farf. in Forfone 264[1].
Usanianus 357[17].
Usanus in territorio Sabinensi II 72[25].
Usanus fundus 332[6]. in territorio Sabinensi II 40[17].
Usiianus, Husiianus fundus qui et Hilianus, Illianus 181[11], 202[18], 214[34], 337[28].

Usiniano (de) *v.* Campus.
Usualdus abbas monasterii S. Salvatoris 168[4].
usus II 261[14]. servitii II 268[6].
usus antiquus mon. Farf. II 224[7].
usus antiquus portus Currisi II 274[31].
utensilia mon. Farf. 170[7]; II 309[12], 313[18 29].
Utri, Vutri in comitatu Furconino II 29[20], 51[18].
Utriculana civitas II 210[8]. muri II 210[11]; porta *v.* Maior. Utriculanus, Otriculanus comitatus II 129[27], 213[15], 222[6]. Utriculanum territorium II 210[13]. Utriculanę civitatis nobilis vir *v.* Albinus.
Utulus servus mon. Farf. in Clevigiano 268[29]. filii, uxor eius 268[30].

Vacca II 271[16]. *V. anche* Caput.
Vaccanę fundus via Appia II 234[5].
Vaccaretus in territorio Reatino 323[4]. *V. anche* Baccaretus.
Vaccaricia II 123[4], 153[18].
Vaccariccia in comitatu Sabinensi 245[24]. *V. anche* Baccariccia.
Vaccaricus vocabulum 347[3].
vaccę 262-274 *passim.*
Vado (de) molendinum in Scandrilia 248[1].
Vadus Latus in territorio Furconino 361[9].
Vaianus fundus 202[42], 215[16], 338[12]. *V. anche* Baiani.
Valens [I] imperator 84[25], 123[n], 130[10 26].
Valentera in territorio Asculano II 112[27].
Valentini gurgus in Pharpha 331[36].
Valentini puteus 318[31]. in comitatu Furconino II 29[22], 51[19].
Valentini (S.) burgus in Cornito II 179[6], 281[36].
Valentini (S.) casalis II 183[15].
Valentini (S.) castellum II 109[11].
Valentini (S.) curtis II 109[12]. in Prato Reatino II 281[13].
Valentini (S.) ecclesia 291[3], 314[18], 354[27]; II 183[15], 186[22].
Valentini (S.) ecclesia in fundo Adriani 179[34], 200[41], 213[13], 336[4].
Valentini (S.) ecclesia in Antiquo 166[29]; II 281[8].
Valentini (S.) ecclesia in Atriano II 281[8]. in fundo Atriani 296[4].
Valentini (S.) ecclesia in Burgo II 123[30].
Valentini (S.) ecclesia in Burgo S. Valentini II 179[10].
Valentini (S.) ecclesia in Burgo castri Viterbiensis 338[38]; II 174[2].
Valentini (S.) ecclesia in casali Cornicle 294[11].
Valentini (S.) ecclesia in Laniano II 69[13], 72[1], 73[31].
Valentini (S.) ecclesia in Massa II 281[9]. in fundo Massa II 138[22].
Valentini (S.) ecclesia in Paterno II 281[9]. in fundo Paterno 181[3], 202[10], 214[25], 337[19].
Valentini (S.) ecclesia in Pontiano II 281[7]. in fundo Pontiano 159[20], 337[8].
Valentini (S.) ecclesia in Popeniano II 110[21].
Valentini (S.) ecclesia in Prętorio II 281[8]. in fundo Prętorio 166[19].
Valentini (S.) ecclesia in Sabinis II 281[10]. in territorio Sabinensi II 152[15].
Valentini (S.) ecclesia in Serrano II 59[30].
Valentini (S.) ecclesia in Tulliano II 281[9]. in fundo Tulliano 181[2], 202[9], 214[24], 337[18].
Valentini (s.) martyris corpus 22[1], 198[6].
Valentini (S.) martyris ecclesia in fundo Bobio II 276[16].
Valentini (S.) oratorium in comitatu Narniensi II 265[24].
Valentinianus [I] tribunus scutariorum Pannonię, imperator 84[19 23 25 27], 123[n], 130[13 27].
Valentinianus [II] imperator 84[27].
Valentinianus [III] imperator 85[2], 130[30]; II 234[19].
Valentinus filius Iohannis II 49[28].

Valentinus abbas S. Petri in Vallibus, fidelis mon. Farf. II 268 24 29.
Valentinus Centumcellensis episcopus II 12 12.
Valentinus papa 96 16.
Valentinus prȩsbyter et monachus, custos ecclesiarum B. Antimi, S. Silvestri ac Symeonis II 44 27.
Valentinus (S.) II 124 26, 185 33.
Valentinus (S.) in comitatu Asculano II 140 7, 175 13.
Valentinus (S.) in fundo Bobio II 58 7.
Valentinus (S.) in Quinza II 73 24.
Valentinus (S.) in territorio Reatino 322 24.
Valentinus (S.) extra urbem Romam 212 10.
Valentinus (S.) in territorio Sabinensi 316 31.
Valentinus (S.) castrum II 284 35.
Valentio pater Teutonis habitatoris Pinguis 195 15.
Valentio servus mon. Farf. 211 34.
Valentioli casa in Taliano 207 9.
Valeria provincia 32 16.
Valerianus, Vallerianus 152 18, 221 12; II 190 4. Valleriano (de) planum II 264 26.
Valerianus in finibus civitatis Reatinȩ 159 7.
Valerianus in territorio Sabinensi II 68 24, 88 1, 280 34.
Valerianus casalis 182 13.
Valerianus fundus 181 19, 202 27, 214 42, 337 35.
Valerianus clericus 140 5.
Valerianus imperator 83 7, 92 13.
Valerinus frater Hilderici clerici, coniux Gaitȩ 280 14. filii eius 280 16.
Valerius filius Grandolfi habitator Pinguis 195 14.
Valerius iudex 261 24.
Valerius pistor, homo manualis mon. Farf. infra casam in Forcone 267 23.
Vallantis 221 17, 279 14, 292 5; II 55 7. monasterium 279 15 22 26, 340 18.
Vallantis in massa Interocrina 221 22. in territorio Interocrino II 8 3.
Vallantis in territorio Reatino II 281 11.
Vallantis curtis 203 17, 215 33, 338 27. in Interocro 291 20; II 54 20, 176 1. in territorio Interocrino 340 18, 353 1, 358 31. in Reate 154 30, 159 23, 176 26. in comitatu Reatino 248 35, 324 1.
Valle (de) area in territorio Reatino 318 18.
Valle (de) curtis 339 26. in territorio Firmano II 7 18, 177 7, 283 8.
Valle (de) mons II 207 19.
Vallefreda in comitatu Asisinato II 56 21.
Vallefreda (de) fossatus II 113 23. silva II 113 22.
Vallerianus *v.* Valerianus.
Valles II 268 24.
Valles in castaldatu Pontano II 154 13.
Vallis *v.* Abincinus, Agatula, Angeli (S.), Ansardi, Ansefredȩ, Bona, Cardaria, Castaniola, Ceneraria, Cula, Domnica, Fanfaluca, Gaidonis, Garmundella, Gemina, Gisonis, Iacobi (S.), Larga, Lunȩ, Lupȩ, Lupina, Maior, Marcellina, Mercurii, Milo (de), Musilei, Nucis, Oteramisca, Ovellana, Paca, Pauli, Pauli (S.), Petrosa, Pontiana, Pote (de), Reatina, Salice (de), Sallana, Saxa (de), Scrira, Sexto (de), Spinosa, Spolitina, Superequana, Tybe, Turana, Veneria, Vennari.
Vallis 193 33, 194 21, 206 25, 210 6, 326 24; II 44 21, 46 9 19.
Vallis in territorio Amiternino 358 8.
Vallis in ministerio Equano II 165 6.
Vallis in comitatu Firmano 255 2; II 31 34, 98 29.
Vallis in comitatu Pinnensi II 283 24.
Vallis in territorio Reatino II 65 29.
Vallis in territorio Sabinensi II 104 24.
Vallis in comitatu Tudertino II 263 15, 285 17.
Vallis super S. Vestro II 190 10.
Vallis regio in urbe Narniensi II 285 28.
Vallis Cupa 198 19; II 108 19, 127 3.
Vallis Cupa in Amiterno 317 7. in territorio Amiternino 309 4.
Vallis Cupa in Furcone 318 6. in territorio Furconino 361 21

Vallis Cupa fundus II 57 [28].
Vallis Cupula II 148 [12].
Vallis Frigida II 142 [13].
Vallis Gelata II 46 [24].
Vallis Longę fundus in territorio Tyburtino II 26 [18].
Vallis Lucida castellum II 122 [14].
Vallis Lucidę castellum in territorio Summatino II 155 [11].
Vallis Maina 252 [25].
Vallis Mainula in territorio Asculano 310 [9].
Vallonis in territorio Novertino 362 [17].
Varco II 207 [18].
Varianensis episcopus *v.* Albertus.
Varianus 181 [25], 338 [3].
Varianus fundus 202 [33], 203 [6], 215 [7]. *V. anche* Barianus.
Varianus vocabulum Torritę 277 [34].
Varico (de) fossatus II 113 [25].
Varilianum II 189 [21]. *V. anche* Barilianum.
Varisanum de suptus 359 [23].
Vasarii servi mon. Farf. in Betiggo 260 [28], 276 [17].
Vascas (ad) in teritorio Reatino 348 [22]. rocca 348 [23]. *V. anche* Baschę.
Vassianus fundus 181 [4], 202 [11], 203 [7], 214 [26]. *V. anche* Bassianus.
vassileca in Paterno 15 [17].
vastationes per Italiam II 239 [4].
Vaterini collis in Furcone 318 [10].
Veccla *v.* Area.
Veccla (de) *v.* Iohannis casalis.
Vectona ecclesia 122 [n].
Veiro quidam 209 [12].
Velesianus fundus in territorio Trointensi 230 [1].
Veli, Velo, Vilo (de) mons 291 [8]; II 64 [10], 91 [12], 113 [8], 114 [n], 141 [9].
Velizanus in comitatu Reatino 249 [10].
Venantii (S.) curtis 261 [29], 339 [20], 353 [14]. in comitatu Firmano II 177 [1]. in territorio Firmano II 7 [13], 283 [3].
Venantii (S.) ecclesia in Meziano II 109 [13].
Venator filius Satuli servus mon. Farf. in Prętorio 270 [11].
Venatoris aqua 158 [20].
venditio papatus II 244 [28].
Venenula *v.* Rota.
venenum mortiferum 37 [10], 306 [22], 327 [21] [22].
Venerandus prępositus cellę S. M. in Minione, abbas monasterii Ss. Cosmę et Damiani in Mica Aurea II 12 [7], 13 [19].
Veneri in territorio Sabinensi II 67 [18].
Veneria mater Attonis II 50 [10]. Venerię filii II 51 [1].
Veneria Vallis 325 [3], 326 [27]. in comitatu Asculano 340 [4]; II 7 [28], 283 [17]. in territorio Asculano 309 [17].
Veneria Valle (de) curtis in comitatu Esculano 251 [16]. homines singuli 251 [16].
Venerię in Sabinis 331 [36].
Venerię fundus 201 [42], 213 [9], 214 [15].
Venerioli casa in Tampiliano 207 [8].
Venerius 246 [33], 363 [36].
Venerunda uxor Constantini, mater Assentioli 262 [7].
Venerus pater Iohannis 162 [13].
Venerus servus mon. Farf. in Raiano 265 [2].
Venetia provincia II 238 [3].
Venetianus fundus II 146 [10].
Venitiano (de) curtis 261 [28].
Vennari II 123 [28].
Vennari Vallis in Superequana Valle II 166 [2].
Vennari villa in Superequana Valle II 170 [2].
Ventianus II 109 [27]. *V. anche* Aventianus.
Ventilianus, Vintilianus fundus 180 [5], 201 [10], 336 [15]. in territorio Sabinensi II 284 [11].
Ventus in territorio Sabinensi II 61 [27], 69 [27], 70 [34].
Vepia II 123 [19].
Vepia in castaldatu Pontano II 179 [15].
Verano (de) *v.* Insula.
Veranus, Veranum in territorio Asculano 309 [25], 321 [7].
Veranus in territorio Reatino II 52 [11] [16]. podium II 52 [16].

verberationes II 272 [14 26], 304 [31].
Vercellensis episcopus *v.* Rainerius.
Vercetus II 237 [31].
Veretus fundus in ministerio Trointensi 315 [22].
Verganus *v.* Ursus.
Verolasum 194 [23].
Verona 241 [8].
Verongianus 261 [5], 276 [29].
Veronianus casalis in territorio Tuscanensi 173 [17].
Veronianus mons II 108 [n].
Verriculę *v.* Verruculę.
Verruclanum in comitatu Asisi 253 [1].
Verruclanum in comitatu Camerino 252 [30]. ecclesia 252 [30].
Verruculę, Verriculę in territorio Sabinensi II 117 [28], 125 [9 17], 130 [20], 141 [11], 147 [32], 182 [21 25 33], 183 [35], 186 [14], 187 [15], 190 [15], 222 [27 28].
Verruculę casalis 160 [19]. in territorio Sabinensi II 40 [27].
Verruculę fundus 64 [8], 328 [3], 337 [8]; II 81 [8]. in territorio Sabinensi II 284 [11].
Verulę fundus II 58 [6].
Verzano (de) maccla in comitatu Reatino II 167 [20].
Vespasianus imperator 82 [1 3], 91 [3 1].
Vespia in territorio Spoletano 310 [13].
Vespulum II 51 [10].
Vespulus pater Leoniani 195 [17].
Vespulus pater Sinderadi 195 [18].
Vessanus fons in castaldatu Pontano II 130 [13].
vestararius *v.* Stephanus.
Vestario domnico (de) massa foris pontem Salarium II 161 [19]. *V. anche* Massę de Vestiario fundus.
Vester (S.) II 190 [10].
vestis altaris mon. Farf. II 309 [23], 310 [25]. altaris principalis II 206 [11], 224 [22], 225 [4], 228 [31]. alba circumornata auro brusto, in medio crux auri brusti, cum gemmis et margaritis 325 [20]. imperatoris II 292 [21]. antiqua Pentecostis II 292 [12]. terribilis diei iudicii cum mirabilibus gemmis 30 [6], 325 [20]. vestes altaris 21 [5], 170 [6]. cum ornamentis aureis et argenteis 45 [7]. altaris maioris deauratę atque gemmatę 30 [1]. vestes albę II 311 [3]. .II. altaris de auro brusto cum gemmis 325 [18]. .IIII. altaris principalis II 292 [10]. .IIII. altaris Salvatoris II 292 [15]. festivitatum maiorum 30 [3], 325 [19].
vestiarii Ecclesię prior 157 [10 11 13 16 17 22 27 34]. *V. anche* Miccio.
Vestiario (de) *v.* Massa.
Vestignanus 287 [6].
Vestilianus fundus 229 [20].
vestimenta II 272 [15], 275 [28].
vestimenta regularia abbatis mon. Farf. II 297 [31], 298 [16].
vestitus abbatis mon. Farf. II 298 [17].
... veterana 188 [14].
Veterani casalis II 157 [12].
Veterbense castrum *v.* Viterbium.
Veteris *v.* Casa.
Vetex prope gualdum de Tazano 359 [19].
Vetranius imperator 84 [12].
Vettula uxor Lupardi scarionis in Prętorio 268 [35].
Vetullum furcella II 201 [2].
Vetusianus fundus 202 [42], 215 [16], 338 [12]. *V. anche* Betusianus.
Vetus pedica, filum salinę II 40 [13].
vexilla .II. mon. Farf. II 292 [22].
via *v.* Cornelia, Romana, Salaria, Scaina, Tyburtina, Tuphis (de) *e passim.*
via antiqua II 35 [8], 46 [20], 90 [7], 168 [30], 179 [22 25], 266 [18]. in Sabinis 246 [29], 321 [34], 364 [30 32], 365 [18]. *V. anche* Angelus (S.) in comitatu Sabinensi *e passim.*
via publica 226 [8], 318 [7]; II 39 [3], 55 [16], 57 [17], 59 [34], 126 [32], 127 [4], 148 [27], 149 [1], 162 [5], 184 [18], 201 [4], 264 [17], 266 [20], 277 [10]. *V. anche* Barisianus *e passim.*
viam facere (angaria) 212 [1].
Viarii fundus 181 [23], 202 [30], 215 [4], 337 [39].
Viarius fundus in Sabinis 300 [5], 323 [10].
Viaro (de) casalis in territorio Sabinensi II 114 [16].

Viarus in territorio Sabinensi 335 [23]; II 59 [13], 67 [19], 113 [12], 115 [10], 116 [26], 186 [16], 189 [19], 190 [13].
viatica *v.* pecunia.
viaticum communionis II 220 [17].
Viazana territorio de Orclano 206 [29].
Vibianus prope muros civitatis Reatinę 316 [27].
vicecomites mon. Farf. II 273 [4], 297 [23].
vicenda 317 [22], 320 [26]. vicendę terrarum II 312 [6].
Viciosus *v.* Campus.
Vico (de) *v.* Palumbus servus.
Vico (de) Villa ad Casalem II 165 [24].
Victamius mons 208 [21].
Victor [papa] *v.* Octavianus.
Victor [I] papa 91 [27].
Victor [II] Noricus papa II 245 [4].
Victoria (S.) in comitatu Firmano 345 [20].
Victorię (s.) corpus 32 [13], 36 [2], 301 [16], 303 [22].
Victorie (S.) castellum 39 [13], 41 [1], 43 [9], 44 [8], 307 [17], 327 [14], 333 [30].
Victorię (S.) cella in comitatu Firmano II 137 [20].
Victorię (S.) ecclesia in fundo Feclinulę 181 [13], 202 [20], 214 [35].
Victorię (S.) ecclesia in Moliano II 7 [25], 283 [14]. in curte de Moliano 255 [31], 339 [35]; II 175 [4].
Victorię (S.) ecclesia in fundo Thechinulę 337 [29].
Victorię (S.) monasterium in comitatu Firmano II 139 [26].
Victorię (S.) monasterium in Matenano monte 48 [7]; II 98 [27], 174 [30].
Victorię (S.) rivus II 180 [27].
Victorię (S.) terra in Sabinis 333 [17].
Victorię (S.) via II 170 [27].
Victorinę (S.) ecclesia in Submanu II 263 [25], 285 [25].
Victorini (S.) clusa in territorio Nocerino II 52 [5].
Victorini (S.) curtis in Tocco II 282 [14].
Victorini (S.) ecclesia in Bassiano II 281 [6]. in fundo Bassiano 337 [21].
Victorini (S.) ecclesia in Marciano II 281 [6]. in fundo Marciani 180 [24], 201 [30], 214 [3], 296 [7], 336 [35].
Victorini (S.) ecclesia in territorio Marsorum II 161 [1].
Victorini (S.) ecclesia in Oloza 253 [3].
Victorini (S.) ecclesia in Paterno II 281 [7]. in fundo Paterno 181 [14], 202 [21], 214 [36], 337 [30].
Victorini (S.) ecclesia in fundo Vassiano 181 [4], 202 [11], 214 [27].
Victorinus filius Beraldi servus mon. Farf. in Colomente 266 [6].
Victorinus imperator 83 [11].
Victorinus servus mon. Farf. in Beliciano 273 [9]. filius eius 273 [10]. uxor 273 [10].
Victorinus servus mon. Farf. de Prętorio 259 [25].
Victoris *v.* Casa fundus.
Victoris (S.) ecclesia in Bosiano 243 [11].
Victoris (S.) ecclesia in Ficlinulę II 281 [10].
Victoris (S.) ecclesia in Octavo 161 [19].
Vicus in territorio Furconino 305 [7] [15], 321 [10].
Vicus casalis 330 [23].
Vicus Novus 156 [7], 186 [18]; II 171 [7], 192 [32].
Vicus Novus pertinentia curtis Germanicianę 279 [6].
Vicus Novus in Sabinis 295 [14], 299 [4]. in territorio Sabinensi II 280 [31].
Vicus Patricii regio intra civitatem Tyburtinam II 26 [22], 56 [14].
Vido abbas Farf. *v.* Guido III.
Vidorinus pater Gualterii II 317 [26].
vię prohibitę mulieribus *v.* prohibitio.
vigilię II 293 [9]. matutinorum II 296 [13].
Vigilius Arelatensis episcopus II 253 [16].
Vigilius papa 94 [7], 123 [n], 130 [4], 131 [7]; II 235 [7] [12], 319 [8].
Vilianus in comitatu Firmano 255 [21].
Vilisarius, Villisarius patricius 123 [n]; II 235 [5].
Villa in territorio Asculano II 111 [7].
Villa (de) campus in territorio Asculano II 111 [8].
Villa Frigida in territorio Summatino II 155 [13].

Villa Magina in territorio Summatino II 155[14].
Villa Magna 325[9], 339[19].
Villa Magna in comitatu Firmano II 176[39]. in territorio Firmano II 7[12], 283[3].
Villa Maina, Mainę 318[21]; II 110[34].
Villa Maina in territorio Asculano 310[10].
villani, rustici mon. Farf. II 209[27], 215[14], 224[29], 228[35], 294[5], 295[2], 297[19].
Villanus v. Iohannes.
Villanus in territorio Interocrino 352[35].
Villarolum 290[18].
Villa Rustica II 188[1].
Villa Rustica in Sabinis 331[7 29], 334[5]. in territorio Sabinensi II 104[17], 105[23], 118[5].
Villa Rustica in Tribuco II 297[13].
Villa Rustica casalis in territorio Sabinensi iuxta flumen Tyberis 304[24].
Villa Rustica Minor in territorio Sabinensi II 74[5].
Villiani fundus in Sabinis 300[2].
Villisarius v. Vilisarius.
Vilo (de) mons v. Veli.
Vincentii (S.) curtis in Cellis II 282[11].
Vincentii (S.) ecclesia in territorio Carsulano II 149[13], 176[15].
Vincentii et Anastasii (Ss.) martyrum ecclesia in casali Petri Asonis II 51[4].
Vincentii (S.) ecclesia in Tupho II 123[24].
Vincentii (B.) locus ad Vulturnum 142[10].
Vincentii (S.) monasterium 152[17].
Vincentii (S.) monasterium in territorio Carsulano II 285[7].
Vincentii (S.) monasterium super Vulturnum flumen 16[12], 141[35], 142[19 22], 143[4], 145[7], 146[16]; II 175[31], 282[18]. castellum II 282[18].
Vincentii (S.) oratorium super Vulturni fluminis ripam 14[3], 15[19], 140[24], 141[13].
Vincentii (S.) terra in comitatu Pinnensi II 170[8].
Vincentius consanguineus Bricii et Euticii, Mevanę episcopus 122[n].
Vincentius et Anastasius (Ss.) II 44[13].
Vincentius (S.) Romę, apud ecclesiam B. Petri apostoli II 136[4].
vindemię tempus 210[16 33].
Vindemius colonus 148[27].
Vinea dominica in territorio Tuscię II 282[33]. *V. anche* Campus in Kinzica.
Vinealis 227[2].
Vinealis in Amiterno 228[11].
Vinealis clausura in Rosia 166[22].
vineę in Sabinis 294 *passim*.
Vinioli fundus in Narnia II 282[2].
Vintilianus fundus v. Ventilianus.
vinum II 312[24], 315[16]. vini buttes 297[20 22 28]. *V. anche* pensio.
violatio altaris II 135[27].
violentia II 166[21].
Virgilianus fundus 326[31].
viri mon. Farf. II 134[2]. .CXVI. in Stablamone II 262[7]. quidam v. Gallianum castrum. antiquissimi Collis Nerę II 256[27]; castelli Furani II 256[27]. nobiles II 229[5]. domini castellorum II 257[6]. Tyburtinę civitatis II 25[14]. seniores et minores in Stablamone II 265[6].
virga II 27[4]. abbatialis II 314[15]. pastoralis abb. Farf. II 121[8]. publica II 151[20]. virgula II 24[21].
virgę pastorales .II. mon. Farf. II 292[22], 310[8].
Virgines v. Tres.
virgula v. virga.
Viridis fluvius 194[18].
Viscanus in territorio Reatino 319[4].
visio 4[6], 6[2], 7[8], 9[8], 14[24], 302[33]; II 216[5 12], 225[17], 228[8], 314[2].
Vissę fundus 354[19].
Vitalianus papa 95[5]; II 236[14].
Vitalianus servus mon. Farf. in Narnate 274[31]. mater eius 274[31].
Vitalis abbas Farfensis 98[26], 232[13].
Vitalis monachus Farf. II 121[n].
Vitalis (S.) II 36[28].
Vitellius imperator 81[29].
Viterbium, Viterbum, Veterbum, Vi-

terbe, Biterbium, Biterbum, Urbs Vetus 227 [13], 302 [20]; II 137 [8], 174 [1], 281 [33]. Burgus 338 [38]; II 174 [2]. Veterbensis civitas II 6 [34], 98 [16]. Viterbense, Veterbense, Urbs Vetus castrum 152 [7], 171 [34], 191 [11], 206 [23], 338 [37]; II 139 [7]. Veterbensis comitatus 345 [11]; II 98 [16]. Veterbensis, Biterbum curtis 207 [20], 230 [23]. Biterbensium fines 206 [32]; II 166 [24]. Viterbense territorium 229 [3], 289 [12], 302 [19], 316 [18], 329 [26].
Viti (de) rivus II 156 [31]. in ducatu Spoletano II 213 [4].
Viti (S.) collis II 269 [6].
Viti (S.) curtis in comitatu Camerino II 98 [24], 139 [22], 174 [27].
Viti (S.) curtis in colle Maclę II 58 [10].
Viti (S.) curtis in Palmis 186 [17], 187 [1], 295 [15], 299 [3].
Viti (S.) curtis in Ponte II 282 [23].
Viti (S.) curtis in Spoleto II 282 [21]. in comitatu Spoletano 252 [32].
Viti (S.) curtis in Valle Maina 252 [25].
Viti (S.) ecclesia super Farfam 159 [14], 163 [9]; II 281 [5].
Viti (S.) ecclesia in Griano II 123 [18], 142 [9].
Viti (S.) ecclesia iuxta flumen Marrubię 357 [6].
Viti (S.) ecclesia in campo de Opi 356 [19].
Viti (S.) ecclesia in Palmis II 281 [6].
Viti (S.) ecclesia in comitatu Reatino 248 [17]; II 192 [15].
Viti (S.) ecclesia in foce de Sangro 193 [34].
Viti (S.) ecclesia in Spoleto 253 [10]. in comitatu Spoletano II 98 [19].
Viti (S.) ecclesia in Tancia II 199 [16].
Viti (S.) ecclesia in Urbana II 59 [17], 72 [4], 281 [5]. in fundo Urbana 179 [32], 200 [39], 213 [11], 336 [2].
Viti (S.) molinum 287 [7].
Viti (S.) pons in Sala 149 [9].
Viti (S.) territorium II 103 [20].
Viti (S.) villa in territorio Sabinensi II 69 [29].
Vitillianum II 187 [24].
vituli, vitelli 262-274 *passim*.
Vitulus scario in Narnate, pater Berepergę, Boninę, Stephani, Teuderadę, Teuteradi, Teuprandi 274 [16]. uxor eius 274 [16].
Vitus (S.) 57 [27]; II 77 [24].
Vitus (S.) prope fluvium Pharphę 150 [2 8 22].
Vitus (S.) in territorio Reatino 320 [35].
Vitus (S.) in territorio Sabinensi II 63 [16], 104 [27], 105 [7 17], 297 [3]. aquimolum II 63 [17].
Vivari, Vivaro (de) pertinentia II 29 [9], 50 [24], 51 [13].
Vivarius in territorio Sabinensi II 281 [5]. *V. anche* Bivarus.
Vivaro (de) castrum II 284 [16].
Vivaro (de) terra II 44 [6].
Vivianus in territorio Firmano II 283 [3].
Vivianus in territorio Sabinensi II 280 [11].
Vocalianus II 109 [4].
Vocarianus 354 [16].
Vocitanę fines 193 [5].
Vocla in territorio Sabinensi 355 [28].
Volsiano (de) rivus 321 [35 36].
Volubra 329 [3].
Volubrum 263 [15].
volumina duo magna Gregorii Catinensis 112 [1 13].
Volusianus fundus in Sabinis 297 [19].
Volusianus Galli filius imperator 83 [5], 92 [10].
Volusianus (Licinius ?) imperator 92 [30 35].
Vomme *v.* Iohannes clericus.
votum 64 [12 14], 67 [12]; II 81 [12 14], 83 [23].
Vulgaminus 245 [34].
Vulgarecta castellum in territorio Sabinensi II 211 [24], 215 [26].
Vulgarus *v.* Iohannes.
Vulgarus colonus mon. Farf. in Prętoriolo 296 [10]. filii eius 296 [20]. uxor 296 [19].
Vulmacectus 358 [3].
vulnerationes hominum II 310 [17].
Vulpinianus in fundo Moranula 331 [23].
Vulpinianus in territorio Sabinensi

364[21 24]; II 65[7], 101[10], 103[33], 105[27], 117[11], 135[13], 162[31], 182[28], 191[6], 221[20 22]. castellum 364[21]; II 65[8], 101[10].
Vulpinianus castellum, castrum II 114[9], 122[11], 173[32].
Vulpium *v.* Mons Saxum.
Vulteranensis episcopus *v.* Guido.
Vultranensis episcopus *v.* Petrus.
Vulturnus flumen 14[2], 15[18], 140[25], 141[12]; II 175[31], 282[18].
Vutri *v.* Utri.

W. cancellarius et nuntius Heinrici IV regis II 246[10].
Wandelbertus abbas Farfensis *v.* Guandelbertus.
Warmatia, Guarmatia civitas, pagus 20[17], 166[12], 209[19].
Warnerius marchio pater Frederici II 294[22]. *V. anche* Guarnerius.
Wibertus archiepiscopus II 247[34].
Wigbertus abbas Farfensis *v.* Guigbertus.
Willelmus Aps. episcopus II 248[38].
Willelmus Numianus episcopus II 248[13].

xamitum album II 309[26].
xenia *v.* exenia.
xenodochium *v.* Salvatoris (D.) ecclesia in Saliano.
Xisti (S.) curtis in comitatu Amiternino et Furconino 324[5].
Xisti (S.) curtis in Colomonte II 281[27].
Xisti (S.) ecclesia 194[23].
Xisti (S.) ecclesia in Amiterno 321[31].
Xisti (S.) ecclesia in territorio Sabinensi II 152[11].
Xisti (S.) villa 317[23]; II 122[15], 156[7].
Xisti (S.) villa in Amiterno 320[25].
Xistus papa II 251[31].
Xistus [I] papa 91[13].
Xistus [II] papa 92[13].
Xistus [III] papa 93[20].
Xistus III papa 130[31]; II 234[22].
Xixtus (S.) 273[21].
Xistus (S.) in Amiterno 229[11], 258[30], 317[21].
Xistus (S.) in comitatu Reatino 249[21].

Zabenno 202[31], 217[7], 341[18]. uxor eius 204[31], 217[7], 341[13].
Zaccio bonus homo mon. Farf. II 273[13].
Zaccionis filii II 260[5], 285[27].
Zacharias papa 95[35].
Zaczo, Zazo pater Rainerii II 210[16], 211[7].
Zaido pater Iohannis II 35[6].
Zangro 217[18], 341[27].
Zangro homo liber 298[30].
Zappo filius Spoletini 288[16].
Zarfonis terra in territorio Reatino II 46[18 20].
Zazo *v.* Zacso.
Zepherinus papa 91[29].
Zeldo pater Stephani II 26[3].
Zeno imperator 85[19], 93[26], 123[n], 124[n], 131[15].
Zesea Pratellę in Collectario II 58[15].
Zita uxor Berardi comitis II 168[1].
Zoculi casamentum in pertinentia Tribuci II 221[26].
Zoculi rigus in territorio Reatino II 65[27].
Zonzulus coniux Alberunę servus mon. Farf. ad S. Xixtum 274[6]. filia eius 274[7].
Zoppus *v.* Petrus pater Mauri.
Zosimus papa 93[17], 130[29].
Zoto infans filius Pertonis servus mon. Farf. 267[30].
Zotto dux primus Beneventanus 86[6], 87[16].

II.

VOCABOLI

NON REGISTRATI NEI LESSICI DEL FORCELLINI E DEL DUCANGE O REGISTRATI CON ALTRO SIGNIFICATO.

absens, *disabilato,* 296 28.
bibulus, *giuncheto,* II 170 21.
computum, *regione,* 158 26.
deceptibilis, *simulatore,* II 295 10.
fraudulens *per* fraudulentus, II 312 26.
ingraviscere *per* ingravescere, II 225 9.
lascessere *per* lacessere, II 273 34.
paterentia, II 318 18.
pullicla, *puledra,* 263 7.
scanzolarius *per* scandularius? 288 14.
solli *per* solidi, II 319 17.
spanisca animalia, II 312 15.
vascaticum, *vascatico,* II 66 36 (*).
visare, *avere una visione,* II 228 15.

(*) Il Ducange registra la voce *vasaticum* sull'autorità dello stesso passo del *Chronicon* che qui si cita. Nella edizione Muratoriana si legge infatti *vasaticum*, ma la lezione vera del codice è *vascaticum*.

CONTENUTO DEL VOLUME

CHRONICON FARFENSE GREGORIO CATINENSI AUCTORE (*Continuazione*) . . . . Pag. 1

APPENDICE:

I. 291
II. 316
III. 319

INDICE:

I. Nomi proprj e cose notevoli 323
II. Vocaboli non registrati dal Forcellini o dal Ducange o registrati con altro significato. 566

Finito di stampare oggi 25 di maggio 1903
nella tipografia Forzani e C.°
Edizione di cinquecento esemplari.